ISSN 1857-0976
E-ISSN 2953-6898

DEPARTAMENTUL ȘTIINȚĂ
Scientific Department

ANALE ȘTIINȚIFICE

ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

ȘTIINȚE JURIDICE

SCIENTIFIC ANNALS

of the Academy “Stefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Moldova

LEGAL SCIENCES

Ediție specială

Chișinău, 2025

CZU 34:366.5(082)=135.1=111
A 48

Tipul B

DECIZIA
Consiliului de conducere al ANACEC nr. 15 din 26 februarie 2021

Revista este indexată în bazele de date internaționale:
The journal is indexed in international databases:

Ediție specială, cu materialele Conferinței științifice naționale
cu participare internațională

„PROTECȚIA CONSUMATORILOR: ABORDĂRI INTEGRATE ÎN SISTEMUL JURIDIC”

Ediția I

Redacția revistei „Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe Juridice” nu-și asumă răspunderea pentru nerespectarea de către autorii materialelor a reglementărilor înscrise în legislație cu privire la drepturile de autor. În caz de plagiat – parțial sau integral – întreaga responsabilitate, atât juridică (penală, contravențională, civilă), cât și deontologică, îi revine în exclusivitate autorului.

De asemenea, articolele apar în regia autorilor, ei fiind responsabili și pentru conținutul inclus în ediția specială a revistei.

Adresa redacției:
str. Gh. Asachi nr. 21, mun. Chișinău, MD - 2009, Republica Moldova

pagina web: https://www.academy.police.md/reviste

ISBN 978-9975-930-24-6

ANALE ȘTIINȚIFICE

ale Academiei „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne
al Republicii Moldova

ȘTIINȚE JURIDICE

SCIENTIFIC ANNALS

of the Academy “Stefan cel Mare”
of the Ministry of Internal Affairs
of the Republic of Moldova

LEGAL SCIENCES

Colegiul de redacție:

Redactor-șef: dr. **Iurie Larii**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Redactor-șef adjunct: dr. **Radion Cojocaru**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova

Membri:

din străinătate:

dr. **Costică Voicu**, prof. univ., Universitatea „Spiru Haret” din București, România

др. **Виктор Н. Бесчастный**, профессор, руководитель Секретариата Конституционного Суда Украины, заслуженный юрист Украины

dr. **Nelu Niță**, prof. univ., Universitatea „George Bacovia”, Bacău, România

dr. **George-Marius Țical**, prof. univ., membru titular al Academiei de Științe a Securității Naționale (București, România), membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. **Cezar Peța**, prof. univ., Universitatea „Andrei Șaguna”, Constanța, România

dr. hab. **Pavel Moraru**, conf. univ., Departamentul Relații Internaționale, Științe Politice și Studii de Securitate al Facultății de Științe Socio-Umane a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România

dr. **Mihail David**, International Police Association, Constanța, România

dr. **Bogdan Cătălin Păun**, avocat, Baroul jud. Prahova, Ploiești, România

din Republica Moldova:

dr. hab. **Valeriu Cușnir**, prof. univ., Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Universitatea de Stat din Moldova

dr. hab. **Dinu Ostavciuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. hab. **Boris Glavan**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. hab. **Gheorghe Gladchi**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare”a MAI

dr. hab. **Sergiu Brînză**, prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova

dr. **Simion Carp**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Vitalie Stati**, prof. univ.,Universitatea de Stat din Moldova

dr. **Ștefan Belecciu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Tudor Osoianu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Iurie Odagiu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Igor Trofimov**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Veaceslav Ursu**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Vitalie Ionașcu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Marian Gherman**, prof. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Pareniuc**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Liliana Creangă**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Oleg Rusu**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Valentin Chirița**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare”

dr. **Constantin Rusnac**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

dr. **Alexandru Cicala**, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Ruslan Condrat, master în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Editorial Board:

Editor-in-chief: PhD **Iurie Larii**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

Deputy Editor-in-chief: PhD **Radion Cojocaru**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

Members:

from abroad:

PhD **Costica Voicu**, university professor, Spiru Haret University, Bucharest, Romania

PhD **Victor N. Beschastny**, university professor, head of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, honored lawyer of Ukraine

PhD **Nelu Nita**, university professor, "George Bacovia" University, Bacau, Romania

PhD **George-Marius Tical**, university professor, full member of the Academy of National Security Sciences (București, Romania), associate member of the Romanian Academy of Scientists, University „Andrei Saguna", Constanta, Romania

PhD **Cezar Peta**, university professor, University "Andrei Saguna", Constanta, Romania

PhD **Pavel Moraru**, associate professor, Department of International Relations, Political Science and Security Studies of the Faculty of Socio-Human Sciences of the University "Lucian Blaga" from Sibiu, Romania

PhD **Mihail David**, International Police Association, Constanta, Romania

PhD **Bogdan Catalin Paun**, lawyer, Prahova County, Ploiesti, Romania

from Republic of Moldova:

PhDhab. **Valeriu Cusnir**, university professor, Institute for Legal, Political and Sociological Research State University of Moldova

PhDhab. **Dinu Ostavciuc**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhDhab. **Boris Glavan**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD hab. **Gheorghe Gladchi**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD hab., **Sergiu Brînză**, university professor, State University of Moldova

PhD **Simion Carp**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Vitalie Stati**, university professor, State University of Moldova

PhD **Stefan Belecciu**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Tudor Osoianu**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Iurie Odagiu**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Igor Trofimov**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Veaceslav Ursu**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare"

PhD **Marian Gherman**, university professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Vitalie Ionașcu**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Alexandru Pareniuc**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare"

PhD **Liliana Creanga**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Oleg Rusu**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Valentin Chirița**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Constantin Rusnac**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

PhD **Alexandru Cicala**, associate professor, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

Ruslan Condrat, master of Law, Academy "Ștefan cel Mare" of MIA

Finanțat de Uniunea Europeană

Fundația Soros Moldova

Expert-Grup Centru Analitic Independent

IPRE Institutul pentru Politici și Reforme Europene ipre.md

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

PROTECŢIA CONSUMATORILOR: ABORDĂRI INTEGRATE ÎN SISTEMUL JURIDIC

(Ediția a I-a)

Chișinău, 13-14 martie 2025

Organizatori:

Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne

Centrul European al Consumatorului din Republica Moldova

UAB UNIVERSITATEA 1 DECEMBRIE 1918 DIN ALBA IULIA

ASEM Academia de Studii Economice din Moldova

COMITETUL DE ORGANIZARE A CONFERINȚEI

Președinte:
Mihaela PASCAL, Directoare executivă a Centrului European al Consumatorului din Republica Moldova, asistent univ., doctorandă, Catedra „Drept privat" a Academiei „Stefan cel Mare" a MAI

Membri:
Evghenia GUGULAN, asistent univ., doctorandă, șef interimar al Catedrei „Drept privat" a Academiei „Stefan cel Mare" a MAI;

Liliana STAVER, cercetător științific, șefa Direcției Cercetare-Dezvoltare-Inovare a Academiei de Studii Economice din Moldova;

Marcela MARIȚ, dr. în drept, avocat, Catedra „Drept privat" Academia „Ștefan cel Mare" a MAI;

Vitalie IONAȘCU, dr. în drept, conf. univ., decan al Facultății drept, administrație, ordine și securitate publică a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Dianu GORDILĂ, dr. în drept, Șef al Direcției Management Operațional, Academia „ Ștefan cel Mare" a MAI;

Decebal Manole BOGDAN, dr. în drept, lector univ., Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, România;

Raul Felix HODOȘ, dr. în drept, profesor asociat, Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, România, coordonator al Centrului de Cercetări Avansate DATIA;

Vitalie RAPCEA, dr. în științe economice, lector univ., Academia de Studii Economice din Moldova;

Oleg RUSU, dr. în drept, conf. univ., șef al Departamentului știință al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC AL CONFERINȚEI

Președinte:
Dinu OSTAVCIUC, dr. în drept, conf. univ., rector al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI

Membri:
Iurie ODAGIU, dr. în drept, conf. univ., prim-prorector pentru studii și management al calității al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Mihaela Miruna TUDORASCU, dr. conf. univ., decan al Facultății de Drept și Științe Sociale, Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, România;

Veaceslav ZAPOROJAN, dr. în drept, conf. univ., Facultatea Economie Generală și Drept, Academia de Studii Economice din Moldova;

Igor TROFIMOV, dr. în drept, conf. univ., Catedra „Drept privat" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Iurie LARII, dr. în drept, prof. univ., Catedra „Drept penal și criminologie" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Edyta KRZYSZTOFIK, dr. în drept, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II adiunkt - Katedra Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej Instytut Nauk Prawnych Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Lublin, Polonia;

Olga TATAR, dr., conf.univ., șefa Catedrei drept privat al Universității de Stat din Comrat, Moldova;

Radion COJOCARU, dr. în drept, prof. univ., director al Școlii doctorale „Științe penale și drept public" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Natalia CWICINSKAJA, dr., Department of International Law and International Organisations Adam Mickiewicz University Poznan, Polonia;

Ianuș ERHAN, dr. în drept, conf. univ., Academia „Ștefan cel Mare" a MAI, Șef departament;

Giorgi AMIRANASHVILI, dr., conf.univ., Tbilisi State University Faculty of Law of Ivane Javakhishvili, Georgia;

Stela BOTNARU, dr. în drept, conf. univ., Facultatea de Drept, Departamentul Drept penal, Universitatea de Stat din Moldova;

Natalia SAITARLÎ, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu" din Cahul, Moldova;

Ștefan BELECCIU, dr. în drept, prof. univ., Catedra „Drept public, securitate a frontierei, migrație și azil" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI;

Albert ANTOCI, dr. în drept, conf. univ., Catedra ordine și securitate publică, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI.

CUPRINS

Mihaela PASCAL
Drepturile și obligațiile consumatorilor în contextul economiei circulare
Consumer rights and obligations in the context of the circular economy.....13

Evghenia GUGULAN, Edyta KRZYSZTOFIK
Dreptul la un mediu ecologic echilibrat – drept fundamental în contextul protecției drepturilor consumatorului
The right to a balanced ecological environment – a fundamental right in the context of consumer rights protection.....25

Stela BOTNARU
Sancțiuni penale în apărarea consumatorului: eficacitate și perspective de dezvoltare
Criminal sanctions in consumer protection: effectiveness and development prospects....34

Natalia SAITARLÎ
Rolul autorităților publice locale în asigurarea protecției drepturilor consumatorilor
The role of local public authorities in enshuring consumer rights protection.....45

Mariana ODAINIC, Natalia CHIPER
Impactul activității de prevenire a spălării banilor asupra drepturilor consumatorilor de servicii financiare internaționale - ca element al securității financiare a statului
The impact of anti-money laundering efforts on international financial services consumers' rights as part of national financial security.....59

Angela ZELENSCHI
Obligațiile față de stakeholderi: consumatori și comunitate
Obligations to stakeholders: consumers and the community.....74

Natalia REMEȘOVSCHI
Responsabilitatea corporativă față de consumatori în condițiile provocărilor actuale
Corporate responsibility towards consumers in the context of today's challenges.....84

Sonia Bianca BLAJ
Coordonate teoretice privind drepturile consumatorilor în contractele digitale
Theoretical framework on consumer rights in digital contracts.....95

Răzvan SCAFEȘ
Dreptul la compensație al pasagerilor aerieni, conform regulamentului nr. 261/2004
The right to compensation of air passengers, according to regulation no. 261/2004.....105

Gheorghe RENIȚĂ
Individualizarea sancțiunilor în cauzele contravenționale referitoare la protecția consumatorilor
Individualization of sanctions in contraventional casess related to consumer protection.....117

Dumitru NICULĂIȚĂ
Impactul publicității înșelătoare asupra drepturilor consumatorilor: soluții de marketing și comunicare
The impact of misleading advertising on consumer rights: marketing and communication solutions.....133

Ghenadie PREȚIVATÎI
Rolul autorităților publice în asigurarea protecției consumatorilor și eficiența mecanismelor de control
The role of public authorities in ensuring consumer protection and the effectiveness of enforcement mechanisms.....147

Adelina BÂCU
Acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor – aspecte comparative cu legislația SUA
Representative actions for the protection of consumers' collective interests – comparative aspects with USA law.....158

Grigore ARDELEAN, Alexei CARP
Protecția consumatorului de produse silvice în reglementarea noului Cod silvic al Republicii Moldova
Protection of the consumer of forestry products in the regulation of the new Forestry Code of the Republic of Moldova.....171

Marcel BOȘCANEANU
Calitatea produselor, serviciilor prin prisma procesului de standardizare și certificare
Quality of products, services through the principle of the standardization and certification process.....184

Florin CAZACU
Protecția consumatorilor prin aplicarea măsurilor preventive neprivative de libertate: între necesitatea sancțiunii și respectarea drepturilor fundamentale
Consumer protection through the application of non-custodial preventive measures: between the necessity of sanctions and the respect for fundamental rights.....198

Maria Raluca SOTIR
Studiu teoretic privind efectele contractului de vânzare în dreptul comercial. Consecințe juridice și impact asupra tranzacțiilor
Theoretical study on the effects of the sales contract in commercial law. Legal consequences and impact on transactions.....208

Lacrima Bianca LUNTRARU
Mecanismul juridic de protecție a consumatorilor în litigiile privind clauzele abuzive, reflectat în jurisprudența instanțelor din România în raport cu principiile statornicite de către CJUE
The legal mechanism of consumer protection in disputes concerning unfair terms, reflected in the case-law of Romanian Courts in relation to the principles established by the CJEU.....220

Mihaela SĂRĂCUȚ
Darea în plată și conversia valutară-remedii ale impreviziunii?
Transfer in lieu of payment and currency conversion – remedies of unpredictability?.....229

Constantin RUSNAC
Criminalistica digitală în combaterea fraudelor
Digital forensics in combating fraud.....242

Mihaela COJOCARU (BEJENARI), Valeria BEJENARI
Repercusiuni ale aplicării principiilor de dreptul mediului asupra asigurării protecției drepturilor consumatorilor
Repercussions of the application of environmental law principles on the protection of consumer rights.....256

Ana-Maria GHERMAN-GRIMAILO
Răspunderea civilă a producătorilor și comercianților pentru produse defecte
Civil liability of manufacturers and traders for defective products.....275

E.B. CIRCOV
Protecția consumatorilor în Republica Moldova: aspecte juridice și practice
Consumer protection in the Republic of Moldova: legal and practical aspects.....284

Sergiu ZESTREA
Protecția consumatorilor prin controlul metrologic legal al preambalatelor
Consumer protection through legal metrological control of prepackaged goods.....294

Denis MELECA
Impactul politicilor publice de control al tutunului asupra drepturilor consumatorilor din Republica Moldova
The impact of public tobacco control policies on consumer rights in the Republic of Moldova.....306

Doina CEMURTAN, Mihaela PASCAL
Exercitarea controlului de stat în domeniul protecției consumatorilor în Republica Moldova
Exercising state control in the field of consumer protection in the Republic of Moldova.....315

Dumitru TABACARU, Andrei NASTAS
Protecția consumatorului în corelație cu falsul de identitate
Consumer protection in relation to identity fraud.....328

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

PROTECŢIA CONSUMATORILOR: ABORDĂRI INTEGRATE ÎN SISTEMUL JURIDIC

(Ediția a I-a)

CZU: 366.5:338

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE CONSUMATORILOR ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI CIRCULARE

Mihaela PASCAL,
doctorandă

Analiza efectuată relevă faptul că în contextul tranziției către o economie circulară, consumatorul nu mai poate fi considerat doar un beneficiar pasiv, ci devine un actor central al schimbării ecologice și economice. În Republica Moldova, cadrul legal consacrat prin Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor, deși solid în ceea ce privește drepturile fundamentale (informare, siguranță, despăgubire), nu reflectă încă pe deplin exigențele unui consum sustenabil și circular. Totodată, Legea nr. 209/2016 privind deșeurile introduce responsabilități ecologice pentru consumatori, însă aplicarea practică este limitată de infrastructură și lipsa educației ecologice.

Pe plan european, directivele și regulamentele recente, cum ar fi Directiva (UE) 2019/771 și Regulamentul (UE) 2019/2020, subliniază dreptul la informare privind durabilitatea produselor și accesul la reparații, în timp ce Planul de acțiune pentru economia circulară (COM(2020) 98 final) promovează combaterea duratei de îmbătrânirea programată a produselor. Inițiative naționale precum Legea AGEC din Franța demonstrează aplicabilitatea practică a acestor principii prin introducerea indicelui de reparabilitate și interzicerea distrugerii produselor nevândute.

Cazul Otgon c. Republica Moldova, soluționat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, consolidează ideea că drepturile consumatorilor trebuie interpretate în corelație cu dreptul la un mediu sănătos, chiar și în absența unei consacrări explicite în legislația internă.

Prin urmare, rezultatele cercetării indică necesitatea unei revizuiri legislative profunde care să includă: consacrarea dreptului la reparare, interzicerea degradării intenționate a produselor, transparența ecologică în informarea consumatorilor și politici fiscale favorabile produselor durabile. Numai printr-o astfel de abordare integrată, Republica Moldova își poate alinia legislația cu standardele europene și poate garanta o participare reală și eficientă a consumatorilor în economia circulară.

Cuvinte cheie: economie circulară, drepturile consumatorilor, durabilitate, informare, sustenabilitate, etichetare ecologică, îmbătrânirea programată a produselor, dreptul la reparare

CONSUMER RIGHTS AND OBLIGATIONS IN THE CONTEXT OF THE CIRCULAR ECONOMY

Mihaela PASCAL,
PhD student

The analysis carried out reveals that in the context of the transition to a circular economy, the consumer can no longer be considered just a passive beneficiary, but becomes a central actor of ecological and economic change. In the Republic of Moldova, the legal framework established by Law no. 105/2003 on consumer protection, although solid in terms of fundamental rights (information, safety, compensation), does not yet fully reflect the requirements of sustainable and circular consumption. At the same time, Law no. 209/2016 on waste introduces ecological responsibilities for consumers, but practical application is limited by infrastructure and lack of ecological education.

At European level, recent directives and regulations, such as Directive (EU) 2019/771 and Regulation (EU) 2019/2020, emphasise the right to information on product durability and access to repairs, while the Circular Economy Action Plan (COM(2020) 98 final) promotes combating the planned obsolescence of products. National initiatives such as the AGEC Law in France demonstrate the practical applicability of these principles by introducing the reparability index and prohibiting the destruction of unsold products.

The case of Otgon v. Republic of Moldova, resolved by the European Court of Human Rights, reinforces the idea that consumer rights must be interpreted in correlation with the right to a healthy environment, even in the absence of an explicit enshrinement in domestic legislation.

Therefore, the research results indicate the need for a deep legislative revision that would include: enshrining the right to repair, prohibiting intentional product degradation, ecological transparency in consumer information, and fiscal policies favorable to sustainable products. Only through such an integrated approach can the Republic of Moldova align its legislation with European standards and guarantee real and effective consumer participation in the circular economy.

Keywords: circular economy, consumer rights, durability, information, sustainability, eco-labeling, planned product obsolescence, right to repair

1. INTRODUCERE

Evoluțiile recente în domeniul protecției mediului și al reglementărilor europene consacră consumatorul nu doar ca beneficiar al produselor și serviciilor, ci și ca participant activ în promovarea durabilității. Economia circulară, ca model economic emergent, presupune o restructurare profundă a relației dintre producători, consumatori și mediul înconjurător, în vederea reducerii risipei, prelungirii duratei de viață a produselor și optimizării resurselor utilizate. Acest model, deja integrat în strategiile ecologice ale Uniunii Europene (COM(2020) 98 final) și susținut prin Directive și Regulamente sectoriale, redefinește inclusiv cadrul de drepturi și obligații ale consumatorilor.

În Republica Moldova, adaptarea legislației naționale la exigențele economiei circulare se află în plină desfășurare, cu bază în acte normative precum Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor și Legea nr. 209/2016 privind deșeurile. Totodată, angajamentele asumate prin Acordul de Asociere (Legea nr. 112/2014) obligă la armonizarea normelor interne cu cele ale Uniunii Europene, inclusiv în ceea ce privește transparența, accesul la reparații, siguranța ecologică și participarea activă a consumatorului la reducerea impactului asupra mediului.

Această lucrare își propune să analizeze dimensiunea juridică a acestor transformări, prin prisma drepturilor și obligațiilor consumatorilor în economia circulară, oferind o perspectivă comparativă, critică și orientată spre reformă legislativă.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Prezenta lucrare se bazează pe o metodologie interdisciplinară ce combină analiza juridică, documentară și practică. S-a recurs la analiza normativă a legislației naționale (Legea nr. 105/2003, Legea nr. 209/2016, Legea nr. 1515/1993) și a instrumentelor europene relevante (Directiva 2019/771/UE, Regulamentele 2019/2020/UE și 2021/341/UE, Planul de acțiune pentru economia circulară – COM(2020) 98 final). Metoda comparativă a fost folosită pentru a identifica discrepanțele dintre legislația Republicii Moldova și cea a UE. În plus, a fost aplicată analiza jurisprudențială, în special a cauzei Otgon c. Republica Moldova, pentru

1. INTRODUCTION

Recent developments in the field of environmental protection and European regulations establish the consumer not only as a beneficiary of products and services, but also as an active participant in promoting sustainability. The circular economy, as an emerging economic model, involves a profound restructuring of the relationship between producers, consumers and the environment, in order to reduce waste, extend the life of products and optimize the resources used. This model, already integrated into the ecological strategies of the European Union (COM(2020) 98 final) and supported by sectoral Directives and Regulations, also redefines the framework of consumer rights and obligations.

In the Republic of Moldova, the adaptation of national legislation to the requirements of the circular economy is in full swing, based on normative acts such as Law No. 105/2003 on consumer protection and Law No. 209/2016 on waste. At the same time, the commitments assumed through the Association Agreement (Law No. 112/2014) oblige to harmonize internal norms with those of the European Union, including in terms of transparency, access to repairs, environmental safety and active participation of the consumer in reducing the impact on the environment.

This paper aims to analyze the legal dimension of these transformations, through the prism of consumer rights and obligations in the circular economy, offering a comparative, critical and reform-oriented perspective.

2. METHODS AND MATERIALS

This paper is based on an interdisciplinary methodology that combines legal, documentary and practical analysis. It used the normative analysis of national legislation (Law No. 105/2003, Law No. 209/2016, Law No. 1515/1993) and relevant European instruments (Directive 2019/771/EU, Regulations 2019/2020/EU and 2021/341/EU, Circular Economy Action Plan – COM(2020) 98 final). The comparative method was used to identify discrepancies between the legislation of the Republic of Moldova and that of the EU. In addition, the jurisprudential analysis was applied, in particular the case of Otgon v. Republic of

a demonstra interpretarea indirectă a dreptului la un mediu sănătos. S-a folosit și metoda studiului de caz pentru analizarea inițiativelor legislative internaționale (ex. Loi AGEC, Franța) și a impactului acestora asupra consumatorilor. Această abordare integrată a permis formularea unor recomandări coerente pentru consolidarea cadrului legal al Republicii Moldova privind economia circulară și protecția consumatorilor.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Economia circulară reprezintă un model economic modern, alternativ economiei liniare tradiționale, care urmărește menținerea valorii produselor, materialelor și resurselor în economie pentru cât mai mult timp. Acest model presupune o implicare activă a tuturor actorilor economici, în special a consumatorilor, ale căror drepturi și responsabilități trebuie adaptate acestui nou context.

În Uniunea Europeană, tranziția către economia circulară este susținută de acte legislative majore, precum Pachetul privind economia circulară [1] și Planul de Acțiune pentru Economia Circulară din 2020 subliniază necesitatea implicării consumatorilor în alegeri durabile și prevede măsuri pentru dreptul la reparare, transparență și etichetare ecologică (COM(2020) 98 final) [2], care introduc principii precum „dreptul la reparare", standarde ecologice pentru produse, etichetare transparentă și sprijin pentru comportamentul sustenabil. Totodată, Directiva privind Ecodesign (2009/125/CE) [5] și Regulamentul privind etichetarea ecologică [20] stabilesc norme pentru produse durabile stabilesc criterii tehnice pentru produse eficiente și durabile.

În Republica Moldova, transpunerea acestor principii este în curs, prin adoptarea Legii nr. 209/2016 privind deșeurile [14], care instituie responsabilitatea extinsă a producătorului și ierarhia deșeurilor ca instrumente esențiale pentru implementarea circularității. De asemenea, Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [10] prevede drepturi fundamentale, cum ar fi: accesul la informație, siguranță, despăgubire și justiție. Totuși, cercetarea evidențiază că aplicarea acestor drepturi în practică este limitată, iar consumatorii nu sunt întotdeauna conștienți de rolul lor activ în tranziția ecologică.

Moldova, to demonstrate the indirect interpretation of the right to a healthy environment. The case study method was also used to analyze international legislative initiatives (e.g. Loi AGEC, France) and their impact on consumers. This integrated approach allowed for the formulation of coherent recommendations for strengthening the legal framework of the Republic of Moldova regarding the circular economy and consumer protection.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The circular economy is a modern economic model, an alternative to the traditional linear economy, which aims to maintain the value of products, materials and resources in the economy for as long as possible. This model requires the active involvement of all economic actors, especially consumers, whose rights and responsibilities must be adapted to this new context.

In the European Union, the transition to a circular economy is supported by major legislative acts, such as the Circular Economy Package [1] and the 2020 Circular Economy Action Plan stresses the need to engage consumers in sustainable choices and provides for measures on the right to repair, transparency and eco-labelling (COM(2020) 98 final) [2], which introduce principles such as the 'right to repair', eco-standards for products, transparent labelling and support for sustainable behaviour. At the same time, the Ecodesign Directive (2009/125/EC) [5] and the Ecolabelling Regulation [20] set standards for sustainable products and set technical criteria for efficient and sustainable products.

In the Republic of Moldova, the transposition of these principles is underway, through the adoption of Law No. 209/2016 on waste [4], which establishes extended producer responsibility and the waste hierarchy as essential tools for the implementation of circularity. Also, Law No. 105/2003 on consumer protection [10] provides for fundamental rights, such as access to information, safety, redress and justice. However, research highlights that the application of these rights in practice is limited and consumers are not always aware of their active role in the ecological transition.

According to doctrinaire Ramlogan, It

Potrivit doctrinarului Ramlogan, este esențial ca protecția consumatorului să includă și componenta de responsabilitate ecologică, prin încurajarea participării la reciclare, refuzul ambalajelor excesive, susținerea produselor reparabile și participarea la educație ecologică [17]. Iar în viziunea lui Hilson, participarea consumatorilor este crucială în realizarea justiției ecologice, iar educarea ecologică ar trebui să devină parte a politicilor publice de protecție a consumatorului [9].

În Republica Moldova, conceptul de economie circulară este tot mai frecvent integrat în politicile publice și strategiile de mediu, în special prin Strategia de Mediu pentru anii 2014–2023 [21]. Această strategie națională stabilește ca prioritate tranziția de la modelul economic liniar, bazat pe „producție-consum-deșeu", către unul circular, care pune accent pe eficiența utilizării resurselor naturale, reducerea poluării și conservarea capitalului natural.

Conform obiectivului general prevăzut la punctul 5.1. din Strategie, se urmărește „asigurarea utilizării durabile a resurselor naturale și reducerea presiunii asupra mediului". Totodată, în cadrul aceluiași document, obiectivul specific 5.1.3. prevede „creșterea gradului de valorificare a deșeurilor și reducerea volumului celor eliminate prin depozitare", iar punctul 5.1.4. vizează „promovarea eficienței resurselor și a modelelor de consum și producție durabile" [21].

Strategia promovează implementarea unor politici de prevenire a generării deșeurilor, utilizarea tehnologiilor ecologice și crearea de sisteme integrate de colectare, reciclare și valorificare energetică. În plus, documentul prevede stimularea consumului responsabil și sprijinirea inițiativelor private care contribuie la reducerea amprentei ecologice. Prin aceste măsuri, economia circulară este recunoscută ca o direcție strategică ce susține dezvoltarea durabilă și integrarea Republicii Moldova în piața ecologică europeană [21].

În Republica Moldova, protecția consumatorului este reglementată printr-un cadru legislativ solid, care vizează garantarea unor drepturi fundamentale și stabilirea de obligații clare atât pentru operatorii economici, cât și pentru consumatori.

Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor este pilonul principal

is essential that consumer protection also includes the component of environmental responsibility, by encouraging participation in recycling, refusing excessive packaging, supporting repairable products and participating in environmental education [17]. And in Hilson's vision, Consumer participation is crucial in achieving environmental justice, and environmental education should become part of public consumer protection policies [9].

In the Republic of Moldova, the concept of a circular economy is increasingly integrated into public policies and environmental strategies, in particular through the Environmental Strategy for 2014–2023 [21]. This national strategy prioritizes the transition from a linear economic model, based on "production-consumption-waste", to a circular one, which emphasizes the efficient use of natural resources, pollution reduction and the conservation of natural capital.

According to the general objective set out in point 5.1. of the Strategy, the aim is to "ensure the sustainable use of natural resources and reduce pressure on the environment". At the same time, within the same document, the specific objective 5.1.3. provides for "increasing the degree of waste recovery and reducing the volume of waste disposed of through landfilling", and point 5.1.4. aims to "promote resource efficiency and sustainable consumption and production models" [21].

The strategy promotes the implementation of waste prevention policies, the use of green technologies and the creation of integrated systems for collection, recycling and energy recovery. In addition, the document provides for the stimulation of responsible consumption and support for private initiatives that contribute to reducing the ecological footprint. Through these measures, the circular economy is recognized as a strategic direction that supports sustainable development and the integration of the Republic of Moldova into the European ecological market [21].

In the Republic of Moldova, consumer protection is regulated by a solid legislative framework, which aims to guarantee fundamental rights and establish clear obligations for both economic operators and consumers.

Law No. 105 of 13.03.2003 on consumer

în acest domeniu. Ea definește consumatorul ca fiind orice persoană fizică ce achiziționează sau utilizează produse și servicii pentru scopuri personale, și nu comerciale. Printre drepturile fundamentale conferite de această lege se numără dreptul la securitate – care asigură protecția vieții și sănătății consumatorului în raport cu produsele periculoase, dreptul la informare corectă și completă despre caracteristicile produselor și serviciilor, dreptul la alegere liberă între diverse produse și servicii disponibile pe piață, precum și dreptul de a fi despăgubit în cazul în care a suferit prejudicii cauzate de bunuri sau servicii defectuoase. De asemenea, legea garantează accesul liber la justiție în vederea soluționării litigiilor de consum [10]. Art. 18 din Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor prevede dreptul consumatorului la înlocuirea produsului, restituirea contravalorii sau remedierea gratuită a deficiențelor, atunci când bunurile nu corespund cerințelor de calitate sau prezintă defecțiuni. Această reglementare acoperă obligațiile producătorului și drepturile consumatorului în cazul produselor defectuoase. În baza acestei legi, consumatorii pot solicita repararea, înlocuirea produselor sau restituirea contravalorii, fără a fi nevoiți să demonstreze vina producătorului, fiind suficientă dovedirea prejudiciului și legătura cauzală cu defectul produsului [10].

Legea nr. 209 din 29 iulie 2016 privind deșeurile, introduce conceptul de responsabilitate extinsă a producătorului, dar vizează și consumatorii, atribuindu-le obligația de a participa activ la sortarea deșeurilor pe categorii și predarea acestora la punctele de colectare. Această lege este esențială pentru implementarea unui sistem funcțional de economie circulară, în care consumatorii sunt co-participanți la prevenirea poluării și reutilizarea resurselor [14].

În plus, Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, semnat la 27 iunie 2014 și ratificat prin Legea nr. 112 din 2 iulie 2014, consolidează direcția armonizării legislației naționale cu acquis-ul comunitar [11]. Acest acord prevede alinierea standardelor de protecție a consumatorilor la cele europene și impune angajamente precum creșterea nivelului de informare și educare a consumatorilor prin politici publice și campanii de sensibilizare; asigurarea trasabilității produselor, ceea ce permite identificarea originii, traseului și

protection is the main pillar in this area. It defines a consumer as any natural person who purchases or uses products and services for personal, non-commercial purposes. Among the fundamental rights conferred by this law are the right to safety – which ensures the protection of the consumer's life and health in relation to dangerous products, the right to correct and complete information about the characteristics of products and services, the right to free choice between various products and services available on the market, as well as the right to be compensated in case of damage caused by defective goods or services. The law also guarantees free access to justice for the resolution of consumer disputes [10]. Art. 18 of Law No. 105 of 13.03.2003 on consumer protection provides for the consumer's right to product replacement, refund or free remedy of deficiencies, when the goods do not meet quality requirements or are defective. This regulation covers the obligations of the manufacturer and the rights of the consumer in the case of defective products. Under this law, consumers can request repair, replacement of products or refund of the value, without having to prove the fault of the manufacturer, as it is sufficient to prove the damage and the causal link with the product defect [10].

Law No. 209 of 29 July 2016 on waste introduces the concept of extended producer responsibility, but also targets consumers, assigning them the obligation to actively participate in sorting waste by category and handing it over to collection points. This law is essential for the implementation of a functional circular economy system, in which consumers are co-participants in pollution prevention and resource reuse [14].

In addition, the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union, signed on 27 June 2014 and ratified by Law No. 112 of 2 July 2014, reinforces the direction of harmonization of national legislation with the Community acquis [11]. This agreement provides for the alignment of consumer protection standards with European ones and imposes commitments such as increasing the level of information and education of consumers through public policies and awareness-raising campaigns; ensuring prod-

modului de producere a bunurilor; crearea și funcționarea eficientă a mecanismelor extrajudiciare de soluționare a litigiilor de consum și întărirea rolului autorităților competente în supravegherea pieței, prin controale, sancțiuni și intervenții pro-active.

Așadar, economia circulară presupune o reformulare a relației dintre consumator și produs, accentuând nu doar drepturile tradiționale, ci și noi dimensiuni ce țin de durabilitate, transparență și responsabilitate ecologică. Drepturile consumatorilor trebuie privite prin prisma accesului la informație, a siguranței produselor, a posibilității de reparare și reciclare, dar și a impactului asupra mediului înconjurător.

Consacrat în art. 7 din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor, dreptul la informare este unul dintre cele mai importante instrumente prin care consumatorul poate lua decizii responsabile și sustenabile. Acest articol obligă operatorii economici să furnizeze informații corecte, complete și clare în limba română cu privire la produsele și serviciile oferite, inclusiv despre: denumire, compoziție, termen de valabilitate, condiții de utilizare și depozitare, riscuri asociate și, în contextul economiei circulare, despre posibilitatea reciclării, reutilizării și reparării produselor. În plus, art. 6 lit. d) oferă consumatorului și dreptul la educare, ceea ce presupune că statul și actorii economici trebuie să susțină accesul la informații despre impactul ecologic al produselor [10].

Mai mult, potrivit unui raport recent al Agenției Europene de Mediu (2022), peste 80% din impactul asupra mediului este determinat de deciziile luate în faza de proiectare a produselor, ceea ce impune ca protecția consumatorilor să includă dreptul de a cunoaște ciclul de viață complet al produselor și să poată opta pentru produse cu trasabilitate ecologică transparentă [8].

Art. 6 lit. a) din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor conferă consumatorilor dreptul de a beneficia de produse sigure, care nu pun în pericol sănătatea sau viața. În contextul circular, această siguranță trebuie dublată de durabilitate, conform standardelor internaționale. Produsele trebuie să fie proiectate astfel încât să poată fi reparate și întreținute ușor, contribuind astfel la reducerea

uct traceability, which allows the identification of the origin, route and method of production of goods; the creation and efficient functioning of extrajudicial mechanisms for resolving consumer disputes and strengthening the role of competent authorities in market surveillance, through controls, sanctions and pro-active interventions.

Therefore, the circular economy requires a reformulation of the relationship between consumer and product, emphasizing not only traditional rights, but also new dimensions related to sustainability, transparency and ecological responsibility. Consumer rights must be viewed through the prism of access to information, product safety, repairability and recycling, but also the impact on the environment.

Enshrined in art. 7 of Law no. 105/2003 on consumer protection, the right to information is one of the most important tools through which the consumer can make responsible and sustainable decisions. This article obliges economic operators to provide correct, complete and clear information in Romanian on the products and services offered, including: name, composition, shelf life, conditions of use and storage, associated risks and, in the context of the circular economy, on the possibility of recycling, reusing and repairing products. In addition, art. 6 letter d) also provides the consumer with the right to education, which implies that the state and economic actors must support access to information on the environmental impact of products [10].

Moreover, according to a recent report by the European Environment Agency (2022), over 80% of environmental impact is determined by decisions made during the product design phase, which requires that consumer protection include the right to know the full life cycle of products and to be able to opt for products with transparent ecological traceability [8].

Art. 6 letter a) of Law no. 105/2003 on consumer protection gives consumers the right to benefit from safe products, which do not endanger health or life. In the circular context, this safety must be doubled by durability, according to international standards. Products must be designed in such a way that they can be easily repaired and maintained, thus contributing to reducing resource consumption. Thus, safety is

consumului de resurse. Astfel, siguranța nu este doar fizică, ci și ecologică, și consumatorul are dreptul la produse care nu dăunează mediului nici în timpul utilizării, nici după eliminare [10].

Un alt drept esențial în contextul economiei circulare este dreptul consumatorului de a beneficia de produse ușor de reparat și întreținut. Deși acest drept nu este formulat explicit în legislația națională ca „drept la reparare", el derivă din art. 18 din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor, care permite consumatorului să opteze pentru remedierea gratuită a deficiențelor produsului sau înlocuirea acestuia [10].

Conform art. 4 din Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului, fiecare cetățean are dreptul la un mediu sănătos, dar și responsabilitatea de a contribui la protejarea acestuia. Acest drept este complementar celor menționate anterior și se exprimă prin opțiunea consumatorului de a alege produse durabile, reciclabile și cu un impact redus asupra mediului. Alegerea conștientă este o formă de exercițiu al acestui drept, consolidând rolul consumatorului ca participant activ în tranziția ecologică [12].

Economia circulară nu poate funcționa fără implicarea responsabilă a consumatorului, în acest sens, obligațiile acestuia nu sunt doar legale, ci și morale, cu impact direct asupra mediului și sănătății publice. Potrivit art. 14 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 105/2003, consumatorul este obligat să respecte condițiile de utilizare și întreținere ale produselor [10], ceea ce presupune prevenirea deteriorării premature și reducerea generării de deșeuri. Totodată, conform art. 31 alin. (4) și (5) din Legea nr. 209/2016 privind deșeurile, consumatorii sunt obligați să sorteze deșeurile generate în gospodărie și să le predea autorităților locale sau operatorilor autorizați prin intermediul sistemelor de colectare separate [14].

Printre cele mai relevante obligații ale consumatorilor în economia circulară se numără:

– Sortarea deșeurilor, în funcție de tipul acestora (hârtie, plastic, sticlă, biodegradabile etc.), în conformitate cu art. 31 alin. (4) din Legea nr. 209/2016 [14];

– Participarea activă la sistemele de returnare, care fac obiectul responsabilității extinse a producătorului conform art. 33 alin. (2) și (3) din aceeași lege [14];

not only physical, but also ecological, and the consumer has the right to products that do not harm the environment either during use or after disposal [10].

Another essential right in the context of the circular economy is the consumer's right to benefit from products that are easy to repair and maintain. Although this right is not explicitly formulated in national legislation as a "right to repair", it derives from art. 18 of Law no. 105/2003 on consumer protection, which allows the consumer to opt for the free remedy of product deficiencies or its replacement [10].

According to art. 4 of Law no. 1515/1993 on environmental protection, every citizen has the right to a healthy environment, but also the responsibility to contribute to its protection. This right is complementary to those mentioned above and is expressed through the consumer's option to choose sustainable, recyclable products with a reduced impact on the environment. Conscious choice is a form of exercising this right, strengthening the role of the consumer as an active participant in the ecological transition [12].

The circular economy cannot function without the responsible involvement of the consumer, in this sense, his obligations are not only legal, but also moral, with a direct impact on the environment and public health. According to art. 14 par. (1) letter b) of Law no. 105/2003, the consumer is obliged to respect the conditions of use and maintenance of the products [10], which implies preventing premature deterioration and reducing the generation of waste. At the same time, according to art. 31 par. (4) and (5) of Law no. 209/2016 on waste, consumers are obliged to sort the waste generated in the household and hand it over to local authorities or authorized operators through separate collection systems [14].

Among the most relevant consumer obligations in the circular economy are:

– Sorting waste, depending on its type (paper, plastic, glass, biodegradable, etc.), in accordance with art. 31 paragraph (4) of Law no. 209/2016 [14];

– Active participation in return systems, which are subject to extended producer responsibility according to art. 33 para. (2) and (3) of the same law [14];

– Informarea constantă privind impactul produselor asupra mediului, cu sprijinul art. 6 lit. d) din Legea nr. 105/2003, care garantează dreptul la educare și informare, dar implică și responsabilitatea consumatorului de a se informa [10];

– Evitarea consumului excesiv și a risipei, ca parte a unui comportament sustenabil, în acord cu principiile generale de protecție a mediului prevăzute în art. 3 și art. 4 din Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului [12].

În plus, merită subliniat că în 2023 Comisia Europeană a propus un nou set de norme pentru combaterea învechirii programate premature și pentru consolidarea dreptului la reparare, prin inițiativa legislativă „Right to Repair", COM(2023) 155 final, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene [15]. Această propunere urmărește să asigure că, odată ce perioada de garanție legală a unui produs expiră, consumatorii beneficiază în continuare de posibilitatea reparării acestuia în condiții echitabile. Producătorii ar urma să fie obligați să pună la dispoziție piese de schimb esențiale, să ofere informații tehnice relevante pentru reparații și să garanteze un cost rezonabil pentru aceste servicii. De asemenea, se prevede introducerea unei etichete standardizate privind reparabilitatea produselor, care să ajute consumatorii să ia decizii informate înainte de cumpărare. Astfel de reglementări sunt menite să încurajeze proiectarea durabilă a produselor, să reducă deșeurile și să consolideze poziția consumatorilor ca actori activi în tranziția către o economie circulară. Aceste măsuri ar putea avea un impact semnificativ și asupra viitoarelor modificări legislative în Republica Moldova, în special în contextul angajamentelor asumate prin Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.

O jurisprudență relevantă în acest context este cauza *Otgon c. Republica Moldova* (cererea nr. 22743/07), soluționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în care s-a stabilit că lipsa despăgubirilor pentru prejudiciile cauzate de consumul apei contaminate a constituit o încălcare a art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [3]. Deși speța nu se referă direct la relațiile de consum economic, instanța a recunoscut că afectarea sănătății și integrității fizice, generate de factori de mediu, intră sub incidența protecției

– Constant information on the impact of products on the environment, with the support of art. 6 letter d) of Law no. 105/2003, which guarantees the right to education and information, but also implies the consumer's responsibility to inform themselves [10];

– Avoiding excessive consumption and waste, as part of sustainable behavior, in accordance with the general principles of environmental protection set out in art. 3 and art. 4 of Law no. 1515/1993 on environmental protection [12].

Furthermore, it is worth highlighting that in 2023 the European Commission proposed a new set of rules to combat premature obsolescence and strengthen the right to repair, through the legislative initiative „Right to Repair", COM(2023) 155 final, published in the Official Journal of the European Union [15].This proposal aims to ensure that, once the legal guarantee period of a product has expired, consumers continue to benefit from the possibility of repairing it under fair conditions. Manufacturers would be obliged to make essential spare parts available, to provide relevant technical information for repairs and to guarantee a reasonable cost for these services. It also foresees the introduction of a standardised label on the reparability of products, to help consumers make informed decisions before purchasing. Such regulations are intended to encourage sustainable product design, reduce waste and strengthen the position of consumers as active actors in the transition to a circular economy. These measures could also have a significant impact on future legislative changes in the Republic of Moldova, especially in the context of the commitments undertaken through the Association Agreement with the European Union.

A relevant case law in this context is the case of *Otgon v. Republic of Moldova* (application no. 22743/07), decided by the European Court of Human Rights, in which it was established that the lack of compensation for damage caused by the consumption of contaminated water constituted a violation of Article 8 of the European Convention on Human Rights [3]. Although the case does not directly concern economic consumer relations, the court recognized that the damage to health and physical integrity, generated by environmental factors,

vieții private. În contextul economiei circulare, această interpretare este relevantă deoarece subliniază faptul că protecția consumatorului trebuie să includă și garanția accesului la produse și servicii care nu pun în pericol sănătatea și mediul. Astfel, chiar și în absența unor reglementări interne explicite privind dreptul la un consum sustenabil, consumatorii pot beneficia de protecție prin invocarea drepturilor fundamentale, în special când este vorba de riscuri ecologice semnificative.

Totodată, experiențele din alte state europene pot constitui surse valoroase de inspirație. Franța, de exemplu, a adoptat Legea anti-risipă pentru o economie circulară (Loi AGEC, 2020) [13], un act normativ complex care conține peste 130 de măsuri concrete, grupate în jurul a cinci axe strategice: eliminarea produselor de unică folosință din plastic, o mai bună informare a consumatorilor, combaterea risipei și a obsolescenței programate, acțiuni împotriva poluării și îmbunătățirea sistemelor de producție. Una dintre cele mai inovatoare măsuri este introducerea „indicelui de reparabilitate", aplicabil anumitor categorii de produse electrice și electronice (ex. smartphone-uri, laptopuri, televizoare), care trebuie afișat vizibil pe etichetă pentru a permite consumatorilor să evalueze ușor ușurința cu care produsul poate fi reparat. Legea interzice, de asemenea, distrugerea bunurilor nevândute (cum ar fi hainele, electrocasnicele și cosmeticele), obligând comercianții să le doneze sau să le recicleze. În plus, operatorii economici sunt obligați să asigure accesul la piese de schimb pentru o perioadă de până la 10 ani după vânzarea produsului, contribuind astfel la extinderea duratei de viață a acestuia și la reducerea cantității de deșeuri electronice. Aceste măsuri nu doar sporesc protecția consumatorului, ci îl implică activ în tranziția către sustenabilitate.

În Republica Moldova, deși Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor garantează dreptul la informare și la un mediu sănătos, aceasta nu face referire explicită la economia circulară sau la dreptul de a alege produse cu un impact redus asupra mediului. În acest sens, este necesară o revizuire legislativă orientată spre consumul sustenabil, care să includă:

– obligativitatea informării despre durata de viață a produsului, în conformitate cu art.

falls under the protection of private life. In the context of the circular economy, this interpretation is relevant because it underlines the fact that consumer protection must also include the guarantee of access to products and services that do not endanger health and the environment. Thus, even in the absence of explicit domestic regulations on the right to sustainable consumption, consumers can benefit from protection by invoking fundamental rights, in particular when it comes to significant environmental risks.

At the same time, experiences from other European countries can be valuable sources of inspiration. France, for example, has adopted the Anti-Waste Law for a Circular Economy (Loi AGEC, 2020) [13], a complex regulatory act containing over 130 concrete measures, grouped around five strategic axes: eliminating single-use plastic products, better consumer information, combating waste and planned obsolescence, actions against pollution and improving production systems. One of the most innovative measures is the introduction of the "repairability index", applicable to certain categories of electrical and electronic products (e.g. smartphones, laptops, televisions), which must be displayed visibly on the label to allow consumers to easily assess the ease with which the product can be repaired. The law also prohibits the destruction of unsold goods (such as clothes, household appliances and cosmetics), obliging retailers to donate or recycle them. In addition, economic operators are obliged to ensure access to spare parts for a period of up to 10 years after the sale of the product, thus contributing to extending its lifespan and reducing the amount of e-waste. These measures not only increase consumer protection, but also actively involve them in the transition towards sustainability.

In the Republic of Moldova, although Law No. 105/2003 on consumer protection guarantees the right to information and a healthy environment, it does not explicitly refer to the circular economy or the right to choose products with a reduced environmental impact. In this regard, a legislative revision oriented towards sustainable consumption is needed, which would include:

– the obligation to provide information

5 alin. (1) lit. a) din Directiva (UE) 2019/771 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, care impune informarea clară a consumatorilor despre caracteristicile principale ale produsului, inclusiv durabilitatea estimată [14];

– dreptul la reparabilitate și acces la piese de schimb, în conformitate cu art. 7 alin. (2) din Regulamentul (UE) 2019/2020 privind cerințele de proiectare ecologică pentru sursele de lumină și echipamentele separate de control, care impune producătorilor obligația de a pune la dispoziție piese de schimb și instrucțiuni de reparație pentru a încuraja extinderea duratei de viață a produselor [19];

– interzicerea obsolescenței planificate, în concordanță cu principiile susținute de Hilson (2008) și reglementările europene recente, în special art. 4 lit. c) din Planul de acțiune pentru economia circulară (COM(2020) 98 final), care vizează combaterea obsolescenței premature prin măsuri legislative și stimulente pentru produse durabile [2];

– stimularea pieței de produse ecologice prin politici fiscale și etichetare clară, în conformitate cu art. 3 lit. e) din Regulamentul (UE) 2010/66 privind eticheta ecologică a UE [18], care prevede crearea unui cadru voluntar pentru promovarea produselor cu impact redus asupra mediului, precum și cu Comunicarea Comisiei Europene COM(2015) 614 final privind economia circulară [1], care recomandă utilizarea politicilor fiscale ca instrument de sprijin pentru tranziția verde.

4. CONCLUZII

Aceste direcții legislative sunt în concordanță cu reglementările Uniunii Europene. Directiva 2009/125/CE privind stabilirea cerințelor de concepere ecologică aplicabile produselor cu impact energetic [5] impune producătorilor să asigure posibilitatea de reparare și întreținere, inclusiv prin disponibilitatea pieselor de schimb. În același timp, Regulamentul (UE) 2021/341 privind etichetarea ecologică a Uniunii Europene [20] prevede cerințe clare pentru transparența impactului ecologic al produselor, încurajând alegerile sustenabile ale consumatorilor. De asemenea, Pachetul privind economia circulară al UE [1] și Planul de acțiune pentru economia circulară (COM(2020) 98 final)

about the product's lifespan, in accordance with art. 5 para. (1) letter a) of Directive (EU) 2019/771 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, which requires consumers to be clearly informed about the main characteristics of the product, including the estimated durability [14];

– the right to reparability and access to spare parts, in accordance with Article 7(2) of Regulation (EU) 2019/2020 on ecodesign requirements for light sources and separate control gears, which requires manufacturers to make spare parts and repair instructions available to encourage the extension of the product's lifetime [19];

– banning planned obsolescence, in line with the principles advocated by Hilson (2008) and recent European regulations, in particular Article 4(c) of the Circular Economy Action Plan (COM(2020) 98 final), which aims to combat premature obsolescence through legislative measures and incentives for sustainable products [2];

– stimulating the market for organic products through fiscal policies and clear labelling, in accordance with Article 3(e) of Regulation (EU) 2010/66 on the EU Ecolabel [18] , which provides for the creation of a voluntary framework for the promotion of products with a low environmental impact, as well as with the European Commission Communication COM(2015) 614 final on the circular economy [1], which recommends the use of fiscal policies as a tool to support the green transition.

4. CONCLUSIONS

These legislative directions are in line with European Union regulations. Directive 2009/125/EC on the setting of ecodesign requirements for energy-related products [5] requires manufacturers to ensure repair and maintenance, including through the availability of spare parts. At the same time, Regulation (EU) 2021/341 on the European Union Ecolabel [20] provides clear requirements for the transparency of the environmental impact of products, encouraging sustainable consumer choices. The EU Circular Economy Package [1] also and the Circular Economy Action Plan (COM(2020) 98 final) promotes concrete measures to extend the lifespan of products and combat the

promovează măsuri concrete pentru prelungirea duratei de viață a produselor și combaterea practicii de introducere intenționată a unei durate limitate de funcționare a acestora, adesea denumită „îmbătrânire programată". Aceste prevederi reflectă tendințele actuale europene de protejare a consumatorilor și de promovare a unei economii sustenabile, care pot servi drept model pentru Republica Moldova în procesul de armonizare legislativă și dezvoltare durabilă.

practice of intentionally introducing a limited lifespan, often referred to as "planned obsolescence". These provisions reflect current European trends in consumer protection and promoting a sustainable economy, which can serve as a model for the Republic of Moldova in the process of legislative harmonisation and sustainable development.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Comisia Europeană, Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Închiderea buclei: un plan de acțiune al UE pentru economia circulară, COM(2015) 614 final, Bruxelles, 2.12.2015.
2. Comisia Europeană, Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Un nou Plan de acțiune pentru economia circulară: pentru o Europă mai curată și mai competitivă, COM(2020) 98 final, Bruxelles, 11.3.2020.
3. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Otgon c. Republica Moldova, cererea nr. 22743/07, hotărârea din 25 octombrie 2016.
4. Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de vânzare de bunuri, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 136 din 22 mai 2019.
5. Directiva 2009/125/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de stabilire a unui cadru pentru stabilirea cerințelor de concepere ecologică aplicabile produselor cu impact energetic. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 285, 31.10.2009, pp. 10–35.
6. Directiva nr. 2008/98/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19.11.2008 privind deșeurile. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 312 din 22 noiembrie 2008.
7. European Environment Agency. (2021). Reflecting on green consumption and consumers. Copenhagen: EEA. Available at: https://www.eea.europa.eu/publications/green-consumption
8. European Environment Agency. The circular economy and the environment — Europe's choices. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021. DOI: 10.2800/229178.
9. Hilson, C. Consumer Protection and Environmental Justice: A European Overview, Journal of Consumer Policy, vol. 31, no. 4, 2008, pp. 385–400. DOI: 10.1007/s10603-008-9089-4.
10. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126-131/505 din 11 iulie 2003.
11. Legea nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 185-199 din 18 iulie 2014.
12. Legea nr. 1515 din 16 iunie 1993 privind protecția mediului, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 10, art. 287, din 30 decembrie 1993.
13. Legea nr. 2020-105 din 10 februarie 2020 privind lupta împotriva risipei și economia circulară (Loi anti-gaspillage pour une économie circulaire – AGEC)", publicată în Journal Officiel de la République Française din 11 februarie 2020.
14. Legea nr. 209 din 29 iulie 2016 privind deșeurile, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 459-471 din 30 de-

cembrie 2016.
15. Planul de acțiune pentru economia circulară (COM(2020) 98 final), adoptat de Comisia Europeană la 11 martie 2020.
16. Propunere de DIRECTIVĂ A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI privind norme comune pentru promovarea reparării bunurilor și de modificare a Regulamentului (UE) 2017/2394, a Directivelor (UE) 2019/771 și (UE) 2020/1828.
17. Ramlogan, R. Environmental Protection and Consumers' Rights, Energy Policy, vol. 122, 2018, pp. 531–540. DOI: 10.1016/j.enpol.2018.07.030.
18. Regulamentul (CE) nr. 66/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind eticheta ecologică a UE. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 27, 30.1.2010, pp. 1–19.
19. Regulamentul (UE) 2019/2020 al Comisiei din 1 octombrie 2019 privind cerințele de proiectare ecologică pentru sursele de lumină și echipamentele separate de control, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr. 315 din 5 decembrie 2019.
20. Regulamentul (UE) 2021/341 al Comisiei din 23 februarie 2021 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 66/2010 al Parlamentului European și al Consiliului privind etichetarea ecologică a Uniunii Europene în ceea ce privește procedurile de adoptare a criteriilor ecologice și de evaluare și verificare aferente acestora. Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 67, din 24 februarie 2021.
21. Strategia de mediu, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24 aprilie 2014. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 102-106 din 02 mai 2014.

Despre autor:

Mihaela PASCAL,
asistent universitar, doctorandă,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
directoarea executivă, Centrul European
al Consumatorului din Republica Moldova,
e-mail: mihaelapascal2018@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2018-4495

About the author:

Mihaela PASCAL,
University assistant, PhD student,
"Stefan cel Mare" Academy of the
Ministry of Internal Affairs,
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
Executive Director, European Consumer Centre
of the Republic of Moldova,
e-mail: mihaelapascal2018@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-2018-4495

CZU: 349.6

DREPTUL LA UN MEDIU ECOLOGIC ECHILIBRAT – DREPT FUNDAMENTAL ÎN CONTEXTUL PROTECȚIEI DREPTURILOR CONSUMATORULUI

Evghenia GUGULAN,
doctorandă

Edyta KRZYSZTOFIK,
doctor în drept, conferențiar universitar

Lucrarea analizează dreptul la un mediu ecologic echilibrat din perspectiva protecției consumatorilor, subliniind interdependența dintre sănătatea publică, durabilitate și siguranța produselor. Printr-o abordare interdisciplinară, sunt examinate prevederile legislative naționale și europene, precum și jurisprudența relevantă, pentru a evidenția integrarea dimensiunii ecologice în drepturile fundamentale ale consumatorilor. Studiul abordează teme precum greenwashing-ul, etichetarea ecologică, inițiativele de reglementare UE (precum Green Claims Directive) și eficiența acțiunilor colective. Se formulează propuneri concrete pentru armonizarea cadrului normativ al Republicii Moldova cu standardele europene, inclusiv completarea Legii nr. 105/2003 cu dispoziții privind protecția mediului în contextul consumului.

Cuvinte cheie: drepturile consumatorului, protecția consumatorilor, protecția mediului, politici de mediu, greenwashing, etichetare ecologică, acțiuni colective.

THE RIGHT TO A BALANCED ECOLOGICAL ENVIRONMENT – A FUNDAMENTAL RIGHT IN THE CONTEXT OF CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Evghenia GUGULAN
PhD student

Edyta KRZYSZTOFIK,
PhD., Assistant Professor

The paper analyzes the right to a balanced ecological environment from the perspective of consumer protection, highlighting the interdependence between public health, sustainability, and product safety. Through an interdisciplinary approach, it examines national and European legislative provisions, as well as relevant case law, to underscore the integration of the ecological dimension into fundamental consumer rights. The study addresses topics such as greenwashing, eco-labeling, EU regulatory initiatives (such as the Green Claims Directive), and the effectiveness of collective actions. Concrete proposals are made for harmonizing the legal framework of the Republic of Moldova with European standards, including amendments to Law No. 105/2003 to incorporate provisions regarding environmental protection in the context of consumption.

Keywords: consumer rights, consumer protection, environmental protection, environmental policies, greenwashing, eco-labeling, collective actions.

1. INTRODUCERE

În era contemporană, protejarea mediului înconjurător a devenit o preocupare prioritară a statelor, instituțiilor internaționale și societății civile. Totodată, drepturile fundamentale ale omului, precum dreptul la sănătate, la viață și la informație, sunt din ce în ce mai strâns legate de calitatea mediului. În literatura de specialitate, dreptul la un mediu sănătos este considerat un drept transversal, care influențează exercitarea altor drepturi fundamentale, inclusiv cele de natură economică. Se argumentează că protecția consumatorului trebuie să includă în mod explicit evaluarea riscurilor ecologice și dreptul la informație privind amprenta eco-

1. INTRODUCTION

In the contemporary era, protecting the environment has become a top priority for states, international institutions, and civil society. At the same time, fundamental human rights – such as the right to health, life, and access to information – are increasingly linked to environmental quality. In the specialized literature, the right to a healthy environment is considered a transversal right, one that influences the exercise of other fundamental rights, including economic rights. It is argued that consumer protection should explicitly include the assessment of ecological risks and the right to information regarding the ecological footprint

logică a produselor, ca parte integrantă a unei pieţe funcţionale şi durabile [15, pp. 531–540]. În acest context, dreptul la un mediu ecologic echilibrat capătă un rol central nu doar în sfera drepturilor omului, ci şi în domeniul protecţiei consumatorului, deoarece consumatorii au dreptul să beneficieze de produse şi servicii care nu afectează negativ sănătatea sau mediul înconjurător.

2. METODE ŞI MATERIALE APLICATE

Prezenta lucrare se bazează pe o metodologie complexă, de tip interdisciplinar, care îmbină analiza juridică, analiza documentară şi tehnicile de cercetare aplicativă. În primul rând, a fost utilizată metoda analizei normative, prin examinarea cadrului legislativ naţional şi european relevant. Au fost analizate acte juridice fundamentale precum: Constituţia Republicii Moldova, art. 37 [2], Legea protecţiei mediului nr. 1515/1993 [10], Legea protecţiei consumatorului nr. 105/2003 [11], precum şi Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 37 [1].

În paralel, a fost aplicată metoda comparativă, utilizată pentru a evalua gradul de armonizare între legislaţia naţională şi reglementările Uniunii Europene în domeniul protecţiei mediului şi al consumatorului, precum Directiva 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale [5] şi Convenţia de la Aarhus [3].

Totodată, s-au utilizat metoda studiului de caz şi analiza jurisprudenţială, cu accent pe cauza Otgon c. Republica Moldova, pronunţată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului [4], care evidenţiază recunoaşterea indirectă a dreptului la un mediu sănătos în contextul drepturilor fundamentale.

În plus, lucrarea a inclus documentarea practică, prin analiza măsurilor de reglementare ecologică în practica naţională (ex. interzicerea pungilor de plastic) şi a evoluţiei tendinţelor legislative europene privind consumul durabil.

Această abordare metodologică integrată a permis corelarea riguroasă între prevederile normative, practicile instituţionale şi realităţile sociale privind protecţia simultană a consumatorilor şi a mediului înconjurător.

3. REZULTATE ŞI DISCUŢII

La nivelul Uniunii Europene, dreptul la

of products, as an integral part of a functional and sustainable market [15, pp. 531–540]. In this context, the right to a balanced ecological environment gains a central role not only in the field of human rights but also in consumer protection, as consumers have the right to benefit from products and services that do not negatively impact their health or the environment.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

This study is grounded in a comprehensive, interdisciplinary methodology that integrates legal analysis, documentary research, and applied research techniques. Primarily, the normative analysis method was employed through the examination of the relevant national and European legislative frameworks. Key legal instruments analysed include: Article 37, of the Constitution of the Republic of Moldova [2]; the Environmental Protection Law No. 1515/1993 [10]; the Consumer Protection Law No. 105/2003 [11], and Article 37 [1] of the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

In parallel, the comparative method was applied, used to assess the degree of harmonization between national legislation and European Union regulations in the fields of environmental and consumer protection, such as Directive 2005/29/EC on unfair commercial practices [5] and the Aarhus Convention [3].

At the same time, the case study method and jurisprudential analysis were used, with a focus on the case of Otgon v. the Republic of Moldova, ruled by the European Court of Human Rights [4], which highlights the indirect recognition of the right to a healthy environment within the context of fundamental rights.

Additionally, the work included practical documentation through the analysis of environmental regulatory measures in national practice (e.g., the ban on plastic bags) and the evolution of European legislative trends on sustainable consumption.

This integrated methodological approach allowed for a rigorous correlation between normative provisions, institutional practices, and social realities regarding the simultaneous protection of consumers and the environment.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

un mediu ecologic echilibrat este consacrat în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, la articolul 37, intitulat „Protecția mediului". Acesta prevede că: „Un nivel ridicat de protecție a mediului și ameliorarea calității acestuia trebuie integrate în politicile Uniunii și asigurate în conformitate cu principiul dezvoltării durabile." Deși formularea este generală, aceasta indică angajamentul Uniunii de a integra protecția mediului în toate domeniile de politică publică [1, art.37].

Convenția de la Aarhus din 1998 completează acest cadru prin recunoașterea dreptului publicului la acces la informație, participare la luarea deciziilor și acces la justiție în probleme de mediu. Prin urmare, consumatorii, în calitatea lor de membri ai publicului, sunt îndreptățiți să fie informați în legătură cu riscurile de mediu asociate produselor și serviciilor [3].

Protecția consumatorilor nu mai este limitată doar la aspecte comerciale sau de siguranță a produselor, ci include și considerente ecologice. Politicile europene actuale promovează consumul durabil, transparența privind impactul asupra mediului și responsabilitatea producătorilor.

Chris Hilson subliniază în lucrarea sa că protecția consumatorilor și justiția ecologică sunt interconectate, evidențiind că politicile de mediu trebuie să ia în considerare echitatea socială și accesul egal la un mediu sănătos. Această perspectivă susține ideea că dreptul la un mediu ecologic echilibrat este esențial pentru exercitarea altor drepturi fundamentale ale consumatorilor [8, pp. 385–400].

Conform Parlamentului European, consumatorii trebuie să aibă dreptul de a face alegeri informate cu privire la produsele și serviciile pe care le achiziționează, inclusiv în ceea ce privește impactul ecologic al acestora. Etichetarea ecologică, interzicerea greenwashing-ului și reglementarea substanțelor periculoase sunt doar câteva dintre instrumentele legale în acest sens.

În Republica Moldova, dreptul la un mediu sănătos este consacrat prin mai multe acte legislative. Constituția Republicii Moldova prevede, la articolul 37, că fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător sănătos, precum și la informare despre starea mediului, despre efectele proiectelor și activităților asupra sănătății

At the level of the European Union, the right to a balanced ecological environment is enshrined in the Charter of Fundamental Rights of the European Union, in Article 37, titled "Environmental Protection." It states: "A high level of environmental protection and the improvement of the quality of the environment must be integrated into the policies of the Union and ensured in accordance with the principle of sustainable development."

Although the wording is general, it indicates the Union's commitment to integrating environmental protection into all areas of public policy [1, art.37].

The Aarhus Convention of 1998 complements this framework by recognizing the public's right to access to information, participation in decision-making, and access to justice in environmental matters. Therefore, consumers, as members of the public, are entitled to be informed about the environmental risks associated with products and services [3].

Consumer protection is no longer limited to commercial aspects or product safety, but also includes ecological considerations. Current European policies promote sustainable consumption, transparency regarding environmental impact, and producer responsibility.

Chris Hilson emphasizes in his work that consumer protection and ecological justice are interconnected, highlighting those environmental policies must take into account social equity and equal access to a healthy environment. This perspective supports the idea that the right to a balanced ecological environment is essential for exercising other fundamental consumer rights [8, pp. 385–400].

According to the European Parliament, consumers must have the right to make informed choices about the products and services they purchase, including their ecological impact. Ecological labelling, banning greenwashing, and regulating harmful substances are just some of the legal tools in this regard.

In the Republic of Moldova, the right to a healthy environment is enshrined in several legislative acts. The Constitution of the Republic of Moldova, in Article 37, stipulates that everyone has the right to a healthy environment, as well as the right to be informed about the state of the

și calității vieții [2].

Legea nr. 1515 din 16 iunie 1993 privind protecția mediului înconjurător stabilește principiile generale ale protecției mediului și responsabilitățile autorităților, cetățenilor și agenților economici [10]. Aceasta prevede că statul garantează dreptul fiecărei persoane la un mediu ecologic echilibrat și la despăgubiri pentru daunele aduse sănătății și bunurilor personale ca urmare a poluării.

Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor definește consumatorul ca fiind orice persoană fizică ce procură sau utilizează produse sau servicii în scopuri personale, nelegate de activitate profesională [11]. Printre drepturile fundamentale ale consumatorului se regăsesc: dreptul la siguranță, la informare, la alegere și la un mediu sănătos. Această lege obligă agenții economici să asigure securitatea produselor și să informeze corect cu privire la impactul asupra sănătății și mediului, reflectând astfel interdependența dintre protecția consumatorului și protecția mediului.

Un exemplu elocvent privind aplicarea principiilor ecologice în protecția consumatorului este interzicerea pungilor de plastic de unică folosință. Această măsură, implementată în mai multe state europene, are ca scop reducerea deșeurilor din plastic care afectează grav ecosistemele acvatice și terestre. În Republica Moldova, Legea nr. 231/2010 privind comerțul interior [12] a fost modificată pentru a interzice distribuirea gratuită a pungilor de plastic în unitățile comerciale. Astfel, din 01 ianuarie 2021 au intrat în vigoare noile modificări prevăzute la art. 20^1 din Legea nr. 231/2010 cu privire la comerțul interior și conform noilor prevederi, se interzice utilizarea/comercializarea farfuriilor, paharelor, altor accesorii ale serviciilor de masă și bețișoarelor de unică folosință, fabricate din plastic, cu excepția celor biodegradabile. Totuși la adoptarea acestor modificări, legiuitorul ar fi trebuit să ia în calcul și prevederile Directivei UE 2019/204 privind reducerea impactului anumitor produse din plastic asupra mediului, întrucât legiuitorul a operat cu anumiți termeni cum ar fi „alte accesorii ale serviciilor de masă" a căror explicație nu se regăsește în Codul contravențional, în Legea cu privire la comerțul interior sau în cuprinsul altor

environment, the effects of projects, and activities on health and quality of life [2].

The Law No. 1515 from June 16, 1993, regarding environmental protection establishes the general principles of environmental protection and the responsibilities of authorities, citizens, and economic agents [10]. It states that the state guarantees every person's right to a balanced ecological environment and to compensation for damages caused to health and personal property due to pollution.

Law No. 105 from March 13, 2003, regarding consumer protection defines a consumer as any natural person who acquires or uses products or services for personal, non-professional purposes. Among the fundamental rights of the consumer are: the right to safety, information, choice, and a healthy environment. This law obliges economic agents to ensure the safety of products and to provide correct information regarding the impact on health and the environment, thus reflecting the interdependence between consumer protection and environmental protection [11].

An eloquent example of applying ecological principles in consumer protection is the banning of single-use plastic bags. This measure, implemented in several European countries, aims to reduce plastic waste, which severely impacts aquatic and terrestrial ecosystems. In the Republic of Moldova, Law no. 231/2010 on domestic trade [12] was amended to prohibit the free distribution of plastic bags in commercial units. Thus, starting from January 1, 2021, the new amendments to Article 20^1 of Law no. 231/2010 on domestic trade came into force, and according to these new provisions, the use/marketing of plastic-made plates, cups, other tableware accessories, and single-use plastic straws is prohibited, except for biodegradable ones. However, when adopting these amendments, lawmakers should have also considered the provisions of EU Directive 2019/204 on reducing the impact of certain plastic products on the environment, as lawmakers used certain terms such as 'other tableware accessories,' the explanation of which is not found in the Contravention Code, the Law on domestic trade, or in other normative acts [13, pp. 73-77]. At the same time, the legislative

acte normative [13, pp. 73-77]. Totodată, forul legislativ a completat și Codul contravențional cu sancțiuni care pot fi aplicate din 01.01.2021 atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice, pentru încălcarea regulilor cu privire la utilizarea și comercializarea unor produse fabricate din plastic [13, pp. 73-77]. Deși măsurile adoptate recent vizează reducerea deșeurilor plastice, se observă lipsa unor definiții legislative clare privind termenii folosiți, cum ar fi „accesorii ale serviciilor de masă", ceea ce poate genera dificultăți în aplicarea sancțiunilor prevăzute în Codul contravențional. Este necesară o clarificare legislativă în sensul armonizării termenilor cu directivele UE, precum Directiva (UE) 2019/904 privind reducerea impactului anumitor produse din plastic asupra mediului.

În contextul intensificării preocupărilor legate de greenwashing, Comisia Europeană a propus Directiva privind afirmațiile ecologice (Green Claims Directive) [7], menită să reglementeze afirmațiile de mediu ale companiilor. Conform unui studiu din 2020 al Comisiei, 53,3% dintre afirmațiile ecologice analizate erau vagi, înșelătoare sau nefondate, iar 40% nu aveau dovezi de susținere [6]. Directiva propune ca afirmațiile de mediu să fie susținute de dovezi științifice și verificate independent, pentru a proteja consumatorii și a preveni practicile comerciale neloiale.

Greenwashing-ul este practica prin care companiile creează o imagine falsă de responsabilitate ecologică, fără a implementa acțiuni reale în acest sens. Această practică induce în eroare consumatorii și subminează încrederea în etichetarea ecologică, afectând astfel exercitarea dreptului la informare și la alegere [5].

Uniunea Europeană a recunoscut pericolul acestui fenomen și lucrează la consolidarea legislației privind cerințele de transparență, inclusiv prin revizuirea Directivei 2005/29/CE privind practicile comerciale neloiale. Consumatorii ar trebui să beneficieze de informații verificabile, iar autoritățile de control să aibă atribuții clare pentru sancționarea acestor abateri.

În acest sens, combaterea fenomenului de greenwashing nu poate fi eficientă în absența unor mecanisme juridice care să permită consumatorilor să reacționeze colectiv la practicile comerciale ecologice înșelătoare.

body also amended the Contravention Code with penalties that can be applied from January 1, 2021, to both natural and legal persons for violations of the rules concerning the use and marketing of plastic products [13, pp. 73-77]. Although the recently adopted measures aim to reduce plastic waste, the lack of clear legislative definitions regarding terms like 'tableware accessories' is noticeable, which could create difficulties in applying the penalties provided in the Contravention Code. A legislative clarification is necessary to harmonize terms with EU directives, such as Directive (EU) 2019/904 on reducing the impact of certain plastic products on the environment.

In the context of increasing concerns regarding greenwashing, the European Commission has proposed the (Green Claims Directive) [7], aimed at regulating companies' environmental claims. According to a 2020 study by the Commission, 53.3% of the environmental claims analysed were vague, misleading, or unfounded, while 40% lacked supporting evidence [6]. The directive proposes that environmental claims be backed by scientific evidence and independently verified to protect consumers and prevent unfair business practices.

Greenwashing is the practice by which companies create a false image of environmental responsibility without implementing real actions in this regard. This practice deceives consumers and undermines trust in environmental labelling, thus affecting the exercise of the right to information and choice [5].

The European Union has recognized the danger of this phenomenon and is working on strengthening the legislation concerning transparency requirements, including by revising Directive 2005/29/EC on unfair commercial practices. Consumers should benefit from verifiable information, and regulatory authorities should have clear responsibilities to sanction such violations.

In this regard, combating the phenomenon of greenwashing cannot be effective without legal mechanisms that allow consumers to collectively respond to deceptive ecological marketing practices.

On April 17, 2025, the Parliament of the Republic of Moldova adopted in the second

La 17 aprilie 2025, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat în lectura a doua Proiectul de Lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor [14], un pas semnificativ spre alinierea legislației naționale la standardele europene în domeniul protecției consumatorilor. Această inițiativă transpune parțial Directiva (UE) 2020/1828, care instituie un mecanism eficient de introducere a acțiunilor colective în justiție pentru apărarea intereselor consumatorilor.

În acest context, devine tot mai oportună extinderea aplicabilității acțiunilor colective și în domeniul protecției mediului, având în vedere numeroasele situații în care comunități întregi sunt afectate de poluarea cauzată de activitățile unor operatori economici. Prin urmare, recomandăm consolidarea cadrului juridic pentru acțiunile colective și în cauzele de mediu, întrucât acest mecanism juridic ar permite consumatorilor afectați să își valorifice drepturile în mod solidar și eficient împotriva celor care încalcă standardele ecologice.

Corelarea acțiunilor colective în domeniul protecției consumatorilor cu cele din domeniul mediului reflectă nu doar o abordare unitară de apărare a intereselor publice, dar și o adaptare necesară la noile provocări sociale și ecologice. Implementarea acestor instrumente ar contribui la creșterea accesului la justiție, la întărirea rolului cetățenilor în supravegherea respectării normelor legale și la descurajarea practicilor ilegale cu impact negativ asupra sănătății populației și asupra mediului înconjurător.

În țările nordice, acțiunile colective pentru protecția mediului au fost utilizate cu succes în cazuri de poluare industrială sau marketing ecologic înșelător, ceea ce oferă un precedent valoros pentru Republica Moldova. De exemplu, în Danemarca și Suedia, instanțele au recunoscut legitimitatea acțiunilor inițiate de organizații de consumatori în numele publicului larg, ceea ce demonstrează eficiența acestor mecanisme în protejarea drepturilor ecologice [8, pp. 385–400].

Jurisprudență relevantă: Cauza Otgon c. Republica Moldova. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit în cauza Otgon c. Republicii Moldova (cererea nr. 22743/07) că neacordarea de despăgubiri pentru daunele cauzate sănătății de consumul de apă infes-

reading the Bill on Representative Actions for the Protection of Collective Consumer Interests, a significant step towards aligning national legislation with European standards in consumer protection [14]. This initiative partially transposes Directive (EU) 2020/1828, which establishes an effective mechanism for introducing collective legal actions to defend consumer interests.

In this context, expanding the applicability of collective actions to environmental protection becomes increasingly relevant, considering the numerous situations in which entire communities are affected by pollution caused by the activities of economic operators. Therefore, we recommend strengthening the legal framework for collective actions in environmental cases, as this legal mechanism would enable affected consumers to exercise their rights in a united and efficient manner against those who violate ecological standards.

The correlation of collective actions in consumer protection with those in environmental protection reflects not only a unified approach to defending public interests but also a necessary adaptation to new social and ecological challenges. Implementing these tools would contribute to increasing access to justice, strengthening the role of citizens in monitoring compliance with legal standards, and deterring illegal practices with negative impacts on public health and the environment.

In the Nordic countries, collective actions for environmental protection have been successfully used in cases of industrial pollution or deceptive eco-marketing, which provides a valuable precedent for the Republic of Moldova. For example, in Denmark and Sweden, courts have recognized the legitimacy of actions initiated by consumer organizations on behalf of the general public, demonstrating the effectiveness of these mechanisms in protecting ecological rights [8, pp. 385–400].

Relevant case law: Otgon v. Republic of Moldova. The European Court of Human Rights ruled in the case of Otgon v. the Republic of Moldova (application no. 22743/07) that the failure to grant compensation for damages caused to health by the consumption of contaminated water constitutes a violation of Ar-

tată constituie o încălcare a articolului 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Articolul 8 garantează dreptul la respectarea vieții private și de familie, care include, conform jurisprudenței, dreptul la un mediu sănătos atunci când integritatea fizică a unei persoane este afectată [16, pp. 96-104].

Această decizie arată că, în lipsa unei consacrări explicite, dreptul la un mediu ecologic echilibrat poate fi protejat indirect prin drepturi conexe, oferind consumatorilor o cale de apărare împotriva efectelor poluării [9, pp. 125-133].

4. CONCLUZII

Pe măsură ce crizele climatice, deșeurile și poluarea devin provocări globale majore, protecția consumatorilor trebuie să includă o dimensiune ecologică din ce în ce mai accentuată. Viitorul politicilor publice în acest domeniu se va concentra pe digitalizare, economie circulară și obligații de mediu pentru întreprinderi.

În plus, dezvoltarea mecanismelor judiciare ecologice, cum ar fi acțiunile colective sau recursurile în interesul public, ar putea întări capacitatea consumatorilor de a contesta practicile comerciale dăunătoare mediului. Astfel, dreptul la un mediu ecologic echilibrat se va consolida ca instrument practic și nu doar teoretic în arhitectura protecției consumatorului.

Dreptul la un mediu ecologic echilibrat este un drept fundamental, esențial pentru exercitarea altor drepturi și libertăți. În contextul protecției consumatorului, acest drept capătă o importanță deosebită, deoarece produsele și serviciile oferite pe piață influențează direct sănătatea și bunăstarea cetățenilor. Este esențial ca legislația, politicile publice și mecanismele instituționale să reflecte această interdependență și să creeze un cadru de protecție integrată și eficientă a consumatorului și a mediului.

În acest sens, recomandăm consacrarea legislativă a dreptului la un mediu ecologic echilibrat ca drept al consumatorului, fiind necesară completarea Legii nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor cu un capitol distinct care să vizeze protecția mediului, recunoscând explicit dimensiunea ecologică a siguranței produselor și serviciilor. De asemenea recomandăm îmbunătățirea accesului la justiție în

ticle 8 of the European Convention on Human Rights. Article 8 guarantees the right to respect for private and family life, which, according to jurisprudence, includes the right to a healthy environment when a person's physical integrity is affected [16, pp. 96-104].

This decision shows that, in the absence of an explicit provision, the right to a balanced ecological environment can be indirectly protected through related rights, providing consumers with a defence against the effects of pollution [9, pp. 125-133].

4. CONCLUSIONS

As climate crises, waste, and pollution become major global challenges, consumer protection must increasingly include an ecological dimension. The future of public policies in this area will focus on digitalization, the circular economy, and environmental obligations for businesses.

Furthermore, the development of ecological judicial mechanisms, such as collective actions or public interest appeals, could strengthen consumers' ability to challenge environmentally harmful commercial practices. Thus, the right to a balanced ecological environment will be strengthened as a practical tool and not just a theoretical one in the consumer protection framework.

The right to a balanced ecological environment is a fundamental right, essential for the exercise of other rights and freedoms. In the context of consumer protection, this right is particularly important because the products and services offered on the market directly affect citizens' health and well-being. It is essential that legislation, public policies, and institutional mechanisms reflect this interdependence and create a framework for integrated and effective protection of consumers and the environment.

In this regard, we recommend the legislative recognition of the right to a balanced ecological environment as a consumer right. It is necessary to amend Law No. 105/2003 on consumer protection by adding a distinct chapter that addresses environmental protection, explicitly recognizing the ecological dimension of product and service safety. We also recommend improving access to justice in collective

cauzele colective de mediu prin consolidarea cadrului juridic pentru acțiunile colective în instanță ar permite consumatorilor afectați de poluare să își valorifice drepturile în mod solidar și eficient împotriva operatorilor economici care încalcă standardele ecologice.

environmental cases by strengthening the legal framework for collective actions in court, allowing consumers affected by pollution to exercise their rights in a unified and efficient manner against economic operators who violate ecological standards.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, adoptată la Nisa la 7 decembrie 2000, revizuită la Strasbourg la 12 decembrie 2007, art. 37 – Protecția mediului. Disponibil la: https://fra.europa.eu/ro/eu-charter/article/37-protectia-mediului
2. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. Publicat: 13.11.2024 în Monitorul Oficial nr. 466. Disponibil:
3. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145723&lang=ro
4. Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziilor și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998. Disponibil la: https://madrm.gov.md/sites/default/files/5.text_Conven%C8%9Bia_Aarhus_25.06.1998.pdf
5. CEDO, cauza Otgon c. Republica Moldova, cererea nr. 22743/07. Hotărâre Strasbourg din 25 octombrie 2016. Disponibil:
6. https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2017/01/Otgon-pdf.pdf
7. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor în relația cu consumatorii în piața internă. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2005/29/oj/eng
8. European Commission. Study on Environmental Claims for Products – Final Report. Directorate-General for Environment, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020. Available:
9. https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/pdf/2020_GreenClaims_Study_Report.pdf
10. European Commission. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on substantiation and communication of explicit environmental claims (Green Claims Directive), COM (2023) 166 final, Brussels, 22.3.2023. Available: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2023%3A166%3AFIN [accessed 3 May 2025].
11. Hilson, C. Consumer Protection and Environmental Justice: A European Overview, Journal of Consumer Policy, vol. 31, no. 4, 2008, pp. 385–400. DOI: 10.1007/s10603-008-9089-4
12. Gugulan E. Dreptul la un mediu sănător din perspectiva analizei practicii CEDO. pp. 125-133. În: Materialele Conferinței "Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice" Ediția I-a, Chișinău, Moldova, 9 decembrie 2021. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/125-133_10.pdf
13. Legea nr. 1515 din 16 iunie 1993 privind protecția mediului înconjurător. Publicat: 30.10.1993 în Monitorul Oficial nr. 10. Disponibil:
14. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147597&lang=ro#
15. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor. Publicat: 28.03.2024 în Monitorul Oficial nr. 122-124. Disponibil:
16. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147694&lang=ro
17. Legea nr. 231 din 23 septembrie 2010 privind comerțul interior. Publicat: 01.10.2021 în Monitorul Oficial nr. 230-237. Disponibil:
18. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147703&lang=ro#
19. Pascal M. Combaterea poluării cu plastic în Republica Moldova. În: Revista Legea și Viața. 2021, nr. 1(S_ed.3), pp. 73-77. ISSN 2587-

4365/ ISSNe 2587-4373.
20. Proiectul de lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor. Disponibil: https://parlament.md/material-details-md.nspx?param=3d564413-44d6-47ac-aabb-dad6c8627aa0
21. Ramlogan, R. Environmental Protection and Consumers' Rights, Energy Policy, vol. 122, 2018, pp. 531–540. DOI: 10.1016/j.enpol.2018.07.030.
22. Trofimov Ig., Gugulan E., Dreptul copilului la un mediu ecologic echilibrat- obiectivul de bază a societății contemporane. Journal: Fiat Iustitia, Issue no: 2/2017. pp. 96-104. https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=615435

Despre autor:

Evghenia GUGULAN,
doctorandă,
șef-interimar catedra „Drept privat",
asistent universitar,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54
e-mail: gugulan.eugenia@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5960-1164

Edyta KRZYSZTOFIK,
dr. în drept, conferențiar universitar,
Departamentul de Drept Internațional și al Uniunii Europene,
Institutul de Studii Juridice,
Facultatea de Drept, Drept Canonic și Administrație,
Universitatea Catolică Ioan Paul al II-lea din Lublin, Polonia
ROR: https://ror.org/04qyefj88
e-mail: edyta.krzysztofik@kul.pl
ORCID: 0000-0001-6160-9600

About the author:

Evghenia GUGULAN,
PhD candidate,
Head of Departament „Private law",
Lecturer, Academy „Stefan cel Mare" of the MIA,
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
e-mail: gugulan.eugenia@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-5960-1164

Edyta KRZYSZTOFIK,
PhD., Assistant Professor,
Department of International and European Union Law, Institute of Legal Studies, Faculty of Law, Canon Law and Administration,
John Paul II Catholic University of Lublin
ROR: https://ror.org/04qyefj88
e-mail: edyta.krzysztofik@kul.pl
ORCID: 0000-0001-6160-9600

CZU: 366.5

SANCȚIUNI PENALE ÎN APĂRAREA CONSUMATORULUI: EFICACITATE ȘI PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE

Stela BOTNARU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Articolul de față conține prezentarea principalelor infracțiuni împotriva consumatorilor sancționate penal, atât în Republica Moldova cât și în legislații penale străine, strategii de prevenire a infracțiunilor împotriva consumatorilor, gen campanii de informare, controlul mai strict al pieței, cooperarea între autorități și organizațiile de consumatori. Au fost puse în evidență punctele forte și punctele slabe ale sistemului actual, explorând dacă amenințarea și aplicarea pedepselor penale descurajează eficient practicile infracționale în domeniul consumului, precum și impactul acestor sancțiuni asupra prevenirii infracțiunilor vizate. În final, lucrarea propune perspective de dezvoltare a sistemului, sugerând îmbunătățiri legislative și practice pentru a crește eficacitatea sancțiunilor penale în apărarea consumatorului, ținând cont de aspecte precum necesitatea unor mecanisme de supraveghere eficiente și colaborarea interinstituțională.

Cuvinte-cheie: protecție, consumator, infracțiune, sancțiune, autorități, legiuitori, măsuri, răspundere, pedeapsă.

CRIMINAL SANCTIONS IN CONSUMER PROTECTION: EFFECTIVENESS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Stela BOTNARU,
PhD, Associate Professor

This article presents the main crimes against consumers punishable by criminal law, both in the Republic of Moldova and in foreign criminal legislation, strategies for preventing crimes against consumers, such as information campaigns, stricter market control, cooperation between authorities and consumer organizations. The strengths and weaknesses of the current system have been highlighted, exploring whether the threat and application of criminal penalties effectively deter criminal practices in the field of consumption, as well as the impact of these sanctions on the prevention of the targeted crimes. Finally, the paper proposes perspectives for the development of the system, suggesting legislative and practical improvements to increase the effectiveness of criminal sanctions in consumer protection, taking into account aspects such as the need for effective supervision mechanisms and inter-institutional collaboration.

Keywords: protection, consumer, crime, sanction, authorities, legislators, measures, liability, punishment.

1. INTRODUCERE

Protecția consumatorului este un element esențial al unei economii funcționale, aceasta influiențează realizarea politicilor de dezvoltare economică și de sporire a competitivității întreprinderilor atât pe piața internă cât și externă a statului. În ciuda mecanismelor civile existente, infracțiunile împotriva consumatorilor prevăzute în Codul penal al Republicii Moldova, și anume, încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale (art. 213), publicitatea în scopul obținerii ilegale de organe, țesuturi și celule umane sau privind donarea ilicită a acestora (art. 213[1]), producerea sau comercializarea medicamentelor contrafăcute (art. 214[1]), producerea, transportarea, păstrarea, comercializarea, oferirea cu titlu oneros sau gratuit a produselor (mărfurilor), prestarea serviciilor, periculoase pentru viața sau sănătatea consumatorilor (art. 216), falsificarea și

1. INTRODUCTION

Consumer protection is an essential element of a functional economy, it influences the implementation of economic development policies and the increase of the competitiveness of enterprises both on the state's domestic and external markets. Despite the existing civil mechanisms, crimes against consumers provided for in the Criminal Code of the Republic of Moldova, namely, negligent violation of the rules and methods of providing medical care (art. 213), advertising for the purpose of illegal acquisition of human organs, tissues and cells or regarding their illicit donation (art. 213[1]), production or marketing of counterfeit medicines (art. 214[1]), production, transportation, storage, marketing, offering for a fee or free of charge of products (goods), provision of services, dangerous to the life or health of consumers (art.

contrafacerea produselor (art.246[2]), fabricarea ilegală a semnelor de marcare de stat, punerea în circulație și utilizarea acestora (art.250[1]), primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației (art. 256), executarea necalitativă a construcțiilor (art. 257), continuă să prezinte o amenințare semnificativă. Acest articol analizează eficacitatea sancțiunilor penale în combaterea acestor infracțiuni și identifică perspective de dezvoltare pentru o protecție mai eficientă a consumatorilor.

Existența pe piață a unor produse care ar putea afecta viața, sănătatea și securitatea consumatorilor a determinat instituțiile statului specializate în protecția consumatorilor să acționeze prin activități de control având ca scop prevenirea și combaterea practicilor abuzive, care pun în pericol viața și sănătatea consumatorilor.

Experiența țărilor cu tradiție în economia de piață, în general, și asigurarea protecției consumatorilor, în special, demonstrează că organizarea procesului în cauză trebuie realizată sub forma unui proces complex care presupune că alături de instituțiile guvernamentale în domeniu (asociații, protecția consumatorilor, organisme consultative etc.) sa fie implicate pe de o parte, puterea publică, ca atare, iar pe de altă parte, populația, fiecare individ în parte, în calitate de potențial consumator.

Reglementările privind vânzările de mărfuri cuprind, în majoritatea cazurilor, pe lângă legea referitoare la vânzările clasice, și norme ce privesc vânzările în credit, vânzările la domiciliu, comerțul prin corespondență, comerțul prin automate, comerțul mobil etc.

2. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Potrivit principiului promovării protecției consumatorilor la nivelul instituțiilor internaționale se constata faptul ca în prezent, tot mai multe decizii importante pentru consumatori, cum ar fi standardele pentru licențe, protecția drepturilor intelectuale, reglementările comerciale și de mediu ambiant, sunt luate la nivelul instituțiilor internaționale.

Asociațiile și grupurile independente ale consumatorilor veghează asupra respectării drepturilor acestora, ajutorarea celor lezați în interesul lor, depistarea unor produse dăunătoare sau necorespunzătoare, sesizarea unor practici comerciale ilicite, acționarea în justiție a producătorilor sau comercianților care încălcă legislația în domeniu etc. De asemenea, aceste asociații își propun ca obiectiv educarea consumatorilor, dispunând de centre de documenta-

216), falsification and counterfeiting of products (art. 246[2]), illegal manufacture of state marking signs, their release into circulation and use (art. 250[1]), receiving illicit remuneration for performing work related to serving the population (art. 256), poor-quality construction work (art. 257), continue to present a significant threat. This article analyzes the effectiveness of criminal sanctions in combating these crimes and identifies development prospects for more effective consumer protection.

The existence on the market of products that could affect the life, health and safety of consumers has determined state institutions specialized in consumer protection to act through control activities aimed at preventing and combating abusive practices that endanger the life and health of consumers.

The experience of countries with a tradition in market economy, in general, and ensuring consumer protection, in particular, demonstrates that the organization of the process in question must be carried out in the form of a complex process that assumes that, along with government institutions in the field (associations, consumer protection, consultative bodies, etc.), the public power, as such, and, on the other hand, the population, each individual, as a potential consumer, be involved.

The regulations on the sale of goods include, in most cases, in addition to the law on classic sales, also norms regarding credit sales, home sales, mail order, vending machine commerce, mobile commerce, etc.

2. RESULTS AND DISCUSSIONS

According to the principle of promoting consumer protection at the level of international institutions, it is noted that currently, more and more important decisions for consumers, such as licensing standards, intellectual property protection, trade and environmental regulations, are taken at the level of international institutions.

Independent consumer associations and groups monitor the respect of their rights, help those who have been harmed in their interests, detect harmful or inappropriate products, report illegal commercial practices, take legal action against producers or traders who violate the legislation in the field, etc. These associations also aim to educate consumers, having their own documentation centers, analysis laboratories and publications. With such equip-

re, laboratoare de analiză și publicații proprii. Cu asemenea dotare, ele au posibilitatea de a oferi informații pertinente consumatorilor, realizări de studii, cercetări, analize, teste și uneori controale asupra produselor sau serviciilor, asupra modului de derulare a procesului de comercializare și respectarea legislației în domeniu.[1]

Mijloacele judiciare de apărare a drepturilor consumatorilor presupun apelarea la o instanță de judecată, ele prezentând pentru consumatorul de rând numeroase inconveniențe.[2] Un important inconvenient al mijloacelor juridice tradiționale constă în faptul că cea mai mare parte dintre acestea tind spre o reparație individuală. Or, consumatorii trebuie să fie protejați mai ales prin măsuri preventive, care să fie mai mult colective decât individuale. Numai printr-un asemenea sistem se poate îmbunătăți situația de ansamblu a consumatorilor.

Asigurarea posibilității fiecărui consumator izolat de a avea acces la justiție în vederea apărării drepturilor sale este un deziderat care presupune o procedură simplificată,[3] care să implice cheltuieli minime și să nu presupună nici un fel de dificultate administrativă sau psihologică. Se are în vedere, de exemplu, că procedura de reclamare a pagubelor suferite de o persoană aflată în postură de consummator este începută printr-o cerere simplă, utilizezarea procedurii orale, să fie simplificate regulile privind probele administrate, înlăturarea pasivității judecătorului și mai ales a tergiversărilor și amânărilor judiciare nejustificate, facilitarea declanșării și derulării rapide a acțiunilor în apel.

Pe de altă parte, vis-a-vis de asigurarea unor posibilități reale de acces în justiție a fiecărui consumator în parte, trebuie avută în vedere posibilitatea preluării unor cheltuieli de judecată de către stat sau organisme negu-vernamentale. De fapt, o repartizare a acestor cheltuieli, în mod echitabil între stat, organismele neguvernamentale pentru protecția consumatorilor și consumatorul lezat, în ceea ce privește înlăturarea obstacolelor de natură administrativă și psihologică, se are în vedere, de exemplu, înființarea și funcționarea unor birouri de asistență juridică, ar lărgi competența diferitor instituții ale statului cu atribuții în domeniul protecției consumatorilor. [4]

Crearea unor instanțe specializate pe probleme de protecție a consumatorilor, după modelul colegiilor de judecată, investite cu judecarea cauzelor, având și atribuții de control al modului în care se aplică legislația în domeniu, poate constitui încă o soluție care, de exemplu în Suedia a dat rezultate eficiente.

ment, they have the opportunity to provide consumers with pertinent information, studies, research, analysis, tests and sometimes controls on products or services, on the way the marketing process is carried out and compliance with the legislation in the field. [1]

Judicial means of defending consumer rights involve recourse to a court of law, which presents numerous inconveniences for the average consumer. [2] A major drawback of traditional legal means is that most of them tend towards individual redress. Consumers should be protected primarily through preventive measures, which should be collective rather than individual. Only through such a system can the overall situation of consumers be improved.

Ensuring that each individual consumer has access to justice in order to defend his or her rights is a goal that requires a simplified procedure, [3] which should involve minimal costs and should not involve any administrative or psychological difficulty. It is considered, for example, that the procedure for claiming damages suffered by a person in the position of a consumer is started through a simple request, the use of oral procedure, the simplification of the rules regarding the evidence administered, the elimination of the judge's passivity and especially of unjustified judicial delays and postponements, the facilitation of the rapid initiation and conduct of appeal actions.

On the other hand, in order to ensure real possibilities of access to justice for each individual consumer, the possibility of the state or non-governmental bodies taking over some legal expenses must be taken into account. In fact, a fair distribution of these expenses between the state, non-governmental bodies for consumer protection and the injured consumer, in terms of removing administrative and psychological obstacles, is envisaged, for example, the establishment and operation of legal aid offices, would broaden the competence of various state institutions with responsibilities in the field of consumer protection. [4]

The creation of specialized courts on consumer protection issues, following the model of judicial boards, invested with the adjudication of cases, also having responsibilities for controlling the way in which the legislation in the field is applied, may constitute another solution which, for example in Sweden, has yielded effective results.

Este indiscutabilă importanța mijloacelor parajudiciare, care de fapt trebuie să fie organizate de către stat sau din inițiativă particular, acestea situindu-se în afara jurisdicționalului. Asemenea mijloace se pot grupa în trei categorii principale:

– Prima categorie include informațiile și consultațiile acordate consumatorilor, contra unor tarife reduse sau chiar în mod gratuit. Experiența în domeniu a dat rezultate bune în Statele Unite ale Americii, în Marea Britanie, în Franța etc.;

– A doua categorie este reprezentată de organismele care, alături de furnizarea de informații și acordarea de consultații juridice, exercită și unele presiuni asupra ofertanților. Asemenea presiuni pot veni atât de la asociațiile specializate ale consumatorilor, cât și de la organismele publice sau semipublice, ele dispunând de mijloace suficiente pentru rezolvarea problemelor reclamate de consumatori, fără a mai fi necesară o acțiune în Justiție. Un asemenea mijloc prezintă însă inconvenientul că, din nefericire, consumatorul nu va fi niciodată sigur că reclamația sa va fi rezolvată, deoarece, de cele mai multe ori, administrația publică va aplica în mod evident politica guvernului, puterii, politică ce nu corespunde întotdeauna cu interesele consumatorilor;

– Ce-a de-a treia categorie de mijloace parajudiciare include acelea ce au în vedere rezolvarea litigiilor aducând față în față consumatorii cu ofertanții. Este vorba de rezolvarea litigiilor pe baza concilierii și a arbitrajului. Asemenea proceduri presupun crearea unor organisme paritare, din care să facă parte atât consumatorii, cât și ofertanții, în special cei ce comercializează.

Revenind la problematica analizată, respectiv asigurarea unei legislații specifice în domeniul protecției consumatorilor, trebuie abordată și viziunea de ansamblu a cadrului de protecție, punându-se problema unui nou mod de abordare, care să aibă în vedere o trecere de la protecția consumatorilor la protecția tuturor cetățenilor. Prin adoptarea unor programe de protecție a consumatorilor și promulgarea unui set de acte normative în acest domeniu, rămân unele sectoare sau anumite categorii ale populației neacoperite, or, într-o asemenea situație, se are în vedere lărgirea câmpului de aplicare a legislației în domeniu iar, pe de altă parte, abordarea tuturor aspectelor relaționale ce apar în cadrul actului de vânzare-cumpărare, cât și a tuturor categoriilor de cetățeni ce intervin în cadrul acestui circuit complex, cu toate drep-

The importance of parajudicial means is indisputable, which in fact must be organized by the state or on private initiative, as they are outside the jurisdiction. Such means can be grouped into three main categories:

– The first category includes information and consultations provided to consumers, at reduced rates or even free of charge. Experience in this field has yielded good results in the United States of America, Great Britain, France, etc.;

– The second category is represented by bodies which, in addition to providing information and providing legal advice, also exert some pressure on bidders. Such pressure can come from both specialized consumer associations and public or semi-public bodies, which have sufficient means to resolve problems complained about by consumers, without the need for legal action. However, such a means presents the inconvenience that, unfortunately, the consumer will never be sure that his complaint will be resolved, because, most of the time, the public administration will obviously apply the policy of the government, of the power, a policy that does not always correspond to the interests of consumers;

– The third category of parajudicial means includes those that aim to resolve disputes by bringing consumers and providers face to face. This concerns the resolution of disputes based on conciliation and arbitration. Such procedures involve the creation of joint bodies, which would include both consumers and providers, especially those who sell.

Returning to the issue analyzed, namely the provision of specific legislation in the field of consumer protection, the overall vision of the protection framework must also be addressed, raising the issue of a new approach, which would take into account a shift from consumer protection to the protection of all citizens. By adopting consumer protection programs and promulgating a set of normative acts in this field, some sectors or certain categories of the population remain uncovered, or, in such a situation, the aim is to broaden the scope of application of the legislation in the field and, on the other hand, to address all relational aspects that arise within the act of sale-purchase, as well as all categories of citizens who intervene in this complex circuit, with all their rights and responsibilities.

Finally, in the context of the same con-

turile și responsabilitățile lor.

În sfârșit, în contextul acelorași preocupări, se ridică și problema cadrului național și internațional de protecție a consumatorilor. Problema prezintă o importanță deosebită, ținând seama de noile tendințe apărute în ultimul timp în legătură cu puternica mobilizare a pieților interne și îndeosebi pornind de la diversitatea de reglementări în domeniu din diferite țări, în principal europene. Sigur, nu se poate spune că ne aflăm în fața unui fenomen grav, deoarece, pe de o parte, cele mai multe din relațiile consumator – ofertant iau naștere în spațiul unui stat, iar pe de altă parte, metodele diferite de soluționare apar ca experiențe utile, ce pot fi transformate în instrumente eficiente în construcția cadrului legislativ al statelor europene.[5]

Cu toate acestea, pornind de la creșterea continuă a complexității relațiilor internaționale comerciale, implicit a celor dintre consumatori și ofertanți, problemele ce trebuie soluționate în domeniul protecției consumatorilor devin tot mai stringente și mai complexe.

În condițiile actuale sunt necesare măsuri de protecție, măsuri ce trebuie să aibă în vedere obiective specifice, legate în principal de protecția anumitor categorii ale populației: protecția persoanelor defavorizate sau aflate într-o situație conjuncturală dificilă, protecția puterii de cumpărare a populației în fața inflației, protecția sănătății și protecția consumatorilor care dacă nu este respectată majorează indirect categoriile persoanelor enumerate anterior. Se are în vedere o protecție pe multiple planuri începând cu consumatorul de bunuri de consum, fie ele de necesitate zilnică, curentă, fie de folosință îndelungată, dar și de medicamente, continuând cu beneficiarii unor servicii publice, unele curente, obișnuite, altele mai complexe, ca cele de alimentație publică și turism, de poștă și telecomunicații, financiar-bancare și de asigurări, etc.

Obiectivele principiilor directoare ale protecției drepturilor consumatorilor sunt: protecția fizică, promovarea și protecția intereselor economice ale consumatorilor, elaborarea și aplicarea de standarde pentru siguranța și calitatea bunurilor de consum și serviciilor, adoptarea politicilor care să asigure posibilități de desfacere pentru bunuri de consum și servicii esențiale, stabilirea măsurilor care să permită consumatorilor să obțină compensații, realizarea de programe care să asigure o informare corespunzătoare a consumatorului. În întimpinarea intereselor consumatorilor este necesară acordarea prioritătii domeniilor de interes deosebit pentru sănă-

cerns, the issue of the national and international framework for consumer protection also arises. The issue is of particular importance, taking into account the new trends that have emerged recently in connection with the strong mobilization of internal markets and especially starting from the diversity of regulations in the field in different countries, mainly European. Of course, it cannot be said that we are facing a serious phenomenon, because, on the one hand, most of the consumer-provider relationships arise within the space of a state, and on the other hand, the different methods of resolution appear as useful experiences, which can be transformed into efficient tools in the construction of the legislative framework of European states. [5]

However, starting from the continuous increase in the complexity of international commercial relations, implicitly those between consumers and providers, the problems that need to be resolved in the field of consumer protection are becoming increasingly stringent and complex.

Under current conditions, protective measures are necessary, measures that must take into account specific objectives, mainly related to the protection of certain categories of the population: the protection of disadvantaged people or those in a difficult economic situation, the protection of the purchasing power of the population in the face of inflation, health protection and consumer protection which, if not respected, indirectly increases the categories of people listed above. Protection is envisaged on multiple levels, starting with the consumer of consumer goods, whether of daily, current or long-term use, but also of medicines, continuing with the beneficiaries of public services, some current, usual, others more complex, such as public catering and tourism, post and telecommunications, finance-banking and insurance, etc.

The objectives of the guiding principles of consumer rights protection are: physical protection, promotion and protection of consumers' economic interests, development and application of standards for the safety and quality of consumer goods and services, adoption of policies to ensure outlets for essential consumer goods and services, establishment of measures to allow consumers to obtain compensation, implementation of programs to ensure

tatea consumatorilor, cum ar fi alimentele, apa și produsele farmaceutice. De asemenea menținerea controlului calității produselor, posibilității de desfacere adecvată și sigure, informației și marcajelor intenționale standardizate.[6] În realizarea unor asemenea obiective trebuie racordate elaborarea unei serii de acte normative ce vizează în principal: combaterea practicilor abuzive care pot afecta drepturile și interesele consumatorilor; căile și modalitățile de îmbunatățire a calității produselor și serviciilor; ameliorarea dezechilibrului existent pe piață între puterea de apreciere, negociere și înțelegere a consumatorului individual, pe de o parte, și cea a producătorului, vînzătorului sau executantului, pe de altă parte; creșterea responsabilității și corectarea comportamentului abuziv al agenților economici în raport cu consumatorii; informarea completă, corectă și precisă a consumatorilor privind produsele și serviciile pe care aceștia doresc să le achiziționeze.[7]

Răspunderea penală constituie cea mai gravă formă de răspundere juridică și constă din obligația subiectului care încalcă cu vinovăție norma de drept penal de a suporta consecințele juridice ale faptei sale. Răspunderea penală nu exclude răspunderea civilă după cum nici răspunderea civilă nu o exclude pe cea penală. Aceste două forme de răspundere pot fi aplicate concomitent. În timp ce răspunderea civilă se întemeiază pe ideia reparării unui prejudiciu adus unui anumit subiect de drept, răspunderea penală se întemeiază pe ideia pedepsirii celui ce a săvârșit o faptă ilicită, apreciată de lege ca fiind o infracțiune. Răspunderea penală în domeniul protecției consumatorului are la bază mai multe fenomene caracteristice domeniului vizat, precum existența unor monopoluri numeroase, speculațiile frecvente în domeniul prețurilor, slaba sau totala nepregătire a consumatorilor, acoperirea slabă a protecției consumatorului de către sistemul juridic, absența sau prezența scăzută a unor sisteme colective de informare a consumatorilor prin contrast cu abundența reclamelor, practici comerciale și metode de vânzare agresive, importul unor produse periculoase sau contrafăcute, lipsa unei coordonări eficace între autoritățile competente de control, mijloace și resurse limitate pentru aplicarea legilor de către autorități.

Această situație impune *necesitatea unor măsuri corective* prin care să se remedieze eșecurile pieței pentru a da posibilitate consumatorilor să joace un rol eficace, așa cum se întâmplă în realitate pe piețele cu adevărat concurențiale. În acest scop, trebuie dată prioritate consolidării

appropriate consumer information. In meeting the interests of consumers, it is necessary to give priority to areas of particular interest for consumer health, such as food, water and pharmaceutical products. Also, maintaining product quality control, the possibility of adequate and safe marketing, information and standardized intentional markings.[6] In achieving such objectives, the development of a series of normative acts must be coordinated, mainly aimed at: combating abusive practices that may affect the rights and interests of consumers; ways and means of improving the quality of products and services; improving the imbalance existing on the market between the power of appreciation, negotiation and understanding of the individual consumer, on the one hand, and that of the producer, seller or contractor, on the other hand; increasing the responsibility and correcting the abusive behavior of economic agents in relation to consumers; providing consumers with complete, correct and precise information on the products and services they wish to purchase.[7]

Criminal liability is the most serious form of legal liability and consists of the obligation of the subject who culpably violates the criminal law norm to bear the legal consequences of his act. Criminal liability does not exclude civil liability, just as civil liability does not exclude criminal liability. These two forms of liability can be applied simultaneously. While civil liability is based on the idea of repairing damage caused to a certain legal subject, criminal liability is based on the idea of punishing the person who committed an unlawful act, considered by the law to be a crime. Criminal liability in the field of consumer protection is based on several phenomena characteristic of the targeted field, such as the existence of numerous monopolies, frequent speculation in the field of prices, poor or total unpreparedness of consumers, poor coverage of consumer protection by the legal system, the absence or low presence of collective consumer information systems in contrast to the abundance of advertisements, aggressive commercial practices and sales methods, the import of dangerous or counterfeit products, the lack of effective coordination between the competent control authorities, limited means and resources for the enforcement of laws by the authorities.

This situation requires corrective measures to remedy market failures in order to enable consumers to play an effective role, as is

instrumentelor concurențiale și informaționale: interzicerea contractelor care restrâng concurența liberă și favorizează abuzurile celor cu poziții dominante, formularea unor reguli împotriva concurenței neloiale, interzicerea reclamelor înșelătoare, etichetarea produselor și indicarea prețurilor și tarifelor, amplificarea volumului informațiilor referitoare la caracteristicile de siguranță ale produselor și serviciilor etc.

Pedepsele prevazute de legislația penală a Republicii Moldova[8] pentru infracțiunile săvârșite în domeniul protecției consumatorului sunt cuprinse între 550 u.c. de amendă pentru persoana fizică în cazul săvârșirii infracțiunii de primire a unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației, sancțiunea alin. (1) art.256 și executarea necalitativă a construcțiilor, alin. (3) art. 257 până la 3 525 u.c. de amendă pentru fapta de fabricare ilegală a semnelor de marcare de stat, punerea în circulație și utilizarea acestora săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, sau în proporții deosebit de mari, sancțiunea alin. (2) art. 250[1].

Munca neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată ca pedeapsă penală începând cu 120 ore până la limita maximală posibilă a fi stabilită conform părții generale a Codului penal, alin. (2) art. 67, 240 de ore în cazul comiterii infracțiunii de primire a unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației, alin. (1) și (2) art.256.

Pedeapsa cu închisoare poate fi aplicată începând cu termenul minim prevăzut de alin. (2) art.70, 3 luni, în cazul falsificării semnelor de marcare de stat, punerea în circulație și utilizarea acestora, precum și fabricarea, comercializarea articolelor din metale prețioase și pietre prețioase cu marcaj fals, sancțiunea alin. (1) art. 250[1] până la 10 ani de închisoare pentru aceeași faptă săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, sau în proporții deosebit de mari, alin. (2) art. 250[1], precum și pentru proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea de către persoanele responsabile a unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea, dacă aceasta a avut drept urmare decesul persoanei, sancțiunea alin. (4) art. 257. De asemenea față de persoana fizică-subiect a infracțiunilor enunțate supra se poate aplica și pedeapsa complementară privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

Cu referire la persoana juridică, subiect

the case in truly competitive markets. To this end, priority should be given to strengthening competition and information instruments: prohibiting contracts that restrict free competition and favor abuses by those with dominant positions, formulating rules against unfair competition, prohibiting misleading advertising, labeling products and indicating prices and tariffs, increasing the volume of information on the safety characteristics of products and services, etc.

The penalties provided for by the criminal legislation of the Republic of Moldova [8] for crimes committed in the field of consumer protection range from 550 u.c. fine for a natural person in the case of committing the crime of receiving illicit remuneration for performing work related to serving the population, the sanction of para. (1) art.256 and poor-quality construction work, par. (3) art. 257 up to 3 525 u.c. fine for the act of illegal manufacture of state marking signs, their release into circulation and use committed by an organized criminal group or a criminal organization, or in particularly large proportions, the sanction par. (2) art. 250[1].

Unpaid community service can be applied as a criminal punishment starting from 120 hours up to the maximum limit possible to be established according to the general part of the Criminal Code, paragraph (2) art. 67, 240 hours in the case of committing the crime of receiving illicit remuneration for performing work related to serving the population, paragraphs (1) and (2) art. 256.

The prison sentence may be applied starting with the minimum term provided for in paragraph (2) of art. 70, 3 months, in the case of falsification of state marking signs, their release into circulation and use, as well as the manufacture, marketing of articles made of precious metals and precious stones with false marking, the sanction in paragraph (1) of art. 250[1] up to 10 years of imprisonment for the same act committed by an organized criminal group or a criminal organization, or in particularly large proportions, paragraph (2) of art. 250[1], as well as for the design, verification, expertise, construction by the responsible persons of an urban complex or a construction or the execution of modifications thereof without complying with the provisions of the normative documents regarding safety, resistance and stability, if this resulted in the death of the person, the sanction in paragraph (4) of art. 257. Also,

al infracțiunilor ce țin de protecția consumatorului legiuitorul nostru stabilește pedeapsa cu amendă în limitele de la 2000 u. c., alin. (1) art. 216 până la 13 000 u. c. în cazul sancțiunii alin. (2) art. 250[1], precum și privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate de la 1 la 5 ani, sau fără termen sau lichidarea persoanei juridice. Amintim în acest context dispozițiile art. 63 Cod penal al Republicii Moldova, în conformitate cu care, amenda se aplică persoanei juridice în calitate de pedeapsă principală, iar privarea persoanei juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate și lichidarea acesteia se aplică atât ca pedepse principale, cât și ca pedepse complementare.

Este important să se subliniem că definițiile legale ale acestor infracțiuni și sancțiunile aferente variază în funcție de legislația națională. Astfel după o analiză comparativă a legislației penale a altor state observăm că în marea majoritate a acestora se prevede răspunderea penală pentru fabricarea, depozitarea, transportul sau vânzarea de bunuri și produse, efectuarea lucrărilor sau furnizarea de servicii care nu îndeplinesc cerințele de securitate art. 238 Cod penal al Federației Ruse;[9] art. 337 Cod penal al Republicii Belarus stabilește răspunderea penală pentru producția sau vânzarea de produse substandard;[10] art. 310 Codul penal al Turkmenistanului stabilește răspunderea pentru producerea sau vânzarea de bunuri, prestarea de servicii care nu îndeplinesc cerințele de securitate. [11]Sub o denumire cu același sens legislația penală a Ucrainei, art. 227, [12] art. 186 din Codul penal al Republicii Uzbekistan, [13] art. 200 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan, [14] art. 363 din Codul penal al Spaniei reglementea ză răspunderea penală pentru asemenea categorii de fapte.[15] Prezintă interes la capitolul protecția consumatorului legislația penală a Republicii Populare Chineze care reglementează o multitudine de infracțiuni la capitolul protecția consumatorului și anume: art. 140, Resortarea și falsificarea produselor, transmiterea produselor contrafăcute drept produse autentice, de mâna a doua, drept produse bune sau de proastă calitate, ca produse de înaltă calitate de către producător sau vânzător; art. 141, Producerea și comercializarea medicamentelor contrafăcute care pot provoca daune sănătății umane; art. 143, Producerea și comercializarea produselor alimentare care nu respectă standardele sanitare și igienice, fapte care pot provoca toxi infecții alimentare severe sau alte intoxicații alimentare grave; art. 144, Prezența impurităților necomestibile toxice, dăunătoare în produsele

the complementary punishment of deprivation of the right to hold certain positions or to exercise a certain activity for a period of up to 5 years may be applied to the natural person who is the subject of the crimes listed above.

With reference to the legal entity, subject to consumer protection offenses, our legislator establishes the penalty of a fine within the limits of 2000 u. c., paragraph (1) art. 216 to 13 000 u. c. in the case of the sanction paragraph (2) art. 250[1], as well as the deprivation of the right to exercise a certain activity from 1 to 5 years, or without a term or the liquidation of the legal entity. We recall in this context the provisions of art. 63 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, according to which, the fine is applied to the legal entity as the main punishment, and the deprivation of the legal entity of the right to exercise a certain activity and its liquidation are applied both as main punishments and as complementary punishments.

It is important to emphasize that the legal definitions of these crimes and the related sanctions vary depending on the national legislation. Thus, after a comparative analysis of the criminal legislation of other states, we note that in the vast majority of them criminal liability is provided for the manufacture, storage, transportation or sale of goods and products, performance of works or provision of services that do not meet safety requirements art. 238 Criminal Code of the Russian Federation;[9] art. 337 Criminal Code of the Republic of Belarus establishes criminal liability for the production or sale of substandard products;[10] art. 310 Criminal Code of Turkmenistan establishes liability for the production or sale of goods, provision of services that do not meet safety requirements. [11] Under a name with the same meaning the criminal legislation of Ukraine, art. 227, [12] art. 186 of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan, [13] art. 200 of the Criminal Code of the Republic Azerbaijan, [14] art. 363 of the Spanish Penal Code regulates criminal liability for such categories of acts.[15] Of interest in the consumer protection chapter is the criminal legislation of the People's Republic of China, which regulates a multitude of consumer protection crimes, namely: art. 140, Resale and counterfeiting of products, passing off counterfeit products as authentic, second-hand, good or poor quality products, as high-quality products by the manufacturer or seller; art. 141, Production and marketing of counterfeit medicines that

alimentare care sunt produse și vândute cu bună știință, vânzătorul cunoscând faptul că produsele vândute conțin substanțe toxice, nocive, necomestibile; art. 146, Producția de produse care nu respectă standardele legale pentru siguranța vieții, standarde umane și speciale (profesionale) pentru echipamente electrice, vase (recipiente) tip hidraulic, inflamabil și exploziv sau altele neconforme cu standardele de siguranță legale pentru viața umană și standarde speciale (profesionale) de produs, precum și implementarea neconformă cu bună știință cu standardele privind siguranța vieții umane și standardele speciale (profesionale) de produs, ceea ce a condus la consecințe grave; art. 147, producția de pesticide contrafăcute, medicamente veterinare, îngrășăminte, precum și vânzarea cu bună știință a substanțelor chimice contrafăcute sau inutilizabile, ineficiente, toxice, a medicamentelor de uz veterinar, îngrășăminte, semințe sau vânzarea de către un producător sau vânzător de pesticide de calitate scăzută, medicamente de uz veterinar, îngrășăminte, semințe sub masca celor de înaltă calitate, care a dus la daune relativ grave ale producției; art. 148 producția produselor cosmetice care nu respectă standardele sanitare, precum și vânzarea produselor cosmetice care nu respectă cu bună știință standardele sanitare, ceea ce a dus la consecințe grave. [16] Prezintă interes interpretarea în Codul penal chinez a infracțiunii de abuz de putere săvârșită de către un funcționar public, astfel, dacă un funcționar public este implicat în corupție sau favoritism, fapt care afectează negativ drepturile consumatorilor (de exemplu, protejând o companie care încalcă legea), el poate fi acuzat de abuz de putere. În acest context credem că legiuitorul nostru ar putea analiza și prelua aspectele pozitive din Codul penal chinez pe subiectul protecției consumatorului.

Referindu-ne la sancțiunile normelor părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, se impune întrebarea firească, cât de eficiente sunt acestea în descurajarea infracțiunilor și în repararea prejudiciilor suferite de consumatori? Și dacă analizăm sub acest aspect articolul 214[1], atunci constatăm că sancțiunea atât a alin. (1) cât și (2) este una prea blândă, or cum poate aceasta descuraja activitatea de producere sau comercializare a medicamentelor contrafăcute dacă infractorul, persoană fizică riscă aplicarea unei amenzi în limitele de la 67 500 lei până la 117 500 lei, în condițiile în care profitul obținut din activitatea ilicită cu siguranță prevalează cu mult, foarte mult suma amenzii penale. În sensul dat pro-

may cause harm to human health; art. 143, Production and marketing of food products that do not comply with sanitary and hygienic standards, acts that may cause severe food poisoning or other serious food poisoning; art. 144, The presence of toxic, harmful, inedible impurities in food products that are knowingly produced and sold, the seller knowing that the products sold contain toxic, harmful, inedible substances; art. 146, Production of products that do not comply with legal standards for life safety, human and special (professional) standards for electrical equipment, hydraulic, flammable and explosive type vessels (containers) or others that do not comply with legal standards for human life safety and special (professional) product standards, as well as the implementation of which is knowingly inconsistent with the standards for human life safety and special (professional) product standards, which has led to serious consequences; art. 147, production of counterfeit pesticides, veterinary drugs, fertilizers, as well as the knowing sale of counterfeit or unusable, ineffective, toxic chemicals, veterinary drugs, fertilizers, seeds or the sale by a manufacturer or seller of low-quality pesticides, veterinary drugs, fertilizers, seeds under the guise of high-quality ones, which has led to relatively serious damage to production; art. 148 the production of cosmetics that do not comply with sanitary standards, as well as the sale of cosmetics that knowingly do not comply with sanitary standards, which led to serious consequences. [16] It is interesting to note the interpretation of the Chinese Criminal Code of the crime of abuse of power committed by a public official, so if a public official is involved in corruption or favoritism, which negatively affects consumer rights (for example, protecting a company that violates the law), he can be accused of abuse of power. In this context, we believe that our legislator could analyze and take over the positive aspects of the Chinese Criminal Code on the subject of consumer protection.

Referring to the sanctions of the norms of the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the natural question arises, how effective are they in deterring crimes and in repairing the damages suffered by consumers? And if we analyze article 214[1] from this aspect, then we find that the sanction of both para. (1) and (2) is too mild, or how can it discourage the activity of producing or marketing counterfeit medicines if the offender, a natural

punem legiuitorului să intervină cu o majorare a sancțiunilor normelor cu privire la protecția consumatorului în scopul descurajării activității ilegale de acest gen. De asemenea trebuie analizată și propunerea introducerii în conținutul alin. (1) art. 106[1], care reglementează confiscarea extinsă ca măsură de siguranță a normelor care fac obiectul protecției consumatorilor în același scop.

3. CONCLUZII

Evident că infracțiunile împotriva consumatorilor se mută din ce în ce mai mult pe online. Viitorul dreptului penal în protecția consumatorului trebuie să se concentreze pe dezvoltarea de instrumente și tehnici de investigație eficiente pentru a combate fraudele online, furtul de identitate, atacurile cibernetice care vizează consumatorii, și alte forme de criminalitate digitală. Acest lucru necesită o cooperare strânsă între autoritățile de aplicare a legii, experți în tehnologie și organizațiile de protecție a consumatorilor pentru a crea un sistem eficient și echitabil care să protejeze drepturile consumatorilor într-o lume din ce în ce mai digitalizată și complexă. Recunoaștem că și sistemul de sancțiuni penale în apărarea consumatorului din Republica Moldova necesită îmbunătățiri semnificative pentru a-și atinge pe deplin potențialul. În concluzie, reiterăm faptul că doar o abordare multidisciplinară, care implică o legislație modernă, cooperare interinstituțională consolidată, resurse adecvate și campanii de conștientizare publică, sunt esențiale pentru a asigura o protecție mai eficientă a consumatorilor și pentru a descuraja practicile comerciale neloiale, iar integrarea tehnologiilor moderne în procesul de investigare și urmărire penală ar putea contribui semnificativ la creșterea eficacității luptei împotriva acestor infracțiuni.

person, risks the application of a fine within the limits of 67,500 lei to 117,500 lei, given that the profit obtained from the illicit activity certainly prevails by far, far the amount of the criminal fine. In this sense, we propose to the legislator to intervene with an increase in the sanctions of the norms on consumer protection in order to deter illegal activity of this kind. The proposal to introduce into the content of para. (1) of art. 106[1], which regulates the extended confiscation as a safety measure of the norms subject to consumer protection for the same purpose.

3. CONCLUSIONS

It is clear that consumer crimes are increasingly moving online. The future of criminal law in consumer protection must focus on developing effective investigative tools and techniques to combat online fraud, identity theft, consumer-targeted cyberattacks, and other forms of digital crime. This requires close cooperation between law enforcement authorities, technology experts, and consumer protection organizations to create an effective and fair system that protects consumer rights in an increasingly digitalized and complex world. We recognize that the system of criminal sanctions in consumer protection in the Republic of Moldova also requires significant improvements to reach its full potential. In conclusion, we reiterate that only a multidisciplinary approach, involving modern legislation, strengthened interinstitutional cooperation, adequate resources and public awareness campaigns, are essential to ensure more effective consumer protection and deter unfair commercial practices, and the integration of modern technologies in the investigation and prosecution process could significantly contribute to increasing the effectiveness of the fight against these crimes.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Stanciu Gheorghe, Nivelul de implementare a regulilor comunitare referitoare la protecția consumatorilor în sistemul juridic român., Dreptul., nr.7, 2007, pag 56-70
2. Morar Robert, Sisteme de protecție a consumatorilor., Lumina Lex., 2005, pag. 44
3. Ungureanu Carmen-Tamara, Protecția consumatorului și răspunderea pentru produse în dreptul roman, „Dreptul”, 1998, nr.3, pag.56
4. Moscaliciuc Irina, Reflecții asupre reglementării juridice a protecției consumatorilor în Republica Moldova, Revista Națională de Drept, nr.3, 2007, pag. 42-49
5. Ungureanu Carmen-Tamara, Protecția consumatorului și răspunderea pentru produse în dreptul roman, „Dreptul”, 1998, nr.3, pag.56
6. Stanciu Gheorghe, dr. Nivelul de implemen-

tare a regulilor comunitare referitoare la protecţia consumatorilor în sistemul juridic român., Dreptul., nr.7, 2007., pag 56-70
7. Maria Bojoga, Consideraţii generale privind compensarea daunei morale, cauzate consumatorului „Revista Naţională de Drept", 2001, nr.5, pag.38
8. Codul penal al Republicii Moldova. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143535&lang=ro
9. Criminal Code of Russia. URL: https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ru/ru080en.pdf
10. Criminal Code of Belarus. URL: https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=1977
11. Criminal Code of Turkmenistan. URL: https://legislationline.org/sites/default/files/202309/ Criminal%20code%20of%20Turkmenistan.pdf
12. Criminal Code of Ukraine. URL:https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/ukr/2001/criminal_code_of_ukraine_html/Criminal_Code_of_Ukraine_EN.pdf
13. Criminal Code of Uzbekistan. URL: https://legislationline.org/sites/default/files/2024-12/Criminal%20code%20of%20the%20Republic%20of%20Uzbekistan%20%281%29.pdf
14. Criminal Code of Azerbaijan. URL: https://adsdatabase.ohchr.org/IssueLibrary/AZERBAIJAN_Criminal%20Code.pdf
15. Criminal Code of Spain. URL: https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/ DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf
16. Criminal Code of China. URL: http://www.npc.gov.cn/zgrdw/englishnpc/Law/2007-12/13/content_1384075.htm

Despre autor:

Stela BOTNARU,
doctor în drept, conferenţiar universitar,
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova,
ROR: *https://ror.org/0475kvb92*
stelacorlateanu@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9739-4338

About the author:

Stela BOTNARU,
PhD, Associate Professor,
Faculty of Law,
Moldova State University,
ROR: *https://ror.org/0475kvb92,*
stelacorlateanu@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-9739-4338

CZU: 352/354

ROLUL AUTORITĂȚILOR PUBLICE LOCALE ÎN ASIGURAREA PROTECȚIEI DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Natalia SAITARLÎ,
doctor în drept, conferențiar universitar

Administrația publică există pentru satisfacerea necesităților cetățeanului, lucru ce poate fi realizat doar prin intermediul serviciilor publice. La rândul lor, serviciile publice nu pot fi înființate decât de administrația publică, dat fiind faptul că aceasta este constituită anume pentru satisfacerea intereselor de ordin național ale populației sau pentru satisfacerea necesităților locuitorilor unei unități administrativ-teritoriale. Este dificil de imaginat viața în societatea actuală fără aceste servicii. Un argument în acest sens ar fi că din limba germană noțiunea „servicii publice" ar putea fi tradusă ca „condiție pentru existență", ceea ce înseamnă că într-un stat dezvoltat cetățenii nu își concep existența fără a avea la dispoziție întreaga gamă de servicii publice.

Calitatea serviciilor publice, precum și unele decizii ale administrației publice generează o critică continuă a administrației publice. Așadar, este necesar de a fi îmbunătățit respectivul aspect al activității administrației, ceea ce nu poate fi însă realizat până nu vor fi efectuate cercetări științifice aprofundate în acest domeniu.

Scopul studiului constă în cercetarea și evaluarea rolului administrației publice în organizarea și funcționarea serviciilor publice locale, atât din perspectiva acestor autorități, cât și din perspectiva celor administrați, în condițiile reformării și europenizării administrației publice.

Cuvinte cheie: autoritatea/instituția publică, serviciul public, interes general, utilizatori ai serviciilor publice

THE ROLE OF LOCAL PUBLIC AUTHORITIES IN ENSHURING CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Natalia SAITARLI,
PhD, associate professor

Public administration exists to meet the needs of the citizen, a goal that can only be achieved through public services. In turn, public services can only be established by public administration, as it is specifically created to meet the national interests of the population or the needs of the inhabitants of an administrative-territorial unit. It is difficult to imagine life in today's society without these services. An argument in this regard is that in the German language, the notion of "public services" could be translated as "condition for existence," meaning that in a developed state, citizens cannot conceive of their existence without having access to the full range of public services.

The quality of public services, as well as some decisions made by public administration, generate continuous criticism of public administration. Therefore, it is necessary to improve this aspect of the administration's activity, which, however, cannot be achieved without conducting in-depth scientific research in this field.

The purpose of the study is to research and evaluate the role of public administration in organizing and managing local public services, both from the perspective of these authorities and from the perspective of those being administered, within the context of public administration reform and Europeanization.

Keywords: public authority/institution, public service, general interest, public service users.

1. INTRODUCERE

Rolul administrației publice, în general, constă în executarea legilor, organizarea executării legilor și, în particular, în prestarea serviciilor publice. Oferirea diferitor servicii publice cetățenilor de către stat trebuie să fie constantă, adică fără întreruperi. Activitatea de oferire a serviciilor publice populației depinde nemijlocit de interesele și necesitățile lor, pe care autoritățile administrației publice trebuie să le presteze. Reieșind din fapt că interesele și necesitățile cetățenilor sunt în permanentă schimbare, ori

1. INTRODUCTION

The provision of public services represents a continuous activity. It is directly linked to the number of social needs that public administration must satisfy. Given that this number is unstable and even constantly increasing, the activity of meeting these needs must also be continuous. In other words, the relevance of this topic arises primarily from the ongoing need for public administration to satisfy social interests through public services. Furthermore,

numărul acestora ori este în creștere, ori în descreștere, adică nu este stabil, activitatea de satisfacere a acestor necesități de către autoritățile administrației publice de dorit să fie, de asemenea, una continuă și modernizată.

Actualitatea teme datei constă, în primul rând, din permanentă satisfacere a intereselor cetățenilor de către administrația publică prin intermediul prestării serviciilor publice necesare lor, iar pentru asigurarea cât mai pe deplin a acestor interese este necesar de a stabili în ce măsură ei sunt, la moment, satisfăcuți de calitatea acestor servicii.

În al doilea rând, actualitatea temei rezultă și din consolidarea continuă a sectorului privat și a celui asociativ. În condițiile în care tot mai multe servicii publice ajung în gestiunea sectorului privat fie în rezultatul concesiunii, fie al parteneriatului public-privat, este clar, că rolul autorităților administrației publice în ceea ce privește prestarea acestor servicii publice se va modifica cu timpul, în sensul restrângerii. În situația respectivă este evidentă necesitatea studierii profunde a acestor fenomene, precum și a modului în care ele urmează să-i afecteze pe cetățeni – utilizatori ai serviciilor publice.

Actualitatea temei rezultă și din dorința Republicii Moldova de a moderniza serviciile publice conform cerințelor europeane. Mai mult ca atât, integrarea europeană a Republicii Moldova în Uniunea Europeană fără modernizarea servicilor publice corespunzătoare standardelor europene nici nu este posibilă. O parte importantă a dreptului european este consacrată problematicii serviciilor publice, iar Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană prevede clar, în calitate de domeniu de cooperare, ajustarea serviciilor publice, care include introducerea și implementarea Guvernării electronice, cu scopul sporirii eficienței prestării serviciilor cetățenilor, și reducerii costurilor de gestionare a afacerilor.

Astfel, scopul studiului constă în cercetarea și evaluarea rolului autorităților administrației publice în prestarea serviciilor publice locale, atât din punct de vedere a modului de funcționare al acestor autorități, cât și din necesitățile celor administrați, conform modernizării și europenizării administrației publice.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Pentru elaborarea acestui studiu au fost folosite diferite metode de cercetare ca: meto-

in order to fully meet the citizens' interests, it is necessary to assess the extent to which they are currently being satisfied.

Additionally, the relevance of the topic stems from the continuous strengthening of the private and associative sectors. As more and more public services come under the management of the private sector, either through concession or public-private partnership, it becomes clear that the role of public administration in organizing and modernizing public services is changing, tending towards reduction. In these circumstances, it is evident that a thorough study of these phenomena is necessary, as well as an understanding of how they will affect citizens – users of public services.

The relevance of the topic also arises from the European integration requirements of the Republic of Moldova. A significant part of European law reflects issues related to public services. Consequently, it is difficult to imagine the European integration of the Republic of Moldova without public services that meet European standards. Moreover, the Association Agreement between the Republic of Moldova and the European Union clearly stipulates the modernization of public services as a domain of cooperation, including the introduction and implementation of e-Government to increase the efficiency of service delivery to citizens and reduce business management costs.

The aim of the study is to research and evaluate the role of public administration in the organization and functioning of local public services, both from the perspective of these authorities and from the perspective of those being administered, in the context of public administration reform and Europeanization.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

For the development of this study, various research methods were used, such as: the rational method, which was applied to the legal study of the phenomenon; the method of logical analysis, focused on the idea of using logical reasoning, a method that allowed the legal argumentation of opposing opinions, including the legal interpretations of normative provisions; the method of critical analysis, which enabled the synthesis and examination, including the critical assessment, of normative provisions; etc.

da rațională, care a fost aplicată la studiul juridic al fenomenului; metoda analizei logice, axată pe ideea utilizării raționamentelor logice, metoda ce a permis argumentarea juridică a opiniilor contrare, inclusiv a interpretărilor legale a prevederilor normative; metoda analizei critice, care a permis sintetizarea și examinarea, inclusiv critică, a dispozițiilor normative; etc.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚI

Conceptul de serviciu public a trecut, pe parcursul timpului, o evoluție contradictorie. Noțiunea dată a fost definită în literatura de specialitate din mai multe puncte de vedere.

Prima dată s-a recurs la noțiunea de serviciu public, în Franța în intenția lărgirii sferei de competență a tribunalelor administrative, mai ales dupa ce distincția între actele administrative de autoritate și actele administrative de gestiune (contractele administrative) a fost abandonată o dată cu decizia Blanco din 8 februarie a Tribunalului Conflictelor [1, p. 150]. Doctrina franceză, marcată de evoluția practicii judiciare dupa hotarârea Blanco, și-a construit o teorie în care a asigurat serviciului public un loc exclusiv în știința dreptului administrativ, cu consecința apariției unor adevărate "școli a serviciului public", având ca reprezentanți de seama pe Duguit, Jéze, Bonnard [2, p. 43].

Prin urmare, în Franța, noțiunea de *serviciu public* s-a dezvoltat împreună cu evoluția administrației publice, manifestată prin două fenomene cele mai caracteristice: proliferarea de servicii publice având un obiect economic, respectiv servicii publice comerciale și industriale; insistarea implicării particularilor la sarcinile de interes general [2, p. 45].

Astfel, noțiunea de serviciu public a apărut, pentru prima dată, în doctrina juridică franceză, în Tratatul de drept administrativ, editat sub redacția profesorului Maurice Haurion (1892). În opinia lui Leon Duguit, noțiunea de serviciu public este relația dintre acei care guvernează și cei care sunt guvernați, în care, primii – autoritățile publice au obligația de a presta servicii publice cetățenilor. Deci, cu alte cuvinte, serviciul public constă în obligația, de natura juridică, a autorităților publice de a oferi constant activitățile necesare populației, pentru satisfacerea intereselor lor.

În opinia autorilor francezi serviciul public reprezintă o activitate de interes public, exercitată doar de o persoană publică. Însă, în

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The notion of public service has undergone a contradictory evolution over time. This concept has been defined in the specialized literature from various perspectives.

The notion of public service was first introduced in France with the intention of expanding the jurisdiction of administrative courts, especially after the distinction between authoritative administrative acts and management acts was abandoned following the Blanco decision of February 8 by the Tribunal of Conflicts [1, p. 150]. French doctrine, influenced by the evolution of judicial practice after the Blanco ruling, developed a theory that positioned public service exclusively within the science of administrative law. This led to the emergence of genuine "public service schools," with prominent representatives such as Duguit, Jéze, and Bonnard [2, p. 43].

Therefore, in France, the concept of public service has evolved along with the evolution of public administration, characterized by two phenomena: the proliferation of public services with an economic purpose, namely commercial and industrial public services, and the development of private participation in tasks of general interest, with the management of public services by private entities being best illustrated by the concession of public services [2, p. 45].

Thus, the notion and definition of "public service" first appeared in French legal doctrine in the Treatise on Administrative Law, edited under the guidance of Professor Maurice Haurion (1892). According to Leon Duguit, "public service designates the relationship between the 'governors' and the 'governed', in which the former have the obligation to provide services to the latter". Therefore, public service consists of the legal obligation of those in government to ensure the continuous conduct of certain activities and signifies a type of organization, an administrative structure, a set of agents, and material resources allocated to fulfill a specific interest or specific purposes.

The French authors (the classical French doctrine) initially considered that a public service represents an activity of public interest, carried out only by a public entity. However, during the interwar period, with economic growth and the democratization of society, it

perioada interbelică, odată cu democratizarea societății, a devenit evident că statul nu este în stare să controleze întreaga situație din domeniul prestării serviciilor publice.

De ce și, unele servicii publice prestate de către persoanele publice au fost delegate persoanelor private. Datorită acestui fapt a apărut o alte definiție a noțiunii de serviciu public: activitatea de interes public de orice gen, exercitată de persoane publice sau private, pentru satisfacerea interesor generale sau specifice ale populației, oferite în mod constant.

Cu alte cuvinte, conform literaturii franceze noțiunea de serviciul public reprezintă totalitatea activităților autorităților publice exercitate pentru satisfacerea nevoilor de interes general (de la armată până la învățământ, etc.). Astfel, diferite autorități publice (naționale, locale) oferă serviciile publice: de exemplu, relatiile externe ale Franței constituie un serviciu public al statului național, iar un serviciu de transport într-un oraș este un serviciu public local. Este important de a menționa că nu toate activitățile prestate de autoritățile administrației publice sunt servicii publice, pentru unele activități s-au creat întreprinderi private ale administrației având drept obiect exploatarea lor într-un interes patrimonial (de exemplu, închirierea de imobile, exploatarea de proprietăți funciare, s.a.m.d. [2, p. 42].

În consecință, doctrina franceza, respingând astăzi teoria serviciului public, încearcă să pună în locul acesteia fie noțiunea *de utilitatea publică*, fie de noțiunea *de interes general*.

În literatura națională definiția noțiunii de serviciul public s-a efectuat cel putin prin prisma a două criterii: organic sau funcțional.

Astfel, *după criteriul funcțional* noțiunea de serviciul public a fost definită ca fiind orice activitatea organizată sau autorizată de o autoritate a administrației publice pentru satisfacerea nevoilor de interes general ale populației, cu caracter permanent și continuu: de exemplu, poliția, învatamântul, asistența sociala, etc. [3, p. 15].

Dupa criteriul organic noțiunea de serviciul public a fost definită ca o structură organizatorică creată cu scopul îndeplinirii activităților specifice. În acest sens, prof. Paul Negulescu definește noțiunea de serviciu public ca: o creațiune a statului, județului, sau a comunei, pusă la dispoziția particularului în scopul de a satisface, în mod regulat și continuu, nevoile cu caracter general ale populației.

became evident that the state could no longer control the entire situation.

For this reason, some public services were delegated to private individuals. This led to the emergence of another definition of public services: "Any type of activity of public interest, carried out by public or private entities, with the purpose of meeting general or specific needs, offered on a constant basis".

In other words, French literature defined public service as the totality of activities of a public community aimed at meeting general interest needs (national defense, railway transport, etc.). Various public communities (the state, local communities) provide public services: for example, France's foreign relations are a state and national public service, while a transport service in a city is a municipal public service.It should be noted that not all activities undertaken by the administration are public services; for some activities, private enterprises of the administration have been created, aiming to exploit them for patrimonial interests (for example, renting properties, exploiting land assets, etc.) [2, p. 42].

Currently, the concept of public service in French law is in evident decline, caused by significant divergences between the abstract theory of public service and positive judicial law.

Consequently, the French doctrine, now rejecting the theory of public service, attempts to replace it either with the notion of public utility or with the notion of general interest.

In national literature, the definition of the concept of public service has been made at least from the perspective of two criteria: organic or functional.

According to the functional criterion, the public service has been defined as any activity of public administration authorities carried out to meet general interest needs, with a regular and continuous character, such as the police, education, social assistance, etc. [3, p. 15].

A first definition highlights the fact that public services are an activity. In this case, public services are defined as follows: "Activities of public authorities aimed at satisfying the general interest, meaning any activity created to meet collective interests, carried out according to a special public law procedure, if necessary,

Cu alte cuvinte, conform primei definiție noțiunea de serviciu public reprezintă o *activitate*. În situația dată, noțiunea de serviciul public poate fi definită în felul următor: activități ale autorităților publice pentru satisfacerea interesului general, adică orice activitate, creată pentru satisfacerea interesor colective, care se exercită după o procedură specială a dreptului public, în caz de necesitate cu concursul forței publice.

Conform definiției a doua, noțiunea de serviciu public reprezintă o *autoritate*, creată de stat sau unitățile administrativ-teritoriale. În sensul dat, prin noțiunea de serviciu public poate fi înțeleasă o creațiune a statului, pusă la dispoziția publicului cu scopul satisfacerii, în mod permanent și continuu, a nevoilor lor cu caracter general.

De aceeași părere este și autorul român Emanuel Albu, care consideră: astfel, pe de o parte, prin serviciu public se înțelege o structură organizatorică, un organism social și, pe de altă parte, prin serviciu public se înțelege activitatea cu caracter de prestație pe care o realizează respectivul organism.

Profesorul Erast Diti Tarangul susține primul punct de vedere, și anume că prin noțiunea de serviciu public se înțelege numai activitatea exercită de autoritățile administrației publice pentru satisfacerea nevoilor de interes general ale populației, și nu ca organul care o exercită.

În opinia Profesorului Antonie Iorgovan, nu orice activitate efectuată pentru satisfacerea necesităților populației reprezintă o activitate de prestare a serviciului public, ci numai acele activități, care sunt necesare pentru satisfacerea nevoilor sociale, apreciate de puterea publică ca fiind de interes public. Cu alte cuvinte, interesul public apare și există atâta timp, cât există o minimă de prevedere legală, care reglementează interesele respective. În cazul lipsei prevederilor legale, nu suntem în prezența unui interes public, respectiv autoritățile publice constituționale n-au nici o obligație juridică.

Astfel, pentru ca o activitate de interes public să fie considerată ca serviciu public este necesară o reglementare normativă, prin care pentru satisfacerea intereselor generale ale populației statul prin lege va crea serviciile respective.

Deja lista acestor interese a căror satisfacere trebuie să fie asigurată de către administrația publică depinde de curentele ideologice, situația economică și socială, posibilitățile financiare

with the support of public force".

Another category of definitions emphasizes the formal character of the public service, specifically the fact that it is created by the state or administrative-territorial units. Thus, "by public service, we understand a creation of the state, made available to the public to meet, regularly and continuously, needs of a general nature, to which private initiative could only provide incomplete and intermittent satisfaction".

In the same sense, the Romanian author Emanuel Albu also states: "Thus, on the one hand, by public service, we understand an organizational structure, a social body, and on the other hand, by public service, we understand the service activity carried out by that body."

In other cases, the material content of the public service is highlighted: "A public service is the totality of means (personal and material) through which an administrative entity fulfills its purpose or a significant part of this purpose".

Professor Erast Diti Tarangul, in supporting this point of view, shows that the notion of a public service is understood only as the activity aimed at satisfying a general interest need, not the body that exercises it. Therefore, the idea emerges that the notion of public service should be separated from the notion of public authority or public body tasked with managing a public service. Thus, it is exemplified that a university is an institution which, through its bodies, manages the activity or public service of higher education. In the same vein, not all activities carried out by private entities such as companies or foundations can be considered public services, even if they aim to satisfy general interests [3, p. 15].

According to the organic criterion, a public service is defined as an organizational structure designed to carry out specific activities. In this regard, Professor Paul Negulescu defined public service as a "creation of the state, county, or municipality, made available to the individual in order to satisfy, in a regular and continuous manner, needs of a general nature, which private initiative could only meet incompletely and intermittently".

Thus, from one point of view, the public service is defined as the activity organized or

și tehnice ale locului și ale momentului, în opinia autorilor Ioan Alexandru și Lucica Matei.

Cum deja am menționat mai sus, noțiunea de serviciu public, este tratată de unii autori, ca o *structură organizatorică*, fie *organisme administrative* înființate prin lege, sau alte acte normative emise conform legii de autoritățile publice centrale, ori de autoritățile publice locale, ori de către particulari.

Altfel spus, serviciile publice sunt organizate de *autoritățile publice*, fie *centrale* (Guvern, ministere), fie *locale* (consilii locale, primari) și pot fi oferite și de *organisme private* atunci când prin prestarea lor se realizează un interes general.

Aceasta se evidențiază datorită conținutului material al serviciului public, de ce și noțiunea de serviciu public poate fi definită în felul următor: un serviciu public reprezintă totalitatea mijloacelor (personale și materiale), prin care o persoana administrativă își îndeplinește scopul său, ori o parte determinantă din acest scop.

Prin urmare, din cele menționate putem generaliza că serviciile publice sunt anumite activități reglementate prin lege, executate de autoritățile publice pentru satisfacerea intereselor și necesităților populației, în particular. De calitatea acestor servicii publice depinde nivelul de trai al cetățenilor statului, în general.

Ne alinem de opinia Profesorului Tarangul E. că noțiunea de serviciu public nu poate fi tratată separat de noțiunea de autoritate publică sau de organ public obligat să presteze serviciul public populației. Astfel, de exemplu: Universitatea este o instituție care prestează serviciul public din domeniul învatământului superior. Dar, în același timp, este important de a menționa că nu toate activitațile prestate de către particulari, pot fi apreciate ca servicii publice, chiar dacă și urmăresc satisfacerea intereselor generale [3, p. 15].

Importanța serviciilor publice este demonstrată de mai mulți autori de specialitate din literatura națională. Astfel, autoarea Maria Orlov consideră că nivelul de trai al populației depinde foarte mult de modul de organizare și de funcționare a serviciilor publice. Toate prestările de serviciile publice de către autoritățile administrației publice este necesar să fie în conformitate cu prevederile normative, iar deja, în dependență de serviciul public prestat beneficiarilor, se nasc diferite raporturi juridice între subiecții dați.

authorized by a public administration authority to meet social needs of public interest.

Professor Antonie Iorgovan mentions that not every activity undertaken to meet the needs of the population represents a public service activity, but only those activities that are necessary to meet social needs recognized by public authority as being of public interest. As long as there is no minimum legal regulation, strictly technically and legally, we are not in the presence of a public interest, and the constitutional public authorities have no legal obligation. Therefore, for an activity of public interest to be considered a public service, legislative regulation is necessary. To achieve general interests, the state regulates by law the creation of the respective services provided by the central public administration or by local public administration authorities.

According to the authors Ioan Alexandru and Lucica Matei, "the list of needs whose satisfaction must be ensured through the intervention of public administration or directly by this administration is established based on ideological currents, the economic and social situation, and the financial and technical possibilities of the place and time".

Other authors view public service either as an organizational structure or as administrative bodies established by law or another normative administrative act issued based on state, county, or municipal law, or by private individuals.

In other words, public services are organized by public authorities, whether central (Government, ministries) or local (local councils, mayors), and can also be provided by private entities when their provision serves a general interest.

Specialized literature has highlighted the particular importance of this mission of the administration. For example, the author Maria Orlov states: "The good organization and functioning of public services constitute an essential element for the quality of life in modern society. The provision of services by public administration bodies is carried out based on legal provisions, and the use of public services by beneficiaries places them in particularly varied legal relationships".

According to the author Ioan Solomon,

La fel, consideră și autoarea Ana Vasile, care în lucrarea sa menționează că serviciile publice reprezintă partea nemijlocită a vieții fiecărui om, iar de modernizarea lor permanentă depinde direct nivelul de trai a cetățenilor. Nici nu se discută că serviciile publice sunt organizate și prestate pentru satisfacerea intereselor și nevoilor populației. La apariția oricărui serviciu public stă o nevoie sau interes recunoscut de cetățeni, și care nu poate fi prestat de către privat, nevoie care poate este strâns legată și de garantarea libertăților fundamentale ale omului. Cu alte cuvinte, cu cât serviciul public este calitativ, cu atât nivelul de trai a cetățenilor este mai înalt. În cazul apariției necesităților ori intereselor noi la cetățeni, statul este obligat să le organizeze și să le presteze lor.

În situația dată susținem poziția autorului Ioan Solomon că într-un stat democratic, de drept, rolul administrației nu constă numai în adoptarea actelor administrative pentru executarea legilor sau organizării executării legilor, de a efectua diferite controale, dar și în prestarea serviciilor publice populației.

Deja cum a fost menționat mai sus aceasta activitate, și anume activitatea de organizare și de prestare a serviciilor publice populației de către autoritățile administrației publice trebuie să fie reglementată, începând de la crearea acestui serviciu public, procedura de desfășurare a acestora, de dorit pe baza experienței specialiștilor din domeniu, sau care sunt prevăzute de standardele internaționale, finisând cu răspunderea juridică pentru executarea necalitativă a acestor servicii, ori, în genere, pentru neexecutare a lor.

Autorii de specialitate, consideră că sunt demne de menționat principiile continuității, adaptabilității, descentralizării, eficienței și echității. Desigur, executarea serviciilor publice calitative de către administrația publică nu este bazată numai pe principiile respective, dar de cunoașterea și de modul de combunare a lor de către administrația publică.

Pentru aceasta, și anume pentru organizarea și prestarea serviciilor publice de interes general populației de către autoritățile administrației publice conform legii sunt strict determinate competențele autorităților administrației publice centrale și autorităților administrației publice locale.

Rolul Guvernului, în cazul dat, constă în explicarea modului de interpretare a normelor din acest domeniu, de executare a lor, și, desigur, în

"In a democratic state governed by the rule of law, the main activity of the administration is not control, decision-making, or issuing orders, but rather providing services and offerings to the community". According to the author Ana Vasile, "Public services constitute an important part of each of our daily lives, and their development has a direct influence on the population's standard of living. Certainly, public services are organized to meet people's needs; at the origin of any public service lies a recognized community need that private initiative does not fulfill, a need that may also be related to guaranteeing fundamental freedoms. Looking back, we find in public services the everyday concerns that have marked certain necessities, such as the need for electricity, running water, gas, transportation, etc."

Therefore, from the aforementioned, we can generalize that public services are the expected outcome of public administration activity. This is because public administration is perceived today as a provider rather than a bureaucratic authority, and the citizen is perceived as a user (consumer) rather than an administered subject. For this reason, the service-providing mission of public administration becomes paramount.

The activity of organizing and operating public services cannot be disorganized or chaotic. When establishing a new public service, public authorities must take into account the law, the procedure, as well as certain principles that have been adopted by specialists in the field or that are provided for by international standards. Notably, the principles of continuity, adaptability, decentralization, efficiency, and equity are worth mentioning. Furthermore, the successful fulfillment of the role of public administration in organizing and managing public services does not solely depend on how well these principles are observed but also on how public administration combines these principles and overcomes discrepancies between them in its activities.

Thus, for the organization and provision of public services of general interest, the current legislation delineates the competencies of central public administration authorities and those of local public administration authorities.

The government's intervention in this

efectuarea controlului asupra executării acestor norme pentru a interveni dacă este necesar.

În prezent, Guvernul Republicii Moldova, în programul său de activitate „Modernizarea țării-bunăstarea poporului" a stabilit obiectivele principale în domeniul prestării serviciilor publice locale:

• stimularea procesului de organizare a serviciilor publice locale, inclusiv a celor cu caracter edilitar-gospodăresc, și implicarea mai activă a sectorului privat în diversificarea și dezvoltarea acestora;

• organizarea serviciilor publice în funcție de necesitățile populației și posibilitățile financiare ale unităților administrativ-teritoriale;

• sporirea responsabilității autorităților administrației publice locale pentru stabilirea standardelor de calitate la prestarea serviciilor publice, ameliorarea și simplificarea condițiilor locale în desfășurarea activității de întreprinzător, folosirea rațională a bunurilor și mijloacelor financiare la organizarea și prestarea serviciilor publice.

Pentru aceasta, Guvernul Republicii Moldova, prin intermediul autorităților administrative centrale (ministere, agenții, servicii birouri) sprijină autoritățile administrației publice locale în ceea ce privește înființarea, dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice de gospodărie comunală, precum și dezvoltarea infrastructurii din acest domeniu. Iar starea socio-economică din unitățile administrativ-teritoriale reprezintă obiectul ședințelor Guvernului organizate în teritoriu, în cadrul cărora sunt examinate și problemele cu care se confruntă autoritățile administrației publice locale în organizarea și prestarea serviciilor publice locale de interes general.

Conform prevederilor art. 73 din Legea privind administrația publică locală, nr. 436/2006, *serviciile publice locale se instituie de către consiliul local, la propunerea primarului, în domeniile proprii de activitate ale unităților administrativ-teritoriale, potrivit specificului și necesităților locale, în limita mijloacelor financiare de care dispun.* Astfel, autoritățile administrației publice locale (ori deliberativă, ori executivă) au competența exclusivă privind înființarea, organizarea, coordonarea, monitorizarea și controlul funcționării serviciilor publice de gospodărie comunală, precum și crearea, administrarea și exploatarea bunurilor proprietate publică din infrastructura edilitară a unităților administrativ-tertoriale respective.

field has a regulatory nature, through the adoption of norms and regulations to maintain control over the situation in this area and to intervene when necessary, either at the central or local level, as the case may be. The government's activity in this area is carried out in accordance with its Activity Program, approved by Parliament, and with national programs and strategies.

In its activity program "Modernization of the Country - Well-being of the People," the Government has set the main objectives in the field of organizing local public services:

• Encouraging the process of organizing local public services, including those of an urban-utility nature, and more actively involving the private sector in diversifying and developing them;

• Organizing public services according to the needs of the population and the financial capabilities of administrative-territorial units;

• Increasing the responsibility of local public administration authorities for setting quality standards in the provision of public services, improving and simplifying local conditions for entrepreneurial activities, and the rational use of assets and financial resources in the organization and provision of public services.

The government, through central administrative authorities (ministries, agencies, offices), supports local public administration authorities in establishing, developing, and improving public communal household services, as well as developing the infrastructure in this field. The socio-economic situation in administrative-territorial units is the subject of government meetings organized in the territory, during which the problems faced by local public administration authorities in organizing and providing general interest local public services are also examined.

According to Article 73 of the Local Public Administration Law, no. 436/2006, local public services are established by the local council, at the proposal of the mayor, in the specific areas of activity of the administrative-territorial units, according to local characteristics and needs, within the limits of the financial means available. Local public administration authorities (both deliberative and executive) have exclusive competence regarding the establishment, organization, coordination, monitoring,

Practica demonstrează că Republica Moldova se confruntă cu diferite probleme în domeniul calității și accesibilității serviciilor publice locale, în special serviciilor de gospodărie comunală, precum și a impactului pe care acestea îl produc asupra nivelului vieții și sănătății fiecărui cetățean și asupra mediului înconjurător (poluarea aerului, apelor și solului).

Starea tehnică actuală a infrastructurii serviciilor publice este total necorespunzătoare cerințelor populației, atât din mediul urban, cât și din mediul rural. De asemenea, peste 40 de localități nu au drumuri care le-ar permite accesul la rețeaua publică de transporturi, și în condiții atmosferice dificile devin, practic, izolate. Alta problemă constă că numai 17% din locuitorii rurali dispun de sisteme centralizate de aprovizionare cu apă, majoritatea apeductelor necorespund cerințelor igienice. Instalațiile de epurare a apelor reziduale din localitățile rurale nu funcționează din cauza deconectării lor de la sistemul de aprovizionare cu energie electrică, a distrugerii sau sustragerii echipamentului. Peste jumătate din populația rurală, cu regret, consumă apă ce nu corespunde standardelor, ceea ce conduce la un nivel înalt de mortalitate.

Din studiile și analizele realizate în ultimii ani de diferite organisme naționale și internaționale privind starea infrastructurii locale, rezultă că în acest domeniu există o serie întreagă de probleme, dificultăți și disfuncționalități, cum ar fi:

a) infrastructura locală se află într-o stare tehnică gravă, cu un grad de uzură fizică și morală avansat. De aceea, autoritățile locale se confruntă foarte frecvent cu adevărate situații de criză în ceea ce privește asigurarea populației cu servicii de primă necesitate: apă potabilă, canalizarea apelor uzate, încălzire și apă caldă menajeră, colectarea și depozitarea deșeurilor menajere etc.;

b) gradul de acces al populației la serviciile publice de primă necesitate este necorespunzător din cauza lipsei sistemelor centralizate de alimentare cu apă potabilă, starea canalizării apelor uzate, colectarea și depozitarea deșeurilor menajere întro serie întreagă de localități, în special în mediul rural;

c) volumul investițiilor în infrastructura locală este net inferior celui din infrastructura națională, cu consecințe negative asupra cantității și calității serviciilor destinate populației și, implicit, asupra nivelului de trai și sănătății acesteia.

and control of the functioning of public communal household services, as well as the creation, management, and exploitation of public property assets within the urban infrastructure of the respective administrative-territorial units.

Practice shows that the Republic of Moldova faces acute problems in the field of quality and accessibility of local public services, especially communal household services, as well as the impact they have on the standard of living and health of every citizen and on the environment (air, water, and soil pollution).

The current technical condition of public service infrastructure is completely inadequate to meet the needs of the population, both in urban and rural areas. More than 40 localities lack roads that would allow access to the public transport network, and under difficult weather conditions, they become practically isolated. Only 17% of rural residents have access to centralized water supply systems, with most of the aqueducts not meeting hygienic requirements. Wastewater treatment facilities in rural areas do not function due to disconnection from the energy supply system, destruction, or theft of equipment. More than half of the rural population consumes water that does not meet standards, leading to a high level of morbidity.

From the studies and analyses conducted in recent years by various national and international organizations regarding the state of local infrastructure, it appears that in this field there is a whole range of problems, difficulties, and dysfunctions, such as:

a) The local infrastructure is in a critical technical condition, with an advanced degree of physical and moral wear and tear. Therefore, local authorities frequently face real crisis situations regarding the provision of essential services to the population: drinking water, wastewater sewage, heating and domestic hot water, collection and storage of household waste, etc.

b) The level of public access to essential services is inadequate due to the lack of centralized drinking water supply systems, the condition of wastewater sewage, and the collection and disposal of household waste in a large number of localities, especially in rural areas.

c) The volume of investments in local infrastructure is significantly lower than that in

Anume, majorările continue la preţurile pentru resursele energetice importate au scos la iveală provocările cu care se confruntă Republica Moldova la întreţinerea şi îmbunătăţirea infrastructurii publice locale. Situaţia este condiţionată, pe de o parte, de *capacitatea redusă* a autorităţilor administraţiei publice locale de a pregăti, promova şi implementa programe de investiţii de care au nevoie, iar pe de altă parte de *posibilităţile financiare limitate* ale acestora în situaţia actuală, precum şi de nivelul redus al populaţiei în ceea ce priveşte achitarea serviciilor, în cantitatea necesară şi la calitatea corespunzătoare.

De asemenea, autorităţile publice locale întâmpină obstacole de ordin practic în realizarea obiectivelor de dezvoltare economică şi reducere a sărăciei. Aceste obstacole poartă următoarele caracteristici:

• cadrul slab şi neadecvat financiar şi de administrare pentru prestatorii de servicii care rezultă în lipsa finanţării activităţilor de operare şi întreţinere şi în deteriorarea continuă;

• cadrul fiscal slab şi neadecvat care nu permite autorităţilor administraţiei publice locale să planifice şi să implementeze planuri investiţionale.

Lipsa de capacitate administrativă agravează şi mai mult problema, în pofida unei asistenţe tehnice considerabile din partea donatorilor, pe parcursul ultimilor cincisprezece ani (Banca Mondială, Fondul Monetar Internaţional, Banca Europeană pentru Reconstrucţii şi Dezvoltare etc.). Eforturile de stabilizare a fluxurilor fiscale prin transferuri fiscale previzibile şi mobilizare autonomă a veniturilor sunt destul de latente şi privează comunităţile de fonduri pentru efectuarea investiţiilor, reparaţiilor şi întreţinerii. Administraţia publică locală nu dispune de mecanismele necesare pentru punerea în aplicare a responsabilităţilor pentru întreţinerea mijloacelor de infrastructură locală din jurisdicţia lor.

În concluzii, din cauza neglijării ani la rând şi a lipsei finanţării pentru reparaţiile capitale, întreţinerea serviciilor publice locale de infrastructură comunală s-a deteriorat considerabil. Sectoarele termoenergetic, de alimentare cu apă şi canalizare şi cel locativ au suferit o deteriorare considerabilă a calităţii serviciilor. În plan financiar întreprinderile municipale din sectorul de alimentare cu apă, asigurare cu energie termică şi gestiune a fondului locativ

national infrastructure, with negative consequences for the quantity and quality of services intended for the population and, implicitly, for their standard of living and health.

The continuous increases in prices for imported energy resources have revealed the challenges faced by the Republic of Moldova in maintaining and improving local public infrastructure. The situation is conditioned, on the one hand, by the limited capacity of local public administration authorities to prepare, promote, and implement the investment programs they need, and on the other hand, by their limited financial capabilities in the current situation, as well as the low capacity of the population to pay for services in the necessary quantity and at the appropriate quality.

Additionally, local public authorities face practical obstacles in achieving economic development and poverty reduction objectives. These obstacles have the following characteristics:

• The weak and inadequate financial and administrative framework for service providers results in a lack of funding for operational and maintenance activities and in continuous deterioration.

• The weak and inadequate fiscal framework does not allow local public administration authorities to plan and implement investment plans.

The lack of administrative capacity further exacerbates the problem, despite considerable technical assistance from donors over the past fifteen years (World Bank, International Monetary Fund, European Bank for Reconstruction and Development, etc.). Efforts to stabilize fiscal flows through predictable fiscal transfers and autonomous revenue mobilization are quite latent, depriving communities of funds for investments, repairs, and maintenance. Local public administration lacks the necessary mechanisms to implement responsibilities for maintaining local infrastructure assets within their jurisdiction.

In conclusion, due to years of neglect and a lack of funding for capital repairs, the maintenance of local public infrastructure services has significantly deteriorated. The thermal energy, water supply, and sewerage sectors, as well as the housing sector, have experienced a considerable decline in service quality. Financially,

sunt falimentare. Colectarea plăților poartă un caracter lent, cu perioade de întârziere a acestora care deseori depășesc un an. Declinul în orele de livrare a serviciilor reflectă deteriorarea generală a calității serviciilor care a dus la scăderea continuă a disciplinei de plată.

La înrăutățirea situației infrastructurii serviciilor publice locale au contribuit fondurile capitale deficiente și inadecvate pentru o infrastructură comunitară proiectată pornind de la premiza energiei ieftine, și o populație care refuză să plătească pentru serviciile de proastă calitate.

Furnizarea de servicii publice de alimentare cu apă și canalizare într-o manieră performantă și nediscriminatorie constituie o condiție pentru o mai bună integrare economică în Uniunea Europeană. În plus, aceste servicii alcătuiesc un stâlp al cetățeniei europene, deoarece se numără printre drepturile cetățenilor europeni și oferă o posibilitate de dialog cu autoritățile publice, în cadrul unei bune administrări.

Serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare se află în centrul dezbaterii politice, în special din perspectiva rolului pe care îl joacă autoritățile publice într-o economie de piață și anume, pe de o parte, acela de a veghea la buna funcționare a pieței și pe de altă parte, de a garanta interesul general, în special satisfacerea nevoilor primordiale ale cetățenilor și conservarea bunurilor publice atunci când piața nu reușește să o facă. Serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare se plasează în sfera activităților de interes economic general, așa cum sunt ele definite în Carta Verde a Uniunii Europene, având la bază următoarele obiective fundamentale:

– Descentralizarea serviciilor publice și creșterea responsabilității autorităților locale cu privire la calitatea serviciilor asigurate populației;

– Extinderea sistemelor centralizate pentru serviciile de bază (alimentare cu apă, canalizare, salubrizare) și creșterea gradului de acces a populației la aceste servicii;

– Promovarea măsurilor de dezvoltare durabilă;

– Restructurarea mecanismelor de protecție socială a segmentelor defavorizate ale populației și reconsiderarea raportului preț/calitate.

Pentru prestarea serviciilor publice calitative de către autoritățile publice locale este important studierea practicii altor state de autoritățile date.

municipal enterprises in the water supply, thermal energy provision, and housing management sectors are insolvent. Payment collection is slow, with delays often exceeding one year. The decline in service delivery hours reflects the general deterioration in service quality, leading to a continuous decrease in payment discipline.

The deterioration of the local public services infrastructure has been exacerbated by inadequate and deficient capital funds for a community infrastructure designed based on the premise of cheap energy, as well as by a population that refuses to pay for low-quality services.

The provision of public water supply and sewerage services in an efficient and non-discriminatory manner is a prerequisite for better economic integration into the European Union. Moreover, these services constitute a pillar of European citizenship, as they are among the rights of European citizens and provide an opportunity for dialogue with public authorities within the framework of good governance.

Public water supply and sewerage services are at the center of political debate, especially from the perspective of the role played by public authorities in a market economy, namely, on the one hand, to ensure the proper functioning of the market and, on the other hand, to guarantee the general interest, particularly the fulfillment of citizens' basic needs and the preservation of public goods when the market fails to do so. Public water supply and sewerage services fall within the scope of activities of general economic interest, as defined in the European Union's Green Paper, based on the following fundamental objectives:

– Decentralization of public services and increasing the responsibility of local authorities regarding the quality of services provided to the population;

– Expanding centralized systems for basic services (water supply, sewage, sanitation) and increasing the population's access to these services;

– Promoting sustainable development measures;

– Restructuring social protection mechanisms for disadvantaged segments of the population and reconsidering the price/quality ratio.

Studiu de caz: Politica reutilizării apei în Uniunea Europeană

Reutilizarea apei este considerată a fi un mod eficient de a contribui la rezolvarea problemei deficitului de apă și a secetelor din UE și de a reduce povara contaminării cu ape reziduale și costurile epurării. Aceasta poate avea, de asemenea, un impact mai redus asupra mediului decât alte surse alternative de aprovizionare cu apă, precum transferurile de apă sau desalinizarea. Deși reutilizarea apei recuperate este o practică acceptată în mai multe țări din UE care se confruntă cu probleme de deficit de apă (de exemplu Cipru, Franța, Grecia, Italia, Malta, Portugalia, Spania) și în care aceasta a devenit parte integrantă și o componentă eficace a gestionării pe termen lung a resurselor de apă, în general doar o mică parte din apa recuperată este în prezent reutilizată în UE, inclusiv în țările respective. Prin urmare, există un potențial considerabil pentru o aplicare pe o scară mai mare a soluțiilor de reutilizare a apei.

Problema care trebuie rezolvată se poate rezuma în felul următor: în ciuda numeroaselor avantaje și a potențialului de dezvoltare, reutilizarea apelor recuperate nu este utilizată la scară largă în numeroase state membre. Deși este posibil ca reutilizarea apei să nu fie o soluție adecvată în toate zonele și în orice condiții, din motive tehnice și/sau economice, numeroase ocazii de dezvoltare a sistemelor de reutilizare a apei se pierd. Elaborarea de orientări la nivelul UE fără caracter obligatoriu privind modalitățile de promovare a reutilizării apei.

Aceste orientări ar urma să includă recomandări în scopul de a remedia disfuncționalitățile pieței care limitează în prezent adoptarea pe scară largă a soluțiilor de reutilizare a apei (de exemplu, prin identificarea și eliminarea subvențiilor în principalele piețe de apă, care sunt în detrimentul reutilizării apei, promovând recuperarea integrală a costurilor). Elaborarea unor astfel de orientări ar urma să fie însoțită de măsuri, care să producă mai multe date exhaustive și actualizate cu privire la beneficiile reutilizării, inclusiv analize cost-beneficiu cuprinzătoare, date comparative privind amprenta de carbon etc. Aceste orientări ar urma să contribuie la abordarea barierelor economice legate de reutilizarea apei.

Consolidarea aplicării cerințelor Directivei-cadru privind apa referitoare la tarifarea apei și la controlul captării apei dulci, un cadru

For the provision of quality public services by local public authorities, it is important for these authorities to study the practices of other states.

Case Study: Water Reuse Policy in the European Union. Water reuse is considered an efficient way to help address the problem of water scarcity and droughts in the EU, as well as to reduce the burden of wastewater contamination and treatment costs. It can also have a lower environmental impact compared to other alternative water supply sources, such as water transfers or desalination. Although the reuse of reclaimed water is an accepted practice in several EU countries facing water scarcity issues (e.g., Cyprus, France, Greece, Italy, Malta, Portugal, Spain) and has become an integral and effective component of long-term water resource management, in general, only a small portion of reclaimed water is currently reused in the EU, including in those countries. Therefore, there is considerable potential for a wider application of water reuse solutions.

The problem to be solved can be summarized as follows: despite numerous advantages and development potential, the reuse of reclaimed water is not widely used in many member states. Although water reuse may not be a suitable solution in all areas and under all conditions, for technical and/or economic reasons, many opportunities to develop water reuse systems are being lost. The development of non-binding EU-level guidelines on ways to promote water reuse is needed.

These guidelines should include recommendations aimed at addressing market dysfunctions that currently limit the widespread adoption of water reuse solutions (for example, by identifying and eliminating subsidies in major water markets that are detrimental to water reuse, promoting full cost recovery). The development of such guidelines should be accompanied by measures to generate more comprehensive and up-to-date data on the benefits of reuse, including comprehensive cost-benefit analyses, comparative data on carbon footprint, etc. These guidelines should help address the economic barriers related to water reuse.

Strengthening the implementation of the requirements of the Water Framework Directive regarding water pricing and the control

integrat al gospodăririi apelor și o mai bună guvernanță. Se preconizează că standardele ISO privind reutilizarea apei pentru irigații agricole vor fi publicate în 2015, standardele urmează să contribuie la remedierea lipsei de claritate cu privire la cerințele legate de reutilizarea apei din cadrul de politică al UE [4].

În concluzie, autoritățile administrației publice ale statului nostru nu trebuie să pornească de pe „loc gol", atunci când este vorba de organizarea sau funcționarea serviciilor publice locale. Or, există o bogată experiență internațională în domeniu. Deși există nenumărate deosebiri de cultură, cadru instituțional sau sistem juridic, totuși există nenumărate practici internaționale, care pot fi implementate cu succes și în statul nostru.

4. CONCLUZII

În urma cercetării cu privire la prestarea serviciilor publice locale la nivel European putem să generalizăm:

1. ca criteriul principal, la luarea deciziilor privind serviciile publice locale de către autoritățile publice locale, trebuie să fie interesul cetățeanului. Atunci când e vorba despre înființarea sau asigurarea funcționării unui serviciu public, trebuie să pornim, în primul rând, de la necesitățile cetățenilor, pe care, în ultimă instanță, îi interesează mai puțin cine oferă serviciul, principalul fiind ca acesta să existe și să fie calitativ;

2. pentru aceasta de dorit să existe prevederile strict determinate cu privire la procedura de organizare, funcționare și evaluare a serviciilor publice locale, cu scopul tragerii la răspunderea juridică a autorităților publice locale pentru acordarea locuitorilor unităților administrativ-teritoriale a serviciilor publice locale necalitative;

3. Cu alte cuvinte activitatea autorităților publice locale în domeniul acordării serviciilor publice locale trebuie să fie efectuată în conformitate cu anumite obiective.

În final, de dorit ca autoritățile administrației publice locale, atunci când este vorba de prestarea serviciilor publice locale, să fie în stare să implementeze cu succes nenumărate practici internaționale care există în domeniul respectiv.

of freshwater abstraction, an integrated water management framework, and better governance. It is anticipated that the ISO standards regarding water reuse for agricultural irrigation will be published in 2015; these standards are expected to help address the lack of clarity regarding the requirements related to water reuse within the EU policy framework [4].

In conclusion, the public administration authorities of our state should not start from scratch when it comes to organizing or operating local public services. There is a wealth of international experience in this field. Although there are numerous differences in culture, institutional framework, or legal system, there are still numerous international practices that can be successfully implemented in our state.

4. CONCLUSIONS

In conclusion, following the research regarding the provision of local public services at the European level, we can generalize:

1. As a main criterion, when making decisions regarding local public services by local public authorities, the citizen's interest must come first. When it comes to establishing or ensuring the functioning of a public service, we must start, first and foremost, from the needs of the citizens, who, ultimately, care less about who provides the service, the main point being that it exists and is of high quality.

2. To achieve this, it is desirable to have strictly defined provisions regarding the procedure for organizing, operating, and evaluating local public services, with the aim of holding local public authorities legally accountable for providing low-quality local public services to the residents of administrative-territorial units.

3. In other words, the activity of local public authorities in the field of providing local public services must be carried out in accordance with specific objectives.

Finally, it is desirable for local public administration authorities, when it comes to providing local public services, to be able to successfully implement numerous international practices that exist in the respective field.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Draganu T. Introducere în teoria si practica statului de drept. Editura: Dacia An de aparitie: 1992. 221 p.
2. André de Laubadére, Jean Claude-Venezia, Yves Gaudament. Traité de droit administratif, Tome 1, Droit administratif general,15e edition, L.G.D.F., 1999.
3. Tarangul E. Tratat de drept administrativ român. Cernăuți: Tipografia Glasul Bucovinei, 1944. - XX, 685 p.
4. http://ec.europa.eu/environment/water/blueprint/index_en.htm (vizitat 09.03.2025).

Despre autor:

Natalia SAITARLÎ
doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Științe politice și administrative",
Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu" din Cahul,
ROR: https://ror.org/025t4nz25,
e-mail: saitarli@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-1147-4477

About the author:

Natalia SAITARLI
PhD, associate professor,
Department of „Political and administrative sciences",
"B. P. Hasdeu" State University of Cahul,
ROR: https://ror.org/025t4nz25,
e-mail: saitarli@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-1147-4477

CZU: 343.37

IMPACTUL ACTIVITĂȚII DE PREVENIRE A SPĂLĂRII BANILOR ASUPRA DREPTURILOR CONSUMATORILOR DE SERVICII FINANCIARE INTERNAȚIONALE - CA ELEMENT AL SECURITĂȚII FINANCIARE A STATULUI

Mariana ODAINIC,
doctor în drept

Natalia CHIPER,
doctor în drept, conferențiar universitar

În articolul de mai jos trasăm paralela între activitatea de prevenire a spălării banilor derulată în cadrul activității instituțiilor financiare și impactul acesteia asupra drepturilor consumatorilor de servicii și produse financiare. Punem accent pe unele dintre instrumentele legale și procedurale pe care le au la dispoziție instituțiile financiare implicate în activități investiționale la scară internațională, evidențiind totodată conexiunea cu dreptului consumatorului de servicii financiare de a fi protejat de fluxurile financiare provenite din activități precum spăkarea banilor sau finanțarea terorismului. Pe parcursul articolului abrevierile utilizate AML și CFT au următoarea semnificație: AML – Anti Money Laundering, CFT – Combatting the Financing of Terrorism.

Cuvinte-cheie: instituție financiară, proceduri interne, prevenire a spălării banilor (AML – Anti Money Laundering) de către instituțiile financiare, prevenire a finanțării terorismului (CFT-Combatting the Financing of Terrorism) de către instituțiile financiare, autorități de reglementare a sectorului financiar, consumator de produse/servicii financiare, consumator de bună-credință.

1. INTRODUCERE

Ne propunem ca în cadrul prezentului articol să ne referim la activitatea de prevenire a spălării banilor și finanțării terorimului desfășurată de instituțiile financiare în calitatea lor de actori principali ai sistemului financiar local și internațional, chiar global. În același timp ne dorim să corelăm aces segment de activitate cu caracter preventiv cu protecția drepturilor consumatorilor de servicii și produse financiare. Astfel, ne vom axa exclusiv pe acel segment de prevenire ce intră în obligatiile normative ale

THE IMPACT OF ANTI-MONEY LAUNDERING EFFORTS ON INTERNATIONAL FINANCIAL SERVICES CONSUMERS' RIGHTS AS PART OF NATIONAL FINANCIAL SECURITY

Mariana ODAINIC,
PhD

Natalia CHIPER,
PhD, Associate Professor

In the article below, we draw a parallel between anti-money laundering activities carried out by financial institutions and their impact on the rights of consumers of financial services and products. We focus on some of the legal and procedural tools available to financial institutions involved in international investment activities, while also highlighting the connection to the consumer's right to be protected from financial flows originating from activities such as money laundering or terrorist financing. Throughout the article, the abbreviations AML and CFT stand for: AML – Anti Money Laundering, CFT – Combatting the Financing of Terrorism.

Keywords: financial institution, internal procedures, anti-money laundering (AML) by financial institutions, combating the financing of terrorism (CFT) by financial institutions, financial sector regulatory authorities, consumer of financial products/services, bona fide consumer.

1. INTRODUCTION

We aim in this article to refer to the anti-money laundering and countering the financing of terrorism activities carried out by financial institutions in their role as key actors in the local, international, and even global financial system. At the same time, we want to correlate this preventive segment of activity with the protection of the rights of consumers of financial services and products. Thus, we will focus exclusively on the prevention segment that falls under the regulatory obligations of contempo-

instituțiilor financiare contemporane. În virtutea intensității circuitului financiar din ziua de astăzi, în cirtutea diversității de instrumente financiare, etapa actuală de dezvoltare a sectorului ne demonstrează cu extremă claritate faptul că a ne baza doar pe activitatea exclusivă a organelor de drept este insuficient, intrucât atât spălarea banilor cât și finanțarea terorismului se produc cu o viteză care permite pierderea urmelor subiectelor direct implicate, ori, pericolul mai grav este că procedurile legale ce trebuie urmate cu strictețe de către organele de drept durează în timp astfel încât cei vizați câștigă timp, ceea ce complică misiunea organelor de drept. Deși nu putem afirma că această misiune devine imposibilă, întrucât profesionismul celor implicați în asemenea activități este de cel mai înalt nivel, totuși din perspectiva absolut realistă putem afirmă că intevenția organelor de drept la o etapă mult mai timpurie în scopul descoperirii fluxurilor financiare ilegale devine posibilă grație activității instituțiilor financiare care devin partenere ale organelor de drept și ale comunității internaționale în acest scop. Acestea sunt obligate să participe ele însele la diminuarea fenomenului de spălare a banilor și finanțării terorismului. Respectiv, la etapa curentă de dezvoltare a societății și a serviciilor financiare este extrem de important ca însăși instituțiile financiare să intervină și să împiedice circulația banilor cu proveniență de un risc sporit. Deși dintr-o perspectivă comparativă putem bine să ne dăm seama că și subiecele implicate în fenomenul de spălare a banilor și finanțării terorismului la fel fac parte din categoria de consumatori de produse și servicii financiare în una din etapele acestor ilegalități. Respectiv misiunea instituțiilor financiare este de a delimita nivelul de risc pe care îl prezintă fiecare consumator tocmai în scopul alertării instituțiilor de stat competente în cazurile în care riscul este sporit și sunt întrunite toate elementele de alertă ridicată.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Menționăm că în analiza propusă ne axăm pe *metode precum cea istorică, logică, comparativă și oferirea preponderenței aspectului practic* în activitatea instituțiilor financiare cu activitate extinsă la nivel internațional.

Este important să accentuăm că din perspectivăă istorică spre exemplu, la etapa actuală

rary financial institutions. Given the intensity of today's financial circuit and the diversity of financial instruments, the current stage of sector development clearly demonstrates that relying solely on the activities of law enforcement is insufficient. This is because both money laundering and terrorist financing occur at such a speed that it allows the subjects directly involved to cover their tracks. A more serious danger is that the legal procedures, which must be strictly followed by law enforcement, take time, allowing the targets to gain time, thus complicating the mission of law enforcement authorities.

Although we cannot claim that this mission becomes impossible, as the professionalism of those involved in such activities is of the highest level, from an entirely realistic perspective, we can affirm that the intervention of law enforcement at a much earlier stage in order to discover illegal financial flows becomes possible thanks to the activities of financial institutions, which become partners of law enforcement and the international community for this purpose. These institutions are required to actively participate in reducing the phenomenon of money laundering and terrorist financing. Thus, at the current stage of society and financial services development, it is extremely important for the financial institutions themselves to intervene and prevent the circulation of funds from high-risk sources. Even from a comparative perspective, we can recognize that the subjects involved in money laundering and terrorist financing also fall into the category of consumers of financial products and services at certain stages of these illegal activities. Therefore, the mission of financial institutions is to assess the risk level posed by each consumer, with the aim of alerting the competent state authorities in cases where the risk is high and all indicators of heightened alert are met.

2. METHODS AND MATERIALS

We mention that in the proposed analysis, we focus on methods such as the *historical, logical, and comparative approaches, while giving priority to the practical aspect* of the activities of financial institutions with international operations.

It is important to emphasize that from a historical perspective, for example, the current

dimensiunile luptei contra fenomenului spălării banilor și finanțării terorismului au depășit pe cele inițiale intrucât produsele financiare sunt într-o continuă evoluție și diversificare, dar în același timp mijloacele și metodele pe care le au la dispoziție subiectele eventualei spălări de bani și a finanțării terorismului s-au diversificat si au evoluat semnificativ grație evoluției tehnologice la care asistaă societatea noastră.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Investitorii în produse financiare în mod evident au drept scop, pe lângă profitabilitatea investițiilor, evitarea contactului cu resurse financiare de origine dubioasă. Astfel, dacă în alte perioade de dezvoltare a societății consumatorul de servicii financiare era orientat doar preponderent spre rezultatul financiar, astăzi investitorii în cele mai dese cazuri se arată interesați și de conexiunile instituției financiare cu țări și entități ce prezintă sau nu riscuri din perspectiva spălării banilor și finanțării terorismului. În practica internațională investitorii inițiați de regulă se informează insistent anume pentru a evita impactul negativ inclusiv asupra investițiilor proprii pe termen scurt și pe termen lung. Astfel, cele mai recente sancționări în materie de neconformitate cu standardele minime, alteori optime în materie de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului arată că neconformitatea băncii sau a unei alte categorii de instituții financiare poate fi sancționată financiar astfel încât pe lângă riscul reputațional există mare probabilitate de impact financiar negativ, ele ambele putând impacta rezultatele financiare ale instituției, care în mod absolut firesc va genera impact asupra rezultatelor investiționale ale clienților băncilor, fondurilor de investiții sau altor instituții financiare.

UE a definit un anumit număr de drepturi fundamentale pentru a proteja consumatorii atunci când aceștia utilizează produse și servicii financiare, de exemplu, la deschiderea unui cont bancar, la transferul de bani, la realizarea unui investiții, la contractarea unui împrumut ipotecar sau a unui credit de consum sau la încheierea unui regim de pensii [1].

Totuși, deși din punct de vedere legal în majoritatea statelor vom vedea un set de drepturi ale consumatorilor, așa cum le listeaza directivele UE, nicidecum nu putem face abstractie

dimensions of the fight against money laundering and terrorist financing have surpassed the initial ones, as financial products are in continuous evolution and diversification. At the same time, the means and methods available to subjects involved in potential money laundering and terrorist financing have also diversified and evolved significantly, thanks to the technological advancements our society is witnessing.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Investors in financial products clearly aim, in addition to the profitability of their investments, to avoid contact with funds of dubious origin. Thus, while in other periods of societal development, financial service consumers were primarily focused on financial outcomes, today investors are increasingly interested in the financial institution's connections with countries and entities that may or may not pose risks related to money laundering and terrorist financing. In international practice, experienced investors typically make an effort to gather information specifically to avoid the negative impact, both short-term and long-term, on their investments. Recent sanctions for non-compliance with minimum, and sometimes optimal, standards in combating money laundering and terrorist financing show that non-compliance by a bank or other financial institution can result in financial penalties. In addition to reputational risk, there is a high probability of negative financial impact, both of which can affect the financial results of the institution. Naturally, this will also affect the investment outcomes of the bank's clients, investment funds, or other financial institutions.

The EU has defined a certain number of fundamental rights to protect consumers when using financial products and services, such as when opening a bank account, transferring money, making an investment, contracting a mortgage or consumer loan, or entering into a pension scheme [1].

However, although legally, in most countries, we will find a set of consumer rights as outlined by EU directives, we cannot ignore the fact that, alongside the growing phenomenon of money laundering, there are risks that affect another category of rights for these same consumers—the right to be protected from risks

de faptul că în paralel cu fenomenul de spălare a banilor care ia amploare, există riscuri ale atingerii altei categorii de drepturi ale aceloraşi consumatori - dretul de a fi la adăpost de riscuri generate de implicarea instituţiei financiare partenere în raporturi cu subiecte de profil riscant din perspectiva spălării banilor (ML – Money Laundering) şi luptei împotriva finanţării terorismului (TF – Terrorism Financing).

În acest sens vom enunţa elementele principale pe care o instituţie financiară trebuie să le asigure în cadrul activităţii zilnice în vederea minimizării riscurlor de a facilita circulaţia banilor de proveniență riscantă:

- Politici şi proceduri interne, aprobate de Consiliul de Administraţie (BOD - Board of Directors). Pentru a le menţine actuale, acestea trebuie revizuite anual sau mai frecvent, dacă este necesar.

- Ofiţer de conformitate desemnat - care trebuie să creeze şi să dezvolte politicile AML şi CFT. El/ea trebuie să fie numit/ă de Consiliul de Administraţie, să deţină autoritatea necesară pentru a îndeplini sarcinile, să aibă experienţă în domeniul AML etc. Suplimentar, menţionăm că deja un nivel superior pe scara ierarhică este desemnarea unui Responsabil Control (RC) în domeniul AML şi CFT. de a supraveghea şi asigura respectarea proceselor de combatere a spălării banilor în cadrul unei instituţii financiare sau al unei companii. Acest rol este esenţial în gestionarea riscurilor financiare şi de reglementare asociate cu activităţile de spălare a banilor şi finanţare a terorismului.

- Funcţia de audit independent. Pentru a evalua corect succesul programului AML al unei instituţii financiare, un audit extern ar trebui să fie realizat de o agenţie externă complet independentă, la fiecare 12 până la 18 luni, în funcţie de profilul de risc.

- Formare. Este esenţial ca toţi angajaţii să fie la curent cu toate procedurile care se aplică în cadrul instituţiei, inclusiv cei ce nu fac parte din departamentul de conformitate. În acest sens, aceştia ar trebui să fie instruiţi periodic.

- Due Dilligence faţă de client, care este consumator de servicii/produse financiare. Aceasta presupune faptul de a şti cine se află în spatele contului, de a identifica şi cunoaşte proprietarul efectiv al contului (beneficiarul efectiv) sau al vehiculului investiţional.

generated by the involvement of the financial institution in dealings with high-risk entities from the perspective of money laundering (ML) and countering the financing of terrorism (TF).

In this regard, we will outline the main elements that a financial institution must ensure in its daily operations in order to minimize the risks of facilitating the circulation of high-risk funds:

- Internal policies and procedures, approved by the Board of Directors (BOD). To keep them up to date, these should be reviewed annually or more frequently if necessary.

- Designated compliance officer – responsible for creating and developing AML and CFT policies. This person must be appointed by the Board of Directors, have the necessary authority to carry out their tasks, possess experience in the AML field, etc. Additionally, we note that a higher hierarchical level involves appointing a Responsible for Control (RC) in the AML and CFT domain to oversee and ensure compliance with anti-money laundering processes within a financial institution or company. This role is essential in managing the financial and regulatory risks associated with money laundering and terrorism financing activities.

- Independent audit function. To correctly assess the success of a financial institution's AML program, an external audit should be performed by an entirely independent external agency, every 12 to 18 months, depending on the risk profile.

- Training. It is essential that all employees are aware of the procedures that apply within the institution, including those who are not part of the compliance department. In this sense, they should be periodically trained.

- Customer Due Diligence, who is a consumer of financial services/products. This means knowing who is behind the account, identifying and understanding the actual owner of the account (the beneficial owner) or the investment vehicle.

- The AML program should reflect a risk-based model. The financial institution must identify the risks it is exposed to and adopt appropriate measures to mitigate them.

This is a brief summary of the minimum elements that financial institutions must have to protect consumers from potential collapses in the activity of the financial institution to

- Programul AML ar trebui să reflecte un model bazat pe risc. Instituția financiară trebuie să identifice riscurile la care este expusă și să adopte măsuri adecvate pentru a le atenua.

Acesta este un sumar scurt al elementelor minime de care trebuie să dispună instituțiile financiare pentru a asigura consumatorii contra eventualelor colapsuri în activitatea instituției financiare căreia primul transmite investițiile sale pentru gestionare sau păstrare.

Majoritatea țărilor din lume au implementat standardele AML în instituțiile financiare, similare elementelor descrise mai sus, în conformitate cu recomandările internaționale stabilite de organizații precum FATF (Financial Action Task Force) și Banca Mondială. În general, aceste standarde sunt incluse în legislația națională și reglementările financiare. Iată câteva exemple de țări care au adoptat standardele AML:

- Statele Unite ale Americii - Au adoptat standarde AML prin Bank Secrecy Act (BSA) [14] și USA PATRIOT Act [15]. Autoritatea de reglementare și supraveghere financiară este reprezentată de rețeaua FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network);

- Uniunea Europeană - Reglementările UE includ Directivele AML, care au drept scop de a fortifica standardele de prevenire a spălării banilor de către subiectele sectorului financiar și de a reflecta cele mai noi standarde internaționale în domeniu. Aici este important să adăugăm rolul Autoritatea Europeană pentru Combaterea Spălării Banilor (Anti Money Laundering Authority - AMLA), care este o autoritate europeană înființată pentru a coordona și întări reglementările și acțiunile împotriva spălării banilor în Uniunea Europeană. AMLA a fost creată pentru a sprijini și consolida implementarea reglementărilor AML/CFT în statele membre ale UE, având rolul de a coordona activitățile autorităților naționale de supraveghere, de a oferi orientări și de a implementa sancțiuni. De asemenea, AMLA se ocupă cu monitorizarea riscurilor de spălare a banilor și cu dezvoltarea unui cadru regulativ unificat în UE.

- Marea Britanie - Marea Britanie a implementat aceste standarde prin Proceeds of Crime Act 2002 (POCA) [16] și Money Laundering Regulations 2017 [17], iar autoritățile de reglementare sunt Financial Conduct Authority (FCA) și HM Revenue & Customs (HMRC);

- Australia - Legea australiană AML/

which they first entrust their investments for management or safekeeping.

Most countries around the world have implemented AML standards in financial institutions, similar to the elements described above, in accordance with international recommendations established by organizations such as FATF (Financial Action Task Force) and the World Bank. Generally, these standards are included in national legislation and financial regulations. Here are some examples of countries that have adopted AML standards:

– The United States of America – They have adopted AML standards through the Bank Secrecy Act (BSA) [14] and the USA PATRIOT Act [15]. The regulatory and supervisory authority is represented by the FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network).

– European Union – EU regulations include the AML Directives, which aim to strengthen money laundering prevention standards within the financial sector and reflect the latest international standards in the field. It is important to also mention the role of the European Anti-Money Laundering Authority (AMLA), which is a European authority established to coordinate and reinforce regulations and actions against money laundering in the European Union. AMLA was created to support and enhance the implementation of AML/CFT regulations in EU member states, with the role of coordinating the activities of national supervisory authorities, providing guidance, and implementing sanctions. Additionally, AMLA is responsible for monitoring money laundering risks and developing a unified regulatory framework within the EU.

– United Kingdom – The United Kingdom has implemented these standards through the Proceeds of Crime Act 2002 (POCA) [16] and the Money Laundering Regulations 2017 [17], with the regulatory authorities being the Financial Conduct Authority (FCA) and HM Revenue & Customs (HMRC).

– Australia – The Australian AML/CFT law (Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006) [18] requires financial institutions to adopt strict procedures for preventing money laundering and terrorist financing;

– Canada – Canada's AML standards are regulated by the Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act (PCM-

CFT (Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006) [18] impune instituțiilor financiare să adopte proceduri stricte pentru prevenirea spălării banilor și finanțării terorismului;

- Canada - Standardele AML din Canada sunt reglementate de Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act (PCMLTFA) [19], iar autoritatea responsabilă este Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC);

- Elveția - Elveția aplică reglementări AML prin Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing [20], și are autorități de reglementare ca Swiss Financial Market Supervisory Authority (FINMA);

- Singapore – Aplicarea legii și strategiei AML/CFT din Singapore [21] este asigurată de Monetary Authority of Singapore (MAS) și include cerințe stricte de due dilligence și raportare;

- Hong Kong - Reglementările AML sunt implementate de Hong Kong Monetary Authority (HKMA) și includ cerințe specifice pentru instituțiile financiare și profesioniștii din domeniu;

- Noua Zeelandă – Aplicarea legislației AML din Noua Zeelandă este supravegheată de Department of Internal Affairs (DIA);

- Japonia - Japonia a adoptat reglementări AML prin Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds [22], supravegherea aplicării acesteia fiind asigurată de autoritățile financiare din Japonia etc.

- Pe lângă aceste țări, multe alte națiuni au adoptat standarde AML conforme cu recomandările FATF și UE, inclusiv Republica Moldova. De asemenea, reglementările AML sunt implementate în majoritatea țărilor din Asia, Europa, America Latină și Orientul Mijlociu. Cu toate acestea, nivelul de dezvoltare a cadrului legal este practic direct de proporțional cu gradul de apropiere de centrele financiare internaționale a statului concret. Deși în multe state aceste standarde se aplică, totuși cultura investitorilor, adică a consumatorilor de servicii și produse financiare face diferență esențială, întrucât o clasă de consumatori avizați are exigențe ridicate față de instituția financiară. Acest lucru este absolut firesc.

În mod absolut evident statele care sunt totodată centre financiare internaționale au un nivel înalt de racordare a legislației la standardele LTFA) [19], with the responsible authority being the Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC);

– Switzerland – Switzerland enforces AML regulations through the Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing [20], with regulatory authorities such as the Swiss Financial Market Supervisory Authority (FINMA);

– Singapore – The enforcement of AML/CFT law and strategy in Singapore [21] is ensured by the Monetary Authority of Singapore (MAS), which requires strict due diligence and reporting;

– Hong Kong – the implementation of AML regulations is supervised by the Hong Kong Monetary Authority (HKMA), and include specific requirements for financial institutions and professionals in the field;

– New Zealand – The enforcement of AML legislation in New Zealand is supervised by the Department of Internal Affairs (DIA);

– Japan has adopted AML regulations through the Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds [22], with the implementation being overseen by the financial authorities in Japan.

– In addition to these countries, many other nations have adopted AML standards in line with FATF and EU recommendations, including the Republic of Moldova. Furthermore, AML regulations are implemented in most countries across Asia, Europe, Latin America, and the Middle East. However, the level of development of the legal framework is practically directly proportional to the degree of proximity of the specific country to international financial centers. Although these standards apply in many states, the culture of investors, of the consumers of financial services and products, makes a significant difference, as a well-informed class of investors/consumers has higher expectations of the financial institution. This is entirely natural.

It is quite evident that countries that are also international financial centers have a high level of alignment of their legislation with FATF standards, with national regulations reflecting, down to the smallest details, the rights and obligations of financial institutions. As a result, the internal procedures of financial institutions are based on a clear legal framework, which excludes ambiguities and interpretations. This is an absolutely essential element for maintaining

FATF, reglementările naționale reflectând până la cele mai mici detalii drepturile și obligațiile instituțiilor financiare, iar în rezultat procedurile interne ale instituțiilor financiare au un cadru legal pe care se axează foarte clar, care exclude ambiguitățile și interpretările, acest lucru fiind un element absolut necesar pentru menținerea atractivității față de investitori.

Cu toate acestea, este absolut util să menționăm că există și cealaltă parte a fenomenului, frica de a nu fi implicat în scandaluri internaționale conexe spălării banilor face să existe riscul ca unele state să intervină excesiv în reglementarea obligațiunilor instituțiilor financiare în materie de prevenire a fenomenului spălării banilor, această excesivitate putând duce la proceduri administrative și formalități excesive ce pot afecta consumatorii de bună credință a serviciilor și produselor financiare. Respectiv, ununl din elementele de care trebuie să țină cont autoritățile de supraveghere financiară este anume încercarea de a îmbina atât împiedicarea consumatorilor de rea-credință să circule bani de proveniență riscantă, dar totodată să încurajeze pe cei de buna-credință.

În acest context este vital ca și cadrul legal dar și instituția financiară să acționeze în funcție de rezultatele evaluării riscurilor în fiece caz în parte.

Importanța unei abordări bazate pe risc este de a asigura că măsurile pentru prevenirea sau atenuarea spălării banilor și a finanțării terorismului sunt proporționale cu riscurile identificate. Instituțiile financiare în procedurile lor interne trebuie să detalieze nivelul riscului asociat cu diverse sectoare, inclusiv furnizorii de servicii de fiduciar și companii, comercianții de bunuri de mare valoare și cluburile private pentru membri. Adoptarea unei abordări bazate pe risc presupune:

– recunoașterea existenței riscului/riscurilor

– efectuarea unei evaluări a riscului/riscurilor

– dezvoltarea unor strategii pentru gestionarea și atenuarea riscurilor identificate [2].

O abordare eficientă bazată pe risc va permite instituției financiare să adopte o aboradre rezonabilă în raport cu consumatorii produselor și sericiilor lor.

Un alt element absolut important este attractiveness to investors.

However, it is important to mention that there is another side to the phenomenon: the fear of being involved in international scandals related to money laundering. This fear can lead some countries to excessively intervene in regulating the obligations of financial institutions regarding the prevention of money laundering. Such excess could result in administrative procedures and excessive formalities that may affect bona fide consumers of financial services and products. Therefore, one of the elements that financial supervisory authorities must consider is the attempt to balance the prevention of bad-faith consumers from circulating high-risk funds, while also encouraging good-faith consumers.

In this context, it is vital that both the legal framework and the financial institution act based on the results of risk assessments in each individual case.

The importance of a risk-based approach is to ensure that the measures for preventing or mitigating money laundering and terrorist financing are proportionate to the identified risks. Financial institutions, in their internal procedures, must detail the level of risk associated with various sectors, including trust service providers and companies, high-value goods traders, and private members' clubs. Adopting a risk-based approach involves:

– Recognizing the existence of the risk(s)

– Conducting a risk assessment

– Developing strategies for managing and mitigating the identified risks [2].

An effective risk-based approach will enable the financial institution to adopt a reasonable approach towards the consumers of its products and services.

Another absolutely important element is represented by the standards of Risk Appetite of the financial institution [3]. It is essential for the financial institution to implement a risk-based approach, which is a FATF requirement for a successful AML program.

These standards refer to the level of risk the financial institution is willing to accept in its activities to achieve its strategic objectives. It is a measure of the entity's tolerance for risk and defines the boundaries within which it is willing to operate, considering possible losses or negative effects. While these standards are usually

reprezentat de standardele de Risk Appetite/ Apetitul de risc al instituției financiare [3]. Este esențial ca instituția financiară să implementeze abordarea bazată pe risc, care este o cerință FATF pentru un program AML de succes.

Acestea se referă la nivelul de risc pe care instituția financiară este dispusă să îl accepte în cadrul activităților sale pentru a-și atinge obiectivele strategice. Este o măsură a toleranței unei entități la riscuri și definește limitele în care aceasta este dispusă să opereze, având în vedere posibilele pierderi sau efecte negative. Or, deși de regulă aceste standarde se regăsesc în procedurile și politicile interne ale instituțiilor financiare, afirmăm că este un element-cheie care corelează în mod evident cu nivelul de preocupare a instituției față de dreppturile consumatorilor de produse și servicii financiare. Respectiv, acolo unde apetitul față de risc este unul ce include jurisdicții necooperante din punct de vedere fiscal, jurisdicții aflate pe liste de monitorizare FATF, investiții în produse cu grad sporit de risc etc. va exista și un risc sporit față de reputația instituției financiare, față de eventualul impact asupra resurselor proprii și în mod evident asupra resurselor investite de către clienți. Deși există instituția de garantare a depozitelor în instituțiile bancare, un consumator fidel al serviciilor financiare sau mai mult, un investitor inițiat nu se va baza doar pe acest factor, pentru el va fi important să evite asemenea situații și să identifice stabilitatea în relațiile cu instituția financiară. Această categorie de consumatori nicidecum nu se bazează pe ideea că în timp ce profesionistul «caută să realizeze un câștig», consumatorul «se străduiește să evite o pierdere». [4]

În acest sens autoritățile vin în ajutorul instituțiilor financiare identificând instrumente necesare și utile în definirea prpriului standard de risc. Aici vom da exemplul faptului că FATF cercetează modalitățile prin care se spală banii și se finanțează terorismul, promovează standarde internaționale pentru a atenua riscurile și evaluează dacă țările iau măsuri eficiente [5].

Jurisdicțiile aflate sub monitorizare sporită colaborează activ cu FATF pentru a aborda deficiențele strategice din regimurile reglementate destinate combaterii spălării de bani, finanțării terorismului și finanțării proliferării armelor. Atunci când FATF plasează o jurisdicție sub monitorizare sporită, aceasta înseamnă că

found in the internal procedures and policies of financial institutions, we assert that it is a key element that clearly correlates with the level of concern the institution has for the rights of consumers of financial products and services.

Therefore, where the risk appetite includes jurisdictions that are uncooperative in terms of taxation, jurisdictions on FATF monitoring lists, investments in high-risk products, etc., there will also be an increased risk regarding the financial institution's reputation, potential impact on its own resources, and clearly on the resources invested by clients. Although there is a deposit guarantee institution in banking institutions, a loyal consumer of financial services or, moreover, an experienced investor will not rely solely on this factor. For them, it will be important to avoid such situations and to identify stability in their relationship with the financial institution. This category of consumers does not rely on the idea that while the professional "seeks to make a gain," the consumer "strives to avoid a loss" [4].

In this regard, authorities assist financial institutions by identifying necessary and useful tools for defining their own risk standards. Here, we will provide the example that FATF examines the methods by which money laundering and terrorism financing occur, promotes international standards to mitigate risks, and evaluates whether countries are taking effective measures [5].

Jurisdictions under enhanced monitoring actively collaborate with FATF to address strategic deficiencies in regulated regimes aimed at combating money laundering, terrorism financing, and the financing of weapons proliferation. When FATF places a jurisdiction under enhanced monitoring, it means that the country has committed to swiftly addressing the identified strategic deficiencies within the agreed timelines and will be subject to increased monitoring, being included in the "grey list."

FATF continuously identifies additional jurisdictions that have strategic deficiencies in their regimes aimed at combating money laundering, terrorism financing, and the financing of the proliferation of weapons. The following countries have had their progress reviewed by FATF starting from October 2024: Bulgaria, Burkina Faso, Cameroon, Croatia, Democratic

țara s-a angajat să rezolve rapid deficiențele strategice identificate, în termenele convenite, și va fi supusă unei monitorizări sporite fiind inclusă în „lista gri".

FATF identifică continuu jurisdicții suplimentare care au deficiențe strategice în regimurile lor destinate combaterii spălării de bani, finanțării terorismului și finanțării proliferării armelor. Următoarele țări au avut progresul lor revizuit de FATF începând cu octombrie 2024: Bulgaria; Burkina Faso, Camerun, Croația, Republica Democrată Congo, Kenya, Mali, Mozambic, Namibia; Nigeria, Filipine, Africa de Sud, Sudanul de Sud, Tanzania, Venezuela și Vietnam. Pentru aceste țări, sunt furnizate declarații actualizate mai jos. Algeria, Angola, Coasta de Fildeș, Haiti, Liban, Monaco, Siria și Yemen au ales să amâne raportarea. După revizuire, FATF a mai inclus în lista Laos și Nepal. [6]

În același timp menționăm că Uniunea Europeană (UE) a început să lucreze la lista jurisdicțiilor nerecunoscute în scopuri fiscale în 2016. La 5 decembrie 2017, Consiliul a publicat prima Listă UE și un rezumat al stadiului actual. Lista UE include jurisdicțiile care nu îndeplinesc criteriile UE până la termenul limită stabilit. Rezumatul stadiului actual include jurisdicțiile care au făcut angajamente suficiente pentru a reforma politicile fiscale, dar care rămân sub monitorizare atentă pe măsură ce își îndeplinesc angajamentele. După ce o jurisdicție îndeplinește toate angajamentele sale, aceasta este eliminată din rezumatul stadiului actual.

Lista inițială a UE includea 17 jurisdicții care au fost considerate a nu îndeplini criteriile relevante stabilite de Comisia Europeană. Au fost făcute multiple modificări ale listei UE de la publicarea inițială.

Comisia a instituit, de asemenea, primele contramăsuri împotriva jurisdicțiilor fiscale nerecunoscute prin adoptarea unei Comunicări în martie 2018, care a stabilit noi cerințe vizând evitarea impozitelor în legislația UE, în special în ceea ce privește operațiunile financiare și de investiții. Cerințele au scopul de a asigura că fondurile externe de dezvoltare și investiții ale UE nu pot fi direcționate sau tranzitate prin entități din jurisdicțiile incluse în Lista UE fără a fi supuse unor contramăsuri.

Mai mult, în 2019, Consiliul a publicat orientări suplimentare privind măsurile defensive

Republic of the Congo, Kenya, Mali, Mozambique, Namibia, Nigeria, Philippines, South Africa, South Sudan, Tanzania, Venezuela, and Vietnam. Updated statements for these countries are provided below. Algeria, Angola, Ivory Coast, Haiti, Lebanon, Monaco, Syria, and Yemen have chosen to delay reporting. After the review, FATF also included Laos and Nepal in the list. [6]

At the same time, we mention that the European Union (EU) began working on the list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes in 2016. On December 5, 2017, the Council published the first EU List and a summary of the current status. The EU List includes jurisdictions that fail to meet EU criteria by the established deadline. The current status summary includes jurisdictions that have made sufficient commitments to reform their tax policies but remain under close monitoring as they fulfill their commitments. Once a jurisdiction fulfills all of its commitments, it is removed from the current status summary.

The initial EU list included 17 jurisdictions that were considered not to meet the relevant criteria set by the European Commission (the Commission). Multiple changes have been made to the EU list since its initial publication.

The Commission also established the first countermeasures against unrecognized tax jurisdictions by adopting a Communication in March 2018, which set new requirements to prevent tax avoidance in EU legislation, particularly regarding financial and investment operations. The requirements aim to ensure that EU external development funds and investments cannot be directed or transited through entities in jurisdictions included in the EU List without being subjected to countermeasures.

Furthermore, in 2019, the Council published additional guidelines regarding defensive measures against unrecognized jurisdictions. At the same time, guidelines were issued concerning the evaluation of jurisdictions with interest deduction regimes and the treatment of partnerships in accordance with criterion 2.2 (the existence of tax regimes that facilitate offshore structures attracting profits without real economic activity). According to the abovementioned guidelines on defensive measures, EU Member States are required, starting from January 1, 2021, to use the EU List in implementing at least one of the four specific legisla-

față de jurisdicțiile nerecunoscute. În același timp, au fost publicate orientări privind evaluarea jurisdicțiilor cu regimuri de deducere a dobânzilor ipotetice și tratamentul parteneriatelor în conformitate cu criteriul 2.2 (existența regimurilor fiscale care facilitează structuri offshore care atrag profituri fără activitate economică reală). În conformitate cu orientările privind măsurile defensive menționate mai sus, statele membre ale UE sunt obligate, începând cu 1 ianuarie 2021, să utilizeze Lista UE în aplicarea cel puțin a uneia dintre cele patru măsuri legislative specifice:

– Nedeductibilitatea costurilor suportate într-o jurisdicție inclusă pe listă

– Reguli privind societățile străine controlate

– Măsuri de reținere a impozitului

– Limitarea scutirii de participare pentru dividendele acționarilor

– Multe state membre au adoptat deja sau au redactat legislație pentru aceste măsuri defensive.

– Urmează să fie inclus și criteriul ce se referă la beneficiarul efectiv, precum și extinderea sferei geografice a procesului de screening al Listei UE, care acum cuprinde aproximativ 95 de jurisdicții. [7]

Un alt instrument/criteriu important în protecția drepturilor consumatorilor produselor financiare de fenomenul spălării banilor și toate consecințele acestuia este prezentat de listele de sancțiuni care sunt compilate pentru a viza indivizi, entități sau țări implicate în activități criminale, cum ar fi terorismul sau spălarea banilor. Acestea sunt esențiale pentru conformitatea cu reglementările AML (Anti-Spălare de Bani) și CFT (Combaterea Finanțării Terorismului). Aici vom menționa Liste cheie de sancțiuni:

• Națiunile Unite: Sancțiunile se bazează pe Rezoluțiile Consiliului de Securitate. (Lista de sancțiuni a ONU.) [23]

• Uniunea Europeană: Sancțiuni asupra persoanelor/entităților, reglementate prin reglementări ale UE. (Hartă sancțiuni UE). [24]

• OFAC - SUA: Lista Trezoreriei SUA vizează organizații teroriste și altele [25]

• Marea Britanie: Reglementată prin Legea privind sancțiunile și prevenirea spălării banilor din 2018. (Lista de sancțiuni a UK). [26]

În mod evident, instituțiile financiare se

tive measures:

– Non-deductibility of costs incurred in a jurisdiction included on the list

– Rules regarding controlled foreign companies

– Withholding tax measures

– Limitation of participation exemption for shareholder dividends

– Many member states have already adopted or drafted legislation for these defensive measures.

– Additionally, the criterion concerning the beneficial owner is expected to be included, along with an expansion of the geographical scope of the EU List screening process, which now covers approximately 95 jurisdictions. [7]

Another important tool/criterion in protecting the rights of consumers of financial products from money laundering and its consequences is the sanctions lists, which are compiled to target individuals, entities, or countries involved in criminal activities such as terrorism or money laundering. These lists are essential for compliance with AML (Anti-Money Laundering) and CFT (Counter-Terrorism Financing) regulations. Here are key sanctions lists to mention:

• United Nations: Sanctions are based on the Security Council Resolutions (UN Sanctions List) [23].

• European Union: Sanctions on individuals/entities, regulated by EU regulations (EU Sanctions Map) [24].

• OFAC - USA: The US Treasury List targets terrorist organizations and others [25].

• United Kingdom: Regulated by the Sanctions and Anti-Money Laundering Act of 2018 (UK Sanctions List) [26].

Clearly, financial institutions will rely on the information obtained through screening, which may reveal that an individual or entity is on one of the sanctions lists. This will obligate the institution to either implement enhanced monitoring and due diligence or exclude such relationships, depending on the risk appetite or the mandatory compliance with the specific list based on the jurisdiction to which the financial institution belongs.

In this regard, it is important to mention that the regulatory and supervisory authorities of the financial sector in each country develop mandatory rules for financial institutions,

vor baza pe informațiile obținute în urma screening-ului care poate scoate la iveală că un individ sau o entitate se află pe una din listele de sancțiuni, fapt ce va obliga instituția să instituie fie o monitorizare și diligență sporită, fie să excludă astfel de relații în funcție de apetitul de risc sau în funcție de obligativitatea respectarii listei concrete în funcție de jurisdicția din care face parte această instituție financiară.

În acest sens menționăm că autoritățile de reglementare și supraveghere a sectorului financiar din fiece stat elaborează norme obligatorii pentru instituțiile financiare, norme ce stau a baza inclusiv a definirii apetitului de risc a acesteia.

Pe parcursul anului 2024, autoritățile de reglementare financiară din întreaga lume au continuat să își arate intenția de a combate nerespectarea reglementărilor de prevenire a spălării de bani și de combatere a finanțării terorismului (AML/CFT).

Mai multe sectoare au fost supuse unor acțiuni de reglementare semnificative anul trecut. Deși amenzile AML sunt, de obicei, impuse la câțiva ani după ce au avut loc încălcările reglementărilor, cel mai sancționat sector în 2024 a fost cel bancar din care s-au incasat amenzi de peste 4,5 miliarde de dolari la nivel global. [8]

Un alt instrument extrem de important în protecșia intereselor instituției financiare în fața fenomenelor AML și CFT este reprezentat de raportul de activitate suspectă (SAR – suspicious activitz report) sau Raportul de tranzacție suspectă (STR - Suspicious Transaction Report). SAR este un document depus de o instituție financiară (IF) sau altă entitate obligată pentru a raporta activități ilegale sau suspecte autorităților de reglementare. Acest lucru se face pentru a sprijini eforturile globale de detectare și prevenire a infracțiunilor financiare, cum ar fi spălarea de bani, finanțarea terorismului și frauda.

Depunerea SAR-urilor este o obligație legală pentru multe IF-uri. Obligațiile specifice de depunere, cum ar fi ce declanșează un SAR, cât de repede trebuie să fie depus și consecințele nerespectării, variază de la o țară la alta. În funcție de reglementările locale, instituțiile financiare trebuie uneori să depună și alte rapoarte, pe lângă SAR-uri, cum ar fi rapoartele de tranzacții în numerar (CTR), care documentează tranzacțiile în numerar care depășesc un

which also form the basis for defining the institution's risk appetite.

Throughout 2024, financial regulatory authorities worldwide continued to demonstrate their intention to combat non-compliance with anti-money laundering (AML) and counter-terrorism financing (CFT) regulations. Several sectors were subjected to significant regulatory actions last year. Although AML fines are typically imposed several years after violations occur, the banking sector was the most penalized in 2024, with over $4.5 billion in fines collected globally. [8]

Another extremely important tool in protecting the interests of financial institutions against AML and CFT phenomena is the Suspicious Activity Report (SAR) or Suspicious Transaction Report (STR). A SAR is a document submitted by a financial institution (FI) or another obligated entity to report illegal or suspicious activities to regulatory authorities. This is done to support global efforts to detect and prevent financial crimes, such as money laundering, terrorism financing, and fraud.

The submission of SARs (Suspicious Activity Reports) is a legal obligation for many financial institutions (FIs). Specific reporting requirements, such as what triggers a SAR, how quickly it must be submitted, and the consequences for non-compliance, vary from country to country. Depending on local regulations, financial institutions are sometimes required to submit other reports in addition to SARs, such as Cash Transaction Reports (CTRs), which document cash transactions exceeding a certain monetary threshold. [9]

Failure to submit SARs/STRs within the timeframe specified by the national regulations of a given country can result in legal consequences for the individuals responsible for this operation. The most recent example is the fine imposed by the Swiss Ministry of Finance on Lara Warner, former head of the compliance department at Credit Suisse, with a fine of 100,000 Swiss francs (114,000 USD), according to an order by the Swiss government. [10]

The bank's executives failed to notify the Swiss anti-money laundering authorities about a suspicious transaction from 2016, amounting to 7.9 million francs, handled by Credit Suisse and involving the Ministry of Finance of Mo-

anumit prag monetar.[9]

Consecințele nedepunerii SAR/STR în termenii prevăzuți de reglementările naționale ale unui stat atrage consecințe legale pentru persoanele reponsabile de această operațiune. Cel mai recent exemplu este cel de amendare de către Ministerul Finanțelor Elvețian pe Lara Warner, fosta șefă a departamentului de conformitate al băncii Credit Suisse, cu 100.000 de franci elvețieni (114.000 de dolari), conform unui ordin al guvernului elvețian. [10]

Executivul băncii nu a notificat autoritățile elvețiene de combatere a spălării banilor despre o tranzacție suspectă din 2016, în valoare de 7,9 milioane de franci, gestionată de Credit Suisse și care implica ministerul de finanțe din Mozambic. [11]

Tot la capitolul sancțiuni pecuniare pentru instituții financiare în materie de nerespectare a obligațiuilor conexe prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului, menționăm că cea mai mare amendă a anului – 3.09 miliarde de dolari – a fost aplicată TD Bank în octombrie, în urma unei investigații efectuate de mai multe agenții privind eșecul acesteia de a preveni spălarea banilor la filiala sa din SUA. Pedeapsa unică a reprezentat aproape 69% din totalul global pentru 2024.

În același timp JPMorgan Chase & Co. a plătit a doua cea mai mare amendă la 348.2 milioane de dolari pentru că nu a monitorizat activitățile clienților și de tranzacționare internă. Încălcarea a durat aproape un deceniu, din 2014 până în 2023, și a fost anunțată în martie 2024. [12]

Tot în 2024 Autoritatea Suedeză de Supraveghere Financiară (FI) a amendat Klarna cu aproximativ 45 de milioane de dolari pentru deficiențe AML în evaluările de risc și procedurile de CDD – cea mai mare amendă AML vreodată impusă de către acest regulator. Lecția învățată a fost că evaluările de risc AML ale Klarna au ignorat vulnerabilități cheie, cum ar fi clienții de risc înalt și tranzacțiile complexe, cu procese de integrare inconsistente și revizuiri insuficiente ale clienților. Monitorizarea tranzacțiilor se baza prea mult pe automatizare, fără verificări manuale pentru a detecta comportamente neobișnuite. Acest lucru subliniază necesitatea de a adapta cadrul AML la riscurile unice ale profilurilor clienților, tiparelor de tranzacționare și ofertelor de produse. [13]

zambique. [11]

Regarding financial penalties for institutions failing to comply with anti-money laundering (AML) and counter-financing of terrorism (CFT) obligations, it is noteworthy that the largest fine of the year – 3.09 billion dollars – was imposed on TD Bank in October, following an investigation by several agencies into its failure to prevent money laundering at its U.S. branch. This singular penalty accounted for nearly 69% of the total global fines for 2024.

At the same time, JPMorgan Chase & Co. paid the second-largest fine at 348.2 million dollars for failing to monitor client activities and internal trading. The violation lasted nearly a decade, from 2014 to 2023, and was announced in March 2024. [12]

Additionally, in 2024, the Swedish Financial Supervisory Authority (FI) fined Klarna approximately 45 million dollars for AML deficiencies in risk assessments and Customer Due Diligence (CDD) procedures – the largest AML fine ever imposed by this regulator. The lesson learned was that Klarna's AML risk assessments overlooked key vulnerabilities, such as high-risk clients and complex transactions, with inconsistent onboarding processes and insufficient client reviews. Transaction monitoring relied too heavily on automation, without manual checks to detect unusual behavior. This highlights the need to adapt the AML framework to the unique risks of client profiles, trading patterns, and product offerings. [13]

4. CONCLUSIONS

What can be concluded here regarding the protection of financial service and product consumers is that technological advancement is also a trap. We cannot solely rely on automated processes to judge the risk profile of a client in a financial institution, as these processes exclude human intervention. Therefore, the Klarna case, which is not the only one of its kind, proves that human analysis intervention is absolutely necessary to avoid negative reputational and financial consequences for financial institutions.

In addition, in conclusion, we can add the following key points regarding the impact of AML/CFT activities on the rights of consumers of financial products and services:

4. CONCLUZII

Ce putem concluziona de aici în raport cu protecția consumatorului de servicii și produse financiare este că evoluția tehnologică este totodată și o capcană, or, nu ne puutem baza judecata vis/a/vis de profilul de risc al unui sau altui client al instituției financiare exclusiv pe rezultatele proceselor automatizate care exclud intervenția umană. Respectiv, cazul Klarna, care de fapt nu este unicul în acest sens, ne dovedește că intervenția analizei umane este un lucru absolut necesar tocmai pentru a exclude consecințe negative reputaționale și financiare pentru instituțiile financiare.

Suplimentar, în concluzie, menționăm că impactul activității AML/CFT asupra drepturilor consumatorului de servicii și produse financiare este concretizat în mai multe elemente și anume:

Prevenirea Criminalității Financiare: Măsurile AML și CTF previn activitățile ilegale precum spălarea banilor, finanțarea terorismului și frauda, protejând sistemele financiare și utilizatorii de implicarea în crime financiare.

Protejarea Împotriva Fraudei: Reglementările AML/CFT în general și procedurile KYC în mod special și direct, solicită instituțiilor financiare să verifice identitatea clienților lor. Acest lucru reduce riscul furtului de identitate, tranzacțiilor frauduloase și altor forme de fraudă financiară care ar putea afecta persoanele care folosesc serviciile financiare.

Promovarea Stabilității Financiare: Conformitatea cu reglementările AML/CTF ajută la menținerea integrității sistemelor financiare prin prevenirea ca actorii rău intenționați să folosească sistemul pentru activități ilegale. Când sistemele financiare sunt stabile și sigure, persoanele sunt mai încrezătoare în utilizarea lor, știind că resursele lor financiare sunt la adăpost sigur.

Protejarea Drepturilor: Deși KYC implică colectarea de informații personale, aceasta se face într-un cadru reglementat pentru a asigura că datele sunt gestionate în siguranță și folosite doar în scopul conformității. Acest lucru ajută la protejarea datelor personale, asigurând totodată că sistemele financiare sunt libere de activități ilegale, ceea ce este extrem de important anume pentru protecția drepturilor consumatorilor respectivi.

Protejarea Intereselor Consumatorilor: Așa cum am menționat în debutul prezentului

Prevention of Financial Crime: AML and CFT measures play a significant role in preventing illegal activities such as money laundering, terrorist financing, and fraud. These measures protect financial systems and, implicitly, consumers from involvement in financial crimes, ensuring their safety when using financial products and services.

Protection Against Fraud: AML/CFT regulations, and especially Know Your Customer (KYC) procedures, require financial institutions to verify the identities of their clients. This verification not only prevents money laundering but also significantly reduces the risks associated with identity theft, fraudulent transactions, and other forms of financial fraud. Thus, consumers are directly protected against activities that could compromise their financial security.

Maintaining Consumer Trust in the Financial System: By implementing and adhering to AML/CFT regulations, financial institutions help strengthen public trust in the integrity of the financial system. Ensuring a safe and transparent environment for financial transactions is essential for protecting consumers' interests.

While these measures are necessary for combating financial crime, they must be implemented carefully so as not to negatively impact bona fide consumers, especially through excessive or bureaucratic procedures that could create unnecessary obstacles in their access to financial services.

Promoting Financial Stability: Compliance with AML/CFT regulations helps maintain the integrity of financial systems by preventing malicious actors from using the system for illegal activities. When financial systems are stable and secure, individuals are more confident in using them, knowing that their financial resources are safely protected.

Protecting Rights: While KYC involves collecting personal information, it is done within a regulated framework to ensure that the data is managed securely and used solely for compliance purposes. This helps protect personal data, while also ensuring that financial systems are free from illegal activities, which is crucial for safeguarding the rights of the consumers involved.

Protecting Consumer Interests: As mentioned at the beginning of this article, AML ac-

articol, activitățile AML, o parte dine le fiind descrise mai sus de noi, pot identifica, de asemenea, clienți sau tranzacții potențial riscante înainte ca acestea să cauzeze daune. Această abordare proactivă ajută la reducerea șanselor ca consumatorii să fie implicați fără voia lor în activități ilegale, cum ar fi participarea la scheme de spălare a banilor.

În rezumat, activitățile profesionale AML ajută la asigurarea unui mediu financiar sigur, de încredere și stabil, care beneficiază consumatorii prin protejarea acestora de crime financiare și crescându-le încrederea în utilizarea serviciilor financiare în care persoanele pot avea încredere că activitățile lor financiare nu sunt exploatate de elemente criminale.

Articol elaborat în cadrul proiectului Securitatea Națională a Republicii Moldova în contextul aderării la UE: abordări juridice, politologice și sociologice. (Code: 01.05.01)

activities—some of which have been described above—can also identify potentially risky clients or transactions before they cause harm. This proactive approach helps reduce the chances of consumers being unknowingly involved in illegal activities, such as participation in money laundering schemes.

In summary, AML professional activities help ensure a safe, trustworthy, and stable financial environment that benefits consumers by protecting them from financial crimes and increasing their confidence in using financial services. This enables individuals to trust that their financial activities are not being exploited by criminal elements.

Article developed within the project "National Security of the Republic of Moldova in the context of EU integration: legal, political, and sociological approaches." (Code: 01.05.01)

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Protection des consommateurs: produits financiers. https://www.consilium.europa.eu/fr/policies/consumer-protection-financial-products/ (vizitat la 25.03.2025).
2. Risk – based approach. https://www.aml-compliance.ie/risk-based-approach/ (vizitat la 25.03.2025).
3. The Significance of Risk Appetite in a Risk-Based Approach (RBA). https://amluae.com/portfolio/the-significance-of-risk-appetite-in-a-risk-based-approach/ (vizitat la 25.03.2025).
4. Gérard Cornu, Vocabulaire juridique, PUF 2005
5. The Financial Action Task Force (FATF). https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html (vizitat la 25.03.2025).
6. Jurisdictions under Increased Monitoring - 21 February 2025. https://www.fatf-gafi.org/en/publications/High-risk-and-other-monitored-jurisdictions/increased-monitoring-february-2025.html (vizitat la 25.03.2025).
7. EU's revised list of noncooperative jurisdictions for tax purposes is unchanged; state-of-play overview is modified. https://globaltaxnews.ey.com/news/2025-0527-eus-revised-list-of-non-cooperative-jurisdictions-for-tax-purposes-is-unchanged-state-of-play-overview-is-modified (vizitat la 25.03.2025).
8. Amenzile CSB sunt răspândite în rândul băncilor importante. Anul trecut arată că sectorul nebancar este din nou înaintea băncilor. https://financefeeds.com/ro/Amenzile-b%C4%83ncilor-din-2024-%C3%AEnsumeaz%C4%83-4-5-miliarde-la-nivel-global--conduse-de-aplicarea-noastr%C4%83/ (vizitat la 25.03.2025).
9. What is a suspicious activitz report (SAR). https://complyadvantage.com/insights/anti-money-laundering/transaction-monitoring/sars-suspicious-activity-reports/ (vizitat la 25.03.2025).
10. Ex – Credit Suisse Risk Head Warner fined over Mozambique Saga. https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-03-19/ex-credit-suisse-risk-head-warner-fined-over-mozambique-saga?embedded-checkout=true (vizitat la 25.03.2025).

11. Switzerland fines former Credit Suisse executive over Mozambique case. https://www.reuters.com/business/finance/switzerland-fines-former-credit-suisse-executive-over-mozambique-case-2025-03-19/ (vizitat la 25.03.2025).
12. Amenzile băncilor în 2024 totalizează 4.5 miliarde de dolari la nivel global, conduse de forțele de aplicare din SUA. https://financefeeds.com/ro/Amenzile-b%C4%83ncilor-din-2024-%C3%AEnsumeaz%C4%83-4-5-miliarde-la-nivel-global--conduse-de-aplicarea-noastr%C4%83/ (vizitat la 25.03.2025).
13. Sweden's Klarna Bank fined $46 mln for breaking anti-money laundering rules. https://www.reuters.com/business/finance/klarna-bank-fined-46-mln-sweden-money-laundering-probe-2024-12-11/ (vizitat la 25.03.2025).
14. Bank Secrecy Act. The Bank Secrecy Act | FinCEN.gov (vizitat la 25.03.2025).
15. USA Patriot Act. USA PATRIOT Act | FinCEN.gov (vizitat la 25.03.2025).
16. Proceeds of Crime Act 2002. Proceeds of Crime Act 2002 (vizitat la 25.03.2025).
17. The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information on the Payer) Regulations 2017. The Money Laundering, Terrorist Financing and Transfer of Funds (Information on the Payer) Regulations 2017 (vizitat la 25.03.2025).
18. Anti-Money Laundering and Counter-Terrorism Financing Act 2006 (AML/CTF Act). AML/CTF Act | AUSTRAC (vizitat la 25.03.2025).
19. Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act. Proceeds of Crime (Money Laundering) and Terrorist Financing Act (vizitat la 25.03.2025).
20. The financial market legislation governing the combating of money laundering derives from one federal act, one Federal Council ordinance and one FINMA ordinance. Legal basis for combating money laundering | FINMA (vizitat la 25.03.2025).
21. singapore-national-aml-strategy.pdf (vizitat la 25.03.2025).
22. Act on Prevention of Transfer of Criminal Proceeds. AML/CFT/CPF in Japan : Ministry of Finance. https://www.mof.go.jp/english/policy/international_policy/aml-cftcpf/3.efforts.html (vizitat la 25.03.2025).
23. Sanctions. Sanctions | Security Council (vizitat la 25.03.2025).
24. EU Sanctions Map. EU Sanctions Map (vizitat la 25.03.2025).
25. OFAC Sanctions List. Sanctions List Search (vizitat la 25.03.2025).
26. OFSI Consolidated List Search. OFSI Consolidated List Search (vizitat la 25.03.2025).

Despre autori:

Mariana ODAINIC,
doctor în drept,
Associate in Financial Crime, Luxemburg,
Marele Ducat al Luxemburgului,
e-mail: mariodainic@gmailcom
ORCID ID: 0000-0001-9895-3915

Natalia CHIPER,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
ROR: https://ror.org/0475kvb92
e-mail: natalychiper@gmailcom
ORCID ID: 0009-0002-0188-3637

About the authors:

Mariana ODAINIC,
PhD,
Associate in Financial Crime, Luxembourg,
Grand - Duchy of Luxembourg,
e-mail: mariodainic@gmailcom,
ORCID ID: 0000-0001-9895-3915

Natalia CHIPER,
Phd. Associate Professor,
Satate University of Moldova,
ROR: https://ror.org/0475kvb92,
e-mail: natalychiper@gmailcom,
ORCID ID: 0009-0002-0188-3637

Anale Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova
Scientific Annals of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

CZU: 334

OBLIGAȚIILE FAȚĂ DE STAKEHOLDERI: CONSUMATORI ȘI COMUNITATE

Angela ZELENSCHI,
doctor în filosofie, conferențiar universitar

În acest articol este abordat subiectul respectării obligațiilor față de stakeholderi, considerat esențial în asigurarea comportamentul etic în afaceri și în administrația publică. În literatura de specialitate responsabilitatea socială este definită ca un set de obligații pe care atât organizațiile private și cât și organizațiile publice le au față de stakeholderi și comunitate.

Scopul acestui articol este de a identifica interferența dintre abordarea etică și cea managerială în gestionarea comportamentului stakeholderilor. Autorul consideră că procesele de instituționalizare a eticii în practică sunt legate de formarea unei paradigme a eticii organizaționale. Leadership-ul bazat pe valori aplicat în practica organizațională oferă posibilități suplimentare pentru o activitate de succes. Liderul etic influențează părțile interesate să accepte responsabilități sociale și să întreprindă acțiuni etice contribuind astfel la realizarea binelui comun.

Cuvinte cheie: stakeholderi, responsabilitate socială, leadership etic, comportament etic.

OBLIGATIONS TO STAKEHOLDERS: CONSUMERS AND THE COMMUNITY

Angela ZELENSCHI,
Doctor of Philosophy, Associate Professor

This paper addresses the subject of compliance with obligations towards stakeholders, considered essential in ensuring ethical behavior in business and public administration. In the literature, social responsibility is defined as a set of obligations that both private and public organizations have towards stakeholders and the community.

The purpose of this paper is to identify the interference between the ethical and managerial approach in the management of stakeholder behavior. The author believes that the processes of institutionalization of ethics in practice are connected with the formation of a paradigm of organizational ethics. Value-based leadership applied in organizational practice offers additional possibilities for a successful activity. The ethical leader influences stakeholders to accept social responsibilities and take ethical actions thereby contributing to the achievement of the common good.

Keywords: stakeholders, social responsibility, ethical leadership, ethical behaviour

1. INTRODUCERE

Un obiectiv principal al organizațiilor, atât a celor din sectorul privat cât și din sectorul public, este să răspundă nevoilor consumatorilor de produse și servicii. Sarcina de a servi publicul include folosirea rațională a resurselor, reducerea cheltuielilor, furnizarea de produse și servicii de calitate, oferirea informațiilor asupra conținutului produselor, stabilirea corectă a prețurilor, prestarea serviciilor după vânzare și altele. Un alt obiectiv important ține de rolul organizațiilor în dezvoltarea comunitară. Deoarece organizațiile fac parte dintr-o comunitate locală, națională, regională sau globală în care funcționează, au obligații față de comunitate.

Leadership-ul bazat pe valori este un aspect esențial al paradigmei eticii organizaționale, conform căreia responsabilitatea se împarte între părțile interesate în vederea asigurării binelui comun. Stakeholderii sunt considerați a fi

1. INTRODUCTION

A primary objective of organizations, both private and public sector, is to meet the needs of consumers of products and services. The task of serving the public includes the rational use of resources, reducing expenses, providing quality products and services, providing information on the content of products, correctly setting prices, rendering services after sale and others. Another important objective is the role of organizations in community development. Because organizations are part of a local, national, regional or global community in which they operate, they have obligations to the community.

Values-based leadership is an essential aspect of the organizational ethics paradigm, according to which responsibility is shared among stakeholders to ensure the common good. Stakeholders are considered to be active participants in the leadership process. The eth-

participanți activi ai procesului de leadership. Liderul etic obține performanțe în formarea și dezvoltarea organizațiilor de succes, atunci când manifestă interes față de oameni, față de echipă și față de stakeholderii din mediul extern al organizației. O etică orientată către grupurile de interes este axată pe rolul liderilor de a-și asuma responsabilități profesionale și morale pentru a proteja interesele tuturor părților interesate.

Încrederea este un factor care sporește cooperarea între membrii aceleiași organizații, conduce la stabilirea unor rețele de relații constructive dintre organizații și la formarea imaginii publice pozitive a organizației în comunitate. Încrederea cetățenilor în organizațiile private și publice reprezintă un fenomen social influențat de nivelul de dezvoltare socio-economică, mentalitate, încredere în produsele și serviciile oferite consumatorilor, fiind o condiție necesară pentru asigurarea unei democrații funcționale.

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

În lucrare a fost aplicată metoda analizei literaturii în care se cercetează conceptele *stakeholders*, *responsabilitate socială* și *leadership bazat pe valori* pentru a identifica interferența dintre acestea. Autorul a efectuat o analiză teoretică cu privire la importanța leadershipului etic în organizație, calitățile liderului ca promotor al valorilor în mediul intern și extern al organizației și a influenței liderului asupra comportamentului stakeholderilor.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

În ultimele decenii cercetătorii și practicienii în domeniul managementului și comportamentului organizațional manifestă interes sporit pentru problematica îmbunătățirii relațiilor organizației cu stakeholderii și comunitatea. Se constată că pentru a avea succes, organizațiile au obligația de a construi rețele de relații și de ași asuma responsabilitatea față de diferite grupuri de interes și față de comunitatea în care își desfășoară activitatea.

Conform *modelului stakeholders* profitul, rezultat în urma desfășurării activităților, nu mai este doar a celor ce au investit capital, dețin proprietatea, ci și a tuturor celor care participă în mod esențial la realizarea obiectivelor organizaționale, investind muncă, loialitate, sănătate, timp, creativitate și profesionalism. Astfel, un *stakeholder* reprezintă orice grup sau

ical leader achieves performance in the formation and development of successful organizations, when he shows interest in people, in the team and in the external environment of the organization. An interest group-oriented ethic is focused on the role of leaders to assume professional and moral responsibilities to protect the interests of all stakeholders.

Trust is a factor that increases cooperation between members of the same organization, leads to the establishment of networks of constructive relations between organizations and the formation of positive public image of the organization in the community. Citizens' trust in private and public organizations is a social phenomenon influenced by the level of socio-economic development, mentality, trust in products and services offered to consumers, being a necessary condition for ensuring a functional democracy.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

In the paper was applied the method of literature analysis in which concepts are investigated *stakeholders*, *social responsibility* and *leadership based on values* to identify the interference between them. The author conducted a theoretical analysis on the importance of ethical leadership in the organization, the qualities of the leader as a promoter of values in the internal and external environment of the organization and the influence of the leader on the behavior of stakeholders.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

In recent decades researchers and practitioners in the field of management and organizational behavior show increased interest in the issue of improving the organization's relations with stakeholders and the community. It is found that in order to be successful, organizations have an obligation to build networks of relationships and take responsibility towards different interest groups and towards the community in which they operate.

According to *the stakeholder model* the profit, resulting from the carrying out of activities, is no longer only of those who have invested capital, own the property, but also of all those who participate essentially in the achievement of organizational objectives, investing work, loyalty, health, time, creativity and professionalism. Thus, a *stakeholder* represents any group or individual that contributes directly or indirectly to the achievement of the objectives of

individ care contribuie direct sau indirect la realizarea obiectivelor organizației. În același timp, activitatea oricărei organizații afectează interesele a numeroase alte organizații sau indivizi.

O modalitate de clasificare a părților interesate pornește de la analiza organizației ca sistem. Astfel, stakeholderii se regăsesc în mediul intern și în mediul extern al organizației. Părțile interesate interne sunt investitorii, acționarii, managerii, angajații, iar părțile interesate externe sunt guvernul și administrația statului, grupurile politice, comunitățile, organizațiile publice și private, furnizorii și consumatorii. Stakeholderii formează o rețea specifică fiecărei organizații.

Deoarece organizația este implicată permanent în relații cu stakeholderii, este necesar de a aplica strategii pentru a spori cooperarea, consolida încrederea reciprocă, crește flexibilitatea, adaptabilitatea și reputația organizației. „Strategia pentru actorii interesați de activitatea organizației (stakeholderi) este abordarea integrativă care permite gestionarea eficientă a acestora și a cerințelor exprimate pentru a obține și a păstra avantajul competitiv" [8, p.16]. Procesul analizei de impact pentru părțile interesate de activitatea organizației include cinci etape: identificarea stakeholderilor; identificarea intereselor stakeholderilor; oportunitățile și amenințările poziției curente a stakeholderilor față de organizație; responsabilitățile economice, legale și etice pe care le are organizația față de stakeholderi și față de societate; acțiunile ce trebuie întreprinse în mod concret pentru a răspunde cerințelor stakeholderilor [8, pp.17-18]. Un audit de etică este realizat prin utilizarea unui instrument de management, prin care se poate evalua interesele și responsabilitățile părților interesate, gradul în care standardele etice influențează procesul de luare a deciziilor și dacă valorile sunt împărtășite de către toate părțile interesate.

Conceptele de etică în afaceri, etică în administrația publică și responsabilitate socială se referă la corectitudinea comportamentului în organizații. „Etica în afaceri se adresează situațiilor de afaceri, activităților și deciziilor referitoare la ceea ce este corect și greșit. Prin *corect* și *greșit* se înțelege ceea ce este drept și nedrept din punct de vedere moral, de exemplu din perspectiva comercială, strategică sau financiară. În plus, prin etica în afaceri nu trebuie

the organization. At the same time, the work of any organization affects the interests of numerous other organizations or individuals.

An approach to classify stakeholders starts from the analysis of the organization as a system. Thus, the stakeholders are found in the internal and external environment of the organization. Internal stakeholders are investors, shareholders, managers, employees, and external stakeholders are government and state administration, political groups, communities, public and private organizations, suppliers and consumers. Stakeholders form a network specific to each organization.

Since the organization is permanently involved in relations with stakeholders, it is necessary to apply strategies to enhance cooperation, strengthen mutual trust, increase flexibility, adaptability and reputation of the organization. „The strategy for actors interested in the work of the organization (stakeholders) is the integrative approach that allows to effectively manage them and the expressed requirements in order to obtain and preserve the competitive advantage" [8, p.16]. The process of impact analysis for stakeholders interested in the activity of the organization includes five stages: identification of stakeholders; identification of stakeholders' interests; opportunities and threats of the current position of the stakeholders towards the organization; economic, legal and ethical responsibilities that the organization has towards the stakeholders and towards society; actions to be taken concretely to meet the demands of the stakeholders [8, pp.17-18]. An ethics audit is conducted through the use of a management tool, through which one can assess the interests and responsibilities of stakeholders, the degree to which ethical standards influence decision-making and whether values are shared by all stakeholders.

The concepts of business ethics, ethics in public administration and social responsibility relate to the correctness of behavior in organizations. „Business ethics addresses business situations, activities, and decisions about right and wrong. By *right* and *wrong* it is understood what is morally right and unjust, for example from a commercial, strategic or financial perspective. In addition, by business ethics we must not only understand business ethics but also that of organizations. Questions about the correct treatment of employees, or what is true in the field of advertising are also important for various organizations" [3, p.14]. Business ethics is an area of applied ethics through which

să înțelegem doar etica în domeniul comerțului ci și pe cea a organizațiilor. Întrebări legate de tratamentul corect al angajaților, sau de ceea ce este adevărat în domeniul publicității sunt de asemenea importante pentru diverse organizații" [3, p.14]. Etica afacerilor este un domeniu al eticii aplicate prin care se reglementează relațiile interumane din cadrul organizațiilor, este studiul consecințelor morale ale deciziilor de afaceri. O organizație de afaceri are obiectivul de a obține performanța economică, fiind în același timp și un participant activ al proceselor sociale, deoarece activitatea sa influențează stakeholderii. Relațiile care se stabilesc cu părțile interesate se bazează atât pe actele normative cât și pe principiile etice. Astfel, pe lângă obiectivele economice, organizațiile de afaceri au și obiective sociale, considerate a fi o prerogativă a organizațiilor din sectorul public.

În ceea ce privește etica în administrația publică aceasta este o activitate socială care urmărește un bine public. „Administrația nu numai este stăpâna interesului public, ci este chemată să articuleze o intercomunicare adecvată cu agenții sociali pentru a defini politicile publice. Din această perspectivă se poate înțelege mai bine funcția promoțională a puterilor publice, a cărei misiune este crearea unui climat în care cetățenii să-și poată exercita drepturile fundamentale și să poată colabora cu propria Administrație în gestionarea intereselor publice" [2, p.17]. Cetățenii așteaptă din partea administrației publice servicii publice de înaltă calitate, care să le satisfacă necesitățile și la un cost rezonabil. Rolul activ al cetățenilor și a părților interesate în luarea deciziilor publice poate oferi politici publice mai bune.

Managementul strategic în administrația publică include perspectiva asupra satisfacției clienților. Maciej Kisilowski oferă o definiție a clienților „persoane, organizații sau grupuri afectate, în mod direct și semnificativ, de operațiunile agenției sau instituției și mai ales de politicile publice" [7, p.117]. Satisfacția clienților, ca beneficiari direcți ai serviciilor publice, se bazează pe cîteva raționamente. Ascultarea clienților este o modalitate de a economisi resurse și energie. Feedbackul clientului este esențial pentru ca organizația să învețe continuu cum să-și îmbunătățească eficacitatea. Satisfacția clienților poate disciplina organizația, deoarece succesul oricărei

interpersonal relationships within organizations are regulated, it is the study of the moral consequences of business decisions. A business organization has the objective of achieving economic performance, being at the same time an active participant of social processes, since its activity influences the stakeholders. Relations that are established with interested parties are based on both normative acts and ethical principles. Thus, in addition to economic objectives, business organizations also have social goals, which are considered to be a prerogative of public sector organizations.

In terms of ethics in public administration this is a social activity that pursues a public good. „The administration is not only the master of the public interest, but is called upon to articulate an appropriate intercommunication with social agents to define public policies. From this perspective one can better understand the promotional function of public powers, whose mission is to create a climate in which citizens can exercise their fundamental rights and collaborate with their own administration in the management of public interests" [2, p. 17]. Citizens expect from the public administration high-quality public services that meet their needs and at a reasonable cost. The active role of citizens and stakeholders in public decision-making can provide better public policies.

Strategic management in public administration includes the perspective on customer satisfaction. Maciej Kisilowski provides a definition of clients „persons, organizations or groups affected, directly and significantly, by the operations of the agency or institution and especially by public policies" [7, p.117]. Customer satisfaction, as direct beneficiaries of public services, is based on several reasoning. Listening to customers is a way to save resources and energy. Customer feedback is essential for the organization to continuously learn how to improve its effectiveness. Customer satisfaction can discipline the organization, because the success of any organization depends on integrity.

It is the demand, determined by the preferences of consumers, the dynamics of their needs and desires, that sets the market in motion. Thus, „sophisticated and demanding buyers are the ones who stimulate companies to continuously launch new products and services on the market. The benefit of such an innovation-based approach lies in increasing the competitive advantages of companies in the global market. These capricious customers

organizații depinde de integritate.

Cererea, determinată de preferințele consumatorilor, de dinamica nevoilor și dorințelor lor, este cea care pune piața în mișcare. Astfel, „cumpărătorii sofisticați și pretențioși sunt cei care stimulează companiile să lanseze continuu pe piață noi produse și servicii. Beneficiul unei astfel de abordări bazate pe inovație constă în sporirea avantajelor competiționale ale companiilor pe piața globală. Acești clienți capricioși obligă companiile să respecte standarde înalte" [10, p.166]. Esența morală a capitalismului derivă din diversitatea clienților și a așteptărilor acestora. „Clienții introduc pe piețele capitalismului cele mai variate valori, țeluri, interese și dorințe. La rândul lor, vânzătorii oferă produse și servicii menite să corespundă măcar unei părți din valorile consumatorilor existenți pe piețele respective" [10, p.167]. Responsabilitatea socială a organizațiilor se manifestă prin angajamentele privind calitatea și prețul produselor și serviciilor, informarea clară și exhaustivă asupra conținutului produsului sau serviciului prestat, onestitate în practicile de marketing, în domeniul livrării produselor, servirea cu promptitudine etc.

Organizațiile au obligația de a furniza produse și servicii de calitate, și de a garanta siguranța în utilizarea produselor. Prin cercetare, instrucțiuni de folosire și a avertismentelor acolo unde este cazul, se asigură siguranța produselor. În cazurile când au fost lansate pe piață produse periculoase pentru sănătatea și viața oamenilor, cum ar fi, de exemplu, medicamente insuficient testate cu efecte secundare sau jucării pentru copii periculoase, statul a intervenit obligând prin lege companiile să schimbe standardele de testare, să informeze la timp consumatorii despre pericolele potențiale și să îmbunătățească calitatea produselor. Oferirea de produse și prestarea de servicii trebuie să se realizeze conform actelor normative de aplicat.

Deși organizațiile au obligația de a oferi informații complete, corecte și precise privind produsele și serviciile achiziționate, o problemă cu care se confruntă consumatorii este folosirea tehnicilor de manipulare în publicitate. „Atunci când unui produs medical i se face reclamă pe baza unor informații tehnice incorecte, incomplete sau pur și simplu false, atunci când un „remediu rapid pentru răceală" este vândut împreună cu promisiuni, dar fără vreo dovadă solidă de eliminare a simptomelor și de

force companies to adhere to high standards" [10, p.166]. The moral essence of capitalism derives from the diversity of customers and their expectations. „Clients introduce to the markets of capitalism the most varied values, goals, interests and desires. For their part, sellers offer products and services designed to correspond to at least some of the values of consumers existing in the respective markets" [10, p.167]. The social responsibility of organizations is manifested in the commitments regarding the quality and price of products and services, clear and exhaustive information on the content of the product or service provided, honesty in marketing practices, in the field of product delivery, prompt service, etc.

Organizations have the obligation to provide quality products and services, and to guarantee safety in the use of products. Through research, instructions for use and warnings where appropriate, product safety is ensured. In cases where products dangerous to human health and life were launched on the market, such as, for example, insufficiently tested drugs with side effects or dangerous children's toys, the state intervened by law obliging companies to change testing standards, inform consumers on time about potential dangers and improve product quality. The offering of products and the provision of services must be carried out according to the normative acts to be applied.

While organizations have an obligation to provide complete, accurate and accurate information on products and services purchased, one problem consumers face is the use of manipulation techniques in advertising. „When a medical product is advertised on the basis of incorrect, incomplete or simply false technical information, when a "quick cure for colds" is sold together with promises but without any solid evidence to eliminate symptoms and prevent complications, and when known and dangerous side effects are hidden under the advice: "consult your doctor or pharmacist", then the simple notion of "truth in advertising" becomes a moral imperative, and ethical principles (if not the law) have been violated" [9, p.393]. Such an advertisement for medicines manipulates patients, and an advertisement does not have to be a manipulative one. Although it is forbidden by law to advertise medicines that suggest to the consumer that their administration will improve the state of his health, such situations can be encountered in practice.

Another obligation of the organization

prevenire a complicațiilor și când efecte secundare cunoscute și periculoase sunt ascunse sub sfatul: „Consultați medicul sau farmacistul", atunci noțiunea simplă de „adevăr în publicitate" devine un imperativ moral, iar principiile etice (dacă nu cumva și legea) au fost încălcate" [9, p.393]. O astfel de reclamă pentru medicamente manipulează pacienții, iar o publicitate nu trebuie să fie una manipulatoare. Deși este interzisă prin lege publicitatea medicamentelor prin care consumatorului i se sugerează că administrarea lor îi va ameliora starea sănătății, astfel de situații pot fi întâlnite în practică.

O altă obligație a organizației este respectarea intimității. De exemplu, magazinele care au sisteme de observație video nu au dreptul de a arăta înregistrările cu consumatorii probând confecții, fără acordul lor sau fără ordin judecătoresc. Printre problemele ridicate de invadarea intimității se află testările alcoolemiei și nivelului drogurilor, confidențialitatea actului medical și altele.

Într-un sistem capitalist, sursa moralității și a valorilor este dată de obligația respectului companiilor față de clienți. „Lipsa de respect față de clienți este cea mai rapidă cale prin care companiile își pierd reputația" [10, p.176]. Reputația este un lucru de valoare pentru orice organizație. Aceasta se formează pe parcursul unei perioade îndelungate și se constituie în baza informațiilor cu privire la activitățile reale ale angajaților organizației. Reputația se referă la asumarea și îndeplinirea misiunii și respectarea principiilor declarate, exercitarea eficientă a funcțiilor, gestionarea eficace a problemelor și a situațiilor de criză. Organizația cu o bună reputație este considerată a avea responsabilitate socială și relații constructive cu părțile interesate și societatea în ansamblul ei.

În ceea ce ține de obligațiile față de comunitate, organizațiile pot fi solicitate să se implice ajutând la rezolvarea anumitor probleme ale comunității, cum ar fi controlul aerului și al apei, să ofere fonduri pentru organizarea unor evenimente culturale sau sportive, să doneze echipamente pentru grădinițe, școli, aziluri de bătrâni. Societățile moderne se confruntă tot mai mult cu problema gestionării eficiente a afacerilor publice, în contextul solicitărilor unor servicii tot mai complexe și mai costisitoare venite din partea cetățenilor. Obligațiile privind soluționarea problemelor sociale complexe respect for privacy. For example, stores that have video observation systems do not have the right to show the recordings of consumers trying on clothing, without their consent or without a court order. Among the issues raised by the invasion of privacy are alcohol and drug level testing, confidentiality of the medical act and others.

In a capitalist system, the source of morality and values is given by the obligation of respect of companies to customers. „Disrespect for customers is the fastest way companies lose their reputation" [10, p.176]. Reputation is a valuable thing for any organization. It is formed over a long period and is formed on the basis of information about the actual activities of employees of the organization. Reputation refers to the assumption and fulfillment of the mission and the observance of the declared principles, the efficient exercise of functions, the effective management of problems and crisis situations. The organization with a good reputation is considered to have social responsibility and constructive relations with its stakeholders and society as a whole.

In terms of obligations to the community, organizations may be asked to get involved in helping to solve certain community problems, such as air and water control, provide funds for organizing cultural or sporting events, donate equipment for kindergartens, schools, nursing homes. Modern societies are increasingly faced with the problem of efficient management of public affairs, in the context of the demands of increasingly complex and expensive services coming from citizens. Obligations to solve complex social problems, such as, for example, issues related to security, environmental protection and respect for cultural diversity, are ensured through taxes and fees, which allow the government to provide necessary funds to society.

In the work "Philosophy of leadership", Christopher Hodgkinson developed a set of obligations that exist in management practice and which the leader must fulfill. Thus, the leader must manage value conflicts, analyze information, determine the reasons for his actions and those of followers, define value priorities and take them into account in the process of making managerial decisions. In describing the leadership-administration process, Hodgkinson focused on value analysis as a source of meaning in organizations. He argued that the leadership process is transformational, values-oriented and forward-looking.

The administrator is a leader who acts

xe, cum ar fi, de exemplu, problemele legate de securitate, protejarea mediului și respectarea diversității culturale se asigură prin impozite și taxe, care permit ca guvernul să ofere fonduri necesare societății.

În lucrarea „Filosofia leadershipului", Christopher Hodgkinson a elaborat un set de obligații care există în practica de management și pe care liderul trebuie să le îndeplinească. Astfel, liderul trebuie să gestioneze conflictele valorice, să analizeze informația, să determine motivele acțiunilor sale și cele ale adepților, să definească prioritățile valorice și să țină cont de acestea în procesul luării deciziilor manageriale. În descrierea procesului de leadership-administrare, Hodgkinson s-a axat pe analiza valorilor, ca sursă de semnificații în organizații. El a argumentat că procesul de leadership este transformațional, orientat spre valori și perspectivă de viitor.

Administratorul este un lider ce acționează în cadrul organizațional, iar rolurile sale valorice sunt amplificate de ciclul procesului administrativ. „Liderul trebuie să fie conștient în special de trei valori – roluri de actor pe care le împărtășește cu adepții săi: purtător, educator și judecător. În calitate de purtător, el este deținătorul și promotorul valorilor, ale sale și ale organizației; în calitate de educator, el este atât profesor, cât și elev care învață valori, cu relevanță deosebită pentru domeniul organizațional; iar în calitate de judecător, este critic și decident - executivul care rezolvă în mod vizibil disputele legate de valori și face ca valorile să intre și să iasă din dispută" [6, p.227]. Liderul etic își asumă rolul de a formula viziunea despre viitor și a promova valorile sale și ale organizației, de a asigura asumarea angajamentului față de valorile etice și de a clarifica dimensiunile etice ale deciziilor manageriale.

Un alt cercetător care a analizat modelul de leadership bazat pe valori este Gilbert W. Fairholm. „Leadershipul bazat pe valori utilizează tehnologii care îl ajută pe lider să influențeze părțile interesate să accepte relația de consiliere și setul de valori culturale. Aceste tehnologii implică partajarea responsabilității cu alte persoane din grup pentru progresul grupului" [5, p.105]. Un leadership bazat pe valori are în vedere faptul că liderul promovează în grupurile de interes un set de valori și este un exemplu de comportament în conformitate cu aceste valori.

within the organizational framework, and his value roles are amplified by the cycle of the administrative process. „The leader must be especially aware of three values – actor roles that he shares with his followers: bearer, educator and judge. As a carrier, he is the keeper and promoter of values, his own and the organization's; as an educator, he is both a teacher and a student who teaches values, with particular relevance to the organizational field; and as a judge, he is the critic and decider - the executive who visibly resolves value disputes and causes values to enter and exit the dispute" [6, p. 227]. „The leader should be especially aware of the three value - actor roles which he shares with his followers: carrier, educator and judge. As carrier he is the bearer and propagator of values, his own and those of the organization; as educator he is both teacher and learner of values, again with special relevance to the organizational field; and as judge he is critic and decider - the executive who visibly resolves value disputes and moves values into and out of dispute" [6, p. 227]. The ethical leader assumes the role of formulating the vision of the future and promoting his and the organization's values, ensuring the commitment to ethical values and clarifying the ethical dimensions of managerial decisions.

Another researcher who has analyzed the values-based leadership model is Gilbert W. Fairholm. „Value-based leadership uses technologies that help the leader influence stakeholders to accept the counseling relationship and cultural value set. These technologies involve sharing responsibility with others in the group for the progress of the group" [5, p. 105]. „Values leadership employees technologies to help the leader influence others to accept the counseling-with relationship and the cultural values set. These technologies involve sharing responsibility with others in the group for moving the group forward" [5, pp. 105]. A values-based leadership takes into account the fact that the leader promotes in interest groups a set of values and is an example of behavior in accordance with these values.

In order to ensure a high level of value sharing by stakeholders, it is necessary to develop and implement learning and development strategies. „The role of the leader in leadership through values is to encourage the development of stakeholders. It requires the leader to encourage the personal development of each individual, as well as all other stakeholders within the organizational framework. The idea

Pentru asigurarea unui nivel ridicat de partajare a valorilor de către stakeholderi, este necesar de a elabora și implementa strategii de învățare și dezvoltare. „Rolul liderului în leadershipul prin valori este de a încuraja dezvoltarea părților interesate. Aceasta îi cere liderului să încurajeze dezvoltarea personală a fiecărui individ, precum și a tuturor celorlalte părți interesate din cadrul organizațional. Ideea de dezvoltare este una dintre caracteristicile unice ale leadershipului bazat pe valori. Ea se extinde la ideologia de funcționare a liderului, la contextul de mediu și la așteptările liderului pentru viitorul organizației. Aceasta include atât procesele inițiate, cât și rezultatele urmărite" [5, p.101].

Scopul liderului este să dezvolte automanagementul în scopul realizării obiectivelor organizaționale. „Cuvintele și acțiunile liderului se combină pentru a influența toate părțile interesate să obțină performanțe excelente prin utilizarea deplină a abilităților, capacităților și intereselor individuale. Sarcina liderului este de a învăța părțile interesate ce să facă fără lideri. Cu alte cuvinte, leadership-ul îi învață pe ceilalți să se autoconducă" [5, p.175]. Fairholm consideră că leadershipul bazat de valori acordă o prioritate ridicată valorilor și comportamentului etic definit de aceste valori.

Liderii pot să-i influențeze pe alții, modificându-le comportamentele, pentru a-și pune în practică viziunea privind viitorul organizației. Dezvoltarea unor valori organizaționale puternice este esența leadership-ului. „Viziunea devine realitate numai atunci când organizația începe să funcționeze în mod natural, organic în spiritul presupus de viziune. Or, la această stare se ajunge când, la nivelul cotidianului și al reacțiilor inconștiente ale membrilor organizației, se produce sinteza unor mentalități, atitudini, convingeri, norme etice în concordanță perfectă cu viziunea, care, în felul acesta, dobândește propria viață. Apare și se fixează o nouă formă de programare mentală colectivă, cu ample reverberații la nivel comportamental" [4, p.15]. Liderul este preocupat de construcția și difuzarea valorilor care pot transforma organizația.

Încrederea în lider poate fi definită drept „confidența unei persoane în competența alteia și în disponibilitatea sa de a acționa într-o manieră corectă, morală și predictibilă" [1, p.201]. Conform cercetătorului Eugen Avram, of development is one of the unique characteristics of value-based leadership. It extends to the functioning ideology of the leader, the environmental context and the expectations of the leader for the future of the organization. This includes both the processes initiated and the results pursued" [5, p. 101]. „The leader's role in values leadership is to foster stakeholder development. It asks the leader to foster the personal development of each individual as well as all other organizational stakeholders. The idea of development is one of the unique characteristics of values leadership. It extends to the leader's operating ideology, the environmental context, and the leader's expectations for the organization's future. It includes both processes engaged in and results sought" [5, p. 101].

The goal of the leader is to develop self-management in order to achieve organizational goals. „The words and actions of the leader combine to influence all stakeholders to achieve excellent performance through the full use of individual skills, capabilities and interests. The task of the leader is to teach stakeholders what to do without leaders. In other words, leadership teaches others to lead themselves" [5, p. 175]. „The leader's words and actions combine to influence all stakeholders to achieve excellent performance by making full use of individual abilities, interests, and capacities. The leadership task is to teach stakeholders to do without leaders. That is, leadership is teaching others to lead themselves" [5, p. 175]. Fairholm believes that value-based leadership places high priority on the values and ethical behavior defined by these values. The values leadership model places high priority on values and the ethical behavior defined by those values.

Leaders can influence others by modifying their behaviors to put into practice their vision of the future of the organization. Developing strong organizational values is the essence of leadership. „Vision becomes reality only when the organization begins to function naturally, organically in the supposed spirit of vision. Or, this state is reached when, at the level of everyday and unconscious reactions of the members of the organization, the synthesis of mentalities, attitudes, beliefs, ethical norms occurs in perfect accordance with the vision, which, in this way, acquires its own life. A new form of collective mental programming appears and is established, with extensive reverberations at the behavioral level" [4, p.15]. The leader is concerned with the construction and dissemination of values that

dimensiunile leadership-ului de încredere sunt: *competența*, vizibilă în modul excelent în care liderul își îndeplinește rolul, faptul că este considerat mai bun decât alții, că are viziune, standarde înalte, este receptiv la noile solicitări, favorizând schimbarea; *deschiderea/onestitatea* liderului constă în explicarea publică a deciziilor, promovarea unor comportamente etice; *preocuparea/grija* se dovedește prin politicile și procedurile propuse, liderul face oamenii să se simtă valoroși, răspunde corespunzător când apar probleme, implică salariații în luarea deciziilor, se preocupă să asigure resursele necesare activității și pentru starea de bine; *siguranța* sistemului pe care liderul îl gestionează se evidențiază prin consistența calității rezultatelor proprii și a celor din subordine, coerența, constanța politicilor interne și externe, corectitudinea în tratarea oamenilor; *identificarea* cu misiunea trasată de lider când adepții percep că au valori și scopuri comune cu organizația/liderul. Liderii etici promovează valori morale, cum ar fi onestitatea, integritatea, modestia, orientarea către beneficiari, contribuția la dezvoltarea celorlalți, și construiesc premise importante pentru susținerea încrederii [1, pp. 204-231].

Schimbările care au loc în organizații cu privire la instituționalizarea eticii în practică și asumarea responsabilității sociale față de stakeholderi și societate este o modificare de paradigmă. Modul de gândire orientat spre schimbare și rezolvare proactivă a problemelor consumatorilor și a comunităților se întemeiază pe influența liderului etic, capabil să descopere potențialul adepților săi, să dezvolte alți lideri și să promoveze valori morale, fiind el însuși un exemplu de comportament etic.

4. CONCLUZII.

Cercetătorii precizează faptul că atât comportamentul etic, cât și asumarea responsabilității sociale față de stakeholderi trebuie să se manifeste de la vârful piramidei ierarhice în orice organizație. Leadershipul reprezintă un factor esențial în instituționalizarea eticii în practica organizațională. Este important ca liderul să stabilească împreună cu membrii echipei sale un model al valorilor esențiale ale organizației. Promovarea valorilor către stakeholderi este necesară pentru a realiza cu succes obiectivele organizaționale. Promovarea publică a valorilor organizaționale și încurajarea părților interesa-

can transform the organization.

Confidence in the leader can be defined as „the confidence of one person in the competence of another and in his readiness to act in a correct, moral and predictable manner" [1, p.201]. According to researcher Eugen Avram, the dimensions of reliable leadership are: *competence*, visible in the excellent way in which the leader fulfills his role, the fact that he is considered better than others, that he has vision, high standards, is receptive to new requests, favoring change; *openness/honesty* the leader consists in publicly explaining decisions, promoting ethical behaviors; *concern / care* it is proved by the proposed policies and procedures, the leader makes people feel valuable, responds appropriately when problems arise, involves employees in decision - making, is concerned to provide the necessary resources for the activity and for the well-being; *safety* the system that the leader manages is distinguished by the consistency of the quality of his own and subordinate results, the coherence, the constancy of internal and external policies, the correctness in dealing with people; *identification* with the mission drawn by the leader when the followers perceive that they have common values and goals with the organization/leader. Ethical leaders promote moral values such as honesty, integrity, modesty, orientation to beneficiaries, contribution to the development of others, and build important prerequisites for sustaining trust [1, pp. 204-231].

The changes that take place in organizations regarding the institutionalization of ethics in practice and the assumption of social responsibility towards stakeholders and society is a paradigm shift. The way of thinking oriented towards change and proactively solving the problems of consumers and communities is founded on the influence of the ethical leader, able to discover the potential of his followers, develop other leaders and promote moral values, being himself an example of ethical behavior.

4. CONCLUSIONS

The researchers point out that both ethical behavior and the assumption of social responsibility towards the stakeholders must manifest from the top of the hierarchical pyramid in any organization. Leadership is an essential factor in the institutionalization of ethics in organizational practice. It is important for the leader to establish with the members of his team a model of the essential values of the organization. Promoting values to stakeholders is

te să-și asume responsabilitatea socială pentru acțiunile lor sporește încrederea reciprocă. Un comportament etic al stakeholderilor se reflectă în deciziile adoptate și acțiunile pe care le întreprind.

necessary in order to successfully achieve organizational objectives. Public promotion of organisational values and encouraging stakeholders to take social responsibility for their actions enhances mutual trust. An ethical behavior of stakeholders is reflected in the decisions taken and the actions they take.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. AVRAM Eugen, SHOCKLEY-ZALABAK Pamela. Încrederea organizațională. București: Ed. Universitară, 2008. ISBN 978-973-749-402-3
2. CORODEANU Daniela. Etica în administrația publică. Iași: Tehnopress, 2007. ISBN 978-973-702-457-2
3. DIACONESCU Marcela Carmen. Etica în afaceri. Târgoviște: Biblioteca, 2007. ISBN 978-9737-122-90-2
4. DUMITRAȘCU Vadim. Liderii: arhetipuri și roluri organizaționale. București: Ed. Universitară, 2016. ISBN 978-606-28-0430-5
5. FAIRHOLM Gilbert W. Values leadership: toward a new philosophy of leadership. New-York: Praeger, 1991. ISBN 0-275-93-997-9
6. HODGKINSON Christopher. The philosophy of leadership. Oxford: Basil Blackwell, 1983. ISBN 0-631-13082-9
7. KISILOWSKI Maciej. Administrategie. Obținerea succesului personal în managementul administrației publice. București: Curtea Veche, 2017. ISBN 978-606-588-938-5
8. MIHAILĂ Viorel. Managementul comunicării în situații de criză. București: Ed. Universitară, 2019. ISBN 978-606-28-0858-7
9. SINGER Peter. Tratat de etică. Iași: Polirom, 2006. ISBN 973-46-0243-8
10. YOUNG Stephen. Capitalismul moral: o reconciliere a interesului privat cu binele public. București: Curtea Veche, 2009. ISBN 978-973-669-887-3

Despre autor:

Angela ZELENSCHI,
doctor în filosofie,
conferențiar universitar,
Catedra Management și comunicare profesională,
Academia de Studii Econimice din Moldova
ROR: *https://ror.org/04d26v797*
e-mail: angela.zelenschi@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-2831-9473

About the author:

Angela ZELENSCHI,
Doctor of Philosophy,
Associate Professor,
Chair of Management and Professional Communication,
Academy of Economic Studies of Moldova,
ROR: *https://ror.org/04d26v797*
e-mail: angela.zelenschi@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-2831-9473

CZU: 366.5

RESPONSABILITATEA CORPORATIVĂ FAȚĂ DE CONSUMATORI ÎN CONDIȚIILE PROVOCĂRILOR ACTUALE

Natalia REMEȘOVSCHI,
doctor

Interesul companiilor în realizarea obiectivelor ține și de caracterul relației cu consumatorii. În acest sens, companiile dezvoltă politici de relaționalizare cu consumatorii și își adaptează acțiunile în raport cu condițiile mediului și pieței. Constatăm, astfel că responsabilitatea corporativă în actualul context devine un instrument strategic de diferențiere și poziționare. Prezentul articol, susține ideea că comportamentul etic al companiilor trebuie să meargă dincolo de declarații, necesitând acțiuni reale, transparență, corectitudine și respect pentru drepturile consumatorilor. Provocările actuale au generat erodarea încrederii consumatorilor, iar digitalizarea și tehnologiile informaționale impun un grad ridicat de servicii personalizate, creșterea gradului de conștientizare a siguranței informaționale și sustenabilității, aspecte care actual sunt neglijate de companii.

Cuvinte cheie: responsabilitate corporativă, responsabilitate socială, consumator, comportamentul consumatorului, drepturile consumatorului.

CORPORATE RESPONSIBILITY TOWARDS CONSUMERS IN THE CONTEXT OF TODAY'S CHALLENGES

Natalia REMEȘOVSCHI,
PhD

The interest of businesses to achieve their objectives also depends on the nature of their relationship with consumers. In this way, companies develop policies to build relationships with consumers and adapt their actions to environmental and market conditions. In the current context, corporate responsibility becomes a strategic tool for differentiation and positioning. This article argues that ethical business behavior must go beyond declarations, requiring real action, transparency, fairness and respect for consumer rights. Current challenges have led to the erosion of consumer trust, and digitization and information technologies require a high degree of personalized service, increased awareness of information security and sustainability, issues currently neglected by companies.

Keywords: corporate responsibility, social responsibility, consumer, consumer behavior, consumer rights

Responsabilitatea socială poate deveni realitate doar dacă mai mulți manageri devin morali în loc de amorali sau imorali, **Archie B. Carroll**

1. INTRODUCERE

Goodpaster scoate în evidență în lucrarea sa „The concept of corporate responsibility" [5, pp.1-22] ideea că ceea ce poate lega etica de politica corporativă se referă la „principiul protecției morale", care accentuează faptul că indivizii și companiile au tendința de a proiecta valori proprii morale asupra altora, determinând deciziile și politicile corporative. Cele menționate pun în lumină modul în care companiile elaborează și implementează practici etice și cum acestea influențează consumatorii. De pe poziția protecției consumatorilor,

Social responsibility can only become a reality if more managers become moral rather than amoral or immoral, **Archie B. Carroll**

1. INTRODUCTION

Goodpaster points out in his paper "The concept of corporate responsibility" [5, p. 1-22] the idea that what can link ethics to corporate policy is the "moral protection principle", which emphasizes that individuals and companies tend to project their own moral values onto others, determining corporate decisions and policies. This highlights how companies develop and implement ethical practices and how they influence consumers. From the position of consumer protection, it becomes important to assess the extent to which ethics and corporate policy are framed by transparency, fairness

devine importantă evaluarea măsurii în care etica și politica corporativă se încadrează prin transparență, corectitudine și responsabilitate socială. Acest demers, nu numai că pune în valoare rolul activ al consumatorilor, prin deciziile lor, dar concretizează implicațiile consumatorilor în modelarea practicilor corporative și formularea strategiilor etice a companiilor.

În acest, sens, prezentul articol, vine cu intenția de a stabili că responsabilitatea corporativă, nu este doar o declarațiune „în vogă" a companiilor, ci este o necesitate concretizată prin respectarea drepturilor fundamentale a consumatorilor și protecția datelor acestora, transparența informațiilor și sustenabilitatea produselor. Corespunzător companiile astăzi nu trebuie să vină numai cu declarații privind etica corporativă și responsabilitatea socială în relația cu consumatorii, dar și să demonstreze măsuri concrete prin analize, certificări, angajamente față de consumatori, mediu și comunitate. Astfel, acestea se aliniază la analiza eficienței politicilor și instrumentelor și evaluarea impactului inițiativelor de responsabilitate socială. Aceasta direct poate determina identificarea posibilelor discrepanțe și pot preveni practicile înșelătoare practicate de companii (greenwashin-gul, manipularea).

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

În intenția de a clarifica ce reprezintă, de fapt, acest domeniu scopul lucrării este de a analiza conceptul de responsabilitate corporativă din perspectiva protecției consumatorilor și a evidenția importanța acesteia în demersul strategic al companiilor. Adică, *politica corporativă și etică nu doar că îmbunătățește relația dintre companii și consumatori, dar contribuie și la dezvoltarea unui mediu de afaceri mai echitabil, unde integritatea și sustenabilitatea devin principii fundamentale ale succesului pe termen lung*. În acest sens, **metodele** utilizate corespund obiectivului și conținutului articolului și atestă caracterul teoretic și practic al lucrării, incluzând studiul bibliografic, analiza și sinteza practicilor din domeniu, compararea, precum și alte procedee și instrumente de cunoaștere științifică a proceselor economice.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Primele încercări de definire a conceptu-

and social responsibility. This approach, not only emphasizes the active role of consumers, through their decisions, but concretizes the implications of consumers in shaping corporate practices and formulating companies' ethical strategies.

In this sense, this article, comes with the intention of establishing that corporate responsibility is not just a "in trend" statement of companies, but it is a necessity concretized through the respect of consumers' fundamental rights and the protection of their data, transparency of information and sustainability of products. Accordingly, companies today must not only come up with statements on corporate ethics and social responsibility in their relations with consumers, but also demonstrate concrete measures through analysis, certification, and commitments to consumers, the environment and the community. This aligns with analyzing the effectiveness of policies and instruments and assessing the impact of social responsibility initiatives. This directly can lead to the identification of possible discrepancies and prevent deceptive practices practiced by companies (greenwashin-gul, manipulation).

2. APPLIED METHODS AND MATERIAL

In order to clarify what this field actually represents the aim of this paper is to analyze the concept of corporate responsibility from a consumer protection perspective and to highlight its importance in the strategic approach of companies. That is, we believe that *corporate and ethical policy not only improves the relationship between companies and consumers, but also contributes to the development of a more equitable business environment, where integrity and sustainability become fundamental principles of long-term success*. In this sense, the **methods** used correspond to the objective and content of the article and attest to the theoretical and practical nature of the work, including bibliographical study, analysis and synthesis of practices in the field, comparison, induction and deduction, as well as other procedures and tools for scientific knowledge of economic processes.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The first attempts to define the concept

lui sunt ale lui Keith Davis (1960), care sugerează că responsabilitatea socială se referă la „ deciziile și acțiunile luate de companii din motive dincolo de interesul economic și tehnic". Eells și Walton (1961) susțin că „responsabilitatea socială corporativă se referă la problemele ce apar în momentul când o întreprindere își lasă amprente în contextul social-legal printr-un spectru de obligații inclusiv și responsabilitatea economică [6]".

În contextul noțiunilor identificate în sursele bibliografice trebuie clarificat termenul de **„performanță socială corporativă" (CSP)** care reprezintă un concept global și incluziv, ce evidențiază preocuparea corporativă și realizările din spera socială. Aceasta este fundamentată pe acțiuni clare, obiective și programe sociale, are o orientare spre rezultate și o abordare prin prisma criteriilor de evaluare a performanței, incluzând: cantitatea, calitatea, eficacitatea și eficiența. **„Performanță socială corporativă" (CSP)** include **„responsabilitatea socială corporativă" (CSR)** și reprezintă în opinia lui Archie Carroll un concept esențial pe termen lung pentru companii, în special în ceea ce privește implementarea.

Archie Carroll este unul din pionerii domeniului de responsabilitate corporativă, care a pus bazele eticii corporative (peste 130 de lucrări). Acesta consideră că responsabilitatea corporativă vizează modul în care companiile își i-au angajamente etice față de mediu și societate prin rezultate, efecte și transparență pentru dezvoltare durabilă [6]. Autorul propune un model conceptual **„Piramida responsabilității corporative „(Piramid of corporate social responsability)"**. Piramida poate fi considerată un model inovator de înțelegere a responsabilității sociale a companiilor moderne. Abordarea conceptului are în vedere perspectiva comprehensivă, managementul moral al stakeholderilor și nivelele de responsabilitate. Conceptul evidențiază faptul că companiile trebuie să înțeleagă responsabilitatea dincolo de interesul său economic, să implice aspecte etice la nivel organizațional, dar și să dezvolte relații transparente într-un mod moral cu toți stakeholderii, în special consumatorii.

După Carroll conceptul de responsabilitate este fundamentat pe o abordare holistică și multilevel, prin care întreprinderile pot să

are by Keith Davis (1960), who suggests that social responsibility refers to "decisions and actions taken by companies for reasons beyond economic and technical self-interest". Eells and Walton (1961) suggest that "corporate social responsibility refers to the problems that arise when a company leaves its imprint in the social-legal context through a spectrum of obligations including economic responsibility [6]".

In the context of the notions identified in the literature, the term **"corporate social performance" (CSP)** should be clarified as a global and inclusive concept that emphasizes corporate concern and achievements in the social hope. It is based on clear actions, objectives and social programs, has a results orientation and a results-based approach to performance assessment criteria, including: quantity, quality, effectiveness and efficiency. **"Corporate social performance" (CSP)** includes **"corporate social responsibility" (CSR)** and is in Archie Carroll's view an essential long-term concept for companies, especially in terms of implementation.

Archie Carroll is one of the pioneers in the field of corporate responsibility, who laid the foundations of corporate ethics (over 130 papers). He believes that corporate responsibility is about how companies fulfill their ethical commitments to the environment and society through results, impacts and transparency for sustainable development [6]. The author proposes a conceptual model **"Pyramid of corporate social responsibility"**. The Pyramid can be considered as an innovative model for understanding the social responsibility of modern companies. The approach of the concept takes into account the holistic perspective, moral stakeholder management and levels of responsibility. The concept highlights that companies need to understand responsibility beyond its economic self-interest, to involve ethical issues at the organizational level, but also to develop transparent relationships in a moral way with all stakeholders, especially consumers.

According to Carroll, the concept of responsibility is based on a holistic and multilevel approach through which companies can understand and assume social responsibilities. This includes:

- **the economic** perspective**,** considered as the base of the pyramid and income gener-

înțeleagă și asume responsabilitățile sociale. Aceasta include:

- perspectiva **economică,** considerată baza piramidei și generatoarea de venit;
- perspectiva **egală** fundamentată pe respectarea cadrului juridic;
- perspectiva **etică** fundamentată prin corectitudinea înafara celei legale;
- perspectiva **filantropică** prin contribuții sine stătătoare la bunăstarea societății.

Precizăm că, conceptul de responsabilitate corporativă a fost tratat inițial în anii 1920 și 1930 și se referea la ideea că companiile trebuie să aibă responsabilități nu numai față de acționari, dar și față de societate (abordarea filantropică, multe companii donează sume importante pentru cauze sociale). Bowen este unul din autorii care scoate la lumină importanța responsabilității sociale a companiilor și care pune fundamentul teoretic al conceptului de „Corporate Social Responsibility" - CSR [1, pp. 13-15].

Între anii 1950-1960, dezvoltarea conceptului, scoate în evidență efectele acțiunilor de responsabilizare a companiilor asupra societății, se popularizează CSR și se conceptualizează „Corporate Social Responsibility". Ulterior, evoluția a fost generată de provocările contemporane și de importanța abordării integrate și etice în managementul afacerilor [2, pp. 70-76].

După anii 1970 asistăm la un vast proces de consolidare a conceptului prin **activizarea socială privind drepturile civile, a consumatorilor și protecția mediului.** Perioada impune responsabilizarea companiilor față de mediu și societate în baza cadrului legal adoptat prin legile de protecție. Dezvoltarea de după anii ,80 a fost posibilă datorită integrării responsabilității corporative în strategiile de afacere și contribuția esențială a acestei orientări în asigurarea succesului. Iar anii ,90 sunt marcați de ideile lui John Elkington care introduce conceptul de **„Triple Bottom Line (TBL)"** bazat pe măsurarea efectelor sociale și de mediu ca rezultat al orientării sociale a companiilor. Formarea alianțelor globale permit adoptarea de practici de responsabilizare socială precum Pactul Global al Națiunilor Unite. Anii 2000 sunt marcați de momente de criză financiară și ecologică, ceea ce condiționează orientarea responsabilizator;

- the **equal** perspective based on respect for the legal framework;
- the **ethical** perspective based on fairness beyond the legal one;
- **the philanthropic** perspective through self-giving contributions to the well-being of society.

It should be noted that the concept of corporate responsibility was first treated in the 1920's and 1930's and referred to the idea that companies should have responsibilities not only towards their shareholders but also towards society (the philanthropic approach, many companies donate significant amounts of money to social causes). Bowen is one of the authors who highlights the importance of corporate social responsibility and lays the theoretical foundation for the concept of "Corporate Social Responsibility" – CSR [1, p. 13-15].

Between 1950-1960, the development of the concept, highlighting the effects of corporate responsibility actions on society, popularized CSR and conceptualized "Corporate Social Responsibility". Later, the evolution was generated by contemporary challenges and the importance of integrated and ethical approach in business management [2, p. 70-76].

After the 1970s we witness a vast process of consolidation of the concept through **social activization on civil rights, consumer and environmental protection.** The period dictates the companies' responsibility towards the environment and society based on the legal framework adopted through protection laws. The development after the 1980s was made possible by the integration of corporate responsibility into business strategies and the essential contribution of this orientation in ensuring success. And the 1990s are marked by the ideas of John Elkington who introduces the concept of the **Triple Bottom Line (TBL)** based on the measurement of social and environmental impacts as a result of the social orientation of companies. The formation of global alliances enables the adoption of social responsibility practices such as the United Nations Global Compact. The 2000s are marked by times of financial and environmental crisis, which conditions the orientation of corporate social responsibility towards sustainability and sustainable develop-

zării sociale a companiilor spre sustenabilitate și dezvoltare durabilă [11, pp. 117-118].

În prezent asistăm la un amplu proces privind responsabilitatea și transparența, care subliniază importanța unei abordări integrate și etice în managementul afacerilor, care să răspundă provocărilor contemporane. Acestea în contextul evoluției și impactului tehnologiilor informaționale (inteligenței artificiale și blockchain) direct influențează transparența, se focusează pe diversificare și incluziune, îmbunătățește responsabilitatea, promovează egalitatea de șanse și permite crearea mediului incluziv pentru societățile marginalizate, monitorizează impactul social și asupra mediu.

Referindu-ne la conținutul și esența conceptului, ceea ce a fost anterior examinat, poate fi completată prin clarificarea nivelelor „Piramidei responsabilității corporative" ce include **patru nivele** și reprezintă tipurile de responsabilitate corporativă. Cumva acestea pot fi analizate de jos în sus, baza fiind fundamentală, în contextul în care **aspectul financiar și rezultatele economice** pot determina modul de susținere și realizare acelorlalte responsabilități, în special ale obligațiunilor sociale.

Responsabilitățile legale, reflectă aspectul codificat de societate a ceea ce nu este corect, iar companiile trebuie să „joace" conform legii și să opereze legal. **Desfășurarea activității etice** încadrează și orientează companiile să facă ce este corect, echitabil și just, evitarea practicilor incorecte și asumarea unei conduite în afaceri morale, chiar dacă nu este impus prin lege. **Responsabilitățile filantropice** se referă la implicarea activă a companiilor în activități și acțiuni de interes comunitar și susținerea cauzelor sociale, care depinde de dorința proprie a acestora de a contribui la „binele public".

Încadrând aceste aspecte în practica companiilor din Republica Moldova, un studiu realizat pe un număr de 33 de companii autohtone [7, pp. 181, 184-185] stabilește că majoritatea întreprinderilor - 69,7%, la întrebarea „Sunt clienții Dvs. conștienți de valorile și regulile de comportament al întreprinderii?", sunt sigure de faptul că consumatorii sunt informați despre activitatea întreprinderii. Restul - 18,2%, identifică un nivel parțial de cunoaștere a comportamentului companiilor de către consumatori și 9,09% consideră că consumatorii nu sunt conștienți de valorile și regulile de comportament [11, p. 117-118].

We are currently witnessing a broad process of responsibility and transparency, which underlines the importance of an integrated and ethical approach to business management that responds to contemporary challenges. These in the context of the evolution and impact of information technologies (artificial intelligence and blockchain) directly influence transparency, focus on diversification and inclusion, improve liability, promote equal opportunities and enable the creation of inclusive environment for marginalized societies, monitor social and environmental impacts.

Referring to the content and content of the concept, what has been previously examined can be completed by clarifying the levels of the "Pyramid of Corporate Responsibility" which includes **four levels** and represents the types of corporate responsibility. Somehow these can be analyzed from the bottom up, with the bottom being fundamental, in the context that the **financial aspect and economic results** can determine how to support and fulfill those other responsibilities, especially social obligations.

Legal responsibilities, reflect society's codified view of what is not right, and companies must "play by the law" and operate legally. **Ethical business conduct** frames and directs companies to do what is right, fair and just, avoiding unfair practices and assuming moral business conduct, even if not required by law. **Philanthropic responsibilities** refer to the active involvement of companies in community activities and actions and support for social causes, which depends on their own willingness to contribute to the 'public good'.

Taking these aspects into the practice of companies in the Republic of Moldova, a study conducted on a number of 33 local companies [7, p. 181, 184-185] establishes that the majority of companies - 69.7%, on the question "Are your customers aware of the values and rules of behavior of the company?", are sure that consumers are informed about the company's activities. The other 18.2%, identify a partial level of consumer awareness of company behavior and 9.09% believe that consumers are not aware of the values and rules of behavior. The author claims that the results confirm that in

ment. Autorul susține că, rezultatele confirmă că în general consumatorii „sunt lipsiți de drepturi și pot fi ușor manipulați pentru scopurile financiare ale întreprinderii, punându-se în pericol viața, sănătatea și siguranța acestora".

general consumers "are powerless and can be easily manipulated for the financial purposes of the company, endangering their life, health and safety".

Figura/ Figure 1.
Piramida responsabilității corporative (*Piramid of corporate social responsability*)

Sursa/ Source: Carroll, A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational, Business Horizons, July-August, 1991, p. 44

În același context, conform studiului [7, pp. 187-188] întreprinderile conștientizează faptul că dezvoltarea marketingului intern bazat pe practici de responsabilitate socială poate oferi avantaje, însă implementarea acestuia presupune mai întâi o evaluare a demersului de marketing intern focusat pe recrutarea, angajarea, atragerea, menținerea, dezvoltarea și motivarea personalului. Sau, în aceiași măsură de eficiența marketingului intern depinde performanța marketingului extern, care „constă în capacitatea întreprinderii de a valorifica contribuțiile subiecților-parteneri. Astfel, în primul rând trebuie să-și definească principalele grupuri de public, să stabilească puterea acestora asupra atingerii scopurilor ei, apoi să-și elaboreze strategii generale și de durată [7, p. 187]".

Din cercetare se constată că, cele mai importante **5 responsabilități sociale** ierarhizate de companiile investigate sunt bazate pe oferire de avantaje și nu de performanțe, adică companiile dezvoltă un model tradițional de responsabilitate socială. În opinia autorului aceasta „ne vorbește despre faptul că toate aceste măsuri sunt orientate spre creșterea rentabilității economice și a

In the same context, according to the study [7, p. 18-188] companies are realizing that the development of internal marketing based on socially responsible practices can offer benefits, but its implementation requires first an assessment of the internal marketing approach focused on recruiting, hiring, attracting, retaining, developing and motivating staff. Or, to the same extent, the effectiveness of internal marketing depends on the performance of external marketing, which "consists in the company's ability to capitalize on the contributions of its stakeholders. Thus, first of all, it must define its main audience groups, determine their power over the fulfillment of its goals, and then develop general and long-term strategies [7, p. 187]".

The research shows that the **5** most important **social responsibilities** prioritized by the investigated companies are based on providing benefits and not on performance, i.e. the companies develop a traditional model of social responsibility. In the author's opinion this " suggests that all these measures are geared towards increasing the company's economic

siguranței companiei în cadrul pieței". În intenția de a clarifica situația, respondenții au stabilit că practicile folosite de întreprinderi în relațiile cu diferiți stakeholderi (categorii de public) sunt ne etice »63 %, față de răspunsul că toate relațiile se încadrează într-un regim etic »37 %. Grupurile de interes cu care întreprinderea nu poate să desfășoare o activitate etică sunt în ordine descrescătoare: concurenții, administrația publică locală, distribuitorii și furnizorii, acționarii, grupurile financiare, ecologiștii, angajații și non-consumatorii [7, pp. 187-188]".

Conform viziunii lui Carroll [3, p. 44] din punct de vedere managerial, referitor la stakeholderi, companiile trebuie să se concentreze pe descrierea, înțelegerea și gestionarea relațiilor, precum și identificarea oportunităților și provocărilor asociate responsabilităților legale, economice, etice și filantropice față de aceștia. Printre stakeholderi (categoriile de public) cu care companiile stabilesc relații și tipuri de responsabilități conform **matricei responsabilităților față de părțile interesate** sunt: proprietarii, consumatorii, angajații, comunitatea, concurenții, furnizorii, grupurile de activiști sociale, publicul larg și alții. Aceasta este o abordare conceptuală, care poate fi utilizată de companii ca instrument analitic sau principii de formulare a ideilor cu privire la ceea ce trebuie să facă din punct de vedere economic, legal, etic și filantropic în raport cu grupurile identificate. Fiind completată atent, aceasta poate ajuta companiile să-și dezvolte o bază semnificativă în gestionarea relațiilor cu părțile interesate, stabilirea priorităților și luarea deciziilor pe termen lung și scurt, implicând interesele multiple ale categoriilor de stakeholderi.

Sau, un aspect dedus din cercetare [7, p. 180] stabilește că **cele mai practicate direcții de responsabilitate socială** a companiilor analizate sunt: *satisfacerea și entuziasmarea consumatorilor, sporirea veniturilor acționarilor, respectarea contractelor cu furnizorii și distribuitorii, respectarea standardelor, crearea unor facilități sociale salariaților, grija față de mediul înconjurător, oferirea de oportunități membrilor comunității, încurajarea participării angajaților la acțiuni comunitare, promovarea de programe filantropice.*

În intenția de a clarifica cât de disponibile sunt companiile din Republica Moldova, dar și cele străine, să respecte și să încadreze afacerile în întreaga gamă de responsabilități de afaceri le vom prezenta pe toate, așa cum le-a

profitability and security in the market". In an intention to clarify the situation, the respondents established that the practices used by companies in their relations with various stakeholders (categories of the public) are unethical "63%, compared to the answer that all relations fall within an ethical regime "37%. The stakeholder groups with which the company cannot conduct ethical business are in descending order: competitors, local public administration, distributors and suppliers, shareholders, financial groups, environmentalists, employees and non-consumers [7, p.187-188]".

According to Carroll's [3, 44] managerial view of stakeholders, companies need to focus on describing, understanding and managing relationships, as well as identifying the opportunities and challenges associated with legal, economic, ethical and philanthropic responsibilities to them. Stakeholders (categories of the public) with whom companies establish relationships and types of responsibilities according to **the stakeholder responsibilities matrix** include: owners, consumers, employees, the community, competitors, suppliers, social activist groups, the general public and others. This is a conceptual approach that can be used by companies as an analytical tool or principles for formulating ideas about what they should do economically, legally, ethically and philanthropically in relation to the identified groups. When carefully completed, it can help companies to develop a significant foundation in managing stakeholder relations, prioritizing and making long- and short-term decisions involving the multiple interests of stakeholder groups.

Or, an aspect deduced from the research [7, p. 180] establishes that **the most practiced directions of social responsibility** of the analyzed companies are: *satisfying and enthusing consumers, increasing shareholders' income, honoring contracts with suppliers and distributors, complying with standards, creating social facilities for employees, caring for the environment, providing opportunities for community members, encouraging employee participation in community actions, promoting philanthropic programs.*

With the intention of clarifying how willing Moldovan and foreign companies are to respect and fit business into the full range of business responsibilities we will present all of

propus Archie Carroll [6]:

them as proposed by Archie Carroll [6]:

Tabelul/ Table 1.
Componentele dezvoltate ale Piramidei responsabilităților
Developed components of the Responsibility Pyramid

	Componentele responsabilității economice ***Components of economic responsibility***	**Componentele responsabilității legale** ***Components of legal responsibility***	**Componentele responsabilității Etice** ***Components of ethic responsibility***	**Componentele responsabilității Filantropice** **Components of philanthropic responsibility**
	ESTE IMPORTANT **IT IS IMPORTANT**			
	1. să se asocieze într-un mod coerent activitatea cu maximizarea profiturilor; *to associate in a consistent way the activity with profit maximization;* 2. să existe un angajament pentru a fi cât mai profitabil posibil; *have a commitment to be as profitable as possible;* 3. să se mențină o poziție competitivă puternică; *to maintain a strong competitive position;* 4. să se mențină un nivel înalt de eficiență operațională; *maintain a high level of operational efficiency;* 5. compania de succes să fie definită ca companie constant profitabilă; *the successful company be defined as consistently profitable;*	1. să acționeze în funcție de cadrul legal și conform prevederilor legale ale statului; *to operate within the legal framework and in accordance with the legal provisions of the state;* 2. să respecte prevederile naționale, de stat și locale; *comply with national, state and local provisions;* 3. să fie o entitate care respectă legea; *be a law-abiding entity;* 4. o companie de succes să fie definită ca una care îndeplinește obligațiile legale; *a successful company be defined as one that fulfills legal obligations;* 5. să se furnizeze bunuri și servicii care îndeplinesc cel puțin cerințele legale minime; *provide goods and services that meet at least the minimum legal requirements;*	1. să se acționeze într-un mod coerent cu normele sociale și etice ale societății; *to operate in a manner consistent with the social and ethical norms of society;* 2. să se recunoască și să se respecte noile norme etice/morale adoptate de societate; *to recognize and respect the new ethical/moral norms adopted by the society;* 3. să se prevină compromiterea normelor etice în demersul realizării obiectivelor corporative; *to prevent compromising ethical norms in the pursuit of corporate objectives;* 4. cultura corporativă a întreprinderii să fie definită conform așteptărilor într-un mod moral și etic; *the corporate culture of the company be defined as expected in a moral and ethical manner;* 5. să se recunoască faptul că integritatea corporativă și comportamentul etic depășesc simpla conformare cu legile și reglementările. *recognize that corporate integrity and ethical behavior go beyond mere compliance with laws and regulations;*	1. să se acționeze într-un mod coerent cu așteptările filantropice și caritabile ale societății; *to operate in a manner consistent with the philanthropic and charitable expectations of society;* 2. să se ofere sprijinul artelor plastice și a culturii; *to provide support for the fine arts and culture;* 3.managerii și angajații să practice activități caritabile și voluntariat în cadrul comunității; *managers and employees to practice charitable activities and volunteering in the community;* 4. să se ofere asistență instituțiilor educaționale private și publice; *to provide assistance to private and public educational institutions;* 5. să se sprijine voluntar proiectele care îmbunătățesc „calitatea vieții" comunității; *to voluntarily support projects that improve the «quality of life» of the community;*

Sursa/ Source: tradus și adaptat de autor conform sursei / adapted by autor after source: Carroll, A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational, Business Horizons, July-August, 1991, pp. 40-42

Aceste tipuri de responsabilităţi au existat şi există într-o oarecare măsură, însă în prezent responsabilităţile etice şi filantropice au o importanţă mai evidentă şi semnificativă.

Printre factorii care au condiţionat interesul, implicarea şi orientarea companiilor către responsabilitatea socială se consideră creşterea interesului pentru problemele sociale, de mediu şi protecţia drepturilor consumatorilor şi reevaluarea rolului subiecţilor economici în societate [8]. Astfel, se consideră că „sub presiunea dezechilibrelor induse în mediul natural şi social, a insuficienţei incrementalismului propriu, sistemul economic, focalizat exclusiv pe performanţa economică, parcurge o etapă de modificări structurale globale pentru racordarea la simplexia valorilor comunităţii, societăţii şi chiar umanităţii, ca o condiţie de supravieţuire şi dezvoltare prin competitivitate sustenabilă [9, pp. 163-180]".

Constatăm, în acest context, că transformările economice şi sociale conduc companiile să-şi redefinească rolul în societate, iar protecţia şi respectarea drepturilor consumatorilor impun adoptarea de practici etice şi transparente. Companiile care oferă produse şi servicii sigure, protejate prin Drepturile de Proprietate Intelectuală (DPI) şi respectă condiţiile de comercializare se încadrează în principiile de corectitudine, sustenabilitate şi echitate sunt asigurate cu nivel de competitivitate şi supravieţuiesc pe piaţă.

Sau, „practicile societale oferă avantaje pe termen lung şi analizează dificultăţile întreprinderii stabilind cauzele ce le-au declanşat, oferind diferite oportunităţi [7, p. 180]". Deci, responsabilitatea socială a companiilor reprezintă astăzi nu doar o strategie de marketing, dar devine elementul central în evoluţia companiilor şi dezvoltarea relaţiilor de încredere cu consumatorii [4].

4. CONCLUZII

Vom lua în considerare, pentru a face concluzii de rigoare, remarca oferită de Washington Post, care scoate în evidenţă o tendinţă globală, demonstrată de studii, interpretări şi analize. Aceasta se referă la faptul că [12], „**consumul de „experienţe", ca factor, a depăşit consumul de „bunuri" de trei în ultima perioadă**". Deci, identificăm, în esenţă, câteva

These types of responsibilities have existed and still exist to some extent, but ethical and philanthropic responsibilities are now more prominent and significant.

Among the factors that have conditioned the interest, involvement and orientation of companies towards social responsibility are the growing interest in social and environmental issues, the protection of consumer rights and the reassessment of the role of economic subjects in society [8]. Thus, it is considered that "under the pressure of the imbalances induced in the natural and social environment, of the insufficiency of its own incrementalism, the economic system, focused exclusively on economic performance, is going through a stage of global structural changes to bring it in line with the simplexia of the values of the community, society and even humanity, as a condition for survival and development through sustainable competitiveness [9, p. 163-180]".

In this context, we acknowledge that economic and social transformations are pushing companies to redefine their role in society, and that the protection of and respect for consumer rights require the adoption of ethical and transparent practices. Companies that offer safe products and services, protected by Intellectual Property Rights (IPR) and comply with the terms of trade are in line with the principles of fairness, sustainability and equity are ensured with level of competitiveness and survive in the market.

Or, "societal practices offer long-term benefits and analyze the difficulties of the enterprise by establishing the causes that have triggered them, offering different opportunities [7, 180]". So, corporate social responsibility today is not only a marketing strategy, but it is becoming the central element in the evolution of companies and the development of trust relationships with consumers [4].

4. CONCLUSIONS

We will consider for our conclusions the remark offered by the Washington Post, which highlights a global trend demonstrated by studies, interpretations and analysis. This refers to the fact that [12] "**consumption of 'experiences' as a factor has outpaced consumption of 'goods' by three in the last period**". So, we

aspecte concludente și anume:

Deducem o schimbare în consum. Consumatorii pun valoare pe autentic și prioritizează experiența personală, serviciile și economia experiențială se extind, iar digitalizarea devine parte esențială a procesului de cumpărare.

Companiile, sunt influențate de schimbările comportamentului de cumpărare și consum a consumatorului și sunt impuse să se adapteze noilor provocări privind protecția consumatorilor. Aspect definit de necesitatea unor reglementări referitor la dreptul de informare, soluționare a litigiilor și politica de rambursare, protecția datelor personale și confidențialitatea, dar și garanții, calitate și asigurarea nivelului de servicii.

Implicații asupra responsabilității sociale a companiilor, aceasta formulată într-o abordare responsabilă a ceea ce fac și cum o fac, și anume etic, sustenabil și accesibil.

Acestea stabilesc pentru companii condiții și avantaje de extindere a instrumentelor și metodelor de responsabilitate corporativă ca strategie de marketing, modalitate prin care mențin și asigură respectarea promisiunilor față de consumatori și imperative sociale și economice, sau „responsabilitatea socială asumată de corporații devine pârghie de creștere a competitivității [9, p. 163]".

În opinia noastră, responsabilitatea corporativă față de consumatori încadrează în sine respectarea tuturor drepturilor consumatorilor, iar respectarea și protecția drepturilor consumatorilor reprezintă una din componentele esențiale ale politicii economice. Odată cu schimbările generate de digitalizare, sustenabilitate și creșterea exigențelor consumatorilor, responsabilitatea corporativă a companiilor trebuie să încadreze toate componentele: legale, etice, economice și filantropice și să tindă spre obiective de armonizare a așteptărilor deținătorilor de interese.

identify, in essence, several conclusive points, namely:

1. We infer a shift in consumption. Consumers are placing value on authenticity and prioritizing the personal experience, services and the experiential economy are expanding, and digitization is becoming an essential part of the buying process.

2. Companies, are influenced by changes in consumer buying and consumption behavior and are required to adapt to new consumer protection challenges. This is defined by the need for regulations on the right to information, dispute resolution and refund policy, personal data protection and privacy, as well as guarantees, quality and service level assurance.

3. Implications for corporate social responsibility, this formulated in a responsible approach to what they do and how they do it, i.e. ethical, sustainable and affordable.

They establish conditions and advantages for companies to extend the tools and methods of corporate responsibility as a marketing strategy, a way of maintaining and ensuring fulfillment of promises to consumers and social and economic imperatives, or "corporate social responsibility becomes a lever for increasing competitiveness [9, p. 163]".

In our view, corporate responsibility towards consumers encompasses respect for all consumer rights, and respect for and protection of consumer rights is one of the essential components of economic policy. With the changes brought about by digitalization, sustainability and increasing consumer demands, corporate corporate responsibility of companies must frame all components: legal, ethical, economic and philanthropic and strive towards goals of harmonization of stakeholder expectations.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

CĂRȚI / BOOKS:

1. Bowen H.R. Social Responsabilities of the Businssman, Motial Banarsidass Delhi, Varanasi, Patna, 1953
2. Davis K. Can Business Afford to Ignore its Social Responsabilities?, California Management Review, 2,3, 1960
3. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational, Business Horizons, July-August, 1991
4. Joseph Pine II B., James H. Gilmore The Ex-

perience Economy, 1999

CONTRIBUȚII ÎN REVISTE/ JOURNAL CONTRIBUTIONS:

5. Goodpaster K.E. The concept of corporate responsibility, J Bus Ethics 2, 1983, 1–22, https://doi.org/10.1007/BF00382708, accesat 3.03.2025
6. Carroll A. B. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational, [disponibil on line], https://www.researchgate.net/profile/Archie-Carroll/publication/4883660_The_Pyramid_of_Corporate_Social_Responsibility_Toward_the_Moral_Management_of_Organizational_Stakeholders/links/59dd0727aca27218a7605221/The-Pyramid-of-Corporate-Social-Responsibility-Toward-the-Moral-Management-of-Organizational-Stakeholders.pdf?origin=publication_detail&_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uRG93bmxvYWQiLCJwcmV2aW91c1BhZ2UiOiJwdWJsaWNhdGlvbiJ9fQ&__cf_chl_tk=wvgoFuT9gLlOf8VUXl2mhCiMQoOEEU64XgiPz1KOtzM-1740993692-1.0.1.1-WUzMh6JZhbxynyBJXuhzzjlXQGQx5yivcZGGOegq7uw, accesat 28.02.2025
7. Grigoraș M. Analiza impactului marketingului asupra firmelor de afaceri, Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Anuar Științific, [disponibil on line], accesat https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Analiza%20impactului%20marketingului%20asupra%20firmelor%20de%20afaceri.pdf, accesat 11.03.2025
8. Edward Wong Sek Khin, Yap Poh Lian, Lau Wee Yeap, Rusnah Muhamad. Factorii mediului organizațional asociați cu responsabilitatea socială corporativă: efecte asupra comunicării și relației guanxi dintre supervizori și subalterni în IMM-uri. În: Audit financiar, XIV, Nr. 9(141)/2016, [disponibil on line], https://revista.cafr.ro/temp/Articol_9500.pdf, accesat 1.03.2025
9. Dumitru Miron, Monica Petcu, Iulia David Sobolevschi, Responsabilitatea socială a corporațiilor și competitivitatea sustenabilă, January 2011, În: Amfiteatru Economic 13(29):163-180, [disponibil on line], https://www.researchgate.net/publication/289747889_Responsabilitatea_sociala_a_corporatiilor_si_competitivitatea_sustenabila
10. Dumitru Miron D., Petcu M, Sobolevschi M. Responsabilitatea socială a corporațiilor și competitivitatea sustenabilă, În: Amfiteatru Economic, Ianuarie 2011, Vol. XIII • Nr. 29
11. Lungu C.Iu., Dascalu C. Cercetări privind raportarea responsabilității sociale corporative. În: Amfiteatru Economic 13(29), februarie 2011

SURSE ELECTRONICE/ ON LINE SOURCES:

12. https://www.washingtonpost.com/business/economy/shoppers-are-choosing-experiences-over-stuff-and-thats-bad-news-for-retailers/2016/01/07/eaa80b5a-b4a7-11e5-a76a-0b5145e8679a_story.html, [disponibil on line], accesat 3.03.2024

Despre autor:

Natalia REMEȘOVSCHI,
doctor, lector universitar
Academia de Studii Economice a Moldovei
ROR: https://ror.org/04d26v797
e-mail: remesovski@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1650-7629

About the author:

Natalia REMEȘOVSCHI,
PhD, university lecturer
Academy of Economic Studies of Moldova,
ROR: https://ror.org/04d26v797
e-mail: remesovski@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-1650-7629

CZU: 347.4:004

COORDONATE TEORETICE PRIVIND DREPTURILE CONSUMATORILOR ÎN CONTRACTELE DIGITALE

Sonia Bianca BLAJ
doctor în drept, asistent universitar

Tradiția dreptului în încheierea și executarea contractelor a fost intens influențată de expansiunea fenomenului electronic, contractele digitale și cele electronice devenind o practică de rutină. În acest context, scopul primordial este securitatea raporturilor juridice și crearea unui mediu loial și transparent care să asigure protecția adecvată a beneficiarilor unor astfel de contracte, respectiv consumatorii.

Ansamblul actelor normative adoptate la nivel european și național au avut ca deziderat comun consolidarea încrederii în comerțul electronic, dar și oferirea unor mecanisme mai avansate pentru siguranța consumatorilor în mediul online.

Prezentul studiu abordează drepturile consumatorilor atât în faza precontractuală, cât și în cea contractuală, modul în care acestea sunt reglementate la nivel european și național, oferind o perspectivă comparativă. De asemenea, încearcă să aducă anumite clarificări privind diferitele tipuri de contracte care se pot încheia în mediul online, într-o societate care va deveni tot mai mult digitală.

Cuvinte-cheie. drepturi, consumatori, contracte digitale, contracte electronice, informare, retragere.

THEORETICAL FRAMEWORK ON CONSUMER RIGHTS IN DIGITAL CONTRACTS

Sonia Bianca BLAJ
PhD, teaching assistant

The tradition of law in the conclusion and execution of contracts was intensely influenced by the expansion of the electronic phenomenon, digital and electronic contracts becoming a routine practice. In this context, the primary purpose is the security of legal relations and the creation of a loyal and transparent environment to ensure the adequate protection of the beneficiaries of such contracts, namely consumers.

All the normative acts adopted at European and national level had as common goal the consolidation of trust in e-commerce, but also the provision of more advanced mechanisms for consumer safety in the online environment.

This study addresses consumer rights both in the pre-contractual and contractual phases, how they are regulated at European and national level, providing a comparative perspective. It is also trying to bring some clarification on the different types of contracts that can be concluded online, in a society that will become increasingly digital.

Keywords: rights, consumers, digital contracts, electronic contracts, information, withdrawal

1. INTRODUCERE

Dată fiind evoluția mediului digital și a serviciilor oferite de acesta, s-a remarcat tot mai mult încheierea contractelor între profesioniști și consumatori în format electronic. Așadar, relația dintre fenomenul digital și dreptul contractelor a devenit un truism [10].

Necesitatea existenței unui construcții legale unitare, atât la nivel european, cât și național, urmată de multitudinea de acte normative care au fost adoptate nu este nici neașteptată, nici surprinzătoare. La originea eforturilor legiuitorului se află, de fapt, dezideratul de a crea un cadru juridic de securitate în care consumatorii să își poată valorifica drepturile care le sunt recunoscute [17, p.42].

1. INTRODUCTION

Given the evolution of the digital environment and its services, it has increasingly been noted the conclusion of contracts between professionals and consumers in electronic format. Thus, the relationship between the digital phenomenon and contract law has become a truism. [10]

The need for a unitary legal construction, both at European and national level, followed by the multitude of normative acts that have been adopted, is neither unexpected nor surprising. At the origin of the efforts of the legislator is, in fact, the desire to create a legal security framework in which consumers can use their rights

Oricum, este bine cunoscut faptul că dreptul contractelor încheiate între profesioniști și consumatori [14, pp. 318-327] se caracterizează prin inegalitatea părților [12, p. 517]. Această poziție a fost dublată de intenția legiuitorului european de a asigura o protecție adecvată, intenție care a devenit direct proporțională cu adoptarea de numeroase directive în materie.

Așadar, chiar dacă dreptul contractelor este în esență național, fiecărui stat revenindu-i obligația de a legifera modul în care se încheie, se execută și se desființează un contract, anumite aspecte referitoare la domeniul protecției consumatorilor sunt analizate uniform la nivelul statelor membre.

Pe de altă parte, în triada spațiu european-spațiu național-spațiu digital în materia contractelor, tot dreptul civil a fost cel „utilizat ca un instrument de reglementare"[10], fiind un pilon esențial de reper în interpretarea și transpunerea în legislație a diferitelor figuri electronice care și-au făcut apariția în mediul juridic.

În analiza drepturilor pe care consumatorii le au atunci când încheie contracte digitale, dincolo de simpla identificare a acestora, trebuie pornit de la ceea ce înseamnă încheierea unui asemenea contract. Nici legislația europeană, nici cea națională nu oferă o definiție a contractului digital sau a celui electronic și nu face distincție între acestea.[1]

Însă, la o analiză a conținutului Directivei 2011/83/UE [1] se poate observa că aceasta conturează noțiunea de „contract la distanță" ca fiind „*orice contract încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestare de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și inclusiv în momentul în care este încheiat contractul.*" Această semnificație a fost transpusă *ad literam* în cuprinsul OUG nr. 34/2014 [2] privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (art. 2 pct. 7).

Pe de altă parte, doctrina de specialitate a oferit o definiție a „contractului online" în sensthat are recognized. [17, p.42]

However, it is well known that the law of contracts concluded between professionals and consumers [14, pp. 318-327] is characterized by the inequality of the parties. [12, p. 517] This position has been doubled by the European legislator's intention to ensure adequate protection, which has become directly proportional to the adoption of numerous directives on the matter.

Thus, even if contract law is essentially national, with each state being required to legislate how a contract is concluded, executed and terminated, certain aspects of consumer protection are uniformly analysed at the level of the member states.

On the other hand, in the triad of the European space-national space-digital space in the field of contracts, all civil law was the „used as a regulatory instrument" [10], being an essential pillar of reference in the interpretation and transposition into legislation of the various electronic figures that have appeared in the legal environment.

In the analysis of the rights that consumers have when entering into digital contracts, beyond the mere identification of them, one must start from what it means to conclude such a contract. Neither European nor national legislation provides a definition of digital or electronic contract and makes a distinction between them.[1]

However, in an analysis of the content of Directive 2011/83/EU [1], it can be seen that it outlines the notion of „distance contract" as „any contract concluded between the professional and the consumer within the framework of an organised distance sales or service system without the simultaneous physical presence of the professional and the consumer with the exclusive use of one or more means of distance communication, up to and including when the contract is concluded." This significance was transposed literally in the OUG no. 34/2014 [2] on consumer rights in contracts concluded with professionals, as well as for amending and completing some normative acts (article 2 pct. 7).

On the other hand, the specialist doctrine provided a definition of „to the online" contract

[1] Ne referim în acest sens la prevederile Directivei 2011/83/UE, Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, precum și OUG nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative

[1] We refer in this respect to the provisions of Directive 2011/83/EU, Law no. 365/2002 on e-commerce, as well as OUG no. 34/2014 on consumer rights in contracts concluded with professionals, as well as for amending and completing some normative acts

sul că acesta „reprezintă un acord juridic între două sau mai multe părți, încheiat prin intermediul unor mijloace electronice, cum ar fi e-mail-urile, platformele de e-commerce sau alte forme de comunicare digitală.” [11]

Dacă ne raportăm la noțiunea de „contract electronic”, unii autori și-au exprimat opinia potrivit căreia acesta reprezintă „acordul de voințe, dintre două sau mai multe persoane, de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic, acord exprimat în formă electronică.” [9, pp. 15-23]

Fără a realiza o prezentare exhaustivă a acestor tipuri de contracte întrucât nu face obiectul prezentului studiu, trebuie totuși să menționăm că nu întotdeauna se pune semnul egalității între contractele electronice și cele digitale. În esență, în doctrină s-a susținut teza potrivit căreia contractele electronice au acest caracter întrucât mijlocul de formare este unul electronic, spre deosebire de cele digitale, care se caracterizează prin faptul că prestația în sine este una digitală (contractele digitale fiind oarecum incluse în categoria contractelor electronice). [18] De altfel, contractele de furnizare de conținut digital și servicii digitale sunt reglementate în Directiva (UE) 2019/770. [3]

Din ansamblul celor expuse anterior se poate desprinde o certitudine, respectiv că un contract se prezintă ca un acord de voințe. [19] De altfel, nu trebuie ignorat nici faptul că îndelungata tradiție a principiului forței obligatorii a contractului se regăsește și în dreptul modern.

Pornind de la acest aspect, respectiv că un contract ia naștere printr-un acord de voințe, se poate afirma că atunci când se pune în discuție problema protecției consumatorilor se are în vedere consimțământul acestora. Condiție de fond pentru încheierea valabilă a unui act juridic, alături de capacitate, obiect și cauză, în general, acesta își găsește importanța și în materia contractelor digitale.

În consecință, asigurarea protejării consumatorilor vizează încheierea unui contract perfect valabil și, exprimarea, printre altele, a unui consimțământ în deplină cunoștință de cauză, atât în etapa precontractuală, cât și în cea contractuală, prefigurându-se astfel câteva drepturi esențiale care necesită a fi respectate, precum: dreptul de a fi informat, dreptul de retragere și dreptul la livrarea produselor.

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

În elaborarea lucrării am utilizat diferite

in the sense that it „represents a legal agreement between two or more parties concluded by means of electronic means, such as e-mails, e-commerce platforms or other forms of digital communication.” [11]

If we refer to the notion of „electronic contract”, some authors have expressed their opinion that it represents „the agreement of wills, between two or more persons, to establish, modify or terminate a legal relationship, agreement expressed in electronic form.” [9, pp.15-23]

Without making an exhaustive presentation of these types of contracts as it is not the subject of this study, however, it should be noted that the sign of equality between electronic and digital contracts is not always marked. In essence, the doctrine argued that electronic contracts have this character because the means of training is electronic, unlike digital ones, which is characterized by the fact that the performance itself is digital (digital contracts being somewhat included in the category of electronic contracts). [18] Moreover, contracts for the supply of digital content and digital services are regulated in Directive (EU) 2019/770 [3].

From all of the above, a certainty can be drawn, namely that a contract is presented as an agreement of will. [19] Moreover, it should not be ignored that the long tradition of the principle of binding force of the contract is also found in modern law.

Starting from this aspect, namely that a contract is born through an agreement of wills, it can be said that when discussing the issue of consumer protection, their consent is taken into account. A substantive condition for the valid conclusion of a legal act, together with capacity, object and cause, in general, it finds its importance in the field of digital contracts.

Consequently, ensuring consumer protection aims at concluding a perfectly valid contract and, inter alia, expressing informed consent, both at pre-contractual and contractual stages, thus foreshadowing some essential rights that need to be respected, such as: the right to be informed, the right to withdraw and the right to deliver the products.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

In the elaboration of the paper, we used

metode cercetare științifică, precum: metoda logică, metoda critică, metoda cantitativă, metoda teleologică și metoda comparativă.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Recunoașterea drepturilor consumatorilor în contractele digitale în legislația europeană. Pornind de la prevederile art. 169 din Tratatul pentru Funcționarea Uniunii Europene (TFUE)[2], preocuparea legiuitorului european de a avea un cadru juridic relativ la protecția drepturilor consumatorilor a avut ca punct de reper Directiva 2011/83/UE [5] privind drepturile consumatorilor. Scopul inițial al acestei directive a fost acela de a asigura un grad ridicat de protecție al consumatorilor la încheierea contractelor printr-o armonizare cât mai eficientă a conceptelor juridice din legislația națională, dar și o mai bună funcționare a pieței interne.[3]

În succesiunea actelor adoptate în această materie la nivel european, amintim că Directiva 2011/83/UE a fost modificată prin Directiva (UE) 2019/2161 [4] în ceea ce privește o mai bună aplicare și modernizare a normelor UE de protecție a consumatorilor, dar și prin Directiva (UE) 2023/2673 [5] în ceea ce privește contractele de servicii financiare încheiate la distanță și de abrogare a Directivei 2002/65/CE. Cu referire la această din urmă directivă, statele membre au obligația să o transpună în legislația națională până la data de 19 decembrie 2025, urmând a se aplica de la 19 iunie 2026.

Directiva 2011/83/UE acoperă o paletă vastă de contracte încheiate între profesioniști și consumatori, respectiv contracte de vânzare, contracte de servicii financiare, contracte de furnizare conținut digital sau servicii digitale, contracte de furnizare apă, gaze, energie electrică, încălzire centralizată (art. 3). De asemenea, directiva se aplică și contractelor de furnizare a serviciilor de transport de pasageri, cu excepția celor de transport aerian, contractelor de furnizare a produselor alimentare, a bunurilor de consum curent, a bunurilor de uz casnic, a produselor farmaceutice, a produselor de tutungerie, a vehiculelor cu motor, a serviciilor de cazare, a serviciilor de închiriere de autoturisme, a serviciilor de restaurant, a serviciilor de divertisment, a serviciilor de curățătorie, a serviciilor de reparații, a serviciilor de întreținere, a serviciilor de transport de mărfuri, a serviciilor de închiriere de bunuri mobile, a serviciilor de închiriere de bunuri imobile, a serviciilor de închiriere de bunuri de consum, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz casnic, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz personal, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz profesional, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz comercial, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz industrial, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz agricol, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz forestier, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz piscicol, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz minier, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz petrolier, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz gazier, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz energetic, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz nuclear, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz militar, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz spațial, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz subacvatic, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz subterestru, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz subterestru, a serviciilor de închiriere de bunuri de uz subterestru

menea, directiva se aplică în cazul contractelor încheiate la distanță și contractelor încheiate în afara spațiilor comerciale.

Evoluția înregistrată de la primele directive, care au adoptat o armonizare minimală, s-a materializat, în prezent, la o armonizare deplină, astfel cum se desprinde neechivoc din cuprinsul art. 4 al directivei anterior amintite: „*Dacă nu se prevede altfel în prezenta directivă, statele membre nu pot menține sau introduce în legislația lor internă dispoziții diferite de cele stabilite în prezenta directivă, inclusiv dispoziții mai mult sau mai puțin stricte, pentru a asigura un nivel diferit de protecție a consumatorilor*."

Revenind la tema prezentului studiu, așa cum am învederat, drepturile consumatorilor trebuie analizate prin spectrul celor două faze, respectiv etapa precontractuală și încheierea propriu-zisă a contractului.

Elementul esențial în această fază prealabilă încheierii contractului este exprimarea unui consimțământ informat, cerință care reprezintă atât un drept al consumatorului, cât și o obligație a profesionistului, fiind, totodată și o aplicație a principiului bunei-credințe. [17, p. 44]

Directiva 2011/83/UE în forma modificată de Directiva (UE) 2023/2673 prevede un set de informații care trebuie furnizate consumatorului în etapa precontractuală în funcție de tipul tranzacției efectuate. Astfel, art. 6 instituie cerințele de informare relativ la contractele la distanță și a celor încheiate în afara spațiilor comerciale. Din lecturarea acestui text de lege, rezultă că se instituie în sarcina profesionistului obligația de a comunica informații privitoare la identitatea acestora, adresa, numărul de telefon și adresa de mail, caracteristicile principale ale bunurilor și serviciilor, prețul total al acestora, modalitățile de plată și livrare, dreptul de retragere din contract, precum și prețul aferent returnării bunurilor achiziționate, o mențiune privind garanția de legală de conformitate.[4] Mai trebuie menționat în acest context că dovada îndeplinirii acestor exigențe revine profesionistului.

În aceeași notă sunt prevăzute și condițiile de formă în care aceste informații trebuie aduse la cunoștința consumatorului. Textul directivei menționează în art. 8 forma în care informațiile trebuie puse la dispoziția consumatorului în cazul contractelor încheiate la distanță, respectiv „*într-un mod adecvat mijlocului de comunicare*

[4] Pentru cerințele de informare prevăzute în detaliu a se vedea art. 6 din Directiva 2011/83/UE

ity, district heating (art. 3). It also applies to distance contracts and off-premises contracts.

The development since the first directives, which have adopted minimal harmonisation, has now materialised in full harmonisation, as is unequivocally clear from Article 4 of that directive: „Unless otherwise provided for in this directive, member states may not maintain or introduce into their domestic legislation provisions different from those laid down in this directive including more or less stringent provisions to ensure a different level of consumer protection."

Going back to the topic of this study, as we have discussed, consumer rights must be analyzed through the spectrum of the two phases, namely the pre-contractual stage and the actual conclusion of the contract.

The essential element in this phase prior to the conclusion of the contract is the expression of an informed consent, a requirement that represents both a consumer's right and an obligation of the professional, being also an application of the principle of good faith. [17, p. 44]

Directive 2011/83/EU as amended by Directive (EU) 2023/2673 provides for a set of information to be provided to the consumer at the pre-contractual stage depending on the type of transaction carried out. Thus, Article 6 establishes information requirements relating to distance and off-premises contracts. From reading this law, it follows that the professional is required to communicate information about their identity, address, telephone number and e-mail address, main characteristics of goods and services, their total price, payment and delivery methods, the right to withdraw from the contract, as well as the price related to the return of the purchased goods, a mention on the legal guarantee of conformity.[4] It should also be noted in this context that the proof of meeting these requirements lies with the professional.

In the same note are provided the form conditions in which this information must be brought to the attention of the consumer. The text of the directive mentions in Article 8 the form in which information must be made available to the consumer in the case of distance contracts, namely „in a manner appropriate to the means of distance communication used, us-

[4] For the information requirements set out in detail see Article 6 of Directive 2011/83/EU

la distanță utilizat, folosind un limbaj simplu și inteligibil."

Un aspect cu caracter de noutate introdus de directivă este faptul că profesionistul are obligația de a se asigura că există o confirmare expresă din partea consumatorului că se angajează la plată, atunci când realizează o comandă.[5] De referință în acest sens este o hotărâre pronunțată de CJUE [6] în care s-a statuat că „în privința contractelor la distanță încheiate prin intermediul unor site-uri internet, obligația care revine comerciantului de a se asigura că consumatorul, atunci când face comanda, acceptă explicit o obligație de plată se aplică chiar și în cazul în care consumatorul nu este obligat să plătească acestui comerciant contraprestația cu titlu oneros decât după îndeplinirea unei condiții ulterioare."

Având în vedere că raporturile dintre profesionist și consumator sunt inegale, legiuitorul a prevăzut ca modalitate de restabilire a echilibrului contractual, posibilitatea „părții slabe" [16, p. 7] de a se retrage din contract, fără a fi necesar să invoce o justificare în acest sens. Conferirea acestui drept consumatorului se circumscrie protejării acestuia în fața unor practici abuzive sau a unor informații insuficiente relativ la operațiunea juridică. [13, p. 126]

În ceea ce privește termenul în care consumatorul își poate exercita dreptul de retragere, acesta este prevăzut diferit în funcție de faptul dacă profesionistul și-a îndeplinit sau nu obligația de informare privind dreptul de retragere, fiind astfel un termen de 14 zile, în ipoteza în care profesionistul a transmis această informație, sau de 12 luni, calculat de la momentul când expiră perioada de retragere de 14 zile, când, dimpotrivă, nu le-a transmis.

Exercitarea acestui drept de retragere de către consumator se poate realiza fie prin intermediul unui formular de retragere, fie printr-o declarație neechivocă în care își exprimă intenția de a denunța contractul.[6]

Nu îl ultimul rând, consumatorul are dreptul la livrarea produselor, acesta fiind, de altfel, scopul încheierii de către acesta a contractului. În acest sens, Directiva 2011/83/UE abordează diferit alte drepturi pe care le au consumatorii, implicit și dreptul la livrarea produselor, în funcție de faptul dacă este vorba despre un contract de vânzare sau de prestare a serviciilor sau de furnizare de

[5] Pentru o expunere în detaliu a se vedea art. 8 alin. 2 din Directiva 2011/83/UE
[6] A se vedea în acest sens art. 11 din Directiva 2011/83/UE

ing a simple and intelligible language."

A novelty introduced by the Directive is that the professional is obliged to ensure that there is an express confirmation from the consumer that he is committing to payment when making an order.[5]

A reference in this respect is a judgment of the CJEU [6] that „was found to have in respect of distance contracts concluded through websites on the Internet, the obligation on the trader to ensure that the consumer, when ordering, makes the order explicitly accepts a payment obligation applies even if the consumer is not obliged to pay this trader the consideration for consideration only after fulfilling a subsequent condition."

Given that the relations between the professional and the consumer are unequal, the legislator has provided as a way to restore the contractual balance, the possibility „of the weak party" [16, p.7] to withdraw from the contract, without having to invoke a justification in this regard. The conferral of this right to the consumer shall be circumscribed for its protection against abusive practices or insufficient information in relation to the legal operation. [13, p. 126]

As regards the period within which the consumer may exercise his right of withdrawal, it is provided differently depending on whether or not the professional has fulfilled his obligation to inform about the right of withdrawal, thus being a period of 14 days, if the professional has submitted this information, or 12 months, calculated from the time when the withdrawal period of 14 days expires, when, on the contrary, it has not transmitted them.

The exercise of this right of withdrawal by the consumer may be carried out either by means of a withdrawal form or by an unequivocal statement in which he expresses his intention to terminate the contract.[6]

Last but not least, the consumer is entitled to the delivery of the products, which is, moreover, the purpose of concluding the contract. In this respect, Directive 2011/83/EU addresses differently other rights that consumers have, including the right to the delivery of products, depending on whether it is a sales contract or a service contract or the supply of

[5] For a detailed presentation see Article 8 paragraph 2 of Directive 2011/83/EU
[6] See, to that effect, Article 11 of Directive 2011/83/EU

ba de un contract de vânzare, respectiv de un contract de prestări servicii sau de furnizare de apă, gaz, electricitate sau conținut digital. În concret, se instituie în sarcina profesionistului obligația de a livra produsele prin transferul către consumator a posesiei fizice și a controlului asupra acestora în termenul pe care părțile l-au prevăzut în contract sau, în lipsa unui astfel de termen, în maxim 30 zile de la data încheierii contractului (art. 18).

De altfel, indiferent de tipul contractului încheiat, o atenție aparte trebuie oferită obligațiilor profesionistului în calitate de operator de date cu caracter personal, urmărirea și respectarea acestor obligații presupunând o mai mare rigurozitate în cazul celor digitale. [15]

Recunoașterea drepturilor consumatorilor în contractele digitale în legislația națională. Aspecte comparative. Pe plan intern, încheierea contractelor electronice între profesioniști și consumatori este reglementată de Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic [7] și de OUG nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.

Realizând o corelație cu directivele europene în materie, se poate observa că Directiva 2011/83/UE a fost transpusă în legislația națională prin OUG nr. 34/2014, iar Directiva 2000/31/CE [8] a fost transpusă prin Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic. Mai mult, Directiva 2000/31/CE reprezintă „legea generală" în materie, iar Directiva 2011/83/UE este „lege specială", fiind adaptată și contractelor digitale (contracte de furnizare digitală), completându-se cu Legea nr. 365/2002, dar numai dacă Directiva 2011/83/UE nu prevede altfel.

Analizând comparativ cele două acte normative anterior amintite (Directiva 2011/83/UE și OUG nr. 34/2014), pot fi remarcate anumite subtilități și asemănări între acestea.

Un prim aspect distinctiv se referă la faptul că Directiva europeană încă folosește termenul de „comerciant" spre deosebire de ordonanța din dreptul național care face referire la noțiunea de „profesionist". [20, p.38] De asemenea, directiva folosește termenii de „bunuri sau servicii", iar OUG 34/2014 se referă la „produse sau servicii."

Pe de altă parte, ambele acte se referă la contractele la distanță și cele încheiate în afa-

water, gas, electricity or digital content. In particular, the obligation to deliver the products is imposed on the professional by transferring to the consumer the physical possession and control over them within the period that the parties provided for in the contract or, in the absence of such a period, within maximum 30 days from the date of conclusion of the contract (art. 18).

Moreover, regardless of the type of contract concluded, special attention must be paid to the professional's obligations as a personal data operator, the tracking and compliance with these obligations assuming a greater rigor in the case of digital ones. [15]

Recognition of consumer rights in digital contracts in national law. Comparative aspects. Internally, the conclusion of electronic contracts between professionals and consumers is regulated by Law no. 365/2002 on e-commerce [7] and OUG no. 34/2014 on consumer rights in contracts concluded with professionals, as well as for the modification and completion of some normative acts.

Making a correlation with the relevant European directives, it can be noted that Directive 2011/83/EU was transposed into national law by OUG no. 34/2014, and Directive 2000/31/EC [8] was transposed by Law no. 365/2002 on electronic commerce. Moreover, Directive 2000/31/EC represents „the general law" in the matter, and Directive 2011/83/EU is „special law", being also adapted to digital contracts (digital supply contracts), supplementing with Law no. 365/2002, but only if Directive 2011/83/EU does not provide otherwise.

Comparatively analyzing the two previously mentioned normative acts (Directive 2011/83/EU and OUG no. 34/2014), certain subtleties and similarities between them can be noted.

A first distinctive aspect concerns the fact that the European Directive still uses the term „merchant" as opposed to the national law ordinance referring to the notion of „professional". [20, p.38] The directive also uses the terms of „goods or services", and OUG no. 34/2014 refers to „products or services."

On the other hand, both acts refer to distance and off-premises contracts, including electronic and digital contracts. The emergency ordinance establishes the same set of

ra spațiilor comerciale, inclusiv la contractele electronice și digitale. Ordonanța de urgență instituie același set de obligații ale profesionistului, corelativ cu drepturi ale consumatorului ca și omoloaga sa din dreptul european, respectiv obligația de informare, obligația de a aduce la cunoștința consumatorului faptul că are drept de retragere din contract, obligația de a livra produsele.

Astfel, în esență, art. 6 din OUG nr. 34/2014 redă în aceeași manieră cerințele de informare pe care profesionistul trebuie să le îndeplinească în faza precontractuală: date privind caracteristicile produsului, date privind identitatea profesionistului, prețul total al produselor, costul de utilizare a mijloacelor de comunicare la distanță, perioada de valabilitate a ofertei și a prețului, modalitățile de plată, livrare și executare, durata contractului și condițiile de încetare ale acestuia.

Relativ la dreptul de retragere din contract al consumatorului, acesta este recunoscut și în legislația națională, în cuprinsul art. 9 din OUG nr. 34/2014, în aceleași condiții ca și în directiva europeană, respectiv cu posibilitatea de a nu invoca nicio justificare. Tot astfel, actul normativ prevede același termen de 14 zile sau de 12 luni în cazul în care profesionistul nu comunică acest drept consumatorului. În ceea ce privește momentul curgerii acestui termen se poate observa o subtilitate: textul Directivei face referire la „ziua care urmează datei de încheiere a contractului" în cazul celor de prestări servicii (art. 9 alin. 2 lit. a), iar în OUG nr. 34/2014 se prevede, pentru același tip de contracte, „data încheierii contractului" (art. 9 alin. 2 lit. a).

Alegerea de a reglementa acest drept în favoarea consumatorului, cu atât mai mult în cazul contractelor electronice sau digitale, este justificată prin prisma faptului că acesta nu are posibilitatea de a proba sau analiza produsul sau bunul pe care vrea să îl achiziționeze astfel încât teza exprimării consimțământului în deplină cunoștință de cauză nu este întemeiată în toate ipotezele.

Tot asemănătoare sunt cele două texte legale și în privința dreptului la livrarea produselor, însă se impune a fi făcută o observație. OUG nr. 34/2014 prevede ca și sancțiune rezoluțiunea sau rezilierea în cazul neexecutării obligației de livrare la termenul stabilit sau convenit, iar directiva europeană face referire doar la reziliere (art. 18).

obligations of the professional, correlated with the rights of the consumer as its counterpart in European law, namely the obligation to inform the consumer that he has the right to withdraw from the contract, the obligation to deliver the products.

Thus, in essence, Article 6 of OUG no. 34/2014 renders in the same manner the information requirements that the professional must meet in the pre-contractual phase: data on the characteristics of the product, data on the identity of the professional, the total price of the products, the cost of using the means of distance communication, the period of validity of the offer and the price, the ways of payment, delivery and execution, and duration of the contract and its termination conditions.

Relative to the right of withdrawal from the contract of the consumer, it is also recognized in the national legislation, in the content of Article 9 of OUG no. 34/2014, under the same conditions as in the European directive, respectively with the possibility of not invoking any justification. Likewise, the normative act provides for the same term of 14 days or 12 months if the professional does not communicate this right to the consumer. Regarding the timing of this term, one can notice a subtlety: the text of the Directive refers to „the day following the date of conclusion of the contract" in case of services (art. 9 paragraph 2 letter a), and in OUG no. 34/2014 it is stipulated, for the same type of contracts, „the date of conclusion of the contract" (art. 9 paragraph 2 letter a).

The choice to regulate this right in favour of the consumer, even more so in the case of electronic or digital contracts, is justified in the light of the fact that he is not able to prove or analyse the product or good he wants to acquire so that the thesis of expressing his consent in full knowledge of the case is not grounded in all assumptions.

Similarly are the two legal texts regarding the right to delivery of the products, but an observation must be made. OUG no. 34/2014 provides as a sanction the resolution or termination in case of non-performance of the delivery obligation at the established or agreed term, and the European directive refers only to termination (art. 18).

With regard to digital contracts, the distinction between contracts for the continuous

Cu referire la contractele digitale, distincția între contracte de furnizare continuă de conținut digital și contracte de furnizare de servicii digitale se poate plia pe clasificarea contractelor din dreptul comun, respectiv cu executare *uno ictu* sau succesivă. [19] Aceasta și-ar putea găsi importanța din perspectiva dreptului de retragere, dar și în planul remediilor. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 16 lit. m) din Directiva 2011/83/UE dreptul de retragere al consumatorului este exclus în contractele de furnizare continuă de conținut digital de îndată ce furnizarea a început, iar conform prevederilor art. 16 lit. a) dreptul de retragere este exclus după ce serviciul a fost prestat complet în cazul contractelor de furnizare de servicii digitale. Pe același raționament, în cazul neexecutării obligațiilor contractuale sancțiunea care poate interveni, în funcție de tipul de contract (cu prestație dintr-o dată sau cu prestații succesive) este fie rezoluțiunea, fie rezilierea, în acord cu textul OUG nr. 34/2014.

4. CONCLUZII

Considerațiile teoretice prezentate au încercat să reliefeze reglementarea comparativă a drepturilor consumatorilor în contractele electronice, respectiv digitale în legislația europeană și națională. Un lucru este cert: scopul urmărit de legiuitor a fost acela de a contrabalansa poziția de inegalitate și dezechilibrul contractual specific raporturilor între profesioniști și consumatori. De asemenea, s-a putut remarca o tendință de a clarifica anumite aspecte privind contractele electronice, respectiv digitale, pornind de la elemente comune, cu surprinderea trăsăturilor care le diferențiază.

În sfârșit, încheierea contractelor electronice probabil va deveni, într-un viitor nu chiar asa de îndepărtat, regula, așa cum și dreptul va trebui să învețe să conviețuiască cu fenomenul digital, găsindu-i soluții și răspunsuri.

supply of digital content and contracts for the supply of digital services may be based on the classification of contracts under common law, respectively with *uno ictu* or successive execution. [19] This could find its importance from the point of view of the right of withdrawal, but also in terms of remedies. Thus, according to the provisions of Article 16 letter m) of Directive 2011/83/EU the right of withdrawal of the consumer is excluded in contracts for the continuous supply of digital content as soon as the supply has begun and as provided for in Article 16 letter a) the right of withdrawal is excluded after the service has been fully provided in the case of contracts for the supply of digital services. On the same reasoning, in the case of non-performance of contractual obligations, the sanction that may arise, depending on the type of contract (with a benefit at once or with successive benefits) is either resolution or termination, in accordance with the text of OUG no. 34/2014.

4. CONCLUSIONS

The theoretical considerations presented sought to highlight the comparative regulation of consumer rights in electronic and digital contracts, respectively in European and national legislation. One thing is certain: the aim pursued by the legislator was to counterbalance the position of inequality and the contractual imbalance specific to the relations between professionals and consumers. It was also possible to notice a tendency to clarify certain aspects of electronic and digital contracts, starting from common elements, with the capture of the features that differentiate them.

Finally, the conclusion of electronic contracts will probably become, in a not so distant future, the rule, as law will have to learn to live with the digital phenomenon, finding solutions and answers.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Directiva 2011/83/UE privind drepturile consumatorilor. JOUE L304/64 din 22.11.2011
2. OUG nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Monitorul Oficial al României nr. 427 din 11.06.2014
3. Directiva (UE) 2019/770 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019 privind anumite aspecte referitoare la contractele de furnizare de conținut digital și de servicii digitale. JO L 136 din 22 mai 2019
4. Directiva (UE) 2019/2161 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2019 de modificare a Directivei 93/13/CEE

a Consiliului și a Directivelor 98/6/CE, 2005/29/CE și 2011/83/UE ale Parlamentului European și ale Consiliului în ceea ce privește o mai bună asigurare a respectării normelor Uniunii în materie de protecție a consumatorilor și modernizarea acestor norme. Jurnalul Oficial 328L din 18.12.2019
5. Directiva (UE) 2023/2673 de modificare a Directivei 2011/83/UE în ceea ce privește contractele de servicii financiare încheiate la distanță și de abrogare a Directivei 2002/65/CE. Jurnalul Oficial seria L din 28.11.2023
6. Hotărârea CJUE pronunțată în cauza C-400/22 Conny GmbH din 30.05.2024
7. Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic. Monitorul Oficial al României nr. 959 din 29.11.2006
8. Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8.06.2000 referitoare la anumite aspecte juridice privind serviciile societății informaționale, în special comerțul electronic în piața internă. JO L178 din 17.07.2000
9. Bleoancă A. Contractul în formă electronică. Hamangiu. București. 2010, pp. 15-23
10. Savin A. Harmonising Private Law in Cyberspace: The New Directives in the Digital Single Market Context, Copenhagen Business School, În: CBS LAW Research Paper Series, 2019, nr. 19-35. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3474289 (vizitat 29.03.2025)
11. Ionuț A.O. Contractele online: sunt ele la fel de sigure ca cele clasice? https://www.juridice.ro/747401/contractele-online-sunt-ele-la-fel-de-sigure-ca-cele-clasice.html (vizitat 29.03.2025)
12. Mazeaud D. Les professionnels sont des consommateurs comme les autres în Liber amicorum. Melanges en l'honneur de Philippe Merle. Dalloz. Paris. 2012, p. 517
13. Terryn E. Le droit de retractation, les principes de d`acquis communautaire et le projet de cadre commun de reference în E. Terryn (coord), Le droit de retractation. Une analyse de droit compare. Droit europeen, allemand, francais, neerlandais et belge. Larcier. Bruxelles. 2008, p. 126
14. Luntraru L.B. Analiza noțiunii de „consumator" din perspectiva întinderii în timp a acesteia, în In Honorem Lucian Teodor Chiriac. Dreptul – arta binelui si a dreptății. Universul Juridic. București. 2022, pp. 318-327
15. Ploeșteanu N., Miron R. ș.a. Protecția datelor cu caracter personal. Modele și Formulare. Universitară. București. 2019
16. Roba R.M. Specific clauses in the individual employment contract, În: Revista Curentul Juridic, 2020, nr. 3, p. 7
17. Popa S. Drepturile consumatorilor în statornicirea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, În: Revista Dreptul, 2015, nr. 3, p. 44
18. Suciu S. Conformitatea conținutului digital. Noi instrumente legislative europene, În: Revista Română de Drept Privat, 2021, nr. 1. https://sintact.ro/#/publication/151021561?keyword=drepturile%20consumatorilor%20%C3%AEn%20contractele%20digitale&cm=SREST (vizitat 30.03.2025)
19. Suciu S. Reflecții asupra contractului digital, În: Revista Română de Drept Privat, 2022 nr. 2. https://sintact.ro/#/publication/151027188?keyword=drepturile%20consumatorilor%20%C3%AEn%20contractele%20digitale&cm=SREST (vizitat 30.03.2025)
20. Cărpenaru St. Tratat de drept comercial român, ediția a IV-a actualizată. Universul Juridic. București. 2014, p. 38 și urm.

Despre autor:

Sonia Bianca BLAJ,
doctor în drept, asistent universitar,
Facultatea de Economie și Drept,
Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „G.E.Palade" Tîrgu-Mureș,
ROR: https://ror.org/03gwbzf29
avocat Baroul Mureș,
email: sonia.blaj@umfst.ro
ORCID ID:0009-0009-2052-2520

About the author:

Sonia Bianca BLAJ,
PhD, teaching assistant,
Faculty of Economics and Law,
University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology „G.E.Palade" Tîrgu-Mureș,
ROR: https://ror.org/03gwbzf29
lawyer at Mureș Bar,
email: sonia.blaj@umfst.ro
ORCID ID:0009-0009-2052-2520

CZU: 366.5:656.7

DREPTUL LA COMPENSAȚIE AL PASAGERILOR AERIENI, CONFORM REGULAMENTULUI NR. 261/2004

Răzvan SCAFEȘ,
doctor în drept, asistent universitar

Uniunea Europeană a acordat o atenție sporită situațiilor în care pasagerii curselor aeriene pot suferi prejudicii ca urmare a refuzului de îmbarcare, anulării sau întârzierii zborului. În acest sens, au fost stabilite o serie de drepturi ale acestora, în funcție de evenimentul amintit, dar și de alte criterii precum distanța zborului sau durata întârzierii. Dintre acestea se distinge dreptul la compensație în bani, atunci când zborurile sunt anulate sau întârziate cu mai mult de trei ore față de ora stabilită de operatorul de transport aerian. Condițiile acordării acestor despăgubiri, inclusiv sub aspectul posibilității de a reține cauza exoneratoare a intervenirii unor „împrejurări excepționale" care să fi cauzat anularea sau întârzierea, au fost clarificate de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin hotărârile sale. Totodată, instanța europeană a lămurit și aspecte procedurale privind formularea cererilor în fața instanțelor naționale. Cu toate acestea, problema drepturilor pasagerilor rămâne una de actualitate la nivelul comunității europene, existând și în prezent necesitatea reformării legislației aplicabile, pentru a acoperi cât mai multe aspecte asupra cărora pot exista interpretări diferite. Pasagerii curselor aeriene trebuie astfel să cunoască și beneficiile care le sunt stabilite de către legislație în situațiile amintite.

Cuvinte cheie: pasageri, compensații, Regulamentul nr. 261/2004, zbor anulat, zbor întârziat.

THE RIGHT TO COMPENSATION OF AIR PASSENGERS, ACCORDING TO REGULATION NO. 261/2004

Răzvan SCAFEȘ,
PhD, assistant professor

The European Union has paid increased attention to situations in which air passengers may suffer damage as a result of denied boarding, flight cancellation or flight delays. In this regard, a series of their rights have been established, depending on the mentioned events, but also on other criteria such as the distance of the flight or the duration of the delay. Among these, the right to monetary compensation is distinguished, when flights are canceled or delayed by more than three hours from the time set by the air carrier. The conditions for granting this compensation, including the possibility of retaining the exonerating cause of the intervention of "exceptional circumstances" that caused the cancellation or delay, have been clarified by the Court of Justice of the European Union, through its rulings. At the same time, the European court has also clarified procedural aspects regarding the formulation of applications before national courts. However, the issue of passenger rights remains a topical one at the level of the European community, and there is still a need to reform the applicable legislation, in order to cover as many aspects as possible on which there may be different interpretations. Air passengers must therefore also know the benefits established by the legislation in the aforementioned situations.

Keywords: passengers, compensation, Regulation No. 261/2004, cancelled flight, delayed flight.

1. INTRODUCERE

La nivelul Uniunii Europene, drepturile pasagerilor din cadrul transportului aerian sunt reglementate primar de Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 [1]. Actul normativ a fost adoptat în cadrul unei politici generale de sporire a protecției oferite consumatorilor

1. INTRODUCTION

At the European Union level, air passenger rights are primarily regulated by Regulation (EC) No. 261/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 establishing common rules on compensation and assistance to passengers in the event of denied boarding and of cancellation or long delay of flights, and repealing Regulation (EEC) No. 295/91 [1]. The regulatory act was adopted as part of a general policy of increasing consumer protection at Community level, an aspect that is constantly developing with the diversifica-

la nivel comunitar, aspect care este în continuă dezvoltare odată cu diversificarea serviciilor oferite de operatorii economici.

Se impune să menționăm faptul că mișcarea consumeristă a creat dreptul consumației cu scopul principal de a crește conștientizarea consumatorilor față de practicile comerciale considerate dăunătore pentru aceștia, față de caracteristicile bunurilor și serviciilor și efectelor pe care acestea le au asupra consumatorului și patrimoniului său. În acest sens, în anii 1980, mișcarea consumeristă din Europa occidentală a creat primele organisme de protecție a consumatorilor, care aveau rolul de a urmări respectarea de către profesioniști a primelor reglementări legale în materie [2, p. 7]. În plus, dreptul consumației, prin conturarea principiilor specifice și a drepturilor consumatorului a creat cadrul juridic complet de protecție, în fața instanțelor de judecată.

Remarcăm astfel prima variantă a Codului consumației intrată în vigoare în Franța în anul 1993 [2, p. 7] într-o perioadă în care Uniunea Europeană era preocupată de adoptarea unui set de măsuri complexe de protecție a consumatorilor urmărind creșterea calității vieții cetățenilor europeni și evitarea unor produse alimentare neconforme, care ar cauza adevărate catastrofe sanitare. În acest sens a fost adoptată, spre exemplu, Directiva 85/374 CEE privind răspunderea pentru produsele defectuoase.

În acest context, pasagerii aerieni nu pot face excepție, odată ce aceștia sunt beneficiarii unor servicii a căror prestare poate fi afectată în mod unilateral de către compania aeriană, fără a exista o posibilitate reală de control cu privire la veridicitatea aspectelor invocate. Chiar anterior actelor de reglementare amintite, Uniunea Europeană a adoptat Regulamentul (CE) nr. 295/1991 al Consiliului din 4 februarie 1991 pentru stabilirea regulilor comune pentru compensațiile aferente refuzului la îmbarcare în transportul aerian [3]. Așa cum se poate observa însă, sfera de aplicabilitate a Regulamentului nr. 295/1991 era limitată strict la situațiile refuzului la îmbarcare, privite ca fiind cele mai frecvente situații în care consumatorii ar fi putut avea de suferit, la momentul respectiv.

Creșterea exponențială a frecvenței transportului aerian a născut însă ipoteze diferite privind prejudicierea pasagerilor, care s-au văzut tot mai des puși în situația timpilor mari de așteptare a curselor, cu depășirea orelor stabilite pentru decolare și aterizare la destinație, sau a imposibilității de a mai beneficia de servition of services offered by economic operators.

It is worth mentioning that the consumer movement created consumer rights with the main aim of raising consumer awareness of commercial practices considered harmful to them, of the characteristics of goods and services and the effects they have on the consumer and their assets. In this regard, in the 1980s, the consumer movement in Western Europe created the first consumer protection bodies, which had the role of monitoring compliance by professionals with the first legal regulations in the field [2, p. 7]. In addition, consumer law, by outlining specific principles and consumer rights, created a complete legal framework for protection before the courts.

We thus note the first version of the Consumer Code that came into force in France in 1993 [2, p. 7] at a time when the European Union was concerned with adopting a set of complex consumer protection measures aimed at increasing the quality of life of European citizens and avoiding non-compliant food products, which would cause real health catastrophes. In this regard, Directive 85/374 EEC on liability for defective products was adopted, for example.

In this context, air passengers cannot be an exception, since they are the beneficiaries of services whose provision can be affected unilaterally by the airline, without there being any real possibility of control over the veracity of the issues invoked. Even before the aforementioned regulatory acts, the European Union adopted Council Regulation (EC) No. 295/1991 of 4 February 1991 establishing common rules for compensation in the event of denied boarding in air transport [3]. As can be seen, however, the scope of Regulation No. 295/1991 was strictly limited to situations of denied boarding, considered to be the most frequent situations in which consumers could have suffered at the time.

The exponential increase in the frequency of air transport, however, gave rise to different hypotheses regarding the harm to passengers, who increasingly found themselves in the situation of long waiting times for flights, exceeding the times set for takeoff and landing at the destination, or the impossibility of benefiting from air service as a result of flight cancellation.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

Given the premise, we consider that the

ciul aerian ca urmare a anulării zborului.

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

Având în vedere situația premisă, apreciem că analiza dispozițiilor incidente urmează a fi făcută prin raportare la regulile de interpretare juridică, respectiv interpretarea logică, interpretarea sistematică și cea literală, completată cu interpretarea extensivă care derivă din hotărârile Curții de Justiție ale Uniunii Europene. De asemenea, baza științifică a cercetării o constituie hotărârile judecătorești pronunțate de instanța europeană, care au interpretat prevederile Regulamentului nr. 261/2004.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Scopul urmărit la adoptarea Regulamentului 261/2004 a fost declarat expres ca fiind necesitatea unei „înalte protecții a pasagerilor" și faptul că „refuzul la îmbarcare și anularea sau întârzierea prelungită a zborurilor pot cauza pasagerilor dificultăți și neplăceri grave", astfel cum se arată în paragrafele 2 și 3 din Preambulul la Regulamentul nr. 261/2004 [1]. Așadar, legiuitorul european a identificat principalele două posibile încălcări ale obligațiilor asumate de operatorul de transport aerian în prezent, aceasta fiind premisa acordării unor drepturi de compensație pasagerilor, pentru acoperirea prejudiciilor suferite. În acest sens, Regulamentul stabilește expres că obiectul său este de a stabili condițiile în care pasagerii își pot exercita drepturile minime atunci când li se refuză îmbarcarea împotriva voinței lor, zborul este anulat sau întârziat, conform art. 1 alin. (1) din Regulamentul nr. 261/2004 [1]. Desigur că aceste situații premise creează pasagerilor o puternică stare de disconfort atât fizic cât și psihic, acesta din urmă fiind supus unor stări lipsite de confort, ca urmare a creșterii timpilor de așteptare, nesiguranței privind zborul și a posibilității de a mai lua parte la evenimentele pe care aceștia le aveau programate ulterior zborului.

Așadar, un prim aspect de analizat este reprezentat de evenimentele pe care Regulamentul nr. 261/2004 le stabilește ca fiind generatoare de prejudicii în sensul acestuia. Sub acest aspect, distingem între refuzul la îmbarcare al pasagerului, anularea zborului și întârzierea zborului.

De asemenea, ca o chestiune aplicabilă în toate situațiile descrise anterior, Regulamentul impune îndeplinirea unor condiții pentru pasageri, astfel încât aceștia să poată fi eligibile pentru compensație. În acest sens, art. 3 stabilește

analysis of the incident provisions should be done by referring to the rules of legal interpretation, namely logical interpretation, systematic interpretation and literal interpretation, supplemented with the extensive interpretation that derives from the decisions of the Court of Justice of the European Union. Also, the scientific basis of the research is the court decisions pronounced by the European court, which interpreted the provisions of Regulation no. 261/2004.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The aim pursued when adopting Regulation 261/2004 was expressly stated as the need for a "high level of passenger protection" and the fact that "denied boarding and cancellation or long delay of flights can cause serious inconvenience and hardship to passengers", as stated in paragraphs 2 and 3 of the Preamble to Regulation no. 261/2004 [1]. Therefore, the European legislator has identified the two main possible breaches of the obligations assumed by the air carrier at present, this being the premise for granting passengers compensation rights, to cover the damages suffered. In this regard, the Regulation expressly establishes that its object is to establish the conditions under which passengers can exercise their minimum rights when they are denied boarding against their will, the flight is cancelled or delayed, according to art. 1 para. (1) of Regulation no. 261/2004 [1]. Of course, these situations create a strong state of discomfort for passengers, both physically and mentally, the latter being subjected to uncomfortable conditions, as a result of increased waiting times, uncertainty about the flight and the possibility of taking part in events that they had scheduled after the flight.

Therefore, a first aspect to analyze is represented by the events that Regulation no. 261/2004 establishes as generating damages within the meaning of it. Under this aspect, we distinguish between the passenger's denied boarding, flight cancellation and flight delay.

Also, as a matter applicable to all the situations described above, the Regulation requires the fulfillment of certain conditions for passengers, so that they can be eligible for compensation. In this regard, art. 3 establishes first of all a requirement relating to the flight or the airline operating it, as the case may be. In this respect, the Regulation will apply both (i) to passengers

în primul rând o cerinţă referitoare la zbor sau la compania aeriană care îl operează, după caz. Sub acest aspect, Regulamentul se va aplica atât (i) pasagerilor care pleacă de pe un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru în care se aplică tratatul, cât și (ii) pasagerilor care pleacă de pe un aeroport situat într-o țară terță către un aeroport situat pe teritoriul unui stat membru în care se aplică tratatul, exceptând cazurile în care aceștia au primit indemnizații sau compensații și au beneficiat de asistență în țara terță respectivă, în cazul în care operatorul de transport aerian al zborului respectiv este un operator de transport comunitar [1]. Din această perspectivă, apreciem că se impune să subliniem faptul că legiuitorul european a exclus de la aplicarea situația zborurilor care au originea pe un aeroport situat într-un stat terț, atunci când operatorul de transport este de asemenea o societatea dintr-un stat care nu este membru al Uniunii Europene. O astfel de situație poate naște inechități în rândurile pasagerilor zborurilor de retur pe teritoriul Uniunii Europene, deoarece aceștia nu vor beneficia de dreptul la compensație în condițiile arătate anterior.

De asemenea, o condiție este ca pasagerul să aibă o rezervare confirmată pentru zborul respectiv și să se prezinte personal pentru înregistrare în condițiile stipulate și la ora indicată în prealabil și în scris (inclusiv prin mijloace electronice) de către operatorul de transport aerian, tour operator sau un agent de voiaj autorizat sau, în cazul în care ora nu este indicată, nu mai târziu de 45 de minute înaintea orei de plecare publicate, conform art. 3 alin. (2) din Regulamentul nr. 261/2004 [1]. Această condiție nu trebuie însă îndeplinită atunci când suntem în ipoteza anulării zborului, conform art. 5 din Regulament. Concluzia care se desprinde este aceea că pasagerul trebuie să fie unul activ, care a intenționat efectiv să călătorească în zborul respectiv, caz în care în mod evident acesta se va prezenta pentru înregistrare. Cu toate acestea, condiția presupune anumite impedimente în dovedirea sa în prezent, deoarece înregistrarea efectivă se realizează în cele mai multe cazuri direct la poarta de îmbarcare, prin prezentarea codului QR emis de compania aeriană. Într-o astfel de situație, singura dovadă efectivă a prezentării la înregistrare o reprezintă evidența din sistemul informatic al companiei aeriene, sub condiția ca aceasta să fi procesat efectiv înregistrarea. O astfel de situație este îndoielnică în ipoteza refuzului la îmbarcare.

În cazul în care pasagerilor li se refu-

departing from an airport situated in the territory of a Member State to which the Treaty applies and (ii) to passengers departing from an airport situated in a third country to an airport situated in the territory of a Member State to which the Treaty applies, except in cases where they have received compensation or assistance and have benefited from assistance in the third country concerned, where the air carrier of the flight in question is a Community carrier [1]. From this perspective, we consider it necessary to underline the fact that the European legislator has excluded from its application the situation of flights originating in an airport situated in a third country, when the carrier is also a company from a State which is not a member of the European Union. Such a situation may give rise to inequities among passengers of return flights within the territory of the European Union, since they will not benefit from the right to compensation under the conditions indicated above.

It is also a condition that the passenger has a confirmed reservation for the flight in question and presents himself for check-in in person under the conditions stipulated and at the time indicated in advance and in writing (including by electronic means) by the air carrier, tour operator or an authorised travel agent or, if the time is not indicated, no later than 45 minutes before the published departure time, in accordance with Article 3(2) of Regulation No 261/2004 [1]. However, this condition does not have to be met when the flight is cancelled, in accordance with Article 5 of the Regulation. The conclusion that emerges is that the passenger must be an active one, who actually intended to travel on the flight in question, in which case he will obviously present himself for check-in. The condition currently poses certain obstacles to its proof, since the actual check-in is in most cases carried out directly at the boarding gate, by presenting the QR code issued by the airline. In such a situation, the only effective proof of the presence at check-in is the record in the airline's computer system, provided that it has actually processed the check-in. Such a situation is doubtful in the event of denied boarding.

If passengers are denied boarding against their will, or the conditions set out are met, the air carrier shall immediately grant them compensation in accordance with Article 7 and provide them with assistance in accordance with

ză îmbarcarea împotriva voinței lor, respectiv sunt îndeplinite condițiile arătate, operatorul de transport aerian le acordă imediat despăgubiri în conformitate cu articolul 7 și le oferă asistență în conformitate cu articolele 8 și 9 din Regulament [1].

A doua situație prevăzută de Regulament este cea a anulării zborului, care obligă operatorul aerian să ofere asistență pasagerilor în conformitate cu articolul 8 sau 9 din Regulament, după caz, precum și să acorde compensațiile prevăzute de articolul 7 din Regulament. Această din urmă obligație nu este însă una absolută. În primul rând, legiuitorul a stabilit o cauză exoneratoare de răspundere în situația în care operatorul aerian poate să facă dovada că anularea este cauzată de împrejurări excepționale care nu au putut fi evitate în pofida adoptării tuturor măsurilor posibile. Cea de-a doua cauză exoneratoare este la rândul său condiționată de îndeplinirea unei obligații de informare a pasagerului cu privire la anulare, respectiv: (i) în cazul în care sunt informați despre această anulare cu cel puțin două săptămâni înainte de ora de plecare prevăzută, (ii) în cazul în care sunt informați despre această anulare într-un termen cuprins între două săptămâni și șapte zile înainte de ora de plecare prevăzută și li se oferă o redirecționare care să le permită să plece cu cel mult două ore înainte de ora de plecare prevăzută și să ajungă la destinația finală în mai puțin de patru ore după ora de sosire prevăzută; (iii) în cazul în care sunt informați despre această anulare cu mai puțin de șapte zile înainte de ora de plecare prevăzută și li se oferă o redirecționare care să le permită să plece cel târziu cu o oră înainte de ora de plecare prevăzută ș i să ajungă la destinația finală în mai puțin de două ore după ora de sosire prevăzută, potrivit art. 5 alin. (1) lit. c) din Regulamentul nr. 261/2004 [1]. Cu privire la anularea zborului, Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) s-a pronunțat prin hotârea în Cauzele conexate C-146/20, C-188/20, C-196/20 și C-270/20 în sensul că „*articolul 2 litera (l) și articolul 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 261/2004 trebuie interpretate în sensul că un zbor este considerat „anulat" atunci când operatorul efectiv de transport aerian devansează acest zbor cu mai mult de o oră*"; cu toate acestea, informarea cu privire la devansarea zborului, comunicată pasagerului înainte de începerea călătoriei, poate constitui o „ofertă de redirecționare" în sensul art. 5 alin. 1 lit. a) și art. 8 alin. 1 lit. b) din Regulament [4].

Ultima situație prevăzută de Regulament, Articles 8 and 9 of the Regulation [1].

The second situation provided for by the Regulation is that of flight cancellation, which obliges the air carrier to provide assistance to passengers in accordance with Article 8 or 9 of the Regulation, as the case may be, as well as to grant the compensation provided for in Article 7 of the Regulation. This latter obligation is not, however, an absolute one. First, the legislator has established a ground for exemption from liability in the event that the air operator can prove that the cancellation is caused by exceptional circumstances which could not have been avoided despite the adoption of all possible measures. The second ground for exemption is in turn subject to the fulfilment of an obligation to inform the passenger of the cancellation, namely: (i) if they are informed of this cancellation at least two weeks before the scheduled time of departure, (ii) if they are informed of this cancellation between two weeks and seven days before the scheduled time of departure and are offered re-routing which allows them to depart no more than two hours before the scheduled time of departure and to reach their final destination less than four hours after the scheduled time of arrival; (iii) if they are informed of this cancellation less than seven days before the scheduled time of departure and are offered re-routing allowing them to depart no later than one hour before the scheduled time of departure and to arrive at their final destination less than two hours after the scheduled time of arrival, in accordance with Article 5(1)(c) of Regulation (EC) No 261/2004 [1]. Regarding flight cancellation, the Court of Justice of the European Union (CJEU) ruled in Joined Cases C-146/20, C-188/20, C-196/20 and C-270/20 that "*Article 2(l) and Article 5(1) of Regulation No 261/2004 must be interpreted as meaning that a flight is considered to be 'cancelled' when the operating air carrier brings forward the departure of that flight by more than one hour*"; however, the information regarding the bringing forward the time of the flight, communicated to the passenger before the start of the journey, may constitute an 'offer of re-routing' within the meaning of Article 5(1)(a) and Article 8(1)(b) of the Regulation [4].

The last situation provided for by the Regulation, directly related to the hypothesis of flight cancellation, is the delay, regarding which the legislator has established that it re-

în directă legătură cu ipoteza anulării zborului este întârzierea, cu privire la care legiuitorul a stabilit că impune operatorului aerian să asigure pasagerilor dreptul la deservire prevăzut de articolul 9 din Regulament sau dreptul la rambursare sau redirecționare, prevăzut de articolul 8 din Regulament, atunci când întârzierea este de cel puțin cinci ore. Durata întârzierii prezintă relevanță prin raportare la distanța zborului, în viziunea legiuitorului european, odată ce se face referire la o întârziere peste două ore pentru zborurile care au o distanță de maxim 1500 km, o întârziere de peste trei ore în cazul zborurilor intracomunitare de peste 1500 km și oricăror zboruri cuprinse între 1500 km și 3500 km, respectiv întârziere de peste 4 ore pentru toate celelalte zboruri [1]. Se observă că legiuitorul European nu a prevăzut în cazul întârzierilor dreptul pasagerilor la acordarea compensațiilor, astfel cum sunt acestea stabilite de articolul 7 din Regulament, odată ce nu a făcut o trimitere la aceste dispoziții.

Revenind la situațiile prevăzute de actul de reglementare, în ceea ce privește refuzul la îmbarcare, Regulamentul îl definește ca fiind "refuzul de a transporta pasageri pe un anumit zbor, deși aceștia s-au prezentat pentru îmbarcare în condițiile stabilite la articolul 3 alineatul (2), cu excepția cazurilor în care există motive temeinice pentru refuzul la îmbarcare, cum ar fi starea sănătății, cerințele de siguranță sau securitate sau documente de călătorie necorespunzătoare", potrivit art. 2 lit. j) din Regulamentul nr. 261/2004 [1]. Din textul de lege se desprinde concluzia că refuzul este manifestarea de voință unilaterală a companiei aeriene, care însă trebuie să fie nejustificată pentru a reprezenta o ipoteză care să dea dreptul la compensație. Cu privire la aceste aspecte și cu referire și la condițiile enunțate anterior, CJUE a stabilit, prin hotărârea în Cauza C-238/22, FW v. Latam Airlines Group SA, că "*Articolul 4 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 261/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 de stabilire a unor norme comune în materie de compensare și de asistență a pasagerilor în eventualitatea refuzului la îmbarcare și anulării sau întârzierii prelungite a zborurilor și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 295/91 coroborat cu articolul 2 litera (j) din Regulamentul nr. 261/2004 trebuie să fie interpretat în sensul că un operator efectiv de transport aerian care a informat în prealabil un pasager că îi va refuza îmbarcarea împotriva voinței sale pentru un zbor pentru care acesquires the air operator to ensure passengers the right to service provided for in Article 9 of the Regulation or the right to reimbursement or re-routing, provided for in Article 8 of the Regulation, when the delay is at least five hours. The duration of the delay is relevant in relation to the distance of the flight, in the view of the European legislator, since reference is made to a delay of more than two hours for flights with a maximum distance of 1500 km, a delay of more than three hours in the case of intra-Community flights of more than 1500 km and any flights between 1500 km and 3500 km, respectively a delay of more than 4 hours for all other flights [1]. It is noted that the European legislator did not provide for the right of passengers to compensation in the event of delays, as established by Article 7 of the Regulation, since it did not make a reference to these provisions.

Returning to the situations provided for by the regulatory act, with regard to denied boarding, the Regulation defines it as "*the refusal to carry passengers on a specific flight, although they have presented themselves for boarding in accordance with the conditions set out in Article 3(2), except in cases where there are compelling reasons for the refusal of boarding, such as health, safety or security requirements or inadequate travel documents*", according to Article 2(j) of Regulation No. 261/2004 [1]. The conclusion drawn from the legal text is that the refusal is a unilateral manifestation of the airline's will, which must, however, be unjustified in order to constitute a case giving rise to the right to compensation. With regard to these aspects and with reference to the conditions stated above, the CJEU established, by its judgment in Case C-238/22, FW v. Latam Airlines Group SA, *that* "*Article 4(3) of Regulation (EC) No 261/2004 of the European Parliament and of the Council of 11 February 2004 establishing common rules on compensation and assistance to passengers in the event of denied boarding and of cancellation or long delay of flights, and repealing Regulation (EEC) No 295/91, in conjunction with Article 2(j) of Regulation No 261/2004, must be interpreted as meaning that an operating air carrier which has informed a passenger in advance that it will deny him boarding against his will on a flight for which he has a confirmed reservation must compensate that passenger, even if he did not show up for boarding in the conditions laid down in Article 3(2) of that regulation*" [5]. Therefore, the

ta din urmă dispune de o rezervare confirmată trebuie să despăgubească pasagerul menționat, chiar dacă acesta nu s-a prezentat la îmbarcare în condițiile stabilite la articolul 3 alineatul (2) din acest regulament" [5]. Așadar, CJUE a stabilit o situație derogatorie de la prevederile generale referitoare la condiția prezentării pentru înregistrare spre îmbarcare, conform art. 3 alin. 2 din Regulament. Așa cum am menționat, una din condițiile generale stabilite de legiuitor era ca pasagerul să se prezinte spre înregistrare pentru îmbarcare, cu excepția ipotezei privind anularea zborului. Rațiunea pentru care s-a prevăzut această din urmă excepție este că nu se poate impune, în mod rezonabil, unui pasager care cunoaște că zborul său a fost anulat, să se mai prezinte pentru înregistrare, în condițiile în care oricum această operațiune nu ar mai fi derulată de către compania aeriană. În speță analizată de CJUE s-a avut în vedere că „*reiese dintr-o analiză contextuală a articolului 3 alineatul (2) litera (b) coroborat cu articolul 2 litera (j) din Regulamentul nr. 261/2004 că cerința potrivit căreia pasagerii trebuie să se prezinte la îmbarcare nu trebuie să fie îndeplinită în mod obligatoriu, ținând seama și de faptul că un refuz la îmbarcare se poate face anticipat, în cazul în care pasagerii au fost transferați de operatorul de transport aerian sau de operatorul de turism de la zborul pentru care aveau o rezervare către un alt zbor*" [5]. Cu alte cuvinte, pentru identitate de rațiune cu situația anulării zborului, nu se poate aprecia că pasagerul care cunoaște anticipat că i se va refuza îmbarcarea ar mai trebui să se prezinte pentru înregistrare, odată ce cunoaște că acest demers este lipsit de utilitate.

De asemenea, ipoteza întârzierii zborului a fost analizată în mod distinct de CJUE, care a interpretat reglementarea în sens extensiv și a acordat pasagerilor mai multă protecție decât era prevăzută în mod expres. Astfel, prin hotărârea în Cauzele conexate C-402/7 și C-432/07, Sturgeon și alții vs. Condor Flugdienst GmbH și Air France SA, deși s-a reținut că, indiferent de durata întârzierii, dacă zborul se efectuează în conformitate cu programarea prevăzută anterior de operatorul de transport, acesta nu poate fi considerat anulat, cu toate acestea, pasagerii unui astfel de zbor pot să beneficieze de dreptul la compensații stabilit de Regulament. În acest sens, "*articolele 5, 6 și 7 din Regulamentul nr. 261/2004 trebuie să fie interpretate în sensul că pasagerii zborurilor întârziate pot fi asimilați pasagerilor zborurilor anulate în vederea aplicării dreptului* CJEU established a derogatory situation to the general provisions regarding the condition of presenting for check-in for boarding, according to art. 3 para. 2 of the Regulation. As mentioned before, one of the general conditions established by the legislator was that the passenger should present himself for check-in for boarding, except in the case of flight cancellation. The reason for providing for this latter exception is that it cannot reasonably be required that a passenger who knows that his flight has been cancelled still present himself for check-in, given that this operation would no longer be carried out by the airline in any case. In the case analysed by the CJEU, it was considered that "*it follows from a contextual analysis of Article 3(2)(b) in conjunction with Article 2(j) of Regulation No 261/2004 that the requirement that passengers must present themselves for boarding does not have to be fulfilled in a mandatory manner, taking into account also the fact that a denied boarding may be made in advance, if the passengers have been transferred by the air carrier or tour operator from the flight for which they had a reservation to another flight*" [5]. In other words, for the same reason as the situation of flight cancellation, it cannot be considered that the passenger who knows in advance that he will be denied boarding should still present himself for registration, once he knows that this approach is useless.

The hypothesis of flight delay was also analysed separately by the CJEU, which interpreted the regulation broadly and granted passengers more protection than was expressly provided for. Thus, by the judgment in Joined Cases C-402/7 and C-432/07, Sturgeon and Others v. Condor Flugdienst GmbH and Air France SA, although it was held that, regardless of the duration of the delay, if the flight is operated in accordance with the schedule previously provided by the carrier, it cannot be considered cancelled, however, passengers of such a flight may benefit from the right to compensation established by the Regulation. In this regard, "*Articles 5, 6 and 7 of Regulation No 261/2004 must be interpreted as meaning that passengers whose flights are delayed may be treated in the same way as passengers whose flights are cancelled for the purposes of the right to compensation and may therefore rely on the right to compensation provided for in Article 7 of that regulation when they suffer, as a result of a*

la compensație și pot astfel invoca dreptul la compensație prevăzut la articolul 7 din acest regulament atunci când suportă, ca urmare a întârzierii unui zbor, o pierdere de timp egală sau mai mare de trei ore, cu alte cuvinte atunci când ajung la destinația lor finală cu trei ore sau mai mult după ora de sosire prevăzută inițial de operatorul de transport aerian. Cu toate acestea, o asemenea întârziere nu dă naștere unui drept la compensație în favoarea pasagerilor dacă operatorul de transport aerian poate face dovada că întârzierea prelungită este cauzată de împrejurări excepționale care nu au putut fi evitate în pofida adoptării tuturor măsurilor posibile, cu alte cuvinte împrejurări care scapă de sub controlul efectiv al operatorului de transport aerian" [6].

Astfel, sub imperiul deciziei CJUE amintite, inclusiv pasagerii zborurilor întârziate mai mult de trei ore, pot să beneficieze de compensații în conformitate cu prevederile art. 7 din Regulament, în funcție de distanța zborului, cu excepția situației în care operatorul aerian poate face dovada că întârzierea a fost cauzată de împrejurări excepționale. Această din ultimă ipoteză exoneratoare de răspundere este preluată din reglementarea similară în cazul anulării zborului, prevăzută în Regulament la art. 5 alin. 3.

Încadrarea anumitor evenimente în noțiunea de „împrejurări excepționale" a suscitat atenția CJUE în mai multe rânduri. În acest sens, au fost pronunțate mai multe hotărâri prin care s-au statuat principalele direcții privind modul de interpretare al acestor dispoziții, dintre care se impune să amintim următoarele situații despre care s-a stabilit că nu reprezintă astfel de împrejurări :

• Hotărârea din 11.05.2023 în Cauzele C-156/22 și C-158/22, Tap Portugal vs. Flightright Gmbh și Myflightright Gmbh: „*absența inopinată, din cauza bolii sau a decesului, a unui membru al echipajului indispensabil pentru efectuarea unui zbor, intervenită cu puțin timp înainte de plecarea prevăzută a acestui zbor*" [7];

• Hotărârea din 12.03.2020 în Cauza C-832/18, A și alții vs. Finnair: „*un operator de transport aerian nu poate invoca, pentru a se exonera de obligația sa de compensare, „împrejurări excepționale", în sensul acestei dispoziții, legate de defectarea unei componente așa-numite „on condition", și anume o componentă care este înlocuită doar ca urmare a defectării componentei precedente, în condițiile în care acesta are permanent în stoc o componentă de înlocuire, cu excepția cazului în care, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere, o asemeflight delay, a loss of time equal to or greater than three hours, in other words when they arrive at their final destination three hours or more after the arrival time initially scheduled by the air carrier. However, such a delay does not give rise to a right to compensation in favour of passengers if the air carrier can prove that the prolonged delay is caused by exceptional circumstances which could not have been avoided despite the adoption of all reasonable measures, in other words circumstances beyond the actual control of the air carrier*" [6].

Thus, under the aforementioned CJEU decision, including passengers of flights delayed by more than three hours, may benefit from compensation in accordance with the provisions of art. 7 of the Regulation, depending on the distance of the flight, except in the case where the air operator can prove that the delay was caused by exceptional circumstances. This last hypothesis exonerating liability is taken from the similar regulation in the case of flight cancellation, provided for in the Regulation in art. 5 paragraph 3.

The classification of certain events within the notion of "exceptional circumstances" has attracted the attention of the CJEU on several occasions. In this regard, several decisions have been delivered, which have established the main directions regarding the interpretation of these provisions, of which it is necessary to mention the following situations which have been established as not representing such circumstances:

• Judgment of 11.05.2023 in Cases C-156/22 and C-158/22, Tap Portugal vs. Flightright Gmbh and Myflightright Gmbh: "*unexpected absence, due to illness or death, of a crew member indispensable for the operation of a flight, occurring shortly before the scheduled departure of that flight*" [7];

• Judgment of 12.03.2020 in Case C-832/18, A and Others vs. Finnair: "*an air carrier cannot invoke, in order to be exempted from its obligation to compensate, 'exceptional circumstances' within the meaning of that provision, relating to the failure of a so-called 'on condition' component, namely a component which is replaced only as a result of the failure of the previous component, provided that it permanently has a replacement component in stock, unless, as is a matter for the referring court to determine, such a failure constitutes an event which, by its nature or origin, is not inherent in the normal*

nea defecțiune constituie un eveniment care, prin natura sau prin originea sa, nu este inerent exercitării normale a activității operatorului de transport aerian în cauză și scapă de sub controlul efectiv al acestuia, având-se în vedere totuși că, în măsura în care această defecțiune rămâne, în principiu, legată în mod intrinsec de sistemul de funcționare al aparatului, ea nu trebuie să fie considerată un astfel de eveniment" [8];

• Hotărârea din 22.12.2008 în Cauza C-549/07, Friederike Wallentin-Hermann v. Alitalia Linee Aeree Italiene Spa: „*o problemă tehnică care iese la iveală în timpul întreținerii aeronavei sau este cauzată de neîntreținerea corespunzătoare a unei aeronave nu poate fi considerată ca fiind o circumstanță extraordinară*" [9]. În același sens, în hotărârea din 17.09.2015 în Cauza C - 257/14, Corina van der Lans v. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV s-a arătat că "*o defecțiune, cum ar fi cea în cauză, care a fost cauzată de funcționarea defectuoasă prematură a anumitor componente ale unei aeronave poate să constituie un eveniment neașteptat. Cu toate acestea, o astfel de defecțiune rămâne intrinsec legată de sistemul de operare foarte complex al aeronavei, care este operat de transportatorul aerian în condiții, în special meteorologice, care sunt adesea dificile sau chiar extreme, înțelegându-se de altfel că nicio componentă a unei aeronave nu durează pentru totdeauna. Prin urmare, trebuie să se constate că evenimentul neașteptat este inerent exercitării normale a activității transportatorului aerian o astfel de situație nu se încadrează în definiția noțiunii de „circumstanțe extraordinare*" [10];

• Hotărârea din 19.12.2014 în Cauza C-394/14, Sandy Siewert și alții v. Condor Flugdienst Gmbh: „*coliziunea scărilor mobile de îmbarcare cu aeronava nu constituie „circumstanțe extraordinare*" [11];

• Hotărârea din 23.03.2021 în Cauza C-28/20, Airhelp Ltd. v. Scandinavian Airlines System Denmark – Norway – Sweden: „*grevă care este declarată la convocarea unui sindicat a personalului unui transportator aerian care operează, cu respectarea condițiilor prevăzute de legislația națională, în special a termenului de preaviz impus de aceasta, care are ca scop revendicarea revendicărilor lucrătorii transportatorului respectiv și care este urmat de o categorie de personal esențială pentru operarea unui zbor nu se încadrează în noțiunea de „circumstanță extraordinară*" [12];

• Hotărârea din 04.05.2017 în Cauza C-315/15, Marcela Peskova și Jiri Peska v. Travel *exercise of the activity of the air carrier concerned and is beyond its actual control, it being nevertheless borne in mind that, in so far as that failure remains, in principle, intrinsically linked to the operating system of the aircraft, it must not be regarded as such an event*" [8];

• Judgment of 22.12.2008 in Case C-549/07, Friederike Wallentin-Hermann v. Alitalia Linee Aeree Italiene Spa: "*a technical problem which comes to light during the maintenance of the aircraft or is caused by the failure to properly maintain an aircraft cannot be considered as an extraordinary circumstance*" [9]. In the same sense, in the judgment of 17.09.2015 in Case C - 257/14, Corina van der Lans v. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij NV it was stated that "*a failure, such as that in question, which was caused by the premature malfunction of certain components of an aircraft may constitute an unexpected event. However, such a failure remains intrinsically linked to the very complex operating system of the aircraft, which is operated by the air carrier under conditions, in particular meteorological conditions, which are often difficult or even extreme, it being understood that no component of an aircraft lasts forever. It must therefore be held that the unexpected event is inherent in the normal exercise of the air carrier's activity and such a situation does not fall within the definition of the notion of 'extraordinary circumstances'*" [10];

• Judgment of 19.12.2014 in Case C-394/14, Sandy Siewert and Others v. Condor Flugdienst Gmbh: "*the collision of boarding escalators with the aircraft does not constitute "extraordinary circumstances*" [11];

• Judgment of 23.03.2021 in Case C-28/20, Airhelp Ltd. v. Scandinavian Airlines System Denmark – Norway – Sweden: "*a strike which is declared at the call of a trade union of the staff of an operating air carrier, in compliance with the conditions laid down by national law, in particular the notice period imposed by it, which aims to assert the claims of the workers of the carrier concerned and which is followed by a category of staff essential for the operation of a flight does not fall within the notion of "extraordinary circumstances*" [12];

• Judgment of 04.05.2017 in Case C-315/15, Marcela Peskova and Jiri Peska v. Travel Service a.s.: "*the collision in flight between an aircraft and birds*" [13].

The compensations established by the

Service a.s.: „*coliziunea în zbor dintre o aeronavă și păsări*" [13].

Compensațiile pe care le stabilește Regulamentul, așa cum am putut observa, atât pentru situația zborului anulat cât și pentru cea a zborului întârziat mai mult de trei ore, sunt cele la care face referire articolul 7, diferențiate în funcție de distanța zborului. Astfel, acestea sunt în valoare de 250 Euro pentru toate zborurile cu o distanță până în 1500 km, 400 de euro pentru toate zborurile intracomunitare de peste 1500 kilometri și pentru toate zborurile cuprinse între 1 500 și 3500 kilometri și 600 de euro pentru toate celelalte zboruri.

Suplimentar față de dreptul la compensație, Regulamentul stabilește prin articolul 8 și dreptul la rambursare sau redirecționare, care se referă la posibilitatea pasagerului de a alege între rambursarea prețului achitat pentru biletul de călătorie, un zbor de retur la punctul de plecare inițial sau redirecționarea spre destinația finală. De asemenea, este reglementat dreptul la deservire, conform articolului 9 din Regulament care impune operatorului de transport aerian să ofere pasagerilor, în condițiile prevăzute în actul normativ, mese și băuturi răcoritoare proporționale cu timpul de așteptare, cazare hotelieră în anumite cazuri, precum și transportul dintre aeroport și locul de cazare. În plus, pasagerii au dreptul la două apeluri telefonice gratuite și de a trimite gratuit mesaje prin telex, fax sau e-mail. De remarcat că acestea beneficii incluse în dreptul la deservire sunt cumulate și nu alternative.

Totodată, sub aspect procedural se impune să menționăm că problema competenței de soluționare a acțiunilor formulate de pasageri în temeiul Regulamentului a fost tranșată de către CJUE, în lipsa unor dispoziții în cadrul actului normativ. Astfel, s-a stabilit prin hotărârea în cauza C-204/08, Rehder v. Air Baltic că "*singurele locuri care prezinta o legătura directa cu serviciile mentionate, prestate in executarea obligatiilor legate de obiectul contractului, sunt locurile de plecare si de sosire a avionului, precizandu-se ca „locurile de plecare si de sosire" trebuie sa fie intelese ca fiind cele convenite in contractul de transport in cauza, incheiat cu o singura companie aeriana care este operatorul de transport efectiv. Fiecare dintre aceste locuri prezinta o legatura suficienta de proximitate cu elementele materiale ale litigiului si, prin urmare, asigura o legatura stransa intre contract si instanta competenta. Prin urmare, o cerere de compensatii ca urmare a anularii unui zbor poate fi introdusa, la libera alegere a pasagerului in cauza, in fata instantei in*

Regulation, as we have seen, both for the situation of a cancelled flight and for that of a flight delayed by more than three hours, are those referred to in Article 7, differentiated according to the distance of the flight. Thus, they are worth 250 Euros for all flights with a distance of up to 1500 km, 400 Euros for all intra-Community flights of more than 1500 kilometers and for all flights between 1500 and 3500 kilometers and 600 Euros for all other flights.

In addition to the right to compensation, the Regulation also establishes, through Article 8, the right to reimbursement or rerouting, which refers to the passenger's possibility of choosing between reimbursement of the price paid for the travel ticket, a return flight to the initial point of departure or rerouting to the final destination. The right to service is also regulated, according to Article 9 of the Regulation, which requires the air carrier to offer passengers, under the conditions provided for in the regulatory act, meals and refreshments proportional to the waiting time, hotel accommodation in certain cases, as well as transport between the airport and the place of accommodation. In addition, passengers have the right to two free telephone calls and to send free messages by telex, fax or e-mail. It should be noted that these benefits included in the right to service are cumulative and not alternative.

At the same time, from a procedural point of view, it is necessary to mention that the issue of jurisdiction to resolve actions filed by passengers under the Regulation was settled by the CJEU, in the absence of provisions within the regulatory act. Thus, it was established by the judgment in case C-204/08, Rehder v. Air Baltic that "*the only places which have a direct link with the services mentioned, provided in the performance of the obligations related to the subject matter of the contract, are the places of departure and arrival of the aircraft, specifying that "places of departure and arrival" must be understood as those agreed in the contract of carriage in question, concluded with a single airline which is the actual carrier. Each of these places has a sufficiently close link of proximity to the material elements of the dispute and, therefore, ensures a close connection between the contract and the competent court. Consequently, a claim for compensation following the cancellation of a flight may be brought, at the free choice of the passenger concerned, before the court in whose*

circumscriptia careia se gaseste locul de plecare sau locul de sosire a avionului" [14].

4. CONCLUZII

În concluzie, subliniem faptul că protecția oferită de Regulamentul nr. 261/2004 este una minimă, astfel că pasagerii pot obține beneficii suplimentare față de cele prevăzute de acesta. În acest sens însă, orice aspecte privitoare la pretenții care nu sunt reglementate prin Regulament, urmează a fi soluționate, în cazul refuzului companiei aeriene, de către instanțele de judecată, în temeiul dreptului comun. Drepturile pasagerilor aerieni reprezintă o problemă aflată și în prezent în atenția organismelor europene abilitate, care își doresc o reformă a modului în care în prezent acestea sunt prevăzute. În acest sens, la nivelul Comisiei Europene s-a propus în 2013 modificări privind clarificarea unor principii cheie precum „circumstanțele extraordinare", „dreptul la compensații în cazul întârzierilor prelungite", „pierderea zborului de legătură", „întârzierile pe pistă", „dreptul la informare" [15]. Aceste aspecte urmăresc sporirea protecției acordată consumatorilor – pasageri ai curselor aeriene în discuție, pentru a putea fi acoperit, cel puțin în parte, prejudiciul cauzat acestora de neajunsurile unor zboruri care nu sunt operate în condițiile în care au fost stabilite inițial.

jurisdiction the place of departure or the place of arrival of the aircraft is located" [14].

4. CONCLUSIONS

In conclusion, we emphasize that the protection offered by Regulation no. 261/2004 is minimal, so passengers may obtain additional benefits to those provided for therein. In this regard, however, any aspects regarding claims that are not regulated by the Regulation are to be resolved, in the event of the airline's refusal, by the courts, under common law. Air passenger rights are an issue that is currently under the attention of the competent European bodies, which want a reform of the way in which they are currently provided. In this regard, at the European Commission level, amendments were proposed in 2013 to clarify key principles such as "extraordinary circumstances", "right to compensation in the event of long delays", "missed connecting flight", "delays on the runway", "right to information" [15]. These aspects aim to increase the protection granted to consumers - passengers of the air flights in question, in order to be able to cover, at least in part, the damage caused to them by the shortcomings of flights that are not operated under the conditions in which they were initially established.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:439cd3a7-fd3c-4da7-8bf4-b0f60600c1d6.0004.02/DOC_1&format=PDF (vizitat la 02.03.2025);
2. Goicovici J. Dreptul consumației. Cluj-Napoca: Sfera juridică, 2006;
3. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31991R0295, (vizitat la 02.03.2025);
4. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=251508&pageIndex=0&doclang=ro&mode=req&dir=&occ=first&part=1 (vizitat la 05.03.2025);
5. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=279123&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=607598 (vizitat la 04.03.2025);
6. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=74448&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=634162 (vizitat la 05.03.2025);
7. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=273606&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1381116 (vizitat la 05.03.2025);
8. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=224383&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1382720 (vizitat la 05.03.2025);
9. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76641&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1383140 (vizitat la 05.03.2025);
10. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=167942&page

Index=0&doclang=RO&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1384070, (vizitat la 05.03.2025);
11. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160962&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1385445, (vizitat la 05.03.2025);
12. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=239181&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1386881, (vizitat la 05.03.2025);
13. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190327&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1388742, (vizitat la 05.03.2025);
14. https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76299&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1399305, (vizitat la 05.03.2025);
15. https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/air-passenger-rights/ (vizitat la 06.03.2025).

Despre autor:

Răzvan SCAFEȘ,
doctor în drept, asistent universitar,
Departamentul „Drept Privat",
Facultatea de Drept, Universitatea din Craiova
ROR: https://ror.org/03s251g81
e-mail: razvan.scafes@sauleanusiasociatii.ro
ORCID ID:

About the author:

Răzvan SCAFEȘ,
PhD in law, assistant professor,
„Private Law" Department,
Faculty of Law, University of Craiova
ROR: https://ror.org/03s251g81
e-mail: razvan.scafes@sauleanusiasociatii.ro
ORCID ID:

CZU:

INDIVIDUALIZAREA SANCȚIUNILOR ÎN CAUZELE CONTRAVENȚIONALE REFERITOARE LA PROTECȚIA CONSUMATORILOR

Gheorghe RENIȚĂ,
doctor în drept

În acest articol este analizată problematica individualizării sancțiunilor în cauzele contravenționale referitoare la protecția consumatorilor. Accentul este pus pe Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 10 din 10 mai 2016, în care s-a verificat constituționalitatea stabilirii unor sancțiuni în mărime fixă în cauze ce vizau protecția drepturilor și intereselor consumatorilor. În acest sens se arată că lipsa mecanismelor, prin care ar fi posibilă realizarea individualizării judiciare, denaturează caracterul efectiv, proporțional și disuasiv al sancțiunii contravenționale, nu permite instanțelor de judecată de a exercita un control judiciar efectiv și încalcă dreptul justițiabililor de acces la justiție.

Cuvinte cheie: sancțiune contravențională, amendă, protecția consumatorilor, dreptul la un proces echitabil, accesul liber la justiție.

INDIVIDUALIZATION OF SANCTIONS IN CONTRAVENTIONAL CASESS RELATED TO CONSUMER PROTECTION

Gheorghe RENIȚĂ,
PhD

This article analyses the issue of individualizing sanctions in contravention cases related to consumer protection. The emphasis is placed on the Judgment of the Constitutional Court of the Republic of Moldova No. 10 of May 10, 2016, which verified the constitutionality of establishing fixed-size sanctions in cases aimed at protecting consumer rights and interests. In this regard, it is shown that the lack of mechanisms through which it would be possible to achieve judicial individualization distorts the effective, proportional and dissuasive nature of the contravention sanction, does not allow the courts to exercise effective judicial control and violates the right of litigants to access justice.

Keywords: contravention sanction, fine, consumer protection, right to a fair trial, free access to justice.

1. INTRODUCERE

Codul contravențional al Republicii Moldova [1] stabilește răspunderea (contravențională) pentru o serie de fapte care sunt de natură să aducă atingere relațiilor sociale referitoare la drepturile și interesele legitime ale consumatorilor. În mai multe cauze contravenționale de acest gen s-a pus problema individualizării sancțiunilor. Unele dintre aceste spețe au ajuns și în vizorul Curții Constituționale.

În acest studiu îmi propun să analizez problematica individualizarea sancțiunilor în cauzele contravenționale referitoare la protecția consumatorilor, valorificând în acest sens, în mod special, jurisprudența Curții Constituționale.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În procesul elaborării acestui studiu am apelat la mai multe metode de cercetare. În primul rând, am folosit metoda logică pentru

1. INTRODUCTION

The Contravention Code of the Republic of Moldova [1] establishes (contraventional) liability for a series of acts that are likely to harm social relations regarding the legitimate rights and interests of consumers. In several contraventional cases of this type, the issue of individualizing sanctions has been raised. Some of these cases have also reached the attention of the Constitutional Court.

In this study, I propose to analyse the issue of individualizing sanctions in contravention cases regarding consumer protection, making use of the jurisprudence of the Constitutional Court in this regard, in particular.

2. METHODS AND MATERIALS

In the process of developing this study, we have used several research methods. First, I have used the logical method to coherently and rationally present the issue of individualizing

a reda în mod coerent și rațional problematica individualizarea sancțiunilor în cauzele contravenționale referitoare la protecția consumatorilor. În al doilea rând, am folosit metoda istorică pentru a reda o retrospectivă a prevederilor referitoare la sancțiunile pentru unele fapte stabilite de Codul contravențional care sunt de natură să aducă atingere relațiilor sociale referitoare la drepturile și interesele legitime ale consumatorilor. Nu în ultimul rând, am folosit, preponderent, metoda dogmatică în contextul analizei jurisprudenței Curții Constituționale în domeniu.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Voi începe analiza prin a precizia circumstanțele cazurilor ajunse să fie examinate de către Curtea Constituțională. Mai exact, în 2016, Agenția pentru Protecția Consumatorilor (actualmente – Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor) a întocmit două procese-verbale: unul în privința administratorului unei unități comerciale, iar celălalt – în privința unității comerciale (i.e., persoanei juridice). Aceste procese-verbale au fost întocmite în baza art. 345 alin. (2) lit. e) din Codul contravențional, pentru lipsa mijlocului legal de măsurare a masei articolelor din metal prețios. Agentul constatator a aplicat persoanelor vizate sancțiunea amenzii în mărime de 300 de unități convenționale [3, § 8-15].

Aici trebuie de remarcat că în baza art. 17 alin. (4) din Codul contravențional, răspunderea contravențională a persoanei juridice nu exclude de răspunderea persoanei fizice sau, după caz, a persoanei cu funcție de răspundere pentru contravenția săvârșită. Mai mult, ca o chestiune de principiu, această optică nu conduce la încălcarea principiului *ne bis in idem*, pentru că este vorba de sancționarea a două persoane diferite: o persoană fizică și alta juridică. În același sens s-a concluzionat și în raport cu unele prevederi ale Codului penal [2, § 17].

După această paranteză, revenind la circumstanțele cazului, trebuie de reținut că atât administratorul persoanei juridice, cât și persoana juridică au contestat procesele-verbale în fața instanței de judecată.

În timpul procesului de judecată, avocatul persoanelor sancționate (i.e., persoane-

sanctions in consumer protection cases. Second, I have used the historical method to provide a retrospective of the provisions regarding sanctions for some acts established by the Code of Contraventions that are likely to affect social relations regarding the legitimate rights and interests of consumers. Last but not least, I have used, predominantly, the dogmatic method in the context of analysing the jurisprudence of the Constitutional Court in the field.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

I will begin the analysis by specifying the circumstances of the cases that came to be examined by the Constitutional Court. More precisely, in 2016, the Consumer Protection Agency (currently – the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection) drew up two reports: one regarding the administrator of a commercial unit, and the other – regarding the commercial unit (i.e., the legal entity). These reports were drawn up on the basis of art. 345 para. (2) let. e) of the Code of Contraventions, for the lack of a legal means of measuring the mass of articles made of precious metal. The ascertaining agent imposed a fine of 300 conventional units on the persons concerned [3, § 8-15].

It should be noted here that under art. 17 para. (4) of the Code of Contraventions, the contraventional liability of the legal entity does not exclude the liability of the natural person or, as the case may be, of the person with a position of responsibility for the contravention committed. Moreover, as a matter of principle, this approach does not lead to a violation of the ne bis in idem principle, because it is a question of sanctioning two different persons: a natural person and a legal entity. The same conclusion was reached in relation to some provisions of the Criminal Code [2, § 17].

After this parenthesis, returning to the circumstances of the case, it should be noted that both the administrator of the legal entity and the legal entity contested the minutes before the court.

During the trial, the lawyer of the sanctioned persons (i.e., the sanctioned persons had the same lawyer) requested the court to lift the exception of unconstitutionality in order to verify the constitutionality of the text "*fine of*

le sancționate au avut același avocat) a solicitat instanței de judecată ridicarea excepției de neconstituționalitate în vederea verificării constituționalității textului „*amendă de 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (literele d) și e)) și persoanei cu funcție de răspundere (literele a)-f))*" din articolul 345 alin. (2) din Codul contravențional, invocând motivul imposibilității individualizării sancțiunii de către instanța de judecată în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei [3, § 10 și § 14].

La rândul său, instanța de judecată a admis, printr-o încheiere, cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

După ce a verificat întrunirea condițiilor de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate (obiectul excepției intră în categoria actelor susceptibile controlului constituționalității, excepția a fost ridicată de subiectul abilitat cu acest drept, prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei și nu exista o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate), Curtea Constituțională a declarat excepția admisibilă pentru a fi examinată în fond.

În fața Curții Constituționale, avocatul a susținut că alin. (2) al art. 345 din Codul contravențional stabilește sancțiunea contravențională în mărime fixă, nepermițând instanței de judecată să individualizeze sancțiunea în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei, astfel cum prevede art. 9 și art. 41 din Codul contravențional. În viziunea sa, prin aplicarea unei sancțiuni disproporționate se încalcă dreptul justițiabililor la un proces echitabil. Potrivit avocatului, prevederile contestate încalcă art. 20 din Constituție, care reglementează accesul la justiție [3, § 35-37].

În acest context prezintă relevanță și unele opinii ale autorităților pe marginea acestei excepții de neconstituționalitate și, respectiv, pe marginea argumentelor invocate de avocat. Astfel:

– Guvernul, în opinia sa, a menționat că, „potrivit criteriilor generale de individualizare a sancțiunii prevăzute în art.41 din Codul contravențional, față de persoana, a cărei vinovăție este dovedită se aplică o sancțiune echitabilă, în limitele și în conformitate cu dispozițiile Co-

300 *conventional units applied to the legal entity (letters d) and e)) and the person with a responsible position (letters a)-f))*" in article 345 paragraph (2) of the Contravention Code, citing the impossibility of individualizing the sanction by the court depending on the concrete circumstances of the case [3, § 10 and § 14].

In turn, the court admitted, by a ruling, the request to lift the exception of unconstitutionality and sent the notification to the Constitutional Court, in order to resolve it.

After verifying that the conditions for admissibility of the exception of unconstitutionality were met (the object of the exception falls within the category of acts susceptible to constitutional review, the exception was raised by the subject empowered with this right, the contested provisions are to be applied in resolving the case and there was no previous decision of the Constitutional Court having as its object the contested provisions), the Constitutional Court declared the exception admissible to be examined on the merits.

Before the Constitutional Court, the lawyer argued that paragraph (2) of art. 345 of the Code of Contraventions establishes the contravention sanction in a fixed amount, not allowing the court to individualize the sanction depending on the specific circumstances of the case, as provided for in art. 9 and art. 41 of the Code of Contraventions. In his view, by applying a disproportionate sanction, the right of litigants to a fair trial is violated. According to the lawyer, the contested provisions violate art. 20 of the Constitution, which regulates access to justice [3, § 35-37].

In this context, some opinions of the authorities on this exception of unconstitutionality and, respectively, on the arguments invoked by the lawyer are also relevant. Thus:

– The Government, in its opinion, mentioned that "according to the general criteria for individualizing the sanction provided for in art. 41 of the Code of Contraventions, a fair sanction is applied to the person whose guilt is proven, within the limits and in accordance with the provisions of the Code. However, it follows from the provisions of this article that the phrase "within the limits" does not necessarily imply that the sanction must be established only within the limits of the minimum and max-

dului. Or, din prevederile acestui articol reiese că sintagma „în limitele " nu presupune neapărat faptul că sancțiunea trebuie stabilită doar în limitele plafonului minim și maxim, ar putea fi stabilită și în mărime fixă" [3, § 38];

– Președintele Republicii Moldova a susținut că stabilirea sancțiunilor în mărime fixă este o practică legislativă obișnuită, care este conformă cu teoria dreptului. În opinia Președintelui țării se menționa de asemenea că acest lucru nu poate periclita sub nici o formă accesul liber la justiție, consfințit de art.20 din Constituție [3, § 39];

– Parlamentul, în opinia sa, a menționat că, la 4 aprilie 2016, în Parlament a fost înregistrat proiectul de lege nr. 137 privind modificarea și completarea Codului contravențional, care prevede modificarea textului „*amendă de 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (literele d) și e)) și persoanei cu funcție de răspundere (literele a)-f))*" de la alin.(2) din art.345 din Codul contravențional. Parlamentul a cerut să i se acorde posibilitatea să rezolve pe cale legislativă excepția de neconstituționalitate a actului contestat [3, § 40];

– finalmente, Curtea Supremă de Justiție, în opinia sa scrisă, a invocat că prevederea supusă controlului constituționalității nu permite instanțelor de judecată individualizarea pedepselor după criteriile prevăzute în art. 9 alin. (1) din Codul contravențional, fapt ce se răsfrânge asupra asigurării echității la aplicarea sancțiunii în cauză [3, § 41].

Din analiza acestor poziții, se poate lesne observa că Parlamentul a recunoscut implicit că sancțiunile în mărime fixă reclamă o problemă din perspectiva Constituției. Și mai tranșant a fost Curtea Supremă de Justiție. În schimb, Guvernul și Președinția Republicii Moldova au încercat să convingă Curtea Constituțională că nu ar fi problemă faptul că pentru unele categorii de contravenții, cum ar fi cele ce vizează protecția drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor, legislatorul a stabilit sancțiuni în mărime fixe. Cine are dreptate?

În acest sens, cu titlu preliminar, Curtea Constituțională a stabilit principiile generale aplicabile speței, i.e.: (i) dreptul la un proces echitabil, (ii) principiul individualizării sancțiunii contravenționale și (iii) principiul proporționalității sancțiunilor.

imum ceiling, it could also be established in a fixed amount" [3, § 38];

– the President of the Republic of Moldova argued that establishing fixed-size sanctions is a common legislative practice, which is consistent with the theory of law. In the opinion of the President of the country, it was also mentioned that this cannot jeopardize in any way the free access to justice, enshrined in article 20 of the Constitution [3, § 39];

– the Parliament, in its opinion, mentioned that, on 4 April 2016, the draft law no. 137 on the amendment and completion of the Contravention Code was registered in the Parliament, which provides for the amendment of the text "*fine of 300 conventional units applied to the legal entity (letters d) and e)) and the person with a responsible position (letters a)-f))*" from paragraph (2) of art. 345 of the Contravention Code. The Parliament requested to be given the opportunity to resolve the exception of unconstitutionality of the contested act by legislative means [3, § 40];

– finally, the Supreme Court of Justice, in its written opinion, invoked that the provision subject to constitutional review does not allow the courts to individualize the penalties according to the criteria provided for in art. 9 para. (1) of the Contravention Code, a fact that affects the assurance of fairness in the application of the sanction in question [3, § 41].

From the analysis of these positions, it can be easily seen that the Parliament implicitly recognized that fixed-size sanctions pose a problem from the perspective of the Constitution. The Supreme Court of Justice was even more decisive. In contrast, the Government and the Presidency of the Republic of Moldova tried to convince the Constitutional Court that it would not be a problem that for some categories of contraventions, such as those aimed at protecting the legitimate rights and interests of consumers, the legislator established fixed-size sanctions. Who is right?

In this regard, as a preliminary matter, the Constitutional Court established the general principles applicable to the case, i.e.: (i) the right to a fair trial, (ii) the principle of individualization of the contravention sanction and (iii) the principle of proportionality of sanctions.

From the perspective of the right to a fair

Din perspectiva dreptului la un proces echitabil, Curtea Constituțională a subliniat că confomr articolului 20 din Constituție, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Potrivit Curții, accesul liber la justiție constituie un aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, principiu complex, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină. Accesul la justiție urmează a fi înțeles ca un drept de acces concret și efectiv la o instanță de plină jurisdicție [3, § 42-43].

În contextul celor elucidate, Curtea Constituțională a făcut apel la raționamentele Curții Europene a Drepturilor Omului expuse în cauza *Chevrol v. Franța*, potrivit cărora exercitarea deplinei jurisdicții de către o instanță presupune să nu renunțe la nici una din componentele funcției de a judeca. Așadar, refuzul unei instanțe sau imposibilitatea de a se pronunța în mod independent asupra anumitor aspecte cruciale pentru soluționarea litigiului, cu care a fost sesizată, ar putea constitui o încălcare a art.6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului [3, § 44].

Așa fiind, Curtea Constituțională a dedus că „dreptul de acces la justiție impune legislatorului obligația de a acorda oricărei persoane toate posibilitățile pentru a accede la instanța de judecată și a asigura efectivitatea dreptului de acces la justiție prin adoptarea unui cadru legislativ adecvat" [3, § 45].

Trecând de la general la particular, Curtea a reținut că conform articolului 72 alin.(3) lit.n) din Constituție, de competența Parlamentului ține reglementarea infracțiunilor, pedepselor și regimului executării acestora. În același timp, Curtea a menționat că prin reglementarea infracțiunilor și a pedepselor în materie penală urmează a se înțelege și competența reglementării contravențiilor și sancțiunilor contravenționale. Or, legea contravențională conține prevederi care indică de fapt natura penală a contravențiilor administrative. Pornind de la raționamentele invocate în cauza *Ziliberberg v. Moldova* din 1 februarie 2005, Curtea Constituțională a constatat, caracterul general al legii contravenționale și scopul pedepsei,

trial, the Constitutional Court emphasized that, in accordance with article 20 of the Constitution, every person has the right to effective satisfaction by the competent courts against acts that violate his or her rights, freedoms and legitimate interests. According to the Court, free access to justice constitutes an inherent aspect of the right to a fair trial, a complex principle, encompassing several fundamental relations and rights, through which its full exercise can be guaranteed. Access to justice is to be understood as a right of concrete and effective access to a court of full jurisdiction [3, § 42-43].

In the context of the elucidated, the Constitutional Court appealed to the reasoning of the European Court of Human Rights set out in the case of *Chevrol v. France*, according to which the exercise of full jurisdiction by a court implies not renouncing any of the components of the function of judging. Therefore, the refusal of a court or the impossibility of ruling independently on certain aspects crucial for the resolution of the dispute, with which it was notified, could constitute a violation of article 6 § 1 of the European Convention on Human Rights [3, § 44].

That being so, the Constitutional Court concluded that "the right of access to justice imposes on the legislator the obligation to grant every person all the possibilities to access the court and to ensure the effectiveness of the right of access to justice by adopting an adequate legislative framework" [3, § 45].

Moving from the general to the particular, the Court noted that according to article 72 paragraph (3) letter n) of the Constitution, the Parliament has the competence to regulate offences, punishments and the regime of their execution. At the same time, the Court noted that the regulation of offences and punishments in criminal matters should also be understood as the competence to regulate contraventions and contravention sanctions. However, the contravention law contains provisions that actually indicate the criminal nature of administrative contraventions. Based on the reasoning invoked in the case of *Ziliberberg v. Moldova* of 1 February 2005, the Constitutional Court found that the general nature of the contravention law and the purpose of the punishment, which is both to punish and to prevent, are sufficient to show

care este atât de a pedepsi, cât și de a preveni, sunt suficiente pentru a arăta că sunt aplicabile principii similare celor două legi: contravențională și penală [3, § 46-48]. În accepția Curții Constituționale, competența exclusivă a legislatorului de a reglementa care fapte constituie infracțiuni sau contravenții și care pedepse urmează a fi aplicate nu exclude obligativitatea respectării principiului legalității, care derivă din articolul 1 alin.(3) din Constituție, și anume din principiul constituțional al statului de drept.

În continuare, Curtea a reiterat jurisprudența sa anterioară în care a accentuat că „legiuitorul are dreptul de apreciere a situațiilor ce necesită a fi reglementate prin norme legale. Acest drept semnifică posibilitatea de a decide asupra oportunității la adoptarea actului legislativ în conformitate cu politica penală promovată în interesul general. (...) Totodată, orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului. (...) Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență" [*apud*: 3, § 50].

Din perspectiva principiului individualizării sancțiunii contravenționale, Curtea Constituțională a subliniat că „principiul constituțional al legalității impune diferențierea pedepselor stabilite pentru încălcarea legii. În acest sens, individualizarea legislativă nu este suficientă în atingerea scopului legii contravenționale atât timp cât nu este posibilă realizarea individualizării judiciare" [3, § 51].

Conceptual, prin individualizarea legală, legislatorul trebuie să ofere judecătorului competența de stabilire a pedepsei în anumite limite predeterminate – minimul și maximul special al pedepsei, precum și să prevadă, pentru același judecător, instrumentele care să-i permită alegerea și determinarea unei sancțiuni concrete, în raport cu particularitățile faptei și cu persoana care a comis o contravenție sau o infracțiune [3, § 52].

Potrivit Curții Constituționale, sancțiunea de drept contravențional, fiind o consecință a răspunderii contravenționale, trebuie să fie

that similar principles are applicable to the two laws: contravention and criminal [3, § 46-48]. In the opinion of the Constitutional Court, the exclusive competence of the legislator to regulate which acts constitute crimes or contraventions and which penalties/sanctions are to be applied does not exclude the obligation to respect the principle of legality, which derives from article 1 paragraph (3) of the Constitution, namely from the constitutional principle of the rule of law.

The Court further reiterated its previous case law in which it emphasized that "the legislator has the right to assess the situations that need to be regulated by legal norms. This right signifies the possibility of deciding on the appropriateness of adopting the legislative act in accordance with the criminal policy promoted in the general interest. (...) At the same time, any regulation must be within the limits of the principles established in the legal system in force and must subscribe to the principle of the rule of law. (...) The rule of law is ensured by the entire legal system, including criminal norms, these being characterized by certain specific features, distinctive in relation to other categories of norms, which differ from each other by their character and structure, by the scope of incidence" [*apud*: 3, § 50].

From the perspective of the principle of individualization of the contravention sanction, the Constitutional Court emphasized that "the constitutional principle of legality requires the differentiation of the penalties established for violating the law. In this sense, legislative individualization is not sufficient to achieve the purpose of the contravention law as long as it is not possible to achieve judicial individualization" [3, § 51].

Conceptually, through legal individualization, the legislator must provide the judge with the power to establish the penalty within certain predetermined limits – the minimum and maximum special penalty, as well as to provide, for the same judge, the instruments that allow him to choose and determine a specific sanction, in relation to the particularities of the act and the person who committed a contravention or a crime [3, § 52].

According to the Constitutional Court, the sanction of contravention law, being a con-

strict individualizată, adaptată cantitativ și calitativ la gravitatea faptei și persoana făptuitorului. Art. 9 din Codul contravențional determină criteriile care urmează a fi aplicate la individualizarea sancțiunii. Astfel, la aplicarea legii contravenționale urmează să se țină cont de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de persoana făptuitorului și de circumstanțele atenuante ori agravante. Iar criteriile generale de individualizare a sancțiunii contravenționale sunt expuse exhaustiv de asemenea în prevederile articolului 41 din Codul contravențional [3, § 53-55].

Astfel, Curtea Constituțională a reținut următoarele: „caracterul prejudiciabil al contravenției este determinat de obiectul juridic protejat, constituind semnul calitativ al contravenției, în timp ce gradul prejudiciabil depinde de gravitatea faptei săvârșite (valoarea daunei, forma vinovăției, motivul, scopul etc.), fiind un semn cantitativ. Prin urmare, calificarea faptei este efectuată doar de instanța de judecată și nu poate fi prestabilită de către legislator pentru toți destinatarii normei juridice contravenționale" [3, § 56-57].

Pornind de la aceste premise, Curtea Constituțională a statuat că „legislatorul nu poate determina sancțiunea pentru fiecare situație posibilă de facto în viitor, el fixează doar anumite criterii, în limita cărora instanța stabilește și aplică sancțiunea concretă. Or, aplicarea sancțiunii de către instanța de judecată va fi una deficitară, dacă la elaborarea legii și stabilirea sancțiunii de către legiuitor nu se va ține cont de posibilitatea determinării sancțiunii în funcție de criteriile de individualizare enunțate supra. Astfel, individualizarea judiciară se poate realiza doar în baza unor mecanisme de apreciere reglementate de lege, fiind astfel o expresie a principiului legalității" [3, § 58-59].

În fine, din perspectiva principiului proporționalității sancțiunilor, Curtea Constituțională a reținut că „în lipsa unei sancțiuni relativ determinate și a altor mecanisme de individualizare a sancțiunii în legea contravențională persoana nu are nici o posibilitate reală și adecvată de a beneficia pe cale judiciară de protejarea drepturilor sale, inclusiv de o sancțiune echitabilă. (...) Individualizarea sancțiunii trebuie să reflecte relația dintre sancțiune (proporția și natura acesteia) și gradul pe-

sequence of contravention liability, must be strictly individualized, quantitatively and qualitatively adapted to the gravity of the act and the person of the perpetrator. Art. 9 of the Contravention Code determines the criteria to be applied to the individualization of the sanction. Thus, when applying the contravention law, the nature and the harmful degree of the contravention, the person of the perpetrator and the mitigating or aggravating circumstances must be considered. And the general criteria for individualizing the contravention sanction are also exhaustively set out in the provisions of article 41 of the Contravention Code [3, § 53-55].

Thus, the Constitutional Court held the following: "the harmful nature of the contravention is determined by the protected legal object, constituting the qualitative sign of the contravention, while the harmful degree depends on the gravity of the committed act (the value of the damage, the form of guilt, the motive, the purpose, etc.), being a quantitative sign. Therefore, the qualification of the act is carried out only by the court and cannot be pre-established by the legislator for all recipients of the contraventional legal norm" [3, § 56-57].

Based on these premises, the Constitutional Court ruled that "the legislator cannot determine the sanction for every possible situation de facto in the future, he only sets certain criteria, within the limits of which the court establishes and applies the specific sanction. However, the application of the sanction by the court will be deficient if, when drafting the law and establishing the sanction, the legislator does not consider the possibility of determining the sanction according to the individualization criteria stated above. Thus, judicial individualization can only be achieved on the basis of assessment mechanisms regulated by law, thus being an expression of the principle of legality" [3, § 58-59].

Finally, from the perspective of the principle of proportionality of sanctions, the Constitutional Court held that "in the absence of a relatively determined sanction and other mechanisms for individualizing the sanction in the contravention law, the person has no real and adequate possibility of benefiting from the protection of his rights, including a fair sanction, through judicial means. (...) The individu-

ricolului social al faptei. În lipsa criteriilor de individualizare a sancțiunilor, statuate cert în cadrul legal, individualizarea judiciară nu poate fi efectiv satisfăcută față de contravenient pentru a-i asigura deplinătatea drepturilor și libertăților sale legitime. (...) Principiul individualizării sancțiunilor contravenționale, ca și cel al pedepselor în dreptul penal, trebuie să se afirme într-un cadru al deplinătății drepturilor fundamentale" [3, § 60-63].

În acest sens, Curtea a reamintit că în Hotărârea sa nr.7 din 16 aprilie 2015 a statuat că „limitarea exercițiului unor drepturi individuale, în considerarea unor drepturi colective [...] ce vizează [...] prevenția penală, constituie în permanență o operațiune sensibilă sub aspectul reglementării, fiind necesară menținerea unui just echilibru între interesele și drepturile individuale, pe de o parte, și cele ale societății, pe de altă parte" [*apud:* 3, § 64].

Așa stând lucrurile, Curtea Constituțională a reținut că „este dreptul legislatorului să stabilească sancțiunile contravenționale, dar respectând cu strictețe proporționalitatea dintre circumstanțele faptei, caracterul și gradul de prejudiciabilitate. Astfel, lipsa posibilității instanței de judecată de a aplica criteriile pentru individualizarea sancțiunii în cauza concretă și aplicarea unei sancțiuni absolut determinate nu asigură caracterul ei echitabil. Prin urmare, acest fapt poate conduce la încălcarea criteriilor de apreciere Engel deduse din jurisprudența Curții Europene (*Engel și alții v. Olanda*, hotărârea din 8 iunie 1976), în cazul în care persoanei declarate vinovate de comiterea contravenției să-i fie aplicată o sancțiune care, prin caracterul și gradul de severitate, să nu fie proporțională naturii juridice a încălcării" [3, § 65-67].

Curtea Constituțională a ținut să evidențieze raționamentele Curții Europene, expuse în cauza *Cumpănă și Mazăre v. România*, potrivit cărora la aprecierea proporționalității pedepsei trebuie să se țină seama de efectul de descurajare al acesteia. Or, în prezența unor interese concurente dintre victima unei contravenții și contravenient, aplicarea unei sancțiuni absolut determinate fără posibilitatea individualizării acesteia nu poate justifica restabilirea echilibrului dintre drepturile victimei și cele ale făptuitorului, asigurate în cadrul unui proces [3, § 68].

alization of the sanction must reflect the relationship between the sanction (its proportion and nature) and the degree of social danger of the act. In the absence of criteria for individualizing sanctions, clearly stated in the legal framework, judicial individualization cannot be effectively satisfied with respect to the offender in order to ensure the fullness of his legitimate rights and freedoms. (...) The principle of individualizing contravention sanctions, like that of punishments in criminal law, must be affirmed within a framework of the fullness of fundamental rights" [3, § 60-63].

In this regard, the Court recalled that in its Judgment no. 7 of 16 April 2015 it ruled that "limiting the exercise of individual rights, in consideration of collective rights [...] aimed at [...] criminal prevention, permanently constitutes a sensitive operation in terms of regulation, it being necessary to maintain a fair balance between individual interests and rights, on the one hand, and those of society, on the other hand" [*apud:* 3, § 64].

This being the case, the Constitutional Court held that "it is the legislator's right to establish the sanctions for contraventions, but strictly respecting the proportionality between the circumstances of the act, the nature and degree of prejudicially. Thus, the lack of possibility for the court to apply the criteria for individualizing the sanction in the concrete case and applying an absolutely determined sanction does not ensure its fairness. Therefore, this fact may lead to a violation of the Engel assessment criteria deduced from the case law of the European Court (*Engel and others v. Netherlands*, judgment of 8 June 1976), if the person declared guilty of committing the contravention is imposed a sanction which, by its nature and degree of severity, is not proportional to the legal nature of the violation" [3, § 65-67].

The Constitutional Court wanted to highlight the reasoning of the European Court, set out in the case of *Cumpănă and Mazăre v. Romania*, according to which, when assessing the proportionality of the punishment, its deterrent effect must be considered. However, in the presence of competing interests between the victim of a contravention and the offender, the application of an absolutely determined sanction without the possibility of its individualiza-

Prin urmare, Curtea a notat că individualizarea legislativă trebuie exercitată în măsura în care nu îngrădește sau limitează posibilitatea individualizării sancțiunii în raport cu fapta contravențională, pentru asigurarea unui just echilibru între drepturile garantate [3, § 70].

După această proiectare a principiilor generale referitoare la individualizarea sancțiunilor contravenționale, Curtea Constituțională a trecut la aprecierea constituționalității prevederilor contestate (i.e., sancțiunea pentru contravenția referitoare la încălcarea regulilor din domeniul metrologiei, mai exact – fapta concretizată în lipsa mijlocului legal de măsurare a masei articolelor din metal prețios).

Curtea Constituțională a început analiza în fond prin a sublinia că conform articolului 345 din Codul contravențional, constituie contravenție „încălcarea regulilor din domeniul metrologiei", iar încălcarea regulilor stabilite la alineatul (2) al acestui articol se sancționează cu amendă de 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice și persoanei cu funcție de răspundere. Curtea a constatat că pentru contravenția cuprinsă la articolul 345 alin.(2) din Codul contravențional legea a instituit sancțiunea sub formă de amendă în mărime fixă. Prin urmare, Curtea Constituțională a constatat că instanța este lipsită de posibilitatea aplicării sancțiunii în conformitate cu principiul individualizării sancțiunii contravenționale instituit în art. 9 din Partea generală a Codului contravențional, principiu care guvernează totalitatea reglementărilor din partea specială și are la bază următoarele criterii: caracterul și gradul prejudiciabil al faptei, caracteristica persoanei, precum și circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea. Astfel, Curtea Constituțională a reținut că liberul acces la justiție, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, exprimă și dreptul de a beneficia de mijloace adecvate ocrotirii dreptului încălcat, inclusiv ținând cont de principiul individualizării sancțiunii contravenționale și de criteriile acestuia [3, § 73-76].

În optica Curții Constituționale, „potrivit principiului constituțional al legalității, legiuitorul nu poate reglementa o sancțiune în așa fel, încât să lipsească instanța de judecată de posibilitatea de a individualiza sancțiunea, țiTherefore, the Court noted that legislative individualization must be exercised to the extent that it does not restrict or limit the possibility of individualizing the sanction in relation to the contravention, in order to ensure a fair balance between the guaranteed rights [3, § 70].

After this design of the general principles regarding the individualization of contravention sanctions, the Constitutional Court moved on to assessing the constitutionality of the contested provisions (i.e., the sanction for the contravention related to the violation of the rules in the field of metrology, more precisely – the act materialized in the absence of the legal means of measuring the mass of articles made of precious metal).

The Constitutional Court began its analysis on the merits by emphasizing that according to article 345 of the Contravention Code, a contravention is "violation of the rules in the field of metrology", and the violation of the rules set out in paragraph (2) of this article is sanctioned by a fine of 300 conventional units applied to the legal entity and the person with a responsible position. The Court found that for the contravention contained in article 345 paragraph (2) of the Contravention Code, the law established the sanction in the form of a fixed amount fine. Therefore, the Constitutional Court found that the court is deprived of the possibility of applying the sanction in accordance with the principle of individualization of the contravention sanction established in Article 9 of the General Part of the Contravention Code, a principle that governs all the regulations in the special part and is based on the following criteria: the nature and degree of prejudicially of the act, the characteristics of the person, as well as the circumstances that mitigate or aggravate the liability. Thus, the Constitutional Court held that free access to justice, encompassing several fundamental relations and rights, also expresses the right to benefit from adequate means to protect the violated right, including considering the principle of individualization of the contravention sanction and its criteria [3, § 73-76].

nând cont de circumstanțele cazului. În astfel de situație, competențele instanței ar fi limitate, creându-se precondiții pentru încălcarea drepturilor constituționale ale subiecților, inter alia, a dreptului constituțional la un proces echitabil. Prin urmare, (...) în lipsa mecanismelor de individualizare a sancțiunii în cauza concretă instanța de judecată este lipsită de posibilitatea de a efectua un control judiciar efectiv și, în final, justițiabilii nu pot beneficia de dreptul la un proces echitabil" [3, § 77-78].

Pentru a consolida acest raționament, Curtea Constituțională a invocat jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. În concret, Curtea Europeană, în cauza Silvester's Horeca SRL v. Belgia din 4 martie 2004, a statuat: dacă judecătorul este competent doar a stabili existența sau inexistența infracțiunii sau contravenției, dar nu este competent să stabilească asupra oportunității amenzii sau pedepsei, el nu exercită un control de plină jurisdicție. În acest sens, persoana interesată nu are dreptul de acces liber la un tribunal de plină jurisdicție [*apud*: 3, § 79].

Raportând această abordare din perspectiva Constituției, Curtea Constituțională a apreciat că „potrivit Constituției, justiția este înfăptuită doar de către instanțele judecătorești. Totodată, în procesul înfăptuirii justiției instanțele judecătorești trebuie să fie independente și să nu fie limitate în competențe, pentru a exercita un control de plină jurisdicție. În acest sens, (...) sistemul pedepselor penale și al sancțiunilor contravenționale, stabilit prin lege, având la bază anumite principii, trebuie să fie de natură să permită instanțelor judecătorești stabilirea pedepselor și a sancțiunilor. De asemenea, (...) o sancțiune nu poate fi exact determinată invocându-se interesul apărării sociale, or, aceasta trebuie subordonată dreptului și principiilor politicii contravenționale și drepturilor fundamentale. Stabilirea sancțiunilor în legea penală sau contravențională trebuie să fie ghidată de existența proporției între interesele și drepturile individuale, pe de o parte, și cele ale societății, pe de altă parte. Principiul constituțional al legalității impune diferențierea sancțiunilor stabilite pentru încălcarea legii, astfel încât să existe un echilibru între scopul legii contravenționale și mijloace, iar mijloacele utilizate să nu restrângă drepturile persoanei mai

In the view of the Constitutional Court, "according to the constitutional principle of legality, the legislator cannot regulate a sanction in such a way as to deprive the court of the possibility of individualizing the sanction, considering the circumstances of the case. In such a situation, the court's powers would be limited, creating preconditions for the violation of the constitutional rights of the subjects, inter alia, the constitutional right to a fair trial. Therefore, (...) in the absence of mechanisms for individualizing the sanction in the specific case, the court is deprived of the possibility of carrying out effective judicial control and, ultimately, the litigants cannot benefit from the right to a fair trial" [3, § 77-78].

To reinforce this reasoning, the Constitutional Court invoked the case law of the European Court of Human Rights. Specifically, the European Court, in the case of *Silvester's Horeca SRL v. Belgium* of 4 March 2004, ruled: if the judge is competent only to establish the existence or non-existence of the crime or contravention, but is not competent to establish the appropriateness of the fine or penalty, he does not exercise a full jurisdictional review. In this sense, the interested person does not have the right of free access to a court of full jurisdiction [*apud*: 3, § 79].

Reporting this approach from the perspective of the Constitution, the Constitutional Court assessed that "according to the Constitution, justice is administered only by courts. At the same time, in the process of administering justice, courts must be independent and not limited in competences, in order to exercise full jurisdictional control. In this sense, (...) the system of criminal penalties and contravention sanctions, established by law, based on certain principles, must be such as to allow courts to establish penalties and sanctions. Also, (...) a sanction cannot be precisely determined by invoking the interest of social defence, but it must be subordinated to the law and principles of contravention policy and fundamental rights. The establishment of sanctions in criminal or contravention law must be guided by the existence of a proportion between individual interests and rights, on the one hand, and those of society, on the other hand. The constitutional principle of legality requires the differentiation

mult decât este necesar pentru a atinge aceste scopuri" [3, § 80-83].

Prin urmare, Curtea Constituțională a subliniat că lipsa mecanismelor, prin care ar fi posibilă realizarea individualizării judiciare, denaturează caracterul efectiv, proporțional și disuasiv al sancțiunii contravenționale, nu permite instanțelor de judecată de a exercita un control judiciar efectiv și încalcă dreptul justițiabililor de acces la justiție [3, § 84].

Sintetizând cele menționate supra, Curtea Constituțională a conchis că modul de reglementare a sancțiunii pentru faptele contravenționale cuprinse la articolul 345 alin.(2) din Codul contravențional contravine articolelor 1 (care garantează preeminența dreptului), 20 (care garantează accesul liber la justiție și, implicit, dreptul la un proces echitabil) și 54 (care garantează principiul proporționalității) din Constituție [3, § 85]. În consecință, prin Hotărârea sa nr. 10 din 10 mai 2016, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional textul „*amendă de 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice (literele d) și e)) și persoanei cu funcție de răspundere (literele a)-f))*" din articolul 345 alin. (2) din Codul contravențional al Republicii Moldova, în măsura în care nu permite individualizarea sancțiunii.

În vederea asigurării aplicării principiului individualizării sancțiunilor contravenționale, Curtea Constituțională a emis o adresă Parlamentului, pentru operarea de modificări în Codul contravențional prin luarea în considerare a raționamentelor expuse în Hotărârea sa nr. 10 din 10 mai 2016. Totodată, în vederea evitării vidului legislativ și al executării Hotărârii nr. 10 din 10 mai 2016, Curtea Constituțională a instituit o soluție tranzitorie, și anume: până la modificarea cadrului legal, pentru contravențiile care prevăd o sancțiune în mărime fixă se va aplica o sancțiune între limita minimă stabilită de Partea generală și până la mărimea sancțiunii de la articolul respectiv din Partea specială a Codului contravențional al Republicii Moldova, care va constitui limita maximă [3, § 86-87].

Trebuie de remarcat că Parlamentul Republicii Moldova a fost receptiv la mesajul Curții Constituționale și a modificat concepția referitoarea la individualizarea sancțiunilor în cauzele contravenționale referitoare la protecția consumatorilor (și nu doar).

of sanctions established for violating the law, so that there is a balance between the purpose of the contravention law and the means, and the means used do not restrict the rights of the person more than is necessary to achieve these purposes" [3, § 80-83].

Therefore, the Constitutional Court emphasized that the lack of mechanisms through which it would be possible to achieve judicial individualization distorts the effective, proportional and dissuasive nature of the contravention sanction, does not allow the courts to exercise effective judicial control and violates the right of litigants to access justice [3, § 84].

Summarizing the above, the Constitutional Court concluded that the way of regulating the sanction for the contraventions contained in article 345 paragraph (2) of the Contravention Code contravenes Articles 1 (which guarantees the rule of law), 20 (which guarantees free access to justice and, implicitly, the right to a fair trial) and 54 (which guarantees the principle of proportionality) of the Constitution [3, § 85]. Consequently, by its Judgment no. 10 of 10 May 2016, the Constitutional Court declared unconstitutional the text "*fine of 300 conventional units applied to the legal entity (letters d) and e)) and the person with a responsible position (letters a)-f))*" in article 345 paragraph (2) of the Contravention Code of the Republic of Moldova, to the extent that it does not allow for the individualization of the sanction.

In order to ensure the application of the principle of individualization of contravention sanctions, the Constitutional Court issued an address to the Parliament, to make amendments to the Contravention Code by considering the reasoning set out in its judgment no. 10 of May 10, 2016. At the same time, in order to avoid the legislative vacuum and the execution of Judgment no. 10 of May 10, 2016, the Constitutional Court established a transitional solution, namely: until the legal framework is amended, for contraventions that provide for a fixed-size sanction, a sanction will be applied between the minimum limit established by the General Part and up to the amount of the sanction from the respective article of the Special Part of the Contravention Code of the Republic of Moldova, which will constitute the maximum limit [3, § 86-87].

De exemplu, prin Legea nr. 185 din 21.09.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [4], art. 345 din Codul contravențional a fost expus într-o redacție nouă:

„Articolul 345. Încălcarea regulilor din domeniul metrologiei

(1) Încălcarea regulilor din domeniul metrologiei prin:

a) introducerea pe piață, darea în folosință sau utilizarea la măsurări a mijloacelor de măsurare în domeniile sănătății publice, ordinii și siguranței publice, protecției mediului, protecției consumatorilor, perceperii taxelor și a impozitelor, corectitudinii tranzacțiilor comerciale, fără următoarele dovezi sau cu dovezile falsificate, după caz:

– marcajul aprobării de model;

– marcajul CE și marcajul metrologic suplimentar;

– marcajul de verificare metrologică;

– marcajul de verificare metrologică inițială CE;

– certificatul de aprobare de model;

– certificatul de etalonare,

ori fără buletinul de verificare metrologică sau cu buletinul de verificare metrologică cu termenul de valabilitate expirat,

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

b) introducerea pe piață a produselor preambalate care nu sunt marcate cu litera „e" și pe care nu este indicată masa nominală sau volumul nominal al produsului, de asemenea a sticlelor utilizate ca recipiente de măsură care nu sunt marcate cu semnul „ɜ" (epsilon inversat) de către producător ori sunt marcate cu semnul „ɜ" falsificat,

se sancționează cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

c) depozitarea și/sau introducerea pe piață a produselor preambalate ce nu corespund cerințelor și verificărilor prevăzute în regulamentele generale de metrologie legală,

It should be noted that the Parliament of the Republic of Moldova was receptive to the message of the Constitutional Court and modified the concept regarding the individualization of sanctions in contravention cases related to consumer protection (and not only).

For example, through Law No. 185 of 21.09.2017 on amending and supplementing certain legislative acts [4], art. 345 of the Code of Contraventions was set out in a new wording:

"Article 345. Violation of rules in the field of metrology

(1) Violation of rules in the field of metrology by:

a) placing on the market, putting into use or using for measurements measuring instruments in the fields of public health, public order and safety, environmental protection, consumer protection, collection of taxes and duties, correctness of commercial transactions, without the following evidence or with falsified evidence, as the case may be:

- the model approval mark;

- the CE marking and the supplementary metrological marking;

- the metrological verification mark;

- the initial CE metrological verification mark;

- the model approval certificate;

- the calibration certificate,

or without the metrological verification certificate or with the metrological verification certificate with an expired validity period,

shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 units conventional units applied to the individual, with a fine from 80 to 140 conventional units applied to the person with a responsible position, with a fine from 120 to 180 conventional units applied to the legal entity;

b) placing on the market pre-packaged products that are not marked with the letter "e" and on which the nominal mass or nominal volume of the product is not indicated, as well as bottles used as measuring containers that are not marked with the "ɜ" sign (inverted epsilon) by the manufacturer or are marked with a falsified "ɜ" sign,

shall be punished with a fine of 80 to 140 conventional units applied to the person in a responsible position, with a fine of 120 to 180

aprobate de Guvern,

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

d) introducerea pe piață de către producător sau reprezentantul autorizat al acestuia și/sau darea în folosință a mijloacelor de măsurare supuse controlului metrologic legal fără asigurarea reparației acestora

se sancționează cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

e) introducerea pe piață de către producător, reprezentantul autorizat al acestuia ori de către importator sau folosirea pe piață a mijloacelor de măsurare, altele decât cele care se supun controlului metrologic legal, care nu corespund exigențelor prescrise și pentru care nu a fost asigurată trasabilitatea măsurărilor prin etalonare

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

f) repararea, montarea și darea în folosință a mijloacelor de măsurare supuse controlului metrologic legal, preambalarea produselor, producerea și/sau importul sticlelor utilizate ca recipiente de măsură, înainte de depunerea notificării și confirmarea recepționării acesteia de către Institutul Național de Metrologie

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

g) refuzul de a motiva pertinența și siguranța de către responsabilii de publicarea sau de transmiterea rezultatelor măsurărilor, oferirea către public a unor rezultate ale măsurării false sau înșelătoare

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoana-

conventional units applied to the legal entity;

c) the storage and/or placing on the market of pre-packaged products that do not comply with the requirements and verifications provided for in the general regulations on legal metrology, approved by the Government, shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, by a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons in positions of responsibility, by a fine of 120 to 180 conventional units applied to legal persons;

d) placing on the market by the manufacturer or his authorized representative and/or putting into use measuring instruments subject to legal metrological control without ensuring their repair

shall be sanctioned by a fine of 80 to 140 conventional units applied to the person in a responsible position, by a fine of 120 to 180 conventional units applied to the legal entity;

e) the placing on the market by the manufacturer, his authorized representative or the importer or the use on the market of measuring instruments, other than those subject to legal metrological control, which do not meet the prescribed requirements and for which the traceability of measurements has not been ensured through calibration

shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, by a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons with a responsible position, by a fine of 120 to 180 conventional units applied to legal persons;

f) repair, installation and commissioning of measuring instruments subject to legal metrological control, pre-packaging of products, production and/or import of bottles used as measuring containers, before the notification has been submitted and its receipt has been confirmed by the National Institute of Metrology

shall be sanctioned with a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, with a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons in a responsible position, with a fine of 120 to 180 conventional units applied to legal persons;

g) refusal to justify the relevance and safety by those responsible for publishing or transmitting measurement results, offering

nei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere.

(2) Încălcarea regulilor din domeniul metrologiei prin:

a) utilizarea unor unităţi de măsură ilegale în domeniile de interes public

se sancţionează cu amendă de la 60 la 80 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 90 la 120 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere, cu amendă de la 100 la 160 de unităţi convenţionale aplicată persoanei juridice;

b) efectuarea de măsurări în domenii de interes public ce sînt neconforme reglementărilor tehnice şi documentelor normative în domeniul metrologiei, efectuarea de măsurări ale căror rezultate nu sînt trasabile la etaloanele naţionale sau la cele de referinţă ale Republicii Moldova, sau la cele ale altor ţări care sînt trasabile la etaloanele internaţionale

se sancţionează cu amendă de la 60 la 80 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 90 la 120 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere, cu amendă de la 100 la 160 de unităţi convenţionale aplicată persoanei juridice;

c) efectuarea de măsurări supuse controlului metrologic legal cu mijloace de măsurare neverificate metrologic sau neetalonate şi cu proceduri de măsurare legale neaprobate în modul stabilit

se sancţionează cu amendă de la 60 la 80 de unităţi convenţionale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 90 la 120 de unităţi convenţionale aplicată persoanei cu funcţie de răspundere, cu amendă de la 100 la 160 de unităţi convenţionale aplicată persoanei juridice;

d) introducerea pe piaţă, darea în folosinţă sau utilizarea mijloacelor de măsurare în măsurările din domenii de interes public fără marcaje metrologice (marcajul CE şi marcajul metrologic suplimentar, marcajul de aprobare de model, marcajul de verificare metrologică, marcajul de verificare metrologică iniţială CE) sau cu marcaje metrologice deteriorate, falsificate, înlăturate ori cu termenul de valabilitate expirat, fără certificate de aprobare de model, fără buletine de verificare metrologică sau cu documentele menţionate falsificate ori cu termenul expirat

false or misleading measurement results to the public

is sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, and a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons in a position of responsibility.

(2) Violation of metrology rules by:

a) using illegal units of measurement in areas of public interest

shall be sanctioned by a fine of 60 to 80 conventional units applied to a natural person, by a fine of 90 to 120 conventional units applied to a person with a responsible position, by a fine of 100 to 160 conventional units applied to a legal person;

b) performing measurements in areas of public interest that are not in accordance with technical regulations and normative documents in the field of metrology, performing measurements whose results are not traceable to national or reference standards of the Republic of Moldova, or to those of other countries that are traceable to international standards

shall be sanctioned with a fine of 60 to 80 conventional units applied to an individual, with a fine of 90 to 120 conventional units applied to a person with a responsible position, with a fine of 100 to 160 conventional units applied to a legal entity;

c) performing measurements subject to legal metrological control with measuring instruments that have not been metrologically verified or calibrated and with legal measurement procedures that have not been approved in the established manner

shall be sanctioned by a fine of 60 to 80 conventional units applied to natural persons, by a fine of 90 to 120 conventional units applied to persons with a responsible position, by a fine of 100 to 160 conventional units applied to legal persons;

d) placing on the market, putting into service or using measuring instruments in measurements in areas of public interest without metrological markings (CE marking and supplementary metrological marking, model approval marking, metrological verification marking, initial CE metrological verification marking) or with metrological markings damaged, falsified, removed or with expired validity, without model approval certificates, without metrologi-

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

e) oferirea de servicii, de către persoanele fizice sau juridice care activează în domenii de interes public, cu mijloace de măsurare neadecvate, deteriorate, fără marcaje metrologice (marcajul CE și marcajul metrologic suplimentar, marcajul de aprobare de model, marcajul de verificare metrologică, marcajul de verificare metrologică inițială CE) sau cu marcaje metrologice deteriorate, falsificate, înlăturate ori cu termenul de valabilitate expirat, fără certificate de aprobare de model, fără buletine de verificare metrologică sau cu documentele menționate falsificate ori cu termenul expirat

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 80 la 140 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei juridice;

f) utilizarea de mijloace de măsurare cu caracteristici metrologice modificate premeditat sau cu indicații exprimate în unități de măsură ilegale, puse sub interdicție de către Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor,

se sancționează cu amendă de la 60 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 120 la 180 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere."

4. CONCLUZII

Așadar, în concluzie, legislatorul a remediat (ca urmare a Hotărârii Curții Constituționale nr. 10 din 10 mai 2016) „eroarea" comisă și, respectiv, a stabilit limite minime și maxime în cazul contravențiilor ce vizează încălcarea regulilor din domeniul metrologiei, astfel încât agentul constatator și, în cele din urmă, instanța de judecată să aibă posibilitatea de a individualiza sancțiunea în mod just și echitabil.

cal verification bulletins or with the aforementioned documents falsified or with expired validity

shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, by a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons with a responsible position, by a fine of 120 to 180 conventional units applied to legal persons;

e) the provision of services, by natural or legal persons operating in areas of public interest, with inadequate, damaged measuring instruments, without metrological markings (CE marking and supplementary metrological marking, model approval marking, metrological verification marking, initial CE metrological verification marking) or with metrological markings damaged, falsified, removed or with an expired validity period, without model approval certificates, without metrological verification bulletins or with the aforementioned documents falsified or with an expired validity period

shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to natural persons, by a fine of 80 to 140 conventional units applied to persons with a responsible position, by a fine of 120 to 180 conventional units applied to legal persons;

f) the use of measuring instruments with deliberately modified metrological characteristics or with indications expressed in illegal units of measurement, prohibited by the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection, shall be sanctioned by a fine of 60 to 100 conventional units applied to individuals, and by a fine of 120 to 180 conventional units applied to persons with a responsible position."

4. CONCLUSIONS

Therefore, in conclusion, the legislator remedied (as a result of Constitutional Court Judgment no. 10 of May 10, 2016) the "error" committed and, respectively, established minimum and maximum limits in the case of contraventions aimed at violating the rules in the field of metrology, so that the ascertaining agent and, ultimately, the court have the opportunity to individualize the sanction in a fair and equitable manner.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul contravențional al Republicii Moldova. Nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 78-84/100 din 17.03.2017.
2. Decizia Curții Constituționale nr.68 din 14.05.2019 de inadmisibilitate a sesizării nr.87g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 362/1 din Codul penal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-237/156 din 19.07.2019.
3. Hotărârea Curții Constituționale nr.10 din 10.05.2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 345 alin.(2) din Codul contravențional (individualizarea sancțiunii) (Sesizările nr.26g/2016 și nr.34g/2016). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 204-205/58 din 12.07.2016.
4. Legea nr. 185 din 21.09.2017 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 371-382/632 din 27.10.2017.

Despre autor:

Gheorghe RENIȚĂ,
doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova,
ROR: https://ror.org/0475kvb92,
e-mail: gheorghe.renita@usm.md,
ORCID ID: 0000-0003-2722-009X

About the author:

Gheorghe RENIȚĂ,
Doctor of Law, University Lecturer,
Faculty of Law,
Moldova State University,
ROR: https://ror.org/0475kvb92,
e-mail: gheorghe.renita@usm.md,
ORCID ID: 0000-0003-2722-009X

CZU: 366.5:659

IMPACTUL PUBLICITĂȚII ÎNȘELĂTOARE ASUPRA DREPTURILOR CONSUMATORILOR: SOLUȚII DE MARKETING ȘI COMUNICARE

Dumitru NICULĂIȚĂ,
cercetător științific

Articolul de față analizează impactul publicității înșelătoare asupra drepturilor consumatorilor din perspectiva marketingului și a comunicării responsabile. În contextul creșterii volumului de conținut comercial, în special în mediul digital, consumatorii sunt expuși zilnic la mesaje care pot induce în eroare. Lucrarea evidențiază limitele cadrului juridic din Republica Moldova, identifică riscurile asociate cu manipularea publicitară și propune soluții din sfera marketingului etic: storytelling autentic, claritatea mesajului, educația consumatorilor și autoreglementarea profesională. Scopul articolului este de a demonstra că protecția consumatorilor nu trebuie să se bazeze exclusiv pe reglementări, ci poate fi consolidată prin practici de comunicare onestă și strategică asumate de actorii din sector.

Cuvinte-cheie: publicitate înșelătoare, drepturile consumatorilor, marketing etic, comunicare responsabilă, storytelling, autoreglementare, IMM-uri, competitivitate, mediu concurențial

THE IMPACT OF MISLEADING ADVERTISING ON CONSUMER RIGHTS: MARKETING AND COMMUNICATION SOLUTIONS

Dumitru NICULĂIȚĂ,
Scientific Researcher

This article analyzes the impact of misleading advertising on consumer rights from the perspective of marketing and responsible communication. In the context of the growing volume of commercial content – especially in the digital environment – consumers are increasingly exposed to messages that may be deceptive. The paper highlights the limitations of the legal framework in the Republic of Moldova, identifies the risks associated with misleading advertising, and proposes solutions rooted in ethical marketing—such as authentic storytelling, message clarity, consumer education, and professional self-regulation. It argues that consumer protection should not rely solely on regulation, but can be strengthened through honest and strategically designed communication practices adopted by industry stakeholders.

Keywords: misleading advertising, consumer rights, ethical marketing, responsible communication, storytelling, self-regulation, SMEs, competitiveness, market environment

1. INTRODUCERE

În contextul unei economii globalizate și a unei piețe din ce în ce mai competitive, publicitatea joacă un rol esențial în influențarea comportamentului de consum. Comunicarea comercială este nu doar un instrument de promovare a produselor și serviciilor, ci și un mecanism prin care companiile stabilesc relații de încredere cu publicul. Cu toate acestea, în goana după profit și cote de piață, tot mai multe entități recurg la practici publicitare înșelătoare, care afectează negativ drepturile și interesele legitime ale consumatorilor. Iar aceasta se întâmplă în majoritatea industriilor unde se observă trendul consumerismului.

Publicitatea înșelătoare nu doar că distorsionează concurența loială pe piață, dar generează și efecte directe asupra consuma-

1. INTRODUCTION

In the context of a globalized economy and an increasingly competitive market, advertising plays a crucial role in shaping consumer behavior. Commercial communication is not only a tool for promoting products and services, but also a mechanism through which companies establish trust-based relationships with the public. However, in the pursuit of profit and market share, more and more entities resort to misleading advertising practices that negatively affect the legitimate rights and interests of consumers—a phenomenon increasingly observed across industries marked by consumerism trends.

Misleading advertising not only distorts fair competition in the marketplace, but also generates direct consequences for consumers:

torilor: aceștia pot fi determinați să ia decizii de cumpărare în baza unor informații false, incomplete sau chiar manipulatoare. Într-un astfel de cadru, protecția consumatorilor devine o prioritate atât pentru autoritățile publice, cât și pentru organizațiile societății civile, specialiștii în marketing, comunicatorii și actorii din mediul academic.

În Republica Moldova, protejarea consumatorului împotriva practicilor comerciale neloiale este reglementată printr-un cadru legislativ specific. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor [8], completată de Codul contravențional al Republicii Moldova, interzice explicit publicitatea înșelătoare și stipulează sancțiuni aplicabile agenților economici. Mai recent, Legea nr. 302/2024 a adus modificări relevante în ceea ce privește sancțiunile contravenționale [10]. Cu toate acestea, aplicarea efectivă a prevederilor legale rămâne o provocare.

Potrivit datelor publicate de Biroul Național de Statistică (BNS), în 2023, accesul la internet este în creștere constantă în Republica Moldova [1]. Statistica oficială disponibilă vizează mai degrabă numărul de întreprinderi conectate la internet (841 mii puncte fixe și 2902,9 mii – puncte mobile), respectiv rata de penetrare a serviciilor TIC în gospodării. Procentul exact al gospodăriilor care utilizează internetul pentru a obține informații despre produse și servicii nu este clar documentat în datele publice recente. Cu toate acestea, tendințele globale și regionale indică o utilizare crescută a internetului în scopuri comerciale, ceea ce face relevantă analiza impactului comunicării online asupra comportamentului de consum. Aceste tendințe confirmă că mediul digital devine principala sursă de influențare a deciziilor de consum, dar și un spațiu vulnerabil la manipulări comerciale. Potrivit Centrului pentru Jurnalism Independent [2], publicitatea mascată sau neetichetată corespunzător în mass-media și online continuă să fie o problemă serioasă.

Extinderea rețelelor de socializare, a activității influencerilor digitali și a mecanismelor de promovare automatizată complică suplimentar eforturile autorităților de reglementare. În lipsa unor filtre clare între conținutul informativ și cel publicitar, consumatorii rămân vulnerabili în fața unei comunicări comerciale

they may be led to make purchasing decisions based on false, incomplete, or even manipulative information. In such a context, consumer protection becomes a priority not only for public authorities, but also for civil society organizations, marketing specialists, communicators, and academic actors.

In the Republic of Moldova, consumer protection against unfair commercial practices is regulated by a specific legislative framework. Law No. 105 of March 13, 2003 on Consumer Protection [8], complemented by the Contravention Code of the Republic of Moldova, explicitly prohibits misleading advertising and provides for sanctions applicable to economic operators. More recently, Law No. 302/2024 introduced relevant amendments to the contraventional sanctions [10]. However, the effective enforcement of these legal provisions remains a challenge.

According to data published by the National Bureau of Statistics (BNS), internet access in the Republic of Moldova continued to increase in 2023 [1]. The official statistics mainly reflect the number of enterprises connected to the internet (841,000 fixed-line points and 2,902,900 mobile points), as well as the penetration rate of ICT services in households. The exact percentage of households using the internet to obtain information about products and services is not clearly documented in recent public data. Nevertheless, global and regional trends point to a growing use of the internet for commercial purposes, making the analysis of online communication's impact on consumer behavior particularly relevant. These trends confirm that the digital environment has become the main source of influence over purchasing decisions—while simultaneously becoming a space highly vulnerable to commercial manipulation. According to the Independent Journalism Center [2], covert or improperly labeled advertising in mass media and online remains a serious issue.

The expansion of social media platforms, the activity of digital influencers, and the rise of automated promotion mechanisms further complicate the efforts of regulatory authorities. In the absence of clear boundaries between informational and promotional content, consumers remain vulnerable to increasingly sophisticated and difficult-to-regulate commercial

tot mai sofisticate și greu de controlat.

Acest articol își propune o analiză interdisciplinară privind impactul publicității înșelătoare asupra drepturilor consumatorilor, concentrându-se pe interacțiunea dintre cadrul juridic, strategiile de marketing și comunicarea responsabilă. Lucrarea propune soluții concrete din sfera marketingului și a comunicării în vederea prevenirii fenomenului, subliniind rolul strategic al profesioniștilor din domeniu în susținerea unui mediu economic echitabil.

Într-o economie cu un sector majoritar format din întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri), practicile comerciale corecte contribuie nu doar la protecția consumatorului, ci și la consolidarea competitivității reale în piață.

Acest articol a fost elaborat în cadrul Subprogramului 030101 „Fortificarea rezilienței, competitivității și durabilității economiei Republicii Moldova în contextul procesului de aderare la Uniunea Europeană", finanțare instituțională.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Articolul se bazează pe o cercetare calitativă, combinând trei metode principale:

(1) **analiza documentară**, aplicată asupra cadrului legal național și european privind publicitatea înșelătoare (Legea nr. 105/2003, Legea nr. 1227/1997, Codul contravențional, Directiva 2005/29/CE);

(2) **analiza de conținut**, orientată spre rapoarte și studii ale organizațiilor de reglementare (CJI, EASA, ICC, UNCTAD, BNS);

(3) **analiza modelelor de bune practici**, bazată pe campanii internaționale recunoscute pentru etică și transparență (ex. Dove, Patagonia).

Cercetarea are caracter descriptiv și exploratoriu, vizând relația dintre comunicarea responsabilă și protecția drepturilor consumatorilor.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cadrul conceptual și juridic

Publicitatea înșelătoare reprezintă o formă de comunicare comercială prin care sunt prezentate informații false, ambigue sau incomplete, menite să influențeze în mod nejustificat comportamentul consumatorului. Aceasta poate lua forme variate — de la exagerarea beneficiilor produsului și omisiunea unor caracteristici esențiale, până la utilizarea unor mesaje subliminale sau manipulative. Indiferent de modalitate, scopul este același: determinarea consumatorului să achiziționeze un produs sau serviciu pe baza unei percepții distorsionate.

This article aims to provide an interdisciplinary analysis of the impact of misleading advertising on consumer rights, focusing on the interaction between the legal framework, marketing strategies, and responsible communication. The study proposes concrete solutions from the field of ethical marketing and communication to prevent this phenomenon, highlighting the strategic role of professionals in supporting a fair and sustainable economic environment.

In an economy where small and medium-sized enterprises (SMEs) form the majority of the business landscape, fair commercial practices contribute not only to consumer protection, but also to strengthening real competitiveness in the market.

The article was developed within the framework of Subprogram 030101 „Strengthening the resilience, competitiveness, and sustainability of the economy of the Republic of Moldova in the context of the accession process to the European Union", institutional funding.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

This article is based on qualitative research, combining three main methods:

(1) document analysis, applied to the national and European legal framework regarding misleading advertising (Law No. 105/2003, Law No. 1227/1997, the Contravention Code, Directive 2005/29/EC);

(2) content analysis, focused on reports and studies issued by regulatory organizations (CJI, EASA, ICC, UNCTAD, BNS);

(3) best practice analysis, drawing from internationally recognized campaigns known for ethical standards and transparency (e.g., Dove, Patagonia).

The research has a descriptive and exploratory character, aiming to highlight the relationship between responsible communication and the protection of consumer rights.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Conceptual and Legal Framework

Misleading advertising is a form of commercial communication that presents false, ambiguous, or incomplete information intended to unjustifiably influence consumer behav-

teristici esențiale, până la utilizarea imaginilor sau termenilor care induc în eroare cu privire la preț, calitate sau origine. În plan juridic, publicitatea înșelătoare este considerată o practică comercială neloială și este interzisă de legislația Republicii Moldova, în conformitate cu standardele europene și internaționale.

În Republica Moldova, cadrul normativ relevant este stabilit în primul rând prin Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor [8], care interzice orice formă de publicitate ce poate induce în eroare consumatorii în ceea ce privește caracteristicile esențiale ale produsului sau serviciului. De asemenea, Legea nr. 1227 din 27 iunie 1997 privind publicitatea include reglementări explicite privind formele de publicitate interzisă, stipulând că orice comunicare care poate afecta decizia economică a consumatorului, pe baza unor informații false sau incomplete, este sancționabilă.

Aceste prevederi sunt completate de dispozițiile Codului contravențional (nr. 218/2008) care stabilește amenzi pentru agenții economici care promovează produse prin mijloace de dezinformare. În paralel, atribuții importante de supraveghere și sancționare revin nspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, instituție guvernamentară care, potrivit rapoartelor de activitate, înregistrează anual un număr semnificativ de sesizări privind comunicarea comercială neloială.

Publicitatea înșelătoare este definită ca acea formă de comunicare comercială ce prezintă informații false, ambigue sau incomplete, influențând decizia consumatorului în mod nejustificat. În Republica Moldova, Legea nr. 105/2003 [8] interzice explicit inducerea în eroare prin publicitate, iar Legea nr. 1227/1997 [9] cu privire la publicitate, detaliază formele interzise.

Acestea sunt completate de Codul contravențional, modificat prin Legea nr. 302/2024 [10], care introduce sancțiuni mai stricte. Cu toate acestea, lipsa unei legi consolidate, absența unui mecanism de autoreglementare funcțional și capacitatea redusă a instituțiilor de supraveghere îi limitează eficiența.

La nivel internațional, Directiva 2005/29/CE a Uniunii Europene [4] oferă un cadru armonizat de protecție împreună cu Ghidul ONU

ior. It can take various forms—from exaggerating product benefits and omitting essential characteristics to using misleading imagery or terminology regarding price, quality, or origin. Legally, misleading advertising is considered an unfair commercial practice and is prohibited by the legislation of the Republic of Moldova, in alignment with European and international standards.

In the Republic of Moldova, the relevant legal framework is primarily established by Law No. 105 of March 13, 2003 on consumer protection [8], which prohibits any form of advertising that may mislead consumers regarding the essential characteristics of a product or service. Additionally, Law No. 1227 of June 27, 1997 on advertising [9] includes explicit provisions regarding prohibited forms of advertising, stating that any communication capable of affecting a consumer's economic decision based on false or incomplete information is subject to sanctions.

These provisions are further supported by the Contravention Code (No. 218/2008), which establishes fines for economic operators who promote products using misleading means. Concurrently, the State Inspectorate for Non-Food Product Supervision and Consumer Protection— a governmental authority — is tasked with enforcement and oversight responsibilities and reports a significant number of complaints related to unfair commercial communication each year.

Misleading advertising is thus defined as a commercial communication that includes false, ambiguous, or incomplete content and unjustifiably influences consumer decisions. Law No. 105/2003 [8] explicitly prohibits deception in advertising, while Law No. 1227/1997 [9] provides further details on the forms such advertising may take.

The framework is reinforced by the Contravention Code, amended through Law No. 302/2024 [10], which introduces stricter penalties. Nevertheless, the absence of a consolidated legal act, the lack of a functional self-regulation mechanism, and the limited enforcement capacity of public authorities reduce the overall effectiveness of these regulations.

At the international level, Directive 2005/29/EC of the European Parliament and

pentru Protecția Consumatorilor (2015)/United Nations Guidelines for Consumer Protection (UNGCP) [12], care recomandă veridicitatea și transparența mesajelor publicitare.

Pentru profesioniștii în marketing, aceste reglementări constituie nu doar cerințe legale, ci repere etice pentru o comunicare sustenabilă și corectă față de consumator.

Deși reglementările legale definesc cu claritate ceea ce constituie o formă de publicitate înșelătoare, aplicarea lor în practică necesită nu doar instrumente de control, ci și o cultură a responsabilității în rândul profesioniștilor din marketing și comunicare. Într-un mediu comercial dinamic, presiunea de a capta atenția și a genera conversii rapide determină uneori derapaje etice, fie prin omisiuni intenționate, fie prin ambalarea creativă a mesajelor în limitele ambiguității. De aceea, pe lângă cadrul normativ oficial, este esențial ca sectorul de marketing să își dezvolte propriile mecanisme de autoreglementare, bazate pe principii etice și coduri de bună practică, precum cele promovate de International Chamber of Commerce (ICC) sau European Advertising Standards Alliance (EASA) [6]. Astfel, marketingul etic nu devine doar o obligație legală, ci și o strategie sustenabilă de construire a încrederii și loialității consumatorilor.

Impactul publicității înșelătoare asupra consumatorilor

Publicitatea înșelătoare are consecințe semnificative asupra comportamentului și percepțiilor consumatorilor, afectând nu doar deciziile individuale de cumpărare, ci și încrederea generală în piață și în mesajele comerciale. Pentru specialiștii în marketing și comunicare, este esențial să înțeleagă aceste efecte pentru a promova practici etice și sustenabile.

IMM-urile, în special cele din sectoarele emergente, sunt adesea cele mai vulnerabile în fața concurenței neloiale bazate pe comunicare înșelătoare, ceea ce le afectează capacitatea de a concura echitabil.

Expunerea la publicitate înșelătoare poate determina consumatorii să achiziționeze produse sau servicii care nu corespund așteptărilor lor, bazându-se pe informații false sau exagerate. Acest fenomen nu doar că generează insatisfacție post-achiziție, dar poate duce și la pierderea loialității față de branduri. Studiile

Council [4] offers a harmonized consumer protection framework, along with the United Nations Guidelines for Consumer Protection (UNGCP, 2015) [12], which emphasize truthfulness and transparency in advertising messages.

For marketing professionals, these regulations serve not only as legal requirements but also as ethical benchmarks for sustainable and fair communication with consumers.

Although the legal definitions of misleading advertising are clear, effective implementation in practice requires not only regulatory tools but also a culture of responsibility among marketing and communication professionals. In a dynamic commercial environment, the pressure to capture attention and generate quick conversions can sometimes lead to ethical deviations—whether through deliberate omissions or creatively packaging messages within the bounds of ambiguity. Therefore, in addition to the official regulatory framework, it is essential for the marketing sector to develop its own self-regulatory mechanisms based on ethical principles and codes of good practice, such as those promoted by the International Chamber of Commerce (ICC) and the European Advertising Standards Alliance (EASA) [6]. Thus, ethical marketing becomes not only a legal obligation but also a sustainable strategy for building consumer trust and brand loyalty.

The Impact of Misleading Advertising on Consumers

Misleading advertising has significant consequences on consumer behavior and perceptions, affecting not only individual purchasing decisions but also overall trust in the market and in commercial messages. For marketing and communication professionals, it is essential to understand these effects in order to promote ethical and sustainable practices.

Small and medium-sized enterprises (SMEs), particularly those in emerging sectors, are often the most vulnerable to unfair competition based on deceptive communication, which undermines their ability to compete fairly.

Exposure to misleading advertising can lead consumers to purchase products or services that fail to meet their expectations, based on false or exaggerated information. This phenomenon not only generates post-purchase

arată că, în cazul în care consumatorii descoperă discrepanțe între promisiunile publicitare și realitatea produsului, există o probabilitate crescută de a renunța la brandul respectiv în favoarea concurenței.

Publicitatea înșelătoare contribuie inclusiv și la creșterea scepticismului consumatorilor față de mesajele comerciale. Pe măsură ce cazurile de dezinformare devin mai frecvente, consumatorii pot dezvolta o atitudine precaută, punând la îndoială veridicitatea chiar și a reclamelor oneste, sincere. Acest scepticism generalizat poate diminua eficiența campaniilor publicitare și poate afecta negativ reputația industriei de marketing în ansamblul ei. Potrivit unui studiu realizat de Citruslabs, publicitatea falsă reduce semnificativ nivelul de încredere al consumatorilor în branduri, afectând loialitatea și percepția pozitivă asupra pieței [13].

În contextul comerțului electronic, unde consumatorii nu au posibilitatea de a inspecta fizic produsele înainte de achiziție, publicitatea înșelătoare poate avea efecte și mai pronunțate. Descrierile false sau imaginile manipulate pot induce în eroare cumpărătorii, conducând la creșterea ratei de returnare a produselor și la recenzii negative, ceea ce afectează atât consumatorii, cât și comercianții.

Consumatorii cu un nivel redus de informare sau experiență sunt mai susceptibili la influența publicității înșelătoare. Aceștia pot interpreta greșit mesajele comerciale și pot lua decizii de cumpărare nefavorabile, ceea ce subliniază necesitatea unor reglementări stricte și a unei educații continue în domeniul protecției drepturilor consumatorilor. Atunci când o companie este asociată cu practici de publicitate înșelătoare, aceasta riscă nu doar pierderea clienților existenți, ci și deteriorarea imaginii sale pe termen lung. Consumatorii pot percepe brandul ca fiind lipsit de onestitate și integritate, ceea ce poate duce la scăderea valorii brandului și la dificultăți în atragerea de noi clienți.

Mecanisme de protecție a consumatorilor în Republica Moldova

Protecția consumatorilor presupune o combinație de reglementări legale, autoreglementare profesională și educație. Cadrul juridic existent este completat de rolul Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor (ISS-

dissatisfaction but may also lead to a loss of brand loyalty. Studies show that when consumers discover discrepancies between advertising promises and the actual product, they are more likely to abandon the brand in favor of competitors.

Misleading advertising also contributes to increased consumer skepticism toward commercial messaging. As cases of disinformation become more frequent, consumers may adopt a more cautious attitude, questioning the truthfulness even of honest, well-intentioned advertisements. This generalized skepticism can reduce the effectiveness of advertising campaigns and negatively impact the reputation of the marketing industry as a whole. According to a study conducted by Citruslabs, false advertising significantly reduces consumer trust in brands, affecting both loyalty and positive market perception [13].

In the context of e-commerce, where consumers cannot physically inspect products before purchasing, misleading advertising can have even more pronounced effects. False descriptions or manipulated images may mislead buyers, resulting in higher return rates and negative reviews, which negatively impact both consumers and merchants.

Consumers with lower levels of information or experience are more susceptible to the influence of misleading advertising. They may misinterpret commercial messages and make unfavorable purchasing decisions, highlighting the need for stricter regulations and ongoing education in the field of consumer rights protection. When a company is associated with misleading advertising practices, it risks not only losing current customers but also damaging its long-term brand image. Consumers may perceive the brand as lacking honesty and integrity, which can lead to a decline in brand equity and difficulties in attracting new customers.

Consumer Protection Mechanisms in the Republic of Moldova

Consumer protection relies on a combination of legal regulations, professional self-regulation, and education. The existing legal framework is complemented by the role of the State Inspectorate for Non-Food Product Supervision and Consumer Protection (ISSPN-

PNPC), de inițiativele organizațiilor neguvernamentale și de obligațiile internaționale asumate de Republica Moldova.

Totuși, lipsesc instrumentele moderne de supraveghere digitală, iar instituțiile se confruntă cu capacitate redusă de intervenție rapidă. În paralel, publicitatea nativă, marketingul cu influenceri și tehnicile manipulative precum dark patterns* nu sunt reglementate clar.

**Dark patterns sunt elemente de design intenționat manipulative în interfețele digitale, care influențează utilizatorii să ia decizii contrare interesului lor. Exemple: ascunderea opțiunii de dezabonare, presiune artificială prin mesaje urgente, formulări de tip „confirmshaming".*

Strategii de marketing etic și comunicare responsabilă

Redefinirea valorii publicității: de la persuasiune la responsabilitate. Timp de mulți ani de zile, publicitatea a fost înțeleasă în mod tradițional ca un instrument de persuasiune, cu obiectivul principal de a influența comportamentul de cumpărare al consumatorului. Într-un mediu de piață hipercompetitiv, acest scop a fost adesea atins prin apeluri emoționale, promisiuni exagerate și, uneori, prin prezentarea denaturată a realității. Totuși, pe fondul evoluției comportamentului consumatorului și al creșterii nivelului de informare, această paradigmă începe să își piardă din eficiență și legitimitate.

În ultimii ani, s-a conturat un nou model, cunoscut în literatura de specialitate drept *truth-based marketing*, adică marketingul bazat pe onestitate, claritate și coerență între ceea ce promite un brand și ceea ce livrează în realitate. Potrivit cercetării realizate de M. G. Laczniak și P. E. Murphy, „marketingul etic nu este doar o reacție la reglementări, ci o alegere strategică care contribuie la construirea capitalului de încredere" [11]. Această abordare pune în prim-plan transparența și responsabilitatea socială, ca factori generatori de valoare pe termen lung.

Pentru marketeri și comunicatori, provocarea devine una dublă: să creeze mesaje convingătoare, dar fără a induce în eroare; să genereze emoție, dar fără manipulare. În loc să forțeze decizia de cumpărare, comunicarea responsabilă caută să educe consumatorul și să îi ofere un cadru echitabil de luare a deciziei. Astfel, valoarea publicității se mută de la convingerea rapidă la construirea de relații durabi-

PC), initiatives of non-governmental organizations, and international obligations undertaken by the Republic of Moldova.

However, modern tools for digital monitoring are lacking, and public institutions face limited capacity for rapid intervention. At the same time, native advertising, influencer marketing, and manipulative techniques such as *dark patterns* are not clearly regulated.

Dark patterns are deliberately manipulative design elements in digital interfaces that influence users to make decisions against their own interest. Examples include: hiding the unsubscribe option, creating artificial urgency through warning messages, or using language that induces guilt, such as "confirmshaming".

Ethical Marketing Strategies and Responsible Communication

Redefining the Value of Advertising: From Persuasion to Responsibility

For many years, advertising has traditionally been understood as a tool of persuasion, with the primary goal of influencing consumer purchasing behavior. In a hyper-competitive market environment, this objective has often been achieved through emotional appeals, exaggerated promises, and, at times, distorted representations of reality. However, as consumer behavior evolves and levels of information increase, this paradigm is beginning to lose both its effectiveness and legitimacy.

In recent years, a new model has emerged in the academic literature, known as truth-based marketing—a form of marketing grounded in honesty, clarity, and consistency between what a brand promises and what it actually delivers. According to research by M. G. Laczniak and P. E. Murphy, "ethical marketing is not merely a reaction to regulation, but a strategic choice that contributes to building trust capital" [11]. This approach emphasizes transparency and social responsibility as key drivers of long-term value.

For marketers and communicators, the challenge becomes twofold: to craft compelling messages without being misleading, and to evoke emotion without manipulation. Rather than pushing for immediate purchases, responsible communication seeks to educate consumers and provide a fair context for decision-making. Thus, the value of advertising

le bazate pe încredere și respect reciproc.

Un exemplu relevant este strategia adoptată de compania Patagonia (retailer din SUA) [1], care și-a bazat mesajele publicitare pe onestitate radicală și sustenabilitate verificabilă, ajungând nu doar să fidelizeze clienții, ci să devină un model global de „brand cu conștiință". Această alegere a demonstrat că o comunicare sinceră poate atrage nu doar respectul consumatorilor, ci și performanțe comerciale solide.

Această redirecționare a valorilor publicității este tot mai necesară și în Republica Moldova, unde încrederea consumatorului în branduri este de multe ori fragilă, iar suprasaturarea de mesaje publicitare creează un climat de scepticism. În acest context, fiecare campanie care promovează transparența, claritatea și relevanța reală devine un pas spre normalizarea unei piețe orientate spre consumator, nu doar spre vânzare.

Practici recomandate în redactarea mesajelor publicitare

Redactarea unui mesaj publicitar presupune un echilibru delicat între convingere și onestitate. În era digitală, unde publicul este mai informat, mai critic și mai expus la diverse tipuri de conținut, simpla creativitate nu mai este suficientă. Consumatorii cer claritate, dovezi și respect. De aceea, marketerii și comunicatorii au responsabilitatea de a crea mesaje care nu doar atrag, ci și respectă dreptul la informarea corectă.

Una dintre cele mai importante practici în redactarea responsabilă a publicității este evitarea superlativelor nejustificate. Expresii precum „cel mai bun produs de pe piață", „rezultate garantate" sau „fără concurență" pot fi ușor percepute ca înșelătoare dacă nu sunt susținute prin date verificabile. Pe lângă aceasta – așa gen de mesaje, nu mai sunt atât de credibile în rândul audiențelor țintă.

Un alt principiu de bază este transparența prețului și a condițiilor de vânzare. Promoțiile care ascund detalii importante în subsolul paginii sau în litere mici din contracte, compromit încrederea consumatorului. În acest sens, organizații internaționale precum European Advertising Standards Alliance (EASA) recomandă ca orice beneficiu menționat într-o reclamă (reducere, cadou, garanție) să fie însoțit de condițiile clare și accesibile de obținere [6].

shifts from rapid persuasion to the building of long-term relationships based on trust and mutual respect.

A relevant example is the strategy adopted by Patagonia, a U.S.-based retailer [1], which has grounded its advertising in radical honesty and verifiable sustainability—earning not only customer loyalty but also becoming a global model of a "conscious brand." This approach has shown that honest communication can win both consumer respect and solid commercial performance.

Such a reorientation of advertising values is increasingly necessary in the Republic of Moldova, where consumer trust in brands is often fragile, and the oversaturation of advertising messages creates a climate of skepticism. In this context, every campaign that promotes transparency, clarity, and genuine relevance becomes a step toward normalizing a market that is consumer-oriented, rather than purely sales-driven.

Recommended Practices in Advertising Message Writing

Crafting an advertising message involves a delicate balance between persuasion and honesty. In the digital era—where audiences are more informed, more critical, and increasingly exposed to various types of content—creativity alone is no longer sufficient. Consumers demand clarity, evidence, and respect. Therefore, marketers and communicators have the responsibility to create messages that not only attract attention but also respect the consumer's right to accurate information.

One of the most important practices in responsible advertising is avoiding unjustified superlatives. Phrases like "the best product on the market," "guaranteed results," or "unmatched performance" can easily be perceived as misleading if not supported by verifiable data. Moreover, such messages have become less credible among target audiences.

Another essential principle is transparency regarding pricing and sales conditions. Promotions that hide key details in footnotes or small print in contracts undermine consumer trust. In this context, international organizations such as the **European Advertising Standards Alliance (EASA)** recommend that any benefit mentioned in an advertisement (discount,

Totodată, mesajele trebuie adaptate nivelului de înțelegere al publicului țintă. Comunicarea unor produse financiare, medicale sau tehnice presupune un vocabular clar și explicativ. O campanie de promovare a unui credit, de exemplu, nu poate ascunde dobânda anuală efectivă (DAE) sub un design atractiv, fără a oferi explicații relevante – altfel riscă să fie sancționată nu doar legal (de către Comisia Națională a Pieței Financiare), ci și reputațional.

În concluzie, redactarea responsabilă nu înseamnă să renunți la creativitate, ci să o împletești cu rigoare, empatie și claritate. Un mesaj publicitar eficient este cel care nu are nimic de ascuns și reușește, în același timp, să convingă.

Storytelling autentic vs. promisiuni exagerate

Într-un mediu publicitar saturat de stimuli și mesaje comerciale, storytelling-ul a devenit una dintre cele mai eficiente forme de comunicare de brand. Poveștile au puterea de a umaniza brandurile, de a crea conexiuni emoționale și de a consolida loialitatea. Totuși, între storytelling și realitate trebuie păstrat un echilibru delicat. Atunci când povestea devine o ficțiune comercială deghizată în adevăr, comunicarea riscă să cadă în capcana promisiunilor exagerate sau chiar înșelătoare.

Autenticitatea în storytelling nu înseamnă doar sinceritate în conținut, ci și alinierea între valorile promovate și comportamentul real al brandului. Consumatorii devin tot mai atenți la congruența dintre mesaj și acțiune. Dacă un brand susține public responsabilitatea ecologică, dar este implicat în practici poluante, orice poveste spusă devine lipsită de credibilitate. Potrivit unui studiu publicat în Journal of Advertising Research, „poveștile de brand funcționează doar atunci când sunt percepute ca autentice, consecvente și relevante pentru experiența consumatorului" [14].

Un exemplu pozitiv în acest sens, la nivel international, este brandul Dove, care a promovat, prin campania „Real Beauty" [5], ideea diversității și acceptării propriului corp. Campania a avut succes nu doar pentru că a fost emoționantă, ci pentru că a fost susținută pe termen lung prin mesaje coerente, parteneriate educaționale și produse adaptate segmentelor promovate.

gift, warranty) be accompanied by clear and easily accessible terms and conditions [6].

Messages must also be adapted to the audience's level of understanding. Communicating about financial, medical, or technical products requires clear and explanatory language. For example, a credit promotion campaign cannot conceal the Annual Percentage Rate (APR) under attractive design without providing relevant explanations—otherwise, it risks legal sanctions (from the National Financial Market Commission) as well as reputational damage.

In conclusion, responsible advertising writing does not mean giving up creativity—it means combining it with rigor, empathy, and clarity. An effective advertising message is one that has nothing to hide and still succeeds in persuading.

Authentic Storytelling vs. Exaggerated Promises

In an advertising environment saturated with stimuli and commercial messages, storytelling has become one of the most effective forms of brand communication. Stories have the power to humanize brands, create emotional connections, and strengthen loyalty. However, a delicate balance must be maintained between storytelling and reality. When a brand narrative becomes a commercial fiction disguised as truth, communication risks falling into the trap of exaggerated or even deceptive promises.

Authenticity in storytelling means more than honest content—it requires alignment between the brand's promoted values and its actual behavior. Consumers are increasingly attentive to the consistency between message and action. If a brand publicly endorses environmental responsibility but engages in polluting practices, its story quickly loses credibility. According to a study published in the Journal of Advertising Research, "brand stories work only when they are perceived as authentic, consistent, and relevant to the consumer's experience" [14].

A positive international example is the Dove brand, which promoted the idea of diversity and self-acceptance through its "Real Beauty" campaign [5]. The campaign succeeded not only because it was emotionally powerful but also because it was sustained over time through coherent messaging, educational partnerships,

În contrast, campaniile care apelează la storytelling pur ficțional, fără legătură cu realitatea produsului sau a companiei, riscă să creeze o imagine artificială. De exemplu, o analiză a reclamelor din industria fast fashion arată că multe branduri folosesc narațiuni despre sustenabilitate fără a avea o strategie reală de producție responsabilă – fenomen cunoscut drept „greenwashing". Acest tip de storytelling exagerat nu doar că induce în eroare, ci poate eroda încrederea pe termen lung în întreaga categorie de produse.

Pentru comunicatori, soluția nu este renunțarea la emoție, ci ancorarea poveștilor în realitate, în experiențe autentice ale clienților, în istoria veridică a companiei sau în misiuni asumate și demonstrabile. Astfel, storytelling-ul devine nu o tehnică de manipulare, ci un instrument de consolidare a încrederii.

Rolul comunicatorilor în educarea consumatorilor

În contextul creșterii complexității pieței și avalanșei informaționale, consumatorii se confruntă frecvent cu dificultăți în a distinge între reclame informative, conținut sponsorizat, oferte reale și practici comerciale înșelătoare. În această ecuație, comunicatorii și marketerii nu mai pot fi priviți exclusiv ca intermediari ai intereselor comerciale, ci și ca actori cu rol educativ în formarea discernământului consumatorilor.

Conceptul de marketing educațional câștigă tot mai mult teren în literatura de specialitate. În practică, rolul educativ al comunicatorilor se poate manifesta în mai multe forme:

– campanii care explică diferențele dintre garanția legală și cea comercială;

– prezentarea transparentă a riscurilor în contractele financiare;

– promovarea responsabilității în consumul produselor de credit, alcool sau suplimente alimentare;

– inserarea de „etichete informaționale" în reclame, care să evidențieze clar condițiile de achiziție.

În Republica Moldova, există inițiative punctuale care susțin acest rol educațional. De exemplu, Centrul European al Consumatorului din Republica Moldova (ECCM), un ONG înființat în 2024, în cadrul unui proiect desfășurat de către Centrul Analitic Independent „Expert-Grup" a lansat la început de an

and products tailored to the segments it championed.

In contrast, campaigns that rely on purely fictional storytelling—disconnected from the reality of the product or company—risk creating an artificial image. For instance, an analysis of fast fashion advertisements shows that many brands use sustainability narratives without having a real strategy for responsible production—a phenomenon known as "greenwashing." This kind of exaggerated storytelling not only misleads but also erodes long-term trust in the entire product category.

For communicators, the solution is not to abandon emotion, but to anchor stories in reality—in authentic customer experiences, in the company's true history, or in clearly defined and demonstrable missions. In this way, storytelling becomes not a tool of manipulation, but a vehicle for building trust.

The Role of Communicators in Consumer Education

In the context of an increasingly complex marketplace and overwhelming information flow, consumers often struggle to distinguish between informative advertisements, sponsored content, genuine offers, and deceptive commercial practices. In this equation, communicators and marketers can no longer be seen solely as intermediaries of commercial interests, but also as key players with an educational role in shaping consumer discernment.

The concept of educational marketing is gaining traction in the academic literature. In practice, the educational role of communicators can take several forms:

campaigns that explain the difference between legal and commercial warranties;

transparent presentation of risks in financial contracts;

promoting responsibility in the consumption of credit products, alcohol, or dietary supplements;

including "informational labels" in advertisements that clearly highlight purchasing conditions.

In the Republic of Moldova, there are targeted initiatives that support this educational role. For example, the European Consumer Centre of the Republic of Moldova (ECCM), an NGO founded in 2024 within a project imple-

2025 Campania Națională de Informare a Consumatorilor: „Drepturile consumatorilor sunt drepturile mele!", care combină publicarea regulată de note informative, materiale vizuale și apariții media (tv, radio, online) pentru a învăța consumatorii cum să recunoască și să reacționeze la practicile comerciale incorecte [3]. Este un exemplu concret de colaborare eficientă între instituții, experți și profesioniști din comunicare, cu efecte măsurabile în creșterea gradului de conștientizare publică.

Pentru marketeri și specialiști în comunicare, asumarea acestui rol educațional nu este doar o responsabilitate etică, ci și o oportunitate strategică. Brandurile care investesc în comunicarea onestă și formativă devin surse de încredere, iar consumatorii tind să le răsplătească prin fidelitate. Mai mult decât atât, contribuția la formarea unei culturi comerciale responsabile creează un mediu concurențial mai sănătos pentru toți actorii din piață.

Inițiativele de educare prin activități de marketing nu doar că sporesc competențele decizionale ale consumatorilor, dar contribuie la reducerea vulnerabilității în fața promisiunilor înșelătoare și a presiunii sociale tot mai simțite în ultima perioadă.

Autoreglemantarea profesională și etica de breaslă

Într-un context în care reglementările legale pot deveni reactive și uneori insuficiente pentru a preveni practicile comerciale înșelătoare, autoreglementarea devine un mecanism complementar esențial. Etica profesională, asumată la nivel de industrie, agenție sau individ, joacă un rol critic în promovarea unui marketing responsabil, în special în sectoare sensibile sau intens concurențiale.

Codurile de conduită elaborate de organizații precum International Chamber of Commerce (ICC) [7] sau European Advertising Standards Alliance (EASA) [6], oferă repere concrete pentru practicile publicitare oneste, de la claritatea mesajului până la respectarea drepturilor minorilor sau protejarea publicului vulnerabil. De exemplu, Codul Consolidat al ICC stipulează că „comunicarea comercială trebuie să fie veridică, decentă, onestă și să nu inducă în eroare, indiferent de forma sau canalul utilizat" [7].

În paralel, tot mai multe companii încep să adopte coduri interne de etică, care vizează

mented by the Independent Think Tank "Expert-Grup", launched at the beginning of 2025 the National Consumer Information Campaign titled "Consumer rights are my rights!". This campaign combines regular publication of informative notes, visual materials, and media appearances (TV, radio, online) to teach consumers how to identify and respond to unfair commercial practices [3]. It is a concrete example of effective collaboration between institutions, experts, and communication professionals, with measurable effects in increasing public awareness.

For marketers and communication specialists, assuming this educational role is not only an ethical responsibility but also a strategic opportunity. Brands that invest in honest and educational communication become trusted sources, and consumers tend to reward them with loyalty. Moreover, contributing to the development of a responsible commercial culture helps build a healthier competitive environment for all market participants.

Educational initiatives through marketing activities not only enhance consumers' decision-making capabilities but also reduce their vulnerability to misleading promises and increasing social pressure.

Professional Self-Regulation and Industry Ethics

In a context where legal regulations can become reactive and sometimes insufficient to prevent misleading commercial practices, self-regulation emerges as an essential complementary mechanism. Professional ethics, assumed at the level of the industry, agency, or individual, plays a critical role in promoting responsible marketing, especially in sensitive or highly competitive sectors.

Codes of conduct developed by organizations such as the International Chamber of Commerce (ICC) [7] and the European Advertising Standards Alliance (EASA) [6] offer clear guidelines for honest advertising practices—from message clarity to the protection of minors and vulnerable audiences. For example, the Consolidated ICC Code stipulates that "*commercial communication must be truthful, decent, honest, and not misleading, regardless of the form or medium used*" [7].

In parallel, more and more companies are

nu doar conformitatea cu legea, ci și asumarea unui set de valori care guvernează relația cu clienții. Aceste documente interne pot include standarde privind verificarea mesajelor publicitare, colaborarea cu influenceri sau selectarea partenerilor media. Astfel de inițiative sporesc responsabilitatea la nivel de echipe de marketing și comunicare și reduc riscul de criză reputațională.

Autoreglarea este relevantă și pentru piața Republicii Moldova, unde autoritățile de control au resurse limitate, iar practicile în domeniul publicității digitale sunt greu de monitorizat în timp real. În lipsa unui organism național de autoreglementare funcțional – cum este de exemplu în România, Consiliul Român pentru Publicitate – responsabilitatea etică cade pe profesioniștii din domeniu. Agențiile, departamentele de marketing și comunicatorii individuali au oportunitatea de a stabili standarde interne, care, chiar și neformalizate, pot duce la un climat mai sănătos de comunicare comercială.

Din această perspectivă, etica în publicitate nu trebuie înțeleasă ca o frână pentru creativitate, ci ca o investiție în sustenabilitatea reputației. Brandurile care respectă standarde etice ridicate nu doar evită sancțiuni, ci devin și modele de responsabilitate în ochii consumatorilor și ai partenerilor de afaceri.

Autoreglementarea în comunicare este un instrument util mai ales pentru IMM-uri, care nu dispun de departamente juridice complexe și au nevoie de reguli clare pentru a-și menține competitivitatea fără a depăși limitele etice.

4. CONCLUZII

Publicitatea înșelătoare rămâne o provocare majoră într-un mediu economic și comunicațional din ce în ce mai complex, caracterizat de digitalizare accelerată, diversificarea canalelor și fragmentarea atenției consumatorilor. Practicile care induc în eroare nu afectează doar comportamentul individual de consum, ci generează efecte sistemice: pierderea încrederii în branduri, reducerea loialității și deteriorarea transparenței în relația consumator-piață.

În Republica Moldova, deși există un cadru legislativ de bază – format din Legea privind protecția consumatorilor (nr. 105/2003) [8], Legea cu privier la publicitate (nr. 1227/1997) [9] și

adopting internal ethics codes, which focus not only on legal compliance but also on embracing a set of values that govern client relationships. These internal documents may include standards for verifying advertising messages, collaborating with influencers, or selecting media partners. Such initiatives increase responsibility within marketing and communication teams and reduce the risk of reputational crises.

Self-regulation is especially relevant in the Moldovan market, where control authorities have limited resources, and digital advertising practices are difficult to monitor in real time. In the absence of a functional national self-regulatory body—such as Romania's Advertising Council (Consiliul Român pentru Publicitate)—ethical responsibility falls to industry professionals. Agencies, marketing departments, and individual communicators have the opportunity to establish internal standards that, even if not formalized, can lead to a healthier environment for commercial communication. From this perspective, ethics in advertising should not be seen as a constraint on creativity, but as an investment in reputational sustainability. Brands that adhere to high ethical standards not only avoid sanctions but also become models of responsibility in the eyes of consumers and business partners. Self-regulation in communication is particularly useful for small and medium-sized enterprises (SMEs), which may not have complex legal departments and need clear rules to remain competitive without overstepping ethical boundaries.

4. CONCLUSIONS

Misleading advertising remains a major challenge in an increasingly complex economic and communication environment, characterized by accelerated digitalization, the diversification of channels, and the fragmentation of consumer attention. Deceptive practices affect not only individual purchasing behavior but also generate systemic effects: loss of trust in brands, decreased consumer loyalty, and deterioration of transparency in the consumer–market relationship.

In the Republic of Moldova, although there is a basic legal framework—comprising the Law on Consumer Protection (No. 105/2003) [8],

dispoziții contravenționale complementare – reglementările privind publicitatea înșelătoare sunt în continuare fragmentare, depășite în unele aspecte și greu de aplicat în contextul digital actual.

Printre limitările majore se numără:

– absența unei legi dedicate și consolidate privind publicitatea înșelătoare, care să acopere și formele moderne de comunicare;

– inexistența unui sistem național de autoreglementare funcțional (de tip consiliu sau autoritate de etică publicitară), care să ofere ghidaj profesional și intervenție rapidă în cazuri problematice;

– capacitatea instituțională limitată a autorităților de control care nu dispun de instrumente de monitorizare eficientă în timp real a comunicării comerciale, mai ales în online;

– lipsa reglementărilor specifice pentru domenii emergente, precum:

• publicitatea realizată de influenceri;

• campaniile de tip native advertising (advertoriale nemarcate);

• utilizarea de „dark patterns" și tehnici manipulative în UX;

• comunicarea transfrontalieră prin platforme globale.

În acest context, rolul specialiștilor în marketing și comunicare devine esențial. Ei pot contribui direct la diminuarea riscurilor prin asumarea unor standarde etice riguroase, prin respectarea bunelor practici internaționale și prin orientarea către un marketing bazat pe claritate, coerență și respect față de consumator.

Soluțiile analizate în acest articol – promovarea storytelling-ului autentic, redactarea transparentă a mesajelor publicitare, includerea de componente educaționale în campanii și consolidarea autoreglementării – demonstrează că schimbarea nu trebuie să vină exclusiv de la stat. Dimpotrivă, o industrie de marketing responsabilă poate deveni un partener activ în protecția consumatorilor și în construirea unui climat economic bazat pe încredere și sustenabilitate.

Promovarea comunicării responsabile în rândul IMM-urilor, care reprezintă majoritatea agenților economici, poate contribui la o creștere economică mai echilibrată și la întărirea competitivității în ansamblu a pieței

the Law on Advertising (No. 1227/1997) [9], and complementary contraventional provisions—regulations regarding misleading advertising remain fragmented, outdated in some areas, and difficult to enforce in the current digital context.

Major limitations include:

– the absence of a dedicated and consolidated law on misleading advertising, which would also address modern forms of communication;

– the lack of a functional national self-regulatory system (such as a council or advertising ethics authority) to provide professional guidance and swift intervention in problematic cases;

– the limited institutional capacity of control authorities, which lack real-time monitoring tools for commercial communication, especially in the online environment;

– the absence of specific regulations for emerging domains such as:

• influencer marketing;

• native advertising (unmarked advertorials);

• the use of *dark patterns* and manipulative UX techniques;

• cross-border communication via global platforms.

In this context, the role of marketing and communication professionals becomes essential. They can directly help mitigate risks by adopting rigorous ethical standards, adhering to international best practices, and embracing marketing approaches based on clarity, coherence, and consumer respect.

The solutions analyzed in this article—promoting authentic storytelling, drafting transparent advertising messages, integrating educational components into campaigns, and strengthening self-regulation—demonstrate that change should not come exclusively from the state. On the contrary, a responsible marketing industry can become an active partner in consumer protection and in building a trust-based and sustainable economic environment.

Promoting responsible communication among SMEs, which make up the majority of economic actors, can contribute to more balanced economic growth and enhance overall market competitiveness.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Building Trust in the Industry: What We Can Learn from Patagonia's Transparent Communication Strategies: https://yourcommsgroup.com/case-study/building-trust-patagonia-strategies/
2. Centrul pentru Jurnalism Independent – Analize și rapoarte: https://cji.md / https://cji.md/indicele-privind-situatia-presei-din-republica-moldova-in-anul-2023/ [vizitat: 01.03.2025]
3. Centrul Analitic Independent Expert-Grup – Campania Națională de Informare a Consumatorilor: https://expert-grup.org/ro/activitate/proiecte/itemlist/category/231-campania-de-informare-a-consumatorilor [vizitat: 20.03.2025]
4. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32005L0029 [vizitat: 10.03.2025]
5. Despre campania globală lansată de Unilever pentru brandul Dove – "Dove Campaign for Real Beauty". Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Dove_Campaign_for_Real_Beauty [vizitat: 10.03.2025].
6. European Advertising Standards Alliance (EASA) – Promoting Responsible Advertising. Disponibil: https://www.easa-alliance.org/about-easa/what-we-do/ [vizitat: 10.03.2025].
7. International Chamber of Commerce. Consolidated ICC Code of Advertising and Marketing Communication Practice, 2022. Disponibil: https://iccwbo.org/publication/icc-advertising-and-marketing-communications-code/ [vizitat: 12.03.2025].
8. Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. Republicat în: Monitorul Oficial din 28.03.2024 cu nr. 122-124, art. 195
9. Legea nr. 62 din 17.03.2022 cu privire la publicitate. Publicat în: Monitorul Oficial 08.04.2022 nr. 98-105 art. 171
10. Legea nr. 302 din 19.12.2024 pentru modificarea unor acte normative (a Codului contravențional). Publicat: în Monitorul Oficial din 10.01.2025, Nr. 5-7 art. 17
11. M. G. Laczniak & P. E. Murphy. The Relationship Between Marketing Ethics and Corporate Social Responsibility: https://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1197&context=market_fac [vizitat: 10.03.2025].
12. United Nations Guidelines for Consumer Protection: https://unctad.org/topic/competition-and-consumer-protection/un-guidelines-for-consumer-protection [vizitat: 12.03.2025].
13. Unmasking Deception: How False Advertising Affects Consumer Trust: https://www.citruslabs.com/post/unmasking-deception-how-false-advertising-affects-consumer-trust [vizitat: 12.03.2025].
14. Woodside, A.G., Sood, S., Miller, K.E. When consumers and brands talk: Storytelling theory and research in psychology and marketing: https://www.researchgate.net/publication/229889043_When_consumers_and_brands_talk_Storytelling_theory_and_research_in_psychology_and_marketing [vizitat: 12.03.2025].

Despre autor:

Dumitru NICULĂIȚĂ,
cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice,
ROR: *https://ror.org/05rqjcx81,*
Academia de Studii Economice din Moldova,
ROR: *https://ror.org/04d26v797,*
e-mail: niculaita.dumitru@gmail.com/ niculaita.dumitru@ase.md,
ORCID ID: 0009-0002-3766-6298

About the author:

Dumitru NICULĂIȚĂ,
Scientific Researcher, INCE,
National Institute of Economic Research,
ROR: *https://ror.org/05rqjcx81,*
Academy of Economic Studies of Moldova,
ROR: *https://ror.org/04d26v797,*
e-mail: niculaita.dumitru@gmail.com/ niculaita.dumitru@ase.md,
ORCID ID: 0009-0002-3766-6298

CZU: 366.5

ROLUL AUTORITĂȚILOR PUBLICE ÎN ASIGURAREA PROTECȚIEI CONSUMATORILOR ȘI EFICIENȚA MECANISMELOR DE CONTROL

Ghenadie PREȚIVATÎI,
doctorand

Protecția consumatorilor joacă un rol fundamental în menținerea echilibrului pieței, prevenind abuzurile comerciale și asigurând un mediu concurențial sănătos. Autoritățile publice sunt responsabile de reglementarea, monitorizarea și sancționarea practicilor neloiale, însă eficiența mecanismelor de control este adesea influențată de complexitatea pieței și de evoluția rapidă a strategiilor comerciale.

Acest studiu analizează cadrul legislativ actual relevant, identificând punctele forte și limitele reglementărilor în vigoare. Se evidențiază impactul măsurilor de protecție asupra pieței, comportamentului comercial și încrederii consumatorilor. De asemenea, sunt evaluate lacunele existente în aplicarea legislației, inclusiv dificultățile întâmpinate de autorități în impunerea sancțiunilor și în prevenirea practicilor înșelătoare.

Pentru optimizarea sistemului, sunt propuse soluții axate pe transparență, responsabilizare și cooperare între instituții, organele de protecție a consumatorilor și mediul de afaceri. Implementarea unor politici clare, adaptate provocărilor economiei moderne, ar putea consolida protecția consumatorilor și ar asigura o piață echitabilă și competitivă.

Cuvinte-cheie*: protecția consumatorilor, autorități publice, mecanisme de control, reglementare, responsabilitate, drepturile consumatorilor, eficiență instituțională.*

1. INTRODUCERE

Protecția consumatorilor este o prioritate esențială în cadrul unei economii funcționale, menită să asigure echitatea pieței și prevenirea practicilor comerciale abuzive [3] având un impact direct asupra încrederii publicului în piață. Într-un mediu economic dinamic, în care diversificarea produselor și serviciilor creează noi provocări, autoritățile publice trebuie să asigure respectarea drepturilor consumatorilor printr-un cadru legislativ eficient și mecanisme de control bine structurate.

THE ROLE OF PUBLIC AUTHORITIES IN ENSURING CONSUMER PROTECTION AND THE EFFECTIVENESS OF ENFORCEMENT MECHANISMS

Ghenadie PREȚIVATÎI,
PhD student

Consumer protection plays a fundamental role in maintaining market balance, preventing trade abuses and ensuring a healthy competitive environment. Public authorities are responsible for regulating, monitoring and sanctioning unfair practices, but the effectiveness of control mechanisms is often influenced by the complexity of the market and the rapid evolution of commercial strategies.

This study analyzes the current relevant legislative framework, identifying the strengths and limitations of the regulations in force. It highlights the impact of protective measures on the market, commercial behavior and consumer confidence. It also assesses gaps in enforcement, including the difficulties faced by authorities in imposing sanctions and preventing misleading practices.

To optimize the system, solutions focusing on transparency, accountability and cooperation between institutions, consumer protection bodies and business are proposed. The implementation of clear policies, adapted to the challenges of the modern economy, could strengthen consumer protection and ensure a fair and competitive market.

Keywords: consumer protection, public authorities, control mechanisms, regulation, accountability, consumer rights, institutional efficiency.

1. INTRODUCTION

Consumer protection is a key priority in a well-functioning economy, aimed at ensuring market fairness and preventing unfair commercial practices [3] with a direct impact on public confidence in the market. In a dynamic economic environment, where the diversification of products and services creates new challenges, public authorities need to ensure that consumers' rights are respected through an effective legislative framework and well-structured control mechanisms.

Rolul statului nu se limitează doar la adoptarea unor reglementări, ci include și monitorizarea aplicării acestora, sancționarea practicilor neloiale și promovarea educației consumatorilor. Cu toate acestea, eficiența mecanismelor de protecție este adesea pusă sub semnul întrebării din cauza unor deficiențe administrative, a resurselor insuficiente sau a lacunelor legislative.

În acest context, studiul de față analizează responsabilitățile autorităților publice în domeniul protecției consumatorilor, evaluând impactul reglementărilor asupra pieței și identificând soluții pentru optimizarea mecanismelor existente. Consolidarea unui sistem eficient de protecție necesită nu doar măsuri coercitive, ci și o cooperare activă între instituții, organizații de profil și mediul de afaceri, pentru a asigura un echilibru just între interesele economice și drepturile consumatorilor.

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

În cursul elaborării studiului de față s-a ținut cont de regulile principale ale realizării unei cercetări, fiind utilizate un spectru larg de surse sub formă de legi, rapoarte, manuale, monografii, articole științifice publicate în țară și în străinătate, ce implică în mod necesar utilizarea anumitor metode de cercetare specifice fiecărui subiect în parte. Astfel, au fost utilizate pe larg metoda analizei (ce se concretizează în studiul rolului organelor responsabile de protecția drepturilor consumatorilor și eficiența mecanismelor de control în acest proces); metoda prospectivă (utilizată în scopul examinării posibilității de implementare a noilor idei și mecanisme ce vor asigura protecția drepturilor consumatorilor); metoda comparativă, metoda istorică, metoda logică, precum și cea sistemică.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

De-a lungul istoriei, omenirea a căutat diverse modalități de a organiza societatea, încercând să răspundă nevoilor și conștiinței colective, asigurând, în același timp, nu doar conservarea grupurilor sociale, ci și dezvoltarea lor continuă, prin progres constant.

Potrivit art. 7 din Codul administrativ al Republicii Moldova, noțiunea de *autoritate publică* se referă la orice structură organizatorică sau organ instituită/instituit prin lege sau printr-un alt act normativ, care acționează în regim de putere publică în scopul realizării unui interes public [1].

The role of the state is not just limited to enacting regulations, but also includes monitoring enforcement, sanctioning unfair practices and promoting consumer education. However, the effectiveness of protection mechanisms is often questioned due to administrative weaknesses, insufficient resources or legislative gaps.

In this context, this study examines the responsibilities of public authorities in the field of consumer protection, assessing the impact of regulation on the market and identifying solutions to optimize existing mechanisms. Strengthening an effective system of protection requires not only coercive measures, but also active cooperation between institutions, organizations and business to ensure a fair balance between economic interests and consumer rights.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

During the elaboration of the present study, the main rules of conducting a research were taken into account, using a wide range of sources in the form of laws, reports, manuals, monographs, scientific articles published in the country and abroad, which necessarily involve the use of certain research methods specific to each topic. Thus, the following methods were used extensively: the analytic method (which takes the form of studying the role of the bodies responsible for protecting consumer rights and the effectiveness of control mechanisms in this process); the prospective method (used to examine the possibility of implementing new ideas and mechanisms that will ensure the protection of consumer rights); the comparative method, the historical method, the logical method and the systemic method.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Throughout history, mankind has sought different ways of organizing society, trying to respond to collective needs and collective consciousness, while ensuring not only the preservation of social groups, but also their continuous development through constant progress.

According to Article 7 of the Administrative Code of the Republic of Moldova, the notion of *public authority* refers to any organizational structure or body established by law or by an-

Observăm că noul Cod administrativ nu are o abordare distinctă pentru noțiunea de instituție publică, limitându-se la noțiunea de autoritate publică.

Considerăm corect să facem o distincție între aceste noțiuni, or art. 307 alin. (1) – (5) Cod civil reglementează noțiunea de *instituție publică*, prin care se înțelege persoană juridică de drept public care se constituie în baza unui act emis de autoritatea publică și care este finanțată, integral sau parțial, de la bugetul acesteia din urmă, iar fondatorul răspunde pentru obligațiile instituției publice în măsura în care patrimoniul acesteia nu este suficient pentru stingerea lor. Instituția publică este în drept să desfășoare activitatea neinterzisă de lege, care ține de realizarea scopurilor prevăzute de lege sau statut. Activitatea care, conform legii, este supusă licențierii poate fi practicată de instituția publică doar după obținerea licenței, dacă legea nu prevede altfel. Totodată, pentru desfășurarea activității de întreprinzător care nu rezultă nemijlocit din scopul prevăzut în statut, instituția publică poate constitui, singură sau împreună cu alte persoane juridice de drept public, societăți cu răspundere limitată sau societăți pe acțiuni. Instituția publică poate constitui societăți cu răspundere limitată sau societăți pe acțiuni împreună cu persoane juridice de drept privat în condițiile legislației privind parteneriatul public-privat [2].

Totodată vom nota că prin conceptul de *consumator* se înțelege orice persoană fizică ce intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător, industrială, artizanală sau profesională [4, art. 1].

Remarcăm faptul că autoritățile ca și instituțiile publice, funcționează în baza principiilor legalității, transparenței, responsabilității și proporționalității, având obligația de a respecta drepturile și interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice în raporturile administrative. Ele sunt organizate și funcționează conform Constituției, legilor speciale și altor acte normative care reglementează activitatea administrației publice.

Autoritățile și instituțiile publice joacă un rol central în implementarea și aplicarea legislației specifice, având responsabilitatea de a monitoriza respectarea drepturilor consumatorilor și de a interveni în cazul unor încălcări.

other normative act, which acts under public power in order to achieve a public interest [1].

We note that the new Administrative Code does not have a distinct approach to the notion of public institution, limiting itself to the notion of public authority.

We believe it is correct to make a distinction between these concepts, or Art. 307 paras. (1)-(5) of the Civil Code regulates the notion of *public institution*, which is a legal person under public law that is established on the basis of an act issued by the public authority and is financed, in whole or in part, from the budget of the latter, and the founder is liable for the obligations of the public institution to the extent that its assets are not sufficient to discharge them. The public institution is entitled to carry out activities not prohibited by law, which are related to the realization of the purposes laid down by law or statute. The activity which, according to the law, is subject to licensing may be practiced by the public institution only after obtaining the license, unless the law provides otherwise. At the same time, in order to carry out entrepreneurial activity which does not result directly from the purpose provided for in the statute, the public institution may set up, alone or together with other legal persons governed by public law, limited liability companies or joint-stock companies. The public institution may set up limited liability companies or joint-stock companies together with legal persons governed by private law under the conditions of public-private partnership legislation [2].

At the same time we note that the concept of *consumer* means any natural person who intends to order or procure or who orders, procures or uses products or services for needs unrelated to entrepreneurial, industrial, craft or professional activity [4, art. 1].

We note that the authorities, as public institutions, operate on the basis of the principles of legality, transparency, accountability and proportionality, having the obligation to respect the rights and legitimate interests of individuals and legal entities in administrative relations. They are organized and function according to the Constitution, special laws and other normative acts regulating the activity of public administration.

Public authorities and institutions play a

Protecția consumatorilor reprezintă un domeniu esențial în garantarea unui mediu economic echitabil și sigur, iar în Republica Moldova această funcție este asigurată printr-un cadru instituțional bine definit.

Articolul 35 din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [4] reglementează responsabilitățile autorităților publice centrale în domeniul protecției consumatorilor, stabilind un cadru clar pentru implementarea politicii statului în acest domeniu. Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (MDED) este desemnat ca autoritate centrală pentru coordonarea și promovarea politicii naționale în protecția consumatorilor. Acesta are rolul de a elabora și adapta legislația, de a asigura conformitatea cu directivele europene și de a coordona activitățile autorităților guvernamentale implicate în protecția consumatorilor.

O altă autoritate de bază în controlul respectării legislației de protecție a consumatorilor este Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor (ISSPNPC), care își desfășoară activitatea în subordinea MDED.

ISSPNPC are un rol fundamental în supravegherea pieței produselor nealimentare și asigurarea respectării drepturilor consumatorilor, activitatea sa fiind reglementată prin Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [4], cu modificările și completările ulterioare, precum și prin Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat [5].

În exercitarea atribuțiilor sale, ISSPNPC îndeplinește mai multe funcții esențiale din care menționăm câteva:

• Monitorizarea respectării drepturilor consumatorilor, prin investigarea reclamațiilor și aplicarea măsurilor de sancționare a agenților economici care nu respectă legislația în vigoare;

• Supravegherea conformității produselor nealimentare, prin controale specifice și retragerea de pe piață a produselor periculoase pentru consumatori;

• Aplicarea standardelor naționale și europene în domeniul protecției consumatorilor, asigurând alinierea legislației Republicii Moldova la cerințele europene;

• Controlul practicilor comerciale, prin verificarea publicității, a informațiilor oferite consumatorilor și prin sancționarea oricăror forme de concurență neloială sau practici înșelătoare;

central role in the implementation and enforcement of specific legislation, with the responsibility to monitor consumer rights and intervene in the event of infringements.

Consumer protection is a key area in guaranteeing a fair and secure economic environment, and in the Republic of Moldova this function is ensured by a well-defined institutional framework.

Article 35 of Law no. 105/2003 on consumer protection [4] regulates the responsibilities of the central public authorities in the field of consumer protection, establishing a clear framework for the implementation of the state policy in this field. The Ministry of Economic Development and Digitization (MDED) is designated as the central authority for the coordination and promotion of national consumer protection policy. Its role is to develop and adapt legislation, ensure compliance with EU directives and coordinate the activities of government authorities involved in consumer protection.

Another key authority in the control of compliance with consumer protection legislation is the State Inspectorate for the Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection (ISSPNPC), which operates under the MDED.

The ISSPNPC has a fundamental role in the supervision of the non-food market and enforcement of consumers' rights, its activity being regulated by Law no. 105/2003 on consumer protection [4], with subsequent amendments and additions, as well as by Law no. 131/2012 on state control [5].

In carrying out its duties, the ISSPNPC performs several essential functions, of which we mention a few:

• Monitoring the enforcement of consumer rights by investigating complaints and sanctioning economic operators that do not comply with the legislation in force;

• Monitoring the compliance of non-food products, through specific checks and the withdrawal from the market of products dangerous to consumers;

• Application of national and European standards in the field of consumer protection, ensuring the alignment of Moldovan legislation with European requirements;

• Cooperarea cu alte autorități atât la nivel național (ANSA, ANRE, ANTA), cât și la nivel internațional, în vederea consolidării mecanismelor de protecție a consumatorilor.

Prin activitatea sa, ISSPNPC joacă un rol esențial în menținerea echilibrului pe piață, prevenirea abuzurilor din partea agenților economici și garantarea unui nivel adecvat de siguranță pentru consumatori. Implementarea unor mecanisme eficiente de control și supraveghere contribuie la consolidarea încrederii publicului în instituțiile statului, promovând un climat economic corect și transparent.

Un alt instrument important în acest proces este Consiliul Coordonator pentru protecția consumatorilor și supravegherea pieței, fiind organ consultativ care întrunește reprezentanți desemnați ai autorităților administrației publice centrale, ai autorităților de supraveghere a pieței, ai organului vamal, ai asociațiilor obștești de consumatori și ai asociațiilor profesionale sectoriale [4, art. 35 alin. (2) lit. e)], care facilitează dialogul între părțile implicate și contribuie la armonizarea legislației naționale cu cerințele Uniunii Europene.

Cooperarea între autoritățile centrale, autoritățile locale, asociațiile de consumatori și instituțiile internaționale este esențială în realizarea obiectivelor de protecție a consumatorilor. Prin coordonarea activităților acestora, autoritățile își propun să îmbunătățească accesul consumatorilor la informații și să prevină abuzurile pe piață.

Măsurile preventive și corective reglementate prin lege includ sancțiuni pentru agenții economici care nu respectă legislația de protecție a consumatorilor, precum și măsuri de retragere a produselor periculoase de pe piață și interzicerea practicilor comerciale incorecte. De asemenea, autoritățile competente pot solicita retragerea licențelor în cazul comercializării de produse falsificate sau periculoase, contribuind astfel la menținerea unui mediu de consum sigur și corect.

Prin aceste măsuri, statul își propune să creeze un cadru economic sigur și echitabil, protejând astfel interesele consumatorilor și promovând dezvoltarea unui mediu de consum transparent și responsabil.

Reținem că statul are și alte organe ale administrației publice abilitate cu funcții de protecție a consumatorilor așa cum rezultă din prevederile art. 36 alin. (1) și (2) din Legea pri-

• Control commercial practices by checking advertising, consumer information and sanctioning any forms of unfair competition or misleading practices;

• Cooperation with other authorities at both national (ANSA, ANRE, ANTA) and international level to strengthen consumer protection mechanisms.

Through its work, the ISSPNPC plays a key role in maintaining market balance, preventing abuses by economic operators and ensuring an adequate level of consumer safety. The implementation of effective control and supervision mechanisms contributes to strengthening public confidence in state institutions, promoting a fair and transparent business climate.

Another important instrument in this process is the Coordinating Council for Consumer Protection and Market Surveillance, which is an advisory body bringing together appointed representatives of central public administration authorities, market surveillance authorities, the customs authority, public consumer associations and sectoral professional associations (4, Article 35(2)(e)), which facilitates dialogue between the parties involved and helps to harmonize national legislation with EU requirements.

Cooperation between central authorities, local authorities, consumer associations and international institutions is essential in achieving consumer protection objectives. By coordinating their activities, authorities aim to improve consumer access to information and prevent market abuse.

Preventive and corrective measures regulated by the law include sanctions for economic operators who do not comply with consumer protection legislation, as well as measures to withdraw dangerous products from the market and prohibit unfair commercial practices. Competent authorities can also require the withdrawal of licenses in cases where counterfeit or dangerous products are marketed, thus contributing to maintaining a safe and fair consumer environment.

Through these measures, the state aims to create a secure and fair economic framework, thereby protecting consumer interests and promoting the development of a transparent and responsible consumer environment.

vind protecția consumatorilor [4, art. 36], unele având funcții de reglementare în domeniul protecției consumatorilor iar altele de control al respectării prevederilor legislației cu privire la protecția consumatorilor în partea ce ține de siguranța și calitatea produselor și serviciilor, introduse sau puse la dispoziție pe piață și destinate consumatorilor, inclusiv în partea ce se referă la practicile corecte în domeniu.

Ministerul Sănătății este responsabil pentru protejarea vieții și sănătății consumatorilor, ceea ce include reglementarea normelor sanitare, a controlului siguranței produselor medicale și prevenirea riscurilor pentru sănătate.

Organul de specialitate al administrației publice centrale în domeniul transporturilor (Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale) normele de protecție a drepturilor consumatorilor în transportul interurban și internațional, asigurând calitatea și siguranța serviciilor de transport, care este și organ al administrației publice centrale specializat în domeniul construcțiilor și se ocupă de reglementarea normelor de protecție a consumatorilor în sectorul construcțiilor, ceea ce implică standardele de calitate, siguranță și conformitate ale clădirilor și infrastructurii.

Agenția Turismului este responsabilă de protecția consumatorilor în domeniul turismului, reglementând activitatea agențiilor de turism, protejând drepturile turiștilor și asigurând conformitatea serviciilor oferite.

Organul de stat abilitat cu funcții de reglementare în telecomunicații (Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației) supraveghează respectarea drepturilor consumatorilor în domeniul telecomunicațiilor, având competența de a interveni în cazurile de abuz, tarife incorecte sau calitate neconformă a serviciilor.

Organul de stat cu funcții de reglementare în energetică și alimentarea cu apă și canalizare (Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică) controlează furnizarea energiei electrice, gazelor naturale, apei și serviciilor de canalizare, protejând consumatorii împotriva practicilor abuzive și a calității necorespunzătoare.

Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF) are rolul de a supraveghea entitățile financiare prevăzute în Legea nr. 192/1998, protejând consumatorii de practici frauduloase în

We note that the State also has other public administration bodies empowered with consumer protection functions, as it follows from the provisions of Art. 36 para. (1) and (2) of the Law on Consumer Protection [4, art. 36], some of them having regulatory functions in the field of consumer protection and others having the function of monitoring compliance with the provisions of consumer protection legislation in the area of safety and quality of products and services placed or made available on the market and intended for consumers, including the part that refers to fair practices in this area.

The Ministry of Health is responsible for protecting the life and health of consumers, which includes regulating health standards, controlling the safety of medical products and preventing health risks.

The specialized body of the central public administration in the field of transport (the Ministry of Infrastructure and Regional Development) regulates the rules for the protection of consumer rights in interurban and international transport, ensuring the quality and safety of transport services, which is also the specialized body of the central public administration in the field of construction and is responsible for regulating consumer protection rules in the construction sector, which involves quality, safety and compliance standards of buildings and infrastructure.

The Tourism Agency is responsible for consumer protection in the field of tourism, regulating the activity of travel agencies, protecting the rights of tourists and ensuring the conformity of the services offered.

The state body empowered with regulatory functions in telecommunications (the National Agency for the Regulation of Electronic Communications and Information Technology) supervises the enforcement of consumer rights in the telecommunications sector, with the power to intervene in cases of abuse, incorrect tariffs or inconsistent quality of service.

The state regulatory body for energy and water supply and sewerage (the National Agency for Energy Regulation) controls the supply of electricity, natural gas, water and sewerage services, protecting consumers against abusive practices and inadequate quality.

The National Commission for the Fi-

sectorul financiar, asigurări.

Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA) are atribuții în domeniul produselor alimentare, supraveghind siguranța acestora la toate etapele lanțului alimentar, de la producție și distribuție până la consum.

Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale controlează preparatele medicamentoase, produsele farmaceutice, parafarmaceutice și dispozitivele medicale, verificând siguranța și eficacitatea acestora.

Organele de stat abilitate cu funcții de control al transportului rutier, aeronautic și naval, conform domeniilor de competență. În transportul rutier fiind abilitată cu funcții de control Agenția Națională Transport Auto (ANTA), în transportul aeronautic Autoritatea Aeronautică Civilă a Republicii Moldova (AAC) și în transportul naval Autoritatea Navală a Republicii Moldova (ANRM).

Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică (INST), asigură respectarea normelor de securitate industrială și a standardelor tehnice în construcții pentru protecția consumatorilor, controlează calitatea materialelor de construcție și conformitatea acestora cu reglementările în vigoare, monitorizează activitatea instalațiilor tehnice periculoase pentru prevenirea riscurilor asupra populației și verifică respectarea cerințelor de siguranță în exploatarea echipamentelor industriale și aplică sancțiuni în caz de nereguli.

Menționăm că autoritățile enumerate în alineatul trebuie să îndeplinească anumite atribuții generale stabilite în articolul 35 alin. (4) din Legea privind protecția consumatorilor [4], printre care se numără: informarea consumatorilor, monitorizarea pieței, intervenția în cazurile de practici comerciale incorecte, asigurarea unui sistem de soluționare a plângerilor, participarea la inițiative legislative în domeniul protecției consumatorilor.

Alineatul (4) din aceeași normă juridică introduce obligația autorităților respective de a furniza ISSPNPC informații anuale și la cerere privind activitatea lor în domeniul protecției consumatorilor [4]. Această dispoziție asigură coordonarea dintre instituțiile responsabile și contribuie la elaborarea unui raport anual privind starea protecției consumatorilor în Republica Moldova.

Prin aceste prevederi, se asigură o reglementare eficientă, un control riguros și o

nancial Market (CNPF) has the role of supervising the financial entities set out in Law no. 192/1998, protecting consumers from fraudulent practices in the financial, insurance and financial sectors.

The National Agency for Food Safety (ANSA) is responsible for overseeing food safety at all stages of the food chain, from production and distribution to consumption.

The Medicines and Medical Devices Agency controls medicinal preparations, pharmaceuticals, parapharmaceuticals and medical devices, checking their safety and efficacy.

State bodies authorized to control road, air and sea transport, according to their areas of competence. The National Agency for Road Transport (ANTA) is authorized to control road transport, the Civil Aviation Authority of the Republic of Moldova (CAA) is authorized to control air transport, and the Naval Authority of the Republic of Moldova (ANRM) is authorized to control naval transport.

The National Inspectorate for Technical Supervision (INST) ensures compliance with industrial safety norms and technical standards in construction for consumer protection, controls the quality of construction materials and their compliance with the regulations in force, monitors the activity of dangerous technical installations to prevent risks to the population and verifies compliance with safety requirements in the operation of industrial equipment and applies sanctions in case of irregularities.

It should be noted that the authorities listed in the paragraph must fulfill certain general duties set out in Article 35 para. (4) of the Law on Consumer Protection [4], including: informing consumers, monitoring the market, intervening in cases of unfair commercial practices, providing a system for resolving complaints, participating in legislative initiatives in the field of consumer protection.

Paragraph (4) of the same legal norm introduces the obligation for the respective authorities to provide the ISSPNPC with annual and on-demand information on their work in the field of consumer protection [4]. This provision ensures coordination between the responsible institutions and contributes to an annual report on the state of consumer protection in the Republic of Moldova.

monitorizare continuă a respectării drepturilor consumatorilor. Totodată, notăm că prevederile menționate conțin obligații clare pentru aceste instituții, inclusiv colaborarea și raportarea către autoritatea centrală de supraveghere a protecției consumatorilor. Acest mecanism contribuie la creșterea transparenței și la consolidarea unui sistem eficient de protecție a consumatorilor în Republica Moldova.

La nivel local, observăm că un rol important îi revine autorităților administrației publice locale, ce constă în informarea și consilierea consumatorilor, soluționarea reclamațiilor privind transportul local, serviciile comunale și activitățile autorizate la nivel local. În cazul depășirii competențelor lor, autoritățile locale trebuie să redirecționeze reclamațiile către instituțiile competente. De asemenea, ele au obligația de a sesiza autoritățile responsabile privind produsele sau serviciile neconforme și de a sprijini constituirea asociațiilor de consumatori, contribuind astfel la un mediu de protecție eficientă a drepturilor acestora [4, art. 39].

Nu este neglijabil nici rolul asociațiilor obștești de consumatori, evidențiindu-se importanța acestora în protecția drepturilor consumatorilor prin acțiuni judiciare, sesizări adresate autorităților competente și activități de informare. Acestea pot solicita expertize, contesta acte administrative și propune îmbunătățiri legislative. În plus, legea prevede posibilitatea finanțării de către stat a activităților informative desfășurate de aceste asociații, cu respectarea criteriilor de independență economică și reprezentare exclusivă a consumatorilor [4, art. 40]. Conchidem că aceste aspecte subliniază necesitatea implicării societății civile în consolidarea unui sistem eficient de protecție a consumatorilor.

Notăm că un rol esențial în protecția drepturilor consumatorilor îl joacă și organizațiile neguvernamentale (ONG) din Republica Moldova, acționând ca intermediari între autorități, agenți economici și cetățeni. Acestea contribuie la informarea și educarea consumatorilor, oferind consiliere juridică și sprijin în soluționarea litigiilor cu furnizorii de bunuri și servicii. De asemenea, ONG-urile monitorizează practicile comerciale și semnalează autorităților încălcările legislației în domeniu, solicitând intervenții pentru protejarea intereselor consumatorilor. Prin campanii de advocacy, ele influențează procesul legislativ, promovând modificări care să asigure un cadru mai echitabil pentru toți

These provisions ensure effective regulation, rigorous control and continuous monitoring of consumer rights. At the same time, we note that these provisions contain clear obligations for these institutions, including cooperation and reporting to the central consumer protection supervisory authority. This mechanism contributes to increasing transparency and strengthening an effective consumer protection system in the Republic of Moldova.

At the local level, we note that an important role of local public administration authorities is to inform and advise consumers, resolve complaints about local transport, municipal services and locally authorized activities. Where their powers are exceeded, local authorities must refer complaints to the competent institutions. They are also obliged to refer non-compliant products or services to the responsible authorities and to support the establishment of consumer associations, thus contributing to an environment of effective protection of consumer rights [4, Art. 39].

The role of public consumer associations is not negligible either, highlighting their importance in protecting consumer rights through legal actions, complaints to the competent authorities and information activities. They can request expert opinions, challenge administrative acts and propose legislative improvements. In addition, the law provides for the possibility of state funding for the information activities carried out by these associations, subject to the criteria of economic independence and exclusive representation of consumers [4, Article 40]. We conclude that these aspects underline the need to involve civil society in strengthening an effective consumer protection system.

It should be noted that non-governmental organizations (NGOs) in the Republic of Moldova play an essential role in the protection of consumer rights, acting as intermediaries between the authorities, economic agents and citizens. They help to inform and educate consumers, provide legal advice and support in resolving disputes with suppliers of goods and services. NGOs also monitor commercial practices and report breaches of the law to the authorities, asking for action to protect consumer interests. Through advocacy campaigns, they influence the legislative process, promot-

actorii pieții. Totodată, prin colaborarea cu structuri internaționale și participarea la rețele europene de protecție a consumatorilor, aceste organizații facilitează alinierea practicilor naționale la standardele UE. În acest context, activitatea ONG-urilor este vitală pentru consolidarea unui mecanism eficient de apărare a drepturilor consumatorilor și pentru creșterea transparenței în relația dintre consumatori și comercianți.

Analizând statistica privind numărul de petiții pe categorii, pentru anul 2024 [6], ISSPNPC a înregistrat un total de 1412 petiții, dintre care cele mai multe au vizat serviciile prestate consumatorilor (592 petiții), produsele nealimentare (514 petiții), produsele alimentare (94 petiții), domeniul metrologic (55 petiții) și regulilor de comerț (154 petiții).

În categoria serviciilor, cele mai reclamate sunt serviciile comunale (68 petiții), urmate de serviciile auto, testare și asistență tehnică, reparația autovehiculelor, spălătorie auto (60 petiții), serviciile de telecomunicații, internet, telefonie mobilă, televiziune prin cablu (40 petiții), serviciile de micro finanțare (37 petiții) și serviciile de reparație electronice, telefoane mobile, accesorii, tehnicii de calcul (31 petiții). Aceste cifre reflectă dificultăți întâmpinate de consumatori în accesarea și calitatea acestor servicii [6].

În ceea ce privește produsele nealimentare, cele mai frecvente reclamații se referă la aparate electrocasnice și electrice de uz casnic (inclusiv aparate de joasă tensiune, scule electrice, aparate de sudat, sisteme de climatizare, TV, conector, pompă de căldură, placă de păr) umidificator (138 petiții), produse electronice (telefoane mobile, accesorii - boxe, căști, huse, tehnica de calcul, accesorii, player, video registrator, drone) (101 petiții), mobilă (44 petiții). Aceste date indică probleme legate de calitatea produselor și respectarea drepturilor consumatorilor la garanție și returnare [6].

În domeniul produselor alimentare/inclusiv servicii alimentație publică, cele 94 de petiții înregistrate sugerează nemulțumiri privind produsele sau serviciile respective. De asemenea, domeniul metrologic a generat 55 de petiții, ceea ce indică o preocupare majoră a consumatorilor față de practicile comerciale utilizate de agenții economici, evidențiindu-se (21 petiții) cu referire la înșelarea la pompă și (11 petiții) de alimentare eronată a automobilului

ing changes to ensure a more level playing field for all market players. At the same time, by collaborating with international structures and participating in European consumer protection networks, these organizations facilitate the alignment of national practices with EU standards. In this context, the work of NGOs is vital for strengthening an effective consumer rights mechanism and increasing transparency in the relationship between consumers and traders.

Analyzing the statistics on the number of petitions by category, for the year 2024 [6], the ISSPNPC registered a total of 1412 petitions, of which the most concerned consumer services (592 petitions), non-food products (514 petitions), food products (94 petitions), metrology (55 petitions) and trade rules (154 petitions).

In the category of services, the most complained about are communal services (68 petitions), followed by car services, testing and technical assistance, car repair, car wash (60 petitions), telecommunication services, internet, mobile telephony, cable TV (40 petitions), microfinance services (37 petitions) and electronic repair services, mobile phones, accessories, computer technology (31 petitions). These figures reflect the difficulties encountered by consumers in accessing and the quality of these services [6].

As for non-food products, the most frequent complaints concern household appliances and electrical household appliances (including low-voltage appliances, power tools, welding appliances, air conditioners, TV, connector, heat pump, hair straightener) humidifier (138 petitions), electronic products (cell phones, accessories - speakers, headphones, covers, computer technology, accessories, player, video recorder, drones) (101 petitions), furniture (44 petitions). These data indicate problems related to product quality and respect of consumers' rights to warranty and return [6].

In the area of foodstuffs/food services, the 94 petitions registered suggest dissatisfaction with the products or services concerned. The metrological field also generated 55 petitions, indicating a major consumer concern about the commercial practices used by economic agents, with (21 petitions) relating to cheating at the pump and (11 petitions) to misfuelling of cars with petroleum products [6].

cu produse petroliere [6].

Alte domenii semnificative includ regulile de comerț în legătură cu comportamentul neadecvat, agresiv, conflict la comercializarea produselor (39 petiții), clauze abuzive (38 petiții), neoferirea răspunsului în termen, livrare produs greșit, neconform (20 petiții) practici comerciale incorecte (nerespectarea condițiilor de ofertă, reducerilor, imposibilitatea valorificării voucher-ilor) (18 petiții) și practici înșelătoare, înșelare la casă, diferența de preț raft/casa, majorare prețului la achitare, lipsa prețurilor, preț exagerat (15 petiții) [6].

Cu referire la numărul de petiții înregistrate după gen [6] ale consumatorilor, constatăm că în prima jumătate a anului 2024, femeile au depus 242 de petiții iar bărbații 400, practic de două ori mai mult și ceea ce presupune că bărbații sunt mai predispuși să apeleze la organele competente în cazurile necesare.

4. CONCLUZII

Pentru îmbunătățirea protecției consumatorilor, este necesară consolidarea mecanismelor de control prin digitalizare și intensificarea colaborării dintre instituțiile naționale și internaționale [7]. De asemenea, creșterea gradului de educație a consumatorilor și asigurarea transparenței pieței sunt esențiale pentru reducerea practicilor comerciale neloiale și sporirea încrederii în autoritățile de reglementare.

Statistica petițiilor înregistrate de ISSPNPC pentru anul 2024 relevă o creștere semnificativă a reclamațiilor în sectoarele serviciilor comunale, aparatelor electrocasnice și electrice de uz casnic, produselor alimentare și serviciilor de alimentație publică, precum și în domeniul metrologic. Această tendință subliniază necesitatea unor reglementări mai stricte, a unei monitorizări mai eficiente și a unei informări mai ample a consumatorilor. Prin urmare, consolidarea cadrului legislativ și eficientizarea intervenției autorităților publice vor contribui la crearea unui sistem de protecție a consumatorilor mai robust și adaptat provocărilor actuale.

Other significant areas include trade rules in relation to inappropriate, aggressive, conflicting behavior when marketing products (39 petitions), unfair terms (38 petitions), failure to respond on time, wrong product delivery, non-compliant (20 petitions), unfair commercial practices (failure to comply with offer conditions, discounts, inability to redeem vouchers) (18 petitions) and misleading practices, cheating at the checkout, price difference shelf/house, price increase on payment, lack of prices, overpricing (15 petitions) [6].

With reference to the number of registered petitions by gender [6] of consumers, we note that in the first half of 2024, women filed 242 petitions and men 400, practically twice as many, which implies that men are more likely to turn to the competent bodies in the necessary cases.

4. CONCLUSIONS.

To improve consumer protection, it is necessary to strengthen control mechanisms through digitization and to increase collaboration between national and international institutions [7]. Increasing consumer education and ensuring market transparency are also key to reducing unfair commercial practices and increasing trust in regulators.

The statistics of petitions registered by the ISSPNPC for the year 2024 reveal a significant increase in complaints in the utilities, household appliances and electrical household appliances, food and catering, and metrology sectors. This trend underlines the need for stricter regulation, more effective monitoring and consumer information. Strengthening the legislative framework and making public authorities' intervention more effective will therefore help to create a more robust consumer protection system adapted to today's challenges.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018. În: Monitorul Oficial nr. 309-320 din 17.08.2018 (modificat prin Legea nr. 284 din 05.12.24, MO513-515/07.12.24, art.710);
2. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06-06-2002. Republicat în: Monitorul Oficial nr. 66-75 din 01.03.2019 (modificat

prin Legea nr. 268 din 28.11.24, MO498-500/29.11.24, art.680);
3. Wilhelmsson T. ș.a. European Consumer Law: A Handbook for Policy Makers. Oxford University Press, 2017, 472 p.;
4. Legea nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. Republicat în: Monitorul Oficial din 28.03.2024 cu nr. 122-124, art. 195 (modificată prin Legea nr. 180 din 18.07.24, MO340/05.08.24, art.498);
5. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat. În: Monitorul Oficial din 31.08.2012 cu nr. 181-184, art. 595 (modificată prin Legea nr. 58 din 21.03.24, MO148-150/12.04.2, art.215);
6. Raport cu privire la realizarea Planului de acțiuni al Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, 2024. Disponibil: https://consumator.gov.md/uploads/0/images/large/545c0635609f49bfc777cc620daefd99_raportul-anual-2024-privind-realizarea-pa-isspnpc-2024-semnat.pdf (vizitat 7.03.2025);
7. Ionescu R. ș.a. Consumer Protection in the Digital Economy: Challenges and Opportunities. Journal of Consumer Policy, 43(2), 2020, 250 p.

About the author:

Ghenadie PREȚIVATÎI,
PhD candidate, assistant professor,
Department "Public Order and Public Security",
"Stefan cel Mare" Academy of the MIA,
ROR: https://ror.org/036kvxa54
e-mail: pretivatii@gmail.com
ORCID ID:0000-0001-7846-310X

Despre autor:

Ghenadie PREȚIVATÎI,
doctorand, asistent universitar,
Catedra „Ordine și Securitate Publică",
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa54
e-mail: pretivatii@gmail.com
ORCID ID:0000-0001-7846-310X

CZU: 366.5

ACȚIUNILE ÎN REPREZENTARE PENTRU PROTECȚIA INTERESELOR COLECTIVE ALE CONSUMATORILOR – ASPECTE COMPARATIVE CU LEGISLAȚIA SUA

Adelina BÂCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Cadrul normativ și politicile de garantare a drepturilor consumatorilor, atât la nivel național, cât și internațional sunt într-un continuu proces de evaluare și îmbunătățire. În acest sens, recent în Republica Moldova a fost supus dezbaterii publice un nou proiect de lege prin care se dorește eficientizarea mecanismelor procedurale de apărare a intereselor colective ale consumatorilor și instituirea unor garanții solide pentru evitarea unor procese abuzive, facilitând totodată accesul consumatorului la un remediu efectiv în cazul încălcării drepturilor sale. Astfel, propunerea legislativă de a introducere acțiunile colective ca un instrument suplimentar de protecție a intereselor consumatorilor este o schimbare majoră în sistemul procedural național care necesită a fi supus analizei, atât orin prisma prevederilor preconizate a fi aplicate prin noua lege, cât și prin prisma experienței altor state, care au pus temelia acestui mecanism procesual, numit acțiuni colective sau acțiuni în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor. Revelatoare în acest sens este experiența SUA care, pe parcursul a șase decenii au perfecționat acest instrument, transformând-ul într-unul ce contribuie la întărirea încrederii consumatorului în piața internă și la crearea unui mediu concurențial echitabil pentru toți profesioniștii.

Cuvinte cheie: protecția consumatorului, acțiune colectivă, entitate calificată, interese colective, măsuri reparatorii, măsuri de încetare.

REPRESENTATIVE ACTIONS FOR THE PROTECTION OF CONSUMERS' COLLECTIVE INTERESTS – COMPARATIVE ASPECTS WITH USA LAW

Adelina BÂCU,
PhD, Associate Professor

The regulatory framework and policies to guarantee consumer rights, both at national and international level, are in a continuous process of evaluation and improvement. In this regard, a new draft law was recently submitted for public debate in the Republic of Moldova, which aims to streamline the procedural mechanisms for defending consumers' collective interests and to establish solid guarantees to avoid abusive lawsuits, while facilitating consumers' access to an effective remedy in the event of a violation of their rights. Thus, the legislative proposal to introduce class actions as an additional tool for protecting consumers' interests is a major change in the national procedural system which needs to be analyzed, both in the light of the provisions envisaged to be applied by the new law and in the light of the experience of other countries which have laid the foundations for this procedural mechanism, called class actions or representative actions for the protection of consumers' collective interests. The experience of the USA, which over six decades has perfected this instrument over six decades, making it a tool which helps to strengthen consumer confidence in the internal market and to create a level playing field for all professionals, is revealing in this respect.

Key words: consumer protection, class action, qualified entity, collective interests, remedies, injunctive relief.

1. INTRODUCERE

Dreptul procesual civil se bazează pe ideea tradițională a unui proces „bipartit", respectiv, un litigiu între două părți cu interese contrare și individuale. Principiul existenței celor două părți este la originea apărării juridice individuale și se reflectă în doctrina obiectului acțiunii civile, doctrina forței juridice a actelor de dispoziție ale instanței de judecată și a principiul inter-partes.

Cu toate acestea, în dreptul procesual civil sunt multiple cazurile în care se atestă o implica-

1. INTRODUCTION

Civil procedural law is based on the traditional idea of a 'bipartite' process, i.e. a dispute between two parties with conflicting and individual interests. The principle of the existence of two parties is at the origin of the individual legal defense and is reflected in the doctrine of the subject-matter of the civil action, the doctrine of the legal force of the court's dispositive acts and the inter partes principle.

However, there are many cases in civil

re mai largă a diferitor subiecți, ceea ce constituie temelia unor asemenea instituții procesuale cum ar fi: coparticiparea procesuală, intervenția terților, conexarea pretențiilor. Aceste mijloace procesuale însă nu reprezintă acțiuni colective în adevăratul sens al cuvântului, în literatura de specialitate, acestea fiind denumite acțiuni colective atipice. [4] În acest sens, nici Codul de procedură civilă al RM nu prevede norme speciale pentru „procedurile cu mai multe părți", când o persoană, în calitate de reclamant, acționează în instanță – fără mandat expres – atât în nume propriu, cât și în numele altor persoane (care nu sunt parte în respectivul proces – clasa) care au avut de suferit ca efect al unei cauze comune, clasă față de care hotărârea beneficiază de autoritate de lucru judecat [2].

În practică însă, există adesea situații care deviază de la structura tradițională a mijloacelor de apărare cu caracter individual, în special atunci când sunt afectate interesele mai multor persoane sau conflictul depășește interesele individuale ale participanților și atunci se aduce atingere interesului public în menținerea ordinii de drept, a stabilității și securității juridice. De fapt, procesul civil servește, printre altele și realizării intereselor publice, or purtător ai interesului nu este doar individul separat, ci și colectivitățile, ceea ce constituie după cum menționează doctrina așa-numitele interese „supraindividuale" sau neindividuale [14, p. 61].

Interesele neindividuale includ atât interesele colective ale unui anumit grup de persoane (de exemplu, interesele de protecție a consumatorilor), cât și interesele generale sau publice (de exemplu, interesul publicului în asigurarea unei concurențe loiale). [14, p. 61].

Interesele colective ale consumatorilor constituie un subiect care suscită interesul permanent al structurilor europene, fapt care s-a transpus mai întâi în Directiva 2009/22/CE (abrogată în prezent), iar apoi în Directiva (UE) 2020/1828 din 25 noiembrie 2020 privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor [3]. Acest cadru normativ a fost preconizat să ofere anumite garanții consumatorilor spre a evita procesele abuzive, precum și unele condiții, care facilitează accesul consumatorului la un remediu efectiv dacă drepturile sale au fost încălcate.

2. METODE ȘI MATERIALE UTILIZATE

La elaborarea lucrării au fost utilizate: metoda logică, metoda comparativă, metoda analizei sistemice, metoda formal-dogmatică, precum și generalizarea. Cercetarea este realizată prin pris-

procedural law in which there is evidence of a broader involvement of different parties, which is the basis of such procedural institutions as co-participation in proceedings, intervention by third parties and joinder of claims. These procedural means, however, are not collective actions in the true sense of the word in the specialized literature, which refers to them as atypical collective actions. [4] In this regard, the Civil Procedure Code of the Republic of Moldova does not provide special rules for "multiparty proceedings", when a person, as a plaintiff, acts in court - without an express mandate - both on his own behalf and on behalf of other persons (who are not parties to the respective lawsuit - class) who have suffered as a result of a common cause, in respect of which the judgment has the authority of res judicata [2].

In practice, however, there are often situations which deviate from the traditional structure of individual defenses, in particular when the interests of several persons are affected or the conflict goes beyond the individual interests of the participants, and the public interest in maintaining the rule of law, stability and legal certainty is harmed. In fact, the civil process serves, among other things, the realization of public interests, and the bearer of the interest is not only the individual, but also the collectivities, which, as the doctrine states, constitute the so-called "supra-individual" or non-individual interests [14, p. 61].

Non-individual interests include both the collective interests of a particular group of people (e.g. consumer protection interests) and general or public interests (e.g. the public interest in ensuring fair competition) [14, p. 61].

The collective interests of consumers is a subject of permanent interest of European structures, which was first transposed in Directive 2009/22/EC (now repealed), and then in Directive (EU) 2020/1828 of November 25, 2020 on representative actions for the protection of consumers' collective interests [3]. This regulatory framework was expected to provide certain safeguards to consumers to avoid abusive lawsuits, as well as some conditions, which facilitate the consumer's access to an effective remedy if his rights have been infringed.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

ma cadrului legislativ național și internațional actual, precum și a doctrinei juridice.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

În procesul de racordare a legislației naționale la prevederile sistemului de drept al UE și la noi în țară în anul 2024 a demarat dezbaterea publică asupra unui proiect de lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor [11].

În cadrul Notei de fundamentare la acest proiect de lege se menționează că, „ În prezent, Republica Moldova dispune de o procedură generală de acțiune colectivă reglementată de Codul de procedură civilă, dar nu dispune de un mecanism procedural eficient aplicabil acțiunilor de reprezentare colectivă în despăgubire pentru consumatori. Această situație slăbește încrederea consumatorilor și a întreprinderilor pe piața internă și în capacitatea acestora de a funcționa competitiv." [10]

Conceptul de acțiune colectivă își are originea în sistemul common law, care operează cu noțiunea de *class action*. În acest sens, în dreptul SUA acțiunile colective moderne au luat naștere în 1938, odată cu adoptarea normei 23 din Regulile federale de procedură civilă (Federal Rules of Civil Procedure) [5] evoluînd ulterior și devenind un instrument puternic de apărare, ca urmare a modificărilor aduse normei respective în 1966. În temeiul versiunii inițiale a normei 23, după cum se specifică în literatura de specialitate, [9, p.2] membrii unui grup erau adesea obligați să „participe" la litigiu pentru a fi legați de orice tranzacție sau hotărâre judecătorească, impunând astfel limite privind dimensiunea finală a acestor grupuri. Aceste acțiuni colective erau calificate ca fiind de tip *opt-in*. Modificările din 1966 au extins considerabil domeniul de aplicare al acțiunilor colective din SUA, permițând judecătorilor să certifice (să autorizeze) anumite tipuri de grupuri în care participarea ar fi prezumată pentru fiecare membru potențial, cu excepția cazului în care persoana sau entitatea se exonerează în mod oficial de participarea la grup. Această modificare a facilitat crearea de grupuri cu un număr mare de membri, dând naștere acțiunilor colective de tip *opt-out*.

Pe această linie de gândire, acțiunile colective sunt definite ca „un instrument procedural care permite reclamanților să depună o cerere nu numai pentru ei înșiși, ci și în numele altor persoane cu aceleași interese. Deși numai reprezentantul este implicat în procedură, membrii grupului sunt în egală măsură legați de

The logical method, the comparative method, the systemic analysis method, the formal-dogmatic method and generalization were used in the elaboration of the paper. The research is conducted in the light of the current national and international legal framework and legal doctrine.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

In the process of bringing national legislation in line with the provisions of the EU legal system and in our country in 2024 the public debate on a draft law on representative actions for the protection of collective interests of consumers started [11].

The Explanatory Note to this draft law states that, "Currently, the Republic of Moldova has a general collective action procedure regulated by the Code of Civil Procedure, but lacks an effective procedural mechanism applicable to actions for collective representation for consumer redress. This situation weakens consumer and business confidence in the internal market and in their ability to operate competitively." [10]

The concept of class actions originated in the common law system, which operates with the concept of *class action*. In this sense, modern class actions in US law originated in 1938 with the adoption of Rule 23 of the Federal Rules of Civil Procedure [5] and evolved into a powerful defense tool following amendments to that rule in 1966. Under the original version of Rule 23, as noted in the literature, [9, p.2] members of a class were often required to "participate" in the litigation in order to be bound by any settlement or judgment, thus imposing limits on the ultimate size of such classes. These class actions were characterized as *opt-in*. The 1966 amendments greatly expanded the scope of U.S. class actions by allowing judges to certify (authorize) certain types of classes in which participation would be presumed for each prospective member unless the person or entity formally exempts itself from participation at the group. This change facilitated the creation of groups with a large number of members, giving rise to *opt-out* collective actions.

In this line of thinking, class actions are defined as "a procedural tool that allows plaintiffs to bring a claim not only for themselves but

rezultat." [6, p.793]

Acțiunile colective în legislația SUA se caracterizează prin următoarele particularități:

– Reprezintă unul din cele mai efective instrumente de restabilire a drepturilor încălcate și reparare a prejudiciilor care la prima vedere par a fi nesemnificative în raport cu cheltuielile de judecată, dar calculate la nivel de grup al consumatorilor pot constituie sume impunătoare. Respectiv, ceea ce pentru un consumator poate fi inaccesibil din cauza costurilor cu judecata, pentru un grup de consumatori va fi sustenabil și simplu ca implicare având în vedere asumarea de către un subiect cu nivel înalt de competențe a sarcinii de reprezentare în justiție.

– Generalizarea practicii judiciare din SUA permite constatarea existenței câtorva tipuri de acțiuni colective [7, p.2-3]:

a) Acțiuni declanșate în vederea apărării drepturilor consumatorilor (*consumer rights*) - majoritatea acestor cereri implică pretenții ce vizează plata unor comisioane excesive sau practici comerciale frauduloase, precum și vicii sau defecte ale bunurilor ori cereri antitrust.

b) Acțiuni colective prin care se pretinde protecția drepturilor născute din valori mobiliare (*securities and antitrust*) – de obicei aceste cereri în justiție reunesc un număr mare de pretenții de o mică valoare, dar printre acestea se regăsesc câteva ce cuprind sume de bani substanțiale. Pe asemenea litigii există atât o jurisprudență specializată, cât și avocați specializați.

c) Acțiuni menite să protejeze mediul (*environmental*) – acestea au o aplicabilitate mai redusă, urmărind mai curând adoptarea unor măsuri preventive sau restrictive, decât plata unor despăgubiri bănești.

d) Acțiuni prin care se invocă răspunderea civilă delictuală colectivă (*mass torts*) - la fel ca acțiunile colective ale consumatorilor, aceste litigii implică pretenții din partea persoanelor fizice față de corporații pentru prejudiciile cauzate de produsele sau comportamentul comercial al pârâților. Diferența constă în faptul că acestea au ca obiect pretenții de o mare valoare ce decurg din vătămări corporale, și mai puțin cereri de o valoare redusă pentru pierderi pur economice.

e) Acțiuni prin care se urmărește valorificarea unor categorii de drepturile civile (*civil rights*) – în acest sens, se atestă, de exemplu, segregarea școlară, drepturile deținuților, dreptul de vot și drepturile angajaților publici. Aceste litigii diferă de celelalte categorii prin faptul că,

also on behalf of others with the same interests. Although only the representative is involved in the proceeding, class members are equally bound by the outcome." [6, p.793]

Class actions in US law are characterized by the following peculiarities:

– They represent one of the most effective tools for restoring violated rights and redressing damages that at first sight appear insignificant in relation to the costs of litigation, but calculated at the level of the consumer group can constitute imposing sums. In other words, what may be unaffordable for an individual consumer because of the cost of litigation, will be sustainable and simple for a group of consumers, given that a highly skilled person will be responsible for representing them in court.

– Generalizing the judicial practice in the USA, several types of class actions can be found [7, p.2-3]:

a) Actions brought to protect consumer rights - the majority of these lawsuits involve claims for excessive fees or fraudulent business practices, as well as defects or defects in goods or antitrust claims.

b) Securities and antitrust class actions - these typically bring together a large number of small claims, but some involve substantial sums of money. There is both specialized case law and specialized lawyers on such disputes.

c) Actions to protect the environment - these are less applicable, seeking preventive or restrictive measures rather than monetary damages.

d) *Mass* torts - like consumer class actions, these involve claims by individuals against corporations for harm caused by the defendants' products or commercial conduct. The difference is that they involve high value claims arising from personal injury, rather than low value claims for purely economic loss.

e) Actions seeking to enforce certain categories of civil *rights* - examples include school segregation, prisoners' rights, voting rights and the rights of public employees. These disputes differ from the other categories in that they usually seek injunctive relief rather than monetary damages.

– Class actions require certain conditions to be met, namely: (a) a large number of

de obicei, urmăresc obținerea unor măsuri asiguratorii, mai curând, decât a unor despăgubiri pecuniare.

– Exercitarea acțiunilor colective necesită întrunirea unor condiții, și anume: a) un număr mare de consumatori prejudiciați, de ordinul sutelor miilor sau milioanelor, care au suferit prejudicii similare din cauza unor produse identice fabricate în serie sau a unor practici corporative standard; b) circumstanțele de fapt și de drept să aibă un caracter comun, similar; c) acțiunea colectivă să prevaleze în raport cu alte mijloace de apărare deoarece, în cazul exercitării unei acțiuni individuale prejudiciul pretins ar fi nesemnificativ și nu s-ar justifica din punct de vedere economic declanșarea unui proces (Rule 23 of the Federal Rules of Civil Procedure). [5]

– Subiectul care intentează acțiunea are calitatea de reprezentant al grupului vizat de această acțiune, autodesemnându-se în această calitate. Astfel, pentru a pune în mișcare acțiunea colectivă este necesar să se depună o cerere în care se menționează că pretenția este introdusă ca acțiune colectivă urmând a fi demonstrate prin argumente suficiente îndeplinirea cerințelor stabilite prin norma 23(a) și una sau mai multe dispoziții ale normei 23(b) din Federal Rules of Civil Procedure. Respectiv, cererea va include de asemenea, toate detaliile privind acțiunea colectivă, cum ar fi persoanele afectate, pretențiile de natură financiară, problema specifică etc.

– Reprezentantul grupului, de obicei este un subiect care nu deține competențe în domeniu, apărarea grupului fiind încredințată unui avocat și, după cum menționează doctrina juridică americană, „atât timp cât avocatul este experimentat, bine finanțat și competent, iar pretențiile reclamantului sunt tipice, majoritatea judecătorilor ar considera că sunt îndeplinite cerințele pentru certificare" [7, p.6], adică cererea este admisibilă și poate fi examinată în fond.

– Pentru ca pretențiile reclamantului să fie considerate tipice, acesta trebuie să fie unul din subiecții direct vizați de acțiune. De exemplu, în 2016, un grup de șoferi Uber a intentat un proces colectiv împotriva companiei de transport, susținând că au fost calificați greșit ca antreprenori independenți și nu ca angajați [1]. În acest caz reclamant tipic este persoana care are calitatea de șofer Uber.

– Reclamantul are obligația de a notifica membrii grupului că acțiunea este în curs de desfășurare, iar ei au dreptul de a alege să nu facă parte din grup și, în cazul în care se ală-

aggrieved consumers, in the hundreds of thousands or millions, who have suffered similar injuries because of identical mass-produced products or standard corporate practices; (b) the factual and legal circumstances must be of a common, similar character; (c) the class action must prevail over other defenses because, if brought individually, the injury alleged would be insignificant and would not economically justify litigation (Rule 23 of the Federal Rules of Civil Procedure). [5]

– The person bringing the action is the representative of the group concerned by the action, and in that capacity he designates himself. Thus, in order to bring a class action, it is necessary to file a motion stating that the claim is brought as a class action and that the requirements of Rule 23(a) and one or more provisions of Rule 23(b) of the Federal Rules of Civil Procedure are to be shown by sufficient pleading. Respectively, the request will also include all details of the class action, such as the persons affected, the financial claims, the specific issue, etc.

– The class representative is usually a subject who does not have expertise in the field, the defense of the class is entrusted to a lawyer and, as American legal doctrine states, "as long as the lawyer is experienced, well-funded, and competent, and the plaintiff's claims are typical, most judges would consider the requirements for certification to be met" [7, p.6], i.e. the claim is admissible and can be considered on the merits.

– In order for the plaintiff's claims to be considered typical, the plaintiff must be one of the subjects directly concerned by the action. For example, in 2016, a group of Uber drivers filed a class action lawsuit against the transportation company, claiming that they were misclassified as independent contractors and not as employees [1]. In this case, the typical plaintiff is the person who is an Uber driver.

– The plaintiff is required to notify class members that the action is pending, and they have the right to opt out of the class and, if they join the action, to appear, if they wish, through counsel (Rule 23(c)(2)). The notice will also specify that if the class member does not expressly opt out, he or she will be included in the class. This means that any judgment, whether

tură la acțiune, să se prezinte, dacă doresc, prin intermediul unui avocat (Regula 23(c)(2)). Notificarea va mai specifica că dacă membrul grupului nu își manifestă expres refuzul, acesta va fi inclus în grup. Aceasta înseamnă că orice hotărâre judecătorească, favorabilă sau nefavorabilă grupului, va produce efecte asupra sa, iar o acțiune ulterioară cu aceeași pretenție nu va putea fi intentată pe cont propriu ulterior. Dacă persoana se retrage din grup, nu va beneficia de nicio hotărâre în favoarea grupului, dar nici nu va fi legată de un rezultat nefavorabil.

– Ulterior intentării acțiunii părțile pot conveni asupra încheierii unei tranzacții a cărei proiect se prezintă instanței pentru confirmare. Dacă instanța aprobă cu titlu provizoriu tranzacția, membrii grupului vor fi notificați și invitați să participe la o audiere în instanță în vederea constatării caracterul echitabil al tranzacției [7, p.9].

– În majoritatea cazurilor, tranzacțiile ajung să fie aprobate, judecătorii implicându-se în proces prin formularea unor modificări sau propuneri înainte de a da aprobarea preliminară sau finală.

– Onorariul avocatului se achită la finalizarea procesului din suma recuperată. Dacă acțiunea a fost respinsă avocatul nu este remunerat. Aceste plăți, deseori substanțiale, au determinat crearea unor barouri de avocați specializați în acțiuni colective care caută cazuri posibile și apoi găsesc persoane care să servească drept reclamanți reprezentativi. La rândul lor, mizele mari implicate în acțiunile colective și existența unui barou activ al reclamanților au favorizat dezvoltarea unui grup de firme de elită, costisitoare și specializate, care reprezintă pârâții în acțiunile colective [7, p.12].

Revenind asupra proiectului de reglementare a acțiunilor colective în legislația RM, trebuie să menționăm că pentru identificarea trăsăturilor caracteristice acestei instituții în arealul național este necesar să revenim la dihotomia pe care am amintit-o în dreptul SUA, și anume, acțiuni colective *opt-out* și acțiuni colective *opt-in*.

Astfel, după modul în care sunt implicați sau atrași membrii potențiali ai grupului, acțiunile colective se împart în acțiuni de tip *opt-out* și acțiuni de tip *opt-in*. În cadrul acțiunilor de tip opt-out, se presupune că toți membrii potențiali ai grupului fac parte din grup, cu excepția cazului în care își declară dorința de a nu se alătura; persoanele care nu doresc să rămână parte ale unui astfel de grup trebuie să-și manifeste expres voința de a părăfavorable or unfavorable to the class, will be effective against him, and a subsequent action on the same claim cannot be brought on his own later. If the person withdraws from the group, he or she will not benefit from any judgment in favor of the group, but neither will he or she be bound by an unfavorable result.

– Subsequent to the commencement of the action the parties may agree to enter into a settlement, a draft of which is submitted to the court for confirmation. If the court provisionally approves the settlement, the class members will be notified and invited to attend a court hearing to determine the fairness of the settlement [7, p.9].

– In the majority of cases, settlements end up being approved, with judges getting involved in the process by making modifications or proposals before giving preliminary or final approval.

– The lawyer's fee is paid at the end of the trial from the amount recovered. If the action has been dismissed, the lawyer is not remunerated. These payments, often substantial, have led to the creation of specialized class action bar associations that search for potential cases and then find individuals to serve as representative plaintiffs. In turn, the high stakes involved in class actions and the existence of an active plaintiffs' bar have fostered the development of an elite group of expensive and specialized firms that represent defendants in class actions [7, p.12].

Returning to the draft regulation of class actions in the legislation of the RM, it should be noted that in order to identify the characteristic features of this institution in the national arena, it is necessary to return to the dichotomy that we mentioned in the US law, namely, *opt-out* class actions and *opt-in* class actions.

Thus, depending on how potential class members are involved or attracted, collective actions are divided into *opt-out* actions and *opt-in* actions. In opt-out actions, all potential group members are assumed to be part of the group unless they declare their wish not to join; those who do not wish to remain part of such a group must expressly indicate their wish to leave the group. This type of action has been enshrined in the laws of the United States, Austria, Canada, Israel and Colombia [13, p.121].

si grupul. Acest tip de acțiuni au fost consacrate în legislațiile din Statele Unite, Austria, Canada, Israel și Columbia [13, p.121].

În acțiunile colective de tip *opt-in*, membrii grupului vor dobândi acest statut numai dacă „decid să adere la proces în mod voluntar, în măsura în care fac dovada unei strânse legături cu litigiul. Remediile disponibile în aceste cazuri sunt atât de tipul măsurilor provizorii, cât și sub formă de daune, întrucât CPC nu face nicio distincție în acest sens." [4] Astfel de acțiuni colective sunt frecvente în țările de drept continental (Germania, Franța, Norvegia, Finlanda, Brazilia).

O lungă perioadă de timp, legislația UE și-a manifestat o rezervă față de acțiunile *opt out*, iar justificarea pentru alegerea acțiunilor colective de tip *opt-in* se întemeia pe faptul că, în primul rând, consolidarea legislativă a unor acțiuni *opt out* ar fi contrară normelor procesului civil tradițional al țărilor din sistemul de drept continental, inclusiv principiului demnității și al autonomiei voinței. În al doilea rând, în cazul acțiunilor de tip *opt-out*, este dificil să se identifice toți participanții nemijlociți dintr-un grup mare. În al treilea rând, introducerea unui asemenea sistem de excludere voluntară poate conduce la consecințe nedorite pentru sistemul judiciar sub forma creșterii exponențiale a acțiunilor colective, probabilitatea șantajului pârâtului cu o eventuală acțiune colectivă și determinarea acestuia de a încheia o tranzacție [8, p.35].

Toate aceste rezerve au fost însă abandonate odată cu adoptarea Directivei (UE) 2020/1828 prin intermediul căreia au fost consacrate ambele tipuri de acțiuni colective.

Legiuitorul național prin proiectul de lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor [11] condiționează necesitatea consimțământului consumatorilor pentru depunerea acțiunii colective de scopul urmărit prin această acțiune. Astfel, aceste acțiuni pot fi declanșate doar de entități calificate (de exem., asociații ale consumatorilor) ce pot solicita potrivit art.7 al.4 al proiectului de lege, cel puțin următoarele măsuri: a) măsuri de încetare; b) măsuri reparatorii.

Pentru ca o entitate calificată să solicite o *măsură de încetare (acțiuni opt-out)*, nu este obligatorie exprimarea consimțământului consumatorilor individuali de a fi reprezentați de entitatea calificată (art.8 al.3 din Proiectul de lege).

O cu totul altă situație se atestă în cazul

In *opt-in* collective actions, class members will acquire this status only if they "decide to join the lawsuit voluntarily, to the extent that they demonstrate a close connection with the litigation. The remedies available in these cases are both in the form of interim measures and damages, as the CPC makes no distinction in this respect." [4] Such class actions are common in continental law countries (Germany, France, Norway, Finland, Brazil, Finland).

For a long time, EU law has shown a reservation towards *opt-out* actions, and the justification for choosing *opt-in* collective actions was based on the fact that, firstly, the legislative entrenchment of *opt-out* actions would be contrary to the rules of the traditional civil process of countries in the continental legal system, including the principle of dignity and autonomy of will. Secondly, in the case of *opt-out* actions, it is difficult to identify all the non-remote participants in a large group. Third, the introduction of such an opt-out system may lead to undesirable consequences for the judicial system in the form of exponential growth of class actions, the likelihood of blackmailing the defendant with a potential class action and inducing him to settle [8, p.35].

However, all these reservations have been abandoned with the adoption of Directive (EU) 2020/1828 by which both types of collective actions have been enshrined.

The national legislator through the draft law on representative actions for the protection of consumers' collective interests [11] conditions the necessity of consumers' consent to the filing of a collective action on the purpose pursued by the action. Thus, such actions may be brought only by qualified entities (e.g. consumer associations) which may, according to Article 7(4) of the bill, request at least the following measures: a) injunctive measures; b) reparation measures.

In order for a qualified entity to apply for an *injunction (opt-out actions)*, it is not mandatory that individual consumers consent to be represented by the qualified entity (Art. 8(3) of the Bill).

The situation is quite different in the case of *remedies* (*opt-in actions*). According to Article 9(2) of the Bill, "Qualified entities bringing opt-in actions in court for remedies shall seek

măsurilor reparatorii (*acțiuni opt-in*). Potrivit art.9 al.2 din Proiectul de lege „Entitățile calificate care introduc acțiuni în reprezentare în instanța de judecată pentru obținerea de măsuri reparatorii solicită consimțământul în scris, la nivel individual, de la consumatorii vizați de respectiva acțiune în reprezentare, în termen de 30 de zile de la data introducerii acestei acțiuni în instanță, cu privire la: a) acceptarea de a fi reprezentați de entitatea calificată în cadrul acțiunii în reprezentare respectivă; b) acceptarea ca rezultatul acțiunii de reprezentare să fie obligatoriu pentru ei." [11] Așadar, acțiunile cu caracter reparator prin care se urmărește plata unor despăgubiri, reparații, reducerea prețului necesită acordul expres al consumatorilor vizați de demersul în instanță, fapt care este în strictă concordanță cu principiul disponibilității procesuale.

Din cele menționate putem desprinde următoarele particularități ale acțiunilor colective în reprezentare în favoarea cărora înclină legiuitorul național:

Subiectul care are calitate procesuală activă îl constituie *entitatea calificată*. „Acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor, pot fi introduse de entitățile calificate desemnate în acest scop de către autoritățile abilitate cu funcții de reglementare în domeniul protecției consumatorilor, în limita domeniului de competență, astfel cum sunt menționate la art. 36 alin. (1) din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor." (art.4 al.1 din Proiectul de lege). În acest sens se atribuie entităților calificate, de exemplu, Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, Asociațiile obștești pentru protecția consumatorilor, Comisia Națională a Pieței Financiare - în domeniul pieței financiare, etc.). Pentru a dobândi statutul de entitate calificată este necesar ca aceste subiecte să depună o cerere la Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării care este autoritate coordonatoare și să îndeplinească un șir de condiții referitoare la faptul că se încadrează în categoria persoanelor juridice care au activitate non-profit, au un interes legitim de a proteja interesele consumatorilor, nu se află în insolvabilitate și sunt independente, respectiv nu sunt influențate de persoane care nu sunt consumatori, în special de comercianți, care au un interes economic în introducerea unei acțiuni în reprezentare (art.4 al.4 din Proiectul de lege). Prin excepție de la cerințele enumărate mai sus, autoritățile publice cu atribuții în domeniul protecției consumatorilor pot introduce acțiuni în reprezentare în favoarea unui grup de consumatori, fără a fi necesar acordul scris al consumatorilor vizați de acțiune (art.4 al.5 din Proiectul de lege).

Din cele menționate putem desprinde următoarele particularități ale acțiunilor colective în reprezentare în favoarea cărora înclină legiuitorul național:

Subiectul care are calitate procesuală activă îl constituie *entitatea calificată*. „Acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor, pot fi introduse de entitățile calificate desemnate în acest scop de către autoritățile abilitate cu funcții de reglementare în domeniul protecției consumatorilor, în limita domeniului de competență, astfel cum sunt menționate la art. 36 alin. (1) din Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor." (art.4 al.1 din Proiectul de lege). În acest sens se atribuie entităților calificate, de exemplu, Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, Asociațiile obștești pentru protecția consumatorilor, Comisia Națională a Pieței Financiare - în domeniul pieței financiare, etc.). Pentru a dobândi statutul de entitate calificată este necesar ca aceste subiecte să depună o cerere la Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării care este autoritate coordonatoare și să îndeplinească un șir de condiții referitoare la faptul că se încadrează în categoria persoanelor juridice care au activitate non-profit, au un interes legitim de a proteja interesele consumatorilor, nu se află în insolvabilitate și sunt independente, respectiv nu sunt influențate de persoane care nu sunt consumatori, în special de comercianți, care au un interes economic în introducerea unei acțiuni în reprezentare (art.4 al.4 din Proiectul de lege). Prin excepție de la cerințele enumărate mai sus, autoritățile publice cu atribuții în domeniul protecției con-

the written consent of the individual consumers concerned by the opt-in action, within 30 days from the date of bringing the opt-in action in court, to: a) agree to be represented by the qualified entity in the opt-in action; b) agree that the outcome of the opt-in action is binding on them." [11] Thus, actions for damages, reparation or price reduction require the express consent of the consumers concerned by the action, which is in strict accordance with the principle of availability of legal proceedings.

From the aforementioned, we can deduce the following particularities of class actions in representation in favor of which the national legislator is inclined:

1) The *qualified entity* is the subject that has active procedural standing. 'Actions in representation for the protection of the collective interests of consumers may be brought by qualified entities designated for that purpose by the authorities empowered with regulatory functions in the field of consumer protection, within the limits of their competence, as referred to in Article 36(1) of the Italian Civil Code, in accordance with Article 36(1) of the Italian Civil Code. (1) of Law No 105/2003 on consumer protection.". (Article 4(1) of the Draft Law). In this regard, it is assigned to qualified entities, e.g. the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection, Public Associations for Consumer Protection, the National Commission for Financial Markets - in the field of financial market, etc.). In order to acquire the status of a qualified entity it is necessary for these subjects to submit an application to the Ministry of Economic Development and Digitalization, which is the coordinating authority, and to meet a number of conditions relating to the fact that they fall into the category of legal entities that are non-profit legal entities, have a legitimate interest in protecting the interests of consumers, are not insolvent and independent, i.e. are not influenced by non-consumers, in particular traders, who have an economic interest in bringing an action in representation (Art. 4 paragraph 4 of the Bill). By way of exception to the above requirements, public authorities with consumer protection powers have the right to represent the collective interests of consumers in accordance with their field of competence without the need to

sumatorilor dispun de dreptul de reprezentare a intereselor colective ale consumatorilor, în conformitate cu domeniul lor de competență fără a fi necesară depunerea unei cereri în vederea obținerii acestui statut.

Entitățile calificate pot introduce o acțiune în reprezentare nu doar în instanțele naționale, dar și într-un stat membru UE, o asemenea acțiune fiind considerată în reprezentare transfrontalieră. Pentru a putea intenta asemenea categorii de acțiuni, entităților calificate li se aplică aceleași criterii de desemnare în întreaga Uniune Europeană.

Obiectul acțiunii în reprezentare îl constituie pretențiile care pot fi înaintate de către entitatea calificată, și anume: măsurile de încetare, măsurile reparatorii sau ambele în cadrul unei singure acțiuni (art.7 al.4-5 din Proiectul de lege). Astfel, prin măsură de încetare se are în vedere solicitarea constatării faptului că practica comercială utilizată de pârât constituie o încălcare a legislației privind protecția concurenței sau referitoare la protecția consumatorilor. Un exemplu clasic prin care s-a solicitat încetarea măsurilor ilicite îl constituie speța Foreign Exchange Price Fixing soluționată de un tribunal federal din New York, potrivit căreia în 2015, părțile unui proces colectiv (investitori privați și administratori de fonduri speculative din SUA și Europa) au invocat o conspirație de fixare a prețurilor pe piața valutară de către un șir de bănci comerciale care prin fixarea prețurilor au sfidat legile antitrust ce promovează concurența liberă și loială, fiind solicitată stoparea acestor practici. Soluția care a fost adoptată a inclus însă nu doar măsuri de încetare, băncile acceptând prin tranzacție să achite și despăgubiri în sumă de 2,3 miliarde de dolari [12]. Măsurile de recuperare sunt cele mai frecvente și constau în obligarea pârâtului profesionist la oferirea de remedieri, precum despăgubirea, repararea, înlocuirea, reducerea prețului, încetarea contractului sau rambursarea prețului plătit.

Domeniile vizate de acțiunea în reprezentare includ: vânzarea de bunuri și servicii, de produse alimentare, servicii medicale, energie electrică, gaze naturale, transporturi, asigurare și reasigurare, servicii de plată, credite, instrumente financiare, servicii mass-media, telecomunicații, produse cu defect, monedă electronică, practici comerciale neloiale, protecția datelor cu caracter personal etc.

Entitățile calificate reprezintă interesele consumatorilor în cadrul unor acțiuni în reprezentare și dispun de drepturile și obligațiile

apply for this status.

2) Qualified entities may bring an action for representation not only in national courts but also in an EU Member State, such an action being considered as cross-border representation. In order to be able to bring such categories of actions, the same designation criteria apply to qualified entities throughout the European Union.

3) The subject-matter of the representative action is the claims that may be brought by the qualified entity, namely: injunctive relief, reparation or both in one action (Art. 7(4-5) of the Draft Bill). Thus, injunctive relief refers to a request for a finding that the commercial practice engaged in by the defendant constitutes an infringement of competition or consumer protection law. A classic example of seeking injunctive relief is the Foreign Exchange Price Fixing case decided by a New York federal court, where in 2015, parties to a class action lawsuit (private investors and hedge fund managers from the US and Europe) alleged a foreign exchange price fixing conspiracy by a number of commercial banks that by fixing prices defied antitrust laws promoting free and fair competition, and sought to stop the practices. The settlement that was reached included not only injunctive relief, however, but also settlement damages of $2.3 billion [12]. Recovery remedies are the most common and consist of ordering the defendant professional to provide remedies such as compensation, repair, replacement, replacement, price reduction, termination of the contract or reimbursement of the price paid.

4) The areas covered by representative actions include: the sale of goods and services, food, medical services, electricity, natural gas, transportation, insurance and reinsurance, payment services, credit, financial instruments, media services, telecommunications, defective products, electronic money, unfair commercial practices, personal data protection, etc.

5) Qualified entities represent the interests of consumers in representative actions and have the rights and obligations of a plaintiff in the lawsuit. Consumers concerned by the representative action have the right to participate in the examination of the representative action, if necessary, and to benefit from the possibility to request injunctive relief or recovery.

unei părți reclamante în proces. Consumatorii vizați de acțiunea în reprezentare au dreptul de a participa la examinarea acțiunii în reprezentare, în caz de necesitate, și de a beneficia de posibilitatea de a solicita măsuri de încetare sau de recuperare.

Cheltuielile de judecată - consumatorii la nivel individual vizați de o acțiune în reprezentare pentru obținerea de măsuri reparatorii nu plătesc costurile de procedură. Totuși, partea care nu are câștig de cauză este obligată să suporte costurile de procedură aferente părții care are câștig de cauză, în conformitate cu condițiile și excepțiile prevăzute de Codul de procedură civilă nr. 225/2003 (art.12 din Proiectul de lege).

Sarcina probei – deși normele procesuale în materie de probațiune stabilesc că sarcina probei revine ambelor părți, pe cale de excepție se stabilește că, în cazul acțiunilor privind obținerea de măsuri de încetare, entitatea calificată, în speță reclamantul, nu este obligată să dovedească pierderea reală sau prejudiciul real suferit de consumatorii afectați de încălcare, la nivel individual, și nici intenția sau neglijența din partea comerciantului (art.8 al.4 din Proiectul de lege). De asemenea, pentru ca consumatorii să aibă o șansă rezonabilă de a-și dovedi cauza, ei trebuie să poată obține informații de la pârât. În acest sens, art.18 al.1 din Proiectul de lege dispune că, elemente de probă care sunt sub controlul pârâtului sau al unui terț pot fi solicitate de instanța de judecată pârâtului sau terțului, dacă aceasta se solicită de către entitatea calificată respectivă.

Celeritatea procedurii – acțiunea în reprezentare urmează a fi examinată în mod prioritar în raport cu alte acțiuni civile, dacă ținem cont de propunerea ca termenele de judecată să nu fie mai mari de 15 zile. De asemenea, în art.17 al.2 din Proiectul de lege se propune ca acțiunile în reprezentare pentru obținerea măsurilor de încetare să se judece, dacă este cazul, printr-o procedură de urgență. Termenele de judecată nu pot fi mai mari de 5 zile. Asemenea termene reduse de examinare sunt salutabile doar că având în vedere starea actuală a sistemului judiciar în care se atestă o lipsă acută de judecători la unele instanțe și un număr mare de dosare care se află pe rol, asemenea prevederi ar putea rămâne la nivel de deziderat.

Soluționarea amiabilă a litigiului - unul din instrumentele specifice acțiunilor colective îl reprezintă încheierea tranzacției, care poate fi propusă de către reclamant și partea pârâtă. Similar practicilor din sistemul ameri-

6) Legal costs - individual consumers who are the subject of a representative action for redress shall not pay the costs of the proceedings. However, the unsuccessful party is obliged to bear the costs of the successful party, in accordance with the conditions and exceptions laid down in the Code of Civil Procedure No 225/2003 (Article 12 of the Bill).

7) Burden of proof - although the procedural rules of evidence lay down that the burden of proof rests on both parties, by way of exception it is established that, in the case of actions for injunctive relief, the qualified entity, in this case the plaintiff, is not obliged to prove the actual loss or actual damage suffered by the consumers affected by the infringement, on an individual level, nor the intent or negligence on the part of the trader (Article 8(4) of the Draft Law). Also, for consumers to have a reasonable chance of proving their case, they must be able to obtain information from the defendant. In this regard, Article 18(1) of the Bill provides that evidence that is within the control of the defendant or a third party may be requested by the court from the defendant or third party, if requested by the qualified entity concerned.

8) The expeditiousness of the procedure - the action in representation is to be given priority over other civil actions, taking into account the proposal that the time limits for the trial should not exceed 15 days. It is also proposed in Article 17(2) of the Bill that representative actions for injunctive relief should, where appropriate, be dealt with in an urgent procedure. The time limits for judgment cannot be longer than 5 days. Such reduced time limits for examination are to be welcomed, except that given the current state of the judiciary with an acute shortage of judges in some courts and a large number of pending cases, such provisions could remain a wishful thinking.

9) Amicable settlement of the dispute – one of the tools specific to class actions is a settlement, which can be proposed by the plaintiff and the defendant. As in the US system, confirmation of the settlement by the court is to be preceded by a preliminary procedure. Thus, taking into account the rights and interests of the consumers concerned, the court has to assess whether the parties' settlement is fair. If the settlement is contrary to mandatory provi-

can, confirmarea tranzacţiei de către instanţă urmează a fi precedată de o procedură prealabilă. Astfel, luând în considerare drepturile și interesele consumatorilor vizaţi, instanța urmează să evalueze dacă înțelegerea părților este echitabilă. În cazul în care tranzacția este contrară dispozițiilor imperative ale legii sau dacă include condiții care nu pot fi executate, instanța va dispune respingerea tranzacției și soluționarea în continuare a acțiunii în reprezentare. Tranzacțiile aprobate sunt obligatorii pentru entitatea calificată, pentru comerciant și pentru consumatorii la nivel individual vizați (art.11 din Proiectul de lege).

4. CONCLUZII

Finalizând această cercetare putem concluziona că, acțiunea în reprezentare la nivelul legislației naționale se preconizează să devină un instrument prin intermediul căruia nu doar vor fi recuperate prejudiciile suportate de consumatori, asemenea mijloace fiind disponibile și în prezent, ci se va determina încetarea sau întreruperea activităților comerciale care prin efectele îndelungate pot provoca daune irecuperabile unei mase largi ai populației. Totodată, eficiența acestui tip de acțiune civilă va fi una sporită datorită calității speciale a subiecților îndreptățiți să le exercite, or entitățile calificate și specializate în protecția interesului consumatorului dețin mult mai multe pârghii pentru valorificarea acțiunii în justiție și pentru obținerea unui rezultat favorabil pentru cei păgubiți, decât un simplu consumator care poate intenta o acțiune individuală.

Necesitatea instituirii unui asemenea instrument de protecție a drepturilor consumatorilor se justifică și prin faptul că realizează concomitent două obiective majore: un obiectiv este de a aduce beneficii unui cerc cât mai larg de subiecți păgubiți, prin includerea unui număr mare de reclamanți în litigiu; celălalt obiectiv este de a aduce beneficii publicului prin inițierea unor procese noi și calitativ diferite care au o influență extraordinară asupra respectării legilor și a ordinii pulice.

Și nu în ultimul rând, acțiunile în reprezentare vor aduce beneficii reclamanților, sub forma economisirii cheltuielilor de judecată, mărindu-și astfel compensația netă, dar vor fi beneficii și pentru întrega societate, prin creșterea descurajării monetare împotriva faptelor ilicite.

Reglementările referitoare la acțiunile colective consacrate atât la nivelul UE, cât și promovate în RM sunt în mare parte reflectate

sions of the law or if it includes conditions that cannot be enforced, the court will order the settlement to be rejected and the representative action to be settled. Approved transactions are binding on the qualified entity, the trader and the individual consumers concerned (Article 11 of the Draft Law).

4. CONCLUSIONS

Finalizing this research we can conclude that, the representative action at the level of national legislation is expected to become an instrument through which not only will be recovered the damages suffered by consumers, such means being available at present, but it will also cause the cessation or interruption of commercial activities which by their long-lasting effects may cause irrecoverable damage to a large mass of the population. At the same time, the effectiveness of this type of civil action will be increased due to the special status of the persons entitled to bring it, and qualified entities specialized in consumer protection have much more leverage to make the most of the legal action and obtain a favourable outcome for the injured parties than a simple consumer who can bring an individual action.

The need to set up such an instrument to protect consumer rights is also justified by the fact that it simultaneously achieves two major objectives: one objective is to benefit the widest possible circle of victims by including a large number of plaintiffs in the litigation; the other objective is to benefit the public by bringing new and qualitatively different lawsuits that have a tremendous impact on compliance with the law and public order.

And last but not least, representative actions will benefit plaintiffs in the form of savings in litigation costs, thereby increasing their net compensation, but they will also benefit society as a whole by increasing monetary deterrence against wrongdoing.

The class action rules enshrined both at the EU level and promoted in the RM are largely mirrored and applied for several decades now in the US legal system with undeniable success. However, in the US there is a strong tradition of individualism which, in the context of collective action, may not always serve the public interest. For this reason, we believe that it is more

și aplicate de câteva decenii la rând în sistemul de drept al SUA cu un succes incontestabil. Cu toate acestea, în SUA există o puternică tradiție a individualismului care, în contextul acțiunilor colective, poate să nu servească întotdeauna interesului public. Din acest motiv considerăm că este mai reușită reglementarea prin care declanșatori ai acțiunilor în reprezentare sunt entitățile calificate și care se află sub autorizarea și monitorizarea organismelor statale, decât încredințarea exercitării acestor acțiuni unor birouri de avocați specializate, care deseori urmăresc propriile interese, dăunând și chiar falimentând uneori societăți și corporații prin manipulări și șantaj determinate de pericolul intentării unor acțiuni colective.

De asemenea, varietatea domeniilor în care se poate recurge la acțiunea în reprezentare ar putea determina o tendința de extindere excesivă a unor asemenea tipuri de litigii care ar deveni un instrument de persecuție a companiilor concurente. Din acest motiv considerăm necesar ca legiuitorul să determine expres anumite condiții de admisibilitate a acestor acțiuni, după modelul american, prin care ar putea fi controlată justificarea acestora.

successful to regulate that qualified entities, authorized and monitored by state bodies, are the triggers of representative actions than to entrust the exercise of such actions to specialized law firms, which often pursue their own interests, sometimes damaging and even bankrupting companies and corporations through manipulation and blackmail driven by the threat of class actions.

Moreover, the variety of areas in which representative actions can be brought could lead to a tendency for such types of litigation to become too widespread and to become a tool for persecuting competing companies. For this reason, we consider it necessary for the legislator to expressly lay down certain conditions for the admissibility of such actions, along the lines of the American model, which could be used to check their justification.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Class Action Definition and Legal Meaning. In: https://legal-explanations.com/definition/class-action/ (accesat în 22.02.2025)
2. Class Action / US Law / Legal Information Institute. https://www.law.cornell.edu/wex/class_action (accesat în 25.02.2025)
3. Directiva (UE) 2020/1828 a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2020 privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor și de abrogare a Directivei 2009/22/CE. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ TXT/?uri=CELEX%3A02020L1828-20240217&qid=1711958838537
4. Drăghici H., Capătă L., Morogai A., etc. Acțiunile colective în România și perspectiva reformării lor la nivelul Uniunii Europene. In: https://www.legalmarketing.ro/actiunile-colective-in-romania-si-perspectiva-reformarii-lor-la-nivelul-uniunii-europene/ (accesat în 23.02.2025)
5. Federal Rules of Civil Procedure, as amended to December 1, 2024. In: Federal Rules of Civil Procedure | Federal Rules of Civil Procedure | US Law | LII / Legal Information Institute (accesat în 22.02.2025)
6. Francisco Blavi, Gonzalo Vial. Class actions in international commercial arbitration. In: Fordham International Law Journal, 2016, Volume 39, Issue 4, p.793-827
7. Janet Cooper Alexander. An introduction to class action procedure in the United States. In: https://www.sarrafgentile.com/wp-content/uploads/pdf/An-Introduction-to-Class-Actions.pdf (accesat în 22.02.2025)
8. Nagy C. I. Collective actions in Europe. A comparative, economic and transsystemic analysis. N.-Y.: Springer International Publishing, 2019. 122 p.
9. Nicholas M. Pace. Class actions in the United States of America: an overview of the process and the empirical literature. In: https://globalclassactions.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2020/10/USA__National_Report.pdf (accesat în

22.02.2025)
10. Nota de fundamentare la proiectul de lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor. https://www.bing.com/search?q=NOTA+DE+FUNDAMENTARE++la+proiectul+de+lege+privind+ac%C8%9Biunile+%C3%AEn+reprezentare+pentru+protec%C8%9Bia+intereselor++colective+ale+consumatorilor&form=ANNTH1&refig=a2a934789a7444eab4d0fbc524c1c25a&pc=U531 (accesat în 25.02.2025)
11. Proiectul de Lege privind acțiunile în reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor. https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-consultarea-publica-a-proiectului-de-lege-privind-actiunile-in-reprezentare-pentru-protectia-intereselor-colective-ale-consumatorilor/12994 (accesat în 25.02.2025)
12. Top 5 Class Actions of the Decade: Lessons Learned from Each Example. In: https://legalscoops.com/class-action-lawsuit-examples/
13. Yarkov V. V., Dolganichev V. V. CLASS ACTION IN COMPARATIVE PERSPECTIVE. Herald of the Euro-Asian Law Congress. 2020. Is. 1. Pp. 118-133.
14. Химмельрайх Антье. Коллективная правовая защита – иски объединений и право объединений на предъявление иска в немецком гражданском процессе. In: Law Enforcement Review 2019, vol. 3, no. 2, pp. 59–76

Despre autor:

Adelina BÂCU,
Doctor în drept, conferențiar universitar,
Departamentul „Drept"
Academia de Studii Economice din Moldova,
ROR: https://ror.org/04d26v797
e-mail: adelabacu@mail.ru
ORCID ID:0009-0001-0788-3390

About the author:

Adelina BACU,
PhD, Associate Professor,
Department of „Law"
Academy of Economic Studies of Moldova,
ROR: https://ror.org/04d26v797
e-mail: adelabacu@mail.ru
ORCID ID-:0009-0001-0788-3390

CZU: 349.6:630

PROTECȚIA CONSUMATORULUI DE PRODUSE SILVICE ÎN REGLEMENTAREA NOULUI COD SILVIC AL REPUBLICII MOLDOVA

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Alexei CARP,
doctorand

Avansarea relațiilor comerciale pe care o experimentează omenirea în zilele noastre, a făcut să lase în umbră produsele de origine naturală, în special cele crescute în zonele silvice, uitând că primele produse care au format relațiile de schimb au fost anume acestea. De altfel, preocupările omului din ultimele decenii înregistrate în domeniul protecției mediului, au făcut să se înțeleagă că folosința produselor silvice este interzisă cu desăvârșire, când de fapt legislația agreează folosirea lor rațională în scop economic. În aceste circumstanțe, se cere o legislație care să prevadă reguli clare pentru comercianții cu produse ale pădurii (plante, pomușoare, ciuperci și alte produse obținute prin vânat), dar care să protejeze drepturile și interesele consumatorilor ce le achiziționează în rețeaua de comerț autohton. Pentru aceasta este nevoie, înainte de toate, inițierea unor abordări doctrinare care să scoată în evidență esența și particularitatea folosinței acestor categorii de produse, regulile de dobândire a lor din mediul natural, precum și specificul comercializării și garantării securității alimentare a consumatorilor.

Cuvinte cheie. produse nelemnoase ale pădurii, resurse forestiere, comerț, consumator, protecția consumatorului, piață, recoltare, bilet silvic, autorități de mediu, răspundere juridică.

PROTECTION OF THE CONSUMER OF FORESTRY PRODUCTS IN THE REGULATION OF THE NEW FORESTRY CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Grigore ARDELEAN,
PhD, Associate Professor

Alexei CARP,
PhD student

The advancement of commercial relations that humanity is experiencing today has made it possible to leave in the shade products of natural origin, especially those grown in forest areas, forgetting that the first products that formed exchange relations were precisely these. Moreover, the concerns of man in recent decades recorded in the field of environmental protection have made it understood that the use of forest products is completely prohibited, when in fact the legislation approves their rational use for economic purposes. In these circumstances, a legislation is required that provides clear rules for traders of forest products (plants, berries, mushrooms and other products obtained by hunting), but that protects the rights and interests of consumers who purchase them in the domestic trade network. For this, it is necessary, first of all, to initiate doctrinal approaches that highlight the essence and particularity of the use of these categories of products, the rules for acquiring them from the natural environment, as well as the specifics of marketing and guaranteeing food security for consumers.

Keywords. non-timber forest products, forest resources, trade, consumer, consumer protection, market, harvesting, forest ticket, environmental authorities, legal liability.

1. INTRODUCERE

Din cele mai vechi timpuri, natura a constituit prima și cea mai importantă sursă de existență a omului primitiv, situație care nu s-a prea schimbat cu mult în zilele noastre, odată ce toate bunurile și produsele ce stau la dispoziția omului sunt create pe baza materiei prime obținute tot din mediul natural. Cu toate acestea, mai subzistă și forme de utilizare a componentelor de mediu prin recoltare direc-

1. INTRODUCTION

Since ancient times, nature has been the first and most important source of existence for primitive man, a situation that has not changed much nowadays, since all the goods and products available to man are created based on raw materials obtained from the natural environment. However, there are also forms of using environmental components through direct harvesting, as is the case with forest products.

tă, fiind și cazul produselor silvice.

De cealaltă parte, în contextul îngrijorărilor omenirii cu privire la starea mediului și, prin urmare, a creșterii gradului de protecție s-a format percepția potrivit căreia cea mai eficientă măsură de protecție ar fi cea a abținerii de la folosirea componentelor de mediu în oricare scop, mai ales în interes economic, când în realitatea juridică a conceptului de protecție a mediului, lucrurile stau altfel. Anume, folosința componentelor de mediu este admisă, doar că e o folosință specială, denumită în materie de mediu drept o folosință rațională, caracterizată de un spectru mai restrictiv de acțiuni în comparație cu același atribut al dreptului de proprietate, unde proprietarul bunului îl poate folosi în mod exclusiv și absolut în condițiile legii civile. Or, toate componentele de mediu, pe lângă funcția lor ecologică, mai îndeplinesc și o funcție economice. Prin urmare, așa cum afirmam și cu ocazia scrierii altor lucrări [10, p. 47], componentele de mediu (apa, solul, vegetația forestieră, flora și fauna etc.), mai fiind numite în doctrină și bunuri de mediu, pe lângă funcția lor ecologic care, de fapt, este una primordială, mai îndeplinesc și funcții economice (asigurarea cu masă lemnoasă, apă destinată comercializării, recoltarea produselor pădurii, vânatul, exportul exemplarelor faunistice etc.). Mai mult, în doctrină se susține că și în planul prejudiciului ecologic trebuie de distins o direcție dublă de acțiune pe care o manifestă fapta împotriva mediului: economică și ecologică [15, p. 78], [11, p. 128], [14, p. 147].

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În procesul elaborării prezentului articol, au fost utilizate următoarele metode de cercetare: metoda analizei, metoda istorică, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, precum și metoda comparativă.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Deci, pornind de la ideea potrivit căreia componentele de mediu, pe lângă funcția ecologică mai îndeplinesc și o funcție economică, legiuitorul a ținut să precizeze în conținutul reglementărilor cu privire la administrarea și protecția resurselor silvice, mai exact la art. 12 alin. 1 lit. b) din Codul silvic, că administrarea fondului forestier asigură aducerea și menținerea pădurilor în starea corespunză-

On the other hand, in the context of humanity's concerns about the state of the environment and, consequently, of increasing the degree of protection, the perception has been formed that the most effective protection measure would be to refrain from using environmental components for any purpose, especially in economic interest, when in the legal reality of the concept of environmental protection, things are different. Namely, the use of environmental components is admitted, but it is a special use, called in environmental matters a rational use, characterized by a more restrictive spectrum of actions compared to the same attribute of the right of ownership, where the owner of the asset can use it exclusively and absolutely under the conditions of civil law. However, all environmental components, in addition to their ecological function, also fulfill an economic function. Therefore, as I stated when writing other works [10, p. 47], environmental components (water, soil, forest vegetation, flora and fauna, etc.), also being called environmental goods in the doctrine, in addition to their ecological function which, in fact, is a primordial one, also fulfill economic functions (providing timber, water intended for marketing, harvesting forest products, hunting, exporting fauna specimens, etc.). Moreover, the doctrine claims that in the field of ecological damage, a dual direction of action must be distinguished that the act against the environment manifests: economic and ecological [15, p. 78], [11, p. 128], [14, p. 147].

2. METHODS AND MATERIALS

In the process of developing this article, the following research methods were used: the analysis method, the historical method, the synthesis method, the deduction method, the systemic method, as well as the comparative method.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

So, starting from the idea that environmental components, in addition to the ecological function, also perform an economic function, the legislator wanted to specify in the content of the regulations on the management and protection of forest resources, more precisely in art. 12 para. 1 lit. b) of the Forestry

toare *funcțiilor ecologice* și *social-economice* ale acestora, precum și utilizarea eficientă a terenurilor din fondul forestier și *valorificarea rațională a produselor și a serviciilor pădurii*.

Astfel, din aceste prevederi constatăm că prin lege este admisă folosința produselor pădurii de către toți cetățenii, atât în scopuri personale, casnice, cât și în scopuri comerciale, fără a identifica o preponderență a spectrului de norme ce vizează protecția resurselor silvice sau a celor ce încurajează utilizarea lor în scop economic. De altfel, în doctrina românească identificăm unele critici în această privință, atenționându-se că Codul silvic român exprimă o viziune preponderent economicistă asupra fondului forestier, văzută mai ales ca o resursă naturală exploatabilă economic și mai puțin ca un element de mediu [12, p. 227].

Deci, și în legislația noastră, normele cu caracter general ce indică asupra ideii de promovare a comerțului cu produse silvice, sunt desprinse din conținutul art. 5 alin. 7 al noului Cod silvic. Potrivit acesteia, pentru gestionarea durabilă a terenurilor din fondul forestier, consolidarea proprietății, *sporirea eficienței economice a comercializării produselor* și serviciilor pădurii, constituirea ocoalelor silvice, creșterea capacității de absorbție a resurselor financiare, indiferent de sursa acestora, proprietarii terenurilor din fondul forestier se pot asocia prin constituirea de asociații de proprietari de păduri și alte forme asociative ce nu contravin legislației. De altfel, unele aspecte legislative ce sugerează admisibilitatea valorificării fondului forestier în sens economic se desprind și din conținutul principiilor și criteriilor de gestionare durabilă a fondului forestier prevăzute la art. 2 alin. 3 ale Codului silvic, unde la lit. e) se vorbește despre menținerea și stimularea funcțiilor producătoare ale pădurilor (produse lemnoase și nelemnoase), iar la lit. f) despre menținerea altor funcții și condiții socioeconomice.

Cu toate acestea, permisivitatea folosirii produselor silvice în scopuri economice și comerciale nu are cum să nu fie însoțită de un regim juridic al controlului exercitat din partea autorităților statului. Pentru aceasta, cu titlul de cadru general, se impune norma de la art. 10 alin. 2 lit. c) din Codul silvic. În temeiul acesteia controlul de stat asupra fondurilor forestier și cinegetic, asupra altor terenuri aco-

Code, that the management of the forest fund ensures the bringing and maintenance of forests in a state appropriate to their ecological and socio-economic functions, as well as the efficient use of forest land and the rational valorization of forest products and services.

Thus, from these provisions we find that the law admits the use of forest products by all citizens, both for personal, household and commercial purposes, without identifying a preponderance of the spectrum of norms aimed at the protection of forest resources or those that encourage their use for economic purposes. Moreover, in Romanian doctrine we identify some criticisms in this regard, noting that the Romanian Forestry Code expresses a predominantly economic vision of the forest fund, seen mainly as an economically exploitable natural resource and less as an environmental element [12, p. 227].

So, in our legislation, too, the general norms indicating the idea of promoting trade in forest products are derived from the content of art. 5 paragraph 7 of the new Forestry Code. According to it, for the sustainable management of forest land, consolidating ownership, increasing the economic efficiency of the marketing of forest products and services, establishing forest districts, increasing the absorption capacity of financial resources, regardless of their source, forest land owners may associate by establishing associations of forest owners and other associative forms that do not contravene the legislation. In fact, some legislative aspects that suggest the admissibility of the economic exploitation of the forest fund are also derived from the content of the principles and criteria for sustainable management of the forest fund provided for in art. 2 paragraph 3 of the Forestry Code, where letter e) speaks of maintaining and stimulating the productive functions of forests (wood and non-wood products), and letter f) on the maintenance of other functions and socioeconomic conditions.

However, the permissiveness of using forest products for economic and commercial purposes cannot fail to be accompanied by a legal regime of control exercised by state authorities. For this, as a general framework, the norm of art. 10 paragraph 2 letter c) of the Forestry Code is imposed. Under it, state control

perite cu vegetație forestieră este exercitat de către autoritatea administrativă împuternicită să efectueze supravegherea și controlul de stat în domeniul protecției mediului și utilizării resurselor naturale, în conformitate cu prevederile actelor normative în domeniu, inclusiv ale legislației privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, și include, pe lângă alte aspecte enumerate și *controlul privind respectarea limitelor (normelor/cotelor) de folosință a produselor pădurii.*

Acestea fiind clarificate, ține de esență să stabilim care sunt beneficiarii produselor silvice și ordinea priorității accesului acestora la ele, nu înainte de a arăta care sunt produsele ce constituie obiect al folosinței lor în scopuri comerciale și de consum.

Deci, în conținutul art. 31 din Codul silvic găsim enumerate toate categoriile de produse ale pădurii, fiind definite drept bunuri lemnoase și/sau nelemnoase, obținute direct prin gospodărirea terenurilor cu vegetație forestieră, inclusiv a pădurilor, alte beneficii rezultate de la prezența și folosirea lor, precum și rezultatele conservării, protecției și utilizării durabile, exercitării funcțiilor social-economice ale acestora. Prin urmare, observăm că toate produsele pădurii sunt clasificate în produse lemnoase (enumerate la alin. 2) și cele nelemnoase care nu se limitează la produsele propriu-zise ce include și rezultatele conservării, exercitării funcțiilor social-economice ale acestora. Drept exemplu am putea aduce toate beneficiile pe care acestea le generează în plan de agrement, semințele de plante și flori, mierea obținută prin amplasarea stupilor în terenurile fondului forestier, beneficii de natură medicinală etc.

Însă, produsele enumerate la alin.3 al normei analizate sunt cele nelemnoase ce constituie obiectul cercetării noastre și anume:

a) fauna de interes cinegetic;
b) peștele;
c) resursele melifere;
d) melcii de viță-de-vie;
e) semințele forestiere;
f) puieții și butașii/sadele din specii forestiere;
g) produsele accesorii ale pădurii: fructe de pădure, nuci, ciuperci, plante medicinale, plante tehnice.

Astfel, în urma enumerării categoriilor de

over forest and hunting funds, over other lands covered with forest vegetation is exercised by the administrative authority empowered to carry out state supervision and control in the field of environmental protection and the use of natural resources, in accordance with the provisions of regulatory acts in the field, including the legislation on state control over entrepreneurial activity, and includes, in addition to other listed aspects, control over compliance with the limits (norms/quotas) of use of forest products.

Having clarified these, it is essential to establish who the beneficiaries of forest products are and the order of priority of their access to them, not before showing which products are the object of their use for commercial and consumer purposes.

So, in the content of art. 31 of the Forestry Code we find listed all categories of forest products, being defined as wood and/or non-wood goods, obtained directly through the management of forest vegetation lands, including forests, other benefits resulting from their presence and use, as well as the results of their conservation, protection and sustainable use, the exercise of their socio-economic functions. Therefore, we note that all forest products are classified into wood products (listed in paragraph 2) and non-wood products which are not limited to the products themselves which also include the results of their conservation, the exercise of their socio-economic functions. As an example we could bring all the benefits that they generate in terms of recreation, plant and flower seeds, honey obtained by placing beehives in forest lands, medicinal benefits, etc.

However, the products listed in paragraph 3 of the analyzed norm are the non-timber ones that constitute the object of our research, namely:

a) fauna of hunting interest;
b) fish;
c) honey resources;
d) vine snails;
e) forest seeds;
f) seedlings and cuttings/saddles of forest species;
g) accessory products of the forest: berries, nuts, mushrooms, medicinal plants, technical plants.

componente ale fondului forestier, care constituie obiectul relațiilor comerciale și de consum, trebui să ne referim și la beneficiarii acestora, venind cu mențiunea că după scară ierarhică, primii care beneficiază de ele sunt autoritățile statului și autoritățile publice în proprietatea cărora se află fondul forestier, în pofida faptului că legislația în domeniu îi consideră beneficiari (după titlul art. 24 din Codul silvic) doar pe cei care recoltează produsele silvice contra plată, în scop personal sau comercial. Or, până a fi transmise în gestiunea particularilor, toate produsele silvice vor fi atribuite satisfacerii necesităților statului și unitățile administrativ teritoriale, indiferent de natura și destinația lor ulterior, respectiv, sunt beneficiar primari statul și unitățile administrativ teritoriale, precum și proprietarii ce exercită acest drept asupra pădurilor în regim de proprietate privată.

A doua categorie de subiecți în ordinea priorităților dictate de Legea nr. 69/2024, sunt ***gestionarii fondului forestier***, în special, avem în vedere persoanele fizice sau juridice prevăzute la art. 14 alin. 2, adică cei ce primesc în gestiune fondul forestier, iar potrivit art.23 alin. 1 lit. c) din legea în discuție, gestionarii de terenuri din fondul forestier au dreptul să *folosească produsele și serviciile pădurii*, precum și să transmită terenurile din fondul forestier pentru folosire și activități de gospodărire, cu acordarea biletelor silvice. Mai mult, despre statutul de beneficiari ai produselor silvice, atribuit gestionarilor se vorbește și în conținutul art. 15 alin. 5 din Codul silvic, potrivit căruia, transmiterea în gestiune a terenurilor din fondul forestier proprietate a unităților administrativ-teritoriale se efectuează pentru un singur *beneficiar*, prin decizia consiliului local.

În context, în încercarea de a determina statutul fiecărei categorii de beneficiar în scopul atribuirii calității de comerciant cu produse silvice, întâlnim anumite dificultăți în împrejurările descrise de art. 23 și 24 ale Codului silvic. Anume, la art. 23 se enumeră drepturile și obligațiile *gestionarilor*, iar la art. 24 cele ale *beneficiarilor* care, în mare parte sunt aceleași, fiind mai complicat de identificat locul fiecăruia în rețeaua de comerț, în condițiile în care ambii intermediază prestarea serviciilor silvice și comercializarea produselor către consumatorul final.

Așadar, clarificând obiectele beneficierii silvice, dar și a categoriilor de beneficiari, în

Thus, following the enumeration of the categories of components of the forest fund, which constitute the object of commercial and consumer relations, we must also refer to their beneficiaries, mentioning that according to the hierarchical scale, the first to benefit from them are the state authorities and public authorities in whose ownership the forest fund is located, despite the fact that the legislation in the field considers beneficiaries (according to the title of art. 24 of the Forestry Code) only those who harvest forest products for payment, for personal or commercial purposes. However, until they are transferred to the management of individuals, all forest products will be assigned to meet the needs of the state and the administrative-territorial units, regardless of their nature and subsequent destination, respectively, the state and the administrative-territorial units are the primary beneficiaries, as well as the owners who exercise this right over forests under private ownership.

The second category of subjects in the order of priorities dictated by Law no. 69/2024 are the forest fund managers, in particular, we are considering the natural or legal persons provided for in art. 14 paragraph. 2, that is, those who receive the forest fund under management, and according to art. 23 paragraph. 1 letter c) of the law in question, the forest fund land managers have the right to use the forest products and services, as well as to transfer the forest fund land for use and management activities, with the granting of forest tickets. Moreover, the status of beneficiaries of forest products assigned to the managers is also discussed in the content of art. 15 paragraph. 5 of the Forestry Code, according to which, the transfer of land from the forest fund owned by administrative-territorial units to management is carried out for a single beneficiary, by decision of the local council.

In the context, in attempting to determine the status of each category of beneficiary for the purpose of attributing the quality of trader in forest products, we encounter certain difficulties in the circumstances described by art. 23 and 24 of the Forestry Code. Namely, art. 23 lists the rights and obligations of managers, and art. 24 those of beneficiaries, which are largely the same, making it more complicated

cele ce urmează, considerăm necesar a discuta despre natura relațiilor constituite în legătură cu comercializarea produselor silvice, iar odată cu aceasta și a subiecților ce dețin statut de comerciant cu produse silvice. Mai mult, aici vom arăta și diferența între beneficiarii produselor silvice care pot fi autoritățile statului și cele ale administrației publice, cât și persoanele fizice în calitate de beneficiari direcți sau de consumatori finali.

Așadar, distincția între beneficiari și comercianți trebuie de făcut începând de la ideea că comercialitatea constă în săvârșite actelor și faptelor de transpunere a produselor (în cazul nostru, a produselor silvice) procurate de la autorități, în baza biletului silvic, către consumatorul final cu sau fără procesarea lor. Or, potrivit literaturii de specialitate, sunt acte și fapte de comerț, actele și faptele juridice declarate de lege astfel, pe baza naturii lor obiective de interpunere în schimb a roduselor procurate în scopul revânzării lor către consumatorul final [13, p. 9].

Deci, aceste relații sunt de natură comercială odată ce produsele silvice procurate de către comercianți ajung în rețeaua de comerț și într-un final, vândute consumatorului. În sens contrar, nu se consideră ca fapt de comerț procurarea de produse sau mărfuri ce s-ar face pentru uzul sau consumația cumpărătorului, ori a familiei sale. Adică, dacă persoana fizică obține un bilet silvic în vederea recoltării produselor pădurii pentru consum propriu, acest fapt nu cade sub incidența activității comerciale.

Într-o altă ordine de idei, am atribui calitate de comerciant și gestionarilor, persoane fizice și juridice, care capătă statut de beneficiari, dar și de comercianți având în vedere că primesc terenurile fondului forestier, contra plată[1] pentru a le transmite ulterior altor persoane (beneficiari finali sau comercianți) în baza biletului silvic. Pe cale de consecință, faptele de transpunere în circuitul comercial a produselor pădurii recoltate impun și la respectarea legislației comerciale, dar și cea a protecției consumatorului în condițiile în care unele din acestea pot prezenta pericol pentru viața și sănătatea consumatorului (ciuperci, produse animaliere provenite din vânat, diferite pomușoare etc.).

[1] În temeiul art. 24 alin. 2 lit. b) din Codul silvic, beneficiarii silvici sunt obligați să achite în termen plata pentru folosirea terenurilor, a produselor și a serviciilor pădurii.

to identify each one's place in the trade network, given that both mediate the provision of forestry services and the marketing of products to the final consumer.

Therefore, clarifying the objects of forestry benefit, but also the categories of beneficiaries, in the following, we consider it necessary to discuss the nature of the relationships established in connection with the marketing of forestry products, and with it the subjects who hold the status of traders in forestry products. Moreover, here we will also show the difference between the beneficiaries of forestry products who can be state authorities and those of the public administration, as well as individuals as direct beneficiaries or final consumers.

Therefore, the distinction between beneficiaries and traders must be made starting from the idea that commerciality consists of the acts and facts of transposing products (in our case, forestry products) purchased from the authorities, based on the forestry ticket, to the final consumer with or without their processing. According to the specialized literature, commercial acts and facts are legal acts and facts declared by law as such, based on their objective nature of interposing in exchange the products procured for the purpose of reselling them to the final consumer [13, p. 9].

Therefore, these relations are of a commercial nature once the forest products procured by traders reach the trade network and are ultimately sold to the consumer. On the contrary, the procurement of products or goods that would be made for the use or consumption of the buyer or his family is not considered a commercial act. That is, if a natural person obtains a forest ticket in order to harvest forest products for his own consumption, this fact does not fall under the incidence of commercial activity.

In another vein, we would attribute the status of trader to managers, natural and legal persons, who acquire the status of beneficiaries, but also traders, given that they receive the forest land, against payment, to subsequently transmit it to other persons (final beneficiaries or traders) based on the forestry ticket. Consequently, the acts of transposing harvested forest products into the commercial circuit also require compliance with commercial legisla-

Revenind la statutul subiecților descriși mai sus, observăm că Codul silvic nu face diferența între gestionari beneficiar, beneficiari, comercianți și consumatori finali ai produselor silvice, ceea ce nici nu ar fi obligatoriu, în contextul în care ține de competența legislației comerciale și a celei protejează consumatorul, să facă distincția între cele două categorii de subiecți.

Cu toate acestea, până a clarifica statutul de comerciant și consumator, credem că legislația silvică ar trebuit, totuși, să distingă între *gestionarii beneficiar* a produselor silvice și *beneficiarii care nu gestionează fondul forestier*, cel puțin din optica cuantumului plăților impuse fiecăruia în parte pentru a descuraja cumva recoltarea în exces a produselor pădurii de către ultimii.

Deci, potrivit legislației ce reglementează activitatea antreprenorială, dar și a doctrinei de specialitate, comerciantul este orice persoană fizică sau juridică care, în practicile comerciale, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale, de producție sau artizanale, precum și orice persoană care acționează în scop comercial, în numele sau în beneficiul unui comerciant [105] ori cum mai simplist și concis este definit de Legea cu privire la comerțul interior, persoană care desfășoară activități de comerț sub una dintre formele juridice de organizare a activității de antreprenoriat sau sub o altă formă de activitate de comerț prevăzută de lege.

Potrivit legislației civile (art. 3 alin. 1 CC) în partea ce definește statutul de consumator, acesta este considerat orice persoană fizică care, în cadrul unui raport juridic civil, acționează predominant în scopuri ce nu țin de activitatea de întreprinzător sau profesională. Persoana fizică nu are calitatea de consumator dacă cealaltă parte a raportului juridic civil nu are calitatea de profesionist. De asemenea, potrivit legii privind protecția consumatorului, deține acest statut persoana care intenționează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau folosește produse, servicii pentru necesități nelegate de activitatea de întreprinzător, industrială, artizanală sau profesională.

În context, conținutul art. 25 alin. 1 al Codului silvic permite să distingem între comercianții de produse silvice și consumatori. Or, potrivit normei, folosirea gratuită a pădurilor de către persoanele fizice are loc în scopuri de consum, dar și de protecție a consumatorului, deoarece unele dintre acestea pot pune în pericol viața și sănătatea consumatorului (ciupercile, produsele animaliere din vânat, diferite fructe de pădure, etc.).

Returning to the status of the subjects described above, we note that the Forestry Code does not differentiate between beneficiary managers, beneficiaries, traders and final consumers of forest products, which would not be mandatory, in the context in which it falls under the jurisdiction of commercial legislation and that protecting the consumer, to distinguish between the two categories of subjects.

However, until the status of trader and consumer is clarified, we believe that forestry legislation should, nevertheless, distinguish between the beneficiary managers of forest products and the beneficiaries who do not manage the forest fund, at least from the perspective of the quantum of payments imposed on each in order to somehow discourage the overharvesting of forest products by the latter.

Therefore, according to the legislation regulating entrepreneurial activity, but also to the specialized doctrine, the trader is any natural or legal person who, in commercial practices, acts within the framework of his commercial, industrial, production or artisanal activity, as well as any person who acts for commercial purposes, on behalf of or for the benefit of a trader [105] or, as more simply and concisely defined by the Law on Internal Trade, a person who carries out commercial activities under one of the legal forms of organizing entrepreneurial activity or under another form of commercial activity provided for by law.

According to civil law (art. 3 par. 1 CC) in the part defining the status of consumer, this is considered any natural person who, within a civil legal relationship, acts predominantly for purposes not related to entrepreneurial or professional activity. The natural person does not have the status of consumer if the other party to the civil legal relationship does not have the status of professional. Also, according to the law on consumer protection, this status is held by the person who intends to order or procure or who orders, procures or uses products, services for needs not related to entrepreneurial, industrial, craft or professional activity.

puri de recreere, pentru recoltarea fructelor și a pomușoarelor sălbatice, a nucilor, a ciupercilor și a altor produse ale pădurii pentru consum propriu, fără dreptul de comercializare a acestor produse și de obținere a beneficiilor economice. Prin urmare, înțelegem că orice persoană fizică poate folosi produsele silvice pentru consum personal, având un fel de statut de consumatori direcți, în contextul în care persoana poate dobândi statut de consumator și în cazul procurării de la beneficiarii ce au recoltat aceste produse pentru comercializare.

Acestea fiind distinse, mai trebuie de arătat că norma citată, în varianta existentă poate crea anumite confuzii de înțelegere, respectiv, de aplicare. Anume, atunci când se spune despre dreptul persoanei fizice de a folosi gratuit produsele pădurii, trebuie de precizat la care categorii de persoane fizice se referă legiuitorul, pentru că și întreprinderile individuale și gospodăriile țărănești au statut de persoană fizică. Evident, în cazul în care unei întreprinderi individuale nu i se va putea demonstra scopul economic al recoltării produselor pădurii, situația ar deveni complicată pentru autoritățile ce aplică legislația de mediu. Și chiar dacă am exclude această dificultate, ar apărea deja cea a consumului de produse ale pădurii în scop propriu de către întreprinderea individuală (persoana fizică), produsele pădurii fiind pasibile aici de atribuire angajaților acesteia sub formă de remunerare pentru servici prestate, stimulare etc., fapt ce ar admite un exces în folosirea produselor pădurii de către persoanele fizice. Problema aici s-ar rezolva prin substituirea în textul normei de la art. 25 alin. 1 fraza a II-a a sintagmei „persoanele fizice" cu cea de „cetățenii".

O a doua problemă generată de stilul exprimării legiuitorului în conținutul normei discutate ar fi cea a faptului necunoașterii limitelor, cantităților de produse ce pot fi recoltate pentru consum propriu, pentru că dacă nu va putea fi demonstrată comercializarea, cantitățile mari recoltate vor rămâne a fi considerate pentru consum propriu. De aceea, am recomanda ca legiuitorul să facă trimitere la un act normativ adoptat de Guvern care să stabilească cantitățile pentru fiecare produs al pădurii care să poată fi considerată a fi pentru consum personal.

Și totuși, după noi, folosirea produselor

In the context, the content of art. 25 paragraph 1 of the Forestry Code allows us to distinguish between traders of forest products and consumers. Or, according to the norm, the free use of forests by individuals takes place for recreational purposes, for harvesting wild fruits and berries, nuts, mushrooms and other forest products for their own consumption, without the right to market these products and obtain economic benefits. Therefore, we understand that any individual can use forest products for personal consumption, having a kind of status of direct consumers, in the context in which the person can acquire consumer status also in the case of procurement from beneficiaries who have harvested these products for marketing.

These being distinguished, it must also be pointed out that the cited norm, in its existing version, can create certain confusions in understanding, respectively in application. Namely, when it is said about the right of an individual to use forest products free of charge, it is necessary to specify which categories of individuals the legislator refers to, because individual enterprises and peasant households also have the status of individuals. Obviously, if an individual enterprise cannot be demonstrated the economic purpose of harvesting forest products, the situation would become complicated for the authorities applying environmental legislation. And even if we were to exclude this difficulty, the one of the consumption of forest products for its own purpose by the individual enterprise (individual) would already appear, the forest products being liable here to be attributed to its employees in the form of remuneration for services rendered, incentives, etc., which would allow an excess in the use of forest products by individuals. The problem here would be solved by substituting in the text of the norm from art. 25 paragraph 1 sentence II the phrase „individuals" with that of „citizens".

A second problem generated by the legislator's style of expression in the content of the discussed norm would be that of the fact of not knowing the limits, the quantities of products that can be harvested for personal consumption, because if commercialization cannot be demonstrated, the large quantities harvested will remain to be considered for personal consumption. Therefore, we would recommend

pădurii nu ar trebui să fie gratuită nici într-un caz, din cel puțin două considerente: primul vine din principiul consacrat la art. 3 lit. c) din Legea nr. 1515/1993 [4], potrivit căruia *folosirea cu plată a solului, subsolului, apei,* ***pădurilor în scopuri economice și social-umane*** *conform legislației în vigoare,* iar în al doilea rând, interzicerea accesului gratuit a cetățenilor la produsele pădurii, ar asigura o protecție a vieții și sănătății lor prin evitarea consumului de produse potențial otrăvitoare (ciuperci, pomușoare etc.). Or, prin interzicerea recoltării acestor categorii de produse va crește gradul de siguranță a alimentelor din produse ale pădurii, potențial dăunătoare, iar recoltarea lor doar în baza biletului silvic îi va ghida recoltarea doar acelor produse care nu prezintă pericol pentru sănătate. Mai mult, aceste autorizări care se vor face contra plății unor sume simbolice, vor avea rolul de suplinire a fondului ecologic național destinat refacerii produselor pădurii și habitatului lor, dar și va permite organelor de control să exercite control asupra modului de respectare a legislației în domeniu.

Drept urmare a celor constatate, recomandăm revizuirea textului de la art. 25 alin. a din Codul silvic în următoarea variantă: *Accesul persoanelor fizice pe terenurile fondului forestier și alte terenuri acoperite cu vegetație forestieră proprietate a statului sau a unităților administrativ-teritoriale este liber și se realizează pe propria răspundere a acestora. Folosirea gratuită a pădurilor de către persoanele fizice are loc* ***doar în scopuri de recreere.*** *Recoltarea fructelor și a pomușoarelor sălbatice, a nucilor, a ciupercilor și a altor produse ale pădurii pentru consum propriu,* ***se va realiza în baza biletului silvic eliberat contra plată cu tarife reduse în comparație cu cele stabilite pentru comercianții cu produse silvice.***

Acestea fiind clarificate, analizând statutul consumatorilor direcți de produse ale pădurii, în mod gratuit fără a avea nevoie de o autorizare din partea autorităților silvice sau de la gestionari, suntem prinși de gândul dacă aceștia dețin un statut legal de consumator prevăzut de legislația în domeniu sau rămân în sfera beneficiarilor de resurse ale pădurii? Dacă să revenim la noțiunea de consumator dată de legea civilă (art.3 din Codul civil și art. 1 din Legea nr.105/2003) atunci constatăm că acești

that the legislator refer to a normative act adopted by the Government that establishes the quantities for each forest product that can be considered to be for personal consumption.

And yet, in our opinion, the use of forest products should not be free in any case, for at least two reasons: the first comes from the principle enshrined in art. 3 letter c) of Law no. 1515/1993 [4], according to which the paid use of soil, subsoil, water, forests for economic and social-human purposes according to the legislation in force, and secondly, the prohibition of free access of citizens to forest products, would ensure the protection of their life and health by avoiding the consumption of potentially poisonous products (mushrooms, berries, etc.). However, by prohibiting the harvesting of these categories of products, the degree of safety of food from forest products, potentially harmful, will increase, and their harvesting only on the basis of a forestry ticket will guide the harvesting of only those products that do not pose a health hazard. Moreover, these authorizations, which will be made against the payment of symbolic amounts, will have the role of supplementing the national ecological fund intended for the restoration of forest products and their habitat, but will also allow the control bodies to exercise control over the manner of compliance with the legislation in the field.

As a result of the findings, we recommend revising the text of art. 25 paragraph a of the Forestry Code in the following version: Access of individuals to forest lands and other lands covered with forest vegetation owned by the state or administrative-territorial units is free and is carried out at their own risk. Free use of forests by individuals takes place only for recreational purposes. Harvesting of wild fruits and berries, nuts, mushrooms and other forest products for personal consumption shall be carried out on the basis of a forest ticket issued against payment with reduced rates compared to those established for forest product traders.

Having clarified these, analyzing the status of direct consumers of forest products, free of charge without needing authorization from the forestry authorities or managers, we are caught by the thought of whether they have a legal status of consumer provided for by the legislation in the field or remain in the sphere

subiecţi nu au statut de consumator, iar în cazul îmbolnăvirii/intoxicării în urma consumului de produse ale pădurii (ciuperci, spre exemplu) nimeni nu va răspunde, deci, persoana nu va putea recurge la apărarea drepturilor sale în temeiul legii privind protecţia consumatorului. Alta ar fi situaţia procurării produselor silvice interpuse pe piaţă de către beneficiarii acestora ce le-au recoltat spre a le comercializa.

Aşadar, despre statutul de comerciant cu produse silvice, ne vorbeşte expres norma de la alin. 2 a art. 25 din Codul silvic, potrivit căreia, *recoltarea de către persoanele fizice a fructelor şi a pomuşoarelor sălbatice, a nucilor, a ciupercilor şi a altor produse ale pădurii* ***pentru comercializare*** *se efectuează în baza biletului silvic eliberat de către administratorul/gestionarul terenurilor din fondul forestier.*

Cu toate acestea, legea prevede şi cazuri în care persoanele fizice pot recolta produse ale pădurii în baza biletului silvic chiar dacă nu o fac în scop de comercializare, doar pe sectoare ameliorate sau artificiale, fie în locuri special amenajate (art. 25 alin 3 al CS).

O altă modalitate de dobândire a produselor silvice care, de altfel, pot ajunge la consumator prin reţeaua de comerţ, este cea a folosirii terenurilor fondului forestier pentru întreţinerea gospodăriilor cinegetice. Acest fapt poate fi dedus cu uşurinţă din conţinutul pct. 29 lit. b) din Regulamentul privind atribuirea în folosinţă a terenurilor din fondul forestier în scopuri de gospodărire cinegetică şi/sau de recreere, în temeiul căruia în procesul folosirii terenurilor fondului forestier în scopuri de recreere arendaşii sunt obligaţi să respecte cerinţele cu privire la colectarea produselor forestiere nelemnoase în termenele, în cantităţile şi în modul care nu provoacă prejudiciu pădurilor [9]. Mail mult, potrivit pct.43 lit. d) din Regulament, arendaşul are drept de proprietate asupra producţiei şi a *veniturilor obţinute în urma folosirii fondului forestier.*

Astfel, din ultima referinţă la normăm deducem că veniturile obţinute în urma folosirii fondului forestier nu pot fi generate decât prin comercializarea produselor silvice, fie în reţeaua de comerţ sau direct către consumator. De aici mai departe, urmează a fi aplicate toate normele cu privire la protecţia consumatorului atunci când produsele pădurii, de altfel, şi cele

of beneficiaries of forest resources? If we return to the notion of consumer given by civil law (art. 3 of the Civil Code and art. 1 of Law no. 105/2003) then we find that these subjects do not have consumer status, and in the case of illness/intoxication following the consumption of forest products (mushrooms, for example) no one will be responsible, therefore, the person will not be able to resort to defending his rights under the law on consumer protection. The situation would be different for the procurement of forest products placed on the market by their beneficiaries who harvested them in order to sell them.

Therefore, the norm in paragraph 2 of art. 25 of the Forestry Code, according to which, the harvesting by individuals of wild fruits and berries, nuts, mushrooms and other forest products for marketing is carried out on the basis of a forestry ticket issued by the administrator/manager of the forest land.

However, the law also provides for cases in which individuals may harvest forest products on the basis of a forestry ticket even if they do not do so for marketing purposes, only on improved or artificial sectors, or in specially arranged places (art. 25 paragraph 3 of the Forestry Code).

Another way of acquiring forest products which, moreover, can reach the consumer through the trade network, is that of using forest land for the maintenance of hunting farms. This fact can be easily deduced from the content of point 29 letter a b) of the Regulation on the allocation of forest land for hunting and/or recreational purposes, under which in the process of using forest land for recreational purposes, lessees are obliged to comply with the requirements regarding the collection of non-timber forest products within the time limits, in quantities and in a manner that does not cause damage to forests [9]. Moreover, according to point 43 letter d) of the Regulation, the lessee has the right of ownership over the production and income obtained from the use of the forest fund.

Thus, from the last reference to the norm we deduce that the income obtained from the use of the forest fund can only be generated by the marketing of forest products, either in the trade network or directly to the consumer.

provenite din pescuitul autorizat, ajung pe piețe. În aceste împrejurări comerciantul urmează să respecte regulile cu privire la comerțul interior, fiind responsabil și de garantarea drepturilor consumatorilor. Prin urmare, comercianții de produse provenite din vânat urmează să respecte regulile privind controlul de laborator, chiar dacă acestea provin din mediul natural.

Ce e drept, aceste categorii de produse nu prea sunt întâlnite pe piața autohtonă (cu excepția plantelor și pomușoarelor), însă comercializarea lor este admisă fără restricții, decât cu respectarea normelor de dobândire și, respectiv, a celor de comercializare și protecție a consumatorului.

Astfel, consumatorul de produse nelemnoase ale pădurii, ținând seama de prevederile garantate de Constituție (art. 37 - dreptul la produse inofensive pentru viață și sănătate), dar și cele prevăzute de Legea nr. 231/2010 [6] (art. 4 lit. k) - asigurarea protecției consumatorilor, a persoanelor care desfășoară activități în comerț și a populației), dar și a Legii nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [5], au dreptul la informare despre produs, precum și despre proveniența acestuia sau la legalitatea dobândirii lui din fondul forestier. Or, acest fapt ar facilita controlul suplimentar din partea consumatorului în supravegherea legalității dobândirii produselor pădurii, în condițiile în care aceștia vor avea dreptul să ceară de la comerciant actul permisiv în baza căruia a recoltat aceste produse, zona din care provin, corespunderea categoriei acestora cu cele indicate în autorizație etc.

De altfel, potrivit art. 33 alin 1 din Codul silvic, folosirea produselor pădurii, cu excepția faunei de interes cinegetic, are loc în baza actelor permisive eliberate de către autoritatea administrativă pentru protecția mediului, în modul stabilit de lege. În această consecutivitate, potrivit anexei nr. 1 din Legea nr. 160/2011 [7] actul permisiv este autorizația pentru colectarea obiectelor regnului vegetal (plantelor spontane, inclusiv medicinale naturale) eliberată de către Agenția de mediu.

Evident, în cazul comercializării în piețe a produselor pădurii sau în alte unități comerciale, responsabilitatea și dreptul verificării proveniență acestora îl va exercita deținătorii unităților care admit spre comercial produse de origine silvică.

From here on, all the norms regarding consumer protection are to be applied when forest products, in fact, and those from authorized fishing, reach the markets. In these circumstances, the trader must comply with the rules on internal trade, being also responsible for guaranteeing consumer rights. Therefore, traders of game products must comply with the rules on laboratory control, even if they come from the natural environment.

It is true that these categories of products are not very common on the domestic market (with the exception of plants and berries), but their marketing is allowed without restrictions, except in compliance with the rules of acquisition and, respectively, those of marketing and consumer protection.

Thus, the consumer of non-timber forest products, taking into account the provisions guaranteed by the Constitution (art. 37 - the right to products harmless to life and health), but also those provided for by Law no. 231/2010 [6] (art. 4 letter k) - ensuring the protection of consumers, persons carrying out activities in trade and the population), but also of Law no. 105/2003 on consumer protection [5], have the right to information about the product, as well as about its origin or the legality of its acquisition from the forest fund. This fact would facilitate additional control by the consumer in supervising the legality of the acquisition of forest products, given that they will have the right to request from the trader the permissive act on the basis of which he harvested these products, the area from which they come, the correspondence of their category with those indicated in the authorization, etc.

Moreover, according to art. 33 paragraph 1 of the Forestry Code, the use of forest products, with the exception of fauna of hunting interest, takes place on the basis of permissive acts issued by the administrative authority for environmental protection, in the manner established by law. In this sequence, according to annex no. 1 of Law no. 160/2011 [7] the permissive act is the authorization for the collection of objects of the plant kingdom (spontaneous plants, including natural medicinal plants) issued by the Environmental Agency.

Obviously, in the case of the marketing of forest products in markets or in other commer-

Într-o altă ordine de împrejurări, nici o lege care reglementează activitatea comercială sau care garantează drepturile consumatorilor la informații asupra produselor nu conține reglementări ce ar viza și produsele silvice. De aceea, considerăm necesar ca aceste legi să definească produsele silvice, în special Legea nr. 237/2023 privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice [8], precum să prevadă un compartiment aparte care să reglementeze reguli de plasare în rețeaua de comerț a produselor de origine silvică.

4. CONCLUZII

În concluzie, venim cu constatarea că deși stilul reglementărilor actuale, ca de altfel și cele anterioare, creează condiții prielnice folosirii raționale a produselor silvice în scopuri economice, totuși legislația comercială și cea de protecție a consumatorului nu conțin norme care să cuprindă și domeniul de reglementare a comerțului cu produse silvice, respectiv de norme care să garanteze drepturile și siguranța consumatorilor de astfel de produse. Prin urmare, considerăm că de pe urma reglementării domeniului comerțului cu produselor silvice, ar avea de beneficiat atât consumatorii, cât și resursele naturale ale fondului forestier, ba chiar și comercianții, în pofida faptului că conceptul reglementărilor din Codul silvic ar trebui să încline mai mult spre ideea de protecție a mediului cu accent pe resursele forestiere.

cial units, the responsibility and right to verify their provenance will be exercised by the owners of the units that admit products of forest origin for sale.

In another order of circumstances, no law that regulates commercial activity or that guarantees consumers' rights to information on products contains regulations that would also target forest products. Therefore, we consider it necessary for these laws to define forest products, especially Law no. 237/2023 on organic production and labeling of organic products [8], as well as to provide a separate section to regulate rules for placing forest products in the trade network.

In conclusion, we conclude that although the style of the current regulations, as well as the previous ones, creates favorable conditions for the rational use of forest products for economic purposes, the commercial and consumer protection legislation does not contain rules that would also cover the field of regulation of trade in forest products, respectively rules that would guarantee the rights and safety of consumers of such products. Therefore, we believe that the regulation of the field of trade in forest products would benefit both consumers and the natural resources of the forest fund, and even traders, despite the fact that the concept of the regulations in the Forest Code should lean more towards the idea of environmental protection with an emphasis on forest resources.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Codul Civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
3. Codul silvic al Republicii Moldova nr. 69 din 28-03-2024. Monitorul Oficial Nr. 188-191 din 26.04.2024.
4. Legea nr. 1515 din 16.06.1993 privind protecția mediului înconjurător. Monitorul Oficial. Nr. 10 din 30.10.1993
5. Lege Nr. 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. Monitorul Oficial Nr. 122-124 din 28.032024.
6. Legea nr. 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior. Monitorul Oficial Nr. 230-237 din 01.10.2021.
7. Legea nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător. Monitorul Oficial Nr. 170-175 din 14.10.2011.
8. Legea Nr. 237 din 31.07.2023 privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice. Monitorul Oficial Nr. 338-340 din 05.09.2023
9. Hotărâre nr. 187 din 20.02.2008 pentru aprobarea Regulamentului privind atribuirea în folosință a terenurilor din fondul fo-

restier în scopuri de gospodărire cinegetică și/sau de recreere. Monitorul Oficial Nr. 42-44 din 29.02.2008.
10. Ardelean G. Repararea prejudiciului ecologic. Monografie. Globe Edit. Letonia, 2018.
11. Capcelea A. Dreptul ecologic. Chișinău: Știința, 2000.
12. Duțu M. Dreptul mediului și al climei. Vol. I. Universul juridic. București, 2022.
13. Angheni Smaranda. Drept comercial. București, 1997 p. 9.
14. Анисимов А., Рыженко А., Чаркин С. Экологическое право России. Москва: Юраит, 2012.
15. Адиханов Ф. Экологическое право. Курс лекций. Барнаул: 2006, с. 200.

Despre autori:

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru,
ORCID ID:0000-0002-5203-358X

Alexei CARP,
doctorand,
master în drept,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
e-mail: carpalexei@gmail.com

About the authors:

Grigore ARDELEAN
PhD, associate professor,
Department of „Private Law”
Academy „Ştefan cel Mare” of the MIA
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
ORCID ID:0000-0002-5203-358X

Alexei CARP
PhD,
Master of Laws,
„Stefan cel Mare” Academy of the MIA,
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
e-mail: carpalexei@gmail.com

CZU: 005.6:006

CALITATEA PRODUSELOR, SERVICIILOR PRIN PRISMA PROCESULUI DE STANDARDIZARE ȘI CERTIFICARE

Marcel BOȘCANEANU,
doctor în drept, conferențiar universitar

În prezentul studiu științific vom încerca să analizăm aspecte de actualitate cum poate fi promovată, susținută, respectată calitatea produselor, serviciilor prin prisma procesului de standardizare și certificare. Mai mult decât atât, calitatea fie a produselor fie a serviciilor este dorită de toți, în tot și în toate, ea presupune confruntarea cu noi înșine în obținere, promovare și oferire. Ea este un început constituit dintr-un șir de provocări atât la nivelul organizațiilor, cât și la nivelul consumatorului. Aceste provocări sunt părți componente ale mecanismului pe care în permanență trebuie să-l ții sub control și să-l îmbunătățești permanent, prin cunoaștere și tenacitate.

Iată de ce sistemul de management al calității are un rol primordial în planificarea, desfășurarea, ținerea sub control și îmbunătățirea oricărui proces desfășurat în cadrul organizației pentru a obține produse și servicii de calitate. Prin promovarea unui management corect al calității se poate ajunge la creșterea aspirațiilor clienților organizației, întreprnderilor și implicit la dezvoltarea acesteia, asigurându-se astfel condițiile extinderii pieței de desfacere și diversificării gamei produselor, serviciilor executate. Astfel, pentru a fi recunoscute eforturile depuse, meritele cu privire la calitate sau pentru a determina gradul în care a reușit să realizeze calitatea, o organizație, întreprindere poate opta pentru certificare. Certificarea sistemului de management al calității demonstrează angajamentul organizației, întreprinderii pentru calitate și satisfacția clienților.

Cuvintele-cheie: Calitate, produse, servicii, întreprindere, organizație, standardizare, certificare.

1. INTRODUCERE

Conceptul de calitate apare și se dezvoltă odată cu apariția comunităților umane cât și cu diversificarea relațiilor dintre oameni, iar modul de apreciere a acesteia se face în cadrul relației producător-piață economică.

După cum am constatat, de-a lungul timpului termenul de calitate la general și calitate a produselor, serviciilor a avut sensuri diferite. În-

QUALITY OF PRODUCTS, SERVICES THROUGH THE PRINCIPLE OF THE STANDARDIZATION AND CERTIFICATION PROCESS

Marcel BOȘCANEANU,
PhD, Associate Professor

In this scientific study we will try to analyze current issues on how the quality of products and services can be promoted, supported, respected through the standardization and certification process. Moreover, the quality of either products or services is desired by everyone, in everything and in everything, it involves confronting ourselves in obtaining, promoting and offering. It is a beginning made up of a series of challenges both at the level of organizations and at the level of the consumer. These challenges are component parts of the mechanism that you must constantly keep under control and improve permanently, through knowledge and tenacity.

This is why the quality management system has a primary role in planning, implementing, controlling and improving any process carried out within the organization to obtain quality products and services. By promoting correct quality management, it is possible to increase the aspirations of the organization's customers, enterprises and implicitly to its development, thus ensuring the conditions for expanding the sales market and diversifying the range of products and services performed. Thus, in order to recognize the efforts made, the merits regarding quality or to determine the degree to which it has managed to achieve quality, an organization, enterprise can opt for certification. The certification of the quality management system demonstrates the commitment of the organization, enterprise to quality and customer satisfaction.

Keywords: Quality, products, services, enterprise, organization, standardization, certification.

1. INTRODUCTION.

The concept of quality appears and develops with the emergence of human communities and the diversification of relationships between people, and its assessment is made within the economic producer-market relationship.

As we have seen, over time the term quality in general and quality of products and services has had different meanings. Trying to clarify,

cercând o clarificare constatăm că, conform DEX, calitatea reprezintă [11]: „Totalitatea însușirilor și laturilor esențiale în virtutea cărora un lucru este ceea ce este, deosebindu-se de celelalte lucruri".

În conformitate cu cadrul normativ național cu privire la protecția consumatorului, legiuitorul a definit *calitatea* printr-un ansamblu de caracteristici ale unui produs, serviciu, care îi conferă aptitudinea de a satisface, conform destinației, necesitățile explicite sau implicite [5, art.1].

Cât privește calitatea activității economice a unui stat, se exprimă în mare parte prin evoluția coraportului calitate/ preț al principalelor produse și servicii care depind în mare măsură de gradul de implementare în economie a instrumentelor, metodelor și tehnicilor de management al calității. Existența corelații între gradul de implementare a instrumentelor, metodelor și tehnicilor managementului calității și gradul de satisfacție a clienților, influențează direct bunăstarea economică a întreprinderii, organizației.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În vederea executării prezentului studiu, au fost utilizate mai multe metode, dintre care menționăm: analizei, deducției, comparativă, logico-juridică, de sinteză și sistematică. Totodată, cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei, legislației în vigoare naționale și internaționale, existentă în domeniul dat.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Sporirea calității producției depinde în mare măsură de supraviețuirea întreprinderii în condițiile relațiilor de piață, ritmul de implementare a progresului tehnico-științific, creșterea eficienței producției, economisirea tuturor tipurilor de resurse ce se utilizează la întreprindere. Însușirile produselor se exprimă cantitativ în indicii de calitate. În mod tradițional însușirile și, respectiv, indicii de calitate se clasifică în zece grupe [9, p. 188-189]:

•*Indicatorii de destinație* caracterizează utilitatea efectului de la folosirea producției conform destinației ei și deservesc domeniul utilizării produselor.

•*Indicii de siguranță* – funcționarea normală, capacitatea de păstrare, posibilitatea de reparație, precum și trăinicia articolului respectiv. În funcție de particularitățile produselor estimate pentru caracterizarea siguranței

we find that, according to DEX, quality represents [11]: „The totality of essential attributes and sides by virtue of which a thing is what it is, distinguishing itself from other things".

In accordance with the national regulatory framework on consumer protection, the legislator defined quality as a set of characteristics of a product or service that gives it the ability to satisfy, according to its intended purpose, explicit or implicit needs [5, art.1].

As for the quality of a state's economic activity, it is expressed largely through the evolution of the quality/price ratio of the main products and services, which largely depend on the degree of implementation of quality management tools, methods and techniques in the economy. The existence of a correlation between the degree of implementation of quality management tools, methods and techniques and the degree of customer satisfaction directly influences the economic well-being of the enterprise, organization.

2. METHODS AND MATERIALS

In order to carry out this study, several methods were used, including: analysis, deduction, comparative, logical-legal, synthesis and systematic. At the same time, the research undertaken is based on studying the doctrine, national and international legislation in force, existing in the given field.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Results obtained and discussion. Increasing the quality of production largely depends on the survival of the enterprise in the conditions of market relations, the pace of implementation of technical and scientific progress, increasing production efficiency, saving all types of resources used at the enterprise. Product properties are expressed quantitatively in quality indices. Traditionally, properties and, respectively, quality indices are classified into ten groups [9, p. 188-189]:

•*Indicators of destination* characterize the usefulness of the effect of using the product according to its intended purpose and serve the field of use of the products.

•*Safety indices* – normal functioning, storage capacity, repairability, as well as the durability of the respective item. Depending on the specifics of the products estimated for

pot fi folosiți atât acești patru indicatori menționați, cât și alții.

•*Indicii ce țin de tehnologie* caracterizează eficiența soluțiilor tehnologice și deproiectare pentru asigurarea unui grad înalt al productivității muncii în procesul de fabricare și reparație a produselor.

•*Indicii de standardizare* și *unificare* denotă că producția corespunde standardelor, unor părți unificate și originale, precum și nivelului de unificare în comparație cu alte articole.

•*Indicele ergonometric* reflectă interacțiunea omului cu articolul produs și complexul de calități igienice, antropometrice, fiziologice și psihologice ale omului, ce apar în timpul utilizării articolului dat.

•*Indicii estetici* caracterizează expresivitatea informațională, raționalitatea formei, integritatea compoziției, perfecțiunea executării și stabilitatea aspectului exterior al mărfii, articolului.

•*Indicii de transportabilitate* exprimă capacitatea de adaptare a produselor la condițiile de transport.

•*Indici brevetar-juridici* caracterizează protecția brevetelor și valoarea producției patentate și constituie un factor esențial la determinarea competitivității.

•*Indicii ecologici* reflectă nivelul acțiunilor dăunătoare asupra mediului ambiant, ce apar în procesul exploatării sau consumului producției, bunăoară, conținutul de adausuri dăunătoare, probabilitatea poluării cu particule dăunătoare, gaze, radiație în timpul păstrării, transportării și exploatării producției.

•*Indicii de securitate* caracterizează particularitățile produselor pentru securitatea cumpărătorului și a personalului de deservire, adică se asigură securitatea în timpul montării, deservirii, reparației, păstrării, transportării și consumului produselor.

Totalitatea indicilor enumerați mai sus formează calitatea produsului.

Calitatea produselor și serviciilor cu trecerea anilor se conturează ca o necesitate majoră în dezvoltarea întreprinderilor, organizațiilor, insituțiilor și în special a economiei. De fapt calitatea trebuie să stea în fruntea priorităților în cadrul unei organizații, iar îmbunătățirea continuă a acesteia constituie obiectivul pe care trebuie să-l urmărească fiecare.

În opinia unor autori [7, p.10] îndeplinirea politicii și a obiectivelor organizației în domethe characterization of safety, both these four mentioned indicators and others can be used.

•*Technology-related indices* characterize the efficiency of technological and design solutions to ensure a high degree of labor productivity in the process of manufacturing and repairing products.

•*Standardization and unification indices* denote that the production corresponds to the standards, unified and original parts, as well as the level of unification in comparison with other items.

•*The ergonomic index* reflects the interaction of a person with the manufactured item and the complex of hygienic, anthropometric, physiological and psychological qualities of a person that appear during the use of this item.

•*Aesthetic indices* characterize the informational expressiveness, rationality of form, integrity of composition, perfection of execution and stability of the external appearance of the goods, item.

•*Transportability indices* express the ability of products to adapt to transportation conditions.

•*Patent-legal indices* characterize patent protection and the value of patented production and are an essential factor in determining competitiveness.

•*Ecological indices* reflect the level of harmful effects on the environment that occur in the process of exploitation or consumption of the product, for example, the content of harmful additives, the probability of pollution with harmful particles, gases, radiation during storage, transportation and exploitation of the product.

•*Security indices* characterize the features of the products for the safety of the buyer and service personnel, i.e., security is ensured during assembly, service, repair, storage, transportation and consumption of the products.

The totality of the indices listed above forms the quality of the product.

The quality of products and services over the years has emerged as a major necessity in the development of enterprises, organizations, institutions and especially the economy. In fact, quality must be at the top of the priorities within an organization, and its continuous improvement is the objective that each one must pursue.

niul calității duc la:

• câștigarea încrederii clienților;

• creșterea satisfacției clienților;

• îmbunătățirea continuă a performanței generale;

• adaptare activă și sistematică la modificările condițiilor pieței;

• satisfacția angajaților;

• îmbunătățirea performanței;

• transparența și eficiența proceselor interne ale organizației;

• evitarea erorilor în locul corectării lor;

• economisire de timp și bani.

În viața de zi cu zi, un singur lucru ne este cert și anume, calitatea este elementul ce diferențiază lucrurile în două categorii: bune (calitative) și rele (necorespunzătoare). Dacă în lumea afacerilor, economiei calitatea face diferența între organizații din punctul de vedere al poziției pe piață și al profitabilității, în alte domenii, cum ar fi de exemplu sănătatea sau educație, calitatea diferențiază succesul de eșec.

De aceea, orientarea managementului calității către deplina satisfacere a clientului include și asigurarea protecției acestuia în calitate de consumator. Grija pentru protecția consumatorului denotă maturitatea și responsabilitatea unui sistem de management al calității.

În prezent, marea majoritate a organizațiilor, întreprinderilor activează în condiții dificile, pe lângă problema financiară mai există și problema satisfacerii la un nivel înalt al cerințelor și așteptărilor consumatorilor.

Competiția pe piața internă și internațională a făcut ca firmele să se preocupe permanent de calitatea produselor și serviciilor, astfel încât aceasta să corespundă necesităților sociale. Efectele favorabile ale sporirii calității produselor se concretizează în creșterea productivității muncii, reducerea costului producției, creșterea rentabilității etc. [2, p.127].

Promovarea unui sistem de management al calității reprezintă instrumentul strategic al organizațiilor, întreprinderilor pentru că determină nivelul cel mai înalt al competetivității produselor, serviciilor atât pe plan intern cât și internațional.

Un sistem de management este modul în care o organizație își gestionează activitatea pentru a-și atinge obiectivele stabilite. Aceste obiective pot cuprinde subiecte diferite, precum: calitatea produsului sau a serviciului,

According to some authors [7, p.10], the fulfillment of the organization's policy and objectives in the field of quality leads to:

• gaining customer trust;

• increasing customer satisfaction;

• continuous improvement of overall performance;

• active and systematic adaptation to changing market conditions;

• employee satisfaction;

• improving performance;

• transparency and efficiency of the organization's internal processes;

• avoiding errors instead of correcting them;

• saving time and money.

In everyday life, only one thing is certain to us, namely, quality is the element that differentiates things into two categories: good (qualitative) and bad (inappropriate). If in the world of business, economy, quality makes the difference between organizations in terms of market position and profitability, in other areas, such as health or education, quality differentiates success from failure.

Therefore, the orientation of quality management towards full customer satisfaction also includes ensuring their protection as consumers. Concern for consumer protection denotes the maturity and responsibility of a quality management system.

Currently, the vast majority of organizations and enterprises operate in difficult conditions; in addition to the financial problem, there is also the problem of satisfying consumer requirements and expectations at a high level.

Competition on the domestic and international market has made companies constantly concerned with the quality of products and services, so that it meets social needs. The favorable effects of increasing product quality are reflected in increased labor productivity, reduced production costs, increased profitability, etc. [2, p.127].

Promoting a quality management system is the strategic tool of organizations and enterprises because it determines the highest level of competitiveness of products and services both domestically and internationally.

A management system is the way in which an organization manages its activities to achieve its set objectives. These objectives

eficiența operațională, sănătatea și siguranța la locul de muncă etc.

Unii autori definesc conceptul de sistem de management al calității ca „ansamblul proceselor manageriale între care sunt interferențe, documentelor asociate acestora și al elementelor de natură structurală ale organizației, ansamblu, al cărui scop este orientarea și controlul organizației în ceea ce privește calitatea" [3, pag.460].

Alții tratează sistemul de calitate drept o „combinație de echipamente, software, specialiști și proceduri cu o structură astfel aleasă, încât să se poată realiza obiectivele ce derivă din politica pentru calitate" [4, pag. 378].

Nivelul de complexitate al sistemului va depinde de specificul fiecărei organizații. Pentru unele organizații, în special pentru cele mici, poate însemna pur și simplu un nivel înalt de leadership din partea proprietarului afacerii, prin stabilirea exactă de către acesta a așteptărilor de la fiecare angajat în parte și a modului de dezvoltare a organizației, fără a fi nevoie de documentație extinsă. Întreprinderile mai complexe, în schimb, care operează, de exemplu, în sectoare bine reglementate și dezvoltate, pot avea nevoie de informații documentate și controale extinse pentru a-și îndeplini obligațiile legale și obiectivele organizaționale [14].

Volumul mare de cunoștințe noi despre calitatea produselor și serviciilor, importanța și implicațiile calității asupra indicatorilor economici și sociali la nivel micro și macroeconomic, introducerea și îmbunătățirea standardelor internaționale ISO 9000 sînt doar câteva argumente în favoarea necesității ca fiecare organizație să facă eforturi deosebite pentru profesionalism în abordarea calității [8, p. 19].

După cum observăm, comerțul național și internațional se dezvoltă în utlima perioadă în toate domeniile datorită evoluției tehnologice. Această evoluție devine mai pronunțată odată cu activizarea acțiunilor de integrare în Uniunea Europeană a Republicii Moldova.

Aprovizionarea țărilor Uniunii și nu numai, cu produse și servicii de calitate prin tehnologizarea activităților de producere se va baza tot mai mult pe țările în curs de dezvoltare, din cauza competiției și a creșterii costurilor pentru resursa umană, dar acceptarea întreprinderilor, instituțiilor respective ca surse de furnizare va depinde de respectarea standarde-

can cover different topics, such as: product or service quality, operational efficiency, occupational health and safety, etc.

Some authors define the concept of quality management system as „the set of managerial processes between which there are interferences, the documents associated with them and the structural elements of the organization, the set, the purpose of which is the orientation and control of the organization in terms of quality" [3, p. 460].

Others treat the quality system as a „combination of equipment, software, specialists and procedures with a structure chosen in such a way that the objectives derived from the quality policy can be achieved" [4, p. 378].

The level of complexity of the system will depend on the specifics of each organization. For some organizations, especially small ones, it may simply mean a high level of leadership from the business owner, by setting out precisely what is expected of each employee and how the organization is to develop, without the need for extensive documentation. More complex businesses, on the other hand, operating in, for example, highly regulated and developed sectors, may need documented information and extensive controls to meet their legal obligations and organizational objectives [14].

The large volume of new knowledge about the quality of products and services, the importance and implications of quality on economic and social indicators at the micro and macroeconomic levels, the introduction and improvement of the international standards ISO 9000 are just a few arguments in favor of the need for each organization to make special efforts for professionalism in approaching quality [8, p. 19].

As we can see, national and international trade has been developing in all areas in recent times due to technological evolution. This evolution becomes more pronounced with the activation of the actions of integration into the European Union of the Republic of Moldova.

The supply of quality products and services to the countries of the Union and beyond through the technological advancement of production activities will increasingly rely on developing countries due to competition and rising human resource costs, but the acceptance of these enterprises and institutions as sources

lor internaționale ale calității. De aceea, certificarea sistemului calității produselor, serviciilor în conformitate cu standardele ISO va deveni o necesitate inevitabilă în contextul integrării. Un certificat ISO dovedește că sistemul de management al calității întrunește toate cerințele acestui standard internațional.

Conform actului normativ de bază ce reglementează standardizarea națională, există mai multe categorii de standarte, definite sub următoarele înțelesuri [6, art.2]:

– *standard* – specificație tehnică stabilită prin consens, adoptată de un organism de standardizare recunoscut, pentru aplicare repetată sau continuă, a cărei respectare nu este obligatorie;

– *standard moldovenesc* – standard aprobat sau adoptat de organismul național de standardizare din Republica Moldova;

– *standard european* – standard adoptat de o organizație europeană de standardizare;

– *standard armonizat* – standard european adoptat pe baza unei solicitări din partea Comisiei Europene pentru aplicarea legislației de armonizare a Uniunii Europene;

– *standard internațional* – standard adoptat de o organizație internațională de standardizare;

– *standard interstatal* – standard adoptat de către Consiliul Euro-Asiatic de Standardizare, Metrologie și Certificare;

– *standard moldovenesc conflictual* – standard moldovenesc care are domeniu comun de aplicare cu un standard european, internațional, interstatal sau al unei alte țări și care cuprinde condiții în contradicție cu cele din standardul european, internațional, interstatal sau al unei alte țări.

Standardele internaționale pentru sisteme de management ajută organizațiile să își îmbunătățească activitatea, specificând etapele pe care organizațiile le parcurg pentru a-și atinge obiectivele stabilite și pentru a crea o cultură organizațională implicată într-un ciclu continuu de autoevaluare, corectare și îmbunătățire a proceselor, inclusiv prin creșterea gradului de conștientizare a angajaților și a angajamentului managementului de vârf. Acestea pot fi implementate de orice organizație, indiferent de dimensiunea acesteia [14].

Beneficiile unui sistem de management pentru o organizație includ:

of supply will depend on compliance with international quality standards. Therefore, certification of the quality system of products and services in accordance with ISO standards will become an inevitable necessity in the context of integration. An ISO certificate proves that the quality management system meets all the requirements of this international standard.

According to the basic normative act regulating national standardization, there are several categories of standards, defined under the following meanings [6, art.2]:

– *standard* – technical specification established by consensus, adopted by a recognized standardization body, for repeated or continuous application, compliance with which is not mandatory;

– *Moldovan standard* – standard approved or adopted by the national standardization body of the Republic of Moldova;

– *European standard* – standard adopted by a European standardization organization;

– *harmonized standard* – European standard adopted based on a request from the European Commission for the application of the European Union harmonization legislation;

– *international standard* – standard adopted by an international standardization organization;

– *interstate standard* – standard adopted by the Euro-Asian Council for Standardization, Metrology and Certification;

– *conflicting Moldovan standard* – Moldovan standard that has a common scope of application with a European, international, interstate or another country standard and that contains conditions in contradiction with those of the European, international, interstate or another country standard.

International standards for management systems help organizations improve their work by specifying the steps that organizations take to achieve their established objectives and to create an organizational culture involved in a continuous cycle of self-assessment, correction and improvement of processes, including by increasing employee awareness and top management commitment. They can be implemented by any organization, regardless of its size [14].

The benefits of a management system for an organization include:

- More efficient use of resources and im-

– Utilizarea mai eficientă a resurselor și îmbunătățirea performanței financiare;

– Gestionarea riscurilor;

– Capacitate de a furniza servicii și produse de calitate, sporind astfel încrederea clienților și a altor părți interesate.

La etapa actuală există *patru tipuri diferite de standarde* pentru sistemele de management, și anume [14]:

Standarde de sisteme de management sunt cele care stabilesc cerințe sau îndrumări pentru a ajuta organizațiile să își gestioneze politicile și procesele pentru a atinge obiective specifice. Standardele de sisteme de management sunt concepute pentru a fi aplicabile în toate sectoarele economiei, indiferent de tipul și dimensiunea organizației, condițiile geografice, specificul cultural și social.

Multe dintre standardele de sisteme de management se aseamănă între ele după structură, limbaj utilizat și cerințe. Exemple de standarde de sisteme de management sunt:

– SM EN ISO 9001:2015 Sisteme de management al calității. Cerințe.

– SM EN ISO/IEC 27001:2017 Tehnologia informației. Tehnici de securitate. Sisteme de management al securității informației. Cerințe.

– SM SR EN ISO 14001:2016 Sisteme de management de mediu. Cerințe cu ghid de utilizare

Standarde pentru sisteme de management specifice anumitor sectoare sunt cele care furnizează cerințe suplimentare sau îndrumări pentru aplicarea unui standard de management într-un anumit sector economic. Exemple de astfel de standarde sunt:

– SM EN ISO 13485:2016 Dispozitive medicale. Sisteme de management al calității. Cerințe pentru scopuri de reglementare;

– SM CEN ISO/TS 29001:2014 Industriile petrolului, petrochimice și gazelor naturale. Sisteme de management al calității specifice sectorului. Cerințe pentru organizațiile care furnizează produse și servicii.

Standarde privind sistemele de management ce oferă suport în *implementarea acestora* și sunt destinate pentru a oferi îndrumări și / sau cerințe suplimentare privind aspecte specifice ale sistemului de management al unei organizații. Exemple de astfel de standarde sunt:

– SM ISO/TS 22003:2014 Sisteme de management al siguranței alimentelor. Cerin-

proved financial performance;

- Risk management;

- Ability to provide quality services and products, thereby increasing the confidence of customers and other stakeholders.

At the current stage there *are four different types of standards for management systems*, namely [14]:

Management system standards are those that establish requirements or guidelines to help organizations manage their policies and processes to achieve specific objectives. Management system standards are designed to be applicable in all sectors of the economy, regardless of the type and size of the organization, geographical conditions, cultural and social specificities.

Many of the management system standards are similar to each other in structure, language used and requirements. Examples of management system standards are:

- SM EN ISO 9001:2015 Quality management systems. Requirements.

- SM EN ISO/IEC 27001:2017 Information technology. Security techniques. Information security management systems. Requirements.

- SM SR EN ISO 14001:2016 Environmental management systems. Requirements with user guidance

Sector-specific management system standards are those that provide additional requirements or guidance for the application of a management standard in a specific economic sector. Examples of such standards are:

- SM EN ISO 13485:2016 Medical devices. Quality management systems. Requirements for regulatory purposes;

- SM CEN ISO/TS 29001:2014 Petroleum, petrochemical and natural gas industries. Sector-specific quality management systems. Requirements for organizations providing products and services.

Management system standards that provide support in their implementation and are intended to provide guidance and/or additional requirements on specific aspects of an organization's management system. Examples of such standards are:

- SM ISO/TS 22003:2014 Food safety management systems. Requirements for bodies auditing and certifying food safety management systems;

țe pentru organismele care efectuează audit și certificare ale sistemelor de management al siguranței alimentelor;

– SM ISO/IEC 27006:2019 Tehnologia informației. Tehnici de securitate. Cerințe pentru organismele care furnizează servicii de auditare și certificare a sistemelor de management al securității informației.

Standarde de suport sunt cele care pot susține implementarea unor aspecte specifice ale sistemului de management al unei organizații, cum ar fi:

– SM SR ISO 26000:2011 Linii directoare privind responsabilitatea socială;

– SM ISO 31000:2018 Managementul riscului. Linii directoare.

O activitate foarte importantă pe segmentul standardizării este auditarea. Auditarea sistemelor de management sunt o parte vitală a procesului de implementare și mentenanță a sistemului de management, deoarece permit organizației să verifice în ce măsură obiectivele stabilite sunt realizate și arată conformitatea cu standardul.

În suportul organizării și desfășurării procesului de audit în mod eficienta fost elaborat standardul SM EN ISO 19011:2018 Ghid pentru auditarea sistemelor de management care oferă îndrumări specifice privind auditurile sistemului de management atât intern, cât și extern [14].

Activitate specifică desfășurată de un organism de standardizare recunoscut, prin care sînt elaborate, aprobate, adoptate, revizuite, modificate și anulate standarde și alte documente de standardizare *se numește standardizare* [6, art.2].

Standardizarea națională se realizează de către organismul național de standardizare. În calitate de organism național de standardizare este recunoscut Institutul de Standardizare din Moldova. Institutul de Standardizare din Moldova este o instituție publică subordonată Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării [13].

Aplicarea unui standard moldovenesc poate deveni obligatorie pentru părțile care declară conformitatea cu acest standard printr-un contract, marcă, declarație, *certificat* sau orice altă formă. La declararea conformității cu un standard moldovenesc printr-un contract, marcă, declarație, certificat sau orice altă formă se va face dovada deținerii legale a standardului respectiv [6, art.3, 4].

- SM ISO/IEC 27006:2019 Information technology. Security techniques. Requirements for bodies providing audit and certification services for information security management systems.

Supporting standards are those that can support the implementation of specific aspects of an organization's management system, such as:

- SM SR ISO 26000:2011 Guidelines on social responsibility;

- SM ISO 31000:2018 Risk management. Guidelines

A very important activity in the standardization segment is auditing. Management system audits are a vital part of the management system implementation and maintenance process, as they allow the organization to verify to what extent the established objectives are being achieved and show compliance with the standard.

In support of organizing and conducting the audit process efficiently, the SM EN ISO 19011:2018 Guide for auditing management systems standard was developed, which provides specific guidance on both internal and external management system audits [14].

Specific activity carried out by a recognized standardization body, through which standards and other standardization documents are developed, approved, adopted, revised, amended and canceled, is called standardization [6, art.2].

National standardization is carried out by the national standardization body. The Moldovan Institute of Standardization is recognized as the national standardization body. The Moldovan Institute of Standardization is a public institution subordinate to the Ministry of Economic Development and Digitalization [13].

The application of a Moldovan standard may become mandatory for parties who declare conformity with this standard by means of a contract, mark, declaration, *certificate* or any other form. When declaring conformity with a Moldovan standard by means of a contract, mark, declaration, certificate or any other form, proof of legal possession of the respective standard shall be provided [6, art.3, 4].

For the Republic of Moldova as a candidate country, the certification of the quality management system represents a passport for

Pentru Republica Moldova ca țară candidată, certificarea sistemului de management al calității reprezintă un pașaport pentru intrarea pe piața economică din vest. Un sistem de management al calității implimentat, practicat și certificat potrivit principiilor sale conduce la creșterea eficienței generale a întreprinderilor, organizațiilor, a competitivității acesteia, cu efecte benefice atât pentru clienți cât și pentru angajați. Tocmai de aceea interesul național primordial al țării noatre trebuie să fie dezvoltarea unei economii competitive prin calitate, capabilă să facă față tendințelor actuale ale comerțului internațional (globalizarea piețelor prin constituirea de piețe regionale puternice și expansiunea lor puternică, pe baza standardelor internaționale/regionale).

Astfel, înainte de demararea procesului de introducere a sistemului calității în întreprinderi, organizații din țară, este necesar mai întâi de toate să se creeze o ideie clară și exactă despre pieţele economice, despre cum este creată cultura industrială și perceperea calității la general. Deși există mari diferențe între activitățile întreprinderilor, organizațiilor există și o serie de caracteristici comune. Așa cum știm foarte bine, economia țării noastre se bazează pe agricultură. Întreprinderile producătoare sunt, de obicei familiale, iar preocupări pentru managementul profesional se întâlnesc doar în întreprinderile, organizațiile mari ce activează sub licență națională și multinațională.

De aceea, majoritatea producătorilor naționali nu sunt conștienți de avantajele sistemului calității produselor, serviciilor etc., și de profitabilitatea lui pe termen lung. Realitatea ne demonstrează că marea majoritate a populației este în stare de sărăcie și, de aceea, la aprovizionarea cu produse, servicii se ține cont mai mult de preț și nu pe calitate. Ca urmare, mărfurile, produsele ieftine sunt cele mai achiziționate, iar cele de calitate, cu prețuri mai mari, nu prea au cumpărători. Economia cu ramurile sale e slab dezvoltată și deseori este necompetitivă, cererea de bunuri depășind în multe cazuri oferta, iar în aceste condiții tot ce se produce se vinde.

Deseori cunoștințele consumatorilor despre sistemele de calitate sunt aproape nule, ei aspirând să accepte orice serviciu, produs care este disponibil pe piață, organizațiile pentru protecția consumatorului neprinzând încă rădăcini.

În acest context trebuie să menționăm un

entering the western economic market. A quality management system implemented, practiced and certified according to its principles leads to an increase in the overall efficiency of enterprises, organizations, their competitiveness, with beneficial effects for both customers and employees. That is why the primary national interest of our country must be the development of a competitive economy through quality, capable of coping with current trends in international trade (globalization of markets through the establishment of strong regional markets and their strong expansion, based on international/regional standards).

Thus, before starting the process of introducing the quality system in enterprises and organizations in the country, it is necessary first of all to create a clear and accurate idea about the economic markets, about how the industrial culture and the perception of quality in general are created. Although there are great differences between the activities of enterprises and organizations, there are also a number of common characteristics. As we know very well, the economy of our country is based on agriculture. Manufacturing enterprises are usually family-owned, and concerns for professional management are found only in large enterprises and organizations operating under national and multinational licenses.

Therefore, most national producers are not aware of the advantages of the quality system of products, services, etc., and of its long-term profitability. Reality shows us that the vast majority of the population is in a state of poverty and, therefore, when supplying products and services, price is taken into account more than quality. As a result, cheap goods and products are the most purchased, and quality ones, with higher prices, do not have many buyers. The economy with its branches is poorly developed and often uncompetitive, the demand for goods in many cases exceeding the supply, and in these conditions everything that is produced is sold.

Often, consumers' knowledge about quality systems is almost nil, they aspire to accept any service or product that is available on the market, consumer protection organizations not yet taking root.

In this context, we must mention an important event for the Republic of Moldova, that at the end of 2024, more precisely on 05.11.2024,

eveniment important pentru Republica Moldova, că la finele anului 2024, mai exact la 05.11.2024 a avut loc lansarea oficială a Centrului European al Consumatorului din Republica Moldova (ECCM). Evenimentul a fost organizat în cadrul proiectului „Consolidarea cadrului de protecție al consumatorului în Republica Moldova", implementat de către Centrul Analitic Independent Expert-Grup în calitate de lider de consorțiu, în parteneriat cu Institutul pentru Politici și Reforme Europene, și finanțat de către Uniunea Europeană și Fundația Soros Moldova [12].

În continuarea ordinelor de idei, trebuie să recunoaștem că în țara noastră mărfurile de import, nu sunt de cea mai bună calitate, însă sunt foarte promovate datorită slabei calități a produselor autohtone, adică componentele importate sunt acceptate fără verificări riguroase.

Astfel, s-a ajuns ca unele instituții să profite de toate acestea, aruncând pe piață produse de slabă calitate, și asta datortiă nivelului scăzut al pregătirii forței de muncă, prin incertitudinea furnizării de materiale și prin dificultăți în negocierea returnării produselor defecte, toate acestea făcându-le vulnerabile în fața furnizorilor fără a-și pune probleme de conștiință în fața unei dificultăți.

Tot în țara noastră, cetățenii, mai precis forța de muncă, în domeniul economiei au un nivel scăzut de cunoștințe pe segmentul calități produselor, serviciilor, manifestată deseori prin nesiguranța furnizării de materiale și prin dificultăți în negocierea returnării produselor defecte, toate acestea făcându-le vulnerabile în fața furnizorilor. Dar trebuie să recunoaștem că instituțiile statului așa cum am menționat mai sus au recunoscut aceste probleme și în prezent, iau măsuri adecvate.

În contextul celor menționate mai sus, considerăm că cel mai mare impediment pentru dezvoltarea calității produselor, serviciilor este acela că producătorii, organizațiile, întreprinderile nu conștientizează avantajele ei economice. Acesta este rezultatul unor concepții greșite avute până nu demult.

Așadar, calitatea produselor, seriviciilor influențează direct costurile de fabricație, precum și volumul producției, prin faptul că pe deoparte produsele nu corespund calitățtii condițiilor tehnice cerute și care nu poate fi utilizat în scopul pentru care a fost făcut, iar pe dealtă parte nu sunt conforme anumitor reguli

the official launch of the European Consumer Center of the Republic of Moldova (ECCM) took place. The event was organized within the project „Strengthening the consumer protection framework in the Republic of Moldova", implemented by the Independent Analytical Center Expert-Grup as consortium leader, in partnership with the Institute for European Policies and Reforms, and funded by the European Union and the Soros Foundation Moldova [12].

Continuing the line of thought, we must admit that in our country imported goods are not of the best quality, but they are highly promoted due to the poor quality of domestic products, meaning that imported components are accepted without rigorous checks.

Thus, some institutions have come to take advantage of all this, throwing poor quality products on the market, and this is due to the low level of workforce training, the uncertainty of material supply and difficulties in negotiating the return of defective products, all of which make them vulnerable to suppliers without having any conscience problems in the face of a difficulty.

Also in our country, citizens, more precisely the labor force, in the field of economy have a low level of knowledge in the segment of product and service quality, often manifested by the uncertainty of the supply of materials and by difficulties in negotiating the return of defective products, all of which make them vulnerable to suppliers. But we must recognize that state institutions as mentioned above have recognized these problems and are currently taking appropriate measures.

In the context of the above, we believe that the biggest obstacle to the development of product and service quality is that producers, organizations, and businesses are not aware of its economic advantages. This is the result of misconceptions held until recently.

Therefore, the quality of products and services directly influences manufacturing costs, as well as production volume, by the fact that on the one hand the products do not correspond to the quality of the required technical conditions and cannot be used for the purpose for which they were made, and on the other hand they do not comply with certain rules established in a certain field, which requires improvements, affects manufacturing costs, and production vol-

stabilite într-un anumit domeniu, ce necesită îmbunătățiri, afectează costurile de fabricație, iar volumul producției este dictat de cererea pieței, care depinde de calitatea produselor sau a serviciilor. Pentru a fi mai concreți, orice defect de fabricație sau produs rebut generează costuri suplimentare, având un impact negativ asupra costurilor de producție. Datele financiare au demonstrat că lipsa calității implică cheltuieli semnificative.

Prin urmare, calitatea serviciilor și a produselor, este un factor esențial pentru sustenabilitatea unei societăți comerciale într-o economie concurențială, ce ar trebui să reprezinte o prioritate pentru conducerea acesteia. Calitatea produselor, serviciilor etc., influențează toate sectoarele de activitate ale societății comerciale.

Calitatea produselor sau a serviciilor reprezintă gradul de utilitate al produsului sau serviciului, măsura în care caracteristicile sale, atât cele tehnice, cât și cele economice, satisfac nevoile pentru care a fost realizat, fără să afecteze sănătatea sau securitatea vieții oamenilor și animalelor și fără să afecteze mediul înconjurător [1, pag.4].

Odată cu diversificarea rapidă a produselor și serviciilor și apariția unui număr tot mai mare de produse noi, s-a resimțit necesitatea unor metode suplimentare de confirmare a calității, pe lângă certificatul de garanție oferit de producător. Aceste practici au devenit esențiale pentru a consolida încrederea beneficiarilor în calitatea produselor și serviciilor. Astfel, a fost introdus sistemul de certificare a produselor și s-a impus necesitatea acreditării laboratoarelor responsabile de emiterea certificatelor de analiză și testare.

Certificarea conform standardelor pentru sisteme de management nu reprezintă o cerință obligatorie. Organizația, întreprinderea, poate implementa un sistem de management fără a fi certificat. Cu toate acestea, în cazul în care organizația dorește să aibă confirmarea unui terț că sistemul de management implementat corespunde cerințelor standardului, contribuind, în același timp, la îmbunătățirea imaginii pe piață și sporirea încrederii clienților, poate apela la organisme de certificare în vederea realizării acestei activități [14].

Certificarea, în conformitate cu definiția adoptată de Organizația Europeană pentru Calitate (EOQ), reprezintă procedura și activi-

ume is dictated by market demand, which depends on the quality of products or services. To be more specific, any manufacturing defect or rejected product generates additional costs, having a negative impact on production costs. Financial data has shown that lack of quality involves significant expenses.

Therefore, the quality of services and products is an essential factor for the sustainability of a company in a competitive economy, which should be a priority for its management. The quality of products, services, etc., influences all sectors of activity of the company.

The quality of products or services represents the degree of utility of the product or service, the extent to which its characteristics, both technical and economic, satisfy the needs for which it was made, without affecting the health or safety of human and animal life and without affecting the environment [1, p. 4].

With the rapid diversification of products and services and the emergence of an increasing number of new products, the need for additional methods of quality confirmation was felt, in addition to the guarantee certificate offered by the manufacturer. These practices became essential to strengthen the trust of beneficiaries in the quality of products and services. Thus, the product certification system was introduced and the need for accreditation of laboratories responsible for issuing certificates of analysis and testing was imposed.

Certification according to management system standards is not a mandatory requirement. The organization, the enterprise, can implement a management system without being certified. However, if the organization wants to have confirmation from a third party that the implemented management system meets the requirements of the standard, contributing, at the same time, to improving the image on the market and increasing customer confidence, it can turn to certification bodies to carry out this activity [14].

Certification, according to the definition adopted by the European Organization for Quality (EOQ), represents the procedure and activities carried out by a certification body, recognized internally or externally, regarding the analysis, verification and written confirmation of the quality of products, services or manufacturing processes in accordance with

tățile efectuate de un organism de certificare, recunoscut pe plan intern sau extern, privind analiza, verificarea și confirmarea scrisă a calității produselor, serviciilor sau proceselor de fabricație în concordanță cu specificațiile sau standardele utilizate [1, pag.4].

Considerăm oportună opinia savantului american J. Juran, care a menționat următoarele: „O companie de înaltă clasă poate primi certificatul sistemului de calitate fără probleme, dar acest lucru nu înseamnă că acest certificat poate ridica compania la o clasă înaltă" [10]. Într-adevăr, în standarde internaționale sunt menționate doar cerințele minime față de organizație, dar nu și principiile sau metodele ce ar soluționa problemelor ce țin de calitatea proceselor / produselor / serviciilor unei organizații, întreprinderi.

Astfel, considerăm că oricare organizație, întreprindere care dorește să-și implementeze, certifice standarde pentru sisteme de management, pentru început ar trebui să studieze amănunțit două chestiuni fundamentale:

– ce înseamnă un sistem de management al calității;

– ce beneficii va avea în urma implementării acestuia.

Un lucru este cert că, atunci când se va introduce un nou concept de implementare a unui sistem de management al calității (cânt se va implementa unul din standarde), acesta va intra în conflict cu vechile mentalități ale angajaților, managerilor. Unii îl vor lua ca pe un atac la personalitate, iar alții ca pe o amenințare la adresa siguranței, stabilității locului de muncă. Nu se vor accepta compromisurile din interes sau pentru câștiguri pe termen scurt. Un produs neconform nu se va livra indiferent de urgențe.

În cazul apariției unor neconformități, procesul de fabricație poate fi suspendat până la identificarea și eliminarea cauzelor care le-au generat. Această abordare contribuie la consolidarea respectului pentru performanțele calitative și facilitează implementarea sistemului de management/ standardelor în organizație sau întreprindere. Implementarea calitativă a acestei situații va duce cu siguranță la schimbări majore.

4. CONCLUZIE

În Republica Moldova implementarea sistemelor de management al calității este la o etapă incipientă, pe când în țările dezvoltate principiile date se utilizează de mai mult timp.

the specifications or standards used [1, p. 4].

We consider the opinion of the American scholar J. Juran, who mentioned the following, appropriate: "A high-class company can receive the quality system certificate without any problems, but this does not mean that this certificate can raise the company to a high class" [10]. Indeed, international standards only mention the minimum requirements for the organization, but not the principles or methods that would solve problems related to the quality of the processes / products / services of an organization, enterprise.

Thus, we believe that any organization, enterprise that wants to implement, certify standards for management systems, should first study in detail two fundamental issues:

– what a quality management system means;

– what benefits it will have as a result of its implementation.

One thing is certain: when a new concept of implementing a quality management system is introduced (when one of the standards is implemented), it will conflict with the old mentalities of employees and managers. Some will take it as an attack on personality, and others as a threat to safety and job stability. Compromises for the sake of interest or short-term gains will not be accepted. A non-conforming product will not be delivered regardless of the urgency.

In the event of non-conformities, the manufacturing process can be suspended until the causes that generated them are identified and eliminated. This approach contributes to strengthening respect for quality performance and facilitates the implementation of the management system/standards in the organization or enterprise. The qualitative implementation of this situation will certainly lead to major changes.

4. CONCLUSION

In the Republic of Moldova, the implementation of quality management systems is at an early stage, while in developed countries the given principles have been used for a long time. The effective implementation of a quality management system is based on a clear and transparent organizational structure, along with well-defined processes. Such a system, consistently applied, must ensure the control of tech-

Implementarea eficientă a unui sistem de management al calității se bazează pe o structură organizatorică clară și transparentă, alături de procese bine definite. Un astfel de sistem, aplicat consecvent, trebuie să asigure controlul factorilor tehnici, organizaționali și umani care influențează calitatea produselor și serviciilor, prevenind erorile printr-o organizare transparentă și relații clar stabilite.

Sistemele de management al calității bazate pe standardele internaționale își fac resimțită prezența în tot mai multe domenii din economia țării. În cazul în care, organizația, întreprinderea dorește să fie și să se mențină competitivă, calitatea trebuie să fie o prioritate.

Aici trebuie să menționăm faptul că orice întreprindere, organizație, instituție reprezintă un sistem, în cadrul căruia se derulează procese. Chiar dacă sistemul este prost organizat este un sistem. Totodată, fiecare organizație, întreprindere este în drept să-și elaboreze, documenteze sistemul propriu, scopul de bază fiind totuși conștientizarea privind necesitatea formării unui sistem organizat, ce va facilita atingerea obiectivelor înaintate față de această organizație.

Astfel, considerăm foarte importantă alegerea implimentării sistemelor de management al calității bazate pe standardele internaționale de calitate, a căror aplicare ar permite creșterea competitivității organizațiilor, întreprinderilor, precum și creșterea competitivității produselor și serviciilor atât pe piața națională, cât și pe piața internațională. Acest proces trebuie să fie efectuat în strânsă legătură cu interesele angajaților, managerilor, a necesităților și așteptărilor consumatorilor și clienților astfel, încât să beneficieze de câștig toți subiecții participanți ai acestor relații.

Elaborarea și implementarea unui standard al sistemului de management al calității nu trebuie să constituie scopul de bază al unei organizații, întreprinderi, ci trebuie să permită atingerea scopurilor de bază, pe care și le-a pus organizația, întreprinderea, să permită elaborarea unui sistem de management ce ar stimula organizația, întreprinderea să activeze în favoarea societății, ce ar stimula personalul să fie satisfăcut atât de eforturile depuse, remunerarea obținută să fie pe măsură, cât și de produsele/serviciile fabricate/prestate. Nu există modele ideale de organizare a unei instituții, organizații, dar există o tendință internațională de îmbunătățire continuă a calinical, organizational and human factors that influence the quality of products and services, preventing errors through a transparent organization and clearly established relationships.

Quality management systems based on international standards are making their presence felt in more and more areas of the country's economy. If the organization, the enterprise wants to be and remain competitive, quality must be a priority.

Here we must mention the fact that any enterprise, organization, institution represents a system, within which processes are carried out. Even if the system is poorly organized, it is a system. At the same time, each organization, enterprise has the right to develop and document its own system, the basic goal being, however, awareness of the need to form an organized system, which will facilitate the achievement of the objectives set for this organization.

Thus, we consider it very important to choose to implement quality management systems based on international quality standards, the application of which would allow increasing the competitiveness of organizations, enterprises, as well as increasing the competitiveness of products and services both on the national and international markets. This process must be carried out in close connection with the interests of employees, managers, the needs and expectations of consumers and clients in such a way that all the participating subjects of these relations benefit from the gain.

The development and implementation of a quality management system standard should not be the main goal of an organization, enterprise, but should allow the achievement of the main goals that the organization, enterprise has set for itself, to allow the development of a management system that would stimulate the organization, the enterprise to work for the benefit of society, which would stimulate the staff to be satisfied with both the efforts made, the remuneration obtained to be commensurate, and the products/services manufactured/provided. There are no ideal models for organizing an institution, organization, but there is an international trend of continuous improvement of the quality of processes, products and the quality of life. At the present time, international standards and principles of quali-

tății proceselor, produselor și a calității vieții. La momentul actual standardele internaționale și principiile managementului calității ne pot da un imbold pentru a ridica economia națională prin organizarea clară și eficientă a acesteia, la început la nivel de instituție, organizație, întreprindere, iar apoi - la nivel de țară.

ty management can give us an incentive to raise the national economy through its clear and efficient organization, at first at the level of the institution, organization, enterprise, and then - at the level of the country.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Bejan M., Rusu T. Efectele implementării standardului ISO 9000, în contextul integrării României în spațiul economic european. https://www.agir.ro/buletine/75.pdf (vizitat 21.02.2025).
2. Cotelnic A. Managementul unităților economice. Chișinău: Editura ASEM, 1998.
3. Dicționar explicativ de calitate, București 2005. 460 pag.
4. Ionescu S. C. Excelența industrială - practica și teoria calității. București: Editura „Economică" 1997. 495 p.
5. Legea nr.105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorilor. În Monitorul Oficial al Republcii Moldova, 28.03.2024, nr.122-124.
6. Legea nr.20 din 04.03.2016 cu privire la standardizarea națională. În Monitorul Oficial al Republcii Moldova, 08.04.2016, nr.90-99.
7. Militaru C., Bogdănel D., Zanfir A. Management prin calitate. București: Editura Universitară, 2014.
8. Paraschivescu A.O. Managementul Calității, Iași: Tehnopres, 2006. 248 p.
9. Roșca P. Economia întreprinderii. Manual. Chișinău: ULIM, 2004. 280 p.
10. Черкасский Ст. ISO-9000: кому это нужно?, tse@practic.ru, Журнал «Новые рынки», №1 2001. https://gmpua.com/QM/Article1/cfin/nm_iso9000.htm (vizitat 21.02.2025).
11. https://www.dex.ro/calitate (vizitat 17.02.2025).
12. https://eu4moldova.eu/ro/lansarea-centrului-european-al-consumatorului-din-republica-moldova-un-pas-important-in-consolidarea-cadrului-de-protectie-a-consumatorilor/ (vizitat 18.02.2025).
13. https://mded.gov.md/despre-minister/institutiile-subordonate/ (vizitat 20.02.2025).
14. https://standard.md/?p=4155 (vizitat 20.02.2025).

Despre autor:

Marcel BOȘCANEANU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Șef al Direcției studii și management al calității,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
e-mail: marcelboscaneanu84@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4776-9349

About the author:

Marcel BOȘCANEANU,
PhD, associate professor,
Head of the Studies and
Quality Management Department,
ROR: https://ror.org/036kvxa5,
"Ștefan cel Mare" Academy of MIA,
e-mail: marcelboscaneanu84@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4776-9349

CZU: 343.1/.2:366.5

PROTECȚIA CONSUMATORILOR PRIN APLICAREA MĂSURILOR PREVENTIVE NEPRIVATIVE DE LIBERTATE: ÎNTRE NECESITATEA SANCȚIUNII ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR FUNDAMENTALE

Florin CAZACU,
doctorand

Articolul examinează rolul măsurilor preventive neprivative de libertate în protejarea drepturilor consumatorilor, în special în contextul infracțiunilor economice și comerciale. Autorul analizează cadrul legal național și european, subliniază principiul proporționalității și prezintă avantajele acestor măsuri în raport cu detenția preventivă. Totodată, sunt discutate provocările aplicării acestor măsuri, precum și perspectivele de reformă pentru o mai bună eficiență în protecția consumatorului.

Cuvinte-cheie: protecția consumatorului, măsuri preventive, control judiciar, drepturi fundamentale, infracțiuni economice

1. INTRODUCERE

Protecția consumatorilor este o componentă esențială a politicilor publice moderne, având un rol crucial în garantarea echității și transparenței pieței, precum și în prevenirea abuzurilor comerciale. Într-o economie globalizată și digitalizată, în care fluxurile comerciale se desfășoară rapid și la scară largă, mecanismele de protecție a consumatorilor trebuie să fie robuste și eficiente pentru a preveni practicile frauduloase și a menține un climat economic sănătos.

În paralel, aplicarea măsurilor preventive în dreptul penal ridică o serie de întrebări fundamentale legate de echilibrul dintre necesitatea sancționării faptelor ilicite și respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate. În special, măsurile preventive neprivative de libertate, precum controlul judiciar și controlul judiciar pe cauțiune, constituie alternative importante la detenția preventivă, oferind posibilitatea monitorizării inculpaților fără a le afecta în mod direct libertatea individuală.

În contextul protecției consumatorilor,

CONSUMER PROTECTION THROUGH THE APPLICATION OF NON-CUSTODIAL PREVENTIVE MEASURES: BETWEEN THE NECESSITY OF SANCTIONS AND THE RESPECT FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Florin CAZACU,
PhD student

The article examines the role of non-custodial preventive measures in protecting consumer rights, especially in the context of economic and commercial offenses. The author analyzes the national and European legal framework, emphasizes the principle of proportionality, and highlights the advantages of these measures compared to pre-trial detention. The challenges of applying such measures and the reform perspectives for improving consumer protection are also discussed.

Keywords: consumer protection, preventive measures, judicial control, fundamental rights, economic offenses

1. INTRODUCTION

Consumer protection is an essential component of modern public policies, playing a crucial role in ensuring market fairness and transparency, as well as in preventing commercial abuses. In a globalized and digitalized economy, where trade flows occur rapidly and on a large scale, consumer protection mechanisms must be robust and effective in order to prevent fraudulent practices and maintain a healthy economic environment.

At the same time, the application of preventive measures in criminal law raises a series of fundamental questions regarding the balance between the necessity of sanctioning unlawful acts and the respect for the fundamental rights of the individuals involved. In particular, non-custodial preventive measures, such as judicial supervision and judicial supervision on bail, represent important alternatives to pre-trial detention, offering the possibility of monitoring defendants without directly affecting their

aplicarea unor astfel de măsuri este justificată atunci când există suspiciuni rezonabile că o persoană a comis infracțiuni de natură economică sau comercială, cum ar fi înșelăciunea, frauda, falsificarea documentelor sau abuzul de încredere. Astfel, în fața unor încălcări ale drepturilor consumatorilor, autoritățile judiciare sunt puse în situația de a alege sancțiuni eficiente care să descurajeze comportamentele ilicite, dar care, în același timp, să respecte principiul proporționalității și drepturile fundamentale ale persoanelor vizate.

Abordarea juridică a măsurilor preventive neprivative de libertate a fost intens dezbătută atât la nivel național, cât și internațional, în special prin prisma standardelor stabilite de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și prin hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO). Potrivit jurisprudenței CtEDO, orice restricție impusă asupra libertății unei persoane trebuie să fie justificată de un interes public clar și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea scopului legitim urmărit (CEDO, Art. 5). Aceasta implică faptul că măsurile preventive, inclusiv cele aplicate în contextul protecției consumatorilor, trebuie să fie analizate individual, ținând cont de gravitatea faptei, de impactul asupra pieței și de necesitatea protejării interesului public.

În România și alte state europene, legiuitorii au încercat să creeze un cadru legislativ echilibrat care să permită aplicarea măsurilor preventive în mod proporțional și echitabil. Codul de procedură penală reglementează clar condițiile în care pot fi dispuse măsurile preventive neprivative de libertate, precizând totodată drepturile și garanțiile procesuale de care trebuie să beneficieze inculpații. Cu toate acestea, aplicarea acestor măsuri în domeniul protecției consumatorilor rămâne un subiect de dezbatere, în special în ceea ce privește eficiența lor în raport cu necesitatea sancționării rapide și eficiente a infracțiunilor economice.

Astfel, acest articol își propune să analizeze interacțiunea dintre protecția consumatorilor și aplicarea măsurilor preventive neprivative de libertate, evaluând avantajele și limitările acestora. De asemenea, se va explora în ce măsură astfel de măsuri reușesc să asigure un echilibru optim între sancționarea faptelor ilegale și respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate. O abordare comparativă între diferite sisteme juridice și analiza

individual freedom.

In the context of consumer protection, the application of such measures is justified when there are reasonable suspicions that a person has committed economic or commercial offenses, such as deception, fraud, document forgery, or breach of trust. Thus, in the face of violations of consumer rights, judicial authorities are confronted with the challenge of selecting effective sanctions that deter unlawful behavior while simultaneously adhering to the principle of proportionality and respecting the fundamental rights of the persons concerned.

The legal approach to non-custodial preventive measures has been intensely debated both at national and international levels, particularly in light of the standards established by the European Convention on Human Rights (ECHR) and the rulings of the European Court of Human Rights (ECtHR). According to ECtHR jurisprudence, any restriction imposed on a person's liberty must be justified by a clear public interest and must not exceed what is necessary to achieve the legitimate aim pursued [ECHR, Art. 5]. This implies that preventive measures, including those applied in the context of consumer protection, must be analyzed on a case-by-case basis, taking into account the severity of the offense, the impact on the market, and the necessity of protecting the public interest.

In Romania and other European states, lawmakers have attempted to create a balanced legislative framework that allows for the proportional and fair application of preventive measures. The Code of Criminal Procedure clearly regulates the conditions under which non-custodial preventive measures may be imposed, while also specifying the rights and procedural safeguards to which defendants are entitled. Nevertheless, the application of these measures in the field of consumer protection remains a topic of debate, particularly regarding their effectiveness in relation to the need for the swift and efficient sanctioning of economic offenses.

Therefore, this article aims to analyze the interaction between consumer protection and the application of non-custodial preventive measures, assessing their advantages and limitations. It will also explore to what extent

jurisprudenței relevante vor contribui la o mai bună înțelegere a modului în care aceste măsuri sunt implementate în practică și la identificarea unor soluții legislative și procedurale care să optimizeze protecția consumatorilor, fără a compromite principiile statului de drept.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În elaborarea acestui articol au fost utilizate metode clasice de cercetare juridică, precum metoda analitică, comparativă, istorică și logică. De asemenea, s-au aplicat metodele interpretării sistemice și corelative ale normelor legale naționale și internaționale.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Măsurile preventive neprivative de libertate: cadru legal și aplicabilitate

Măsurile preventive neprivative de libertate reprezintă instrumente juridice utilizate pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal, prevenind sustragerea inculpatului de la urmărirea penală sau judecată și evitând săvârșirea unor noi infracțiuni. Aceste măsuri sunt reglementate de Codul de procedură penală și sunt aplicate în conformitate cu principiile proporționalității și necesității.

În ceea ce privește protecția consumatorilor, măsurile preventive neprivative de libertate pot fi aplicate în cazurile de infracțiuni economice, precum fraudarea consumatorilor, înșelăciunea, falsificarea de produse, concurența neloială, abuzul de încredere sau alte fapte care afectează integritatea pieței. Aceste măsuri permit autorităților să exercite un control asupra inculpaților fără a recurge la privarea efectivă de libertate, menținând astfel un echilibru între nevoia de sancționare a comportamentelor ilicite și respectarea drepturilor fundamentale ale persoanelor vizate.

1. Cadrul legal al măsurilor preventive neprivative de libertate

În România, reglementarea măsurilor preventive neprivative de libertate este prevăzută în **Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)**, care stabilește următoarele forme principale de măsuri preventive alternative la detenția preventivă:

– **Controlul judiciar** (art. 202 și 211-215 CPP)

– **Controlul judiciar pe cauțiune** (art. 202

such measures succeed in ensuring an optimal balance between sanctioning illegal acts and respecting the fundamental rights of the individuals involved. A comparative approach between different legal systems and the analysis of relevant case law will contribute to a better understanding of how these measures are implemented in practice and to the identification of legislative and procedural solutions that optimize consumer protection without compromising the principles of the rule of law.

2. METHODS AND MATERIALS

In the development of this article, classical legal research methods were employed, such as the analytical, comparative, historical, and logical methods. Additionally, systemic and correlative interpretation methods of national and international legal norms were applied.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Non-custodial preventive measures: legal framework and applicability

Non-custodial preventive measures are legal instruments used to ensure the proper conduct of criminal proceedings, preventing the defendant from evading prosecution or trial and avoiding the commission of new offenses. These measures are regulated by the Code of Criminal Procedure and are applied in accordance with the principles of proportionality and necessity.

With regard to consumer protection, non-custodial preventive measures may be applied in cases of economic crimes such as consumer fraud, deception, product counterfeiting, unfair competition, breach of trust, or other acts affecting market integrity. These measures allow authorities to exercise control over defendants without resorting to actual deprivation of liberty, thus maintaining a balance between the need to sanction illicit behaviors and the respect for the fundamental rights of the individuals concerned.

1. The legal framework of non-custodial preventive measures

In Romania, the regulation of non-custodial preventive measures is provided by the Code of Criminal Procedure [Law no. 135/2010], which establishes the following main forms of

și 216 CPP)

Aceste măsuri sunt aplicate atunci când există suspiciuni rezonabile privind săvârșirea unei infracțiuni, însă detenția preventivă nu este considerată necesară. Ele sunt impuse de procuror sau de instanță și au rolul de a asigura că inculpatul respectă obligațiile impuse și nu obstrucționează desfășurarea procesului penal.

De asemenea, **Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)**, prin articolul 5, garantează dreptul la libertate și siguranță, stipulând că orice măsură restrictivă trebuie să fie prevăzută de lege, necesară într-o societate democratică și proporțională cu scopul urmărit. În mai multe hotărâri, **Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO)** a subliniat că detenția preventivă trebuie să fie o măsură de ultim resort, aplicabilă doar atunci când alte măsuri mai puțin restrictive nu sunt suficiente pentru a asigura desfășurarea procesului penal (CEDO, Cauza Medvedyev și alții împotriva Franței, 2010).

În plus, legislația Uniunii Europene în domeniul protecției consumatorilor stabilește cadrul pentru sancționarea încălcărilor grave, promovând aplicarea măsurilor alternative la detenție pentru infracțiunile economice și de corupție (Directiva 2019/2161 privind modernizarea protecției consumatorilor în UE).

2. Tipologia măsurilor preventive neprivative de libertate

2.1. Controlul judiciar

Controlul judiciar este una dintre cele mai utilizate măsuri preventive alternative la detenție. Aceasta poate fi dispusă de procuror sau instanță atunci când există suficiente indicii privind săvârșirea unei infracțiuni, iar scopul urmărit poate fi atins prin impunerea unor restricții fără a priva inculpatul de libertate.

Conform **art. 215 Cod procedură penală**, inculpatul plasat sub control judiciar poate fi obligat să respecte una sau mai multe dintre următoarele obligații:

– Să se prezinte periodic la poliție sau la alte organe judiciare desemnate;

– Să nu depășească limitele teritoriale stabilite fără aprobarea autorităților;

– Să nu ia legătura cu alți inculpați, martori sau victime ale infracțiunii;

– Să se abțină de la desfășurarea unor activități profesionale care ar putea favoriza săvârșirea unor noi infracțiuni;

preventive measures as alternatives to pre-trial detention:

– Judicial supervision [Articles 202 and 211-215 of the Criminal Procedure Code]

– Judicial supervision on bail [Articles 202 and 216 of the Criminal Procedure Code]

These measures are applied when there are reasonable suspicions regarding the commission of a criminal offense, yet pre-trial detention is not deemed necessary. They are imposed by the prosecutor or by the court and serve to ensure that the defendant complies with the imposed obligations and does not obstruct the course of criminal proceedings.

Moreover, the European Convention on Human Rights (ECHR), through Article 5, guarantees the right to liberty and security, stipulating that any restrictive measure must be prescribed by law, necessary in a democratic society, and proportionate to the legitimate aim pursued. In several rulings, the European Court of Human Rights (ECtHR) has emphasized that pre-trial detention should be a measure of last resort, applicable only when less restrictive measures are insufficient to ensure the proper conduct of criminal proceedings [ECHR, Case of Medvedyev and Others v. France, 2010].

Additionally, European Union legislation in the field of consumer protection sets the framework for sanctioning serious violations, promoting the application of alternative measures to detention in cases of economic crimes and corruption [Directive (EU) 2019/2161 on the modernization of consumer protection rules in the EU].

2. Typology of non-custodial preventive measures

2.1. Judicial supervision

Judicial supervision is one of the most commonly used preventive measures as an alternative to detention. It may be ordered by the prosecutor or the court when there is sufficient evidence indicating the commission of an offense, and the intended purpose can be achieved by imposing certain restrictions without depriving the defendant of liberty.

According to Article 215 of the Criminal Procedure Code, a defendant placed under judicial supervision may be required to comply with one or more of the following obligations:

– Să depună pașaportul și să nu părăsească țara fără aprobare.

În contextul protecției consumatorilor, controlul judiciar poate fi aplicat în cazul administratorilor de companii suspectați de practici comerciale frauduloase, precum vânzarea de produse contrafăcute, publicitatea falsă sau schemele piramidale de investiții. Această măsură permite autorităților să limiteze activitatea inculpatului, protejând consumatorii de eventuale prejudicii suplimentare.

2.2. Controlul judiciar pe cauțiune

Controlul judiciar pe cauțiune este o variantă a controlului judiciar, care implică depunerea unei sume de bani stabilite de instanță pentru a garanta respectarea obligațiilor impuse inculpatului (**art. 216 CPP**). Această sumă este proporțională cu gravitatea infracțiunii și cu veniturile inculpatului.

Măsura este utilizată frecvent în cazul infracțiunilor economice, inclusiv în domeniul protecției consumatorilor, în special când inculpatul deține mijloace financiare suficiente pentru a acoperi cauțiunea. Aceasta asigură un echilibru între necesitatea monitorizării inculpatului și respectarea dreptului său la libertate, oferindu-i posibilitatea de a continua activitățile profesionale sub supraveghere.

3. Aplicabilitatea măsurilor preventive neprivative de libertate în domeniul protecției consumatorilor

În domeniul protecției consumatorilor, măsurile preventive neprivative de libertate pot fi utilizate în următoarele cazuri:

• **Fraude economice și comerciale** – înșelăciuni prin practici comerciale frauduloase, scheme de tip Ponzi sau piramidale, vânzarea de produse falsificate.

• **Publicitate înșelătoare** – utilizarea unor strategii de marketing frauduloase pentru a induce în eroare consumatorii.

• **Falsificarea documentelor comerciale** – prezentarea unor certificate false de conformitate, declarații mincinoase despre compoziția produselor.

• **Activități de import/export ilegale** – punerea pe piață a unor produse neconforme cu reglementările de siguranță ale Uniunii Europene.

În astfel de cazuri, autoritățile pot opta pentru măsuri preventive neprivative de liber-

– To report periodically to the police or other designated judicial authorities;

– Not to leave the territorial limits set without prior approval from the authorities;

– Not to contact other defendants, witnesses, or victims of the offense;

– To refrain from engaging in professional activities that could facilitate the commission of new offenses;

– To surrender their passport and refrain from leaving the country without approval.

In the context of consumer protection, judicial supervision can be applied to company administrators suspected of engaging in fraudulent commercial practices, such as the sale of counterfeit products, false advertising, or pyramid investment schemes. This measure allows authorities to limit the defendant's activities, thereby protecting consumers from further harm.

2.2. Judicial supervision on bail

Judicial supervision on bail is a variant of judicial supervision, involving the payment of a sum of money set by the court to guarantee the defendant's compliance with imposed obligations [Article 216 of the Criminal Procedure Code]. The amount is proportional to the seriousness of the offense and the defendant's financial means.

This measure is frequently used in cases of economic crimes, including those in the field of consumer protection, particularly when the defendant possesses sufficient financial resources to cover the bail. It ensures a balance between the necessity of monitoring the defendant and respecting their right to liberty, offering the possibility to continue professional activities under supervision.

3. Applicability of non-custodial preventive measures in the field of consumer protection

In the field of consumer protection, non-custodial preventive measures may be used in the following cases:

• **Economic and commercial fraud** – including deceptive commercial practices, Ponzi or pyramid schemes, and the sale of counterfeit products;

• **Misleading advertising** – involving fraudulent marketing strategies intended to deceive consumers;

tate pentru a preveni sustragerea inculpaților de la proces, a proteja consumatorii și a asigura continuarea procedurilor legale fără restricționarea severă a libertății indivizilor.

Protecția consumatorilor și necesitatea sancțiunilor

Protecția consumatorilor vizează prevenirea și combaterea practicilor comerciale înșelătoare, a fraudelor și a altor comportamente care pot prejudicia interesele consumatorilor. În acest context, aplicarea sancțiunilor adecvate împotriva celor care încalcă legislația de protecție a consumatorilor este esențială pentru descurajarea comportamentelor ilicite și pentru restabilirea încrederii publicului în piață.

Totuși, aplicarea sancțiunilor trebuie să fie proporțională cu gravitatea faptei și să respecte drepturile fundamentale ale persoanelor implicate. Astfel, măsurile preventive neprivative de libertate pot reprezenta o alternativă eficientă la detenție, permițând autorităților să monitorizeze comportamentul inculpaților fără a recurge la privarea de libertate.

Echilibrul între sancțiune și respectarea drepturilor fundamentale

Aplicarea măsurilor preventive neprivative de libertate în cazurile de încălcare a drepturilor consumatorilor necesită o evaluare atentă a proporționalității și necesității acestora. Conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, detenția preventivă trebuie să fie o măsură de ultim resort, justificată doar atunci când alte măsuri mai puțin restrictive nu sunt suficiente pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal (https://rm.coe.int/ghid-privind-riscul-dezordinilor-publice-si-protectia-detinutului-ca-t/1680a6e879?utm_source=chatgpt.com).

În acest sens, măsurile preventive neprivative de libertate oferă o soluție intermediară, permițând autorităților să impună restricții adecvate fără a încălca dreptul fundamental la libertate. Cu toate acestea, aplicarea acestor măsuri trebuie să fie însoțită de garanții procedurale solide, asigurându-se că drepturile inculpaților sunt protejate pe tot parcursul procesului penal.

4. CONCLUZII

Măsurile preventive neprivative de libertate constituie un mecanism juridic esențial în cadrul sistemului penal modern, având rolul de

• **Forgery of commercial documents** – such as presenting false certificates of conformity or providing false statements regarding product composition;

• **Illegal import/export activities** – placing on the market products that do not comply with European Union safety regulations.

In such cases, authorities may opt for non-custodial preventive measures to prevent defendants from evading the proceedings, to protect consumers, and to ensure the continuation of legal procedures without imposing severe restrictions on individual freedoms.

Consumer protection and the need for sanctions

Consumer protection aims to prevent and combat deceptive commercial practices, fraud, and other behaviors that may harm consumers' interests. In this context, the application of appropriate sanctions against those who violate consumer protection legislation is essential for deterring illicit behavior and restoring public trust in the market.

However, the application of sanctions must be proportionate to the seriousness of the offense and must respect the fundamental rights of the individuals involved. Thus, non-custodial preventive measures can represent an effective alternative to detention, allowing authorities to monitor the conduct of defendants without resorting to the deprivation of liberty.

4. CONCLUSIONS

Non-custodial preventive measures constitute an essential legal mechanism within the modern criminal justice system, playing a vital role in ensuring the proper conduct of criminal proceedings without excessively affecting the fundamental rights of individuals suspected of committing offenses. In the context of consumer protection, the application of these measures gains particular relevance, considering the necessity of promptly and effectively sanctioning economic and commercial offenses without compromising the principles of justice and fairness.

A detailed analysis of the legal framework and the applicability of these measures indicates that judicial control and judicial control on bail are the most commonly used instruments in this regard, offering an intermediate

a asigura desfășurarea procesului penal fără a afecta în mod excesiv drepturile fundamentale ale persoanelor suspectate de comiterea unor infracțiuni. În contextul protecției consumatorilor, aplicarea acestor măsuri capătă o relevanță aparte, având în vedere necesitatea de a sancționa prompt și eficient infracțiunile economice și comerciale, fără a compromite principiile justiției și echității.

O analiză detaliată a cadrului legal și a aplicabilității acestor măsuri indică faptul că **controlul judiciar** și **controlul judiciar pe cauțiune** sunt cele mai utilizate instrumente în acest sens, oferind o soluție intermediară între detenția preventivă și libertatea necondiționată a inculpatului. Aceste măsuri permit autorităților judiciare să prevină continuarea activităților infracționale și să protejeze consumatorii, fără a recurge la o sancțiune privativă de libertate care ar putea afecta iremediabil viața personală și profesională a inculpatului.

1. Beneficiile măsurilor preventive neprivative de libertate

Aplicarea acestor măsuri prezintă o serie de avantaje atât pentru sistemul judiciar, cât și pentru protecția consumatorilor:

• **Respectarea drepturilor fundamentale** – Măsurile preventive neprivative de libertate evită detenția inutilă și oferă inculpaților posibilitatea de a-și demonstra nevinovăția fără a fi privați de libertate în mod abuziv. Astfel, se respectă principiile Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO), care subliniază necesitatea utilizării detenției preventive doar ca ultim resort (CEDO, Cauza Assanidze împotriva Georgiei, 2004).

• **Eficiența în combaterea infracțiunilor economice** – În cazul infracțiunilor din domeniul protecției consumatorilor, aplicarea unor măsuri preventive neprivative de libertate permite investigarea și judecarea faptelor fără a suspenda activitatea economică a inculpatului sau a companiilor implicate. Acest lucru previne pierderile economice suplimentare și protejează mediul concurențial.

• **Reducerea supraaglomerării în penitenciare** – Prin utilizarea alternativelor la detenție, se evită plasarea în arest preventiv a unor persoane care pot fi monitorizate eficient prin alte metode, contribuind astfel la decongestionarea sistemului penitenciar și la utilizarea resurselor judiciare într-un mod mai eficient.

solution between preventive detention and the unconditional freedom of the defendant. These measures allow judicial authorities to prevent the continuation of criminal activities and to protect consumers, without resorting to a custodial sanction that could irreparably affect the personal and professional life of the defendant.

1. Benefits of non-custodial preventive measures

The application of these measures offers a series of advantages for both the judiciary system and consumer protection:

• **Respect for fundamental rights** – Non-custodial preventive measures avoid unnecessary detention and offer defendants the possibility to prove their innocence without being abusively deprived of liberty. Thus, the principles of the European Convention on Human Rights (ECHR) and the jurisprudence of the European Court of Human Rights (ECtHR), which emphasize the necessity of using preventive detention only as a last resort [ECHR, Case of Assanidze v. Georgia, 2004], are upheld.

• **Effectiveness in combating economic offenses** – In cases of offenses within the field of consumer protection, applying non-custodial preventive measures allows for the investigation and adjudication of facts without suspending the economic activity of the defendant or the companies involved. This prevents additional economic losses and protects the competitive environment.

• **Reduction of prison overcrowding** – By using alternatives to detention, unnecessary pre-trial detention is avoided for individuals who can be effectively monitored by other means, thus contributing to the decongestion of the penitentiary system and the more efficient use of judicial resources.

• **Flexibility and adaptability** – These measures allow courts to impose personalized restrictions based on the specifics of each case, providing an optimal balance between the need for sanctioning and the respect for the defendant's rights.

2. Challenges and limitations of applying these measures

Although non-custodial preventive measures present multiple advantages, their application may face certain difficulties and limitations:

• **The need for rigorous monitoring** – The

• **Flexibilitate și adaptabilitate** – Aceste măsuri permit instanțelor să aplice restricții personalizate în funcție de specificul fiecărui caz, oferind un echilibru optim între nevoia de sancționare și respectarea drepturilor inculpatului.

2. Provocările și limitele aplicării acestor măsuri

Deși măsurile preventive neprivative de libertate prezintă multiple avantaje, aplicarea lor poate fi afectată de anumite dificultăți și limitări:

• **Necesitatea unui control riguros al respectării obligațiilor** – Eficiența acestor măsuri depinde de capacitatea autorităților de a monitoriza respectarea condițiilor impuse inculpaților. Lipsa resurselor suficiente în acest sens poate duce la situații în care inculpații continuă să desfășoare activități ilegale în ciuda restricțiilor impuse.

• **Risc de aplicare disproporționată** – În unele cazuri, măsurile preventive neprivative de libertate pot fi aplicate excesiv, fără o justificare clară a necesității lor. De exemplu, impunerea unor restricții prea severe în raport cu gravitatea faptei poate duce la încălcarea principiului proporționalității.

• **Dificultatea aplicării în cazul infracțiunilor transfrontaliere** – În contextul infracțiunilor economice complexe, care implică entități din mai multe jurisdicții, aplicarea măsurilor preventive neprivative de libertate poate fi dificilă, în special în lipsa unor mecanisme eficiente de cooperare internațională.

3. Perspective de îmbunătățire a aplicării măsurilor preventive neprivative de libertate

Pentru a optimiza utilizarea acestor măsuri și a le face mai eficiente în contextul protecției consumatorilor, este necesară implementarea unor reforme și bune practici la nivel legislativ și instituțional:

• **Creșterea gradului de digitalizare a monitorizării inculpaților** – Utilizarea tehnologiilor moderne, cum ar fi brățările electronice de supraveghere, poate asigura o monitorizare mai eficientă a respectării obligațiilor impuse de controlul judiciar.

• **Armonizarea legislației naționale cu standardele internaționale** – În vederea asigurării unei aplicări coerente și echitabile a măsurilor preventive, este necesară o aliniere mai strictă a legislației naționale cu jurisprudența CtEDO și cu reglementările europene privind protecția

effectiveness of these measures depends on the ability of authorities to monitor compliance with the conditions imposed on defendants. A lack of sufficient resources in this regard may lead to situations where defendants continue illegal activities despite imposed restrictions.

• **Risk of disproportionate application** – In some cases, non-custodial preventive measures may be applied excessively, without clear justification for their necessity. For example, imposing overly severe restrictions relative to the seriousness of the offense may lead to violations of the principle of proportionality.

• **Difficulty of application in cross-border offenses** – In the context of complex economic crimes involving entities from multiple jurisdictions, applying non-custodial preventive measures may be challenging, especially in the absence of effective international cooperation mechanisms.

3. Perspectives for improving the application of non-custodial preventive measures

To optimize the use of these measures and make them more effective in the context of consumer protection, it is necessary to implement certain reforms and best practices at both legislative and institutional levels:

• **Increasing the degree of digitalization of defendant monitoring** – The use of modern technologies, such as electronic monitoring bracelets, can ensure more effective monitoring of compliance with obligations imposed under judicial control.

• **Harmonization of national legislation with international standards** – To ensure coherent and fair application of preventive measures, stricter alignment of national legislation with ECtHR jurisprudence and European regulations on consumer protection and fundamental rights is required.

• **Improvement of risk control and evaluation mechanisms** – Judicial authorities must have clear criteria for assessing the risk of recidivism and evasion from criminal proceedings so that preventive measures are applied only where necessary.

• **Development of more efficient international cooperation** – In cases of cross-border economic crimes, states need to improve judicial cooperation and extradition mechanisms to allow for the effective application of preventive measures beyond national borders.

consumatorilor și drepturile fundamentale.

• **Perfecționarea mecanismelor de control și evaluare a riscurilor** – Autoritățile judiciare trebuie să dispună de criterii clare pentru a evalua riscul de recidivă și de sustragere de la urmărirea penală, astfel încât măsurile preventive să fie aplicate doar acolo unde este necesar.

• **Dezvoltarea unei cooperări internaționale mai eficiente** – În cazul infracțiunilor economice transfrontaliere, statele trebuie să îmbunătățească mecanismele de cooperare judiciară și extrădare, astfel încât măsurile preventive să poată fi aplicate eficient și în afara granițelor naționale.

Concluzie finală

Măsurile preventive neprivative de libertate sunt o alternativă viabilă și necesară la detenția preventivă, având capacitatea de a proteja interesele consumatorilor și de a combate infracțiunile economice, fără a încălca drepturile fundamentale ale inculpaților. Cu toate acestea, eficiența lor depinde în mod direct de aplicarea corectă și echilibrată de către autoritățile judiciare, precum și de existența unor mecanisme eficiente de supraveghere și control.

Într-un context juridic în continuă evoluție, adaptarea acestor măsuri la cerințele actuale ale societății și ale pieței este esențială pentru a asigura un echilibru just între necesitatea sancționării faptelor ilegale și respectarea principiilor fundamentale ale statului de drept. Prin urmare, un cadru legislativ clar, corect implementat și susținut de tehnologii moderne de monitorizare poate contribui la îmbunătățirea aplicării acestor măsuri, consolidând astfel protecția consumatorilor și eficiența sistemului judiciar.

4. Final conclusion

Non-custodial preventive measures are a viable and necessary alternative to preventive detention, with the capacity to protect consumer interests and combat economic crimes without violating the fundamental rights of defendants. However, their effectiveness directly depends on their correct and balanced application by judicial authorities, as well as on the existence of efficient monitoring and control mechanisms.

In a continuously evolving legal context, adapting these measures to current societal and market requirements is essential to ensure a fair balance between the need to sanction illegal acts and the respect for the fundamental principles of the rule of law. Therefore, a clear legislative framework, correctly implemented and supported by modern monitoring technologies, can contribute to improving the application of these measures, thus strengthening consumer protection and the efficiency of the judicial system.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. CEDO, Cauza Medvedyev și alții împotriva Franței, Hotărârea din 29 martie 2010. Disponibil la: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-98473%22]} ;
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122-XV din 14 martie 2003. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=108360&lang=ro ;
3. Codul penal al României, Legea nr. 286/2009. Disponibil la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855 ;
4. Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), adoptată la Roma, 1950. Disponibil la: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_RON.pdf ;
5. CtEDO, Cauza Assanidze împotriva Georgiei, Hotărârea din 8 aprilie 2004. Disponibil la: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61551%22]} ;
6. CtEDO, Cauza Lavents împotriva Letoniei, Hotărârea din 28 noiembrie 2002. Disponibil la: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-61272%22]} ;

7. Drepturile fundamentale în Uniunea Europeană, Daniel Mihail Șandru, Editura C.H. Beck, București, 2021;
8. Drepturile omului și măsurile preventive neprivative de libertate – analiză comparativă. Institutul de Cercetare Juridică, 2023;
9. Ghid privind riscul dezordinilor publice și protecția deținutului ca temei al aplicării măsurilor preventive. Consiliul Europei, 2022. Disponibil la: https://rm.coe.int/ghid-privind-riscul-dezordinilor-publice-si-protectia-detinutului-ca-t/1680a6e879;
10. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală al României. Disponibil la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/120609 ;
11. Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului, Republica România. Disponibil la: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/52520 ;
12. Măsura preventivă a arestului la domiciliu – prezentare și particularități. Universul Juridic, 2024. Disponibil la: https://www.universuljuridic.ro/masura-preventiva-a-arestului-la-domiciliu-prezentare-si-particularitati/;
13. Monitorizarea respectării drepturilor omului în procesul penal, Elena Andreea Oprea, Editura Universitară, București, 2019;
14. Protecția consumatorului în dreptul european, Ioan Leș, Editura Hamangiu, București, 2020;
15. Studiu comparativ: măsurile preventive neprivative de libertate în Republica Moldova și România. Florin Cazacu, 2024. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/121-128_25.pdf;
16. Tratat de procedură penală. Drept procesual penal. Partea generală, Mihail Udroiu, Editura Universul Juridic, București, 2022.

Despre autor:

Florin CAZACU
doctorand, Școala doctorală „Stiințe penale și drept public" a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI,
asistent universitar asociat,
Facultatea de Drept și Științe Administrative,
Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava,
România
ROR: *https://ror.org/035pkj773*
e-mail: cazacugflorin@gmail.com,
ORCID ID: 0009-0000-3852-991X

About the author:

Florin CAZACU,
PhD student, „Criminal Sciences and Public Law" Doctoral School of the „Stefan cel Mare" Academy of the MIA,
Associate University Assistant, Faculty of Law and Administrative Sciences,
„Stefan cel Mare" University of Suceava,
Romania
ROR: *https://ror.org/035pkj773*
e-mail: cazacugflorin@gmail.com,
ORCID ID: 0009-0000-3852-991X

CZU: 347.74

STUDIU TEORETIC PRIVIND EFECTELE CONTRACTULUI DE VÂNZARE ÎN DREPTUL COMERCIAL. CONSECINȚE JURIDICE ȘI IMPACT ASUPRA TRANZACȚIILOR

Maria Raluca SOTIR,
doctorandă

Contractul de vânzare în dreptul comercial este un acord legal prin care o parte (vânzătorul) se obligă să transfere dreptul de proprietate asupra unui bun unui cumpărător în schimbul unei sume de bani sau a unei alte contraprestații, conform reglementărilor legale specifice. În dreptul comercial, acest tip de contract este reglementat atât de prevederile Codului civil, cât și de normele Codului comercial, cu aplicabilitate deosebită în cazul tranzacțiilor între comercianți.

Contractul de vânzare, prin încheierea sa, produce anumite efecte, urmărite de părțile contractului. În esență efectele contractului reprezintă tocmai conținutul acestuia respectiv drepturile subiective și obligațiile civile născute din convenția părților . Contractul de vânzare are un efect dublu: transferul dreptului de proprietate de la vânzător la cumpărător și crearea de obligații (în sarcina părților) .

Cuvinte cheie: contractul de vânzare, drept comercial, drepturile și obligațiile părților, bunuri mobile, bunuri imobile, transmiterea proprietăți, vânzător, cumpărător, părți, terți.

1. INTRODUCERE.

În dreptul civil românesc, contractul de vânzare este definit prin Codul Civil, fiind un acord prin care vânzătorul se obligă să transfere dreptul de proprietate asupra unui bun, iar cumpărătorul se angajează să plătească prețul convenit. Aceasta este reglementată de art. 1.711 din Codul Civil român [16], care stabilește că vânzarea este un contract bilateral, oneros și cu titlu lucrativ.

S-a afirmat despre evoluția contemporană a dreptului contractelor speciale că „pare că este supusă la două legi care guvernează ansamblul dreptului contemporan: specializarea și complicarea progresivă [12, p.460-463].

Scopul studiului: Prin acest studiu mi-

THEORETICAL STUDY ON THE EFFECTS OF THE SALES CONTRACT IN COMMERCIAL LAW. LEGAL CONSEQUENCES AND IMPACT ON TRANSACTIONS

Maria Raluca SOTIR,
PhD student

The contract of sale in commercial law is a legal agreement whereby one party (the seller) undertakes to transfer ownership of a good to a buyer in exchange for a sum of money or other consideration, according to specific legal regulations. In commercial law, this type of contract is regulated both by the provisions of the Civil Code and by the rules of the Commercial Code, with special applicability in the case of transactions between traders.

The sales contract, by its conclusion, produces certain effects, pursued by the parties to the contract. In essence, the effects of the contract represent precisely its content, namely the subjective rights and civil obligations arising from the agreement of the parties. The sales contract has a double effect: the transfer of ownership from the seller to the buyer and the creation of obligations (on behalf of the parties).

Keywords: contract of sale, commercial law, rights and obligations of the parties, movable property, immovable property, transfer of property, seller, buyer, parties, third parties.

2. INTRODUCTION.

In Romanian civil law, the sales contract is defined by the Civil Code, being an agreement by which the seller undertakes to transfer the ownership of a good, and the buyer undertakes to pay the agreed price. This is regulated by art. 1.711 of the Romanian Civil Code [16], which establishes that the sale is a bilateral, onerous and lucrative contract.

It has been stated about the contemporary evolution of special contract law that „it seems to be subject to two laws that govern the whole of contemporary law: specialization and progressive complication [12, p. 460-463].

Objective of the study: Through this

am propus să abordez din punct de vedere teoretic efectele contractului de vânzare în dreptul comercial, deoarece contractul de vânzare este foarte versatil, fiind întâlnit în viața noastră aproape în fiecare zi. Contactul de vânzare nu este doar o formalitate, ci un moment esențial care poate influența întregul parcurs al relației cu clientul. Într-o piață competitivă, acest prim pas nu trebuie tratat superficial, deoarece poate face diferența între o vânzare reușită și pierderea unei oportunități.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În acest studiu, am ales o perspectivă multidimensională, folosind diverse metode științifice care au facilitat analiza detaliată a contractului de vânzare, identificarea diferențelor și asemănărilor dintre conceptele juridice și aplicarea unui raționament logic pentru organizarea clară a informațiilor. Pentru realizarea acestei cercetări am folosit: metoda logică, metoda comparativă, și deducția. Această abordare sistemică ne-a oferit posibilitatea de a înțelege mai bine relațiile complexe dintre dinamica obligațiilor.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Un contract de vânzare devine valabil și executoriu doar dacă sunt întrunite anumite condiții esențiale, care includ atât elemente de formă, cât și de fond [11, p. 101-102].

Consimțământul [6, p. 50-51] reprezintă unul dintre elementele fundamentale ale oricărui contract. În cazul vânzării, ambele părți trebuie să își exprime voința de a încheia contractul în mod liber și neafectat de viciile de consimțământ (eroare, dol sau violență). Consimțământul vânzătorului și cumpărătorului trebuie să fie exprimat clar, prin acordul lor asupra bunului și a prețului.

Un alt element esențial este obiectul contractului, respectiv bunul care urmează a fi vândut. Potrivit Codului Civil, obiectul vânzării poate fi orice bun mobil sau imobil, existent sau viitor, care este licit și disponibil pentru tranzacționare. Bunul trebuie să fie identificabil și determinabil, iar eventualele vicii ascunse ale acestuia trebuie să fie aduse la cunoștința cumpărătorului.

Prețul reprezintă contraprestația pe care cumpărătorul o va plăti vânzătorului pentru bunul respectiv. În conformitate cu reglementările legale, prețul trebuie să fie determinabil sau

study I aimed to approach from a theoretical point of view the effects of the sales contract in commercial law, because the sales contract is very versatile, being encountered in our lives almost every day. The sales contact is not just a formality, but an essential moment that can influence the entire course of the relationship with the customer. In a competitive market, this first step should not be treated superficially, because it can make the difference between a successful sale and the loss of an opportunity.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

In this study, we chose a multidimensional perspective, using various scientific methods that facilitated the detailed analysis of the sales contract, the identification of differences and similarities between legal concepts and the application of logical reasoning for the clear organization of information. To carry out this research, we used: the logical method, the comparative method, and deduction. This systemic approach gave us the opportunity to better understand the complex relationships between the dynamics of obligations.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

A sales contract becomes valid and enforceable only if certain essential conditions are met, which include both formal and substantive elements [11, p. 101-102].

Consent [6, p.50-51] is one of the fundamental elements of any contract. In the case of sale, both parties must express their will to conclude the contract freely and without being affected by defects of consent (error, fraud or violence). The consent of the seller and the buyer must be clearly expressed, through their agreement on the good and the price.

Another essential element is the object of the contract, namely the good that is to be sold. According to the Civil Code, the object of the sale can be any movable or immovable good, existing or future, that is licit and available for trading. The good must be identifiable and determinable, and any hidden defects thereof must be brought to the attention of the buyer.

The price represents the consideration that the buyer will pay to the seller for the respective good. In accordance with legal regulations, the price must be determinable or de-

determinat, și să fie real, adică să existe o valoare în bani, care să reflecte acordul părților. În cazul în care prețul nu este stabilit, contractul de vânzare nu poate fi considerat valabil.

În principiu, contractul de vânzare este valabil și fără a fi necesar un anumit tip de formă. Totuși, în anumite cazuri (de exemplu, vânzarea unui imobil), legea impune încheierea contractului în formă autentică, adică prin încheierea unui act notarial. De asemenea, în cazul vânzării unor bunuri mobile de valoare mare, părțile pot conveni să redacteze un contract scris pentru a asigura o probă clară a acordului.

În cadrul unui contract de vânzare, atât vânzătorul, cât și cumpărătorul au obligații clare [4, p.95].

Obligațiile vânzătorului: Vânzătorul este obligat să livreze bunul către cumpărător și să garanteze faptul că bunul este liber de orice sarcini, nu este afectat de vicii ascunse și că nu există drepturi terțe asupra acestuia. De asemenea, vânzătorul trebuie să garanteze conformitatea bunului cu specificațiile stabilite în contract.

Obligațiile cumpărătorului: Cumpărătorul are obligația de a plăti prețul convenit și de a prelua bunul în termenul stabilit. De asemenea, cumpărătorul poate să solicite despăgubiri în cazul în care bunul este defect sau nu corespunde caracteristicilor stabilite în contract.

De asemenea, art. 1290 din Codul civil reglementează drepturile și obligațiile vânzătorului și cumpărătorului, respectiv livrarea bunului și plata prețului.

În dreptul comercial, contractul de vânzare între comercianți se supune dispozițiilor generale ale Codului civil, dar cu unele excepții importante prevăzute în Codul comercial, precum:

– Reguli speciale pentru vânzarea de bunuri mobile și imobile;

– Reglementări referitoare la termenul de livrare al bunurilor și al plății prețului (art. 62 din Codul comercial);

– Clauze specifice de garanție comercială.

În ceea ce privește vânzările comerciale internaționale, acestea sunt reglementate de convențiile internaționale, cea mai importantă fiind Convenția Națiunilor Unite privind contractele de vânzare internațională de mărfuri, cunoscută sub denumirea de „Convenția de la Viena din 1980". Aceasta reglementează aspecte precum formarea contractului, obligațiile părților, remediile pentru neîndeplinirea obligațiilor și drepturile consumatorului.

termined, and be real, that is, there must be a monetary value, which reflects the agreement of the parties. If the price is not established, the sales contract cannot be considered valid.

In principle, the sales contract is valid without the need for a specific form. However, in certain cases (for example, the sale of real estate), the law requires the conclusion of the contract in authentic form, i.e. by concluding a notarial deed. Also, in the case of the sale of high-value movable property, the parties may agree to draw up a written contract in order to provide clear evidence of the agreement.

In a sales contract, both the seller and the buyer have clear obligations [4, p.95].

Obligations of the seller: The seller is obliged to deliver the goods to the buyer and to guarantee that the goods are free from any encumbrances, are not affected by hidden defects and that there are no third-party rights over them. The seller must also guarantee that the goods comply with the specifications set out in the contract.

Obligations of the buyer: The buyer is obliged to pay the agreed price and take over the goods within the established period. The buyer can also claim compensation if the goods are defective or do not meet the characteristics set out in the contract.

Also, art. 1290 of the Civil Code regulates the rights and obligations of the seller and the buyer, respectively the delivery of the good and the payment of the price.

In commercial law, the sales contract between traders is subject to the general provisions of the Civil Code, but with some important exceptions provided for in the Commercial Code, such as:

– Special rules for the sale of movable and immovable goods;

– Regulations regarding the delivery period of goods and payment of the price (art. 62 of the Commercial Code);

– Specific commercial guarantee clauses.

As regards international commercial sales, these are regulated by international conventions, the most important being the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, known as the „1980 Vienna Convention". It regulates aspects such as the formation of the contract, the obligations of

În dreptul comercial, obiectul contractului de vânzare îl constituie bunurile, fie ele mobile sau imobile, ce pot face obiectul unei tranzacţii comerciale. Aceste bunuri pot fi mărfuri de consum, produse industriale, echipamente sau bunuri de capital. Articolul 1281 din Codul civil prevede că obiectul contractului de vânzare trebuie să fie un bun determinat și posibil de livrat.

Vânzătorul are obligația de a livra bunul în conformitate cu specificațiile din contract, de a garanta calitatea și titlul bunului, și de a respecta termenul de livrare stabilit. În ceea ce privește cumpărătorul, acesta are obligația de a plăti prețul stabilit și de a primi bunul livrat. Codul comercial extinde aceste obligații în cazul în care bunurile vândute sunt destinate unor activități comerciale, având în vedere și aspecte precum stabilirea prețurilor și negocierea condițiilor de vânzare [17].

În plus, clauzele penale pot fi stipulate în contract pentru a asigura executarea obligațiilor, iar instanțele sau arbitrii pot impune sancțiuni în cazul în care aceste obligații nu sunt îndeplinite.

Într-o economie de piață, contractul de vânzare joacă un rol esențial în facilitarea schimburilor comerciale și economice. Este unul dintre cele mai utilizate tipuri de contracte în activitățile economice, având scopul de a reglementa transferul de bunuri și servicii între părți. Prin urmare, înțelegerea și aplicarea corectă a acestuia sunt fundamentale pentru buna desfășurare a tranzacțiilor economice.

Contractul de vânzare este un acord între două părți, în care una dintre ele, vânzătorul, se angajează să transfere dreptul de proprietate asupra unui bun sau serviciu, iar cealaltă parte, cumpărătorul, se obligă să plătească un preț pentru acel bun sau serviciu. Acesta este reglementat de Codul Civil al României și face parte din categoria contractelor sinalagmatice, adică acelea în care fiecare parte are obligații reciproce [16].

Este important de menționat că un contract de vânzare poate fi încheiat atât între persoane fizice, cât și între persoane juridice, iar domeniul său de aplicare este vast, incluzând vânzarea de bunuri de consum, proprietăți imobiliare, produse industriale și servicii [13, p.75].

Contractul de vânzare este instrumentul principal prin care se realizează schimburile de bunuri și servicii pe piață. Prin acest tip de contract, părțile își asumă obligații și drepturi specifice, cum ar fi transferul proprietății, plata prețului, garanțiile pentru bunuri defecte și remedii în caz de neîndeplinire a obligațiilor. Aceste aspecte sunt esențiale pentru a asigura o tranzacție corectă și pentru a proteja interesele ambelor părți implicate.

In commercial law, the object of the sales contract is the goods, whether movable or immovable, that can be the subject of a commercial transaction. These goods can be consumer goods, industrial products, equipment or capital goods. Article 1281 of the Civil Code provides that the object of the sales contract must be a specific good that can be delivered.

Under a sales contract, both the seller and the buyer have clear obligations[4]

Seller's obligations:

The seller is obliged to deliver the goods in accordance with the specifications in the contract, to guarantee the quality and title of the goods, and to respect the established delivery period. As for the buyer, he is obliged to pay the established price and receive the delivered goods. The Commercial Code extends these obligations in the case where the goods sold are intended for commercial activities, also considering aspects such as setting prices and negotiating the terms of sale [17].

In addition, penal clauses can be stipulated in the contract to ensure the execution of obligations, and the courts or arbitrators can impose sanctions if these obligations are not fulfilled.

In a market economy, the sales contract plays an essential role in facilitating commercial and economic exchanges. It is one of the most widely used types of contracts in economic activities, with the purpose of regulating the transfer of goods and services between parties. Therefore, its correct understanding and application are fundamental for the smooth conduct of economic transactions.

The sales contract is an agreement between two parties, in which one of them, the seller, undertakes to transfer the ownership of a good or service, and the other party, the buyer, undertakes to pay a price for that good or service. It is regulated by the Civil Code of Romania and is part of the category of synallagmatic contracts, that is, those in which each party has reciprocal obligations [16].

It is important to note that a sales contract can be concluded between both individuals and legal entities, and its scope is broad, including the sale of consumer goods, real estate,

tract, producătorii, furnizorii și distribuitorii își pot valorifica produsele, iar consumatorii pot achiziționa ceea ce au nevoie pentru satisfacerea nevoilor lor. Astfel, contractul de vânzare este crucial pentru asigurarea circulației eficiente a bunurilor și serviciilor pe piață [3, p.112].

Prin reglementarea clară a drepturilor și obligațiilor părților implicate, contractul de vânzare asigură un cadru predictibil pentru derularea tranzacțiilor. Acest lucru contribuie la stabilizarea relațiilor economice și la încurajarea încrederii între părțile contractante. De exemplu, prin stabilirea unui preț și a termenelor de plată, contractul oferă certitudine și reduce riscurile de dispute [5, p.48].

Contractul de vânzare protejează interesele părților implicate. Vânzătorul este asigurat că va primi plata pentru bunul vândut, iar cumpărătorul are garanția că va obține un bun conform descrierii și caracteristicilor stabilite. De asemenea, legislația oferă protecție cumpărătorilor în cazul în care bunul este defect sau nu corespunde caracteristicilor menționate, prin instituirea unor mecanisme de remediere, cum ar fi returnarea bunului sau repararea acestuia [16].

Piața este un sistem economic în care bunurile și serviciile sunt produse, distribuite și consumate. Aceasta este influențată de factori precum cererea, oferta, prețurile, concurența și reglementările guvernamentale. Într-o economie de piață liberă, schimburile comerciale se realizează pe baza principiilor concurenței și ale echilibrului între cerere și ofertă. Dinamica pieței se modifică constant, în funcție de evoluțiile economice, tehnologice și sociale. Aceste schimbări au un impact direct asupra modului în care se încheie tranzacțiile comerciale și asupra tipologiei contractelor de vânzare în dreptul comercial [7, p.98].

Un aspect important al dinamicii pieței este flexibilitatea sa. Piața se adaptează rapid la schimbările cerințelor consumatorilor, precum și la inovațiile tehnologice. De exemplu, dezvoltarea comerțului electronic și a platformelor online a influențat semnificativ modul în care contractele de vânzare sunt încheiate și executate. Piața globală a deschis noi oportunități comerciale, dar și noi provocări, cum ar fi reglementările internaționale și protecția drepturilor consumatorilor.

În dreptul comercial, contractul de vânzare este reglementat de Codul Civil și de legislația specializată, fiind un instrument

industrial products and services [13,p.75].

The sales contract is the main instrument through which goods and services are exchanged on the market. Through this type of contract, producers, suppliers and distributors can capitalize on their products, and consumers can purchase what they need to satisfy their needs. Thus, the sales contract is crucial for ensuring the efficient circulation of goods and services on the market [3, p.122].

By clearly regulating the rights and obligations of the parties involved, the sales contract provides a predictable framework for the conduct of transactions. This contributes to stabilizing economic relations and fostering trust between the contracting parties. For example, by setting a price and payment terms, the contract provides certainty and reduces the risks of disputes [5, p.48].

The sales contract protects the interests of the parties involved. The seller is assured of receiving payment for the goods sold, and the buyer is guaranteed to obtain a good according to the description and characteristics established. The legislation also provides protection to buyers in the event that the good is defective or does not correspond to the stated characteristics, by establishing remedial mechanisms, such as returning the good or repairing it [16].

A market is an economic system in which goods and services are produced, distributed and consumed. It is influenced by factors such as demand, supply, prices, competition and government regulations. In a free market economy, trade is carried out based on the principles of competition and the balance between supply and demand. Market dynamics are constantly changing, depending on economic, technological and social developments. These changes have a direct impact on the way commercial transactions are concluded and on the typology of sales contracts in commercial law [7, p.48].

An important aspect of market dynamics is its flexibility. The market adapts quickly to changing consumer demands, as well as technological innovations. For example, the development of e-commerce and online platforms has significantly influenced the way sales contracts are concluded and executed. The global market has opened up new commercial opportunities, but also new challenges, such as inter-

esențial în activitatea de comerț. Acest tip de contract este de natură să asigure stabilitatea tranzacțiilor comerciale și protecția drepturilor părților implicate.

Contractul de vânzare asigură protecția drepturilor comerciale ale părților implicate. Acesta garantează vânzătorului că va primi prețul stabilit pentru bunul vândut și protejează cumpărătorul prin asigurarea că bunul va fi livrat conform condițiilor agreate. Mai mult, contractul reglementează riscurile care pot apărea pe parcursul tranzacției, cum ar fi riscul de pierdere a bunului sau de livrare întârziată [1, p 125].

Înțelegerea dinamicii pieței și a rolului contractului de vânzare în dreptul comercial este esențială pentru succesul oricărei activități economice. Piața, prin natura sa dinamică, influențează continuu modul în care contractele sunt negociate și implementate. Contractul de vânzare, reglementat de normele dreptului comercial, asigură stabilitatea tranzacțiilor și protecția părților implicate, iar rolul său în comerțul intern și internațional este fundamental pentru funcționarea corectă a economiilor.

Tranzacțiile comerciale sunt fundamentale pentru activitatea economică, fiind un mijloc prin care companiile își desfășoară activitățile economice și își ating obiectivele de afaceri. Totuși, în cadrul acestora, pot apărea o serie de probleme și riscuri juridice care pot afecta nu doar buna desfășurare a tranzacției, ci și imaginea, stabilitatea financiară și chiar existența pe termen lung a unei firme. Identificarea și gestionarea acestor riscuri juridice sunt esențiale pentru protejarea intereselor comerciale ale părților implicate.

În primul rând, problemele juridice pot apărea datorită nerespectării normelor legale și a clauzelor contractuale, ceea ce poate duce la conflicte între părțile implicate. Unele dintre cele mai frecvente probleme juridice sunt:

Nerespectarea termenelor de livrare și de plată: În cadrul unui contract comercial, termenul de livrare a bunurilor sau serviciilor și termenul de plată sunt elemente esențiale. Întârzierea sau neexecutarea acestora poate atrage sancțiuni juridice, cum ar fi penalități de întârziere sau rezilierea contractului [16].

Defecte de conformitate ale produselor sau serviciilor: Atunci când bunurile livrate nu respectă specificațiile convenite sau nu corespund standardelor de calitate stabilite în contract, poate apărea un conflict între părțile implicate.

national regulations and the protection of consumer rights.

The sales contract ensures the protection of the commercial rights of the parties involved. It guarantees the seller that he will receive the agreed price for the good sold and protects the buyer by ensuring that the good will be delivered according to the agreed conditions. Furthermore, the contract regulates the risks that may arise during the transaction, such as the risk of loss of the good or delayed delivery [1, p.125].

Understanding market dynamics and the role of the sales contract in commercial law is essential for the success of any economic activity. The market, by its dynamic nature, continuously influences the way in which contracts are negotiated and implemented. The sales contract, regulated by the rules of commercial law, ensures the stability of transactions and the protection of the parties involved, and its role in domestic and international trade is fundamental for the proper functioning of economies.

Commercial transactions are fundamental to economic activity, being a means by which companies carry out their economic activities and achieve their business objectives. However, within them, a series of legal issues and risks may arise that can affect not only the smooth conduct of the transaction, but also the image, financial stability and even the long-term existence of a company. Identifying and managing these legal risks is essential for protecting the commercial interests of the parties involved.

First of all, legal issues can arise due to non-compliance with legal norms and contractual clauses, which can lead to conflicts between the parties involved. Some of the most common legal issues are:

Non-compliance with delivery and payment terms: In a commercial contract, the delivery term of goods or services and the payment term are essential elements. Delaying or not fulfilling them can attract legal sanctions, such as late payment penalties or termination of the contract [16].

Defects in the conformity of products or services: When the goods delivered do not comply with the agreed specifications or do not meet the quality standards established in the

plicate. Aceste defecțiuni pot duce la cereri de despăgubiri sau la returnarea produselor [19].

Neînțelegeri în interpretarea clauzelor contractuale: Interpretarea eronată a unor clauze contractuale poate duce la conflicte legale. Aceste neînțelegeri pot fi evitate prin redactarea clară și detaliată a clauzelor, dar și prin consultarea unui specialist juridic înainte de semnarea documentului [10, p. 150].

Riscurile juridice în tranzacțiile comerciale sunt multiple și pot afecta, în funcție de natura lor, atât partea vânzătoare, cât și partea cumpărătoare. Printre riscurile frecvente se numără:

Riscurile de insolvabilitate ale partenerului comercial: Dacă un partener comercial ajunge în imposibilitatea de a-și plăti datoriile (în cazul falimentului sau al insolvenței), partea care a furnizat bunuri sau servicii poate întâmpina dificultăți majore în recuperarea sumelor datorate. Acest risc poate fi gestionat prin evaluarea prealabilă a solvabilității partenerilor și prin stipularea unor clauze de siguranță (garanții, plăți anticipate etc.) în contract [16].

Riscurile de litigiu internațional: În cazul în care tranzacțiile se desfășoară la nivel internațional, riscurile juridice cresc semnificativ, din cauza diferențelor între legislațiile țărilor implicate. În acest caz, pot apărea dispute legale legate de aplicarea unui drept național asupra unui contract internațional sau de competența instanțelor [17]. De asemenea, existența barierelor vamale și a reglementărilor internaționale poate influența negativ buna desfășurare a tranzacțiilor comerciale.

Riscurile legate de protecția datelor personale: În contextul digitalizării economiei, protecția datelor personale a devenit un subiect de interes major. Companiile care nu respectă reglementările legale privind protecția datelor personale (de exemplu, Regulamentul General privind Protecția Datelor – GDPR) se pot confrunta cu sancțiuni financiare semnificative și cu pierderea încrederii clienților [21].

Măsuri de prevenire și gestionare a riscurilor juridice

Pentru a reduce riscurile juridice în tranzacțiile comerciale, companiile pot adopta mai multe măsuri preventive și de gestionare a acestora:

Redactarea clară a contractelor comerciale: Este esențial ca toate condițiile tranzacției, inclusiv termenele de livrare, prețul, garanțiile și penalitățile, să fie stipulate clar în contract,

contract, a conflict may arise between the parties involved. These defects may lead to claims for compensation or the return of the products [19].

Misunderstandings in the interpretation of contract clauses: The erroneous interpretation of some contract clauses can lead to legal conflicts. These misunderstandings can be avoided by drafting the clauses clearly and in detail, but also by consulting a legal specialist before signing the document [10,p.150].

Legal risks in commercial transactions are multiple and can affect, depending on their nature, both the selling and the buying parties. Common risks include:

Insolvency risks of the commercial partner: If a commercial partner becomes unable to pay its debts (in the event of bankruptcy or insolvency), the party that provided goods or services may encounter major difficulties in recovering the amounts owed. This risk can be managed by prior assessment of the partners' solvency and by stipulating safety clauses (guarantees, advance payments, etc.) in the contract [16].

International litigation risks: If transactions are carried out internationally, legal risks increase significantly, due to differences in the laws of the countries involved. In this case, legal disputes may arise related to the application of a national law to an international contract or the jurisdiction of the courts [17]. Also, the existence of customs barriers and international regulations can negatively influence the smooth conduct of commercial transactions.

Personal data protection risks: In the context of the digitalization of the economy, the protection of personal data has become a subject of major interest. Companies that do not comply with legal regulations on the protection of personal data (for example, the General Data Protection Regulation – GDPR) may face significant financial penalties and loss of customer trust [21].

Legal Risk Prevention and Management Measures

To reduce legal risks in commercial transactions, companies can adopt several preventive and management measures:

Clear drafting of commercial contracts: It is essential that all terms of the transaction,

pentru a preveni interpretările eronate și conflictele ulterioare.

Consultarea unui consilier juridic: Implicarea unui avocat specializat în drept comercial este crucială pentru asigurarea unei bune înțelegeri a riscurilor și pentru redactarea de contracte corecte și conforme cu legislația în vigoare [8, p.278].

Asigurarea pentru riscurile comerciale: Unele riscuri, cum ar fi daunele sau pierderile financiare cauzate de litigiile comerciale, pot fi atenuate prin achiziționarea unor polițe de asigurare care protejează compania împotriva unor astfel de situații.

Tranzacțiile comerciale sunt esențiale pentru activitatea economică, dar ele vin la pachet cu o serie de riscuri și probleme juridice care trebuie gestionate cu atenție. Nerespectarea condițiilor contractuale, riscurile legate de solvabilitatea partenerilor sau conflictele internaționale pot afecta grav performanța unei firme. Prin urmare, este important ca părțile implicate să își asigure protecția juridică prin redactarea atentă a documentelor, consultarea unui avocat și implementarea unor măsuri preventive adecvate.

În dreptul comercial, terții sunt persoane care nu sunt semnatare ale contractului dar care, prin anumite circumstanțe, pot fi afectate de acesta. În dreptul comercial, termenul de „terț" se referă la orice persoană care nu face parte dintr-un anumit contract, dar care, prin anumite modalități, poate fi influențată de efectele acestuia. De exemplu, un terț poate fi o persoană care nu a semnat un contract de vânzare-cumpărare, dar care beneficiază de un drept de proprietate asupra bunului tranzacționat sau care este afectată de o obligație derivată din acel contract.

În general, principiul „efectelor contractului" se aplică doar între părțile contractante. Totuși, există situații când acest contract are impact asupra unor terți. Aceste efecte pot fi directe sau indirecte, în funcție de natura și termenii contractului.

Având în vedere faptul că terții nu sunt direct parte a unui contract comercial, există necesitatea protecției lor în fața posibilelor abuzuri sau a efectelor negative generate de un contract între părțile contractante. Dreptul comercial oferă câteva mecanisme prin care terții pot fi protejați.

Unul dintre cele mai eficiente instrumente de protecție a terților este publicitatea juri-

including delivery terms, price, warranties and penalties, are clearly stipulated in the contract, to prevent misinterpretations and subsequent conflicts.

Consult a legal advisor: The involvement of a lawyer specializing in commercial law is crucial to ensure a good understanding of the risks and to draft correct contracts that comply with the applicable law [8, p.278].

Insurance for commercial risks: Some risks, such as damages or financial losses caused by commercial disputes, can be mitigated by purchasing insurance policies that protect the company against such situations.

Trading transactions are essential for economic activity, but they come with a number of risks and legal issues that must be carefully managed. Failure to comply with contractual terms, risks related to the solvency of partners or international conflicts can seriously affect the performance of a company. Therefore, it is important for the parties involved to ensure their legal protection by carefully drafting documents, consulting a lawyer and implementing appropriate preventive measures.

In commercial law, third parties are persons who are not signatories to the contract but who, under certain circumstances, may be affected by it. In commercial law, the term „third party" refers to any person who is not a party to a particular contract, but who, in certain ways, can be influenced by its effects. For example, a third party may be a person who did not sign a sales contract, but who benefits from a property right over the traded good or who is affected by an obligation derived from that contract.

In general, the principle of „effects of the contract" applies only between the contracting parties. However, there are situations when this contract has an impact on third parties. These effects can be direct or indirect, depending on the nature and terms of the contract.

Given that third parties are not directly parties to a commercial contract, there is a need to protect them from possible abuses or negative effects generated by a contract between the contracting parties. Commercial law offers several mechanisms through which third parties can be protected.

One of the most effective instruments for the protection of third parties is the legal pub-

dică a unor acte sau contracte comerciale. Prin înregistrarea anumitor contracte la autoritățile competente, se garantează transparența acestora și se oferă o protecție terților care intervin într-o anumită relație economică. De exemplu, înregistrarea unui contract de cesiune de creanță la Registrul Comerțului protejează un terț debitor, care va ști astfel că are o nouă obligație față de un alt creditor.

Digitalizarea a adus transformări fundamentale în multe domenii, inclusiv în dreptul comercial, unde tehnologia modernă oferă noi posibilități de optimizare și eficientizare a proceselor juridice. Printre cele mai importante inovații se numără digitalizarea contractului de vânzare, care oferă oportunități semnificative atât pentru părțile implicate în tranzacții comerciale, cât și pentru sistemul juridic în ansamblu.

Digitalizarea unui contract de vânzare implică înlocuirea formei tradiționale de încheiere a unui contract, pe suport de hârtie, cu o formă electronică, ce poate include semnătura electronică, comunicarea prin platforme online și stocarea documentelor în formate digitale. În cadrul dreptului comercial, acest proces poate adresa numeroase provocări tradiționale legate de complexitatea administrativă, costurile de gestionare a documentelor și riscurile de litigii legate de autentificarea contractelor [15, p. 210].

În primul rând, digitalizarea unui contract de vânzare înseamnă folosirea semnăturii electronice, care este reglementată prin legea semnăturii electronice în majoritatea țărilor. Conform Directivei 1999/93/CE a Uniunii Europene [18], semnătura electronică are aceeași valoare juridică ca semnătura olografă, ceea ce asigură validitatea unui contract digitalizat în fața instanțelor judecătorești. Astfel, tranzacțiile comerciale pot fi finalizate rapid și în siguranță, fără necesitatea unei întâlniri fizice sau a schimbului de documente pe suport hârtie.

Unul dintre cele mai evidente avantaje ale digitalizării contractului de vânzare este eficiența sporită. Tradițional, procesul de încheiere a unui contract presupunea schimburi fizice de documente, semnătura pe hârtie, și transportul acestora prin diverse canale (curierat, poștă etc.). În schimb, prin utilizarea unui sistem digitalizat, toate aceste procese pot fi realizate online, ceea ce reduce semnificativ timpul necesar pentru finalizarea unui contract. Acest lucru este deosebit de important în

licity of commercial acts or contracts. By registering certain contracts with the competent authorities, their transparency is guaranteed and protection is provided to third parties involved in a certain economic relationship. For example, registering a debt assignment contract with the Trade Register protects a third-party debtor, who will thus know that he has a new obligation towards another creditor.

Digitalization has brought fundamental transformations in many areas, including commercial law, where modern technology offers new possibilities for optimizing and streamlining legal processes. Among the most important innovations is the digitalization of the sales contract, which offers significant opportunities both for the parties involved in commercial transactions and for the legal system as a whole.

Digitalization of a sales contract involves replacing the traditional form of concluding a contract, on paper, with an electronic form, which may include electronic signature, communication through online platforms and storage of documents in digital formats. In commercial law, this process can address many traditional challenges related to administrative complexity, document management costs and litigation risks related to contract authentication [15, p.210].

First of all, digitalization of a sales contract means the use of electronic signature, which is regulated by electronic signature law in most countries. According to Directive 1999/93/EC of the European Union[18], an electronic signature has the same legal value as a handwritten signature, which ensures the validity of a digitalized contract before the courts. Thus, commercial transactions can be completed quickly and securely, without the need for a physical meeting or the exchange of paper documents.

One of the most obvious advantages of digitalization of the sales contract is increased efficiency. Traditionally, the process of concluding a contract involved physical exchanges of documents, signing on paper, and their transportation through various channels (courier, post, etc.). In contrast, by using a digitalized system, all these processes can be carried out online, which significantly reduces the time required to finalize a contract. This is especially

tranzacțiile comerciale de amploare, care implică multiple părți și documente.

Digitalizarea permite economisirea costurilor legate de gestionarea documentelor fizice, cum ar fi tipărirea, arhivarea sau transportul acestora. De asemenea, riscurile de pierdere sau deteriorare a documentelor sunt semnificativ reduse. Părțile implicate într-un contract comercial pot accesa documentele în orice moment, din orice locație, fără a fi necesar să se deplaseze sau să gestioneze o arhivă fizică. Aceste economii de costuri pot fi substanțiale, în special pentru companiile mici și mijlocii [9, p.211].

Digitalizarea contractului de vânzare permite un acces mai rapid și mai ușor la documentele relevante. De asemenea, tehnologiile precum blockchain pot fi folosite pentru a înregistra tranzacțiile într-un mod transparent și imutabil. Astfel, fiecare etapă a contractului poate fi urmărită cu ușurință, iar riscul de fraudă sau modificări neautorizate ale documentelor este mult redus. Această transparență este esențială pentru încrederea între părțile implicate într-o tranzacție comercială.

Într-o eră globalizată, digitalizarea facilitează încheierea rapidă a contractelor de vânzare între părți din diferite țări. Fără necesitatea prezenței fizice sau a translării documentelor într-o formă fizică, companiile pot încheia tranzacții internaționale mult mai ușor. Acest lucru contribuie la extinderea comerțului transfrontalier, oferind oportunități economice pentru piețe care altfel ar fi fost greu accesibile [14].

Chiar dacă digitalizarea contractelor de vânzare aduce numeroase beneficii, există și provocări legale ce trebuie luate în considerare. În primul rând, nu toate jurisdicțiile acceptă în mod automat semnătura electronică ca validă, iar anumite acte juridice pot necesita forme speciale de semnătură. De asemenea, problemele legate de protecția datelor personale și confidențialitatea informațiilor comerciale sunt deosebit de importante într-un mediu digitalizat, iar reglementările precum Regulamentul General privind Protecția Datelor (GDPR) trebuie respectate cu strictețe.

În plus, riscurile de securitate cibernetică, cum ar fi atacurile de tip hacking sau furtul de date, reprezintă o preocupare majoră în contextul digitalizării tranzacțiilor comerciale. În acest sens, este esențial ca toate platformele digitale utilizate pentru semnarea și stocarea documentelor să fie conforme cu cele mai bune

important in large-scale commercial transactions, involving multiple parties and documents.

Digitalization allows for savings in costs related to the management of physical documents, such as printing, archiving or transporting them. The risks of loss or damage to documents are also significantly reduced. The parties involved in a commercial contract can access documents at any time, from any location, without having to travel or manage a physical archive. These cost savings can be substantial, especially for small and medium-sized companies [9, p.211].

The digitization of the sales contract allows for faster and easier access to relevant documents. Technologies such as blockchain can also be used to record transactions in a transparent and immutable way. Thus, each stage of the contract can be easily tracked, and the risk of fraud or unauthorized changes to the documents is greatly reduced. This transparency is essential for trust between the parties involved in a commercial transaction.

In a globalized era, digitalization facilitates the rapid conclusion of sales contracts between parties in different countries. Without the need for physical presence or the translation of documents into physical form, companies can conclude international transactions much more easily. This contributes to the expansion of cross-border trade, providing economic opportunities for markets that would otherwise be difficult to access [14].

While digitizing sales contracts brings many benefits, there are also legal challenges that need to be considered. First, not all jurisdictions automatically accept electronic signatures as valid, and certain legal documents may require special forms of signatures. Also, issues related to the protection of personal data and the confidentiality of commercial information are particularly important in a digitalized environment, and regulations such as the General Data Protection Regulation (GDPR) must be strictly adhered to.

In addition, cybersecurity risks, such as hacking attacks or data theft, are a major concern in the context of the digitalization of commercial transactions. In this regard, it is essential that all digital platforms used for signing and storing documents comply with the best

standarde de securitate.

Digitalizarea contractului de vânzare în dreptul comercial reprezintă o oportunitate semnificativă de modernizare a sistemului juridic, aducând beneficii importante în ceea ce privește eficiența, costurile, accesibilitatea și transparența tranzacțiilor comerciale. Deși există provocări și riscuri ce trebuie gestionate cu atenție, în special în ceea ce privește reglementările legale și securitatea cibernetică, avantajele sunt clare și pot transforma radical modul în care se desfășoară comerțul. În viitor, digitalizarea va continua să joace un rol esențial în dezvoltarea și perfecționarea dreptului comercial.

4. CONCLUZII

În concluzie, contractul de vânzare, prin încheierea sa, produce anumite efecte, urmărite de părțile contractului. În esență efectele contractului reprezintă tocmai conținutul acestuia respectiv drepturile subiective și obligațiile civile născute din convenția părților. Contractul de vânzare are un efect dublu: transferul dreptului de proprietate de la vânzător la cumpărător și crearea de obligații (în sarcina părților). Contractul de vânzare a evoluat pe parcursul trecerii timpului, dar elementele esențiale ale acestuia au rămas aproape neschimbate.

De-a lungul timpului ținând cont de evoluția relațiilor juridice și economice s-a dovedit că dintre toate izvoarele juridice obligaționale contractul este cel mai versatil.

security standards. Although there are challenges and risks that need to be carefully managed, especially in terms of legal regulations and cybersecurity, the advantages are clear and can radically transform the way trade is conducted. In the future, digitalization will continue to play an essential role in the development and improvement of commercial law.

4. CONCLUSIONS

The sales contract, by its conclusion, produces certain effects, pursued by the parties to the contract. In essence, the effects of the contract represent precisely its content, namely the subjective rights and civil obligations arising from the agreement of the parties. The sales contract has a double effect: the transfer of ownership from the seller to the buyer and the creation of obligations (on behalf of the parties). The sales contract has evolved over time, but its essential elements have remained almost unchanged.

Over time, taking into account the evolution of legal and economic relations, it has proven that of all the obligatory legal sources, the contract is the most versatile.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Bărcan, M., Dreptul comercial al Uniunii Europene, Ed. Hamangiu, 2019, p.125
2. Popa, I. Dreptul Contractelor. Editura Universul Juridic, 2015 p. 75.
3. Bălan, Tranzacții economice și drept comercial. Editura CH Beck, 2012 p. 112.
4. Căpraru I., Drept civil român – Partea specială, Editura Hamangiu, București, 2015, p.95
5. Dănuț, P. Drept Comercial. Editura C.H. Beck, 2009 p. 48.
6. Drăganu D., Drăganu I., Tratat de drept civil român, vol. II, Editura All, București, 2009.
7. Fieser, D. F., Introducere în dreptul comercial, Ed. Universul Juridic, 2020, p.98
8. Ionescu, R. Ghid practic pentru avocați în tranzacțiile comerciale internaționale. Editura LegalPress, 2015, p. 278
9. Oprea G. M., Drept comercial european, Editura C.H. Beck, 2018, p. 211.
10. Nicolae, A. Drept comercial român. Editura Universul Juridic, 2017, p.150.
11. Piperea G., Drept civil. Contracte speciale, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 101-102
12. Pătulea V., Stancu G., Dreptul contractelor, Editura C.H. Beck, București, 2008, 60-63
13. Popa, I., Dreptul Contractelor. Editura Universul Juridic, 2015, p.75
14. Mihăilescu D., „Digitalizarea în dreptul comercial: Provocări și perspective", în Revista de Drept Comercial, nr. 3/2020.
15. Rusu P., „Semnătura electronică și impactul

acesteia asupra tranzacțiilor comerciale", în Jurnalul de Drept Comercial, vol. 10, nr. 2, 2019, p. 210.
16. Codul civil al României, Legea nr. 287/2009 a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 511 din 24 iulie 2009, a fost modificată prin Legea nr. 71/2011 și rectificată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011.
17. Convenția Națiunilor Unite privind contractele de vânzare internațională de mărfuri, 1980 (Convenția de la Viena).
18. Comisia Europeană, „Directiva 1999/93/CE privind cadrul comunitar pentru semnătura electronică", accesat la [site-ul oficial al Comisiei Europene], https://eur-lex.europa.eu
19. Legea nr. 449/2003 privind vânzarea de produse, art. 5 – Drepturile consumatorului privind produse neconforme.
20. Convenția Națiunilor Unite privind contractele de vânzare internațională de mărfuri, art. 4 – Aplicabilitatea legislației.
21. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului privind protecția datelor personale (GDPR), art. 32 – Securitatea prelucrării.
22. Codul Comercial al României, art. 16 – Reguli referitoare la publicitatea actelor comerciale.
23. Legea nr. 85/2014 privind procedura insolvenței, art. 64 – Protecția terților în caz de faliment.
24. Dreptul comercial european, art. 12 – Principii privind protecția terților în tranzacțiile economice.

Despre autor:

Maria Raluca SOTIR,
doctorandă,
Școala Doctorală în Drept, Științe Politice și Administrative al Consorțiului Național al instituțiilor de învățământ ASEM și USPEE „Constantin Stere",
e-mail: sotir.raluca@yahoo.ro,
ORCID ID: 0009-0004-6146-5984

About the author:

Maria Raluca SOTIR,
PhD student,
Doctoral School in Law, Political and Administrative Sciences of the National Consortium of Educational Institutions ASEM and USPEE „Constantin Stere",
e-mail: sotir.raluca@yahoo.ro,
ORCID ID: 0009-0004-6146-5984

CZU: 366.5(498)

MECANISMUL JURIDIC DE PROTECȚIE A CONSUMATORILOR ÎN LITIGIILE PRIVIND CLAUZELE ABUZIVE, REFLECTAT ÎN JURISPRUDENȚA INSTANȚELOR DIN ROMÂNIA ÎN RAPORT CU PRINCIPIILE STATORNICITE DE CĂTRE CJUE

Lacrima Bianca LUNTRARU
doctor în drept, lector universitar

Dinamica societății moderne a determinat îmbunătățirea și rafinarea mecanismelor legale destinate protecției consumatorilor împotriva abuzurilor provenite din partea profesioniștilor. În condițiile actuale ale mediului de afaceri, marcat prin diversitatea serviciilor și a produselor introduse pe piață, s-a remarcat caracterul preponderent al contractelor de adeziune, ceea ce a reclamat o atenție sporită asupra poziției consumatorului, ca parte profană, vulnerabilă în cadrul raportului juridic.

Pornind de la reglementările unionale, treptat, s-a evidențiat un cadru legislativ național adecvat menit să răspundă actualelor nevoi, care a dezvoltat o practică jurisprudențială abundentă, cu precădere, vis-à-vis de contractele de credit bancar, urmărindu-se asigurarea unei protecții eficiente a consumatorilor.

În studiul de față ne propunem să trasăm principalele coordonatele ale mecanismului juridic de protecție implementat de către instanțele din România în acord cu reglementările legale incidente, dar ,mai ales, din perspectiva hotărârilor și a interpretărilor reținute de către CJUE în contextul cererilor preliminare, în acord cu prevederile art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Pornind de la statornicirea domeniului de incidență, prin raportare la situațiile aparte concretizate în practică, vom urmării să expunem un cadru analitic și teoretic al noțiunii de „clauză abuzivă", continuând apoi cu prezentarea aspectelor de ordin procedural, respectiv, conchizând prin sublinierea modificării funcției dreptului echității contractelor de consum.

Cuvinte cheie: consumator, profesionist, protecție legală, jurisprudența CJUE

THE LEGAL MECHANISM OF CONSUMER PROTECTION IN DISPUTES CONCERNING UNFAIR TERMS, REFLECTED IN THE CASE-LAW OF ROMANIAN COURTS IN RELATION TO THE PRINCIPLES ESTABLISHED BY THE CJEU

Lacrima Bianca LUNTRARU,
PhD, university lecturer

The dynamics of modern society have led to the improvement and refinement of legal mechanisms designed to protect consumers against abuses by professionals. In the current business environment, characterized by the diversity of services and products placed on the market, the predominance of adhesion contracts has been noted, which has called for increased attention to the position of the consumer as a vulnerable lay party in the legal relationship.

Starting from the EU regulations, an appropriate national legislative framework has gradually emerged, designed to meet current needs, which has developed a rich case-law practice, particularly with regard to bank credit agreements, with a view to ensuring effective consumer protection.

In the present study we intend to outline the main features of the legal protection mechanism implemented by the Romanian Courts in accordance with the relevant legal regulations, but especially from the perspective of the judgements and interpretations upheld by the CJEU in the context of preliminary requests, in accordance with the provisions of article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union. Starting from the establishment of the scope of application, with reference to the specific situations materialized in practice, we will set out an analytical and theoretical framework of the notion of 'unfair term', continuing with the presentation of the procedural aspects, respectively, concluding by emphasizing the change in the function of the law of fairness of consumer contracts.

Keywords: consumer, professional, legal protection, CJEU case law

1. INTRODUCERE

Dinamica actuală a mediului de afaceri a generat profunde modificări în ceea ce privește funcția dreptului echității contractelor de con-

1. INTRODUCTION

The current dynamics of the business environment have brought about profound changes in the function of consumer contract

sum. În condițiile creșterii exponențiale a contractelor de adeziune, s-a resimțit nevoia asigurării unei protecții eficiente a consumatorului, ca parte care se află pe o poziție de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește puterea de negociere și nivelul de informare [7].

Unul dintre cele mai importante instrumente care a stat la baza fundamentării noii justiții a dreptului consumului îl reprezintă cadrul legal asigurat de Directiva 93/13/CEE [5].

Ab initio, subliniem faptul că aceste prevederi legale s-au concretizat în vederea reglementării și consolidării pieței interne a Uniunii Europene, astfel încât asigurarea unei protecții eficiente a consumatorului dobândește valențele unui principiu de ordine publică [6], iar legislația dezvoltată pe marginea acestuia se prezintă ca fiind una hibridă [10].

În cele ce urmează, ne propunem să trasăm principalele coordonate ale mecanismului de protecție a consumatorilor implementat de către instanțele din România în acord cu reglementările legale incidente, dar ,mai ales, din perspectiva hotărârilor și a interpretărilor reținute de către CJUE în contextul cererilor preliminare, în acord cu prevederile art. 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Analiza propusă în cadrul prezentului articol se fundamentează pe un demers metodologic complex, specific cercetării juridice, care îmbină mai multe tehnici și metode de investigație științifică, menite să ofere o imagine cât mai fidelă asupra mecanismelor de protecție a consumatorilor în litigiile privind clauzele abuzive, în context național și european.

În primul rând, a fost utilizată metoda juridico-doctrinară, prin care au fost analizate textele legislative relevante din dreptul intern (precum Codul civil și Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive în contractele încheiate între profesioniști și consumatori), precum și cadrul normativ european, în special Directiva 93/13/CEE. Această abordare a permis fundamentarea teoretică a temei și conturarea cadrului legal aplicabil.

În al doilea rând, cercetarea se bazează pe metoda jurisprudențială, ce constă în examinarea deciziilor instanțelor naționale referitoare la litigiile privind clauzele abuzive, cu accent

fairness law. With the exponential growth in the number of adhesion contracts, the need has been felt to provide effective protection for the consumer, as a party who is in a weaker position than a professional in terms of bargaining power and level of information [5].

One of the most important instruments on which the new consumer law justice has been based is the legal framework provided by Directive 93/13/CEE [7] .

Ab initio, we would emphasize that these legal provisions have been put in place with a view to regulating and consolidating the European Union's internal market, so that ensuring effective consumer protection takes on the characteristics of a principle of public policy [3], and the legislation developed on this basis is a hybrid one [10]. In the following, we intend to outline the main features of the consumer protection mechanism implemented by the Romanian courts in accordance with the relevant legal regulations, but especially from the perspective of the judgements and interpretations upheld by the CJEU in the context of preliminary references, in accordance with the provisions of Article 267 of the Treaty on the Functioning of the European Union.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

The analysis proposed in this article is based on a complex methodological approach, specific to legal research, which combines several techniques and methods of scientific investigation, aimed at providing the most accurate possible picture of consumer protection mechanisms in unfair terms disputes in the national and European context.

First of all, the legal-doctrinal method was used, in which the relevant national legislation (such as the Civil Code and Law No 193/2000 on unfair terms in contracts concluded between professionals and consumers) and the European legislative framework, in particular Directive 93/13/EEC, were analyzed. This approach made it possible to provide a theoretical foundation for the subject and to outline the applicable legal framework.

Secondly, the research is based on the jurisprudential method, which consists in examining the decisions of national courts in unfair terms disputes, with a focus on how they

pe modul în care acestea aplică și interpretează dispozițiile relevante. În paralel, s-a realizat o analiză a jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), cu scopul de a identifica principiile directoare stabilite la nivel european în materia protecției consumatorilor.

Pentru a evidenția gradul de armonizare între practica judiciară națională și cea europeană, a fost utilizată metoda comparativă, prin care s-au pus în paralel soluțiile pronunțate de instanțele române și hotărârile CJUE, în vederea surprinderii eventualelor convergențe sau divergențe de interpretare și aplicare.

Totodată, cercetarea a inclus metoda analitico-critică, prin care s-a urmărit identificarea eventualelor neajunsuri sau incoerențe ale sistemului actual de protecție a consumatorilor, precum și formularea unor observații critice și propuneri de îmbunătățire a cadrului legislativ și jurisprudențial.

Prin îmbinarea acestor metode, cercetarea urmărește să ofere o analiză riguroasă, cu valențe teoretice și practice, a mecanismelor juridice de protecție a consumatorilor în contextul litigiilor privind clauzele abuzive.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cadrul legal incident

Pornind de la reglementările Uniunii Europene, care au impus statelor membre să adopte măsuri legislative menite să asigure o protecție corespunzătoare consumatorilor, treptat s-a conturat în țara noastră un cadru legislativ adecvat, complex, cu scopul declarat de a răspunde provocărilor și nevoilor emergente ale pieței interne. Aceste reglementări au fost continuu perfecționate, în special prin dialogul purtat între instanțele naționale și CJUE.,

Principalul instrument legislativ în domeniul vizat îl reprezintă– Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii, care a fost transpusă în dreptul nostru prin Legea 193/2000, cu aceiași denumire marginală. Aceasta se completează cu prevederile cuprinse în următoarele acte normative: Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului [11], O.U.G. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori [15], O.G.21/1992 privind protecția consumatorilor [13], O.U.G. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul

apply and interpret the relevant provisions. In parallel, an analysis of the case law of the Court of Justice of the European Union (CJEU) was carried out in order to identify the guiding principles established at European level in the field of consumer protection.

In order to highlight the degree of harmonization between national and European judicial practice, the comparative method was used, by which the solutions pronounced by the Romanian courts and the decisions of the CJEU were compared in order to capture possible convergences or divergences of interpretation and application.

At the same time, the research included the analytical-critical method, which aimed to identify possible shortcomings or inconsistencies in the current system of consumer protection, as well as to formulate critical observations and proposals for improving the legislative and case law framework.

By combining these methods, the research aims to provide a rigorous analysis, with theoretical and practical implications, of the legal mechanisms of consumer protection in the context of unfair terms litigation.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The relevant legal framework

Starting from the European Union regulations, which required Member States to adopt legislative measures aimed at ensuring adequate consumer protection, an adequate, complex legislative framework has gradually been gradually taking shape in our country, with the declared purpose of responding to the challenges and emerging needs of the internal market.

The main legislative instrument in this area is Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, which was transposed into national law by Law 193/2000, with the same marginal title. It is supplemented by the provisions contained in the following normative acts: Law No 296/2004 on the Consumer Code [11] , O.U.G. 50/2010 on consumer credit contracts [15] , O.G.21/1992 on consumer protection [13] , O.U.G. 34/2014 on consumer rights in contracts concluded with professionals [16].

contractelor încheiate cu profesioniști [16].

Domeniul de aplicare

În acord cu prevederile art. 1 din Directiva 93/13, acest act normativ vizează contractele încheiate între profesioniști și consumatori, astfel, în vederea statornicirii domeniului de aplicare este nevoie ca în prealabil să trasăm principalele coordonate de definire ale noțiunii de „*consumator*" , respectiv a celei de „*profesionist*".

Potrivit dispozițiilor art. 2, alin. (1) din Legea 193/2000 prin „*consumator*" se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care, în temeiul unui contract acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale sau liberale [20].

Atât în accepțiunea legală, cât și din perspectivă doctrinară, consumatorul este apreciat ca fiind un subiect de vulnerabil [9], aflat pe o poziție de inferioritate față de profesionist, care se manifestă ca un adevărat expert în domeniul vizat. Se concretizează așadar în beneficiul consumatorului o prezumție de necunoaștere a informațiilor esențiale, necesare pentru înțelegerea clauzelor contractuale asumate și a consecințelor economice și juridice aferente. Aceasta este însă valabilă strict atâta timp cât consumatorul nu acționează în scop profesional.

Urmărind acest raționament, subliniem faptul că aprecierea poziției consumatorului se raportează în primul rând la scopul extraprofesional pentru care acesta acționează [17]. Cu alte cuvinte, consumatorul este considerat că trebuie să urmărească întotdeauna satisfacerea unui beneficiu personal sau al vieții de familie, în caz contrar, nefiind susceptibilă încadrarea sa sub auspiciile acestei calități [4].

Dobândirea calității de consumator se asociază cu dobândirea calității de parte într-un contract încheiat cu un profesionist., iar asimetria trebuie să se mențină până la finalizarea raporturilor juridice [12].

În raport de coordonatele definirii noțiunii de consumator, în practică s-au ridicat o serie de probleme, ce au fost supuse analizei instanței europene. Astfel, în acest context, amintim, o hotărâre de referință a Curții de Justiție a Uniunii Europene, pronunțată în cauzele reunite C699/18 și C-698/18, ce a vizat sesizări comunicate de către Tribunalul Speci-

Domain of application

In accordance with the provisions of Article 1 of Directive 93/13, this normative act concerns contracts concluded between professionals and consumers, thus, in order to establish the scope of application it is necessary to first draw the main coordinates of the definition of the notion of '*consumer*', respectively that of '*professional*'.

According to article 2, parag. (1) of Law 193/2000, "*consumer*" means any natural person or group of natural persons organized in associations, who, on the basis of a contract, acts for purposes outside his commercial, industrial, manufacturing, craft or liberal profession activity [20].

Both from a legal and from a doctrinal perspective, the consumer is considered to be a vulnerable subject [9], in a position of inferiority to the professional, who is a true expert in the field concerned. A presumption of lack of knowledge of the essential information necessary for understanding the contractual terms and the economic and legal consequences of those terms and conditions is thus established in favor of the consumer. However, this is valid only as long as the consumer is not acting for professional purposes.

Following this line of reasoning, we emphasize that the assessment of the consumer's position relates primarily to the extra-professional purpose for which he is acting [17]. In other words, it is considered that the consumer must always pursue the fulfilment of a personal or family benefit, otherwise he cannot be categorized as a consumer [6].

Acquiring the status of consumer is associated with acquiring the status of party to a contract concluded with a professional, and the asymmetry must be maintained until the legal relationship is finalized [12].

In relation to the coordinates of the definition of the notion of consumer, a number of issues have arisen in practice, which have been analyzed by the European Court. Thus, in this context, a landmark judgment of the Court of Justice of the European Union, handed down in joined cases C699/18 and C-698/18 , which concerned referrals communicated by the Specialized Tribunal of Mures, Romania, with a view to determining the period of time during which

alizat Mureș, România, în vederea stabilirii perioadei de timp în care se menține calitatea de consumator ulterior încetării raporturilor juridice. În esență, instanța europeană a reținut că în acord cu principiile pe care se fundamentează protecția consumatorilor, odată constituită această calitate de „*consumator*", protecția juridică și toate implicațiile aferente vor dăinui în timp pe o perioadă nelimitată față de raportul contractual respectiv, fără a fi afectate din nici o perspectivă de finalitatea acestuia.

O altă problemă ridicată a vizat determinarea sferei persoanelor care cad sub incidența noțiunii de „*consumator*", stabilindu-se prin celebra hotărâre pronunțată în afacerea C-348/14, că aceasta include și persoana co-debitorului, firește, atâta timp cât acesta acționează în scopuri ce pot fi considerate în afara profesiei sale.

Analiza de față face necesară și amintirea unei alte hotărâri de referință pronunțată în cauza C-110/14, unde instanța europeană a reținut că, prerogativa calității de „*consumator*" trebuie să fie analizată *in concreto*, fiind susceptibil ca o persoană care activează în mod normal ca un profesionist, în speță fiind vorba despre un avocat, într-un raport juridic dat să ia poziția consumatorului, intrând sub auspiciile Directivei.

În ceea ce privește profesionistul, acesta se identifică ca fiind *orice persoană fizică sau juridică autorizată, care, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale sau de producție, artizanale ori liberale, precum și orice persoană care acționează în același scop în numele sau pe seama acesteia.*

Noțiunea de „clauză abuzivă"

În acord cu prevederile punctului 6 din Anexa Legii 296/2004 coroborat cu art. 4, alin. (1) din Legea 193/2000, pentru a fi considerată abuzivă, o clauză contractuală trebuie să îndeplinească cumulativ patru condiții: să nu fi fost negociată direct cu consumatorul; prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi să fie creat un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților, în detrimentul consumatorului; prin inserarea acesteia să se fi încălcat cerințele bunei-credințe; în fine, clauza nu este exprimată în mod clar și inteligibil.

În ceea ce privește *caracterul negociat al contractului*, se impune a se avea în vedere prevederile art. 4, alin. (2) din Legea 193/2000,

the status of consumer is maintained after the termination of legal relations. In essence, the European Court held that, in accordance with the principles on which consumer protection is based, once the status of '*consumer*' is established, the legal protection and all the implications of that status will last for an unlimited period of time with respect to the contractual relationship in question, without being affected in any way by its finality.

Another issue raised concerned the determination of the sphere of the persons covered by the concept of "*consumer*", and it was established in the famous judgement in Case C-348/14 that this also includes the person of the co-debtor, naturally, as long as he is acting for purposes that can be considered outside his profession.

The present analysis also makes it necessary to recall another landmark judgment handed down in Case C-110/14, in which the European Court held that the prerogative of the status of "*consumer*" must be analyzed *in concreto*, since it is possible that a person who normally acts as a professional, in this case a lawyer, in a given legal relationship may take the position of consumer, falling within the scope of the Directive.

In what concerns, the professional, he or she shall be identified as any authorized natural or legal person who is acting for purposes relating to his trade, business, craft, craft or liberal profession, and any person acting for the same purpose in the name or on behalf of such person.

***The notion of* 'unfair term'**

In accordance with the provisions of point 6 of the Annex to Law 296/2004 in conjunction with art. 4, parag. (1) of Law 193/2000, in order to be considered unfair, a contractual term must fulfil four cumulative conditions: it must not have been negotiated directly with the consumer; by itself or together with other provisions, it must create a significant imbalance between the rights and obligations of the parties, to the detriment of the consumer; by its insertion, it must have been inserted in breach of the requirements of good faith; finally, the term must not be expressed in a clear and intelligible manner.

With regard to the negotiated nature of

potrivit cărora: „O *clauză contractuală va fi considerată ca nefiind negociată direct cu consumatorul dacă aceasta a fost stabilită fără a da posibilitatea consumatorului să influențeze natura ei, cum ar fi contractele standard preformulate sau condițiile generale de vânzare practicate de comercianți pe piața produsului sau serviciului respectiv*."

Este de competența instanței naționale să se pronunțe cu privire la caracterul negociat sau nu al clauzei în litigiu, luând în considerare normele privind repartizarea sarcinii probei (art. 3 alin. (2) primul și al treilea paragraf din Directivă) , care prevăd, printre altele, că, în cazul în care vânzătorul sau furnizorul pretinde că o clauză standard a făcut obiectul unei negocieri individuale, acestuia îi revine sarcina probei (ian.2014, Constructora Principado, C-226/12).

Simpla informare a consumatorilor în legătură cu prevederile contractului nu echivalează cu negocierea contractului. Aceste contracte de adeziune sunt prezumate a fi nenegociate, cât timp, potrivit art. 4 alin. (3) din Legea nr. 193/2000, clauza a fost prestabilită unilateral de profesionist, fiind de datoria acestuia de a prezenta probe în sensul negocierii clauzei (secția a II-a civilă, dec.3864/04.12.2014).

În ceea ce privește cea de-a doua condiție, potrivit hotărârii din 14.03.2013 pronunțată în cauza Aziz, C-415/11, revine instanței naționale rolul de a aprecia în cazul concret dedus judecății în ce măsură contractul vizat îl plasează pe consumator într-o situație juridică mai puțin favorabilă în raport cu cea prevăzută de dreptul național în vigoare. Este relevant în acest scop să se procedeze la o examinare a situației juridice în care se găsește consumatorul menționat având în vedere mijloacele de care dispune, potrivit reglementării naționale, pentru a face să înceteze utilizarea clauzelor abuzive.

Referitor la cea de-a treia condiției și anume aceea că prevederea contractuală este stabilită în contradicție cu exigențele bunei-credințe, instanța națională va trebui să observe dacă vânzătorul sau furnizorul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se putea aștepta în mod rezonabil ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză în urma unei negocieri individuale (hot. din 14.03.2013, Aziz, C-415/11).

În fine, vis-à-vis de cea de-a patra

the contract, it is necessary to bear in mind the provisions of article 4, para. (2) of Law 193/2000, according to which: '*A contractual term shall be deemed not to have been directly negotiated with the consumer if it has been established without giving the consumer the possibility to influence its nature, such as pre-formulated standard contracts or the general conditions of sale practiced by traders on the market for the product or service in question.*' It is for the national Court to decide whether or not the disputed term is negotiated, taking into account the rules on the allocation of the burden of proof (Art. 3 para. (2) first and third subparagraphs of the Directive) , which provide, inter alia, that where the seller or supplier claims that a standard term was individually negotiated, the burden of proof is on the seller or supplier (Constructora Principado, C-226/12, Jan. 2014).

Merely informing consumers of the terms of the contract does not amount to contract negotiation. Such adhesion contracts are presumed to be non-negotiated as long as, according to article. 4 parag. (3) of Law 193/2000, the clause has been unilaterally predetermined by the professional, and it is incumbent on the professional to provide evidence that the clause was negotiated (High Court of Cassation and Justice, Second Civil Section, Decision 3864/04.12.2014).

With regard to the second condition, according to the judgment of 14.03.2013 in Aziz, C-415/11, it is for the national court to assess in the specific case before it to what extent the contract in question places the consumer in a less favorable legal position than that provided for by the national law in force. To that end, it is relevant to examine the legal position of the consumer in the light of the means available to him under national law to stop the use of unfair terms.

In what concerns the third condition, namely that the contractual term is drawn up contrary to the requirements of good faith, the national court will have to consider whether the seller or supplier, acting fairly and equitably towards the consumer, could reasonably have expected the latter to accept such a term following individual negotiation (judgment of 14 March 2013, Aziz, C-415/11).

Finally, with regard to the fourth con-

condiție, în cadrul hotărârii din 30.04.2014, pronunțată în cauzaKásler,C-26/13, CJUE a stabilit că pentru a se evita incidența sa, că este necesar ca contractul să expună în mod transparent funcționarea concretă a mecanismului de schimb al monedei străine la care se referă clauza, precum și relația dintre acest mecanism și cel prevăzut prin alte clauze, astfel încât consumatorul să poată evalua, pe baza unor criterii clare și inteligibile, consecințele economice care rezultă în ceea ce îl privește.

Ori de câte ori se constată *in concreto* că prevederea contractuală reclamată de către consumator întrunește toate cerințele sus-expuse, este activat mecanismul de protecție statornicit de legiuitor.

Aspecte de ordin procedural

Având în vedere Principiul autonomiei procedurale [14] conferite statelor membre, statornicit prin dispozițiile art. 8, alin. (1) din Directiva 93/13 coroborate cu prevederile considerentului 21 ale aceluiași act normativ, modalitatea procedurilor menite să garanteze protecția drepturilor justițiabililor ține de ordine juridică interioară a statelor membre [8].

În ceea ce privește sistemul nostru de drept, legiuitorul român a instituit regimul nulității absolute ca devenind incident în ipoteza clauzelor abuzive [19]. Principala regulă care guvernează nulitatea absolută rezidă în aceea că aceasta poate fi invocată de orice persoană interesată, în orice moment, fiind imprescriptibilă (art. 1249 C.civ.) [2]. De altfel, această sancțiune se adaptează cel mai bine spiritului și obiectivului protecției de înalt nivel a consumatorului în legătură cu clauzele contractuale abuzive. Totodată, aceasta este în deplină concordanță cu principiile echivalenței și efectivității dreptului unional.

Această sancțiune este acompaniată și de un mecanism de soluționare a aspectelor de ordine patrimoniale, și anume, acțiunea în restituirea prestațiilor efectuate de consumatorul afectat de clauzele abuzive, care, se activează la data stabilirii caracterului abuziv al prevederii contractuale reclamate, fiind supus unui termen de prescripție de trei ani [1].

În aceste condiții, putem afirma că, în dreptul nostru se conturează o dualitate de regimuri : unul mai sever, care are ca și scop constatarea caracterului abuziv al clauzelor

dition, in its judgement of 30.04.2014 in Kásler,C-26/13, the CJEU held that, in order to avoid its incidence, it is necessary for the contract to set out in a transparent manner the concrete functioning of the foreign currency exchange mechanism to which the clause refers, as well as the relationship between that mechanism and the mechanism provided for by other clauses, so that the consumer is able to assess, on the basis of clear and intelligible criteria, the economic consequences resulting for him.

Whenever it is established *in concreto* that the contractual provision complained of by the consumer fulfils all the requirements set out above, the protection mechanism established by the legislature is activated.

Procedural aspects

Taking in considerations the principle of procedural autonomy conferred on the Member States [14], enshrined in the provisions of Article 8, para. (1) of Directive 93/13, in conjunction with recital 21 in the preamble to the same Directive, the procedures designed to guarantee the protection of the rights of individuals before the Courts are a matter for the internal legal order of the Member States [5].

As regards our system of law, the Romanian legislature has established the regime of absolute nullity as applicable in the case of unfair terms [19]. The main rule governing absolute nullity is that it may be invoked by any interested person at any time, being imprescriptible (Article 1249 of the Civil Code) [2]. Moreover, this sanction is best suited to the spirit and objective of high-level consumer protection in relation to unfair contractual terms.

This sanction is accompanied by a mechanism for resolving patrimonial issues, namely, the action for restitution of the services rendered by the consumer affected by the unfair terms, which is activated on the date of establishing the unfair nature of the contractual provision complained of, being subject to a limitation period of three years [1].

In these circumstances, we can state that in our law there is a duality of regimes: a more severe one, which aims to establish the unfair nature of contractual terms, which is not subject to a statute of limitations and has retroactive effects, and one based on this first

contractuale, imprescriptibil și cu efecte retroactive, respectiv, unul întemeiat pe acest prim demers, prin care se urmărește restituirea patrimonială a prestațiilor, care este prescriptibil, în termenul general de 3 ani.

4. CONCLUZII

Analiza mecanismului de protecție a consumatorului în litigiile privind clauzele abuzive, reflectat în jurisprudența instanțelor din România denotă conformarea sistemului nostru juridic cu idealurile dreptului Uniunii, urmărindu-se respectarea întocmai a finalității și a scopurilor declarate ale Directivei [18].

Asistăm așadar la dezvoltarea unei noi justiții contractuale, fundamentată pe ideea prevalării protecției consumatorului față de securitatea juridică. Acest demers se explică prin prisma scopului Directivei, acela de a „*facilita instituirea pieței interne și pentru a proteja cetățeanul, în rolul său de consumator*" [3], respectiv de a ocroti concurența comercială la nivelul Uniunii Europene.

approach, which aims to restore the benefits, which is subject to a statute of limitations, within the general term of 3 years.

4. CONCLUSIONS

The analysis of the consumer protection mechanism in disputes concerning unfair terms, reflected in the case law of the Romanian courts, shows that our legal system conforms to the ideals of EU law, with the aim of complying with the declared aims and purposes of the Directive [18].

We are therefore witnessing the development of a new contractual justice, based on the idea of consumer protection prevailing over legal certainty. This approach is explained by the aim of the Directive, which is to "*facilitate the establishment of the internal market and to protect the citizen in his role as consumer*" [8], respectively to safeguard commercial competition at EU level.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. A.I. ANDREI, Incidența prescripției extinctive în cazul cererilor de repunere în situația anterioară subsecvente anulării unor clauze abuzive în contractele bancare, pub. în Revista Română de Jurisprudență nr. 4 din 2016.
2. Ș.M. BRAȚU, Nulitatea absolută și nulitatea relativă: originea și reglementarea din Codul Civil, pub. în Revista Română de Drept Privat, nr. 4 din 2020.
3. Considerentele Directivei, disponibile la adresa https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:31993L0013, accesat la data de 7.05.2025.
4. Decizia nr. 441 din 2 martie 2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție , pronunțată în recurs de Secția a II-a civilă, în cadrul căruia instanța a statuat în sensul că o persoană fizică care a încheiat cu o bancă mai multe contracte de credit în scopul refinanțării altor credite, respectiv pentru a achiziționa diferite imobile pe care ulterior le-a închiriat nu poate fi inclusă în categoria consumatorilor , protejată de Directiva 93/13/CEE.
5. Directiva 93/13/CEE a fost transpusă în legislația noastră prin Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, Republicată – M.Of. nr. 543 din 03.08.2012.
6. Hotărârea CJUE pronunțată în cauzele conexate C-240/98 și C 244/98 Oceano din data de 27 iunie 2000, repertoriul jurisprudenței 2000 I-04941.
7. Hotărârea CJUE din 3 iunie 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, EU: C: 2010: 309, p. 27.
8. Hotărârea CJUE din 30 mai 2013 pronunțată în cauza Asbeek Brusse și de Man Gabarito, C-488/11, EU: C:2013:341, pct. 42.
9. I.ILIEȘ NEAMȚ , Elemente de particularitate ale acțiunii colective, publicat în Universul Juridic Premium, nr. 12 din 2021.
10. M. JOZON, Unfair contract terms law in Europe in times of crisis: Substantive justice lost in the paradise of proceduralisation of contract fairness, în EuCML, Issue 4/2017, p. 157-166.

11. Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului a fost publicată în M.Of. nr. 224 din 23.03.2008.
12. L.B. LUNTRARU, Analiza noțiunii de „consumator" din perspectiva întinderii în timp a acesteia, în In Honorem Lucian Teodor Chiriac. Dreptul – arta binelui si a dreptatii, Editura Universul Juridic, București, 2022, p.318-327.
13. O.G. 21/1992 privind protecția consumatorilor a fost publicată în M.Of.nr. 208 din 27.03.2007.
14. R.I. ORZA, Clauze abuzive în contestația la executare. Repere procedurale de ordin intern și dreptul Uniunii, în Universul Juridic Premium nr. 8 din 2019.
15. O.U.G. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori a fost publicată în M.Of. nr. 3889 din 10.06.2010.
16. O.U.G. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniști a fost publicată în M.Of. nr. 427 din 10.06.2014.
17. R. SCAFES, Calitatea de consumator a avocatului la încheierea contractelor de credit, publicat în Universul Juridic Premium nr. 8 din 2021.
18. Ș.-R.ȘTEFAN, Efectele constatării caracterului abuziv al clauzei privind dobânda variabilă inserată de bănci (instituții de credit) în contractele de credit bancar de consum, în lumina jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene (cu privire specială asupra Cauzei C-269/19), pub. în Revista Română de Jurisprudență nr. 6 din 2020.
19. V. TERZEA, Contract de credit. Rambursarea anticipată. Acțiune în constatarea nulității absolute a unor clauze din contract. Condiții și efecte din perspectiva sancțiunii nulității absolute, pub. În Revista Dreptul nr. 11 din 2021.
20. C.TOADER, Fr.LECOMTE, Les derniers developpements dans la jurisprudence de la Cour de justice en matiere de droit de la consommation,în Revue des affaires europeennes - Law & european affairs (RAE-LEA), nr. 4/2014, pp. 751-767, Editions Larcier-Groupe Larcier.

Despre autor:

Lacrima Bianca LUNTRARU,
doctor în drept, lector universitar,
Catedra de „Drept privat",
Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie , „George Emil Palade",
Târgu-Mureș, Romania,
ROR: *https://ror.org/03gwbzf29,*
e-mail: lacrima.luntraru@umfst.ro,
ORCID ID: 0009-0008-5436-5108

About the author:

Lacrima Bianca LUNTRARU,
Lacrima Bianca LUNTRARU
PhD, university lecturer,
Department of „Private Law",
University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology, „George Emil Palade",
Târgu-Mureș, Romania,
ROR: *https://ror.org/03gwbzf29,*
e-mail: lacrima.luntraru@umfst.ro,
ORCID ID: 0009-0008-5436-5108

CZU: 347.4

DAREA ÎN PLATĂ ȘI CONVERSIA VALUTARĂ-REMEDII ALE IMPREVIZIUNII?

Mihaela SĂRĂCUȚ,
doctor în drept, lector asociat

O adaptare a contractului pe motiv de imprevizione presupune existența unui contract cu titlu oneros, cu executare succesivă aflat în derulare, cu privire la care s-au schimbat împrejurările existente la momentul încheierii contractului, evenimentele care au apărut sunt extraordinare, exterioare părților și imposibil de prevăzut care fac excesiv de oneroasă executarea contractului de către una dintre părți iar prejudiciul cauzat sau pe cale să se producă pentru o parte contractantă, rezultată din dezechilibrul prestațiilor intervine întotdeauna după momentul încheierii contractului.

Darea în plată și adaptarea contractului prin conversie valutară, ca metodă de adaptare a contractului sunt menite să asigure protecția consumatorilor în fața impreviziunii, însă, aceste operațiuni juridice realizate de către instanțele de judecată deși asigură în mare măsură o protecție a consumatorilor în fața dezechilibrului contractual realizat prin schimbarea condițiilor avute în vedere la încheierea contractului, acestea se dovedesc uneori greoaie întrucât probațiunea și limitele de apreciere permise de legiuitor îngreunează protejarea celui aflat în nevoie.

Cuvinte cheie: impreviziune, dare în plată, conversie valutară, intervenția instanței de judecată în contracte

1. INTRODUCERE

Legal încheiate, contractele sunt supuse principiului pacta sunt servanda, ceea ce înseamnă că odată angajate juridic printr-un contract, părțile au obligația să respecte clauzele acestuia, fiind ținute la executarea obligațiilor întocmai, așa cum și le-au asumat. De acea, legiuitorul român a impus regula conform căreia, contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante. În ceea ce privește contractele cu executare succesivă și contractele afectate de un termen suspensiv de executare, acestea sunt expuse, pe durata existenței lor, unor împrejurări aleatorii ale căror origini

TRANSFER IN LIEU OF PAYMENT AND CURRENCY CONVERSION – REMEDIES OF UNPREDICTABILITY?

Mihaela SĂRĂCUȚ,
PhD, Associate Lecturer

An adaptation of the contract due to unforeseen circumstances implies the existence of a contract with a onerous title, with successive performance in progress, in relation to which the circumstances that existed at the time of the conclusion of the contract have changed. The events that have occurred are extraordinary, external to the parties, and unforeseeable, making the execution of the contract excessively burdensome for one of the parties. The damage caused or about to be caused to one of the contracting parties, resulting from the imbalance in the performances, always occurs after the conclusion of the contract.

Debt settlement and contract adaptation through currency conversion, as methods of adapting the contract, are intended to ensure consumer protection in the face of unforeseen events. However, these legal operations carried out by the courts, although largely ensuring protection for consumers against the contractual imbalance created by the change in the conditions considered at the time the contract was concluded, sometimes prove to be cumbersome because the burden of proof and the margin of appreciation allowed by the legislator make it more difficult to protect those in need.

Keywords: unforeseen circumstances, debt settlement, currency conversion, judicial intervention in contracts.

1. INTRODUCTION

Once legally concluded, contracts are subject to the principle of *pacta sunt servanda*, meaning that once legally bound by a contract, the parties are obligated to respect its clauses and are required to perform their obligations exactly as they committed. For this reason, the Romanian legislator has imposed the rule that a validly concluded contract has the force of law between the contracting parties. As for contracts with successive performance and contracts affected by a suspensive condition, they are vulnerable, during their existence, to ran-

se pot regăsi și în conjunctura economică existentă la un moment dat.

Analiza economică a contractului nu este specifică atribuțiilor instanțelor de judecată în tranșarea situațiilor juridice litigioase, identificarea raporturilor juridice dintre părți, a normelor juridice aplicabile, interpretarea acestora și aplicarea lor unei situații de fapt determinate fiind, principial, o analiză juridică. Cu toate acestea, analiza juridică nu poate face abstracție de faptul că interesele părților în formarea și executarea contractelor sunt orientate cu precădere de eficiența lor economică: adeseori, clarificarea raporturilor juridice dintre părți implică tocmai identificarea scopului urmărit de fiecare în adoptarea unei anumite conduite contractuale, în încheierea unui anumit contract, în executarea sau nu a obligațiilor stabilite prin acesta.

Pentru înțelegerea exactă a rațiunii economice a contractului din perspectiva fiecărei părți, este importantă identificarea contextului în care a avut loc încheierea contractului, a informațiilor relevante avute la dispoziție de părți și a specificului afacerii fiecărei părți, numai în această modalitate putându-se clarifica pe de o parte sensul unor prevederi contractuale al căror conținut este eliptic, pe de altă parte scopul urmărit, iar în final întinderea obligațiilor asumate și efectele executării acestora, respectiv efectele potențiale ale neexecutării

Analiza economică a contractului nu este specifică atribuțiilor instanțelor de judecată în soluționarea situațiilor juridice litigioase, identificarea raporturilor juridice dintre părți, a normelor juridice aplicabile, interpretarea acestora și aplicarea lor unei situații de fapt determinate fiind, principial, o analiză juridică. Cu toate acestea, analiza juridică nu poate face abstracție de faptul că interesele părților în formarea și executarea contractelor sunt influențate de eficiența lor economică, părțile analizând, întodeauna ce câștigă și ce pierd dintr-un contract iar clarificarea raporturilor juridice dintre părți implică adeseori identificarea scopului urmărit de fiecare în adoptarea unei anumite conduite contractuale, în încheierea unui anumit contract, în executarea sau nu a obligațiilor stabilite prin acesta.

De aceea este importantă identificarea contextului în care a avut loc încheierea contractului, a informațiilor relevante avute la dispoziție de părți și a specificului afacerii fiecărei părți, întrucât numai în această modalitate se poate clarifica pe de o parte, sensul unor prevederi contractuale al căror conținut este eliptic, pe de altă parte dom circumstances whose origins may also be found in the economic context at a given moment.

The economic analysis of the contract is not specific to the duties of the courts in resolving legal disputes. Identifying the legal relationships between the parties, the applicable legal norms, interpreting them, and applying them to a specific factual situation is, in principle, a legal analysis. However, the legal analysis cannot disregard the fact that the interests of the parties in forming and performing contracts are primarily guided by their economic efficiency: often, clarifying the legal relationships between the parties involves identifying the goal pursued by each in adopting a specific contractual behavior, in concluding a certain contract, and in performing or not performing the obligations established by it.

To understand the exact economic rationale of the contract from each party's perspective, it is important to identify the context in which the contract was concluded, the relevant information available to the parties, and the specific nature of each party's business. Only in this way can we clarify, on the one hand, the meaning of contractual provisions whose content is elliptical, on the other hand, the goal pursued, and finally, the extent of the assumed obligations and the effects of their performance, as well as the potential effects of non-performance.

At the time that the contract is concluded, the parties assume obligations considering circumstances existing at that time and taking into account the possibility of their foreseeable modification during the performance of the contract. The principle of *rebus sic stantibus* applies, with the parties being required to perform their contractual obligations, provided that the circumstances remain unchanged [1, pp. 58-68].

However, doctrine admits that neither of the two principles is absolute, and a rigid application of the principle of binding force, even in the case of changed circumstances, may lead to inequitable situations, a breach of good faith, and unjust enrichment of one party to the detriment of the other. As for the rule of *rebus sic stantibus*, it can only be absolute when the circumstances considered by the parties do not change. However, an exceptional modification

scopul urmărit, iar în final întinderea obligațiilor asumate și efectele executării acestora, respectiv efectele potențiale ale neexecutării.

La momentul încheierii contractului, părțile își asumă obligațiile în considerarea unor împrejurări existente la acel moment și luând în considerare posibilitatea modificării lor, în mod previzibil, pe parcursul executării contractului, principiul rebus sic stantibus, fiind aplicabil, părțile fiind ținute să-și execută obligațiile contractuale, cu condiția ca împrejurările să rămână neschimbate.

Doctrina admite, însă, că niciunul dintre cele două principii nu are un caracter absolut iar o aplicare rigidă a principiului forței obligatorii chiar și în ipoteza schimbării circumstanțelor avute în vedere de părți la data încheierii contractului, pot determina situații inechitabile, încălcarea bunei-credințe, îmbogățirea fără justă cauză a uneia dintre părțile contractante în detrimentul celeilalte, fiind posibilă. Cât privește regula rebus sic stantibus nici aceasta nu poate avea caracter absolut decât atunci când împrejurările avute în vedere de părți nu se schimbă, însă, o modificare excepțională a circumstanțelor de la momentul încheierii contractului impun o adaptare a convenției încheiate la noile realități. Această adaptare trebuie realizată cu mare precauție întrucât dacă orice modificări intervenite față de cele inițiale ar permite readapatrea contractelor, stabilitatea circuitului civil ar fi afectat, exonerarea părților de îndeplinirea obligațiilor asumate fiind, în principiu, imposibilă.[1 , pp. 58-68]

Așadar, atunci când pe durata executării unui contract, intervin evenimente neprevăzute din punct de vedere economic/financiar, sau de altă natură, iar între valoarea prestațiilor părților apar grave dezechilibre susceptibile a fi cauză de ruină economică pentru o parte și de îmbogățire pentru cealaltă, reprezintă situații calificate în doctrină ca premise ale impreviziunii.

Doctrina definește impreviziunea ca fiind paguba pe care o suferă una dintre părțile contractante ca urmare a dezechilibrului grav de valoare care intervine între prestațiile sale și contraprestațiile celeilalte părți în cursul executării contractului[2, pp.763-780] și reprezintă o excepție veritabilă de la principiul forței obligatorii, care intervine atunci când în executarea contractului a survenit un eveniment excepțional și exterior ce nu putea fi prevăzut în mod rezonabil la data încheierii contractului în privința amplorii și efectelor sale, ceea ce face excesiv de oneroasă executarea obligațiilor

of the circumstances at the time of the contract's conclusion requires an adaptation of the agreement to the new realities. This adaptation must be done with great caution because if any changes to the initial conditions allowed the contract to be readapted, the stability of the civil circuit would be affected, and the exoneration of the parties from fulfilling their assumed obligations would, in principle, be impossible.

Thus, when unforeseen events occur during the execution of a contract, whether economic/financial or of another nature, and significant imbalances between the value of the parties' performances arise that could lead to economic ruin for one party and enrichment for the other, such situations are qualified in doctrine as premises of unpredictability.

Doctrine defines unpredictability as the harm suffered by one of the contracting parties due to the severe imbalance of value that arises between its performance and the consideration of the other party during the execution of the contract[2, pp.763-780], and represents a genuine exception to the principle of binding force, which occurs when an exceptional and external event, which could not have been reasonably foreseen at the time of the contract's conclusion in terms of its magnitude and effects, makes the execution of the obligations established in the contract excessively onerous. Therefore, the clauses of contracts with successive performance must be appropriately adapted to the new reality in the event of a risk that falls within the concept of unpredictability. [3, pp. 220-228].

This study aims to analyze whether transfer in lieu of payment and currency conversion can constitute remedies for unpredictability in cases of non-performance of credit contracts concluded prior to the entry into force of the New Civil Code, as configured (unpredictability) by the provisions of the Civil Code of 1864, by the provisions of Law No. 77/2016 regarding the transfer of certain immovable properties to extinguish obligations assumed through loans, and by the mandatory considerations contained in Decision No. 623/2016 issued by the Constitutional Court of Romania.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

In the process of developing this article,

prevăzute de acesta. De aceea, clauzele contractului cu executare succesivă trebuie adaptate în mod adecvat la noua realitate în măsura survenirii unui risc care se circumscrie ideii de impreviziune.[3, pp. 220-228]

Prezentul studiu își propune să analizeze dacă darea în plată și conversia valutară pot constitui remedii ale impreviziunii în materia neexecutării contractelor de credit încheiate anterior intrării în vigoare a Noului Cod civil, astfel cum a fost configurată (impreviziunea) de prevederilor Codului civil de la 1864, de dispozițiile Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite dar și a considerentelor cu caracter obligatoriu cuprinse în Decizia nr. 623/2016 pronunțată de Curtea Constituțională a României.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În procesul elaborării prezentului articol, au fost utilizate următoarele metode de cercetare: metoda analizei, metoda istorică, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, precum și metoda comparativă.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Evoluția jurisprudenței în materia impreviziunii, cu intersecții în materia dării în plată și a (re)conversiei valutare

Instituția impreviziunii și-a găsit aplicarea în sistemul de drept românesc încă din prima parte a secolului XX, atunci când societatea s-a confruntat cu o importantă criză economică, revenind pe rolul instanțelor de judecată în perioada anilo 2008-2010, în contextul transformărilor de ordin politic, economic și social.

Încă în anul 1920, în Cauza *Lascăr Catargiu vs Banca Bercovici*, instanța (prin decizia pronunțată de Tribunalul Ilfov) a reținut faptul că scăderea drastică a valorii monedei naționale ca urmare a Primului Război Mondial în raport cu moneda în care s-a contractat contul curent (francul elvețian) la nivelul anului 1912 constituie un eveniment cu totul excepțional, ce nu putea fi prevăzut, „dacă în urmă au intervenit evenimente cu totul excepționale care schimbă situația de până atunci, făcând ca echilibrul să se rupă prin crearea de *avantaje excesive* de o parte, și *pierderi ruinătoare* de cealaltă parte, și dacă acele evenimente nu puteau fi prevăzute când convenţiunea a fost încheiată, e *just* ca părțile să fie exonerate de obligațiile lor". [4]

Ulterior, prin decizia Tribunalului Mehedinți pronunțată în anul 1926 , instanța a

the following research methods were used: the analysis method, the historical method, the synthesis method, the deduction method, the systemic method, as well as the comparative method.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

Evolution of Jurisprudence in the Matter of Unpredictability, with Crossovers in the Matter of Transfer in Lieu of Payment and (Re)currency Conversion

The institution of unpredictability found its application in the Romanian legal system as early as the first part of the 20th century, when society faced a major economic crisis, reappearing in the courts during the period of 2008-2010, in the context of political, economic, and social transformations.

As early as 1920, in the case *Lascăr Catargiu vs Banca Bercovici*, the court (through the decision pronounced by the Ilfov Tribunal) acknowledged that the drastic depreciation of the national currency following World War I, compared to the currency in which the current account was contracted (Swiss Franc) in 1912, was an entirely exceptional event that could not have been foreseen. "If there have been completely exceptional events that change the previous situation, causing the balance to break by creating excessive advantages on one side and ruinous losses on the other side, and if those events could not have been foreseen when the agreement was concluded, it is just that the parties be exonerated from their obligations." [4]

Later, through the decision of the Mehedinți Tribunal in 1926, the court annulled a contract, acknowledging the considerable depreciation of the Romanian Leu against the British Pound during World War I, which led to an increase in the price of cotton. The court considered that all economic relationships were overturned after the world war and that the parties would not have concluded the cotton supply contract in 1914 had they foreseen these consequences. [5]

Additionally, in Decision No. 1122/21.02.2003, the High Court of Cassation and Justice assessed that the theory of unpredictability could intervene "to the extent that the contractual obligation is no longer susceptible to execution, as the circumstances in which it was to be

dispus desființarea unui contract, reținând deprecierea considerabilă a leului în raport cu lira sterlină în timpul Primului Război Mondial, fapt ce a condus la creșterea prețului bumbacului, considerând că toate raporturile economice s-au răsturnat după războiul mondial, iar părțile nu ar fi încheiat contractul de furnizare de bumbac în 1914 dacă ar fi prevăzut aceste urmări. [5]

De asemenea, prin Decizia nr. 1122/ 21.02.2003, Înalta Curte de Casație și Justiție apreciază faptul că teoria impreviziunii poate interveni „în măsura în care obligația contractuală nu mai este susceptibilă de executare, întrucât, împrejurările în care trebuia executată o fac radical diferită de cea asumată în contract". [6]

Până la adoptarea noului cod civil (2011), impreviziunea nu avea o reglementare legală [7], instituția dar și mecanismul de funcționare fiind recunoscute doctrinar și validate de către jurisprudență în unele situații [8], ca excepții de la principiul forței obligatorii a contractelor, fără, însă, a fi aplicată în situația intervenirii dezechilibrelor contractuale ca urmare a fluctuației monetare, reținându-se incidența principiul nominalismului monetar consacrat de prevederile art. 1.578 Cod civil de la 1864, potrivit căruia debitorul era obligat la restituirea sumei împrumutate, indiferent dacă moneda a suferit o creștere sau o scădere.

Codul civil reglementează instituția impreviziunii, art. 1.271 oferind cadrul legal teoriei impreviziunii, concepute ca remediu în materia executării contractului pentru ipoteza schimbării premiselor ce au fost avute în vedere de către părți la momentul realizării acordului de voință, cu consecința dobândirii unei valențe excesive în sarcina uneia dintre părți.

Darea în plată, reconversia valutară și impreviziunea -între Codul civil și Legea nr.77/2016 privind darea în plată a unor imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite

Potrivit art.1271 alin.2 și 3 Cod civil, (...) dacă executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă datorită unei schimbări excepționale a împrejurărilor care ar face vădit injustă obligarea debitorului la executarea obligației, instanța poate să dispună (a) adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor; (b) încetarea contractului, la momentul și în condițiile pe care le stabilește, însă, aceste dispoziții sunt aplicabile numai dacă:

a) schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului;

performed make it radically different from what was assumed in the contract." [6]

Until the adoption of the new Civil Code (2011), unpredictability had no legal regulation [7]. The institution, as well as its operational mechanism, was doctrinally recognized and validated by jurisprudence in some situations [8] as exceptions to the principle of the binding force of contracts, without, however, being applied in the case of contractual imbalances due to monetary fluctuations, with the principle of monetary nominalism being upheld according to the provisions of Article 1,578 of the Civil Code of 1864, according to which the debtor was required to repay the loaned sum, regardless of whether the currency had experienced an increase or a decrease.

The Civil Code regulates the institution of unpredictability, with Article 1271 providing the legal framework for the theory of unpredictability, conceived as a remedy in the performance of the contract for situations where the premises considered by the parties at the time of forming the agreement have changed, resulting in an excessive burden for one of the parties.

Transfer in Lieu of Payment, Currency Conversion, and Unpredictability – Between the Civil Code and Law No. 77/2016 on the Transfer of Property to Settle Debts Arising from Loans

According to Article 1271, paragraphs 2 and 3 of the Civil Code, "(...) if the execution of the contract has become excessively onerous due to an exceptional change in circumstances that would make the debtor's obligation to execute the contract manifestly unfair, the court may order: (a) the adaptation of the contract, to equitably distribute the losses and benefits resulting from the change in circumstances between the parties; (b) the termination of the contract, at the time and under the conditions established by the court." However, these provisions are applicable only if:

a) the change in circumstances occurred after the conclusion of the contract;

b) the change in circumstances, as well as the extent of it, could not have been reasonably foreseen by the debtor at the time the contract was concluded;

c) the debtor has not assumed the risk of

b) schimbarea împrejurărilor, precum și întinderea acesteia nu au fost și nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;

c) debitorul nu și-a asumat riscul schimbării împrejurărilor și nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că și-ar fi asumat acest risc;

d) debitorul a încercat, într-un termen rezonabil și cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile și echitabile a contractului.

Prin urmare, o adaptare a contractului pe motiv de imprevizіune presupune existența unui contract cu titlu oneros, cu executare succesivă aflat în derulare, cu privire la care s-au schimbat împrejurările existente la momentul încheierii contractului, evenimentele care au apărut sunt extraordinare, exterioare părților și imposibil de prevăzut care fac excesiv de oneroasă executarea contractului de către una dintre părți iar prejudiciul cauzat sau pe cale să se producă pentru o parte contractantă, rezultată din dezechilibrul prestațiilor intervine întotdeauna după momentul încheierii contractului.

Influențată de amploarea litigiilor aflate pe rolul instanțelor de judecată prin care consumatorii solicitau adaptarea contractelor de credit bancar ce aveau ca obiect, în principal, credite în franci elvețieni, legiuitorul român a adoptat Legea nr.77/2016 privind darea în plată a unor imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, menită să ofere cadrul legislativ necesar pentru a asigura protecția consumatorilor care erau afectați de o devalorizare excesivă și continuă a cursului valutar (în special al CHF).

Legea permite *consumatorului să i se stingă datoriile izvorâte din contractele de credit cu tot cu accesorii, fără costuri suplimentare, prin darea în plată a imobilului ipotecat în favoarea creditorului, dacă în termenul prevăzut părțile contractului de credit nu ajung la un alt acord.*

Conținutul lacunar al textului dar și nenumăratele litigii izvorâte din aplicarea acesteia au determinat multiple interpretări ale legii realizate inclusiv de către curtea Constituțională (care a rescris practic legea dării în plată). Prin decizia nr. 623/2016 [9], de referință pentru jurisprudența conturată în aplicarea legii dării în plată, Curtea Constituțională că determinarea împrejurărilor care justifică aplicarea imprevizіunii, concept derivând din buna-credință care trebuie să caracterizeze executarea contractului, trebuie realizată ținându-se cont de ideea de *risc* al contractului. Când riscul se materializează, acesta trebuie analizat dintr-un punct de vedere bivalent.

the change in circumstances and could not reasonably be considered to have assumed that risk;

d) the debtor has attempted, in good faith and within a reasonable timeframe, to negotiate a reasonable and equitable adaptation of the contract.

Therefore, adapting a contract due to unpredictability requires the existence of a contract with a onerous title, with successive execution ongoing, where the circumstances at the time of the contract's conclusion have changed, the events that occurred are extraordinary, external to the parties, and unforeseeable, making the execution of the contract by one party excessively onerous. The damage caused or about to occur for one party, resulting from the imbalance in the performance of the contract, always arises after the contract has been concluded.

Influenced by the scale of disputes in courts where consumers were requesting the adaptation of bank loan contracts, particularly those involving loans in Swiss Francs, the Romanian legislator adopted Law No. 77/2016 on the transfer of property to settle obligations arising from loans. This law aims to provide the necessary legislative framework to protect consumers who were affected by excessive and continuous depreciation of the exchange rate, particularly the Swiss Franc.

The law allows consumers to discharge their debts arising from loan contracts, including accessories, without additional costs, by transferring the mortgaged property to the creditor, if no new agreement is reached between the parties within the stipulated time period.

The law's incomplete content and the numerous disputes arising from its application have led to multiple interpretations, including by the Constitutional Court, which effectively rewrote the law on transfer in lieu of payment. In Decision No. 623/2016 [9], which is a reference for the jurisprudence on the application of the law on transfer in lieu of payment, the Constitutional Court determined that the circumstances justifying the application of unpredictability, a concept deriving from the good faith required in the execution of the contract, must be assessed considering the idea of contract risk. When the risk materializes, it must be

Astfel, contractul în sine presupune un risc inerent asumat în mod voluntar de cele două părți ale contractului, în baza autonomiei lor de voință, principiu care caracterizează materia încheierii contractului, și un risc supraadăugat care nu a putut face obiectul *in concreto* al unei previzionări de către niciuna dintre acestea, risc care trece dincolo de puterea de prevedere a cocontractanților și care ține de intervenirea unor elemente ce nu puteau fi avute în vedere la momentul *a quo*.

Impreviziunea vizează numai riscul supraadăugat și, în condițiile intervenirii acestuia, este menită să reamenajeze prestațiile la care părțile s-au obligat, în condițiile noii realități economice/juridice. Ea nu are drept scop revenirea la prestațiile de la momentul *a quo* al încheierii contractului sau la riscul acceptat de către părți la același moment, fiind, așadar, străină acestora, dar oferă o bază legală pentru adaptarea sau încetarea contractului.[considerentul 97]

Stabilește, de asemenea, Curtea Constituțională că în caz de neînțelegere între părți, evaluarea existenței situației neprevăzute (condiție obiectivă) și a efectelor sale asupra executării contractului, a bunei-credințe în exercitarea drepturilor și obligațiilor contractuale ale părților (condiții subiective), precum și a echității (ce presupune atât o latură obiectivă – principiul exactei compensații cu implicarea egalității de tratament, cât și una subiectivă – luarea în considerare a unei situații particulare, de regulă, slăbiciunea unei părți contractante) trebuie realizată cu maximă rigoare și cade în sarcina instanței judecătorești, organ care beneficiază de garanția de independență și imparțialitate și care, pe această cale, dobândește un rol important în determinarea condițiilor de executare a contractului.[considerentul 100]. Mai mult, se menționează că chiar dacă Legea nr. 77/2016 nu se referă in terminis la impreviziune, intenția legiuitorului de a face aplicarea instituției impreviziunii reiese din art. 11 teza întâi care face referire la echilibrarea riscurilor izvorând din contractul de credit, precum și din Expunerea de motive a legii care folosește expresia „criză a contractului". [considerentul 102]

Urmare a acestor dezlegări juridice oferite, cu caracter obligatoriu, s-a observat faptul că ori de câte ori se constată modificarea esențială și dezechilibrată a condițiilor care au stat la baza încheierii unui contract, teoria impreviziunii este aplicabilă și pentru a înlă-

analyzed from a bivalent perspective.

Thus, the contract itself assumes an inherent risk voluntarily accepted by both parties, based on their autonomy of will, a principle characterizing contract formation. The contract also assumes an additional risk that could not have been concretely foreseen by either party— a risk that goes beyond the ability of the co-contractors to foresee and involves elements that could not have been anticipated at the time the contract was formed.

Unpredictability only concerns the additional risk, and when this occurs, it aims to readjust the performance to reflect the new economic and legal reality. Its purpose is not to return to the performance from the time the contract was concluded or to the risk accepted by the parties at that moment, but to provide a legal basis for the adaptation or termination of the contract. [Consideration 97]

The Constitutional Court also established that in case of disagreement between the parties, the evaluation of the existence of an unforeseen situation (an objective condition) and its effects on the execution of the contract, of the good faith in exercising the parties' contractual rights and obligations (subjective conditions), and of equity (which involves both an objective aspect— the principle of exact compensation with equal treatment, and a subjective one— considering a particular situation, generally the weakness of one of the contracting parties) must be done with the utmost rigor. This responsibility falls to the court, which is guaranteed independence and impartiality and plays an important role in determining the conditions for contract execution. [Consideration 100]. Moreover, it is noted that even though Law No. 77/2016 does not explicitly refer to unpredictability, the legislator's intention to apply the institution of unpredictability is evident from Article 11, first sentence, which refers to balancing the risks arising from the loan contract, as well as from the explanatory memorandum of the law, which uses the phrase "crisis of the contract." [Consideration 102]

Following these legal clarifications, it was observed that whenever a significant and destabilizing change in the conditions underlying a contract is found, the theory of unpredictability applies. To remove the contractual im-

tura dezechlibrul contractual creat, părțile au obligația de a renegocia contractul (renegocierea fiind una efectivă prin raportare la noua realitate) iar dacă o astfel de renegociere nu este posibilă (e.g., părțile nu se învoiesc asupra noilor condiții, una din părți refuză negocierea, etc.), intervenția instanței de judecată este posibilă pentru a dispune adaptarea contractului (e.g., suportarea egală de către cocontractanți a riscului supraadăugat, conversia creditului în valută la valoarea valutei de la data intervenirii riscului, etc.) ori încetarea sa, dacă în cazul intervenirii noilor condiții, contractul își pierde utilitatea (e.g., darea în plată).

O întrebare legitimă se naște: cum va proceda judecătorul atunci când constată îndeplinite condițiile impreviziunii? Cum va stabili care dintre remedii sunt aplicabile?

Apreciem că atunci când judecătorul constată îndeplinite condițiile impreviziunii acesta va alege dintre remediile posibile, legiuitorul statuând faptul că acesta (judecătorul) *poate* aplica oricare dintre acestea, analizând de la caz la caz procedura potrivită în raport de situația concretă dispunând: reducerea ratei dobânzilor, o convertire la cursul considerat echitabil în vederea unei repartizări echitabile a riscului supra-adăugat, etc. El nu este obligat să aplice remediul cel mai grav, cel al dării în plată prevăzut de Legea nr. 77/2016 dacă nu consideră că este adecvat (posibilitate subliniată și în considerentul 121 din decizia 623/2016 a CCR).

În aplicarea menționatelor statuări ale Curții Constituționale, instanțele de judecată au procedat la adaptarea contractelor de credit ale consumatorilor, jurisprudența relevând faptul că în cele mai multe situații, odată identificată existența impreviziunii, riscul supraadăugat care a intervenit a fost împărțit (de cele mai multe ori în proporție de 50%-50%) între cocontractanți, societățile bancare fiind ținute să suporte, în parte, devalorizarea monedei naționale și implicit creșterea cursului valutar. Instanțele de judecată [10] au reținut, în principiu, faptul că „(...)*hipervalorizarea francului elvețian în procentul anterior menționat* (52.6%) *constituie un eveniment imprevizibil, nefiind invocată ori probată o imposibilitate de continuare a raporturilor contractuale, instanța apreciază că se impune adaptarea contractului prin reechilibrarea prestațiilor contractuale și continuarea executării contractului de către părți.*

Astfel, utilitatea socială a contractului poate fi menținută prin modificarea cursului la o anu-

balance, the parties are required to renegotiate the contract (which should be a genuine renegotiation reflecting the new reality). If such a renegotiation is not possible (e.g., the parties do not agree on the new conditions, one party refuses to negotiate, etc.), the court may intervene to adapt the contract (e.g., equal sharing of the additional risk between the parties, currency conversion at the exchange rate applicable when the risk occurred, etc.), or terminate it if the contract loses its utility due to the new conditions (e.g., transfer in lieu of payment).

A legitimate question arises: How should the judge proceed when the conditions of unpredictability are met? How will they determine which remedy is applicable?

It is argued that when a judge finds that the conditions of unpredictability are met, they will choose among the possible remedies. The legislator has stated that the judge may apply any of these remedies, considering the specific case and the appropriate procedure. They may decide to reduce interest rates, convert to an equitable exchange rate for the fair distribution of the additional risk, etc. The judge is not obliged to apply the most severe remedy, namely the transfer in lieu of payment provided by Law No. 77/2016, if it is not deemed appropriate (a possibility highlighted in Consideration 121 of Decision 623/2016 of the Constitutional Court).

Following the Constitutional Court's clarifications, courts have adapted the consumer credit contracts. The jurisprudence reveals that in most cases, once the existence of unpredictability is identified, the additional risk that occurred has been shared (often 50%-50%) between the co-contractors, with banks being required to partially absorb the depreciation of the national currency and the resulting exchange rate increase. Courts [10] have generally found that "the overvaluation of the Swiss Franc by the previously mentioned 52.6% constitutes an unforeseeable event. As no impossibility of continuing the contractual relationship was invoked or proven, the court deems that the contract should be adapted by rebalancing the contractual performances, and the contract should continue to be executed by the parties.

Thus, the social utility of the contract can be maintained by adjusting the exchange rate to a certain value that equitably distributes be-

mită valoare care să repartizeze în mod echitabil între părți riscul ce decurge din devalorizarea leului în raport cu francul elvețian (...) în sensul că sumele datorate de reclamant se vor calcula la valoarea CHF din momentul încheierii contractului la care se adaugă un procent de 52,6%.

O astfel de modalitate de adaptare a contractului respectă exigența ca riscul supraadăugat constând în creșterea cursului valutar al monedei creditului să fie suportat împreună de debitor și de creditor, în condițiile în care procentul de creștere a cursului valutar la care intimații efectuează în prezent plata obligațiilor decurgând din contractul de credit depășește 200% față de cursul valutar de la momentul contractării, iar un procent inferior celui de 52,6% înlătură de la aplicare instituția impreviziunii în contract, ce reprezintă însăși premisa admiterii cererii în adaptarea contractului.

Prin urmare, se asigură împărțirea echitabilă a riscului supraadăugat între părți raportat și la perioada îndelungată de timp în care acest risc a fost suportat doar de către reclamant."

Într-o altă cauză [11], instanța de judecată a reținut că „(...) *odată constatată imprevizibilitatea potrivit conținutului matematic al art.4 alin. (11)-(3) din Legea nr.77/2016, instanța judecătorească poate dispune adaptarea contractului de credit. În măsura în care executarea contractului este excesiv de oneroasă sub aspectul drepturilor și obligațiilor derivând din chiar prevederile sale, acesta își pierde utilitatea socială, fiind, așadar, imposibilă/irațională continuarea sa; în acest caz, instanța va dispune stingerea obligațiilor născute din contractul de credit ipotecar și transmiterea dreptului de proprietate către creditor.*"

Instituția dării în plată este reglementată diferit de legiuitorul român în raport de materia în care aceasta intervine. Astfel, identificăm reglementări ale dării în plată în Legea nr.151/2015, Codul civil, Legea nr.85/2014 dar și în Legea nr.77/2016.

În procedura judiciară de insolvență prevăzută de Legea nr.151/2015, în etapa lichidării activelor, legiuitorul a instituit regula potrivit căreia bunurile urmăribile ale debitorului sunt supuse valorificării prin vânzarea acestora în condițiile reglementate de dreptul comun respectiv potrivit normelor codului de procedură civilă. Însă, întrucât valorificarea bunurilor poate dura mult în timp și pentru a înlătura riscul ca o procedură de insolvență să aibă o durată excesivă, sancționabilă din perspectiva respectării dreptului la un proces echitabil prin asigu-

tween the parties the risk of the depreciation of the national currency in relation to the Swiss Franc (...) in the sense that the amounts owed by the plaintiff will be calculated at the CHF value from the moment the contract was concluded, with an addition of 52.6%."

In another case [11], the court held that "once unpredictability is established according to the mathematical content of Article 4, paragraphs (11)-(3) of Law No. 77/2016, the court can order the adaptation of the credit contract. If the contract's execution is excessively onerous in terms of the rights and obligations arising from its provisions, it loses its social utility, and its continuation becomes impossible/irrational; in this case, the court will order the termination of the obligations arising from the mortgage loan contract and the transfer of property rights to the creditor."

The institution of payment in kind is regulated differently by the Romanian legislator depending on the area in which it applies. Thus, we identify regulations on payment in kind in Law no. 151/2015, the Civil Code, Law no. 85/2014, and Law no. 77/2016.

In the judicial insolvency procedure provided by Law no. 151/2015, in the asset liquidation stage, the legislator established the rule according to which the debtor's attachable assets are subject to realization through their sale under the conditions regulated by common law, specifically according to the norms of the Civil Procedure Code. However, since the realization of assets can take a long time and to avoid the risk that an insolvency procedure may last excessively, which would be penalized from the perspective of ensuring the right to a fair trial by guaranteeing a reasonable time frame, the legislator provided [12], as an exception to the rule of asset sale, the possibility of payment in kind.

This special payment in kind procedure regulated by Article 59 of Law no. 151/2015 is fundamentally different from the payment in kind procedure regulated by the Civil Code [13], the Insolvency and Prevention of Insolvency Law no. 85/2014, or Law no. 77/2016 [14].

Thus, while special payment in kind operates as a forced execution of the insolvent debtor's asset, payment in kind regulated by the Civil Code represents a form of payment, estab-

rarea unui termen rezonabil [12], s-a prevăzut, ca excepție de la regula vânzării bunurilor, posibilitatea *dării în plată a bunului*.

Această procedură specială de dare în plată reglementată de art. 59 din Legea nr. 151/2015 este esențial diferită de procedura dării în plată reglementată de Codul civil [13], Legea privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență nr. 85/2014 sau Legea privind darea în plată nr. 77/2016 [14].

Astfel, dacă darea în plată specială funcționează ca o modalitate de executare silită a bunului debitorului insolvent, darea în plată reglementată de Codul civil reprezintă o variantă a plății, stabilită doar convențional, prin înțelegerea intervenită între creditor și debitor, modificarea prestațiilor prin intervenția unui terț nefiind admisibilă [15, p. 65]. Apoi, acceptarea noii prestații nu are ca efect liberarea debitorului decât la momentul la care noua prestație este executată și constituie excepția de la regula conform căreia debitorul este obligat să plătească la ce s-a obligat și nu altceva. De asemenea, dacă obligația inițială asumată a avut o valoare mai mare decât ceea ce s-a executat efectiv, debitorul trebuie să achite o sultă, pentru că altfel s-ar considera ca fiind o liberalitate iar nu o plată; dacă însă, prestația obținută prin mecanismul dării în plată este superioară celei datorate, creditorul inițial devine debitor al debitorului pentru excedent, ceea ce în procedura de dare în plată specială nu se întâmplă.

Prin Legea insolvenței profesioniștilor nr. 85/2014 [16] a fost reglementată o procedură specială prin care creditorii debitorului pot prelua bunuri din averea debitorului lor, pentru creanțele deținute împotriva averii insolventului. Procedura impune ca, prealabil realizării dării în plată a bunului, creditorul sau creditorii debitorului să opteze, în scris, pentru această modalitate de stingere a creanței pe care o deține. Darea în plată este posibilă dacă nu s-a reușit valorificarea bunului în cadrul procedurii de insolvență iar măsura este supusă confirmării judecătorului sindic în condițiile art. 64 alin. (1) lit. j) din Legea nr. 85/2014 [17, pp. 681-687].

În fine, darea în plată reglementată prin Legea nr. 77/2016 vizează imobilele aparținând consumatorilor și permite stingerea creanței care izvorăște dintr-o convenție, un contract de împrumut precum și accesoriile acestuia, însă, cuantumul sumei împrumutate, la momentul acordării trebuie să nu fie mai mare decât echivalentul în lei a sumei de 250.000 euro, calculată

lished only through an agreement between the creditor and the debtor, and the modification of performance by the intervention of a third party is not admissible [15, p. 65]. Furthermore, accepting the new performance only releases the debtor when the new performance is executed, and it constitutes an exception to the rule that the debtor is obliged to pay what they committed to, not something else. Also, if the initial obligation was of a higher value than what was effectively performed, the debtor must pay a surplus, otherwise it would be considered a donation and not a payment; however, if the performance obtained through the payment in kind mechanism is higher than what was owed, the original creditor becomes the debtor of the debtor for the surplus, which does not happen in the special payment in kind procedure.

Through the Insolvency of Professionals Law no. 85/2014 [16], a special procedure was regulated through which the creditors of the debtor can take assets from their debtor's estate to settle the debts held against the estate of the entity subjected to the insolvency procedure. It is required that, before the payment in kind of an asset is realized, the creditor or creditors of the debtor must opt, in writing, for this method of debt settlement. Payment in kind is possible if the asset has not been realized in the insolvency procedure, and the measure is subject to confirmation by the insolvency judge under the conditions of Article 64 paragraph (1) letter (j) of Law no. 85/2014 [17, pp. 681-687].

Finally, the payment in kind regulated by Law no. 77/2016 targets real estate belonging to consumers and allows for the settlement of a debt arising from an agreement or a loan contract, including its accessories. However, the loan amount, at the time the loan was granted, must not exceed the equivalent in lei of 250,000 euros, calculated at the BNR exchange rate on the date the credit contract was concluded. The credit must be intended for the purchase, construction, extension, modernization, or rehabilitation of a property with residential destination. The essential condition for obtaining debt cancellation through the payment in kind mechanism is proving the occurrence of unforeseen circumstances during the loan contract [18]. Theoretically, payment in kind begins with a notification sent by the consumer to

la cursul BNR de la data încheierii contractului de credit, destinația creditului trebuie să fie una specifică respectiv pentru achiziția, construirea, extinderea, modernizarea sau reabilitarea un imobil cu destinația de locuință. Condiția esențială pentru a putea obține ștergerea datoriilor prin mecanismul dării în plată este aceea a dovedirii impreviziunii intervenite pe durata contractului de credit [18]. Teoretic, darea în plată începe prin notificarea trimisă de consumator creditorului său, care poate accepta propunerea de dare în plată sau o poate respinge. În oricare dintre situații, instanța de judecată poate interveni, la cererea debitorului sau a creditorului și poate obliga creditorul la acceptarea propunerii privind darea în plată a imobilului.

În practica instanțelor de judecată s-a conturat soluția conform căreia „*adaptarea contractului în temeiul impreviziunii nu se poate face decât pentru viitor, respectiv de la momentul rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a constat cazul de impreviziune, nu și pentru trecut. Aceasta este și interpretarea dată de înalta Curte de Casație și Justiție care, într-o decizie de speță, a reținut următoarele: „impreviziunea produce efecte viitoare asupra executării contractului de credit, nu efecte pentru trecut, asemenea nulității, fiindcă se constituie într-un remediu menit să asigure supraviețuirea contractului prin adaptarea acestuia la noile condiții economice. „ (Decizia nr. 620 din 11 martie 2020 de Secția I civilă a înaltei Curți de Casație si Justiție, publicată în Buletinul Jurisprudenței, pag. 363- 367). Prin urmare, consumatorul nu poate obține recalcularea obligațiilor de plată de la momentul încheierii contractului de la momentul transmiterii notificării, întrucât adaptarea contractului operează numai pentru viitor.*" [19]

Tot astfel, s-a stabilit că „*Instanța de judecată nu poate aplica teoria impreviziunii în cazul în care se solicită stabilizarea/înghețarea cursului de schimb CHF – LEU la momentul semnării contractului de credit, care să fie valabil pe toată perioada derulării acestuia. Constatarea caracterului abuziv al clauzei de risc valutar nu presupune modificarea/adaptarea contractului, în sensul stabilizării cursului de schimb CHF-leu la momentul semnării contractului și denominarea în moneda națională a plăților, întrucât acestea ar putea fi avute în vedere de instanța de judecată doar în cazul în care este aplicabilă teoria impreviziunii*". [20]

4. CONCLUZII

În concluzie, analiza realizată ne permite să observăm faptul că deși aparent cele două

their creditor, who can either accept or reject the proposal for payment in kind. In either case, the court may intervene, at the request of the debtor or creditor, and may oblige the creditor to accept the proposal regarding the payment in kind of the property.

In the practice of courts, a solution has been established according to which "the adaptation of the contract based on the theory of unforeseen circumstances can only be done for the future, starting from the moment the judgment confirming the case of unforeseen circumstances becomes final, not for the past. This is also the interpretation given by the High Court of Cassation and Justice, which, in a decision, held the following: "unforeseen circumstances have future effects on the execution of the credit contract, not effects for the past, unlike nullity, as they constitute a remedy meant to ensure the survival of the contract by adapting it to the new economic conditions." (Decision no. 620 of March 11, 2020, of the First Civil Section of the High Court of Cassation and Justice, published in the Bulletin of Jurisprudence, pages 363-367). Therefore, the consumer cannot obtain recalculation of payment obligations from the moment the contract was concluded or from the moment the notification was sent, since the adaptation of the contract operates only for the future."[19].

Similarly, it has been established that "The court cannot apply the theory of unforeseen circumstances when requesting the stabilization/freeze of the exchange rate CHF – LEU at the moment the credit contract was signed, to be valid for the entire duration of the contract. The recognition of the abusive nature of the foreign exchange risk clause does not imply the modification/adaptation of the contract, in the sense of stabilizing the CHF/LEU exchange rate at the time the contract was signed and denominating payments in the national currency, as this could only be considered by the court in the event that the theory of unforeseen circumstances applies." [20].

4. CONCLUSIONS

In conclusion, the analysis shows that, although seemingly both operations regulated by the legislator—the payment in kind and the adaptation of the contract through currency con-

operațiuni reglementate de legiuitor - darea în plată și adaptarea contractului prin conversie valutară, ca metodă de adaptare a contractului – sunt menite să asigure protecția consumatorilor în fața impreviziunii, realitatea demonstrează faptul că aplicarea acestor mecanisme se realizează neunitar și în condiții restrictive. Examinarea condițiilor impuse de legiuitor, fie că sunt cele menționate de codul civil sau de legile speciale, realizate de către instanțele de judecată asigură în mare măsură o protecție a consumatorilor în fața dezechilibrului contractual realizat prin schimbarea condițiilor avute în vedere la încheierea contractului, însă, operațiunile se dovedesc uneori greoaie întrucât probațiunea și limitele de apreciere permise de legiuitor îngreunează protejarea celui aflat în nevoie, modificarea legislației impunându-se.

version—are meant to ensure consumer protection in the face of unforeseen circumstances, the reality demonstrates that the application of these mechanisms is inconsistent and restrictive. Examining the conditions imposed by the legislator, whether they are those mentioned in the Civil Code or special laws, as carried out by the courts, largely ensures consumer protection against contractual imbalance caused by changes in the conditions considered at the time the contract was concluded. However, the operations sometimes prove cumbersome because the burden of proof and the limits of evaluation permitted by the legislator make it difficult to protect those in need, making legislative amendments necessary.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Adriana Almășan, Aplicarea relațională a principiului pacta sunt servanda, în Marian Nicolae (coord.), Actul juridic în Noul Cod civil. Probleme teoretice cu implicații practice, Ed. Solomon, București, 2020, pp. 113-165; Smaranda Angheni, Relevanța juridică a clauzelor contractuale uzuale în cadrul afacerilor, în volumul „Contractele nenumite în afaceri" (editor Lucian Bercea), Ed. Universul Juridic, București, 2017;
2. Flavius-Antoniu Baias Eugen Chelaru, Rodica Constantinovici, Ioan Macovei, Noul Cod civil. Comentariu pe articole, ediția 2, Editura CH Beck;
3. Cristina Zamșa, Privire comparativă asupra impreviziunii în sistemul vechiului și actualului Cod civil cu trimitere la Decizia Curții Constituționale nr. 623/2016, în RRDP nr. 1/2017;
4. https://drept.unibuc.ro/documente/dyn_doc/publicatii/revista-stiintifica/Popescu%20Cerasela%20Sivia,%20Zdrafcu%20Cristina%20Elena.pdf accesat la 11.03.2025
5. https://catalog.hathitrust.org/Record/010428391 accesat la 11.03.2025
6. https://sintact.ro/jurisprudenta/hotarari-judecatoresti/decizie-nr-1122-2003-din-21-feb-2003-inalta-curte-de-casatie-si-520299782 accesat la 11.03.2025
7. caracteristici ale noțiunii de impreviziune se regăseau în unele legi speciale: art.43 din Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor, art.54 din O.U.G. nr. 54/2006 privind regimul contractelor de concesiune de bunuri proprietate publică
8. Indiferent de textul legal specific în baza căruia au fost încheiate contractele până la data de 1 octombrie 2011, ele se supun reglementării de drept comun, Codul civil din 1864, care, în mod evident, permitea aplicarea teoriei impreviziunii, în temeiul art. 969 și art. 970. Din punct de vedere normativ, impreviziunea rezultă din însăși reglementarea de principiu relativă la contracte, ea fiind justificată prin elementele de bună-credință și echitate ce caracterizează executarea contractelor." Decizia nr. 623/2016 pronunțate de Curtea Constituțională a României disponibilă la https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185785 accesată la 02.03.2025
9. Curtea Constituțională a României, decizia nr. 623/2016 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 1 alin. (3), art. 3, art. 4, art. 5 alin. (2), art. 6-8, în special art. 8 alin. (1), (3) și (5), art. 10 și ale art. 11 din Legea nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite, precum și a legii în ansamblul său
10. https://www.rejust.ro/intern/4e7de5egd

accesat la 02.03.2025
11. https://www.rejust.ro/intern/392239986?highlight_phrase=adaptare%20contract&highlight_phrase=risc%20valutar accesat la 02.03.2025
12. Fiind chemată să analizeze durata unei proceduri de faliment, CEDO a stabilit că într-o procedură de faliment, complexitatea acesteia nu poate justifica acordarea unor termene lungi pentru a asigura examinarea cauzei (cauza *Michele Tedesco* împotriva *Italiei*, nr. 44.425/98, 27 februarie 2001, *Zanasi* împotriva *Italiei*, nr. 44.462/98, 1 martie 2001, *Meneghini* împotriva *Italiei*, nr. 51.677/99, 11 decembrie 2001) iar elemente precum complexitatea cauzei, comportamentul părților dar și al autorităților implicate pot fi analizate pentru a stabili caracterul rezonabil al duratei unei proceduri (în același sens, Cauza *Frydlender* împotriva *Franței* [MC], nr. 30.979/96, paragraful 43, CEDH 2000-VII). A conchis Curtea că o procedură de faliment care se derula de mai bine de 9 ani nu răspunde cerinței „termenului rezonabil"fiind excesivă. (*Cauza S.C. Concept Ltd. – S.R.L. și Manole* împotriva *României*, decizia din 22 noiembrie 2007 a fost publicată în M. Of. nr. 470/2011) disponibilă la adresa https://www.legalis.ro/2011/07/07/hotararea-cedo-in-cauza-s-c-concept-ltd-%E2%80%93-s-r-l-si-manole-impotriva-romaniei/ accesat la 01.03.2018. Statuări similare se regăsesc și în *Cauza Sedminek* împotriva *Sloveniei*, dec. din 24.01.2014, paragraful 48, publicată http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-127217 [accesată la 01.03.2018].
13. Art. 1492 C. civ.
14. Legea privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite nr. 77/2016, publicată în M. Of. nr. 330 din 28 aprilie 2016.
15. L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București 2012, p. 741; I. Ninu, *Noul Cod civil. Comentarii, doctrină și jurisprudență*, vol. II, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 829; P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
16. Art. 133 alin. (5) lit. E) din Legea nr. 85/2014;
17. S.M. Miloș, St. Dumitru, A. Deli-Diaconescu, în Bufan R., Deli-Diaconescu A., Sărăcuț M. (coord.), *Tratat practic de insolvență, vol. I, ed. a 2-a revizuită și adăugită*, București, Ed. Hamangiu, 2022;.
18. Detalierea procedurii privind darea în plată s-a realizat prin Decizia Curții Constituționale nr. 623 din data de 25.10.2016; Aurelian Murgoci-Luca, *Legea dării în plată. Practică judiciară adnotată*, Ed. Hamangiu, București, 2017; V. Bozeșan (coord.), *Legea nr. 77/2016 privind darea în plată. Comentarii pe articole*, Ed. Universul Juridic, București, 2017.
19. https://www.rejust.ro/intern/3925d539g?highlight_phrase=adaptare%20contract&highlight_phrase=risc%20valutar&highlight_phrase=dare%20in%20plata accesata la 02.03.2025
20. https://www.rejust.ro/intern/de7d25979?highlight_phrase=adaptare%20contract&highlight_phrase=risc%20valutar&highlight_phrase=/%C3%AEnghe%C8%9Barea%20cursului%20de%20schimb%20CHF%20%E2%80%93%20LEU accesat la 02.03.2025

Despre autor:

Mihaela SĂRĂCUȚ,
doctor în drept, cadru didactic asociat,
Facultatea de Drept,
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, România,
ROR: https://ror.org/02rmd1t30,
Judecător, Curtea de Apel Cluj,
mihaelasaracut@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0003-1308-9107

About the author:

Mihaela SĂRĂCUȚ,
doctor of law, Associate Lecturer,
Faculty of Law,
Babeș-Bolyai University, Cluj, Romania,
ROR: https://ror.org/02rmd1t30,
Judge, Cluj Court of Appeal,
mihaelasaracut@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0003-1308-9107

Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova
Scientific Annals of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

CZU: 343.98:004

CRIMINALISTICA DIGITALĂ ÎN COMBATEREA FRAUDELOR

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar

Lucrarea analizează criminalistica digitală ca direcție integrată în criminalistica generală, adaptată noilor realități tehnologice generate de criminalitatea informatică. Sunt evidențiate particularitățile urmelor electronice – natura nemterială, instabilitatea, dependența de mediul tehnologic – și aspecte generale ale metodologiei de lucru cu acestea: descoperirea, fixarea, ridicarea și conservarea. Articolul propune o clasificare riguroasă a fraudelor informatice și cibernetice, evidențiind importanța cooperării internaționale și necesitatea formării specialiștilor în criminalistica digitală, în contextul provocărilor juridice actuale.

Cuvinte-cheie: criminalistică digitală, urme electronice, fraudă informatică, tehnologie, investigare.

DIGITAL FORENSICS IN COMBATING FRAUD

Constantin RUSNAC,
PhD, Associate Professor

The paper analyzes digital forensics as an integrated branch of general forensic science, adapted to the new technological realities generated by cybercrime. It highlights the specific characteristics of electronic traces—such as their immaterial nature, volatility, and dependence on the technological environment—as well as general aspects of the methodology applied in handling them: identification, documentation, collection, and preservation. The article proposes a rigorous classification of computer and cyber frauds, emphasizing the importance of international cooperation and the necessity of training specialists in digital forensics, in the context of current legal challenges.

Key words: digital criminalistics, electronic traces, computer fraud, technology, investigation.

1. INTRODUCERE

Proliferarea tehnologiilor digitale a determinat o transformare profundă a mediului în care se manifestă comportamentele infracționale. În acest context, criminalistica digitală s-a conturat ca o direcție specializată a științelor criminalistice, oferind un cadru metodologic și tehnic indispensabil în descoperirea, analizarea și valorificarea probelor de natură electronică. Investigarea fraudelor comise prin mijloace informatice presupune „aplicarea unor tehnici avansate de descoperire, conservare și examinare a urmelor electronice, în vederea stabilirii mecanismului infracțional și stabilirii persoanelor implicate"[8, p.4].

Formele moderne de fraudă – de la accesul neautorizat la sisteme informatice și manipularea datelor electronice, până la utilizarea ilegală a instrumentelor de plată și a identităților digitale – ridică provocări semnificative organelor de urmărire penală. Aceste fapte, caracterizate prin mobilitate, disimulare și sofisticare tehnologică, necesită o abordare criminalistică adaptată realităților cibernetice. În acest sens,

1. INTRODUCTION.

The proliferation of digital technologies has led to a profound transformation of the environment in which criminal behaviors manifest. In this context, digital forensics has emerged as a specialized branch of forensic sciences, providing an essential methodological and technical framework for discovering, analyzing, and utilizing electronic evidence. The investigation of fraud committed through digital means requires the "application of advanced techniques for identifying, preserving, and examining electronic traces, with the purpose of establishing the criminal mechanism and identifying the persons involved" [8, p.4].

Modern forms of fraud—ranging from unauthorized access to information systems and manipulation of electronic data to the illicit use of payment instruments and digital identities—pose significant challenges to law enforcement authorities. These offenses, characterized by mobility, concealment, and technological sophistication, necessitate a forensic approach tailored to cyber realities. In this regard, digital

criminalistica digitală facilitează obținerea unui material probator relevant, contribuind la reconstituirea procesului infracțional și la fundamentarea acțiunilor procesual-penale.

Mai mult decât atât, evoluția continuă a mediului digital impune actualizarea constantă a metodelor criminalistice, precum și dezvoltarea cooperării interinstituționale între experți în domeniul juridic, tehnologic și investigativ. Eficacitatea reacției penale împotriva fraudelor informatice depinde, astfel, de capacitatea sistemului judiciar de a integra instrumentele criminalisticii digitale într-un cadru procedural riguros și adaptat cerințelor probatorii contemporane.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Articolul științific se bazează preponderent pe o metodologie calitativă, specifică cercetării teoretico-aplicative din domeniul criminalisticii. Autorul utilizează analiza conceptuală și deductivă, integrând elemente de doctrină și interpretare criminalistică, pentru a evidenția particularitățile criminalisticii digitale și aplicabilitatea acesteia în investigarea fraudelor informatice.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

În contextul contemporan, marcat de o expansiune accelerată a fenomenelor infracționale în mediul virtual, se impune o reconsiderare a modului în care criminalistica se adaptează noilor realități tehnologice. În viziunea noastră, criminalistica digitală trebuie privită nu ca un domeniu izolat, ci ca o direcție specializată, integrată organic în structura criminalisticii generale.

În primul rând, criminalistica digitală reprezintă aplicarea adaptată a metodelor, principiilor și tehnicilor criminalistice în sfera datelor informatice, a urmelor electronice și a dispozitivelor digitale implicate în activități infracționale. Această subramură se axează pe analiza și valorificarea elementelor probatorii în format digital, fără a contraveni paradigmelor deja consacrate ale criminalisticii.

Tot în această ordine de idei, considerăm că delimitarea criminalisticii digitale ca domeniu separat ar putea genera un dezechilibru metodologic și o ruptură artificială între investigarea clasică și cea digitală. În fond, obiectivul criminalisticii rămâne același – identificarea, fixarea, conservarea, examinarea și interpretarea

forensics facilitates the collection of relevant evidence, contributing to the reconstruction of criminal activities and the substantiation of procedural and judicial actions.

Moreover, the continuous evolution of the digital environment requires the constant updating of forensic methods, as well as the development of interinstitutional cooperation between experts in legal, technological, and investigative fields. The effectiveness of the criminal justice response to cyber frauds thus depends on the judiciary's ability to integrate digital forensic tools within a rigorous procedural framework, adapted to contemporary evidentiary requirements.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

The scientific article is predominantly based on a qualitative methodology, specific to the theoretical and applied research in the field of criminalistics. The author employs conceptual and deductive analysis, integrating elements of doctrine and criminalistic interpretation, in order to highlight the particularities of digital criminalistics and its applicability in the investigation of cyber frauds.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

In the contemporary context, marked by an accelerated expansion of criminal phenomena in the virtual environment, there is a pressing need to reconsider the way criminalistics adapts to new technological realities. In our view, digital criminalistics should not be seen as an isolated field, but rather as a specialized direction, organically integrated within the structure of general criminalistics.

First and foremost, digital criminalistics represents the adapted application of criminalistic methods, principles, and techniques in the realm of computer data, electronic traces, and digital devices involved in criminal activities. This subfield focuses on the analysis and exploitation of digital evidence, without contravening the already established paradigms of criminalistics.

In this regard, we believe that delimiting digital criminalistics as a separate field could generate a methodological imbalance and an artificial divide between classical and digital investigations. Ultimately, the goal of criminal-

urmelor relevante pentru descoperirea adevărului în procesul penal, indiferent de suportul acestora.

Mai mult, criminalistica digitală nu se constituie într-un sistem științific de sine stătător, ci într-un ansamblu de procedee și metode adaptate specificului tehnologic. Astfel, competențele sale se dezvoltă într-un cadru interdisciplinar, dar se subsumează, în mod firesc, criminalisticii generale. Existența unor instrumente tehnice și metodologii distincte nu poate justifica, în opinia noastră, o autonomizare conceptuală, ci doar recunoașterea unui specific profesional care se exprimă în cadrul aceluiași sistem investigativ.

Totodată, trebuie subliniat că metodele utilizate în criminalistica digitală nu sunt în totalitate noi, ci adesea reprezintă extensii sau adaptări ale celor clasice – precum fixarea urmelor, documentarea probelor ori reconstrucția activităților infracționale – transpuse în registrul digital. Astfel, se menține continuitatea epistemologică a disciplinei, chiar dacă se diversifică instrumentarul tehnic.

Prin urmare, din perspectiva noastră, criminalistica digitală se afirmă ca o ramură aplicativă a criminalisticii, al cărei specific este determinat de suportul probatoriu și mediul de manifestare a infracțiunii, nu de o autonomie științifică absolută. Această abordare unitară este esențială pentru asigurarea coerenței actului de investigare și pentru consolidarea eficienței procesului penal într-o societate tot mai digitalizată.

În evoluția actuală a criminalității, probele digitale au devenit tot mai frecvent utilizate în cadrul investigațiilor penale, în special în cauzele care implică infracțiuni comise prin intermediul tehnologiei informației – precum frauda informatică [11, p.116-117], accesul ilegal la sisteme informatice, compromiterea datelor sau spălarea banilor prin rețele virtuale. În opinia noastră, cunoașterea caracteristicilor specifice ale acestui tip de probe este esențială pentru a le putea utiliza corect în procesul penal, atât din punct de vedere criminalistic, cât și procedural.

În primul rând, una dintre trăsăturile principale ale probelor electronice este forma lor nematerială. Acestea nu sunt probe fizice, cum ar fi obiectele sau urmele vizibile, ci sunt reprezentate prin informații electronice stocate sau transmise prin intermediul unor dispozitive informatice. Astfel, ele nu pot fi percepute istics remains the same—identifying, securing, preserving, examining, and interpreting relevant traces to uncover the truth in criminal proceedings, regardless of their medium.

Moreover, digital criminalistics does not constitute an independent scientific system but rather a set of procedures and methods adapted to the technological specifics. Thus, its competencies develop within an interdisciplinary framework but naturally fall under the broader scope of general criminalistics. The existence of distinct technical tools and methodologies cannot justify, in our opinion, a conceptual autonomy, but rather the recognition of a professional specificity expressed within the same investigative system.

At the same time, it must be emphasized that the methods used in digital criminalistics are not entirely new but often represent extensions or adaptations of classical techniques—such as trace securing, evidence documentation, or crime reconstruction—applied in the digital realm. As such, the epistemological continuity of the discipline is maintained, even as the technical toolkit diversifies.

Therefore, from our perspective, digital criminalistics asserts itself as an applied branch of criminalistics, whose specificity is determined by the evidentiary medium and the environment in which the crime manifests, rather than by absolute scientific autonomy. This unified approach is crucial for ensuring the coherence of the investigative process and enhancing the effectiveness of criminal proceedings in an increasingly digitized society.

In the current evolution of criminality, digital evidence has become increasingly prevalent in criminal investigations, especially in cases involving crimes committed through information technology—such as cyber fraud, illegal access to computer systems, data compromise, or money laundering via virtual networks. In our opinion, understanding the specific characteristics of this type of evidence is essential for its correct use in criminal proceedings, both from a criminalistic and procedural standpoint.

First and foremost, one of the main characteristics of electronic evidence is its immaterial form. These are not physical evidence, like objects or visible traces, but are represented by electronic information stored or transmit-

pute direct cu simțurile, ci trebuie identificate și preluate cu ajutorul unor mijloace tehnice specifice. În acest context, criminalistica digitală furnizează metode concrete pentru identificarea, ridicarea și conservarea acestor urme electronice, astfel încât acestea să poată fi valorificate ca mijloace de probă în procesul penal.

În același context, trebuie evidențiată fragilitatea și instabilitatea probelor digitale. „Acestea pot fi modificate, șterse sau alterate într-un timp foarte scurt, fie intenționat, fie din eroare tehnică. De aceea, este esențial ca organele de urmărire penală să intervină prompt, folosind metode criminalistice de documentare și conservare, cum ar fi realizarea copiilor de siguranță (clonarea suporturilor digitale), capturarea sesiunilor de utilizare sau generarea fișierelor de integritate (hash-uri)"[3]. Fără aceste măsuri, se poate compromite valoarea probatorie a informațiilor digitale.

O altă trăsătură importantă este dependența probelor digitale de mediul tehnologic. Acestea nu pot fi analizate și interpretate în afara contextului tehnic care le-a generat. Prin urmare, ele trebuie extrase și prezentate într-o formă clară și inteligibilă pentru a putea fi folosite în procesul penal. Criminalistica contribuie esențial la această etapă, prin metode care permit transpunerea conținutului digital într-un format probator relevant și verificabil.

În opinia noastră, trebuie acordată o atenție deosebită și riscului de modificare sau contrafacere a probelor electronice. Datorită naturii tehnice a acestor informații, ele pot fi copiate sau alterate cu ușurință. Din acest motiv, este obligatoriu să se respecte principiile criminalistice referitoare la lanțul de custodie – adică documentarea completă a modului în care proba a fost ridicată, păstrată, analizată și prezentată în proces. Doar astfel se poate garanta că proba digitală nu a fost modificată și că reflectă realitatea faptică.

Totodată, un aspect deosebit de important este dificultatea de a stabili cu certitudine sursa unei probe electronice. Spre deosebire de probele clasice, care pot fi legate relativ direct de o persoană (de exemplu, o amprentă digitală sau un obiect lăsat la locul faptei), în cazul probelor digitale este necesară o analiză detaliată pentru a demonstra legătura dintre un document electronic sau o activitate informatică și autorul presupus al faptei. Această atribuție se realizează prin corelarea urmelor digitale cu

ted through computer devices. Therefore, they cannot be directly perceived by the senses and must be identified and collected using specific technical means. In this context, digital criminalistics provides concrete methods for identifying, retrieving, and preserving these electronic traces so that they can be utilized as evidence in criminal proceedings.

In the same context, the fragility and instability of digital evidence must be highlighted. "These can be modified, deleted, or altered in a very short time, either intentionally or due to technical error. Therefore, it is essential that criminal investigation authorities intervene promptly, using criminalistic documentation and preservation methods, such as creating backup copies (cloning digital media), capturing usage sessions, or generating integrity files (hashes)." Without these measures, the evidentiary value of digital information can be compromised.

Another important characteristic is the dependence of digital evidence on the technological environment. These cannot be analyzed and interpreted outside the technical context that generated them. Therefore, they must be extracted and presented in a clear and intelligible form in order to be used in criminal proceedings. Criminalistics plays a crucial role in this stage by providing methods that allow the conversion of digital content into a relevant and verifiable evidentiary format.

In our opinion, particular attention should be given to the risk of modification or counterfeiting of electronic evidence. Due to the technical nature of this information, it can be easily copied or altered. For this reason, it is mandatory to respect the criminalistic principles regarding the chain of custody—namely, the complete documentation of how the evidence was collected, preserved, analyzed, and presented in court. Only in this way can it be guaranteed that the digital evidence has not been altered and that it reflects the factual reality.

Moreover, an especially important aspect is the difficulty in establishing the source of digital evidence with certainty. Unlike classic evidence, which can be directly linked to a person (for example, a fingerprint or an object left at the crime scene), digital evidence re-

alte mijloace de probă – cum ar fi audierea, rapoartele de expertiză etc.

În această ordine de idei, criminalistica are un rol central în valorificarea judiciară a probelor digitale, deoarece doar prin aplicarea unor metode riguroase se poate asigura că acestea respectă cerințele legale de autenticitate, integritate, proveniență și relevanță pentru cauza penală.

În contextul digitalizării accelerate a societății, fraudele informatice și cibernetice au cunoscut o diversificare semnificativă, devenind una dintre cele mai dinamice forme ale criminalității moderne. În opinia noastră, pentru a asigura o reacție penală eficientă și o investigare criminalistică adecvată, este necesară o clasificare riguroasă a acestor infracțiuni, în funcție de elementele structurale, modul de operare și specificul mijloacelor tehnice utilizate.

În primul rând, considerăm oportună delimitarea terminologică între **frauda informatică** și **frauda cibernetică**, termeni care în practică sunt adesea utilizați interschimbabil, deși reflectă nuanțe distincte. Frauda informatică [5] presupune folosirea unui sistem informatic ca instrument principal în comiterea faptei, în timp ce frauda cibernetică [1, p.85-86] are o arie mai extinsă, incluzând și atacurile asupra infrastructurilor informatice sau asupra fluxurilor de date din spațiul virtual.

În această ordine de idei, o primă clasificare poate fi realizată **în funcție de obiectul vizat**:

• **Fraude orientate asupra datelor** – cum ar fi furtul de identitate digitală, falsificarea datelor informatice, interceptarea neautorizată a comunicațiilor sau manipularea bazelor de date.

• **Fraude orientate asupra resurselor tehnice** – incluzând accesul ilegal la sisteme informatice, utilizarea neautorizată a rețelelor, infectarea cu programe malițioase (malware, spyware, ransomware).

• **Fraude asupra tranzacțiilor financiare** – cele mai frecvente în practica judiciară, precum compromiterea cardurilor bancare, phishing-ul, clonarea datelor de autentificare și deturnarea transferurilor electronice.

Totodată, în același context, frauda cibernetică poate fi clasificată **în funcție de modul de operare (modus operandi** [2, p.74-78]**)**, ceea ce are o relevanță majoră din punct de vedere criminalistic, întrucât permite conturarea profilului făptuitorului și stabilirea tipologiei

quires a detailed analysis to demonstrate the connection between an electronic document or computer activity and the alleged perpetrator. This task is accomplished by correlating digital traces with other forms of evidence—such as testimony, expert reports, etc.

In this regard, criminalistics plays a central role in the judicial use of digital evidence, as only through the application of rigorous methods can it be ensured that this evidence meets the legal requirements of authenticity, integrity, provenance, and relevance to the criminal case.

In the context of the accelerated digitization of society, cyber and computer frauds have seen significant diversification, becoming one of the most dynamic forms of modern criminality. In our opinion, to ensure an effective criminal response and proper criminalistic investigation, a rigorous classification of these offenses is necessary, based on structural elements, modus operandi, and the specific technical means employed.

First and foremost, we find it useful to establish a terminological distinction between computer fraud and cyber fraud, terms that are often used interchangeably in practice, despite reflecting distinct nuances. **Computer fraud** involves the use of a computer system as the primary tool in the commission of the offense, while **cyber fraud** encompasses a broader scope, including attacks on information infrastructures or data flows in the virtual space.

In this context, an initial classification can be made based on the targeted object:

• **Frauds targeting data** – such as digital identity theft, falsification of computer data, unauthorized interception of communications, or manipulation of databases.

• **Frauds targeting technical resources** – including illegal access to computer systems, unauthorized use of networks, infection with malicious software (malware, spyware, ransomware).

• **Frauds involving financial transactions** – the most common in judicial practice, such as compromising bank cards, phishing, cloning authentication data, and diverting electronic transfers.

At the same time, in the same context, **cyber fraud** can be classified based on the modus operandi (modus operandi), which is of major relevance from a criminalistics standpoint,

infracționale:

• **Fraude cu caracter manipulatoriu** – unde făptuitorul obține date confidențiale [9, p.20] prin înșelăciune, cum este cazul tehnicilor de phishing sau inginerie socială.

• **Fraude de tip invaziv** – prin compromiterea directă a sistemelor informatice (hacking, exploatarea vulnerabilităților, accesul fără drept).

• **Fraude automate** – realizate prin utilizarea de software specializat, cum ar fi roboții de tranzacționare frauduloasă sau programele de extragere automată a datelor.

• În opinia noastră, o altă clasificare relevantă este cea **după nivelul de organizare al activității infracționale**:

• **Fraude individuale sau oportuniste**, comise de persoane izolate, cu un nivel relativ redus de pregătire tehnică.

• **Fraude comise în cadrul grupărilor infracționale organizate**, caracterizate prin distribuția clară a rolurilor (programatori, operatori, spălători de bani digitali etc.), utilizarea unor instrumente criptate și desfășurarea acțiunilor în mai multe jurisdicții.

Această diferențiere are implicații directe asupra **complexității investigației criminalistice**, întrucât fraudele comise în mod organizat presupun o metodologie investigativă mai avansată, implicând cooperarea internațională, analiza sistematică a urmelor digitale și utilizarea expertizelor tehnico-informatice.

De asemenea, considerăm utilă și o clasificare **în funcție de gradul de disimulare și detectabilitate a faptei**:

• **Fraude evidente**, ușor de observat de către victime sau operatorii sistemelor informatice.

• **Fraude ascunse**, disimulate prin tehnologii avansate, care necesită o descoperire criminalistică atentă și utilizarea unor metode specializate de detecție.

În esență, clasificarea fraudelor informatice și cibernetice nu este doar un demers teoretic, ci are o valoare practică directă în plan investigativ. Prin delimitarea categoriilor de fapte, criminalistica poate contribui la construirea unor strategii adecvate de cercetare penală, la identificarea rapidă a făptuitorilor și la asigurarea unui probatoriu complet și legal. Totodată, această clasificare permite organelor judiciare să stabilească proporționalitatea mijloacelor de investigație, gradul de periculozi-

as it allows for the profiling of the perpetrator and the establishment of an offense typology:

• **Manipulative frauds** – where the perpetrator obtains confidential data through deception, as is the case with phishing techniques or social engineering.

• **Invasive frauds** – through the direct compromise of computer systems (hacking, exploiting vulnerabilities, unauthorized access).

• **Automated frauds** – carried out through specialized software, such as fraudulent trading robots or automated data extraction programs.

In our opinion, another relevant classification is based on the level of organization of the criminal activity:

• **Individual or opportunistic frauds**, committed by isolated persons with a relatively low level of technical expertise.

• **Frauds committed within organized criminal groups**, characterized by a clear distribution of roles (programmers, operators, digital money launderers, etc.), the use of encrypted tools, and actions carried out across multiple jurisdictions.

This differentiation has direct implications on the complexity of the criminalistic investigation, as frauds committed in an organized manner require a more advanced investigative methodology, involving international cooperation, systematic analysis of digital traces, and the use of technical-informatic expertise.

Furthermore, we find it useful to classify based on the degree of concealment and detectability of the act:

• **Obvious frauds**, easily observed by victims or system operators.

• **Concealed frauds**, disguised through advanced technologies, requiring careful criminalistic discovery and the use of specialized detection methods.

In essence, the classification of cyber and computer frauds is not merely a theoretical exercise but has direct practical value in the investigative process. By delineating categories of offenses, criminalistics can contribute to the construction of appropriate criminal investigation strategies, the rapid identification of perpetrators, and the provision of complete and legally valid evidence. Moreover, this classification enables judicial authorities to determine the proportionality of investigative means, the

tate socială și particularitățile de intervenție în funcție de natura și complexitatea infracțiunii.

Clasificarea fraudelor informatice și cibernetice trebuie să devină un reper metodologic obligatoriu în cadrul procesului de investigare criminalistică, constituind o bază solidă pentru reacția penală eficientă într-o epocă dominată de transformările digitale.

Investigarea criminalistică a infracțiunilor informatice presupune aplicarea unui proces metodologic riguros, structurat pe etape clar delimitate, în vederea valorificării eficiente a urmelor digitale. În opinia noastră, fiecare etapă a acestui proces are o importanță esențială, întrucât orice neglijență sau eroare procedurală poate compromite integritatea probelor.

În același context, este necesar ca reprezentații organului de urmărire penală să trateze urmele electronice cu aceeași rigoare ca pe cele clasice, adaptând însă metodele criminalistice la specificul mediului digital.

Descoperirea urmelor electronice

În primul rând, etapa descoperirii presupune stabilirea existenței și localizării urmelor digitale, care pot reprezenta date, fișiere, loguri, coduri de acces, metadate sau activități înregistrate în sisteme informatice.

Spre deosebire de urmele clasice, cele digitale sunt intangibile, disimulate sau distribuite pe mai multe suporturi (hard disk, rețele cloud, telefoane inteligente etc.). De aceea, descoperirea acestora presupune utilizarea unor metode și tehnici specifice, cum ar fi:

- scanarea sistemelor informatice;
- analiza jurnalelor de sistem;
- verificarea istoricului comunicațiilor sau a conturilor utilizate.

În opinia noastră, această etapă implică atât cunoștințe criminalistice, cât și expertiză tehnică, fiind deseori realizată în colaborare cu specialiști IT.

Fixarea urmelor electronice

Odată descoperite, urmele digitale trebuie fixate cu acuratețe, pentru a fi introduse în circuitul probator. Fixarea constă în documentarea exactă a modului în care a fost identificată urma, a locației sale, a contextului în care a fost găsită și a structurii tehnice a suportului.

În acest sens, criminalistica utilizează procedee precum:

- fotografierea ecranului (screenshot-uri),
- redactarea procesului-verbal de constatare,

social danger level, and intervention specifics based on the nature and complexity of the offense.

The classification of cyber and computer frauds must become a mandatory methodological benchmark within the criminalistic investigation process, providing a solid foundation for an effective criminal response in an era dominated by digital transformations.

The criminalistic investigation of computer crimes requires the application of a rigorous methodological process, structured into clearly defined stages, in order to efficiently capitalize on digital traces. In our opinion, each stage of this process is of essential importance, as any negligence or procedural error may compromise the integrity of the evidence.

In the same context, it is necessary for representatives of the prosecuting authority to handle electronic traces with the same rigor as traditional evidence, while adapting criminalistic methods to the specificities of the digital environment.

Discovery of Electronic Traces

Firstly, the discovery stage involves establishing the existence and location of digital traces, which can represent data, files, logs, access codes, metadata, or recorded activities in computer systems.

Unlike physical traces, digital ones are intangible, concealed, or distributed across multiple media (hard disks, cloud networks, smartphones, etc.). Therefore, their discovery requires the use of specific methods and techniques, such as:

- Scanning computer systems.
- Analyzing system logs.
- Verifying communication history or accounts used.

In our opinion, this stage requires both criminalistic knowledge and technical expertise, often carried out in collaboration with IT specialists.

Fixation of Electronic Traces

Once discovered, digital traces must be accurately fixed to be introduced into the evidentiary process. Fixation consists of the exact documentation of how the trace was identified, its location, the context in which it was found, and the technical structure of the medium.

In this regard, criminalistics employs methods such as:

• înregistrarea parametrilor tehnici relevanți.

Fixarea este un garant al transparenței și reproductibilității procesului de investigare, constituind o etapă indispensabilă pentru demonstrarea autenticității probei în instanță.

Ridicarea urmelor electronice

Etapa ridicării presupune extragerea fizică sau logică a datelor informatice stabilite anterior. Aceasta se realizează prin metode tehnice specializate, menite să evite alterarea conținutului informațional. În acest context, se utilizează:

• clonarea integrală a suporturilor digitale (copii forensice);

• exportarea fișierelor într-un format sigur;

• documentarea operațiunilor în procesul-verbal de ridicare etc.

În opinia noastră, ridicarea trebuie să respecte principiul non-alterării probei, astfel încât orice modificare produsă asupra conținutului original să poată fi exclusă cu certitudine. Totodată, trebuie respectate prevederile legale privind autorizarea percheziților informatice și a extragerii de date.

Conservarea urmelor electronice

Un element esențial al procesului criminalistic este păstrarea probelor într-un mod sigur și controlat. Urmele digitale sunt extrem de vulnerabile la modificări, ștergeri sau atacuri cibernetice, motiv pentru care se impune aplicarea unor măsuri riguroase de conservare:

• criptarea datelor extrase;

• utilizarea dispozitivelor de stocare securizate;

• păstrarea în laboratoare certificate;

• respectarea lanțului de custodie.

În această ordine de idei, criminalistica digitală se bazează pe trasabilitatea completă a fiecărei operațiuni efectuate asupra probei, pentru a garanta integritatea acesteia până la prezentarea în fața instanței.

În procesul de investigare a infracțiunilor informatice, utilizarea metodelor și tehnicilor criminalistice adecvate este esențială pentru obținerea unor dovezi digitale solide. Aceste metode trebuie să fie alese cu atenție, în funcție de specificul probelor și de obiectivele investigației. În opinia noastră, tehnicile moderne, cum ar fi imaging, carving, analiza metadatelor și timeline analysis, joacă un rol crucial în descoperirea și conservarea probelor elec-

• Screenshotting (taking screenshots).

• Drafting the minutes of observation.

• Recording relevant technical parameters.

Fixation guarantees the transparency and reproducibility of the investigative process, being an indispensable stage for demonstrating the authenticity of the evidence in court.

Seizure of Electronic Traces

The seizure stage involves the physical or logical extraction of the previously identified computer data. This is done using specialized technical methods that avoid altering the informational content. In this context, the following techniques are used:

• Complete cloning of digital media (forensic copies).

• Exporting files to a secure format.

• Documenting operations in the seizure minutes.

In our opinion, the seizure must adhere to the principle of non-alteration of evidence, so that any modification of the original content can be definitively excluded. Moreover, the legal provisions concerning the authorization of digital searches and data extraction must be respected.

Conservation of Electronic Traces

A crucial element of the criminalistic process is the safe and controlled preservation of evidence. Digital traces are extremely vulnerable to modifications, deletions, or cyberattacks, which is why rigorous conservation measures must be implemented:

• Data encryption.

• Using secure storage devices.

• Keeping evidence in certified laboratories.

• Ensuring chain of custody integrity.

In this regard, digital criminalistics relies on the complete traceability of every operation performed on the evidence to ensure its integrity until it is presented in court.

The Use of Criminalistic Methods in the Investigation of Computer Crimes

In the investigation of computer crimes, the use of appropriate criminalistic methods and techniques is essential for obtaining solid digital evidence. These methods must be carefully selected based on the nature of the evidence and the objectives of the investigation. In our opinion, modern techniques such as imaging, carving, metadata analysis, and timeline

tronice.

Imagingul, cunoscut și sub denumirea de clonare forensică, reprezintă o tehnică fundamentală în investigarea probelor digitale, fiind esențială pentru salvarea și protejarea datelor originale de pe dispozitivele informatice. Prin această metodă, se realizează o copie exactă a unui dispozitiv de stocare, cum ar fi un hard disk sau un server, care include atât datele vizibile, cât și informațiile ascunse (fișiere șterse, date fragmentate etc.).

În opinia noastră, imagingul este absolut necesar, având în vedere că integritatea probelor trebuie păstrată intactă pe întreaga durată a procesului judiciar. De asemenea, se asigură faptul că analiza ulterioară a datelor se poate face fără riscul de a modifica sau corupe probele originale.

Imagingul poate fi realizat prin software specializat, care creează o copie bit cu bit a întregului sistem de fișiere. În acest fel, investigatorul poate examina datele fără a interveni direct asupra dispozitivului original, ceea ce asigură protecția și respectarea principiului integrității probelor.

Carving (Recuperarea fișierelor șterse) reprezintă o tehnică utilizată pentru recuperarea fișierelor șterse sau corupte de pe dispozitivele de stocare. Spre deosebire de alte metode de recuperare, carvingul nu depinde de structura sistemului de fișiere, ceea ce înseamnă că poate extrage fișiere chiar și atunci când acestea nu mai sunt indexate sau când informațiile despre locația acestora au fost pierdute.

Carvingul presupune analizarea sector cu sector a unui dispozitiv de stocare pentru a localiza și extrage fișierele pe baza semnăturilor acestora (headere, structuri de fișiere etc.). Acest proces poate fi esențial în investigarea unor infracțiuni informatice, unde datele au fost șterse intenționat de făptuitori pentru a ascunde urmele activității lor ilegale.

În opinia noastră, carvingul este o tehnică care trebuie utilizată cu mare atenție, deoarece există riscul de a extrage fișiere irelevante sau corupte. Totuși, pentru procurori și anchetatori, aceasta reprezintă o metodă de recuperare completă a informațiilor, esențială în procesul de probatoriu digital.

Analiza metadatelor.

Metadatele sunt informațiile ascunse care descriu caracteristicile unui fișier digital, fără a face parte din conținutul acestuia. Aces-

analysis play a crucial role in the discovery and preservation of electronic evidence.

Imaging (Forensic Cloning)

Imaging, also referred to as forensic cloning, is a fundamental technique in the investigation of digital evidence, essential for preserving and protecting the original data from computing devices. Through this method, an exact copy of a storage device, such as a hard drive or server, is made, encompassing both visible data and hidden information (deleted files, fragmented data, etc.).

In our opinion, imaging is absolutely necessary, as it ensures the integrity of the evidence remains intact throughout the entire judicial process. It also ensures that subsequent analysis of the data can be conducted without the risk of modifying or corrupting the original evidence.

Imaging is performed using specialized software, which creates a bit-by-bit copy of the entire file system. In this manner, investigators can examine the data without directly intervening with the original device, thus ensuring the protection of the evidence and upholding the principle of integrity.

Carving (File Recovery)

Carving is a technique used to recover deleted or corrupted files from storage devices. Unlike other recovery methods, carving does not depend on the file system structure, meaning it can extract files even when they are no longer indexed or when location information has been lost.

Carving involves analyzing a storage device sector by sector to locate and extract files based on their signatures (headers, file structures, etc.). This process can be essential in investigating cybercrimes, where data may have been intentionally deleted by perpetrators to conceal traces of their illegal activities.

In our opinion, carving must be employed with great caution, as there is a risk of recovering irrelevant or corrupted files. Nonetheless, for prosecutors and investigators, it represents a method of complete information recovery, essential in the process of digital evidence gathering.

Metadata Analysis

Metadata refers to the hidden information that describes the characteristics of a digi-

tea pot include date precum data și ora creării, autorul fișierului, locația unde a fost salvat, istoricul modificărilor și multe altele. În multe cazuri, metadatele sunt extrem de utile pentru reconstruirea activităților informatice ale unei persoane, precum și pentru stabilirea legăturilor temporale între diferite evenimente.

Analiza metadatelor poate ajuta în identificarea sursei și autenticității unui fișier, fiind o tehnică esențială în procesul de investigare criminalistică. De exemplu, în cazul unei fraude financiare informatice, analiza metadatelor poate dezvălui dacă documentele au fost create sau modificate înainte de a fi prezentate ca probă în fața instanței. În opinia noastră, analiza metadatelor oferă un punct de plecare pentru aprofundarea cercetării, permițând investigarea unui fișier în contextul său mai larg.

Totuși, trebuie subliniat faptul că metadatele pot fi modificate sau eliminate de utilizatorii avansați sau de programele de ștergere, iar o corelare a acestora cu alte dovezi este esențială pentru validarea lor.

Timeline analysis (Analiza cronologică a activităților) sau analiza cronologică, reprezintă procesul de reconstruire a unei linii temporale a activităților informatice pe baza datelor și a fișierelor stocate pe un dispozitiv. Această tehnică permite investigarea evenimentelor dintr-o perioadă dată și este utilă pentru a identifica relațiile de cauzalitate, succesiunea activităților și pentru a stabili momentul în care au avut loc infracțiunile.

Prin **analiza cronologică**, investigatorii pot înțelege tiparul de comportament al infractorilor, cum ar fi orele la care au fost realizate accesările neautorizate, modificările aduse fișierelor sau transferurile de date suspecte. Această tehnică este deosebit de utilă în cazurile în care faptele infracționale sunt legate de activități desfășurate pe o perioadă mai lungă de timp.

Analiza cronologică este o metodă foarte eficientă pentru a corobora dovezile digitale cu alte probe fizice, precum mărturiile martorilor sau documentele tradiționale. De asemenea, această tehnică ajută la evidențierea măsurilor de precauție sau ascundere aplicate de făptuitori.

Provocările actuale [4, p.99-104], cu referire la subiectul vizat sunt, în opinia noastră, multiple și complexe. În acest context, investigațiile digitale sunt esențiale pentru a aduna dovezi solide, iar evoluțiile tehnologice, dar și schimbări-

tal file without being part of its content. This can include data such as the file's creation date and time, author, location where it was saved, modification history, and much more. In many cases, metadata is extremely useful in reconstructing an individual's computing activities, as well as in establishing temporal connections between various events.

Metadata analysis can help identify the source and authenticity of a file, making it an essential technique in criminal investigations. For example, in cases of cyber financial fraud, metadata analysis can reveal whether documents were created or modified prior to being presented as evidence in court.

In our opinion, metadata analysis offers a starting point for further research, enabling investigation of a file within its broader context. However, it is crucial to note that metadata can be modified or deleted by advanced users or deletion programs, and therefore, correlating this data with other evidence is essential for validating its accuracy.

Timeline Analysis

Timeline analysis involves the process of reconstructing a chronological sequence of computing activities based on data and files stored on a device. This technique allows for the investigation of events over a specific period, and is useful for identifying causal relationships, the sequence of activities, and for establishing when the criminal activities occurred.

This technique is valuable in uncovering the sequence of events related to cybercrimes, as it helps track actions taken by perpetrators and reveals the key moments when illegal activities took place.

Chronological Analysis

Through chronological analysis, investigators can gain insight into the criminal behavior patterns, such as the times when unauthorized access occurred, modifications made to files, or suspicious data transfers. This technique is particularly useful in cases where criminal activities span over an extended period.

Chronological analysis is a highly effective method for corroborating digital evidence with other physical evidence, such as witness testimonies or traditional documents. Additionally, this technique helps to highlight the precautions or concealment measures em-

le din cadrul legislației internaționale, impun o adaptare constantă a metodelor și tehnicilor criminalistice. Este imperios necesar să abordăm, în mod detaliat, problemele juridice și probatorii, dar și necesitatea formării specialiștilor în criminalistica digitală, ca direcții de dezvoltare ale acestui domeniu.

Probleme juridice și probatorii în investigarea digitală

În opinia noastră, una dintre principalele dificultăți în combaterea criminalității informatice o reprezintă problemele juridice și probatorii care pot apărea în cursul investigațiilor digitale. Aceste provocări sunt direct legate de natura particulară a dovezilor digitale și de reglementările juridice care trebuie să le guverneze.

Un prim aspect juridic important se referă la legalitatea obținerii probelor digitale. Deși tehnologia avansează rapid, multe dintre reglementările legale sunt încă insuficient de clare în ceea ce privește manipularea probelor digitale, protejarea drepturilor fundamentale ale persoanelor și respectarea normelor internaționale privind confidențialitatea datelor. De exemplu, într-o investigație de hacking, poate apărea întrebarea dacă este legal să se acceseze un server al unei persoane sau al unei companii fără consimțământul acesteia, chiar și în condițiile unui mandat de percheziție.

Un alt aspect este integritatea probelor digitale, care trebuie păstrată în timpul întregului proces de investigație, inclusiv în fazele de colectare, analiză și prezentare a acestora în instanță. Într-un sistem digital, există riscul ca dovezile să fie modificate, șterse sau corupte în timpul procesului de investigare. Prin urmare, respectarea unor norme stricte de chain of custody (lanțul de custodie) este esențială, iar investigatorii trebuie să aibă grijă ca niciun detaliu să nu fie compromis.

De asemenea, în ceea ce privește admisibilitatea [10, p.122] probelor digitale în instanță, provocările sunt multiple. Spre exemplu, probele digitale pot fi contestate pe motive de autenticitate sau integritate, iar evaluarea acestora poate depinde de expertiza tehnică a specialiștilor, ceea ce ridică provocări în privința înțelegerii probelor de către instanțele juridice. De asemenea, extragerea probelor din cloud sau de pe servere internaționale ridică întrebări referitoare la jurisdicția aplicabilă, precum și la drepturile de acces și protecția datelor personale.

ployed by perpetrators.

Current Challenges

In our opinion, the challenges related to the subject at hand are numerous and complex. In this context, digital investigations are essential for collecting solid evidence. Technological advancements, as well as changes in international legislation, necessitate constant adaptation of forensic methods and techniques. It is crucial to address, in detail, the legal and evidentiary issues, as well as the need for the training of specialists in digital forensics, as key directions for the development of this field.

Legal and Evidentiary Issues in Digital Investigations

In our opinion, one of the main difficulties in combating cybercrime lies in the legal and evidentiary challenges that may arise during digital investigations. These challenges are directly related to the particular nature of digital evidence and the legal frameworks that must govern them.

A key legal aspect concerns the legality of obtaining digital evidence. While technology advances rapidly, many legal regulations remain unclear regarding the handling of digital evidence, the protection of individuals' fundamental rights, and adherence to international data privacy standards. For instance, in a hacking investigation, the question may arise as to whether it is legal to access an individual's or company's server without their consent, even with a search warrant.

Another issue pertains to the integrity of digital evidence, which must be preserved throughout the entire investigative process, including during the collection, analysis, and presentation phases in court. In the digital environment, there is a risk that evidence may be altered, deleted, or corrupted during the investigative process. Therefore, strict adherence to the chain of custody is essential, and investigators must ensure that no detail is compromised.

Moreover, with regard to the admissibility of digital evidence in court, challenges abound. For example, digital evidence may be contested on grounds of authenticity or integrity, and its evaluation may depend on the technical expertise of specialists, which presents challenges in terms of how courts understand the evidence. Additionally, extracting evidence

Pentru a răspunde provocărilor actuale în domeniul criminalisticii digitale, în opinia noastră, o formare continuă și specializată a profesioniștilor din domeniu este absolut necesară. Fraudele informatice și alte tipuri de infracțiuni cibernetice sunt extrem de sofisticate și implică tehnologii avansate, de aceea investigatorii, procurorii și judecătorii trebuie să posede cunoștințe tehnice specifice pentru a înțelege și a analiza corect dovezile digitale.

În acest context, formarea specialiștilor în criminalistica digitală trebuie să includă, în mod obligatoriu, atât competențe tehnice, cât și cunoștințe juridice. Investigatorii trebuie să fie instruiți nu doar în utilizarea tehnologiilor de investigare digitală, cum ar fi analiza metadatelor, carvingul sau analiza cronologică, ci și în aplicarea normelor legale și a procedurilor judiciare specifice, astfel încât să poată asigura validitatea și admisibilitatea probelor în instanță.

Totodată, este necesară o cooperare interinstituțională între autoritățile de aplicare a legii, instituțiile educaționale și organizațiile internaționale care lucrează în domeniul criminalisticii digitale. În acest sens, formarea profesională trebuie să fie continuă și să includă schimburi de bune practici și standardizare la nivel internațional.

O altă provocare importantă în combaterea fraudelor informatice este cooperarea [12, p.62-67] internațională și interoperabilitatea tehnologică. Criminalitatea informatică nu se limitează la granițele naționale, iar infractorii cibernetici își desfășoară activitatea pe o scară globală. În acest context, în opinia noastră, colaborarea între instituțiile de aplicare a legii la nivel internațional este esențială pentru combaterea eficientă a infracțiunilor informatice.

„Aceasta presupune schimbul rapid de informații, resurse și expertiză între autoritățile din diferite state, având în vedere că infracțiunile informatice transnaționale pot implica persoane sau organizații care operează pe mai multe jurisdicții" [7]. Organizațiile internaționale precum Interpol, Europol sau FBI joacă un rol important, oferind suport tehnic și logistic, precum și acces la baze de date comune.

În plus, interoperabilitatea tehnologică este crucială pentru ca autoritățile să poată colabora eficient. Diferitele sisteme informatice și instrumentele de investigare digitală trebuie să fie compatibile și să permită schimbul rapid

from the cloud or international servers raises questions regarding the applicable jurisdiction, as well as access rights and personal data protection.

To address the current challenges in digital forensics, we believe that continuous and specialized training for professionals in the field is absolutely necessary. Cyberfrauds and other types of cybercrimes are highly sophisticated and involve advanced technologies. Therefore, investigators, prosecutors, and judges must possess specific technical knowledge to correctly understand and analyze digital evidence.

In this context, training specialists in digital forensics must include both technical skills and legal knowledge. Investigators need to be trained not only in the use of digital investigative technologies such as metadata analysis, carving, or chronological analysis, but also in the application of legal standards and judicial procedures, so they can ensure the validity and admissibility of evidence in court.

Furthermore, interinstitutional cooperation between law enforcement authorities, educational institutions, and international organizations working in digital forensics is required. In this regard, professional training must be continuous and include exchanges of best practices and international standardization.

Another important challenge in combating cyber fraud is international cooperation and technological interoperability. Cybercrime does not respect national borders, and cybercriminals operate on a global scale. In our opinion, collaboration between law enforcement agencies at the international level is essential for the effective combating of cybercrime.

"This requires the rapid exchange of information, resources, and expertise between authorities from different countries, given that transnational cybercrimes can involve individuals or organizations operating across multiple jurisdictions" [7]. International organizations such as Interpol, Europol, or the FBI play a key role by providing technical and logistical support, as well as access to shared databases.

Additionally, technological interoperability is crucial for authorities to collaborate effectively. Different computer systems and digital investigation tools must be compatible and enable the rapid exchange of data between

de date între țări, pentru ca traseele digitale ale infracțiunilor să poată fi urmărite și analizate în timp real.

În opinia noastră, această cooperare internațională și interoperabilitatea tehnologică trebuie să fie însoțite de progrese legislative, pentru a asigura un cadru uniform și clar în privința procesului de investigare, protecției datelor și respectării drepturilor fundamentale.

4. CONCLUZII

Criminalistica digitală reprezintă o ramură indispensabilă a investigării moderne, adaptată complexității și dinamicii infracționalității informatice. Din analiza efectuată rezultă că urmele digitale, prin caracteristicile lor specifice – imaterialitate, fragilitate, dependență tehnologică – impun metode criminalistice riguroase și specializate pentru a garanta integritatea și relevanța probatorie. Investigarea infracțiunilor informatice necesită un cadru metodologic clar structurat, completat de instrumente tehnice avansate. Totodată, eficiența reacției penale depinde de formarea continuă a specialiștilor și de cooperarea interinstituțională și internațională. Criminalistica digitală nu trebuie privită ca un domeniu autonom, ci ca o extensie funcțională a criminalisticii generale, integrată coerent în sistemul investigativ penal contemporan.

countries, so that the digital traces of crimes can be tracked and analyzed in real time.

In our opinion, this international cooperation and technological interoperability must be accompanied by legislative progress to ensure a uniform and clear framework regarding the investigation process, data protection, and the respect for fundamental rights.

4. CONCLUSIONS

Digital forensics is an indispensable branch of modern investigations, adapted to the complexity and dynamics of cybercrime. From the analysis conducted, it results that digital traces, due to their specific characteristics—intangible, fragile, and technologically dependent—require rigorous and specialized forensic methods to ensure the integrity and evidentiary relevance. Investigating cybercrimes requires a clearly structured methodological framework, complemented by advanced technical tools. Furthermore, the effectiveness of criminal justice responses depends on the continuous training of specialists and interinstitutional and international cooperation. Digital forensics should not be viewed as an autonomous field, but rather as a functional extension of general forensics, coherently integrated into the contemporary criminal investigative system.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. BURUC Al., NISTOR D. Securitatea cibernetică și securitatea națională. Cazul Republicii Moldova. In: Securitatea informațională, Ed. 10, 19 aprilie 2013, Chișinău. Chisinau, Moldova: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2013, Ediția 10.
2. CAPRIAN, Iurie. Mecanisme ale atacurilor cibernetice în domeniul bancar. In: Univers strategic, 2024, nr. 1(57).
3. CIOREA P. Considerații asupra percheziției informatice. În: Penalmenete/Relevante, nr. I, 2017. Paula-CIOREA-Consideratii-asupra-perchezitiei-informatice.pdf (accesat: 17.03.2025)
4. COJOCARU R., LISNIC S. Noi provocări în legislația cibernetică: evoluția infracțiunilor de prodecere, import, comercializare și punere ilegală la dispoziție a mijloacelor tehnice și produselor program. In: Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației, Ed. Volumul XI, 6 iunie 2024, Cahul. Cahul: Tipografia „CentroGrafic" SRL, Cahul, 2024, Vol.11, Partea I.
5. Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta la 23 noiembrie 2001. ratificată prin Legea RM Nr. 6 din 02-02-2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 37-40 art. 104 din 20-02-2009
6. Decizia (UE) 2023/436 de autorizare a statelor membre să ratifice, în interesul Uniunii Europene, cel de Al doilea protocol adițional la Convenția privind criminalitatea informatică. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32023D0436

(accesat: 03.03.2025)
7. ODAGIU Iu. Unele probleme și dificultăți în dezvoltarea cri minalisticii digitale. În: Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională, 05 decembrie 2024, ediția a IV-a. Chișinău, 2024.
8. POPA L. Metodica cercetării abuzului sexual în privința copiilor prin utilizarea tehnologiilor informaționale Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024.
9. PURICI, Dumitru. Evoluția Criminalității Cibernetice. In: Information Technologies and Security: 2012, 15-16 octombrie 2012, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare, 2012.
10. PURICI, Svetlana. Specificul activității speciale de investigație și acțiunii de urmărire penală întreprinse pentru administrarea probelor la cercetarea crimelor cibernetice. In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2015, nr. 11.
11. SPÎNU (DUMNEANU), Ludmila. Evaluările naționale și internaționale în domeniul infracțiunilor informatice. In: Realități și perspective ale învățământului juridic național:: Culegerea comunicărilor, 1-2 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2019, Vol.2.
12. SURU, Tatiana. Cooperarea internațională în domeniul contracarării criminalității cibernetice. In: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, 2008, nr. 2.

Despre autor:

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei Procedură penală, criminalistică și securitate informațională,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
ROR: *https://ror.org/036kvxa54,*
e-mail: navrucnd1@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-8122-7711

About the author:

Constantin RUSNAC,
PhD, Associate Professor,
Head of the Department of Criminal Procedure, Criminalistics and Information Security,
„Ștefan cel Mare" Academy of the MIA,
ROR: *https://ror.org/036kvxa54,*
e-mail: navrucnd1@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-8122-7711

CZU: 349.6:366.5

REPERCUSIUNI ALE APLICĂRII PRINCIPIILOR DE DREPTUL MEDIULUI ASUPRA ASIGURĂRII PROTECȚIEI DREPTURILOR CONSUMATORILOR

Mihaela COJOCARU (BEJENARI),
doctorandă

Valeria BEJENARI,
doctorandă

În condițiile crizei ecologice mondiale, cu care se confruntă omenirea și întrucât, atât pe plan național cât și internațional se impune tot mai mult strategia dezvoltării durabile, respectiv a „ecodezvoltării", este necesar ca fiecare cetățean al țării, în calitatea sa de consumator, să cunoască realitățile ecologice și să țină seama de acestea în activitatea sa de cumpărare și consum. Cu alte cuvinte, astăzi, mai mult ca oricând, se impune, cu necesitate, formarea conștiinței și comportamentului ecologic al consumatorilor, deoarece ele vor contribui la o atitudine mai înțeleaptă și mai rațională față de mediu.

Ținând cont de faptul că, printre principalele drepturi ale consumatorilor în Republica Moldova este dreptul la un mediu înconjurător sănătos, cu privire la cele enunțate mai sus, a considerațiilor generale, introductive, vom încerca, în continuare, să circumscriem esența repercusiunilor aplicării principiilor de dreptul mediului asupra asigurării protecției drepturilor consumatorilor.

Cuvinte-cheie: mediu, dreptul mediului, raport juridic de dreptul mediului, principii de dreptul mediului, protecția drepturilor consumatorilor

REPERCUSSIONS OF THE APPLICATION OF ENVIRONMENTAL LAW PRINCIPLES ON THE PROTECTION OF CONSUMER RIGHTS

Mihaela COJOCARU (BEJENARI),
PhD student

Valeria BEJENARI,
PhD student

In the context of the global environmental crisis facing humanity, and given that both nationally and internationally the strategy of sustainable development, or 'eco-development', is increasingly being imposed, it is necessary for every citizen of the country, as a consumer, to be aware of the environmental realities and to take them into account in their purchasing and consumption activities. In other words, today, more than ever, it is more necessary than ever to educate consumers in environmental awareness and behavior, as this will contribute to a wiser and more rational attitude towards the environment.

Bearing in mind that the right to a healthy environment is one of the main consumer rights in the Republic of Moldova, in the light of the above general introductory considerations, we will now attempt to outline the main repercussions of the application of environmental law principles on the protection of consumer rights.

Keywords: environment, environmental law, environmental legal relationship, principles of environmental law, consumer rights protection

1. INTRODUCERE

Cerința profund vitală este – fiindcă nu poate fi altfel – înțelegerea corectă a corelației, nelipsite de contradicții, dintre mediu și dezvoltare. Este indiscutabil că dezvoltarea economico-socială este un fenomen nu numai util, dar și necesar. Actualmente, capitalismul a dat naștere la diverse avantaje și progrese tehnologice care propulsează economia, creând locuri de muncă, îmbunătățind astfel nivelul de trai al populației. Totuși, capitalismul este și sursa unei probleme periculoase în societate – consumerismul.

Ținând cont de faptul că scopul final al capitalismului este profitul, concurența com-

1. INTRODUCTION

The profoundly vital requirement is - because it cannot be otherwise - a correct understanding of the correlation, not without contradictions, between environment and development. It is indisputable that economic and social development is not only useful but also necessary. Today, capitalism has given rise to various advantages and technological advances which are boosting the economy, creating jobs and thus improving people's standard of living. However, capitalism is also the source of a dangerous problem in society - consumerism.

Given that the ultimate goal of capitalism

paniilor are drept consecințe creșterea consumului excesiv de resurse naturale, pierderea biodiversității, generarea de cantități masive de deșeuri, contribuind la poluarea apei, aerului și solului. Consumerismul are astfel ca efect un cost ridicat pentru mediu. Pe măsură ce mai multe resurse sunt extrase, procesate și transportate pentru a satisface cererea, cresc și emisiile de carbon, care agravează criza climatică.

În acest sens, este imperios ca fiecare cetățean al țării, în calitatea sa de consumator, să cunoască realitățile ecologice și să țină seama de acestea în activitatea sa de cumpărare și consum. Cu alte cuvinte, astăzi, mai mult ca oricând, se impune, cu necesitate, formarea conștiinței și comportamentului ecologic al consumatorilor, deoarece ele vor contribui la o atitudine mai înțeleaptă și mai rațională față de mediu.

Or, mediul viitorului presupune: o îmbunătățire radicală a stării sale (adică a solului, apei, aerului, a condițiilor de viață pentru flora și fauna autohtonă etc.), sarcini care țin de scopurile ce se stabilesc; în vederea realizării acestor scopuri, sarcinile trebuie formulate sub forma unor activități economico-sociale (de producție și consum, industriale și agricole, transporturi etc.), dar și ca activități educaționale de formare a conștiinței ecologice.

Conștiința ecologică a consumatorului trebuie formată treptat prin educație, începând cu ,,cei șapte ani de acasă" și cu grădinița, dacă lipsește sau este doar în formare, trebuie stimulată ori, dacă este cazul, înlocuită cu mijloace de constrângere, cu sancțiuni înăsprite, desigur tot cu scop educativ pentru a conștientiza pe oameni la nivelul întregii societăți că omul aparține naturii, iar nu natura omului. Nici un argument nu ar fi mai convingător.

Întrucât în sens economic, motorul cheie al unei economii sunt consumatorii, trebuie să recunoaștem, că așa cum și problematica de mediu, așa și cea de protecție a consumatorului, deși este una relativ nouă, aceste două domenii sunt foarte actual, și pe multe din subiecte au interferențe. Pe bună dreptate, operarea în legislația civilă a termenului de „profesionist" a soluționat multiplele probleme [3, p.21], inclusiv și cele legate de identificarea cadrului de raporturi care pot și urmau a fi atribuite la raporturi de consumator.

Ținând cont de faptul că, printre principalele drepturi ale consumatorilor în Republica Moldova este dreptul la un mediu înconjurător

is profit, corporate competition results in increased over-consumption of natural resources, loss of biodiversity, generation of massive amounts of waste, contributing to water, air and soil pollution. Consumerism thus comes at a high environmental cost. As more resources are extracted, processed and transported to meet demand, carbon emissions also increase, exacerbating the climate crisis.

In this context, it is imperative that every citizen of the country, as a consumer, is aware of the environmental realities and takes them into account in their purchasing and consumption activities. In other words, today, more than ever, it is more necessary than ever to educate consumers in environmental awareness and behavior, as this will contribute to a wiser and more rational attitude towards the environment.

The environment of the future requires: a radical improvement in its state (i.e. soil, water, air, living conditions for indigenous flora and fauna, etc.), tasks that are related to the goals that are set; in order to achieve these goals, the tasks must be formulated in the form of economic and social activities (production and consumption, industrial and agricultural, transport, etc.), but also as educational activities to form environmental awareness.

Consumers' environmental awareness must be gradually built up through education, starting with the 'seven years at home' and kindergarten; if it is lacking or is only in its infancy, it must be stimulated or, where necessary, replaced by means of coercion and tougher sanctions, all of course with an educational aim, in order to make people throughout society aware that man belongs to nature and not to human nature. No argument could be more convincing.

Since, in an economic sense, the key engine of an economy is the consumer, we must recognize that, just as environmental issues and consumer protection, although relatively new, are very topical, and on many issues they interfere. With good reason, the operation in civil law of the term "professional" has solved multiple problems [3, p.21], including those related to the identification of the framework of relationships that can and will be attributed to consumer relationships.

sănătos, cu privire la cele enunțate mai sus, a considerațiilor generale, introductive, vom încerca, în continuare, să circumscriem esența repercusiunilor aplicării principiilor de dreptul mediului asupra asigurării protecției drepturilor consumatorilor.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

La elaborarea prezentului demers științific am recurs la utilizarea unor metode de cercetare științifică, dintre care menționăm: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda empirică și metoda interpretativă. De asemenea, la baza lucrării avem materialele autorilor străini și autohtoni dedicați domeniului protecției mediului, dintre care menționăm pe Ig. Trofimov, A. Crețu, Gr. Ardelean și alți autori remarcați.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Cerința omului de a trăi într-un mediu curat, sănătos și frumos sub aspect estetic, în care generațiile viitoare să poată trăi în condiții civilizate, nepoluate, se poate asigura indiscutabil prin păstrarea vieții pe Pământ, nealterarea, dar și îmbunătățirea condițiilor de viață din punct de vedere calitativ. Fiind puse sub pericolul privării de unele condiții naturale necesare și esențiale, cum ar fi aer nepoluat, apă potabilă, precum și sub concursul factorilor naturali obiectivi, cum ar fi calamitățile naturale (cutremure, furtuni etc.), omul a conștientizat dreptul său firesc la un mediu neprimejdios din punct de vedere ecologic [20, p.11].

Globalizarea problemelor ecologice și accentuarea procesului de mondializare marchează dreptul mediului, amplificând evoluțiile în sensul uniformizării și universalizării prevederilor acestuia, mai ales în privința principiilor sale în general și a celor fundamentale în special.

Principiile dreptului mediului reprezintă, în mod egal, expresia și pilonii în jurul cărora se cristalizează și afirmă interdependența normelor și conceptelor dreptului mediului, indiferent de contextul național și obiectul concret urmărit.

Problema protecției mediului este privită la modul imperativ, atât din punct de vedere colectiv, cât și individual. Conservarea factorilor de mediu spre binele generației prezente și generațiilor viitoare este tratată de către unii autori drept un ,,concept primordial", reflectat

Taking into account the fact that among the main consumer rights in the Republic of Moldova is the right to a healthy environment, with regard to the above, general, introductory considerations, we will try, next, to circumscribe the essence of the repercussions of the application of environmental law principles on the protection of consumer rights.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS.

In developing this scientific approach, we have resorted to the use of scientific research methods, among which we mention: the method of analysis, the method of synthesis, the method of deduction, the systematic method, the empirical method and the interpretive method. Also, at the basis of the work we have the materials of foreign and local authors dedicated to the field of environmental protection, among which we mention Ig. Trofimov, A. Crețu, Gr. Ardelean and other noted authors.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS.

The human requirement to live in a clean, healthy and aesthetically beautiful environment, in which future generations can live in civilized, unpolluted conditions, can be indisputably ensured by preserving life on Earth, not altering, but also improving the living conditions from the qualitative point of view. Being put under the danger of deprivation of some necessary and essential natural conditions, such as unpolluted air, drinking water, as well as under the concurrence of objective natural factors, such as natural calamities (earthquakes, storms, etc.), man has realized his natural right to an ecologically unpolluted environment [20, p.11].

The globalization of environmental problems and the accentuation of the process of globalization mark environmental law, amplifying the evolutions in the sense of standardization and universalization of its provisions, especially with regard to its principles in general and its fundamental principles in particular.

The principles of environmental law are, in equal measure, the expression and pillars around which the interdependence of environmental law rules and concepts is crystallized and affirmed, regardless of the national context and the specific subject matter.

de toate principiile dreptului mediului. În plan mondial, acest principiu se exprimă ca ,,interes general al umanității", protecția mediului planetar interesând omenirea ca specie între specii [10, p.145].

Asigurarea dreptului la un mediu natural curat, sănătos și durabil continuă să fie un obiectiv important și pentru autoritățile din Republica Moldova.

Legea privind protecția mediului înconjurător prevede în preambul în mod expres faptul că ,,Protecția mediului înconjurător constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor" [12].

Constituția Republicii Moldova [5, art.126, alin.(2), lit.e)] se referă în mod indirect la acest principiu atunci când stabilește obligația statului de a asigura ,,exploatarea rațională a pământului și a celorlalte resurse naturale, în concordanță cu interesele naționale". În aspect comparativ, Constituția României, din 1991, revizuită, se referă, în același mod, indirect la acest principiu atunci când stabilește obligația statului de a exploata resursele naturale ,,în concordanță cu interesul național" [6, art. 135 alin. (2) lit.d)].

Legea supremă a Republicii Moldova [5, art.37] garantează dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, de asemenea răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic. Legea privind protecția consumatorilor [14] prevede că: ,,un produs, serviciu inofensiv (sigur) reprezintă acel produs, serviciu care nu prezintă risc pentru viața, sănătatea, ereditatea și bunurile consumatorilor sau mediul înconjurător".

După cum se observă, dreptul consumatorului la produse alimentare și de uz casnic inofensive este strâns legat, chiar reglementat prin normă unică cu dreptul la un mediu sănătos.

În această ordine de idei, menționăm faptul că Constituția Republicii Moldova cuprinde și alte norme care consacră semnificații ale principiilor dreptului mediului, cum ar fi folosirea resurselor naturale numai în acele limite și

The issue of environmental protection is seen as imperative, both collectively and individually. The conservation of environmental factors for the benefit of present and future generations is treated by some authors as an „overarching concept", reflected in all principles of environmental law. At the global level, this principle is expressed as the „general interest of mankind", the protection of the planetary environment being of interest to mankind as a species among species [10, p.145].

Ensuring the right to a clean, healthy and sustainable natural environment continues to be an important objective for the authorities of the Republic of Moldova.

The Law on Environmental Protection expressly states that „Environmental protection is a national priority, which directly concerns the living conditions and health of the population, the realization of economic and social-human interests, as well as the capacities for sustainable development of society in the future" [12].

The Constitution of the Republic of Moldova [5, art. 126, para. (2)(e)] refers indirectly to this principle when it lays down the State's obligation to ensure „the rational exploitation of land and other natural resources in accordance with national interests". By way of comparison, the 1991 Constitution of Romania, as revised, refers, in the same way, indirectly to this principle when it establishes the State's obligation to exploit natural resources „in accordance with the national interest" (6, art. 135, para. (2) lit. d)).

The supreme law of the Republic of Moldova [5, art. 37] guarantees the right to an ecologically harmless environment for life and health, as well as to harmless food and household goods, and to the dissemination of truthful information about the state of the natural environment, living and working conditions, the quality of food and household goods. The Law on Consumer Protection [14] stipulates that: „*a harmless (safe) product, service is a product, service that does not pose a risk to the life, health, heredity and property of consumers or the environment*".

As can be seen, the consumer's right to safe food and household products is closely linked, even regulated by a single rule, with the right to a healthy environment.

domenii care ar exclude posibilitatea înrăutăţirii condiţiilor de mediu. În acest sens, enunţăm principiul consacrat în Legea privind protecţia mediului înconjurător [12, lit.a) art.3] „prioritatea scopurilor şi activităţii de protecţie a mediului în cadrul realizării intereselor de ordin economic şi social-uman ale populaţiei pentru prezent şi viitor", care îşi găseşte reflectarea în art. 36, 37, 59 ale Constituţiei Republicii Moldova şi în legile organice ce ţin de reflectarea domeniului de folosire şi protecţie a factorilor de mediu.

Totuşi, analizând aplicarea principiilor interne ale dreptului mediului şi rolul lor în asigurarea dezvoltării durabile, am constatat, referitor la principiul conform căruia protecţia mediului constituie un obiectiv de interes public major, că noţiunea de prioritate naţională, asociată obiectivelor şi problemelor de mediu, aşa cum este impusă de Legea privind protecţia mediului înconjurător, nu este atât de des utilizată în cadrul actelor normative.

Drept exemplu, Legea apelor [13, art.4], care în cadrul articolului 4 prevede că: „Apa reprezintă o resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă şi limitată, un element indispensabil pentru viaţă şi societate, un factor determinant în menţinerea echilibrului ecologic, o materie primă pentru activităţi de producţie, o sursă de energie şi o cale de transport" şi că „ Apa nu este un produs comercial oarecare, ci un patrimoniu natural, o resursă strategică de siguranţă şi securitate naţională, care trebuie protejată, tratată şi apărată ca atare", dar fără a se face nici o trimitere la interesul public major al statului.

În acest sens, considerăm că, prin raportare la apartenenţa apelor la domeniul public al statului, ar trebui ca cel puţin pentru bunurile care fac parte din acest domeniu şi sunt parte a mediului, reglementările de bază să conţină această recunoaştere de prioritate naţională, de obiectiv de interes public major.

Cu privire la domeniile prioritare pentru Uniunea Europeană, acestea sunt cele ale liberei circulaţii a mărfurilor, persoanelor, serviciilor şi capitalului ca secţiuni de bază ale formării sale, la care se adaugă concurenţa, protecţia consumatorului, răspunderea producătorului pentru produse defectuoase.

Structura actuală a întregului sistem juridic autohton comportă valenţe deosebite, determinate de evoluţia şi adaptarea dispoziţiilor naţionale la normele şi principiile Uniunii Eu-

In this connection, we note that the Constitution of the Republic of Moldova also contains other norms that enshrine the meanings of the principles of environmental law, such as the use of natural resources only within those limits and areas that would exclude the possibility of worsening environmental conditions. In this regard, we state the principle enshrined in the Law on Environmental Protection [12, lit.a, art.3] , "*the priority of environmental protection goals and activities within the realization of the economic and social-human interests of the population for the present and the future*", which is reflected in Articles 36, 37, 59 of the Constitution of the Republic of Moldova and in the organic laws that are related to the reflection of the field of use and protection of environmental factors.

However, analyzing the application of the domestic principles of environmental law and their role in ensuring sustainable development, we found, with regard to the principle that environmental protection is an objective of overriding public interest, that the notion of national priority, associated with environmental objectives and problems, as required by the Law on Environmental Protection, is not so often used in normative acts.

For example, the Water Law [13, Art. 4], Article 4 of which stipulates that: "Water is a renewable, vulnerable and limited natural resource, an indispensable element for life and society, a determining factor in maintaining ecological balance, a raw material for production activities, a source of energy and a means of transportation" and that "Water is not just any commercial product, but a natural heritage, a strategic resource of national safety and security, which must be protected, treated and defended as such", but without any reference to the overriding public interest of the state.

In this respect, we believe that, in view of the fact that water belongs to the public domain of the State, the basic regulations should, at least for the assets that are part of this domain and are part of the environment, contain this recognition of national priority, of an objective of major public interest.

The priority areas for the European Union are the free movement of goods, persons, ser-

ropene.

Instituția protecției consumatorului și a răspunderii producătorului pentru produsele defectuoase a fost conturată în contextul unor modificări de fond ale răspunderii civile. Totuși, principiile care stau la baza acestei răspunderi au rămas aceleași, indiferent dacă această răspundere este calificată ca fiind o răspundere civilă delictuală sau una contractuală, ale cărei condiții de incidență sunt determinate, spre deosebire de celelalte forme de răspundere civilă reglementate în Codul civil - de legile speciale, precum Legea cu privire la protecția consumatorilor.

Ansamblul prevederilor legale au ca obiectiv protecția eficientă a victimei prejudiciului produsului cu defect, prin fundamentul juridic instituit, domeniul de aplicare, cât și prin regimul specific al răspunderii producătorilor [4, p.187].

Deosebit de importantă și cu aplicare directă în plan intern este Legea privind siguranța alimentelor [16] care, consacră expres următoarele principii:

Principiul analizei riscurilor. Legislația din domeniul alimentar se bazează pe analiza riscurilor, cu excepția cazurilor în care această abordare nu este adecvată circumstanțelor sau naturii măsurii aplicate. Evaluarea riscurilor se bazează pe informațiile științifice disponibile și se realizează în mod independent, obiectiv și transparent. Gestiunea riscurilor ia în considerare rezultatele evaluării riscurilor și, în special, avizele instituțiilor naționale și internaționale din domeniul siguranței alimentelor, alți factori legitimi în domeniu, precum și principiul precauției.

Principiul precauției. În împrejurări specifice în care, în urma unei evaluări a informațiilor disponibile, este identificată posibilitatea unor efecte dăunătoare asupra sănătății, dar persistă incertitudinea științifică, vor fi adoptate măsuri provizorii de gestiune a riscurilor, necesare pentru asigurarea unui nivel înalt de protecție a sănătății consumatorului, până la apariția unor noi informații științifice pentru o evaluare mai cuprinzătoare a riscurilor. Măsurile adoptate trebuie să fie proporționale și să nu limiteze comerțul mai mult decât este necesar pentru a atinge un nivel înalt de protecție a sănătății, acordându-se atenție fezabilității tehnice și economice, precum și altor factori considerați legitimi pentru problema respectivă. Măsurivices and capital as the basic building blocks of its formation, plus competition, consumer protection and producer liability for defective products.

The current structure of the entire domestic legal system has special features, determined by the evolution and adaptation of national provisions to the rules and principles of the European Union.

The institution of consumer protection and producer liability for defective products has been shaped in the context of fundamental changes to civil liability. However, the principles underlying this liability have remained the same, irrespective of whether this liability is categorized as a tort or a contract, the conditions of which - unlike the other forms of civil liability regulated in the Civil Code - are determined by special laws, such as the Consumer Protection Law.

The set of legal provisions aim to effectively protect the victim of defective product damage, through the legal basis established, the scope of application, as well as through the specific regime of producer liability [4, p.187].

Particularly important and with direct application at national level is the Law on Food Safety [16], which expressly enshrines the following principles:

Principle of risk analysis. Food law shall be based on risk analysis unless this approach is not appropriate to the circumstances or the nature of the measure applied. Risk assessment shall be based on the available scientific information and carried out in an independent, objective and transparent manner. Risk management shall take into account the results of risk assessment and, in particular, the opinions of national and international food safety institutions, other legitimate factors legitimate to food safety and the precautionary principle.

Precautionary principle. In specific circumstances where, following an assessment of available information, the possibility of harmful effects on health is identified, but scientific uncertainty persists, provisional risk management measures necessary to ensure a high level of consumer health protection will be adopted until new scientific information becomes available to allow a more comprehensive risk assess-

le se revizuiesc în funcție de natura riscurilor identificate la adresa vieții sau sănătății și de tipul informațiilor științifice necesare pentru clarificarea incertitudinii științifice și pentru realizarea unei evaluări mai cuprinzătoare a riscurilor.

Protecția intereselor consumatorului. Legislația din domeniul alimentar are drept obiectiv protejarea intereselor consumatorilor și le oferă o bază care le permite să facă alegeri în cunoștință de cauză privind alimentele pe care le consumă; aceasta are drept scop prevenirea: a) practicilor comerciale incorecte; b) contrafacerii produselor alimentare; c) oricăror alte practici care pot induce în eroare consumatorul.

Principiul transparenței. Societatea civilă este consultată în mod deschis și transparent, direct sau prin organismele sale reprezentative, în timpul pregătirii, evaluării și revizuirii legislației din domeniul alimentar. Organul de control informează societatea civilă despre identificarea produselor alimentare sau a hranei pentru animale ce pot prezenta riscuri pentru sănătatea umană sau pentru sănătatea animală, despre măsurile luate ori pe cale de a fi luate pentru a preveni, a reduce sau a elimina aceste riscuri, în funcție de natura, gravitatea și de dimensiunile riscurilor respective și fără a aduce atingere dispozițiilor privind accesul la informație, aprobate prin Legea nr. 982/2000.

Așadar, principalele obiective ale legislației din domeniul alimentar se referă în mod direct la protecția vieții și a sănătății umane, a intereselor consumatorului, prevenirea practicilor frauduloase sau înșelătoare, de falsificare a produselor alimentare; aplicarea principiului de bază al politicii privind siguranța alimentelor – „de la furcă la furculiță" precum și asigurarea unor practici corecte în comerțul alimentar, luând-se în considerare sănătatea și bunăstarea animalelor, sănătatea plantelor și protecția mediului înconjurător. Prin urmare, dreptul consumatorului din domeniul alimentar este strâns legat, chiar reglementat prin normă unică cu dreptul la un mediu sănătos.

Referindu-ne în continuare la Principiul precuției, menționăm că recunoașterea juridică și realizarea concretă a semnificațiilor sale au loc în strânsă interdependență cu cele ale principiului prevenirii. Prevenirea presupune un studiu de risc, care să permită evitarea pagubelor și o acțiune bazată pe cunoaștere. Câmpul

ment. The measures adopted shall be proportionate and shall not restrict trade more than is necessary to achieve a high level of health protection, having regard to technical and economic feasibility and other factors considered legitimate to the matter under consideration. The measures shall be reviewed in the light of the nature of the identified risks to life or health and the type of scientific information needed to clarify the scientific uncertainty and to conduct a more comprehensive risk assessment.

Protection of consumer interests. Food law aims to protect the interests of consumers and provide a basis for them to make informed choices about the food they eat; it aims to prevent: a) unfair commercial practices; b) counterfeiting of foodstuffs; c) any other practices which may mislead the consumer.

Principle of transparency. Civil society shall be consulted openly and transparently, directly or through its representative bodies, during the preparation, evaluation and revision of food law. The control authority shall inform civil society about the identification of food or feed products that may present risks to human health or animal health, the measures taken or about to be taken to prevent, reduce or eliminate such risks, according to the nature, seriousness and extent of the risks concerned and without prejudice to the provisions on access to information, approved by Law No 982/2000.

Therefore, the main objectives of food law relate directly to the protection of human life and health, the interests of the consumer, the prevention of fraudulent or deceptive practices, the adulteration of foodstuffs; the application of the basic principle of food safety policy - "from fork to fork" as well as ensuring fair practices in food trade, taking into account animal health and welfare, plant health and environmental protection. The right of the consumer in the food sector is therefore closely linked, even regulated by a single rule, with the right to a healthy environment.

Referring further to the *Precautionary Principle*, we note that its legal recognition and the concrete realization of its meanings are closely interdependent with those of the principle of prevention. Prevention presupposes a risk assessment that makes it possible to avoid

său de aplicare se referă la domeniile: protecției mediului (OMG, antenele de telefonie mobilă, substanțele și produsele de risc), zoo și fitosanitare, sănătății umane și alimentației și chiar al protecției speciilor sălbatice.

Intervenția a posteori a principiului precauției, cu ajutorul unei acțiuni în răspundere în prezența unei daune realizate și constante ridică problema modului în care acesta intervine în mecanismul răspunderii civile [2, pag.115-116].

Întrucât punerea în aplicare a măsurilor de precauție incumbă autorităților publice, răspunderea acestora poate fi angajată fie prin abținere ori inacțiune atunci când acestea se impuneau a fi luate, fie în caz de intervenție neadecvată ori disproporționată, urmată de un prejudiciu.

Prin urmare, introducerea principiului precauției în introducerea și comercializarea bunurilor de consum dă noi valențe răspunderii civile delictuale clasice. Aceasta întrucât, potrivit teoriei clasice consacrate în dreptul civil, imprevizibilitatea producerii prejudiciului constitute o cauză exoneratoare de răspundere, însă atunci când se invocă principiul precauției, imprevizibilitatea justifică angajarea răspunderii, iar culpa producătorului constă în faptul că nu a manifestat o diligență suficientă pentru prevenirea producerii riscurilor.

Trebuie să remarcăm de asemenea că Directiva din 25 iulie 1985 privind produsele defectuoase se situează pe o poziție incompatibilă cu principiul precauției. Introducând în reglementare „riscul de dezvoltare“, care consideră că ”producătorul nu este răspunzător de prejudiciul cauzat de un produs dacă, la dată ieșirii pe piață a acestuia, stadiul de dezvoltare al științei și tehnicii nu permitea descoperirea defectului”, directiva ignoră principiul precauției și este în contradicție cu dreptul primar, unde principiul a fost introdus în 1992 (posterior însă directivei).

Principiul precauției se aplică și în procedura de autorizare a introducerii pe piață a organismelor modificate genetic, care a căpătat noi valențe, întrucât, în ultimii ani, fenomenul introducerii pe piața autohtonă a produselor modificate genetic a luat amploare, fiind tot mai puține produsele ecologice și tot mai multe produsele care atrag cumpărătorii prin esteticul lor, rezultat ca urmare a modificărilor genetice la care au fost supuse. În acest context, politica de stat în domeniul activităților de di-

damage and knowledge-based action. Its scope covers environmental protection (GMOs, mobile phone masts, risk substances and products), zoos and plant health, human health and food, and even the protection of wild species.

The intervention of the precautionary principle by means of an action for liability in the presence of realized and constant damage raises the question of how it intervenes in the mechanism of civil liability [2, p. 115-116].

Since the implementation of precautionary measures is the responsibility of public authorities, their liability can be incurred either by abstention or inaction when they should have been taken, or in the event of inappropriate or disproportionate intervention, followed by damage.

The introduction of the precautionary principle in the introduction and marketing of consumer goods therefore gives a new dimension to traditional tort liability. This is because, according to the traditional theory enshrined in civil law, the unforeseeability of the occurrence of the damage is a cause exonerating from liability, but when the precautionary principle is invoked, unforeseeability justifies liability, and the fault of the producer consists in the fact that he did not exercise sufficient diligence to prevent the risk.

It should also be noted that the Directive of July 25, 1985 on defective products is incompatible with the precautionary principle. By introducing 'development risk' into the regulation, which considers that 'the manufacturer shall not be liable for damage caused by a product if, at the time when the product was placed on the market, the state of scientific and technical development did not allow the defect to be discovered', the directive ignores the precautionary principle and is in contradiction with primary law, where the principle was introduced in 1992 (after the directive).

The precautionary principle also applies to the authorization procedure for the placing on the market of genetically modified organisms, which has taken on new significance in recent years, as the phenomenon of genetically modified products being placed on the domestic market has grown in recent years, with fewer and fewer organic products and more and more

seminare în mediu și plasare pe piață a organismelor modificate genetic are la bază următoarele principii [17]:

a) principiul precauției, conform căruia diseminarea intenționată a organismelor modificate genetic în mediu și plasarea pe piață a produselor care conțin sau constau din organisme modificate genetic sunt permise doar în cazul când nu există nici o acțiune directă sau indirectă, imediată sau pe termen lung care să provoace efecte adverse cumulative asupra sănătății umane și a mediului, fapt constatat în rezultatul evaluării riscului într-o manieră transparentă, pe baza metodelor științifice fiabile și a datelor științifice și tehnice disponibile;

b) principiul securității operațiunilor de creare, întreținere, înhumare, testare, utilizare comercială și a mișcării transfrontaliere a organismelor modificate genetic și a produselor care constau din organisme modificate genetic, ca produse în sine sau componente ale unor produse;

c) principiul priorității protecției sănătății umane și a mediului față de obținerea de beneficii economice generate de utilizarea organismelor modificate genetic;

d) principiul transparenței față de consumatori, conform căruia se asigură disponibilitatea publică a informațiilor referitoare la potențialele riscuri generate de utilizarea organismelor modificate genetic și la situația reală privind răspândirea organismelor modificate genetic în Republica Moldova.

Indiferent de poziția pe care ne situăm, aceea de producător sau de consumator, apreciem util a cunoaște etapele ce trebuie urmate în momentul în care pe piață se dorește a se introduce un produs ce conține modificări genetice. Aceasta întrucât, consecințele pe care le pot produce organismele modificate genetic, atunci când nu se obțin autorizațiile impuse de lege pentru introducerea lor pe piață, sunt devastatoare.

În conformitate cu principiul precauției, pentru evitarea efectelor adverse asupra sănătății umane și a mediului, este interzisă diseminarea deliberată în mediu a unui organism modificat genetic, inclusiv în scop de cercetare-dezvoltare sau în orice alte scopuri decât plasarea pe piață, în lipsa autorizației emise de Agenția de Mediu.

Prin urmare, prin consacrarea expresă a principiilor în legea care guvernează întreaga activitate a introducerii pe piață a organismelor

products which attract buyers with their aesthetic appeal, resulting from the genetic modifications to which they have been subjected. In this context, state policy in the field of activities of environmental release and placing on the market of genetically modified organisms is based on the following principles [17]:

• the precautionary principle, according to which the deliberate release of genetically modified organisms into the environment and the placing on the market of products containing or consisting of genetically modified organisms shall be allowed only if there is no direct or indirect, immediate or long-term, direct or indirect, adverse cumulative effects on human health and the environment, as determined as a result of risk assessment in a transparent manner, based on reliable scientific methods and available scientific and technical data;

• the principle of the safety of the creation, maintenance, burial, testing, commercial use and transboundary movement of genetically modified organisms and products consisting of genetically modified organisms as or in products;

• the principle of the protection of human health and the environment over the economic benefits arising from the use of genetically modified organisms;

• the principle of transparency towards consumers, according to which information on the potential risks arising from the use of genetically modified organisms and the actual situation regarding the spread of genetically modified organisms in the Republic of Moldova shall be made publicly available.

Irrespective of our position, as producers or consumers, we consider it useful to be aware of the steps to be followed when a product containing genetically modified organisms is to be introduced onto the market. This is because the consequences that genetically modified organisms can have if the authorizations required by law for placing them on the market are not obtained are devastating.

In accordance with the precautionary principle, in order to avoid adverse effects on human health and the environment, the deliberate release into the environment of a genetically modified organism, including for research

modificate genetic, se dorește ”evitarea efectelor adverse asupra sănătății umane și asupra mediului”.

În aceeași ordine de idei, și Legea privind substanțele chimice [18] stipulează la articolul 5 că, de rând cu principiile de protecție a sănătății și a mediului, prezenta lege se bazează suplimentar pe următoarele principii:

a) principiul precauției în gestionarea substanțelor și a amestecurilor chimice periculoase, în vederea prevenirii impactului asupra sănătății umane, a mediului și a proprietății;

b) principiul transparenței față de consumatori, prin asigurarea accesului la informații privind efectele negative pe care le pot genera substanțele și amestecurile chimice periculoase;

c) principiul securității operațiunilor de gestionare a substanțelor și amestecurilor chimice periculoase;

d) principiul „chimiei verzi”, numit și „principiul chimiei durabile”, prin încurajarea proiectării de produse și procese care reduc sau elimină utilizarea și generarea de substanțe periculoase.

Fiind supus expertizei externe din partea parlamentarilor și experților europeni și transpunând prevederile generale a 13 acte europene, legea menționată mai sus reprezintă pârghia de creare a unui pachet general de acte normative pentru consolidarea cadrului legal coerent de management integrat al substanțelor chimice pe întreg ciclul de viață a acestora și deșeurilor periculoase, asigurând protecția mediului și sănătății populației în Republica Moldova.

Cu referire la jurisprudență, dorim să facem referire la un dosar cu privire la responsabilitatea socială a companiilor. Cazul Pfizer Animal Health SA c. Consiliul Uniunii Europene, care tratează măsura de precauție de a nu permite utilizarea unui anumit tip de antibiotic în hrana animalelor pentru a proteja sănătatea umană. Pfizer, producătorul antibioticului, susține că au fost erori în ceea ce privește evaluarea și gestionarea riscurilor, că principiul precauției a fost aplicat greșit, că au fost încălcate obligația de motivare și principiul protecției încrederii legitime. Toate aceste afirmații au fost respinse de Tribunalul de Primă Instanță, care a adoptat o argumentare juridică interesantă asupra principiilor menționate mai sus și o largă competență a autorităților europene în a decide ce măsuri de protecție doresc să ia [11].

În concluzie, măsura de precauție de a nu

and development purposes or for any other purpose than placing on the market, is prohibited without authorization from the Environment Agency.

Therefore, by expressly enshrining the principles in the law governing the whole activity of placing genetically modified organisms on the market, the aim is to „avoid adverse effects on human health and the environment”.

In the same vein, the Law on Chemical Substances [18] also stipulates in Article 5 that, in addition to the principles of health and environmental protection, this law is additionally based on the following principles:

• the precautionary principle in the management of hazardous chemical substances and mixtures, with a view to preventing impacts on human health, the environment and property;

• the principle of transparency towards consumers, by ensuring access to information on the adverse effects that hazardous chemical substances and mixtures may generate;

• the principle of safety of operations in the management of hazardous chemical substances and mixtures;

• the principle of “green chemistry”, also called the “sustainable chemistry principle”, by encouraging the design of products and processes that reduce or eliminate the use and generation of hazardous substances.

Being subject to the external expertise of European parliamentarians and experts and transposing the general provisions of 13 European acts, the above-mentioned law is the lever for creating a general package of normative acts to strengthen the coherent legal framework for integrated management of chemicals throughout their life cycle and hazardous waste, ensuring environmental protection and population health in the Republic of Moldova.

With reference to jurisprudence, we would like to refer to a case on corporate social responsibility. The case *Pfizer Animal Health* SA *v. Council of the European Union*, which deals with the precautionary measure of not allowing the use of a certain type of antibiotic in animal feed in order to protect human health. Pfizer, the manufacturer of the antibiotic, alleges that there were errors in risk assessment and risk management, that the precautionary principle

permite utilizarea unui anumit tip de antibiotic în hrana animalelor a fost instituită pentru a proteja sănătatea umană, a consumatorului, iar Curtea a statuat că nimic nu sugerează că alegerea politică făcută de instituții a fost nerezonabilă sub acest aspect.

Responsabilitatea tuturor persoanelor fizice și juridice pentru prejudiciul cauzat mediului; prevenirea, limitarea, combaterea poluării, precum recuperarea pagubei, cauzate mediului și componenților lui din contul persoanelor fizice și juridice care au admis (chiar și inconștient sau din neglijență) dauna. Principiul consacrat în legea privind protecția mediului înconjurător, reprezintă unul din cele mai importante principii, care consacră instituția răspunderii de dreptul mediului, bazată pe principiul de răspundere obiectivă pentru faptele cauzatoare de daună mediului. Fiind un principiu general și universal, acesta instituie totodată dreptul impunerii unor interdicții categorice asupra activităților poluante [20, p.26].

Spre exemplu, articolul 19 din Legea privind protecția consumatorilor stabilește: ,,Producătorul, prestatorul sunt obligați să stabilească o durată de funcționare pentru produsele de folosință îndelungată, inclusiv pentru componentele și accesoriile acestora care, după expirarea unei anumite perioade de timp, pot prezenta pericol pentru viața, sănătatea, ereditatea și securitatea consumatorului sau pot provoca prejudicii bunurilor acestuia sau mediului înconjurător. Producătorul este obligat să stabilească termenul de valabilitate/data de minimă durabilitate pentru produsele nealimentare, altele decât cele pentru care este stabilită durata de funcționare, care, după expirarea unei anumite perioade de timp, pot prezenta pericol pentru viața, sănătatea, ereditatea și securitatea consumatorului sau pot provoca prejudicii bunurilor acestuia sau mediului înconjurător.

În acest context, în vederea creării unor pârghii juridice solide în misiunea nobilă de protecție a mediului prin implicarea consumatorului, considerăm drept soluție viabilă, completarea Legii cu privire la protecția consumatorului, cu principiile de dreptul mediului, altfel spus, ,,ecologizarea" acesteia. Or, principiile care stau la baza reglementării juridice a raporturilor în domeniul protecției consumatorilor urmează a se integra urmează a se integra într-un sistem unic de principii, care prin interacțiune și susținere reciprocă fundamentea-

was misapplied, that the duty to state reasons and the principle of the protection of legitimate expectations were breached. All these claims were rejected by the CFI, which adopted an interesting legal reasoning on the above principles and a broad competence of the European authorities to decide what protective measures they wish to take [11].

In conclusion, the precautionary measure not to allow the use of a certain type of antibiotic in animal feed was put in place to protect human health, that of the consumer, and the Court held that there was nothing to suggest that the policy choice made by the institutions was unreasonable in this respect.

Liability of all natural and legal persons for damage caused to the environment; prevention, limitation, combating pollution, as well as recovery of the damage, caused to the environment and its components on behalf of natural and legal persons who have admitted (even unconsciously or negligently) the damage. The principle enshrined in the law on environmental protection is one of the most important principles, which enshrines the institution of environmental liability, based on the principle of strict liability for acts causing environmental damage. Being a general and universal principle, it also establishes the right to impose categorical prohibitions on polluting activities [20, p.26].

For example, Article 19 of the Law on Consumer Protection states: "The manufacturer, the supplier shall be obliged to establish a shelf life for durable products, including their components and accessories which, after a certain period of time, may present a danger to the life, health, heredity and safety of the consumer or may cause damage to the consumer's property or the environment. The manufacturer shall be obliged to establish the durability/ date of minimum durability for non-food products, other than those for which a shelf life is laid down, which, after the expiry of a certain period of time, may present a danger to the life, health, heredity or safety of the consumer or may cause damage to the consumer's property or to the environment.

In this context, in order to create solid legal levers in the noble mission of environmental protection by involving the consumer, we con-

ză conduita atât a consumatorului, precum și a producătorului.

Un exemplu elocvent în acest sens ar fi ca, producătorul să ofere un nou termen de garanție cu condiția că consumatorul își respectă obligația de informare imediată despre momentul producerii defecțiunii după expirarea termenului de garanție inițial sau despre eficiența/ineficiența produsului, să raporteze periodic respectarea condițiilor de exploatare, să dea bunul spre înlocuire cu altul mai performant din punct de vedere ecologic, suportând diferența de preț etc. [1, p.46].

„Omul este măsura tuturor lucrurilor", zicea filosoful grec Protagoras. Prin urmare, omul este deopotrivă și consumator, având un rol primordial de important în gestionarea corectă a deșeurilor generate de el, exploatarea eficientă a bunurilor, altfel spus, exercitarea drepturilor de consum, și în același timp, omul este și producător, cunoscând riscurile utilizării acestor bunuri. Nimic cu poate concura cu acțiunile ființei umane în materie de poluare a mediului. Astfel că, am susține ideea potrivit căreia, atât consumatorul, cât și producătorul trebuie tratați de pe aceeași poziție în misiunea de protecție a mediului.

Principiului responsabilității extinse a producătorului. O primă precizare care se cuvine a fi făcută este aceea că, de fiecare dată când consumăm ceva, generăm deșeuri. Așadar, apar o serie de întrebări la care ar trebui să oferim răspunsuri și soluții, de exemplu: cine se face responsabil gestionarea acestor deșeuri - ar trebui să fie consumatorul pentru că le cumpără sau producătorul pentru că le generează? Sau ar fi sarcina Guvernului să asigure gestionarea corespunzătoare a acestora?

În acest context, o altă precizare ar fi că, deși legea privind deșeurile [15], prevede mecanismul responsabilității extinse a producătorului nu prevede și o responsabilitate a consumatorului – cel mai mare generator de deșeuri menajere.

Este adevărat că consumatorii sunt responsabili pentru produsele pe care le cumpără pentru a-și satisface nevoile. Dar, producătorul nu se poate disocia de produs după vânzare. Nici Guvernul nu poate sta deoparte, deoarece trebuie să asigure bunăstarea cetățenilor săi, chiar dacă are capacități limitate și o populație în creștere exponențială care face această sarcină dificilă.

Din acest motiv, producătorul trebuie privit ca o soluție viabilă, completând Legea privind protecția consumatorului cu principiile dreptului mediului, cu alte cuvinte, „ecologizându-l". Însă, principiile care stau la baza reglementării juridice a relațiilor de protecție a consumatorului trebuie integrate într-un sistem unic de principii care, prin interacțiune și susținere reciprocă, să susțină conduita atât a consumatorului, precum și a producătorului.

An eloquent example of this would be for the manufacturer to offer a new guarantee period on condition that the consumer complies with his obligation to inform the manufacturer immediately of the time of the defect after the expiry of the initial guarantee period or of the product's efficiency/inefficiency, to report regularly on compliance with the operating conditions, to replace the good with a more environmentally efficient one, bearing the difference in price, etc.[1, p. 46].

As the Greek philosopher Protagoras said, "the human person is the measure of all things". Therefore, man is both a consumer, with a crucially important role to play in the correct management of the waste he generates, the efficient exploitation of goods, in other words, the exercise of consumer rights, and at the same time, man is also a producer, aware of the risks of using these goods. Nothing can compete with human actions in terms of environmental pollution. Thus, we would support the idea that both the consumer and the producer must be treated from the same position in the task of protecting the environment.

The principle of extended producer responsibility. The first point to make is that every time we consume something, we generate waste. So a number of questions arise to which we should provide answers and solutions, for example: who is responsible for managing this waste - should it be the consumer for buying it or the producer for generating it? Or should it be the government's task to ensure that it is properly managed?

In this context, a further clarification would be that although the Waste Act [15], provides for the mechanism of extended producer responsibility, it does not provide for a responsibility of the consumer - the largest generator of household waste.

ie să își asume responsabilitatea în gestionarea deșeurilor, deoarece soluția poate sta în deciziile sale, iar aceasta este ceea ce înseamnă Responsabilitatea extinsă a producătorului (REP) - un mecanism de reglementare economică, conform căruia producătorul și importatorul de mărfuri sunt obligați să dispună de produsele proprii sau importate de aceștia la sfârșitul ciclului său de viață, după pierderea proprietăților de consum.

Altfel spus, scopul final al acestui mecanism este de a reduce și de a duce treptat la zero eliminarea deșeurilor în favoarea reciclării și reutilizării.

Mai mult, interdependența principiilor în dreptul mediului rezultă din faptul că, responsabilitatea pentru activitățile de gestionare a deșeurilor, revine generatorilor acestora, în conformitate cu principiul „poluatorul plătește" sau, după caz, producătorilor, în conformitate cu principiul „responsabilitatea producătorului".

Obiectivul fundamental al REP este maximizarea volumului de deșeuri colectat de la consumatori și reciclat. Astfel taxa de mediu trebuie tratată ca o garanție a organizării procesului de colectare a deșeurilor plasate pe piață și reciclarea eficientă a acestora. Guvernul nici într-un caz nu trebuie să considere această taxă drept impozit sau sursă de venit redistribuită la decizia guvernului.

Totuși, taxa de mediu trebuie să înglobeze motivația pentru fiecare din participanții la proces: producători, colectori, reciclatori și consumatori. Astfel, în vederea eficientizării mecanismului REP, autorităților le revine rolul primordial să asigure stimulente clare și suficiente pentru subiecții menționați mai sus, or, lipsa acestora, va servi drept consecință o disfuncționalitate deplină al lanțului de colectare și reciclare și respectiv fără efect pozitiv asupra poluării mediului.

Totuși avem multe rezerve la capitolul eficientizare în implementarea mecanismului REP , dar și a dezvoltării legislației conexe domeniului gestionării deșeurilor, precum și a legislației de mediu, în ansamblu, iar acest lucru se datorează, nu în ultimul rând, insuficienței conștientizării publicului despre semnificația prevenirii deșeurilor și reutilizarea produselor, privind organizarea sistemelor de gestionare a fluxuri specifice de deșeuri, precum și obligațiile deținătorilor de deșeuri.

Având în vedere responsabilitatea noastră, de care trebuie să dăm dovadă față de

It is true that consumers are responsible for the products they buy to satisfy their needs. But the producer cannot dissociate himself from the product after the sale. Nor can the government stand aside, as it has to ensure the welfare of its citizens, even if it has limited capacity and an exponentially growing population that makes this task difficult.

For this reason, the producer must take responsibility for waste management, because the solution may lie in his decisions, and this is what Extended Producer Responsibility (EPR) is all about - an economic regulatory mechanism, whereby the producer and importer of goods are obliged to dispose of their own or imported products at the end of their life cycle, after the loss of their consumer properties.

In other words, the ultimate aim of this mechanism is to reduce and phase out waste disposal in favor of recycling and reuse.

Moreover, the interdependence of principles in environmental law results from the fact that the responsibility for waste management activities rests with the generators of waste, according to the "polluter pays" principle, or, as the case may be, with the producers, according to the "producer responsibility" principle.

The fundamental objective of EPR is to maximize the volume of waste collected from consumers and recycled. Thus, the environmental tax should be treated as a guarantee that the process of collection of waste placed on the market is organized and efficiently recycled. Under no circumstances should the government treat this tax as a tax or a source of revenue redistributed at the government's discretion.

However, the environmental tax must incorporate motivation for each of the participants in the process: producers, collectors, recyclers and consumers. Thus, in order to make the EPR mechanism more effective, the authorities have a key role to play in providing clear and sufficient incentives for the above-mentioned subjects, or, failing to do so, will result in a completely dysfunctional collection and recycling chain, with no positive effect on environmental pollution.

However, we have many reservations in terms of efficiency in the implementation of the

generațiile care urmează, este importantă utilizarea rațională a resurselor naturale, iar reciclarea produselor vine ca o soluție pentru prelungirea vieții anumitor resurse naturale.

Referitor la unele aspectele specifice ale aplicării principiului prevenirii poluării și ameliorării calității mediului, considerăm că, pe lângă instrumentele informativ-educative atașate acestui principiu, responsabilitatea și conștiința de mediu pot fi îmbunătățite prin gestionarea durabilă a cererii, și aici ne referim la crearea de stimulente puternice pentru reducerea consumului de resursă naturală și eficientizarea utilizării acesteia. Un exemplu ar fi cel al consumului de apă, insuficient conștientizat ca efect de către consumator care prezumă că există oricând suficientă apă la dispoziția sa, comportament față de care propunem, pe lângă instrumentele informativ-educative, necesitatea instituirii unui mecanism de reducere a consumului excesiv al apei. Acesta ar consta în aplicarea unor politici tarifare eficiente, eventual stabilirea unor intervale a prețului funcție de cantitatea consumată, care ar avea efectul scontat doar dacă se bazează pe stabilirea unui consum mediu necesar și real al unei persoane, suficient de bine popularizat prin, și cu ocazia fiecărei achiziții de produse consumatoare de apă.

În continuarea celor expuse, menționăm faptul că decuplarea creșterii economice de utilizarea resurselor și trecerea la sisteme circulare în ceea ce privește producția și consumul sunt esențiale pentru realizarea neutralității climatice a UE până în 2050. Prin urmare, UE dorește să împiedice întreprinderile să facă afirmații înșelătoare despre meritele ecologice ale produselor și serviciilor lor. Astfel că, în vederea eficientizării aplicării principiilor de dreptul mediului cu privire la asigurarea protecției drepturilor consumatorilor, la 20 februarie 2024, Consiliul a adoptat o directivă privind consolidarea rolului consumatorilor în vederea tranziției verzi [22].

Datorită noilor măsuri, consumatorii din UE: vor avea acces la informații fiabile pentru a face alegerile ecologice corecte, inclusiv în ceea ce privește obsolescența prematură; vor fi mai bine protejați împotriva afirmațiilor înșelătoare legate de mediu și vor fi mai bine informați cu privire la potențialul de reparare al produselor înainte de achiziționare. Directiva introduce, de asemenea, o etichetă armonizată cu informații privind garanția comercială de durabilitate pe

EPR mechanism, as well as in the development of legislation related to waste management and environmental legislation as a whole, and this is due, not least, to insufficient public awareness of the significance of waste prevention and product reuse, the organization of waste stream-specific management systems, and the obligations of waste holders.

In view of our responsibility towards future generations, the rational use of natural resources is important, and product recycling comes as a solution for extending the life of certain natural resources.

With regard to some specific aspects of applying the principle of pollution prevention and environmental quality improvement, we believe that, in addition to the informational-educational tools attached to this principle, *environmental responsibility and awareness can be improved through sustainable demand management, and here we refer to the creation of strong incentives to reduce the consumption of natural resources and make their use more efficient.* An example would be water consumption, which is not sufficiently recognized as an effect by consumers, who assume that there is always enough water available to them. This would consist in the application of effective pricing policies, possibly setting price ranges according to the quantity consumed, which would only have the desired effect if based on the establishment of a necessary and real average consumption of a person, sufficiently well publicized through and on the occasion of each purchase of water-consuming products.

Following on from this, we note that decoupling economic growth from resource use and shifting to circular systems in production and consumption are key to achieving EU climate neutrality by 2050. The EU therefore wants to prevent businesses from making misleading claims about the environmental merits of their products and services. Thus, in order to streamline the application of environmental law principles on ensuring the protection of consumer rights, on February 20, 2024, the Council adopted a Directive on enhancing the role of consumers in the green transition [22].

Thanks to the new measures, EU consumers will: have access to reliable informa-

care o oferă producătorii.

Se preconizează că interzicerea afirmațiilor generice legate de mediu utilizate în comercializarea către consumatori va aduce beneficii semnificative consumatorilor, limitând în același timp sarcinile impuse comercianților.

Comercianții sunt autorizați să facă afirmații generice legate de mediu în cazurile în care performanța de mediu excelentă a produselor sau a comercianților poate fi demonstrată în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 66/2010 (eticheta UE ecologică), prin sisteme de etichetare ecologică recunoscute oficial în statele membre în conformitate cu articolul 11 din Regulamentul (CE) nr. 66/2010 sau în conformitate cu alte acte legislative aplicabile ale Uniunii.

De asemenea, se preconizează că interzicerea unei afirmații legate de mediu cu privire la întregul produs, atunci când aceasta se referă de fapt doar la un anumit aspect al produsului, va aduce beneficii semnificative consumatorilor, clarificând în același timp normele pentru comercianți și asigurând condiții de concurență echitabile între aceștia. Aceasta va permite comercianților să facă în continuare afirmații legate de mediu cu privire la un anumit aspect al unui produs, atât timp cât consumatorul este informat în mod clar că afirmația se referă la un anumit aspect și nu la întregul produs.

În cele din urmă, prin consolidarea rolului consumatorilor pentru a lua decizii de cumpărare mai durabile din punctul de vedere al mediului, propunerea respectă dreptul la un nivel ridicat de protecție a mediului și de îmbunătățire a calității acestuia, prevăzut la articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale.

Totodată, Comisia Europeană a adoptat un set de propuneri pentru a face politicile UE în materie de climă, energie, transport și impozitare adecvate pentru reducerea emisiilor nete de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55% până în 2030. Un sistem alimentar durabil se află în centrul Pactului ecologic european . În cadrul strategiei Green Deal , Comisia Europeană și-a stabilit o țintă de „cel puțin 25% din terenurile agricole ale UE în cadrul agriculturii ecologice și o creștere semnificativă a acvaculturii ecologice până în 2030".

Planul de acțiune este împărțit în trei axe interconectate care reflectă structura lanțului de aprovizionare cu alimente și obiectivele de

tion to make the right environmental choices, including on premature obsolescence; be better protected against misleading environmental claims; and be better informed about the repair potential of products before purchase. The directive also introduces a harmonized label with information on the commercial guarantee of durability that manufacturers offer.

The prohibition of generic environmental claims used in marketing to consumers is expected to bring significant benefits to consumers while limiting the burden on traders. Traders are allowed to make generic environmental claims in cases where the excellent environmental performance of products or traders can be demonstrated in accordance with Regulation (EC) No 66/2010 (EU Ecolabel), through eco-labelling schemes officially recognized in Member States in accordance with Article 11 of Regulation (EC) No 66/2010 or in accordance with other applicable Union legislation.

It is also expected that the prohibition of an environmental claim in relation to the whole product, when it in fact relates only to a certain aspect of the product, is expected to bring significant benefits to consumers while clarifying the rules for traders and ensuring a level playing field between them. It will allow traders to continue to make environmental claims in relation to a particular aspect of a product, as long as the consumer is clearly informed that the claim relates to a particular aspect and not to the whole product.

Finally, by strengthening the role of consumers to make more environmentally sustainable purchasing decisions, the proposal respects the right to a high level of environmental protection and improvement of the quality of the environment, as enshrined in Article 37 of the Charter of Fundamental Rights.

The European Commission has also adopted a set of proposals to make EU climate, energy, transport and taxation policies fit for reducing net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030. A sustainable food system is at the heart of the European Green Deal. Under the Green Deal strategy, the European Commission has set a target of "at least 25% of EU agricultural land under organic farming and a significant increase in organic aquaculture by

sustenabilitate ale Green Deal.

Axa 1 : stimularea cererii și asigurarea încrederii consumatorilor.

Axa 2 : stimularea conversiei și consolidarea întregului lanț valoric.

Axa 3 : organice conducând prin exemplu: îmbunătățirea contribuției agriculturii ecologice la sustenabilitatea mediului.

După cum se poate observa, stimularea cererii și asigurarea încrederii consumatorilor reprezintă un obiectiv fundamental ale strategiei, pentru asigurarea implementării principiilor de dreptul mediului care au drept scop reducerea poluării și restabilirea unui echilibru sănătos în natură și ecosisteme [23].

Principiul informării este pilonul central al raportului dintre consumator și producător. Legea privind protecția consumatorilor prevede expres la articolul 32 că: „Consumatorii au dreptul de a fi informați, în mod complet, corect și precis, asupra caracteristicilor produselor și serviciilor oferite de către agenții economici astfel încât să aibă posibilitatea de a face o alegere rațională, în conformitate cu interesele lor, între produsele și serviciile oferite și să fie în măsură să le utilizeze, potrivit destinației acestora, în deplină securitate".

În materie de mediu, produselor și serviciilor cu un impact redus asupra mediului li se va acorda o etichetă ecologică care va asigura informarea consumatorilor despre calitatea acestora. În acest sens, Ministerul Mediului a elaborat Proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind însemnele etichetei ecologice și condițiile de utilizare a acesteia. Documentul a fost realizat în contextul necesității formării cadrului normativ de punere în aplicare a Regulamentului privind etichetarea ecologică aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.204/2023, care a intrat în vigoare la 28.04.2024.

Scopul Regulamentului este promovarea produselor și serviciilor care respectă criterii ecologice, oferind consumatorilor informații clare și transparente despre impactul acestora asupra mediului și asupra sănătății umane. De asemenea, Regulamentul prevede reglementarea particularităților însemnelor etichetei ecologice și a condițiile de utilizare a etichetei ecologice. Aceste prevederi au ca scop să asigure transparența, autenticitatea și integritatea procesului de etichetare ecologică, protejând

2030".

The Action Plan is divided into three interlinked axes that reflect the structure of the food supply chain and the Green Deal's sustainability objectives.

Axis 1: stimulating demand and ensuring consumer confidence.

Axis 2: stimulating conversion and strengthening the whole value chain.

Axis 3 : organic leading by example: improving the contribution of organic farming to environmental sustainability.

As can be seen, stimulating demand and ensuring consumer confidence is a fundamental objective of the strategy, to ensure the implementation of environmental law principles aimed at reducing pollution and restoring a healthy balance in nature and ecosystems [23].

The principle of information is the central pillar of the relationship between consumer and producer. Article 32 of the Consumer Protection Act expressly stipulates that: "Consumers have the right to be fully, fairly and accurately informed about the characteristics of the products and services offered by economic operators so that they are able to make a rational choice, in accordance with their interests, between the products and services offered and to be able to use them in a safe and appropriate manner for their intended purpose".

In environmental terms, products and services with a low environmental impact will be given an eco-label to inform consumers about their quality. To this end, the Ministry of the Environment has drafted a Government Decision approving the Regulation on the Ecolabel signs and the conditions for its use. The document was drafted in the context of the need to form the normative framework for the implementation of the Ecolabeling Regulation approved by Government Decision no.204/2023, which entered into force on 28.04.2024.

The aim of the Regulation is to promote products and services that comply with ecological criteria, providing consumers with clear and transparent information about their impact on the environment and human health. The Regulation also provides for the regulation of the particularities of the eco-label marks and the conditions of use of the eco-label. These

astfel interesele consumatorilor și promovând dezvoltarea durabilă, iar întreprinderile sunt libere să aleagă dacă participă sau nu la sistemul de etichetare ecologică.

Totuși, sunt numeroase spețe [7] care aduc în discuție criteriile de acordare și utilizare a etichetei ecologice dar și spețe care evidențiază o posibilă utilizare incorectă a acestor etichete, cu efect asupra protecției consumatorului. Într-o cauză [8], în acest sens, se arată că "trebuie arătat că articolul 3 alineatul (1) litera (b) din Directiva 2010/30 în ceea ce privește etichetarea energetică a aspiratoarelor prevede că se interzice afișarea, printre altele, a unor etichete sau simboluri altundeva decât pe eticheta ecologică dacă, în primul rând, aceste etichete sau simboluri nu respectă cerințele directivei menționate sau ale actelor delegate ale acesteia, și anume, în speță, ale Regulamentului delegat nr. 665/2013 de completare a Directivei 2010/30/UE și dacă, în al doilea rând, prin această afișare, există probabilitatea inducerii în eroare a utilizatorilor finali sau a creării de confuzii în rândul acestora în ceea ce privește consumul de energie sau, atunci când este relevant, de alte resurse esențiale în timpul utilizării aparatului electric. Astfel, acest articol supune o asemenea interdicție verificării acestei duble condiții."

4. CONCLUZII

Mediul este factorul de bază pentru continuarea supraviețuirii omului iar prosperitatea omenirii pe termen lung este de neconceput dacă nu suntem în stare să asigurăm generațiilor viitoare posibilitatea de a se bucura din plin de binefacerile naturii [21].

Pe fondul exploziei demografice, al revoluției tehnico-științifice și a dorinței de ridicare a standardului de viață indiferent de cost, în prezent, între societatea umană, pe de o parte și mediu, pe de altă parte, se manifestă acut o serie de contradicții grave care au apărut ca urmare a lipsei de corelare între nivelul limitat al resurselor (regenerabile și neregenerabile) ale Terrei și nivelul tot mai ridicat al consumului uman, cu repercursiunile prezentate mai sus.

Cercetând legătura dintre dezvoltarea durabilă, protecția consumatorului, principiile aplicabile și legislația aferentă, apreciem că, rolul principiilor de mediu în dezvoltarea durabilă și asigurarea protecției drepturilor consumato-

provisions are intended to ensure the transparency, authenticity and integrity of the Ecolabel process, thereby protecting consumer interests and promoting sustainable development, while businesses are free to choose whether or not to participate in the Ecolabel scheme.

However, there are numerous cases [7] which question the criteria for the award and use of the Ecolabel, but also cases which highlight possible misuse of the Ecolabel, with an effect on consumer protection. In one case [8], in this regard, it is stated that "it should be pointed out that Article 3(1)(b) of Directive 2010/30 on energy labeling of vacuum cleaners provides that the display of, inter alia, labels or symbols elsewhere than on the Ecolabel is prohibited if, first, those labels or symbols do not comply with the requirements of that Directive or its delegated acts, namely, in this case, Delegated Regulation No. 665/2013 supplementing Directive 2010/30/EU and if, secondly, by such display, there is a likelihood of misleading or confusing end-users as regards the consumption of energy or, where relevant, other essential resources during use of the electrical appliance. This Article thus makes such a prohibition subject to verification of this dual condition."

4. CONCLUSIONS

The environment is the basic factor for continued human survival and the long-term prosperity of mankind is inconceivable unless we are able to ensure that future generations are able to fully enjoy the benefits of nature [21].

Against the backdrop of the demographic explosion, the techno-scientific revolution and the desire to raise living standards at any cost, a number of serious contradictions are currently emerging between human society on the one hand and the environment on the other, which have arisen as a result of the lack of correlation between the limited level of the Earth's resources (renewable and non-renewable) and the ever-increasing level of human consumption, with the repercussions outlined above.

Researching the link between sustainable development, consumer protection, applicable principles and related legislation, we consider that the role of environmental principles in sustainable development and ensuring the protec-

rilor se regăsește fie în stabilirea politicilor de mediu (principiul integrării politicii de mediu în celelalte politici sectoriale; principiul potrivit căruia protecția mediului constituie un obiectiv de interes public major; principiul utilizării durabile a resurselor naturale), fie în edictarea de reglementări în domenii specifice de activitate cu potențial ridicat de poluare (principiul prevenirii, principiul precauției, principiul reținerii poluanților la sursă, principiul controlului integrat al poluării), precum și în stabilirea cadrului general al răspunderii de mediu (principiul răspunderii civile pentru daunele aduse mediului; principiul poluatorul plătește) și în stabilirea relațiilor internaționale în acest sens (principiul protejării patrimoniului comun al umanității; principiul bunei vecinătăți; principiul informării și al cooperării între state).

tion of consumer rights is found either in the establishment of environmental policies (the principle of integration of environmental policy into other sectoral policies; the principle that environmental protection is an objective of overriding public interest; the principle of sustainable use of natural resources), or in enacting regulations in specific areas of activity with a high pollution potential (prevention principle, precautionary principle, pollutant source retention principle, integrated pollution control principle), as well as in establishing the general framework of environmental liability (principle of civil liability for environmental damage; polluter pays principle) and in establishing international relations in this respect (principle of the protection of the common heritage of mankind; principle of good neighborliness; principle of information and cooperation between states).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Ardelean Gr., Țeruș I, Mecanisme economico-juridice de consolidare a relației producător-consumator în favoarea protecției mediului. În: Reglementări naționale și standarde juridice internaționale în domeniul protecției drepturilor consumatorului, ISBN 978-9975-135-45-0, pag. 46
2. A. Van Lang, droit de l'environnement, 5 edition mise a jour, PUF, Paris, 2021
3. Băieșu S, Roșca N, Dreptul afacerilor, Chișinău, 2021, 364 p., ISBN 978-9975-152-86-0.
4. Boila L.R, Răspunderea civilă delictuală obiectivă, Ed. C.H.Beck, 2008.
5. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994. Republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 466 din 13.11.2024
6. Constituția României din 21 noiembrie 1991. Republicată. În: Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003
7. Cauza T-573/14: "Ordonanța Tribunalului din 1 iunie 2015 – Polyelectrolyte Producers Group și SNF/Comisia (Acțiune în anulare – Mediu – Criterii de acordare a etichetei ecologice a UE – Produse din hârtie prelucrată – Substanțe și amestecuri excluse sau limitate – Limita de concentrație de monomeri reziduali – Articolul 263 al patrulea paragraf TFUE – Lipsa afectării directe – Inadmisibilitate."
8. Cauza C-632/16. "Hotărârea Curții (Camera a patra) din 25 iulie 2018. Dyson Ltd și Dyson BV împotriva BSH Home Appliances NV. Cerere de decizie preliminară formulată de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Antwerpen.Trimitere preliminară – Vânzare cu amănuntul de aspiratoare – Etichetă referitoare la clasa energetică – Directiva 2010/30/UE – Regulamentul delegat (UE) nr. 665/2013 – Aspiratoare – Afișarea altor simboluri – Practici comerciale neloiale – Protecția consumatorilor – Directiva 2005/29/CE – Articolul 7 – Lipsa unei precizări privind condițiile în care este măsurată eficiența energetică – Omisiune înșelătoare."
9. Directiva 94/62/CE A Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 1994 privind ambalajele și deșeurile de ambalaje. Disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062 (accesat la 11.03.2025)
10. Duțu M, Dreptul mediului și al climei. Vol. I. Partea generală, Universul Juridic, București, 2022, 600 p. ISBN 978-606-39-1005-0

11. Hotărârea Tribunalului de Primă Instanță (camera a treia) din data de 11 septembrie 2002. Pfizer Animal Health SA împotriva Consiliului Uniunii Europene. Directivă 70/524/CEE - Admisibilitate. Cauza T-13/99. Disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:61999TJ0013 (accesat la 11.03.2025)
12. Legea privind protecția mediului înconjurător nr. 1515 din 16.06.1993. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10 din 30.10.1993
13. Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 46-49 din 01.02.2024
14. Legea privind protecția consumatorilor nr. 105 din 13.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 122-124 din 28.03.2024
15. Legea privind deșeurile, nr. 209 din 29- 07-2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 459-471 din 23-12-2016.
16. Legea privind siguranța alimentelor nr. 306 din 30.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 59-65 din 22.02.2019
17. Legea cu privire la reglementarea și controlul organismelor modificate genetic nr. 152 din 09.06.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 208-216 din 15.07.2022
18. Legea privind substanțele chimice nr. 277 din 29.11.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49-58 din 15.02.2019.
19. Lupan E. Răspunderea civilă. Cluj-Napoca: Editura Accent, 2003, 415 p.
20. Trofimov Ig., Crețu A, Ardelean Gr., Dreptul mediului. Chișinău: ,,Bons Offices", 2015. 320 p. ISBN 978-9975-80-955-9.
21. Okita S., Cu fața spre secolul 21, AGER, Economistul-RAI, București, 1992, 216 p. ISBN: 973-95710-3-4
22. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5417-2024-INIT/ro/pdf (accesat la 11.03.2025)
23. https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming/organic-action-plan_en#organicsintheeu (accesat la 11.03.2025)

Despre autor:

Mihaela COJOCARU (BEJENARI),
doctorandă,
asistent universitar,
Catedra „Drept privat",
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
e-mail: mihaela.bejenari26@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3118-1225

Valeria BEJENARI,
doctorandă,
asistent universitar,
Catedra „Drept public",
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
audientă INJ la funcția de judecător,
e-mail: valeria.bejenari20@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2118-2379

About the author:

Mihaela COJOCARU (BEJENARI),
PhD student,
university assistant,
Private Law Department,
Stefan cel Mare Academy of the MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
e-mail: mihaela.bejenari26@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3118-1225

Valeria BEJENARI,
PhD student, university assistant,
Public Law Department,
Stefan cel Mare Academy of the MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
INJ candidate for judge,
e-mail: valeria.bejenari20@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2118-2379

CZU: 347.5:366.5

RĂSPUNDEREA CIVILĂ A PRODUCĂTORILOR ȘI COMERCIANȚILOR PENTRU PRODUSE DEFECTE

Ana-Maria GHERMAN-GRIMAILO,
doctorandă

Astăzi cadrul normativ al protecției consumatorului în Republica Moldova ia amploare, de altfel, consumatorul a devenit mai informat și asigurat din punct de vedere juridic, predominând principiul:„Un consumator informat - un consumator asigurat”. Dar, necătând la acest fapt, cazurile în care consumatorii sunt nemulțumiți de produsele pe care le-au procurat, fie că acestea au un anumit viciu, defect vădit, fie că nu mai corespund necesităților persoanei, sau nu întrunesc acele condiții necesare și esențiale de calitate ale produsului prestabilit inițial, predomină preponderent. Per ansamblu, protecția juridică a consumatorilor este asigurată prin dreptul acestora de a introduce acțiuni în justiție împotriva acelor agenți economici care le prejudiciază drepturile și interesele legitime. În vederea eliminării riscurilor, comercianții și producătorii sunt obligați să comercializeze și să pună la dispoziția consumatorilor acele produse care sunt certificate, întrunesc standardele europene de calitate, sunt omologate conform tuturor criteriilor de calitate înscrise în actele normative.

Cuvinte cheie: răspundere civilă, producător, comerciant, vânzător, consumator, protecție, produs defect, legislație națională.

1. INTRODUCERE

Trebuie să recunoaștem înainte de toate că în pofida faptului stagnării Republicii Moldova în vederea aderării către vectorul european, protecția drepturilor consumatorilor a evoluat semnificativ cu pași grăbiți, constituind un subiect deja controversat de drept prezentând interes pentru mulți teoreticieni și practicieni.

Acest fapt se datorează condițiilor de edificare și de evoluție a normelor de drept în acest aspect, în special odată cu modificarea prevederilor normative ale ***Legii 105 din 13.03.2003 privind protecția consumatorului***, incluzând instituirea unui mecanism de soluționare alternativă a litigiilor.

În acest context, aceste actualizări legislati-

CIVIL LIABILITY OF MANUFACTURERS AND TRADERS FOR DEFECTIVE PRODUCTS

Ana-Maria GHERMAN-GRIMAILO,
PhD student

Today the regulatory framework of consumer protection in the Republic of Moldova is expanding, in fact, the consumer has become more informed and legally assured, with the principle prevailing: „An informed consumer - an assured consumer”. However, notwithstanding this fact, the cases in which consumers are dissatisfied with the products they have purchased, either because they have a certain defect, a manifest defect, or because they no longer meet the needs of the individual or do not meet the necessary and essential quality requirements of the product originally intended, are predominant. Overall, the legal protection of consumers is ensured by their right to take legal action against those economic operators who harm their legitimate rights and interests. In order to eliminate the risks, traders and manufacturers are obliged to market and make available to consumers products which are certified, meet European quality standards and are approved in accordance with all the quality criteria laid down in the regulatory acts.

Keywords: civil liability, manufacturer, trader, seller, consumer, protection, defective product, national legislation.

1. INTRODUCTION

We first of all need to recognize that despite the stagnation of the Republic of Moldova in view of accession to the European vector, the protection of consumer rights has evolved significantly with hurried steps, constituting an already controversial subject of law of interest to many theorists and practitioners.

This is due to the conditions of building and evolving legal norms in this area, especially with the amendment of the normative provisions of ***Law 105 of 13.03.2003 on consumer protection***, including the establishment of a mechanism for alternative dispute resolution.

In this context, these legislative updates

ve reflectă de altfel angajamentul Republicii Moldova de a ralia legislația națională la standardele europene, asigurând o protecție mai eficientă a drepturilor consumatorilor Republicii Moldova.

De altfel, trebuie să recunoaștem că acum câțiva ani consumatorii în Republica Moldova erau cumva frustrați întrucât erau mai limitați în drepturi, ceea ce nu putem spune și la momentul de față, întrucât protecția lor a evoluat semnificativ în timp, în aspect legislativ cât și din perspectiva aplicabilității practice privind soluționarea litigiilor [6].

Necătând la acest fapt, totuși și astăzi ne poticnim cu momente în care cele mai simple situații de eșec în care se pot afla consumatorii datorită unui produs ce prezintă defect pot deveni un adevărat calvar, ajungând până la soluționarea disputelor în instanță de judecată, ingtervenind „răspunderea delictuală" [6].

În fond, principalele mecanisme normative de asigurare a protecției drepturilor consumatorilor în ceea ce privește răspunderea pentru produse defecte în Republica Moldova sunt:

– ***Codul Civil al Republicii Moldova-*** unica lege civilă a RM, ce stabilește principiile de bază ale încheierii contractelor comerciale și răspunderea pentru prejudiciile cauzate consumatorilor de către așa-numiții profesioniști;

– ***Legea nr. 105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor-*** reprezentând fundamentul protecției consumatorilor în Republica Moldova, ce prevede nemijlocit drepturile consumatorilor,obligațiile agenților economici, mecanismele de soluționare a litigiilor;

– ***Codul de procedură civilă al Republicii Moldova -*** ce reglementează procedura de apărare a drepturilor consumatorilor în instanță de judecată;

– ***Legea nr. 202 din 12.07.2013 cu privire la comerțul interior -*** ce stabilește principiile generale de desfășurare a activităților de comerț pe teritoriul Republicii Moldova;

– ***Directiva nr.85/374 CEE din 25.07.1985 privind răspunderea pentru produsele defectuoase[4];***

– ***Directiva 2001/95/CE privind securitatea generală a produselor[5].***

În acest context, în cadrul prezentei lucrări se va examina preponderent în ansamblu cadrul normativ național al protecției consumatorului, mecanismele de reparare a prejudiciului cauzat de către producători și comercianți prin producerea și plasarea, distribuirea pe piața autohtonă a produselor defecte.

also reflect the Republic of Moldova's commitment to align national legislation with European standards, ensuring more effective protection of the rights of Moldovan consumers.

In fact, the main regulatory mechanisms for ensuring the protection of consumer rights in terms of product liability in the Republic of Moldova are:

– ***Civil Code of the Republic of Moldova -*** the only civil law of the Republic of Moldova, which establishes the basic principles of concluding commercial contracts and liability for damages caused to consumers;

– ***Law No 105 of 13.03.2003 on Consumer Protection -*** representing the foundation of consumer protection in the Republic of Moldova, which directly provides for consumer rights, obligations of economic agents, dispute settlement mechanisms;

– ***Civil Procedure Code of the Republic of Moldova -*** governing the procedure for defending consumer rights in court;

– ***Law No 202 of 12.07.2013 on internal trade -*** which establishes the general principles of conducting trade activities on the territory of the Republic of Moldova;

– ***Directive 85/374 EEC of 25.07.1985 on product liability [4];***

– ***Directive 2001/95/EC on General Product Safety [5].***

– In this context, this paper will mainly examine the overall national regulatory framework of consumer protection, the mechanisms for remedying the damage caused by producers and traders through the production and placement, distribution on the market of defective products.

2. METHODS AND MATERIALS APPLIED

The following methods were used in order to achieve the intended aim of the work: ***analysis***, under the fundamental aspect of the concept of consumer protection at the national level, analyzing in particular the basic as well as the specific regulatory framework regarding the liability of manufacturers and traders for defective products; ***comparative method***, with a view to a broad comparative analysis of the perceptions of the civil liability of the manufacturer and, in parallel, of the trader for defective products; ***generalization*** which finally draws the most relevant

2. METODE ȘI MATERIALELE APLICATE

În vederea obținerii scopului scontat al lucrării au fost utilizate următoarele metode: ***analiza***, sub aspect fundamental al conceptului de protecție a consumatorului la nivel național, analizând în principal cadrul normativ de bază privind răspunderea producătorilor și comercianților pentru produsele defecte; ***metoda comparativă***, în vederea unei ample analize comparate a perceptelor răspunderii civile a producătorului și a comerciantului pentru produse defecte; ***generalizarea,*** prin care sunt trasate finalmente cele mai relevante idei și concluzii privind protecția consumatorilor în RM.

3. REZULTATELE ȘI DISCUȚII

În Republica Moldova răspunderea producătorilor precum și cea a comercianților pentru produse defecte este reglementată distinct datorită poziției pe care o ocupă cei doi „actori" în cadrul procesului de distribuție, precum și a responsabilității specifice față de consumatori, cu toate că ambii întrunesc calitatea de profesioniști. Preponderent, pentru început vom analiza distincția dintre noțiunea de producător și cea de comerciant, întrucât mulți autori nu sesizează distincția dintre cele două noțiuni.

În fond, aceste două noțiuni, atât cea de producător și cea de comerciant comportă caractere diferite, distingându-se prin faptul că: **producătorul** reprezintă însăși *entitatea* care fabrică sau creează un produs, spre exemplu: o fabrică, un atelier, o companie care transformă materii prime în produse finite. Totodată, conform alin.1 al art. 2041 al Codului Civil al RM și în sensul *Legii 105/2003* prin *producător* se subânțelege: „*cel care a realizat un produs finit, o materie primă ori o parte componentă a unui produs.* Totodată, în noțiunea de producător se încadrează și cel care se prezintă ca producător prin adăugarea numelui său, a semnelor sale de comerț sau a altor semne distinctive, importă sau cumpără un produs în scop de vânzare, de locațiune, de leasing sau de distribuire într-o altă formă [1], [9].

De asemenea, un producător nu poate fi doar o persoană de pe piața autohtonă, dar și un reprezentant al pieței străine.

Dacă e să ne referim însă la noțiunea de **comerciant,** acesta înglobează *persoana fizică sau juridică care cumpără aceste produse de la producător și ulterior le comercializează clienților săi, astfel, acesta nu le fabrică, ci le distribuie, le vinde.*

Am putea exemplifica delimitarea dintre ideas and conclusions on consumer protection in the Republic of Moldova.

3. RESULTS AND DISCUSSION

In the Republic of Moldova the liability of producers as well as traders for defective products is regulated separately due to the position of the two „actors" in the distribution process, as well as their specific responsibility towards consumers, although both are professionals. We will begin with the distinction between the notion of manufacturer and that of trader, whereas many authors fail to distinguish between the two concepts.

In fact, these two concepts, that of manufacturer and that of trader, are different in character, distinguished by the fact that: **the manufacturer** is the entity that manufactures or creates a product, for example a factory, a workshop, a company that transforms raw materials into finished products**.** At the same time, according to paragraph 1 of article 2041 of the Civil Code of the Republic of Moldova by *manufacturer* shall be taken to mean: „*one who has produced a finished product, a raw material or a component part of a product.* The concept of manufacturer also includes a person who presents himself as a manufacturer by adding his name, trade marks or other distinguishing marks, imports or purchases a product for the purpose of sale, hire, lease or other form of distribution [1], [9].

In this sens, we deduce that a manufacturer can be not only a person from the local market, but also a representative one of the foreign market.

In terms of the concept of **trader**, it encompasses: *the natural or legal person who buys these products from the manufacturer and then markets them to customers, so he does not manufacture them, but distributes and sells them.*

We could simplify the distinction between the notion of manufacturer and that of trader with an eloquent example: a company that produces mobile phones is a manufacturer, and a shop that purchases these mobile phones and then sells them to its customers is a trader.

According to the basis of liability, the literature distinguishes two types of liability:

- objective civil liability;
- subjective civil liability [12];

noțiunea de producător și cea de comerciant printr-un exemplu elocvent în acest sens: de altfel, o companie care produce telefoane mobile reprezintă un producător, iar un magazin care achiziționează aceste telefoane mobile și ulterior le comercializează clienților săi reprezintă un comerciant.

În funcție de fundamentul răspunderii, literatura de specialitate distinge două tipuri de răspundere:

- răspunderea civilă obiectivă;
- răspunderea civilă subiectivă [12];

În principal, dacă e să abordăm răspunderea civilă a producătorului pentru produse defecte, ea survine de fiecare dată când avem un produs care nu garantează siguranța scontată, așteptată de către consumator, chiar și *în lipsa vinovăției producătorului*, reprezentând regula generală prevăzută la alin. 1 al articolului 2040 din Codul Civil al RM [1].

De altfel, conchidem că răspunderea producătorilor pentru produsele cu viciu se fundamentează pe principiul răspunderii obiective, reprezentând răspunderea care se bazează pe un temei obiectiv, determinând că producătorul este responsabil pentru defectele produsului independent de vinovăția sa, iar răspunderea poate surveni în următoarele situații:

- atunci când avem careva defecte vădite de fabricație;
- atunci când avem defecte de proiectare, fiind conceput într-un mod care prezintă pericol și neconformitate;
- atunci când avem defecte de informare, se caracterizează prin lipsa avertismentelor adecvate privind utilizarea respectivului produs pe etichetă [9].

În acest sens, de la regula generală menționată supra totuși există și câteva excepții, mai cu seamă atunci când producătorul este exonerat de răspundere pentru produsul defect. Astfel, el este exonerat de răspundere dacă:

– nu a pus produsul respectiv în circulație;
– totuși produsul nu avea un viciu cauzator de pagube atunci când l-a pus în circulație;
– produsul nu a fost realizat nici pentru vânzare, nici pentru o altă formă de valorificare;
– viciul nu putea fi identificat din cauza nivelului științei și tehnicii[1].
– Una dintre cele mai răspândite forme ale răspunderii producătorului și cea pe care o vom aborda nemijlocit în lucrarea de față este forma răspunderii civile delictuale.

Un exemplu în acest sens ar fi situația

Mainly, if we are to deal with the manufacturer's civil liability for defective products, it arises every time we have a product that does not guarantee the expected safety, *even in the absence of the manufacturer's fault*, representing the general rule laid down in paragrath 1 of article 2040 of the Civil Code [1].

Moreover, we conclude that the liability of manufacturers for defective products is based on the principle of strict liability, liability based on an objective basis, without fault. By this we determine that the manufacturer is liable for product defects irrespective of fault, and liability may arise in the following situations:

- when we have any obvious manufacturing defects;
- design defects, being designed in a way that makes it dangerous and non-compliant;
- information defects, characterized by the absence of adequate warnings on the use of the product on the label [9].

At the same time, however, there are some exceptions to the general rule mentioned above, in particular when the manufacturer is exempted from liability for the defective product. So, he is exempted from liability if:

- did not put that product into circulation;
- yet the product did not have a damaging defect when it was put into circulation;

the product is not made for sale or for any other form of economic exploitation;

the defect could not be identified due to the level of science and technology [1].

One of the most widespread forms of producer liability, and the one we will deal with directly in this paper, is the form of tort.

An example of this would be when: the consumer has fallen ill as a result of consuming a food product of inadequate quality purchased from a shop. Apparently, the seller will be liable according to contractual liability, with the particularities set out in *Consumer protection law*, but the rules of tort liability for damage to health also offer a favorable regime to the injured person [8].

Mainly, according to Article 7 of *Law no.105 of 13.03.2003*:„Products placed on the market must be accompanied by certificates or declarations, other documents as required by law" , which presumes certification of product

în care consumatorul s-a îmbolnăvit în urma consumării unui produs alimentar de calitate necorespunzătoare, achiziționat de la un magazin. Aparent, vânzătorul va răspunde conform răspunderii contractuale, cu particularitățile prevăzute în *Legea privind protecția consumatorilor*, însă și normele răspunderii delictuale pentru dauna cauzată sănătății oferă un regim favorabil persoanei consumatorului [8].

În principal, conform art. 7 al *Legii nr.105 din 13.03.2003*: ,,Produsele plasate pe piață trebuie să fie însoțite de certificate sau declarații, de alte documente conform legii", ceea ce prezumă certificarea conformității produselor [9].

Respectiv, producătorii au obligația să introducă pe piață numai acele produse care respectă condițiile prescrise și să retragă de pe piață sau de la consumatori produsele la care s-a constatat neîndeplinirea caracteristicilor prescrise, precum și cele care ar putea afecta sănătatea, viața sau securitatea persoanei [5].

Totodată, trebuie să statuăm că un produs nu are viciu doar prin faptul că ulterior un alt produs îmbunătățit este pus în circulație, ci produsul se consideră unul cu viciu până în momentul în care nu i se aduc acele îmbunătățiri și calități esențiale pe care trebuie să le întrunească [1].

Un aspect foarte important rezidă în faptul că producătorul este obligat să indice în documentația de însoțire, pe etichetă, regulile de utilizare, depozitare și transportare a produsului, iar vânzătorul, trebuie să le aducă la cunoștința consumatorului, respectând în acest sens dreptul la informare a consumatorului[13].

În ceea ce privește persoana prejudiciată, aceasta în primul rând trebuie să aducă proba viciului și a prejudiciului cauzat, precum și a legăturii cauzale dintre ele, iar în cazul în care se constată că pentru același prejudiciu sunt răspunzătoare mai multe persoane, ele răspund solidar, adică de comun [1].

În ceea ce privește răspunderea comerciantului pentru produse cu viciu, întâi de toate vom menționa că noțiunea de comerciant în legislația Republicii Moldova este reglementată atât în cadrul *Legii 103/2005 privind protecția consumatorilor* cât și în cadrul *Legii 231 din 2010 privind comerțul interior*. Analizând minuțios prevederile legale aferente protecției consumatorilor, am conchis că în ceea ce privește răspunderea pentru produse defecte legiuitorul utilizează noțiunea de vânzător, substituind-o cu cea de comerciant.

Conform legislației în vigoare, mai cu conformity [9].

Manufacturers are obliged to place on the market only those products which comply with the prescribed conditions and to withdraw from the market or from consumers products found not to comply with the prescribed characteristics, as well as those which could affect the health, life or safety of a person [5].

At the same time, it must be stated that a product is not defective merely because another improved product is subsequently put into circulation, but the product is considered to be defective until it has been improved and has the essential qualities which it must have according to the law [1].

A very important aspect is that the manufacturer must indicate in the documentation accompanying the product, service, on the label, the rules for safe use, storage and transportation of the product, and the seller must bring them to the attention of the consumer [13].

As regards the person who has suffered damage, he or she must first of all prove the defect and the damage caused and the causal link between the two. If several persons are found to be liable for the same damage, they are jointly and severally liable [1].

As regards the liability of the trader for defective products, first of all we will mention that the notion of trader in the legislation of the Republic of Moldova is regulated both in *the Law 103/2005 on consumer protection* and *in the Law 231 of 2010 on internal trade*. By analyzing in detail the legal provisions related to consumer protection, we have concluded that the legislator uses the notion of seller in the context of product liability, substituting it with the notion of trader.

According to the legislation in force, in particular by article 1 of *Law 103/2005 on consumer protection* „*trader*" shall mean „*any natural or legal person who, in the course of his trade, in the course of his business, is engaged in commercial, industrial, manufacturing or craft activities, and anyone acting for commercial purposes on behalf of or for the benefit of a trader*" [9].

Another, but narrower, notion of trader is provided for in article 3 of *Law 231 of 2010 on internal trade*, which regulates that: „trader" means „a natural or legal person carrying out

seamă conform art. 1 al *Legii 103/2005 privind protecția consumatorilor* prin noțiunea de „*comerciant*" se subînțelege „*orice persoană fizică sau juridică care, în practicile comerciale, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale, de producție sau artizanale, precum și orice persoană care acționează în scop comercial, în numele sau în beneficiul unui comerciant*", [9].

O altă noțiune a comerciantului, mai restrânsă este cea prevăzută în articolul 3 al *Legii 231 din 2010 privind comerțul interior*, care reglementează că:„*comerciantul* reprezintă persoană fizică sau persoană juridică care desfășoară activități în domeniul comerțului", [10].

Putem spune că nemijlocit, în Republica Moldova noțiunea de „*comerciant*" este raportată la cea de „*vânzător*", de altfel noțiunea de comerciant fiind utilizată pe larg în legislația României, ci nu în cea a Republicii Moldova.

În fond, pentru a aduce o claritate acestui subiect, vom aborda răspunderea civilă a comerciantului prin prisma dispozițiilor aferente răspunderii vânzătorului pentru produsele defecte.

Întâi de toate, vânzătorul este obligat în ceea ce privește comercializarea produselor:

- să se asigure că produsele oferite spre comercializare sunt inofensive și corespund cerințelor stabilite în actele normative;
- să nu comercializeze produse despre care deține informații că sunt periculoase sau care se consideră periculoase;
- să retragă din comercializare produsele la care organele de control au constatat neîndeplinirea cerințelor stabilite în actele normative;
- să răspundă pentru prejudiciul cauzat de produsul necorespunzător, pe toată durata de funcționare sau a termenului de valabilitate;
- să soluționeze reclamațiile consumatorului într-o perioadă de timp care nu poate depăși 14 zile calendaristice de la data informării vânzătorului cu privire la neconformitate[9].

În ceea ce privește dreptul consumatorului, conform art. 12 al *Legii 105/2003* consumatorul este în drept să pretindă vânzătorului, remedierea sau înlocuirea gratuită ori reducerea corespunzătoare a prețului sau restituirea contravalorii produsului, serviciului prin rezoluțiunea contractului pentru acest produs [9].

Așadar, potrivit articolului 20 al Legii menționate supra, vânzătorul este răspunzător față de consumator pentru orice neconformitate existentă la momentul când a fost livrat produsul, fiind obligat să aducă produsul la conformitate gratuit, prin reparare sau înlocuire, sau să reducă

activities in the field of trade", [10].

We can say that in the Republic of Moldova the notion of „*trader*" is directly related to the notion of „*seller*", the notion of trader being widely used in Romanian law, but more restrictively in the Moldovan one.

For the sake of clarity, we will approach the civil liability of the trader in the light of the provisions relating to the seller's liability for defective products.

First of all, the seller is obliged to market the products:

- to ensure that the products offered for marketing are harmless and meet the requirements laid down in the regulations;
- not to market products which it has information that are dangerous or which it considers to be dangerous;
- to withdraw from the market products which have been found by the inspection bodies or their own specialists not to comply with the requirements laid down in the normative acts;
- to be liable for the damage caused by the inadequate product, throughout the product's service life or shelf life;
- to resolve the consumer's complaint within a period not exceeding 14 calendar days from the date of informing the seller of the non-compliance [9].

As for the consumer's right, according to article 12 of *Law 105/2003*, the consumer is entitled to claim from the seller, free of charge, repair or replacement or appropriate reduction in price or refund of the value of the product, service by termination of the contract for this product [9].

Therefore, according to article 20 of the above-mentioned act, the seller is liable to the consumer for any lack of conformity existing at the time the product was delivered, being obliged to bring the product into conformity free of charge by repair or replacement, or to reduce the price or to pay the price [9].

Finally, the consumer shall have the right, at his option, to require the seller first to repair the product or to replace it, free of charge in each case, unless the remedy is impossible or disproportionate [7].

The damage shall be repaired by the seller even if the product is delivered free of

din preț, fie să achite contravaloarea lui [9].

În cele din urmă, consumatorul are dreptul, la opțiunea sa, să solicite vânzătorului în primul rând repararea produsului sau înlocuirea acestuia, gratuit, cu excepția situației în care măsura reparatorie este disproporționată [7].

Prejudiciul se repară de către vânzător și în cazul în care livrarea produsului, se face în mod gratuit sau la preț redus. În cazul în care, pe parcursul termenului de garanție, o piesă sau un subansamblu au ieșit din funcțiune, defecțiunea se va remedia de către vînzător, care va avea dreptul de a înainta o acțiune în regres împotriva producătorului produsului finit, fiind de asemenea, un aspect foarte important, întrucât trebuie stabilit cu fermitate cine va constitui subiect al răspunderii în aceste circumstanțe [9].

Necătând la acest fapt, trebuie să menționăm și faptul că în Republica Moldova sunt entități care întrunesc concomitent dubla calitate, atât cea de producător (autohton) cât și cea de comerciant, adică entitatea atât produce cât și comercializează produse, fapt ce nu trebuie confundat.

Astfel conchidem că, în cazul unui defect, comerciantul trebuie să repare, să înlocuiască sau să restituie valoarea bunului, iar ulterior poate solicita despăgubiri din partea producătorului dacă se constată că defectul a survenit tocmai din fabrică.

Totodată, un alt aspect constă în faptul că practic comerciantul autohton răspunde doar pe teritoriul unde își desfășoară nemijlocit activitatea, de altfel răspunde la nivel național, pe când răspunderea producătorului pentru produse defecte poate fi mai vastă întrucât acesta poate întruni exclusiv calitatea de producător străin.

Cu referire la repararea prejudiciului moral, acesta se repară indiferent de repararea prejudiciului material cauzat consumatorului[8].

4. CONCLUZII

În concluzie, la cele relatate în prezenta lucrare conchidem în cele din urmă regula generală potrivit căreia atât producătorul cât și comerciantul în calitate de profesioniști răspund de fiecare dată când s-a cauzat un prejudiciu prin produsele defectuoase consumatorului, chiar și în lipsa vinovăției, independent de culpa lor.

Un alt aspect important este că practic comerciantul autohton răspunde doar pe teritoriul unde își desfășoară nemijlocit activitatea, de altfel răspunde la nivel național, iar răspunderea producătorului pentru produse defecte

charge or at a reduced price. If, during the warranty period, a part or subassembly has failed to function, the defect will be remedied by the seller, who will have the right to file a recourse action against the manufacturer of the finished product, which is also a very important aspect, as it must be firmly established who will be liable in these circumstances [9].

Notwithstanding this fact, we should also mention the fact that in the Republic of Moldova there are entities that simultaneously meet the dual quality of both producer (local) and trader, the entity both produces and commercializes products, which should not be confused.

We therefore conclude that, in the event of a defect, the trader must repair, replace or refund the value of the goods, and may subsequently claim damages from the manufacturer if it is found that the defect was caused by the manufacturer.

At the same time, another aspect is that in practice the local trader is liable only on the territory where he carries out his activity, and is liable at national level, whereas the manufacturer's liability for defective products may be broader since he may be a foreign manufacturer.

With reference to compensation for non-material damage, it is compensated irrespective of the material damage caused to the consumer [8].

4. CONCLUSIONS

In conclusions, in the light of what has been reported in this paper we finally uphold the general rule that both, the manufacturer and the trader as professionals are liable whenever a consumer has been harmed by defective products, even in the absence of fault, irrespective of their fault.

Another important aspect is that, in practice, the local trader is liable only on the territory where he carries out his activity, and is liable at national level, while the manufacturer's liability for defective products may be broader since he may be a foreign manufacturer. Notwithstanding this fact, it should be noted that in the Republic of Moldova there are entities which simultaneously have the dual status of both producer (local) and trader, the entity both produces and markets products, which

poate fi mai vastă întrucât acesta poate întruni calitatea de producător străin. Necătând la acest fapt, trebuie să menționăm că în Republica Moldova sunt entități care întrunesc concomitent dubla calitate, atât cea de producător (autohton) cât și cea de comerciant, adică entitatea atât produce cât și comercializează produse, fapt ce nu trebuie confundat.

Un alt aspect de o importanță majoră rezidă în momentul în care, pe parcursul termenului de garanție, o piesă sau un subansamblu au ieșit din funcțiune, defecțiunea se va remedia de către vânzător, care va avea dreptul de a înainta o acțiune în regres împotriva producătorului produsului finit. Totodată, un aspect mai puțin favorabil constă în faptul că legiuitorul autohton nu prevede răspunderea civilă a comerciantului pentru produse defecte, deși utilizează în nenumărate legi speciale această noțiune, utilizând în acest sens pe larg noțiunea de vânzător. O propunere de lege ferenda în acest sens ar fi una mai mult decât benefică, întrucât sunt prezente o multitudine de noțiuni care o suplinesc pe cea de comerciant atunci când vorbim despre răspundere, dar însuși răspunderea comerciantului pentru produse defecte nu este regăsită concis în legislația privind protecția consumatorului.

În cele din urmă conchidem că, statul protejează persoanele în calitatea lor de consumatori, asigurând cadrul necesar, accesul neîngrădit la produse, informarea completă, apărarea și asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice împotriva practicilor abuzive.

Astfel, cadrul normativ cu privire la protecția drepturilor consumatorilor a evoluat semnificativ datorită evoluției și schimbărilor esențiale ale legislației pe această palieră juridică, unificând practici legislative europene și sigure. De altfel, mizăm în continuare pe faptul că autoritățile specializate în domeniul protecției consumatorilor vor face față provocărilor pe care le vor întâlni. Nu în ultim rând, trebuie să recunoaștem că consolidarea cadrului legal privind protecția consumatorilor a evoluat și s-a apropiat nemijlocit de UE prin crearea *Centrului European al Consumatorului* în Republica Moldova, care de altfel, reprezintă un organ de sprijin și consultanță juridică pentru soluționarea litigiilor transfrontaliere sesizate de cetățenii RM cu referire la bunuri și servicii procurate de aceștia în Uniunea Europeană, inițiativă pe care o susținem în totalitate întru promovarea celor mai înalte valori ale protecției consumatorilor la nivel european.

should not be confused.

Another aspect of major importance is that when, during the warranty period, a part or subassembly fails, the defect will be repaired by the seller, who will have the right to file a claim against the manufacturer of the finished product.

At the same time, a less favorable aspect is that the local legislator does not provide for the civil liability of the trader for defective products, although it uses this notion in countless special laws, extensively using the notion of seller in this sense. A proposal for a law enforcement in this sense would be more than beneficial, since there are a multitude of notions that replace that of trader when we talk about liability, but the trader's liability for defective products itself is not found concisely in the legislation on consumer protection.

Finally, we conclude that the state protects individuals in their capacity as consumers, ensuring the necessary framework, unfettered access to products, complete information, and the defense and assurance of the legitimate rights and interests of individuals against abusive practices.

So, the regulatory framework for the protection of consumer rights has evolved significantly due to the evolution and essential changes in legislation at this legal level, unifying European and safe legislative practices. Moreover, we continue to rely on the fact that the authorities specialized in the field of consumer protection will face the challenges they will encounter. Last but not least, we must recognize that the consolidation of the legal framework for consumer protection has evolved and has come directly closer to the European Union through the creation of the *European Consumer Center* in the Republic of Moldova, which, by the way, represents a body of legal advice and support for the resolution of cross-border disputes notified by citizens of the Republic of Moldova regarding goods and services purchased by them in the European Union, an initiative that we fully support in order to promote the highest values of consumer protection at the European level.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002.În:Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.82-86.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova Nr. 225 din 30.05.2003, Publicat la: 03.08.2018 În: Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436.
3. Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova Nr. 1107-XV din 06.06.2002, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 82-86 din 22.06.2002.
4. Directiva nr.85/374 CEE din 25.07.1985 privind răspunderea pentru produsele defectuoase.
5. Directiva 2001/95/CE privind securitatea generală a produselor.
6. Gherman A.M. Repararea prejudiciului cauzat de produse defectuoase.În:Conferința științifico-practică internațională „Reglementări naționale și standarde juridice internaționale în domeniul protecției drepturilor consumatorului". Academia „Ștefan cel Mare " a MAI, 2021.
7. Gurin C. Răspunderea juridică civilă pentru produse defectuoase analizată prin prisma normelor de protecție a consumatorului. În: Revista Moldovenească de drept internațional și relații internaționale-Nr. 3, 2011.
8. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica aplicării legislației despre protecția consumatorilor la judecarea cauzelor civile, Nr. 7 din 09.10.2006.
9. Legea Nr.105 din 13.03.2003 cu privire la protecția consumatorilor, Publicată la: 27.06.2003 în Monitorul Oficial Nr. 126-131, art. 507.
10. Legea Nr.231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul interior, Publicată la: 01.10.2021 în Monitorul Oficial Nr. 230 - 237, art. 262.
11. Popa I.F. Protecția consumatorului. Răspundere pentru produse defectuoase. Prejudiciu corporal. În: Pandectele Române, nr 6, Cluj-Napoca, 2005.
12. Tipa G. Răspunderea civilă delictuală și funcțiile acesteia. Autoreferatul tezei de master. Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2020.
13. Vânzarea produselor în condiții de siguranță în UE, disponibil:
14. https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/consumer-contracts-guarantees/selling-products-safely/index_ro.htm. [vizitat: 17.03.2025].

Despre autor:

Ana-Maria GHERMAN-GRIMAILO,
doctorandă,
asistent universitar,
Catedra „Drept privat",
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
e-mail: ana-maria.gherman@mai.gov.md
ORCID ID: 0009-0001-6348-8803

About the author:

Ana-Maria GHERMAN-GRIMAILO,
Phd Student,
University Assistant,
Department „Private Law",
„Ștefan cel Mare" Academy of the MIA,
ROR: https://ror.org/036kvxa54,
e-mail: ana-maria.gherman@mai.gov.md
ORCID ID: 0009-0001-6348-8803

CZU: 366.5(478)

PROTECȚIA CONSUMATORILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ASPECTE JURIDICE ȘI PRACTICE

E.B. CIRCOV,
doctor în științe politice

Acest articol examinează mecanismele juridice de protecție a consumatorilor în Republica Moldova, conformitatea acestora cu standardele internaționale și europene, precum și principalele provocări cu care se confruntă consumatorii în condițiile pieței moderne. Analiza vizează actele legislative care reglementează relațiile dintre consumatori și furnizorii de bunuri și servicii, inclusiv Legea nr. 105/2003 „Privind protecția consumatorilor" și Legea nr. 256/2020, precum și mecanismele de aplicare practică a acestora. O atenție deosebită este acordată standardelor europene de protecție a consumatorilor, inclusiv principiilor de transparență, siguranței produselor, practicilor comerciale neloiale și mecanismelor de despăgubire, precum și implementării acestora în legislația națională ca parte a procesului de integrare europeană. Articolul evidențiază problemele-cheie în aplicarea legislației, cum ar fi nivelul redus de informare a publicului, slăbiciunile mecanismelor de soluționare extrajudiciară a litigiilor și lipsa resurselor pentru autoritățile de reglementare. Sunt propuse modalități posibile de îmbunătățire a mecanismelor de protecție a consumatorilor, inclusiv consolidarea cadrului instituțional, dezvoltarea campaniilor de informare, digitalizarea mecanismelor de protecție și intensificarea cooperării cu societatea civilă.

Cuvinte-cheie: protecția consumatorilor, drepturile consumatorilor, legislația Republicii Moldova, standardele europene, aplicarea legislației, soluționarea litigiilor, transparența informațiilor, siguranța produselor, comerț echitabil, mecanisme de despăgubire.

1. ÎNTRODUCERE

Protecția drepturilor consumatorilor reprezintă un element fundamental al statului de drept și unul dintre aspectele cheie ale politicii socio-economice a oricărui stat modern. În condițiile economiei de piață, protecția drepturilor consumatorilor are ca scop asigurarea unor condiții echitabile de achiziționare a bunurilor și serviciilor, prevenirea practicilor comerciale neloiale, precum și crearea unor

CONSUMER PROTECTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: LEGAL AND PRACTICAL ASPECTS

E.B. CIRCOV,
Doctor of Political Sciences

This article examines the legal mechanisms for consumer protection in the Republic of Moldova, their compliance with international and European standards, and the main challenges faced by consumers in modern market conditions. The analysis covers legislative acts regulating the relationship between consumers and suppliers of goods and services, including Law No. 105/2003 "On Consumer Protection" and Law No. 256/2020, as well as the mechanisms for their practical implementation. Special attention is given to European consumer protection standards, including transparency principles, product safety, unfair trade practices, and compensation mechanisms, as well as their implementation in national legislation as part of the European integration process. The article highlights key issues in law enforcement, such as low public awareness, weaknesses in pre-trial dispute resolution, and a lack of resources for regulatory authorities. Possible ways to improve consumer protection mechanisms are proposed, including strengthening the institutional framework, developing information campaigns, digitalizing protection mechanisms, and enhancing cooperation with civil society.

Keywords: consumer protection, consumer rights, legislation of the Republic of Moldova, European standards, law enforcement, dispute resolution, information transparency, product safety, fair trade, compensation mechanisms.

1. INTRODUCTION

Consumer protection is a fundamental element of the rule of law and a key aspect of the socio-economic policy of any modern state. In a market economy, consumer rights protection aims to ensure fair conditions for the acquisition of goods and services, prevent unfair commercial practices, and create effective mechanisms for resolving disputes between

mecanisme eficiente de soluționare a litigiilor dintre consumatori și agenții economici [7].

În Republica Moldova, cadrul normativ-juridic care reglementează domeniul protecției drepturilor consumatorilor a fost format ținând cont de standardele internaționale și europene, inclusiv prevederile Directivelor Uniunii Europene, Rezoluțiile ONU, precum și recomandările Organizației Mondiale pentru Protecția Drepturilor Consumatorilor (Consumers International). Actul național fundamental în acest domeniu este Legea privind protecția drepturilor consumatorilor, care stabilește principiile de bază ale reglementării relațiilor dintre consumatori și furnizorii de bunuri și servicii. În plus, activitatea în domeniul protecției drepturilor consumatorilor este reglementată de o serie de acte subordonate, precum și de documente normative care stabilesc standardele de calitate a produselor, condițiile de comercializare și mecanismele de aplicare a legii [1].

Cu toate acestea, în ciuda existenței unui cadru juridic extins, în practică, realizarea drepturilor consumatorilor se confruntă cu o serie de probleme semnificative. Printre dificultățile majore se numără conștientizarea insuficientă a drepturilor cetățenilor, complexitatea mecanismelor de aplicare a legii, eficiența scăzută a procedurilor judiciare în cazurile legate de protecția drepturilor consumatorilor, precum și cazurile frecvente de practici comerciale neloiale din partea unor agenți economici. Toți acești factori necesită un control sporit din partea autorităților publice, îmbunătățirea legislației și participarea activă a organizațiilor societății civile la protejarea intereselor consumatorilor.

Astfel, studierea reglementării juridice a protecției drepturilor consumatorilor în Republica Moldova, identificarea problemelor existente și analiza posibilelor căi de soluționare a acestora reprezintă o sarcină științifică și practică actuală, care necesită o abordare complexă și luarea în considerare a experienței internaționale.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În cadrul elaborării prezentei lucrări, au fost utilizate metode de cercetare științifică general-acceptate și specifice domeniului dreptului. Astfel, au fost aplicate metoda analizei documentelor normative, metoda comparativă, pentru a evidenția diferențele și similitudinile dintre legislația națională și cea europeană în domeniul protecției consumatorilor, precum

consumers and economic agents [7].

In the Republic of Moldova, the legal framework regulating consumer protection has been developed in line with international and European standards, including the provisions of European Union Directives, UN Resolutions, and recommendations from Consumers International. The fundamental national act in this area is the Consumer Protection Law, which establishes the basic principles for regulating relations between consumers and suppliers of goods and services. In addition, consumer protection activities are governed by a range of subordinate legislation and regulatory documents that establish product quality standards, conditions for their sale, and enforcement mechanisms [1].

However, despite the existence of an extensive legal framework, the practical implementation of consumer rights faces a number of significant challenges. Among the main difficulties are insufficient public awareness of their rights, the complexity of law enforcement mechanisms, the low effectiveness of court proceedings in cases related to consumer protection, and frequent instances of unfair commercial practices by some economic agents. All these factors require increased oversight by state authorities, improvement of legislation, and active participation of public organizations in protecting consumer interests.

Thus, the study of the legal regulation of consumer protection in the Republic of Moldova, the identification of existing problems, and the analysis of possible solutions represent a relevant scientific and practical task that requires a comprehensive approach and consideration of international experience.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

In developing the present work, generally accepted and domain-specific scientific research methods were used. Thus, the method of normative document analysis was applied, the comparative method was used to highlight the differences and similarities between national and European legislation in the field of consumer protection, as well as the systemic method, which allowed examining the interaction between the various institutions involved

și metoda sistemică, care a permis examinarea interacțiunii dintre diferitele instituții implicate în protecția consumatorilor. De asemenea, s-a recurs la metoda logică deductivă pentru formularea concluziilor și propunerilor de îmbunătățire a cadrului normativ și instituțional. Datele și sursele utilizate includ acte legislative naționale, directive europene, publicații științifice relevante și rapoarte oficiale ale instituțiilor naționale și internaționale în domeniu.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Actul normativ-juridic principal care reglementează domeniul protecției drepturilor consumatorilor în Republica Moldova este Legea nr. 105 din 13 martie 2003 [1] privind protecția drepturilor consumatorilor. Această lege definește drepturile fundamentale ale consumatorilor, inclusiv dreptul la siguranța și calitatea bunurilor și serviciilor, dreptul la informații veridice, dreptul la despăgubiri, precum și dreptul la protecție judiciară în cazul încălcării intereselor lor legitime. Legea stabilește, de asemenea, obligațiile producătorilor, vânzătorilor și furnizorilor de servicii, care vizează asigurarea drepturilor consumatorilor și prevenirea practicilor comerciale neloiale.

Pe lângă această lege, în Moldova există o serie de acte normative subordonate care reglementează aspecte specifice ale protecției drepturilor consumatorilor, cum ar fi certificarea și controlul calității produselor, publicitatea și etichetarea produselor, regulile comerțului la distanță și serviciile electronice. O importanță deosebită în protecția intereselor consumatorilor o au și prevederile Codului Civil al Republicii Moldova, precum și Legea privind publicitatea și Legea privind protecția concurenței, deoarece acestea stabilesc principiile de bază ale comerțului echitabil și previn inducerea în eroare a consumatorilor [10].

Un rol cheie în asigurarea protecției drepturilor consumatorilor îl joacă Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței, care monitorizează respectarea legislației, examinează plângerile cetățenilor, efectuează controale la întreprinderi și organizații și ia măsuri pentru prevenirea încălcărilor în acest domeniu. Agenția colaborează, de asemenea, cu alte structuri guvernamentale, organizații neguvernamentale și parteneri internaționali pentru a îmbunătăți practica de aplicare a legii și pentru a crește nivelul de

in consumer protection. The deductive logical method was also used to formulate conclusions and proposals for improving the normative and institutional framework. The data and sources used include national legislative acts, European directives, relevant scientific publications, and official reports of national and international institutions in the field.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The main legal act regulating consumer protection in the Republic of Moldova is Law No. 105 of March 13, 2003 [1], "On Consumer Protection." This law defines the basic rights of consumers, including the right to safety and quality of goods and services, the right to accurate information, the right to compensation for damages, and the right to judicial protection in case of violation of their legitimate interests. The law also establishes the obligations of manufacturers, sellers, and service providers aimed at ensuring consumer rights and preventing unfair commercial practices.

In addition to this law, Moldova has a number of subordinate legal acts regulating specific aspects of consumer protection, such as certification and quality control of goods, advertising and product labeling, rules for distance selling and electronic services. The provisions of the Civil Code of the Republic of Moldova, as well as the Law on Advertising and the Law on Protection of Competition, are also important in protecting consumer interests, as they establish the basic principles of fair trade and prevent consumers from being misled [10].

The Agency for Consumer Protection and Market Surveillance plays a key role in ensuring consumer protection, monitoring compliance with legislation, reviewing citizen complaints, conducting inspections of enterprises and organizations, and taking measures to prevent violations in this area. The Agency also collaborates with other government agencies, public organizations, and international partners to improve enforcement practices and enhance consumer protection [11].

Despite the existence of an extensive legal framework, consumer protection in Moldova faces a number of challenges in practice. Among the main problems are insufficient pub-

protecție a consumatorilor [11].

În ciuda existenței unui cadru juridic extins, în practică, protecția drepturilor consumatorilor în Moldova se confruntă cu o serie de dificultăți. Printre problemele majore se numără conștientizarea insuficientă a drepturilor cetățenilor, complexitatea birocratică a procedurilor de depunere a plângerilor și acțiunilor în justiție, precum și cazurile de inacțiune din partea autorităților de supraveghere. În acest sens, o direcție importantă rămâne îmbunătățirea continuă a legislației, consolidarea controlului de stat și dezvoltarea mecanismelor alternative de soluționare a litigiilor, ceea ce va face protecția consumatorilor mai eficientă și mai accesibilă.

Legea nr. 256/2020 [2] privind protecția consumatorilor în domeniul contractelor de servicii financiare completează cadrul juridic al Republicii Moldova în domeniul protecției drepturilor consumatorilor, reglementând relațiile specifice care apar între instituțiile financiare și consumatorii serviciilor lor. Această lege are ca scop asigurarea transparenței operațiunilor financiare, protejarea clienților împotriva practicilor neloiale și creșterea nivelului de încredere în sistemul financiar al țării.

Unul dintre aspectele cheie ale Legii nr. 256/2020 [2] este stabilirea unor cerințe stricte pentru instituțiile financiare în ceea ce privește furnizarea de informații despre serviciile oferite. În special, legea obligă instituțiile de credit, băncile, companiile de asigurări și alte instituții financiare să informeze clienții despre toate condițiile de furnizare a serviciilor, inclusiv comisioane, rate ale dobânzii, penalități și riscuri posibile. Această cerință are ca scop prevenirea situațiilor în care consumatorii se află în dezavantaj din cauza informațiilor incomplete sau incorecte.

Legea stabilește, de asemenea, mecanisme de protecție a consumatorilor împotriva practicilor neloiale, cum ar fi taxele ascunse, metodele agresive de marketing, impunerea de servicii suplimentare și încălcarea clauzelor contractuale. În acest context, sunt prevăzute sancțiuni pentru încălcarea normelor stabilite, inclusiv amenzi administrative și suspendarea activității organizațiilor financiare care nu respectă cerințele legii.

În plus, Legea nr. 256/2020 [2] prevede dreptul consumatorilor de a rezilia contractul în cazul în care instituția financiară nu respectă cerințele stabilite. Această prevedere consolidează poziția clienților și le permite să se

lic awareness of their rights, the bureaucratic complexity of complaint and claim procedures, and cases of inaction by regulatory bodies. In this regard, further improvement of legislation, strengthening of state control, and development of alternative dispute resolution mechanisms remain important directions, which will make consumer protection more effective and accessible.

Law No. 256/2020 [2] "On the Protection of Consumer Rights in the Field of Financial Services Contracts" supplements the legal framework of the Republic of Moldova in the field of consumer protection, regulating specific relationships that arise between financial institutions and consumers of their services. This law aims to ensure the transparency of financial transactions, protect clients from unfair practices, and increase the level of trust in the country's financial system.

One of the key aspects of Law No. 256/2020 [2] is the establishment of strict requirements for financial institutions regarding the provision of information about the services offered. In particular, the law obliges credit organizations, banks, insurance companies, and other financial institutions to inform clients about all the conditions of service provision, including commissions, interest rates, penalties, and potential risks. This requirement is aimed at preventing situations where consumers find themselves at a disadvantage due to incomplete or incorrect information.

The law also establishes mechanisms to protect consumers from unfair practices, such as hidden fees, aggressive marketing methods, the imposition of additional services, and breach of contract terms. In this context, sanctions are provided for violations of the established norms, including administrative fines and the suspension of activities of financial organizations that do not comply with the requirements of the law.

Furthermore, Law No. 256/2020 [2] provides for the right of consumers to terminate a contract in case of non-compliance by the financial institution with the established requirements. This provision strengthens the position of clients and allows them to protect themselves from unfair lending or insurance terms.

protejeze împotriva condițiilor de creditare sau asigurare nedrepte.

În ciuda existenței acestor garanții legale, în practică, consumatorii de servicii financiare din Moldova continuă să se confrunte cu o serie de probleme. Una dintre ele este dificultatea de a percepe condițiile financiare, în special în rândul grupurilor de populație vulnerabile din punct de vedere social. În acest sens, o sarcină importantă rămâne creșterea nivelului de educație financiară a populației, ceea ce va permite cetățenilor să înțeleagă mai bine drepturile și obligațiile lor la încheierea tranzacțiilor financiare.

Astfel, Legea nr. 256/2020 [2] joacă un rol semnificativ în consolidarea sistemului de protecție a drepturilor consumatorilor în Moldova, în special în domeniul serviciilor financiare. Cu toate acestea, implementarea sa eficientă necesită nu numai respectarea normelor de către instituțiile financiare, ci și participarea activă a autorităților de supraveghere, precum și creșterea nivelului de conștientizare a cetățenilor cu privire la drepturile lor.

Procesul de armonizare a legislației naționale a Republicii Moldova cu standardele europene în domeniul protecției drepturilor consumatorilor este o etapă importantă pe calea integrării în Uniunea Europeană. Directivele europene au ca scop asigurarea unor standarde înalte de protecție a consumatorilor, stabilirea unor reguli clare de comerț și a unor mecanisme de despăgubire, ceea ce contribuie la crearea unui mediu de piață transparent și echitabil.

Una dintre direcțiile cheie ale adaptării legislației este implementarea Directivei 2011/83/UE [4] privind drepturile consumatorilor, care prevede furnizarea obligatorie de informații complete și corecte despre bunuri și servicii, precum și dreptul consumatorilor de a returna bunurile în anumite termene. În plus, Republica Moldova implementează prevederile Directivei 2005/29/CE [5] privind practicile comerciale neloiale, care reglementează aspectele protecției consumatorilor împotriva publicității înșelătoare, metodelor agresive de marketing și impunerii de bunuri sau servicii.

Un alt aspect important este asigurarea siguranței produselor, care este reglementată de o serie de acte normative europene, inclusiv Regulamentul (UE) 2019/1020 [6] privind supravegherea pieței și conformitatea produselor. În acest context, organele de control moldovenești sunt obligate să asigure conformitatea pro-

Despite the existence of these legal guarantees, in practice, consumers of financial services in Moldova continue to face a number of problems. One of them is the difficulty in understanding financial terms, especially among socially vulnerable groups of the population. In this regard, an important task remains to increase the financial literacy of the population, which will allow citizens to better understand their rights and obligations when entering into financial transactions.

Thus, Law No. 256/2020 [2] plays a significant role in strengthening the consumer protection system in Moldova, especially in the field of financial services. However, its effective implementation requires not only compliance with the norms by financial institutions, but also active participation by regulatory bodies, as well as raising public awareness of their rights.

The process of harmonizing the national legislation of the Republic of Moldova with European standards in the field of consumer protection is an important step towards integration into the European Union. European directives aim to ensure high standards of consumer protection, establish clear trade rules and mechanisms for compensation of damages, which contributes to creating a transparent and fair market environment.

One of the key directions of legislation adaptation is the implementation of Directive 2011/83/EU [4] on consumer rights, which provides for the mandatory provision of complete and accurate information about goods and services, as well as the right of consumers to return goods within certain periods. In addition, the Republic of Moldova is implementing the provisions of Directive 2005/29/EC [5] on unfair commercial practices, which regulates issues of consumer protection against misleading advertising, aggressive marketing methods, and the imposition of goods or services.

Another important aspect is ensuring product safety, which is regulated by a number of European regulations, including Regulation (EU) 2019/1020 [6] on market surveillance and product compliance. In this context, Moldovan regulatory authorities are obliged to ensure that products placed on the market comply

duselor introduse pe piață cu standardele de siguranță stabilite, prevenind distribuirea de produse periculoase și de calitate inferioară.

În ciuda eforturilor legislative, procesul de implementare a normelor europene se confruntă cu o serie de dificultăți. Una dintre principalele probleme rămâne conștientizarea insuficientă a populației cu privire la drepturile sale. Mulți consumatori nu știu cum să-și protejeze corect interesele în cazul încălcării drepturilor, ceea ce reduce eficiența reformelor implementate. În acest sens, sunt necesare campanii de informare active, care vizează creșterea nivelului de educație juridică a populației.

O altă problemă este lipsa resurselor în rândul organelor de control responsabile de monitorizarea și respectarea standardelor UE. Finanțarea insuficientă și lipsa specialiștilor calificați limitează capacitatea de supraveghere eficientă a pieței și de protecție a drepturilor consumatorilor. Pentru a rezolva această problemă, este necesară modernizarea mecanismelor de control, extinderea competențelor instituțiilor relevante și creșterea capacității lor instituționale.

Cu toate acestea, în ciuda provocărilor existente, armonizarea legislației cu standardele europene deschide noi perspective pentru îmbunătățirea protecției drepturilor consumatorilor în Moldova. Implementarea treptată a normelor europene contribuie la crearea unei piețe transparente și competitive, la reducerea nivelului de practici comerciale neloiale și la creșterea încrederii cetățenilor în instituțiile de stat și în mediul de afaceri.

Aplicarea eficientă a legislației privind protecția drepturilor consumatorilor în Republica Moldova rămâne una dintre problemele cheie, în ciuda existenței unui cadru normativ-juridic armonizat cu standardele internaționale. În practică, consumatorii se confruntă adesea cu dificultăți în apărarea drepturilor lor, ceea ce se datorează unei serii de factori structurali și instituționali.

Una dintre problemele majore este funcționarea defectuoasă a sistemului judiciar. Litigiile privind protecția drepturilor consumatorilor pot dura mult timp, ceea ce reduce eficacitatea lor și face ca procesul de restabilire a drepturilor încălcate să fie complex și costisitor pentru cetățeni. În unele cazuri, consumatorii preferă să nu se adreseze instanței din cauza costurilor judiciare ridicate și a termenelor lungi de judecată. O soluție la această problemă ar putea fi crearea unor instanțe specializate

with established safety standards, preventing the distribution of dangerous and substandard products.

Despite legislative efforts, the process of implementing European standards faces a number of challenges. One of the main problems remains insufficient public awareness of their rights. Many consumers do not know how to properly protect their interests in case of rights violations, which reduces the effectiveness of the reforms being implemented. In this regard, active information campaigns aimed at increasing the level of legal literacy of the population are necessary.

Another problem is the lack of resources in the regulatory bodies responsible for monitoring and complying with EU standards. Insufficient funding and a shortage of qualified specialists limit the ability to effectively supervise the market and protect consumer rights. Solving this problem requires modernizing control mechanisms, expanding the powers of relevant institutions, and enhancing their institutional capacity.

Nevertheless, despite the existing challenges, the harmonization of legislation with European standards opens up new perspectives for improving consumer protection in Moldova. The gradual implementation of European norms contributes to the creation of a transparent and competitive market, a reduction in unfair commercial practices, and an increase in public trust in state institutions and the business environment.

Effective enforcement of consumer protection legislation in the Republic of Moldova remains one of the key problems, despite the existence of a legal framework that has been brought into line with international standards. In practice, consumers often face difficulties in defending their rights, which is due to a number of structural and institutional factors.

One of the main problems is the weak performance of the judicial system. Litigation in consumer protection cases can drag on for a long time, which reduces their effectiveness and makes the process of restoring violated rights complex and costly for citizens. In some cases, consumers prefer not to go to court due to high litigation costs and lengthy case pro-

pentru cazurile de protecție a consumatorilor sau implementarea unor proceduri accelerate pentru soluționarea acestor litigii.

Un alt obstacol serios este nivelul scăzut de conștientizare juridică a populației. Mulți cetățeni nu își cunosc drepturile și mecanismele de protecție a acestora, ceea ce îi face vulnerabili în fața vânzătorilor și furnizorilor de servicii necinstiți. În acest sens, este necesară desfășurarea unor campanii de informare la scară largă, care vizează educarea consumatorilor. Este important nu doar să informăm cetățenii despre drepturile existente, ci și să îi instruim cu privire la abilitățile practice de a-și proteja interesele, de exemplu, procedurile de depunere a plângerilor și sesizărilor la autoritățile de supraveghere.

Soluționarea extrajudiciară a litigiilor se confruntă, de asemenea, cu provocări serioase. În teorie, consumatorii se pot adresa Agenției pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței, însă în practică eficiența acestui mecanism este limitată. Adesea, examinarea plângerilor durează mult timp, iar deciziile luate nu sunt întotdeauna executate. Pentru a crește eficiența soluționării extrajudiciare, este necesară consolidarea capacității instituționale a agenției, precum și extinderea competențelor sale de aplicare a sancțiunilor împotriva infractorilor [3].

De asemenea, organizațiile societății civile pot juca un rol important în protecția drepturilor consumatorilor. Acestea pot acționa ca intermediari între consumatori și autoritățile publice, precum și inițiia proceduri judiciare pentru a proteja drepturile cetățenilor. Cu toate acestea, influența lor este limitată în prezent din cauza lipsei de resurse financiare și organizatorice. Sprijinul din partea statului, acordarea de granturi și dezvoltarea parteneriatelor între structurile guvernamentale și cele neguvernamentale ar putea contribui la participarea activă a societății civile la protecția drepturilor consumatorilor [8].

Pentru a rezolva problemele existente, este necesară o abordare complexă, care să includă reformarea sistemului judiciar, creșterea gradului de conștientizare juridică a populației, îmbunătățirea mecanismelor de soluționare extrajudiciară a litigiilor și implicarea activă a societății civile în procesul de protecție a drepturilor consumatorilor. Aceste măsuri vor permite nu numai îmbunătățirea practicii de aplicare a legii, ci și crearea unui sistem mai efi-

cessing times. A solution to this problem could be the creation of specialized consumer protection courts or the introduction of expedited procedures for resolving such disputes.

Another serious obstacle is the low level of legal awareness among the population. Many citizens are unaware of their rights and the mechanisms for their protection, which makes them vulnerable to unscrupulous sellers and service providers. In this regard, it is necessary to conduct large-scale information campaigns aimed at educating consumers. It is important not only to inform citizens about existing rights, but also to teach them practical skills to protect their interests, for example, procedures for filing complaints and appeals to regulatory authorities.

Pre-trial dispute resolution also faces serious challenges. In theory, consumers can apply to the Agency for Consumer Protection and Market Surveillance, but in practice, the effectiveness of this mechanism is limited. Often, the consideration of complaints takes a long time, and the decisions made are not always enforced. To improve the effectiveness of pre-trial settlement, it is necessary to strengthen the institutional capacity of the agency, as well as expand its powers to apply sanctions against violators [3].

Furthermore, public organizations can play an important role in protecting consumer rights. They can act as intermediaries between consumers and state bodies, and also initiate legal proceedings to protect the rights of citizens. However, today their influence is limited due to a lack of financial and organizational resources. Support from the state, the provision of grants, and the development of partnerships between state and non-governmental structures could contribute to the active participation of civil society in protecting consumer rights [8].

A comprehensive approach is needed to address the existing problems, including reforming the judicial system, increasing public legal awareness, improving pre-trial dispute resolution mechanisms, and actively involving civil society in the consumer protection process. These measures will not only improve law enforcement practices, but also create a more effective system for protecting consumer rights

cient de protecție a drepturilor consumatorilor în Republica Moldova.

4. CONCLUZII

Protecția drepturilor consumatorilor în Republica Moldova reprezintă un element inseparabil al reglementării de stat, care vizează asigurarea unor condiții echitabile pentru cetățeni în domeniul relațiilor cu consumatorii. În condițiile economiei de piață, protecția intereselor consumatorilor devine un factor cheie al dezvoltării socio-economice durabile, necesitând nu doar existența unui cadru normativ-juridic, ci și un mecanism eficient de implementare a acestuia. În ciuda progreselor înregistrate în alinierea legislației la standardele europene, rămân probleme semnificative care necesită o abordare complexă și reforme sistemice.

Una dintre direcțiile prioritare este adaptarea legislației naționale la standardele europene. Uniunea Europeană are un set extins de acte normative care vizează protecția drepturilor consumatorilor, inclusiv directive privind practicile comerciale neloiale, garanțiile pentru bunuri, transparența contractelor și mecanismele de compensare a daunelor. În cadrul Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și UE, țara s-a angajat să implementeze treptat aceste norme în sistemul său juridic. Cu toate acestea, procesul de armonizare se confruntă cu o serie de dificultăți, inclusiv limitări instituționale, lipsa personalului calificat și finanțarea insuficientă a reformelor. O sarcină importantă rămâne nu numai adaptarea legislației, ci și implementarea sa eficientă în practică, ceea ce necesită o coordonare sporită între autoritățile publice, comunitatea de afaceri și societatea civilă.

Un aspect la fel de important este creșterea gradului de informare a cetățenilor cu privire la drepturile lor și la mecanismele de protecție a acestora. Nivelul scăzut de educație juridică a consumatorilor duce la faptul că aceștia folosesc rar instrumentele disponibile pentru a-și proteja interesele, iar vânzătorii și furnizorii de servicii necinstiți continuă să încalce legea cu consecințe minime. În acest sens, sunt necesare campanii educaționale la scară largă, care să includă distribuirea de materiale informative, desfășurarea de traininguri și consilierea populației. Un rol important în acest proces îl pot juca nu doar autoritățile publice, ci și organizațiile neguvernamentale, birourile de

in the Republic of Moldova.

4. CONCLUSION

Consumer protection in the Republic of Moldova is an integral element of state regulation aimed at ensuring fair conditions for citizens in consumer relations. In a market economy, the protection of consumer interests becomes a key factor in sustainable socio-economic development, requiring not only the existence of a legal framework, but also an effective mechanism for its implementation. Despite the progress made in aligning legislation with European standards, significant problems remain that require a comprehensive approach and systemic reforms.

One of the priority areas is the adaptation of national legislation to European standards. The European Union has a wide range of regulations aimed at protecting consumer rights, including directives on unfair trade, product warranties, contract transparency, and damage compensation mechanisms. Under the Association Agreement between the Republic of Moldova and the EU, the country has committed to gradually incorporating these norms into its legal system. However, the harmonization process faces a number of difficulties, including institutional constraints, a shortage of qualified personnel, and insufficient funding for reforms. An important task remains not only the adaptation of legislation, but also its effective implementation in practice, which requires strengthening coordination between government agencies, the business community, and civil society.

No less important is the increase in public awareness of their rights and mechanisms for their protection. Insufficient legal literacy of consumers leads to the fact that they rarely use the available tools to protect their interests, and unscrupulous sellers and service providers continue to break the law with minimal consequences. In this regard, large-scale educational campaigns are needed, including the distribution of information materials, training sessions, and public consultations. Not only government agencies, but also non-governmental organizations, law offices, and consumer associations can play an important role in this process.

avocatură și asociațiile de consumatori.

Îmbunătățirea mecanismelor de aplicare a legii este o altă direcție cheie a reformelor. Protecția eficientă a drepturilor consumatorilor este imposibilă fără un control eficient din partea autorităților publice și o examinare rapidă a plângerilor cetățenilor. Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței trebuie să dispună de resurse și competențe suficiente pentru a reacționa rapid la încălcări, iar sistemul judiciar trebuie să asigure o examinare rapidă și imparțială a litigiilor. Introducerea unor mecanisme alternative de soluționare a conflictelor, cum ar fi medierea și arbitrajul, poate contribui, de asemenea, la reducerea presiunii asupra instanțelor și la creșterea accesibilității justiției pentru consumatori [9].

Îmbunătățirea mecanismelor de aplicare a legii este o altă direcție cheie a reformelor. Protecția eficientă a drepturilor consumatorilor este imposibilă fără un control eficient din partea autorităților publice și o examinare rapidă a plângerilor cetățenilor. Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței trebuie să dispună de resurse și competențe suficiente pentru a reacționa rapid la încălcări, iar sistemul judiciar trebuie să asigure o examinare rapidă și imparțială a litigiilor. Introducerea unor mecanisme alternative de soluționare a conflictelor, cum ar fi medierea și arbitrajul, poate contribui, de asemenea, la reducerea presiunii asupra instanțelor și la creșterea accesibilității justiției pentru consumatori.

Astfel, asigurarea unei protecții eficiente a drepturilor consumatorilor în Republica Moldova necesită o abordare complexă, care să includă îmbunătățirea legislației, creșterea gradului de conștientizare juridică a cetățenilor, consolidarea instituțiilor de aplicare a legii și utilizarea soluțiilor digitale moderne. Doar prin eforturi coordonate din partea statului, a mediului de afaceri și a societății civile se poate realiza un progres durabil în acest domeniu și se poate crea un sistem capabil să protejeze în mod fiabil interesele consumatorilor în condițiile economiei moderne.

Improving law enforcement mechanisms is another key area of reform. Effective consumer protection is impossible without effective control by state bodies and prompt consideration of citizen complaints. The Agency for Consumer Protection and Market Surveillance must have sufficient resources and powers to quickly respond to violations, and the judicial system must ensure prompt and impartial consideration of disputes. The introduction of alternative dispute resolution mechanisms, such as mediation and arbitration, can also help reduce the burden on the courts and increase access to justice for consumers [9].

Digital technologies can play an important role in the consumer protection system. In the era of global digitalization, the development of online platforms for filing complaints, monitoring violations, and informing the public can significantly increase the effectiveness of state regulation in this area. The use of artificial intelligence and analytical tools will allow authorities to quickly identify systemic problems and take preventive measures to eliminate them.

Thus, ensuring effective consumer protection in the Republic of Moldova requires a comprehensive approach, including improving legislation, increasing public legal awareness, strengthening law enforcement institutions, and using modern digital solutions. Only with coordinated efforts from the state, business, and civil society can sustainable progress be achieved in this area and a system created that can reliably protect consumer interests in a modern economy.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.03.2024, nr. 122–124, art. 195. Modificat prin: Legea nr. 180

din 18.07.2024, MO nr. 340 din 05.08.2024, art. 498; în vigoare din 05.09.2024.
2. Legea nr. 256 din 16 decembrie 2020 privind protecția consumatorilor în domeniul serviciilor financiare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2020, nr. 353–357, art. 286.
3. Hotărârea Guvernului nr. 466 din 6 iulie 2022 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.07.2022, nr. 221–229, art. 577. Modificată prin HG nr. 415 din 12.06.2024, MO nr. 264–267 din 21.06.2024, art. 536.
4. Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 304 din 22.11.2011, p. 64–88. ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/83/oj
5. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale. În: JO L 149 din 11.06.2005, p. 22–39. ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/29/oj
6. Regulamentul (UE) 2019/1020 al Parlamentului European și al Consiliului din 20 iunie 2019 privind supravegherea pieței și conformitatea produselor. În: JO L 169 din 25.06.2019, p. 1–44. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/1020/oj
7. Лысенко В. В. Международное публичное право: практические работы для студентов юридических специальностей. Комрат: Государственный университет Комрата, 2022. 106 с. ISBN 978-9975-83-202-1.
8. Лысенко В. В. Право Европейского союза: методическое пособие. Комрат: Государственный университет Комрата, 2022. 74 с. ISBN 978-9975-83-203-8.
9. Кулаенко О., Бабенко Е., Гурина Е. и др. Право интеллектуальной собственности: учебное пособие. Комрат: Государственный университет Комрата, 2015. 66 с.
10. Фрунзе Ю. Гражданское право Республики Молдова: общая часть. Лица в гражданском праве: университетский курс. Кишинёв: Государственный университет Молдовы, 2024. 198 с. ISBN 978-0075-62-667-5.
11. Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței. Materiale analitice. Disponibil la: https://gov.md/ro/advanced-page-type/info-centre (vizitat 26.02.2025).

Despre autor:

E.B. CIRCOV,
Doctor în științe politice,
Profesor la Catedra de Drept Public
a Universității de Stat din Comrat,
ROR: https://ror.org/024zspx22,
e-mail: chirkove@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-6148-5924

About the author:

E.B. CIRCOV,
Doctor of Political Sciences,
Professor at the Department of Public Law,
Comrat State University,
ROR: https://ror.org/024zspx22,
e-mail: chirkove@mail.ru
ORCID ID: 0000-0002-6148-5924

CZU: 366.5:006.91

PROTECȚIA CONSUMATORILOR PRIN CONTROLUL METROLOGIC LEGAL AL PREAMBALATELOR

Sergiu ZESTREA

Lucrarea analizează modul în care statul protejează consumatorii împotriva riscului de a achiziționa produse care pot leza drepturile și interesele lor legitime, prin intermediul controlului metrologic legal al produselor preambalate, reglementat de Legea metrologiei nr. 19 din 04.03.2016 a Republicii Moldova. Sunt prezentate metodologia de evaluare a conținutului real al produselor preambalate, bazată pe metode de analiză statistică, precum și rolul acesteia atât pentru operatorii economici (preambalatori), cât și pentru autoritățile de control abilitate. Aplicarea practică a acestei metodologii este ilustrată prin studii de caz și decizii emise în urma controalelor efectuate.

Cuvinte cheie: produse preambalate, metrologie, supraveghere, cerințe obligatorii, metode statistice

1. INTRODUCERE

Termenul *consumator* desemnează persoana care achiziționează produse sau servicii pentru uz personal, în afara oricărei activități comerciale [9]. Într-o economie de piață, consumatorul joacă un rol esențial în dinamica cererii și ofertei, iar protejarea intereselor sale a devenit o prioritate juridică și economică.

Produsele preambalate, caracterizate prin cantități prestabilite inscripționate pe ambalaj, presupun un risc specific de neconformitate în ceea ce privește conținutul real, mai ales în absența unei verificări directe de către cumpărător. Această vulnerabilitate a generat necesitatea unei reglementări stricte și a unui control metrologic legal efectuat de autorități competente.

În Republica Moldova, protecția consumatorilor în domeniul produselor preambalate este reglementată prin Legea metrologiei nr. 19/2016 [8], Hotărârea Guvernului nr. 907/2014 [6] și alte acte normative complementare. Aces-

CONSUMER PROTECTION THROUGH LEGAL METROLOGICAL CONTROL OF PREPACKAGED GOODS

Sergiu ZESTREA

The paper analyzes how the state protects consumers against the risk of purchasing products that may harm their legitimate rights and interests, through the legal metrological control of pre-packaged products, regulated by the Law on Metrology No. 19 of 04.03.2016 of the Republic of Moldova. The methodology for assessing the actual content of pre-packaged products, based on statistical analysis methods, is presented, as well as its role for both economic operators (pre-packers) and authorized control authorities. The practical application of this methodology is illustrated by case studies and decisions issued following the controls carried out.

Keywords : prepackaged products, metrology, surveillance, mandatory requirements, statistical methods

1. INTRODUCTION

The term *consumer* refers to the person who purchases products or services for personal use, outside of any commercial activity. [9] In a market economy, the consumer plays an essential role in the dynamics of supply and demand, and protecting his interests has become a legal and economic priority.

Pre-packaged products, characterized by predetermined quantities marked on the packaging, pose a specific risk of non-compliance with regard to the actual content, especially in the absence of direct verification by the buyer. This vulnerability has generated the need for strict regulation and legal metrological control by competent authorities.

In the Republic of Moldova, consumer protection in the field of pre-packaged products is regulated by the Law on Metrology No. 19/2016 [8] , Government Decision No. 907/2014 [6] and other complementary normative acts. These establish clear requirements

tea stabilesc cerințe clare privind volumul sau masa nominală, marcajul legal (simbolul „e") și toleranțele admisibile, implementate prin metode de verificare statistică.

Controlul metrologic legal are ca scop asigurarea corectitudinii cantităților declarate și, implicit, protejarea consumatorului împotriva practicilor neloiale ale operatorilor economici. Acesta se realizează prin eșantionare și analiză statistică, aplicând criterii de acceptare sau respingere a loturilor de produse.

Lucrarea de față prezintă cadrul legislativ, metodologia de verificare și exemple practice de intervenție a autorităților competente în procesul de supraveghere metrologică, demonstrând importanța acestui mecanism în asigurarea unei piețe echitabile și sigure pentru consumatori.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Prezenta lucrare se bazează pe o metodologie mixtă, care combină analiza juridică cu abordări tehnice și aplicative. În primul rând, a fost utilizată metoda analizei normative, care a presupus examinarea cadrului legislativ național relevant, în special Legea metrologiei nr. 19/2016 [8], Hotărârea Guvernului nr. 907/2014 [6], precum și procedura tehnică PML 14-01:2016 [11]. Această analiză a fost completată prin metoda comparativă, pentru a evidenția gradul de armonizare a legislației naționale cu directivele Uniunii Europene în domeniul preambalatelor.

În sprijinul cercetării, au fost incluse și studii de caz, extrase din practica instituțională a Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, privind loturi de produse preambalate supuse controlului metrologic legal. Aceste cazuri au permis aplicarea efectivă a metodei analizei statistice, utilizând parametri precum media aritmetică, abaterea standard și criterii de acceptare/respingere a loturilor, în conformitate cu metodologia reglementată.

Totodată, a fost aplicată și documentarea practică, prin consultarea prescripțiilor, rapoartelor și datelor colectate în activitatea de control metrologic desfășurată de autoritatea competentă. Această abordare a permis o corelare clară între prevederile legale și realitățile constatate în teren, oferind un fundament

regarding the nominal volume or mass, legal marking (the "e" symbol) and admissible tolerances, implemented through statistical verification methods.

Legal metrological control aims to ensure the accuracy of declared quantities and, implicitly, to protect the consumer against unfair practices of economic operators. It is carried out through sampling and statistical analysis, applying criteria for acceptance or rejection of product batches.

This paper presents the legislative framework, verification methodology and practical examples of intervention by competent authorities in the metrological surveillance process, demonstrating the importance of this mechanism in ensuring a fair and safe market for consumers.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

This paper is based on a mixed methodology, combining legal analysis with technical and application approaches. First, the normative analysis method was used, which involved examining the relevant national legislative framework, in particular the Metrology Law no. 19/2016 [8], Government Decision no. 907/2014 [6], as well as the technical procedure PML 14-01:2016 [11]. This analysis was complemented by the comparative method, in order to highlight the degree of harmonization of national legislation with the European Union directives in the field of prepackages.

In support of the research, case studies were also included, extracted from the institutional practice of the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection, regarding batches of pre-packaged products subject to legal metrological control. These cases allowed the effective application of the statistical analysis method, using parameters such as arithmetic mean, standard deviation and batch acceptance/rejection criteria, in accordance with the regulated methodology.

At the same time, practical documentation was also applied, by consulting the prescriptions, reports and data collected in the metrological control activity carried out by the competent authority. This approach allowed a clear correlation between the legal provisions and the realities observed in the field, providing

obiectiv pentru concluziile formulate în lucrare.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru asigurarea unui echilibru între protecția consumatorilor și buna funcționare a pieței, controlul metrologic legal al produselor preambalate a devenit o componentă esențială a sistemului de supraveghere din Republica Moldova. Acesta vizează nu doar respectarea cantității nominale declarate, dar și corectitudinea etichetării și conformitatea tehnică a procesului de ambalare. În acest context, implementarea cerințelor prevăzute de PML 14-01:2016 [11] și a reglementărilor europene asigură un cadru coerent și eficient de evaluare a produselor introduse pe piață.

În vederea consolidării sistemului de protecție a consumatorilor și a asigurării unei concurențe echitabile pe piața internă, Uniunea Europeană a adoptat Directiva 76/211/CEE [4], completată ulterior prin Directiva 2007/45/CE [5]. Aceste acte normative stabilesc cerințe esențiale privind comercializarea produselor preambalate, cu accent pe exactitatea cantităților, etichetarea uniformă și controlul metrologic legal.

Potrivit definiției prevăzute în directivă, un produs este considerat preambalat atunci când este introdus într-un ambalaj în absența cumpărătorului, iar cantitatea conținută este prestabilită și nu poate fi modificată fără deschiderea sau modificarea vizibilă a ambalajului [4].

Conform legislației autohtone, preambalatul presupune produsul și ambalajul individual în care acesta este preambalat. Un produs este preambalat atunci când este introdus într-un ambalaj de orice natură, în absența cumpărătorului, iar cantitatea de produs conținută în ambalaj are o valoare prestabilită și nu poate fi schimbată decât prin deschiderea sau modificarea perceptibilă a ambalajului. Exemple: paste făinoase, crupe, praf de spălat, produse cosmetice etc. [8].

Pentru a armoniza cadrul normativ al Republicii Moldova cu cel al Uniunii Europene, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 907 din 04.11.2014 [6], la data de 04.11.2016 a intrat în vigoare Regulamentul general de metrologie legală privind preambalarea produselor în funcție de masă sau volum [6]. Acest act normativ reglementează atât plasarea pe piață a produselor

an objective foundation for the conclusions formulated in the paper.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

In order to ensure a balance between consumer protection and the proper functioning of the market, legal metrological control of pre-packaged products has become an essential component of the surveillance system in the Republic of Moldova. It aims not only at compliance with the declared nominal quantity, but also at the correctness of the labelling and the technical compliance of the packaging process. In this context, the implementation of the requirements set out in PML 14-01:2016 [11] and European regulations ensures a coherent and efficient framework for the assessment of products placed on the market.

In order to strengthen the consumer protection system and ensure fair competition in the internal market, the European Union adopted Directive 76/211/EEC [4], subsequently supplemented by Directive 2007/45/EC [5]. These legislative acts establish essential requirements for the marketing of pre-packaged products, with an emphasis on the accuracy of quantities, uniform labelling and legal metrological control.

According to the definition provided in the directive, a product is considered prepackaged when it is placed in a package in the absence of the purchaser and the quantity contained is predetermined and cannot be changed without opening or visibly altering the package [4].

According to local legislation, pre-packaged means the product and the individual packaging in which it is pre-packaged. A product is pre-packaged when it is placed in a package of any kind, in the absence of the buyer, and the quantity of product contained in the package has a predetermined value and cannot be changed except by opening or perceptibly modifying the package. Examples: pasta, groats, washing powder, cosmetics, etc. [8].

In order to harmonize the regulatory framework of the Republic of Moldova with that of the European Union, pursuant to Government Decision No. 907 of 04.11.2014 [6] , on 04.11.2016 the General Regulation on Legal Metrology on Prepackaging of Products by Mass or Volume [6] entered into force . This regulatory act

preambalate, cât și condițiile de control legal. De asemenea, prin Ordinul Ministerului Economiei nr. 233 din 19.03.2013, a fost aprobată Procedura de metrologie legală PML 14-01:2016, intitulată „Procedura de măsurare legală. Verificări prin măsurare și analiza statistică a loturilor de preambalate" [11].

În Republica Moldova, Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor *(în continuare Inspectorat)* exercită controlul privind respectarea cerințelor cadrului normativ și legislativ privind produsele preambalate [5] în baza Legii metrologiei nr. 19 din 04.03.2016 [8]. Acest control este esențial pentru a garanta corectitudinea cantității indicate pe ambalajul produselor preambalate și pentru a proteja consumatorii împotriva înșelării cu privire la conținutul real. De asemenea, la art. 345 al Codului Contravențional nr. 218 din 24.10.2008 [2] sunt prevăzute sancțiunile pentru agenții economici producători și importatori de produse preambalate ce se abat de la cerințele stabilite.

Scopul lucrării constă în uniformizarea procedurii determinării conținutului real al preambalatelor pentru toți agenții economici ce plasează pe piață produsele preambalate.

Cerințe tehnice și metrologice

Conform prevederilor Directivei 76/211/CEE, preambalatele trebuie să fie etichetate cu cantitatea nominală exprimată în unități legale: grame, kilograme, mililitri, litri. Înălțimea minimă a cifrelor utilizate pentru marcarea cantității este reglementată astfel: 2 mm pentru cantități ≤ 50 g/mL, 3 mm pentru 50–200 g/mL, 4 mm pentru 200 g–1 kg sau mL–1 L și 6 mm pentru cantități mai mari. Totodată, marcajul de conformitate „e" trebuie să aibă minimum 3 mm și să fie plasat în același câmp vizual cu valoarea nominală [4]. Aceste cerințe asigură uniformizarea informației oferite consumatorului și sprijină libera circulație a mărfurilor în spațiul comunitar.

În Republica Moldova, atât producătorii locali cât și importatorii de produse sunt responsabili de cantitatea reală de produs care se găsește în ambalaj, precum și de marcarea corectă, al acestuia, pe ambalaj/etichetă. Cerințele pe care trebuie să le satisfacă preambalatele ce conțin produse destinate vînzării în cantități

regulates both the placing on the market of prepackaged products and the conditions of legal control. Also, by Order of the Ministry of Economy No. 233 of 19.03.2013 , the Legal Metrology Procedure PML 14-01:2016 was approved , entitled "Legal Measurement Procedure. Verifications by Measurement and Statistical Analysis of Prepackaged Batches" [11].

In the Republic of Moldova, the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection *(hereinafter referred to as the Inspectorate)* exercises control over compliance with the requirements of the regulatory and legislative framework regarding pre-packaged products [5] based on the Law on Metrology No. 19 of 04.03.2016 [8] . This control is essential to guarantee the correctness of the quantity indicated on the packaging of pre-packaged products and to protect consumers against deception regarding the actual content. Also, art. 345 of the Code of Contraventions No. 218 of 24.10.2008 [2] provides for sanctions for economic agents producing and importing pre-packaged products that deviate from the established requirements.

The purpose of the work is to standardize the procedure for determining the actual content of prepackages for all economic agents that place prepackaged products on the market.

Technical and metrological requirements

According to the provisions of Directive 76/211/EEC, prepackages must be labelled with the nominal quantity expressed in legal units: grams, kilograms, millilitres, litres. The minimum height of the figures used to mark the quantity is regulated as follows: 2 mm for quantities ≤ 50 g/ mL , 3 mm for 50–200 g/ mL , 4 mm for 200 g–1 kg or mL –1 L and 6 mm for larger quantities. At the same time, the conformity marking "e" must be at least 3 mm high and be placed in the same field of vision as the nominal value [4]. These requirements ensure the uniformity of information provided to the consumer and support the free movement of goods within the Community.

In the Republic of Moldova, both local producers and importers of products are responsible for the actual quantity of product contained in the package, as well as for its correct marking on the package/label. The requirements that prepackages containing products

nominale unitare constante, sunt:

– pentru volum se vor scrie „volum nominal" (volum net), indicat în unităţi de măsura "L", „l", „ml", „cl";

– pentru masă, se va scrie „masă nominală" (masa netă), exprimată în unităţile de măsura „kg", „g" ;

– un marcaj care să dea posibilitatea să se identifice ambalatorul sau persoana care a dispus ambalarea sau importatorul [6].

Evaluarea conformităţii unui lot de produse preambalate, conform Directivei 76/211/CEE, se face pe baza a trei reguli fundamentale:

a) **Regula mediei**: conţinutul mediu real al produselor din lot nu trebuie să fie mai mic decât cantitatea nominală declarată ($\bar{x} \geq Qn$);

b) **Regula Tu1**: proporţia de unităţi cu abatere negativă mai mare decât toleranţa maximă admisibilă nu trebuie să depăşească 2,5%;

c) **Regula Tu2**: niciun produs nu trebuie să aibă o abatere negativă mai mare de două ori decât toleranţa admisă. Dacă această condiţie este încălcată, lotul nu poate fi etichetat cu simbolul „e" [4]. Aceste reguli sunt parte integrantă din metodologia europeană de control metrologic şi sunt preluate integral în sistemul naţional de reglementare.

În Republica Moldova, preambalatele care corespund tuturor cerinţelor cuprinse în Regulamentul, prezentat în HG nr. 907/2014, şi anume: sunt egale cu valorile prestabilite de către ambalator; sunt exprimate în unităţi de masă sau de volum; sunt cuprinse între 5 g şi 10 kg sau între 5 ml şi 10 L, înainte de a fi plasate pe piaţă, se marchează de către ambalator cu marcajul „e". Marcajul „e" trebuie să aibă o înălţime de cel puţin 3 mm şi să fie plasat în acelaşi câmp vizual cu indicaţia masei nominale sau a volumului nominal inscripţionată pe ambalaj [6].

Erorile maxime negative tolerate, în funcţie de cantitatea nominală (în grame sau mililitri) a unui preambalat, se stabilesc în conformitate cu Tabelul 1.

intended for sale in constant nominal unit quantities must meet are:

– „nominal volume" (net volume) will be written , indicated in units of measurement „L", „l", „ml", „cl";

– „nominal mass" (net mass) will be written , expressed in the units of measurement „kg", „g";

– a marking that makes it possible to identify the packer or the person who ordered the packaging or the importer [6].

The conformity assessment of a batch of prepackaged products, according to Directive 76/211/EEC, is based on three fundamental rules:

a) **Rule of average** : the actual average content of the products in the batch must not be less than the declared nominal quantity ($\bar{x} \geq Qn$);

b) **Rule Tu1** : the proportion of units with negative deviation greater than the maximum permissible tolerance must not exceed 2.5%;

c) **Rule Tu2** : no product must have a negative deviation greater than twice the permitted tolerance. If this condition is violated, the batch cannot be labeled with the symbol „e" [4]. These rules are an integral part of the European metrological control methodology and are fully taken over in the national regulatory system.

In the Republic of Moldova, prepackages that meet all the requirements contained in the Regulation, presented in GD no. 907/2014, namely: are equal to the values preset by the packer; are expressed in units of mass or volume; are between 5 g and 10 kg or between 5 ml and 10 L, before being placed on the market , are marked by the packer with the **„e" marking. The „e"** marking must have a height of at least 3 mm and be placed in the same field of vision as the indication of the nominal mass or nominal volume inscribed on the packaging. [6].

The maximum negative errors tolerated, depending on the nominal quantity (in grams or milliliters) of a prepackage, are established in accordance with Table 1.

Tabelul 1 [6] Table 1 [6]

Cantitatea nominală Q_n (g sau ml) ***Nominal quantity Q_n (g or ml)***	**Eroarea maximă negativă tolerată** ***Maximum negative tolerable error***	
	% din Q_n ***% of Q_n***	**g sau ml** ***g or ml***
$5 \leq Q_n \leq 50$	9	-
$50 \leq Q_n \leq 100$	-	4,5
$100 \leq Q_n \leq 200$	4,5	-

$100 \le Q_n \le 200$	4,5	-
$200 \le Q_n \le 300$	-	9
$300 \le Q_n \le 500$	3	-
$500 \le Q_n \le 1\,000$	-	15
$1\,000 \le Q_n \le 10\,000$	1,5	-

[6] [6]

Lotul care se verifică este constituit din preambalatele cu aceiași cantitate nominală, de aceiași tip și de aceeași fabricație, ambalate în același loc. Verificarea nedistructivă se efectuează în conformitate cu planul de eșantionare prezentat în Tabelul 2

The lot to be checked consists of prepackages with the same nominal quantity, of the same type and of the same manufacture, packed in the same place. The non-destructive testing is carried out in accordance with the sampling plan presented in Table 2.

Tabelul 2 [6] Table 2 [6]

Mărimea lotului (numărul de preambalate din lot) ***Lot size (number of prepackages in the batch)***	**Eșantionul SAMPLE**			**Numărul de preambalate necorespunzătoare** ***Number of improper prepackages***	
	Succesiunea ***Succession***	**Mărimea eșantionului** ***Sample size***	**Mărimea totală** ***Total size***	**Criteriul de acceptare a lotului** ***Batch acceptance criterion***	**Criteriul de respingere a lotului** ***Batch rejection criterion***
100 ... 500	1	30	30	1	3
	2	30	60	4	5
501 ... 3 200	1	50	50	2	5
	2	50	100	6	7
≥ 3 201	1	80	80	3	7
	2	80	160	8	9

[6] [6]

Controlul metrologic legal al preambalatelor se face cu ajutorul metodelor statistice prin eșantionarea în două etape:

a) verificarea conținutului real al fiecărui preambalat din eșantion, se calculează prin scăderea erorii maxime negative tolerate pentru conținutul respectiv din cantitatea nominală a preambalatului. Preambalatele din lot al căror conținut real este mai mic decât conținutul minim admis se consideră necorespunzătoare;

b) verificarea valorii medii a conținutului real al preambalatelor din eșantion [6].

Un lot de preambalate este considerat acceptat din punct de vedere al acestei verificări, dacă valoarea medie $\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^{n} x_i}{n}$ a conținutului real

Legal metrological control of prepackages is carried out using statistical methods through sampling. in two stages:

a) verification of the actual content of each prepackage in the sample, is calculated by subtracting the maximum negative error tolerated for the respective content from the nominal quantity of the prepackage. Prepackages in the batch whose actual content is less than the minimum allowed content are considered non-compliant;

b) verification of the average value of the actual content of the prepackages in the sample [6].

A lot of prepackages is considered accepted from the point of view of this check if the average value $\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^{n} x_i}{n}$ of the actual content

$\mathbf{x_i}$ al unui număr **n** de preambalate dintr-un eșantion este mai mare decît următoarea valoare:

$Q_n - \frac{s}{\sqrt{n}} t_{(1-\alpha)}$ în care $\mathbf{Q_n}$ - cantitatea nominală a preambalatului; **n** - numărul preambalatelor din eșantionul prelevat pentru această verificare; **s** - abaterea standard estimată a conținutului real al lotului; $\mathbf{t_{(1-\alpha)}}$ - 0,995 din nivelul de încredere al unei distribuții de tip Student cu **n** = **n-1** grade de libertate.

Dacă $\mathbf{x_i}$ este valoarea măsurată a cantității reale a unui element dintr-un eșantion care conține **n** elemente, atunci valoarea estimată a abaterii standard **s** se calculează conform expresiei $s = \sqrt{V}$

unde $V = \frac{SC}{n-1}$, iar $SC = \sum_{i=1}^{i=n} (x_i)^2 - \frac{1}{n}\left(\sum_{i=1}^{i=n} x_i\right)^2$.

Criteriul de acceptare și criteriul de respingere a lotului de preambalate, la verificarea valorii medii a conținutului real, sînt prevăzute în Tabelul 3.

$\mathbf{x_i}$ of a number **n** of prepackages in a sample is greater than the following value:

$Q_n - \frac{s}{\sqrt{n}} t_{(1-\alpha)}$ where $\mathbf{Q_n}$ -nominal quantity of the prepackage; **n** -the number of prepackages in the sample taken for this check; **s** -estimated standard deviation of the actual batch content ; $\mathbf{t_{(1-\alpha)}}$ -0.995 of the confidence level of a Student-type distribution with**n** = **in -1** degrees of freedom.

If $\mathbf{x_i}$ is the measured value of the actual quantity of an element in a sample containing **n** elements , then the estimated value of the standard deviation **s** is calculated according to the expression $s = \sqrt{V}$

where $V = \frac{SC}{n-1}$, and $SC = \sum_{i=1}^{i=n} (x_i)^2 - \frac{1}{n}\left(\sum_{i=1}^{i=n} x_i\right)^2$.

The acceptance and the rejection criterion of the prepackage batch, when checking the average value of the actual content, are provided in Table 3.

Tabelul 3

Table 3

Mărimea lotului ***Lot size***	**Mărimea eşantionului** ***Sample size***	**Criteriul pentru** ***The criterion for***	
		Acceptare ***Acceptance***	**Respingere** ***Rejection***
100 – 500 (inclusiv)	30	$\bar{x} \geq Q_n - 0{,}503s$	$\bar{x} < Q_n - 0{,}503s$
> 500	50	$\bar{x} \geq Q_n - 0{,}379s$	$\bar{x} < Q_n - 0{,}379s$

[6] [6]

Cerințele obligatorii față de persoanele juridice ce preambalează produsele sunt prevăzute la art. 16 alin.(3) din Legea metrologie nr. 19/2016 și anume:

– înregistrarea la Institutului Național de Metrologie, depunând o notificare;

– deținerea unui sistem de management documentat;

– preambalarea produselor conform documentelor normative aplicabile;

– efectuarea verificărilor în procesul producerii, (documentele ce conțin rezultate acestor verificări sunt păstrate spre a fi puse la solicitare, la dispoziția *Inspectoratului*, pentru a confirma faptul că aceste verificări împreună cu

The mandatory requirements for legal entities that prepackage products are provided for in art. 16 paragraph (3) of Metrology Law no. 19/2016, namely:

– registration with the National Institute of Metrology, by submitting a notification;

– having a documented management system;

– pre-packaging of products according to applicable regulatory documents;

– carrying out checks in the production process, (the documents containing the results of these checks are kept to be made available to *the Inspectorate upon request* , in order to confirm that these checks, together with the

corecțiile și ajustările care s-au dovedit necesare, au fost efectuate corespunzător și exact) [8].

Responsabilitatea asigurării conformității aparține ambalatorului sau importatorului, care trebuie să utilizeze fie instrumente metrologice legal verificate, fie să aplice metode statistice de control recunoscute. Aceștia sunt obligați să păstreze documentația aferentă verificărilor efectuate, precum și corecțiile aplicate, și să pună la dispoziția autorităților aceste evidențe, la solicitare. Verificările de conformitate sunt realizate de către autorități prin eșantionare, la sediul ambalatorului sau importatorului, conform procedurii descrise în Anexa II a Directivei 76/211/CEE [4].

În cazul nerespectării acestor prevederi, intervine cadrul sancționator prevăzut de art. 345 al Cod Contravențional nr. 218 din 24.10.2008, care stabilește pedepse pentru producătorii și importatorii de produse preambalate ce se abat de la cerințele legale [2].

În ceea ce privește conformitatea produselor preambalate, legea stabilește că introducerea pe piață a acestora fără marcajul „e" sau fără indicarea clară a masei sau volumului nominal constituie o contravenție. Pentru astfel de încălcări, sancțiunile aplicabile sunt: o amendă cuprinsă între 80 și 140 de unități convenționale pentru persoanele cu funcție de răspundere și între 120 și 180 de unități convenționale pentru persoanele juridice.

De asemenea, constituie abatere administrativă și preambalarea produselor fără respectarea obligației de notificare prealabilă către Institutul Național de Metrologie, precum și în lipsa confirmării primirii acestei notificări. Sancțiunile prevăzute în acest caz sunt: pentru persoanele fizice – între 60 și 100 de unități convenționale; pentru persoanele cu funcții de răspundere – între 80 și 140 de unități; iar pentru persoanele juridice – între 120 și 180 de unități convenționale.

Totodată, legislația sancționează și depozitarea sau comercializarea produselor preambalate care nu respectă cerințele și verificările prevăzute în reglementările generale de metrologie legală. Pentru aceste fapte, amenzile sunt similare: între 60 și 100 de unități convenționale pentru persoanele fizice, între 80 și 140 pentru persoanele cu funcții de răspundere, și între 120 și 180 pentru persoanele juridice [2].

corrections and adjustments that proved necessary, were carried out properly and accurately) [8].

The responsibility for ensuring compliance lies with the packer or importer, who must either use legally verified metrological instruments or apply recognised statistical control methods. They are obliged to keep the documentation relating to the checks carried out, as well as the corrections applied, and to make these records available to the authorities on request. Compliance checks are carried out by the authorities by sampling, at the premises of the packer or importer, in accordance with the procedure described in Annex II to Directive 76/211/EEC [4].

In case of non-compliance with these provisions, the sanctioning framework provided for in art. 345 of the Contravention Code no. 218 of 24.10.2008 comes into play, which establishes penalties for producers and importers of prepackaged products that deviate from legal requirements [2].

Regarding the conformity of pre-packaged products, the law establishes that placing them on the market without the „e" marking or without a clear indication of the nominal mass or volume constitutes a contravention. For such violations, the applicable sanctions are: a fine of between 80 and 140 conventional units for responsible persons and between 120 and 180 conventional units for legal entities.

Also, prepackaging products without complying with the obligation of prior notification to the National Institute of Metrology, as well as in the absence of confirmation of receipt of this notification, constitutes an administrative offense. The sanctions provided for in this case are: for individuals – between 60 and 100 conventional units; for persons with responsible positions – between 80 and 140 units; and for legal entities – between 120 and 180 conventional units.

At the same time, the legislation also sanctions the storage or marketing of pre-packaged products that do not comply with the requirements and verifications provided for in the general regulations on legal metrology. For these acts, the fines are similar: between 60 and 100 conventional units for individuals, between 80 and 140 for persons with responsible positions,

Totuși, se impune o precizare, în conformitate cu legislația Uniunii Europene, marcajul „e" are caracter voluntar, conform Articolului 2 din Directiva 76/211/CEE a Consiliului din 20 ianuarie 1976, privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la preambalarea, în funcție de masă sau volum, a anumitor produse preambalate [8]. Această directivă prevede că simbolul „e" poate fi aplicat numai atunci când sunt respectate condițiile privind cantitatea nominală, toleranțele maxime negative și metodele de control metrologic, fără a institui o obligație generală de aplicare.

Aplicarea acestuia este opțională, fiind utilizată exclusiv în cazul în care producătorul sau importatorul alege să beneficieze de regimul armonizat de recunoaștere reciprocă a conformității în spațiul UE.

Prin urmare, impunerea unor sancțiuni pentru lipsa marcajului „e" pe toate produsele preambalate, inclusiv cele provenite din Uniunea Europeană, ar putea genera incompatibilități cu dreptul european și ar putea fi considerată o barieră tehnică în calea liberei circulații a bunurilor, contravenind articolelor 34–36 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE) [1], care garantează libera circulație a mărfurilor între statele membre.

Studii de caz

Pentru demonstrarea metodologiei de verificare a produselor preambalate în continuare sunt examinate două cazuri cu rezultate finale diferite.

Inspectoratul a realizat la un importator verificarea unui lot de 2500 pachete cu bomboane preambalate cu masa nominală de 500g. Pentru eșantionul verificat de 50 pachete (Tabelul 1) au fost determinate media aritmetică și abaterea standard, respectiv, 490.514 g și 6.302 g. În baza acestor date, Inspectoratul a constatat că eroarea maximă negativă tolerată, în funcție de cantitatea nominală, a fost depășită (numărul total de unități necorespunzătoare a fost mai mare decât criteriul de respingere). În consecință, a fost emisă o prescripție de interzicere a plasării pe piață a lotului respectiv. Ca urmare, agentul economic a remediat neconformitatea prin etichetarea preambalatelor cu o masă nominală mai mică decât valoarea inițială.

În alt caz, a fost verificat un lot de 800 produse ambalate de ceai cu masa nominală de and between 120 and 180 for legal entities [2] .

However, it should be noted that, under European Union law, the 'e' marking is voluntary, in accordance with Article 2 of Council Directive 76/211/EEC of 20 January 1976 on the approximation of the laws of the Member States relating to the prepackaging by weight or volume of certain prepackaged products [8]. This Directive provides that the 'e' symbol may be affixed only when the conditions relating to the nominal quantity, the maximum negative tolerances and the methods of metrological control are met, without establishing a general obligation to apply it.

Its application is optional, being used exclusively if the manufacturer or importer chooses to benefit from the harmonized regime of mutual recognition of conformity within the EU.

Therefore, imposing penalties for the lack of the „e" marking on all pre-packaged products , including those originating in the European Union, could generate incompatibilities with European law and could be considered a technical barrier to the free movement of goods, contrary to Articles 34-36 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) [1], which guarantee the free movement of goods between Member States.

Case studies

To demonstrate the methodology for verifying prepackaged products, two cases with different final results are examined below.

The Inspectorate checked a batch of 2,500 pre-packaged candy packages with a nominal weight of 500g at an importer. For the checked sample of 50 packages (Table 1), the arithmetic mean and standard deviation were determined to be 490,514 g and 6,302 g, respectively. Based on these data, the Inspectorate found that the maximum negative error tolerated, depending on the nominal quantity, was exceeded (the total number of non-compliant units was greater than the rejection criterion). Consequently, a prescription was issued prohibiting the placing on the market of the respective batch. As a result, the economic operator remedied the non-compliance by labeling the pre-packages with a nominal weight lower than the initial value.

In another case, a batch of 800 packaged tea products with a nominal weight of 50 g was checked, taking a sample of 50 pieces (Table 2).

50 g, prelevându-se un eșantion de 50 bucăți (Tabelul 2). Pentru acest eșantion media calculată este de 50.876 g, iar abaterea – de 3.067 g. Condiția $\bar{x} \geq Q_n - 0{,}379s$ a fost satisfăcută, ceea ce a permis constatarea conformității lotului cu cerințele stabilite.

For this sample, the calculated mean is 50,876 g, and the deviation is 3,067 g. The condition $\bar{x} \geq Q_n - 0.379s$ was satisfied, which allowed the batch to be found to comply with the established requirements.

Tabelul 1 / Table 1

i	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	493.05	483.43	501.45	493.87	493.25	484.71	481.82	491.99	473.72	484.02
2	483.79	493.78	484.49	492.78	492.54	483.98	493.38	492.53	485.84	491.7
3	492.48	492.67	484.21	491.86	492.8	502.39	493.12	492.62	492.67	491.42
4	493.82	492.93	492.98	493.62	492.27	492.19	490.74	491.49	492.57	492.51
5	492.42	492.12	493.13	492.66	492.56	483.88	464.66	502.04	493.17	491.58

Tabelul 2 / Table 2

i	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	50.45	49.28	50.2	49.77	50.68	52.42	49.44	49.98	49.51	50.8
2	49.18	50.66	49.91	50.1	50.08	49.76	50.25	50.52	49.71	49.5
3	50.55	50.1	50.7	51.96	49.76	51.45	50.6	50.54	50.44	52.51
4	49.83	53.73	50.94	49.71	53.41	71.05	51.38	50.46	50.15	50.71
5	50.57	49.89	50.61	49.77	51.3	50.25	49.59	50.06	49.85	49.71

În ultimii ani din numărul total al controalelor metrologice pentru constatarea corespunderii preambalatelor cu cerințele documentelor normative în domeniul metrologiei legale - 68% au demonstrat rezultatele negative [7], ceea ce reflectă impactul economic semnificativ asupra consumatorilor, precum și existența unei concurențe neloiale pe piața Republicii Moldova.

In recent years, out of the total number of metrological controls to determine the compliance of prepackages with the requirements of normative documents in the field of legal metrology - 68% demonstrated negative results [7] , which reflects the significant economic impact on consumers, as well as the existence of unfair competition on the market of the Republic of Moldova.

4. CONCLUZII

1. Producătorii și importatorii de produse preambalate sunt obligați să se conducă de verificări prin măsurare și analiza statistică a loturilor de produsele preambalate conform cerințelor stabilite în acte normative din domeniul metrologiei legale;

2. Controlul privind respectarea cerințelor cadrului normativ și legislativ privind produsele preambalate exercitat de Inspectorat prin recomandări și prescripții restrictive contribuie la evitarea conflictelor între consumatori și agenții economicii;

3. E necesară perfecționarea liniilor de preambalare și proceselor de dozare a produselor în cadrul preambalării;

4. Integrarea cerințelor prevăzute de Directiva 76/211/CEE în legislația națională a

4. CONCLUSIONS

1. Producers and importers of prepackaged products are required to conduct verifications through measurement and statistical analysis of batches of prepackaged products according to the requirements established in normative acts in the field of legal metrology;

2. The control over compliance with the requirements of the regulatory and legislative framework regarding prepackaged products exercised by the Inspectorate through recommendations and restrictive prescriptions contributes to avoiding conflicts between consumers and economic agents;

3. It is necessary to improve pre-packaging lines and product dosing processes within pre-packaging;

4. The integration of the requirements

contribuit la profesionalizarea controlului metrologic legal și la creșterea transparenței în relația producător–consumator;

5. Aplicarea unitară a celor trei reguli de verificare statistică și a standardelor de etichetare consolidează încrederea consumatorului în corectitudinea informațiilor afișate și sprijină buna funcționare a pieței;

6. Este necesară excluderea din cadrul sancționator a prevederii privind aplicarea obligatorie a literei „e" pe produsele preambalate și a condiției ca aceasta să fie plasată înainte de introducerea produsului pe piață. Marcajul „e" are caracter voluntar conform legislației Uniunii Europene și funcționează ca un simbol de conformitate utilizat exclusiv atunci când producătorul optează pentru aplicarea regimului metrologic european. Impunerea acestui marcaj în mod obligatoriu tuturor operatorilor, în special celor din spațiul comunitar, ar putea reprezenta o restricție nejustificată și o încălcare a principiului liberei circulații a bunurilor, consacrat de dreptul european. În acest sens, se recomandă ajustarea cadrului normativ național în direcția compatibilității cu regimul voluntar al marcajului „e", evitându-se potențiale bariere tehnice în comerțul internațional.

set out in Directive 76/211/EEC into national legislation has contributed to the professionalisation of legal metrological control and to increased transparency in the producer-consumer relationship;

5. The uniform application of the three statistical verification rules and labeling standards strengthens consumer confidence in the accuracy of the information displayed and supports the proper functioning of the market;

6. It is necessary to exclude from the sanctioning framework the provision regarding the mandatory application of the letter „e" on pre-packaged products and the condition that it be placed before the product is placed on the market. The „e" marking is voluntary according to European Union legislation and functions as a symbol of conformity used exclusively when the manufacturer opts for the application of the European metrological regime. Imposing this marking on a mandatory basis on all operators, especially those in the Community area, could represent an unjustified restriction and a violation of the principle of free movement of goods, enshrined in European law. In this regard, it is recommended to adjust the national regulatory framework towards compatibility with the voluntary „e" marking regime, avoiding potential technical barriers to international trade.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Articolele 34–36 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE) – privind libera circulație a mărfurilor în Uniunea Europeană.
2. Codul contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 16.01.2009, nr. 3-6.
3. Directiva 2007/45/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 septembrie 2007 de stabilire a normelor privind cantitățile nominale ale produselor preambalate. Publicată în: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, nr. L 247 din 21.09.2007.
4. Directiva 76/211/CEE a Consiliului din 20 ianuarie 1976 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la preambalarea, în funcție de masă sau volum, a anumitor produse preambalate Directiva 2007/45/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 septembrie 2007 de stabilire a normelor privind cantitățile nominale ale produselor preambalate, (publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr.L 247 din 21septembrie 2007). Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 73–77/496 din 10.03.2017.
5. Hotărârea Guvernului nr. 466 din 6 iulie 2022 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 221–229 din 22 iulie 2022, art. 577.
6. Hotărârea Guvernului nr. 907 din 04 noiembrie 2014 pentru aprobarea Regulamentului general de metrologie legală referitor la preambalarea, în funcție de masă sau volum,

a anumitor preambalate. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 333–338/975 din 07.11.2014.
7. Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor, Raportul anual privind activitatea și realizarea Planului de acțiuni la nivel de organ de control (PA OC ISSPNPC) pentru anul 2024, Chișinău, 2025. Accesat la 10.03.2025.
8. Legea nr. 19 din 04 martie 2016 privind metrologia. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 100–105/190 din 15.04.2016.
9. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 126–131 din 27 iunie 2003, art. 507.
10. Murariu, Elena. Produsele preambalate – prin prisma metrologiei. Revista Metrologia, Vol. 3(33), 2019.
11. Ordinul Ministerului Economiei nr. 233 din 19 decembrie 2016 privind aprobarea procedurii de măsurare legală PML 14-01:2016 „Procedura de măsurare legală. Verificări prin măsurare și analiza statistică a loturilor de preambalate".

Despre autor:

Sergiu ZESTREA,
Șef Direcția Supraveghere Metrologică din cadrul Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor,
e-mail: zestreas@gmail.com

About the author:

Sergiu ZESTREA,
Head of the Metrological Supervision Directorate within the State Inspectorate for Supervision of Non-Food Products and Consumer Protection
e-mail: zestreas@gmail.com

Anale Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova
Scientific Annals of the Academy "Stefan cel Mare" of MIA of the Republic of Moldova

CZU: 351.761.2:366.5(478)

IMPACTUL POLITICILOR PUBLICE DE CONTROL AL TUTUNULUI ASUPRA DREPTURILOR CONSUMATORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Denis MELECA,
magistru în drept

Politicile publice privind controlul tutunului au un impact semnificativ asupra sănătății publice, economiei și societății. Acestea urmăresc reducerea consumului de tutun, prevenirea bolilor asociate fumatului și diminuarea costurilor sociale și economice. Industria producerii de tutun și a produselor conexe a subminat din toate timpurile eforturile organizațiilor internaționale, cât și a instituțiilor naționale în procesul îndreptat spre protejarea sănătății populației, aferent riscurilor asociate cu consumul de tutun [2].

În acest sens, în baza investigației realizate se propune analiza impactului politicilor publice elaborate și implementate în vederea controlului tutunului și a produselor conexe, asupra drepturilor consumatorului

Cuvinte-cheie: controlul tutunului, consumator, politici publice, drepturile consumatorului, sancțiuni contravenționale

1. INTRODUCERE

Politicile publice de control al tutunului din Republica Moldova au un impact semnificativ asupra consumatorilor, balansând între protejarea sănătății publice și limitarea unor libertăți individuale. În timp ce aceste măsuri au redus semnificativ consumul de tutun, ele au generat totodată și dezbateri privind echilibrul dintre reglementare și drepturile consumatorilor. Practica statelor membre ale Uniunii Europene demonstrează cu vehemență că politicile publice severe anti-fumat joacă un rol esențial în partea ce ține de starea de sănătate a populației, aducând astfel beneficii în diferite segmente.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În procesul elaborării articolului prezentat, s-a făcut uz de metode de cercetare ca cea a analizei, deducției, sintezei, metoda sistemică, precum și cea comparativă.

Autoritățile din Republica Moldova depun

THE IMPACT OF PUBLIC TOBACCO CONTROL POLICIES ON CONSUMER RIGHTS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Denis MELECA
Master in Law

Public tobacco control policies have a significant impact on public health, the economy, and society. Their primary goals are to reduce tobacco consumption, prevent smoking-related diseases, and lower the social and economic costs associated with tobacco use. The tobacco and related products industry has historically sought to undermine the efforts of international organizations and national institutions to protect public health from the risks associated with tobacco use. In this context, based on the research conducted, it is proposed to analyze the impact of public policies developed and implemented to control tobacco and related products on consumer rights [2].

Key words: tobacco control, consumer, public policy, consumer rights, consumer rights, consumer rights, consumer rights

1. INTRODUCTION

Public tobacco control policies in the Republic of Moldova have a significant impact on consumers, balancing between protecting public health and limiting individual freedoms. While these measures have significantly reduced tobacco consumption, they have also generated debates about the balance between regulation and consumer rights. The practice of EU Member States strongly demonstrates that strong smoke-free public policies play a key role in the health status of the population, bringing benefits across different segments.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

During the elaboration of the presented article, research methods such as analysis, deduction, synthesis, systemic and comparative methods were used.

The authorities of the Republic of Moldova are making joint efforts aimed at increasing

eforturi comune destinate sporirii controlului de tutun fiind implementate o serie de măsuri în conformitate cu angajamentele internaționale, inclusiv cu prevederile Convenției-cadru a Organizației Mondiale a Sănătății pentru Controlul Tutunului (FCTC), ratificată la 11 mai 2007 prin Legea nr.124/2007 [2].

Urmare circumstanțelor de drept și de fapt intervenite, precum și în scopul implementării conforme a angajamentelor asumate pe plan național și internațional, la 14 decembrie 2007, Parlamentul Republicii Moldova adoptă Legea nr.278/2007 privind controlul tutunului (în vigoare din 7 martie 2008). În alin.(3) din art.1 al Legii menționate, este reflectat scopul acesteia, care, de altfel se manifestă prin asigurarea de către stat a condițiilor necesare pentru protejarea sănătății populației de consecințele consumului produselor din tutun și al produselor conexe și de expunerea la fumul de tutun [4].

Complementar, potrivit art.55 din Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, părțile își vor dezvolta cooperarea și își vor armoniza politicile în ceea ce privește contracararea și combaterea fraudei și a contrabandei cu produse supuse accizelor. Cooperarea include, printre altele, apropierea treptată a ratelor accizelor la produse din tutun, în măsura posibilului, ținând seama de constrângerile contextului regional, inclusiv printr-un dialog la nivel regional și în conformitate cu Convenția – cadru pentru controlul tutunului a Organizației Mondiale a Sănătății din 2003 (CCT a OMS) [1].

În acest scop, părțile urmează să depună eforturi cu privire la consolidarea cooperării în context regional) [1].

Prin însumare, principalele acțiuni ale statului în acest segment au vizat:

– Restricționarea fumatului în spațiile publice;

– Interzicerea publicității și promovării produselor din tutun;

– Impunerea avertismentelor grafice pe ambalaje;

– Creșterea taxelor și accizelor la produsele din tutun;

– Reglementarea avertismentelor de sănătate privind dauna fumatului [6].

Aceste intervenții au avut un oarecare impact asupra drepturilor consumatorilor de

tobacco control, having implemented a number of measures in accordance with international commitments, including the provisions of the World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control (FCTC), ratified on May 11, 2007 by Law No. 124/2007 [2].

As a result of the legal and factual circumstances that have arisen, and in order to implement the national and international commitments, the Parliament of the Republic of Moldova adopted Law No. 278/2007 on Tobacco Control (in force since March 7, 2008) on December 14, 2007. Article 1, paragraph (3) of the Law reflects its purpose, which is to ensure that the State provides the necessary conditions to protect the health of the population from the consequences of the consumption of tobacco and tobacco-related products and exposure to tobacco smoke [4].

Complementarily, according to Article 55 of the Association Agreement between the Republic of Moldova, of the one part, and the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part, the Parties shall develop cooperation and harmonize their policies to counter and combat fraud and smuggling of excisable products. Cooperation shall include, inter alia, the gradual approximation of excise duty rates on tobacco products, to the extent possible, taking into account the constraints of the regional context, including through dialogue at regional level and in accordance with the World Health Organization Framework Convention on Tobacco Control 2003 (WHO FCTC) [1].

To this end, the Parties shall work on strengthening cooperation in the regional context [1].

All in all, the main state actions in this segment concerned:

– Restriction of smoking in public places;

– Ban on advertising and promotion of tobacco products;

– Imposition of graphic warnings on packaging;

– Increase of taxes and excise duties on tobacco products;

– Regulation of health warnings regarding the harm of smoking [6].

These interventions have had some impact on tobacco consumers' rights by imposing

tutun, prin impunerea unor restricții de ordin normativ. Totuși, limitarea unor drepturi poate fi justificată în anumite circumstanțe, fiind totodată respectate principii bine definite pentru ca implicarea instituțiilor statului să nu poarte un caracter abuziv.

Absolut toate formele de articole din tutun precum și produse conexe au un impact negativ, fiind extrem de dăunătoare pentru sănătate, iar consumul de tutun rămâne a fi factorul de risc major pentru mortalitatea prematură (până la vârsta de 70 de ani). De asemenea, relevant este și faptul că, expunerea la fumul de tutun provoacă în fiecare an aproximativ 1,3 milioane de decese premature printre rândurile fumătorilor [2]. Mai mult, expunerea la fumul de tutun la fel are consecințe grave pentru sănătatea și viața nefumătorilor, provocând la rândul său boli cardiovasculare și respiratorii grave, inclusiv boli coronariene și cancer pulmonar [5].

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Aferent implementării graduale a prevederilor Legii nr.278/2007, cu modificările ulterioare s-au înregistrat progrese evidente, a căror impact asupra sănătății publice poartă un caracter pozitiv. Astfel, a fost interzisă, începând cu 31 mai 2016 utilizarea produselor din tutun în spațiile închise, inclusiv la obiectivele de alimentație publică, fapt ce a adus beneficii atât vizitatorilor, cât și agenților economici, obținând astfel avantaje economice de la creșterea frecvenței de către persoanele nefumătoare și/sau a familiilor cu copii.

Conform Studiului KAP (cunoștințe, atitudini și practici privind consumul de tutun – faza I - IV) din 2017, la 1 an de la intrarea în vigoare acestor prevederi, 58% din respondenții care vizitează spațiile închise de agrement sunt de părere că, după interzicerea fumatului în restaurantele și locurile de agrement din Republica Moldova, vizitarea acestora a devenit mai plăcută. Aproape de două ori mai mare este proporția nefumătorilor (71%) care au afirmat acest lucru, în comparație cu cei fumători (37%) [2].

Pe cale de consecință, de către angajații Inspectoratului General al Poliției, în perioada anilor 2019 – 2024 au fost documentate și constatate 29.373 de contravenții prevăzute la art.91^1 alin.(17) și (18), fapt ce contribuie în mod considerabil la descurajarea fumatului în spațiile închise, precum și responsabilizarea agenților economici în materia respectării drepturilor

regulatory restrictions. However, the limitation of certain rights may be justified in certain circumstances, while respecting well-defined principles to ensure that the involvement of state institutions is not abusive.

Absolutely all forms of tobacco articles and related products have a negative impact and are extremely harmful to health, and tobacco use remains the major risk factor for premature mortality (up to the age of 70). It is also relevant that exposure to tobacco smoke causes an estimated 1.3 million premature deaths among smokers each year [2]. Furthermore, exposure to tobacco smoke also has serious consequences for the health and lives of non-smokers, in turn causing serious cardiovascular and respiratory diseases, including coronary heart disease and lung cancer [5].

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

During the gradual implementation of the Law no.278/2007, with subsequent amendments, clear progress has been made, whose impact on public health is positive. Thus, as of May 31, 2016, the use of tobacco products in enclosed spaces, including catering establishments, has been banned, which has benefited both visitors and economic agents, thus obtaining economic benefits from the increased frequency of non-smokers and/or families with children.

According to the 2017 KAP Survey (Knowledge, Attitudes and Practices on Tobacco Use - Phase I - IV), 1 year after the entry into force of these provisions, 58% of respondents who visit enclosed recreational facilities believe that after the ban on smoking in restaurants and recreational venues in the Republic of Moldova, visiting them has become more pleasant. Almost twice as many non-smokers (71%) said this compared to smokers (37%) [2].

As a consequence, the employees of the General Police Inspectorate, in the period from 2019 to 2024, 29,373 contraventions provided for in Article 911 paragraphs (17) and (18) were documented and recorded, which contributes considerably to discouraging smoking in enclosed spaces, as well as to making economic agents responsible for respecting the rights of all visitors and customers of leisure and / or eating establishments. Moreover, starting with

tuturor vizitatorilor și clienților localurilor de agrement și/sau de alimentație publică.

Mai mult, începând cu anul 2018 sunt aplicate pe pachetele de țigarete avertismentele de sănătate combinate cu pictograme, în ordinea art.15 din Legea nr.278/2007 [2].

Un alt factor determinant în procesul de implicare a statului în materia controlului consumului și circulației tutunului și a produselor conexe este justificat inclusiv de realizarea unor studii naționale recente, care au examinat prevalența factorilor de risc pentru bolile netransmisibile (STEPS 2021), trei din zece moldoveni de vârsta adultă (aproximativ 29,9%) se declară ca fiind fumători și mai mult de un sfert (aproximativ 26,2%) consumă zilnic produsele din tutun [2].

De asemenea, implicarea statului în domeniul controlului tutunului este determinată de creșterea folosirii produselor de tutun încălzit și a țigărilor electronice, în special printre rândurile adolescenților. În anul 2019, conform datelor studiului în rândul tinerilor (Global Youth Tobacco Survey, GYTS) 16,3% dintre tinerii cu vârsta de 13-15 ani (20,4% dintre băieți și 11,8% dintre fete) utilizează produse de tutun, inclusiv produse de tutun încălzit. Conform aceluiași studiu, 12,7% dintre tinerii în vârsta de 13-15 ani foloseau țigări electronice. Astfel, deși procentul adolescenților care fumează în prezent țigări este în continuă scădere (de la 13.7% în 2004 până la 7.4% în 2019), totuși acest aspect este determinat de faptul că, tot mai mulți utilizează țigări electronice și produse din tutun încălzit. În anul 2019, aproximativ 31% din adolescenți declară că au încercat să utilizeze țigaretele electronice cel puțin o dată, procentul consumatorilor curenți fiind de 12,7% [2].

Totodată, cu referire la impactul economic al consumului produselor din tutun și produselor conexe, acesta este estimat pentru Republica Moldova la 2% din PIB, ceea ce constituie la nivelul anului 2023 suma de aproximativ 6 miliarde de lei.

Sub aspect comparativ – plata accizelor pentru produsele din tutun și cele conexe a constituit pentru aceeași perioadă circa 1 miliard de lei. Complementar, contrar rezultatelor înregistrate la nivel global referitor la prevalența consumului de tutun, în Republica Moldova trei din zece persoane (29,9%) sunt consumatori actuali de produse de tutun și de cele conexe, cu o rată de aproximativ de șapte

2018, health warnings combined with pictograms are applied on cigarette packets, in the order of art.15 of Law 278/2007 [2].

Another determinant factor in the process of state involvement in the control of the consumption and circulation of tobacco and related products is also justified by recent national studies, which examined the prevalence of risk factors for non-communicable diseases (STEPS 2021), three out of ten Moldovan adults (about 29.9%) declare themselves as smokers and more than a quarter (about 26.2%) consume tobacco products daily [2].

State involvement in tobacco control is also being driven by the increasing use of heated tobacco products and e-cigarettes, especially among teenagers. In 2019, according to data from the Global Youth Tobacco Survey (GYTS), 16.3% of 13–15-year-olds (20.4% of boys and 11.8% of girls) use tobacco products, including heated tobacco products. According to the same survey, 12.7% of 13–15-year-olds used e-cigarettes. Thus, although the percentage of teenagers who currently smoke cigarettes is steadily decreasing (from 13.7% in 2004 to 7.4% in 2019), this is still driven by the fact that more and more are using e-cigarettes and heated tobacco products. In 2019, approximately 31% of teenagers report that they have tried e-cigarettes at least once, with the percentage of current users being 12.7% [2].

At the same time, with reference to the economic impact of the consumption of tobacco and related products, it is estimated for the Republic of Moldova at 2% of GDP, which is about 6 billion lei in 2023.

In comparison - excise tax payments for tobacco and tobacco-related products amounted to about 1 billion lei for the same period. Complementarily, contrary to the global findings on the prevalence of tobacco use, in the Republic of Moldova three out of ten people (29.9%) are current users of tobacco and tobacco-related products, with a rate about seven times higher among the male population (52.0%) than among women (7.7%). There was also an increase in smoking prevalence between 2013 and 2021 [8]. Under these circumstances, smoking tobacco products remains the most popular mode of tobacco use, with no significant differences between the STEPS 2013

ori mai mare în rândurile populației de gen masculin (52,0%) decât în rândurile femeilor (7,7%). De asemenea, s-a înregistrat o creștere a prevalenței fumătorilor între anii 2013 și 2021 [8]. În aceste circumstanțe, fumatul produselor de tutun rămâne în continuare cel mai popular mod de utilizare a tutunului, nefiind înregistrate diferențe semnificative în raport cu rezultate studiului STEPS 2013 și 2021. De remarcat este și faptul că, a crescut raportul dintre fumătorii actuali de tutun din mediul urban și cel rural, de la 1,13 la 1,31 în perioada anilor 2013 și 2021. La caz, se va reține că aceste rezultate plasează Republica Moldova printre țările cu cea mai înaltă rată de fumători în Regiunea Europeană a Organizației Mondiale a Sănătății, motiv pentru care politicile publice de control al tutunului sunt determinante în procesul de monitorizare și prevenire a creșterii riscurilor pentru sănătatea populației țării [2].

Un alt studiu demonstrează că, consumul de tutun contribuie la sporirea nivelului de sărăcie prin deturnarea cheltuielilor gospodăriei de la nevoile primare de bază, cum ar fi alimentația și spațiul locativ, către procurarea produselor de tutun. Astfel, aproximativ 77% dintre consumatorii de produse de tutun și conexe trăiesc în țările cu venituri medii și mici, fapt ce influențează semnificativ prevalența la nivel global [2]. Mai mult, se constată că costurile economice ale consumului de tutun și de produse conexe sunt substanțiale și implică totodată cheltuieli semnificative de îngrijire a sănătății pentru tratarea bolilor cauzate de acest flagel, precum și resursa umană pierdută care derivă din morbiditatea și mortalitatea atribuită fumatului de tutun și de produse conexe [3].

La caz, se va reține că, atât reglementările cu caracter internațional, cât și cele de nivel național abilitează statul, în calitate de subiect diriguitor, cu prerogative de limitare a anumitor drepturi, atunci când prin aceasta se urmărește protejarea altor drepturi sau libertăți ale colectivității, cum ar fi protejarea sănătății publice împotriva efectelor nocive ale produselor din tutun, precum și consolidarea măsurilor fiscale și de altă natură referitoare la controlul și combaterea comerțului ilicit cu produse din tutun.

Statul are rolul de actor principal în a proteja sănătatea publică și siguranța cetățenilor, chiar dacă acest lucru ar aduce ingerință drepturilor individuale ale consumatorilor. Politicile de limitare ale drepturilor sunt bazate

and 2021 results. Also of note, the ratio of current urban to rural tobacco smokers increased from 1.13 to 1.31 between 2013 and 2021. In case, it should be noted that these results place the Republic of Moldova among the countries with the highest rate of smokers in the European Region of the World Health Organization, which is why public tobacco control policies are crucial in the process of monitoring and preventing the increase in health risks for the country's population [2].

Another study shows that tobacco use contributes to poverty levels by diverting household expenditure away from basic necessities such as food and living space and towards the purchase of tobacco products. Thus, about 77% of consumers of tobacco and tobacco-related products live in low- and middle-income countries, which has a significant impact on prevalence globally [2]. Furthermore, the economic costs of tobacco and tobacco-related product use are substantial and also involve significant health care expenditures to treat the diseases caused by this scourge, as well as the lost human resources resulting from the morbidity and mortality attributable to tobacco and tobacco-related product smoking [3].

In each case, it will be noted that both international and national regulations authorize the State, as a governing subject, with prerogatives to limit certain rights, when this is aimed at protecting other rights or freedoms of the community, such as protecting public health against the harmful effects of tobacco products, as well as strengthening fiscal and other measures related to the control and combating illicit trade in tobacco products.

The state is the main actor in protecting the public health and safety of citizens, even if this would interfere with individual consumer rights. Policies to limit rights are based on clear notes, which make them proportionate to the aim pursued, such as protecting public health from the risks of smoking. At the same time, national legislation intervenes with alternatives, providing support programs for those affected by the imposed regulations.

Being one of the few countries in the European Region of the World Health Organization with an increasing trend of tobacco consumption [7], the Republic of Moldova was

pe note clare, fapt care le conferă un grad de proporționale cu scopul urmărit, cum ar fi protejarea sănătății publice în fața riscurilor fumatului. Totodată, legislația națională intervine cu alternative, asigurând programe de sprijin pentru cei afectați de reglementările impuse.

Fiind una dintre puținele țări din Regiunea Europeană a Organizației Mondiale a Sănătății cu tendință de creștere a consumului de tutun [7], Republica Moldova a fost pusă în fața unei dileme care se referă la conflictul derivat din necesitatea respectării drepturilor consumatorilor de tutun și a produselor conexe pe de-o parte, și protejarea drepturilor fundamentale ale colectivității în partea ce ține de dreptul la o viață sănătoasă [2].

Sub aspect teoretic, drepturile fundamentale ale persoanei sunt esențiale pentru un stat de drept și democrație. Totuși, fiind responsabil de menținerea unui climat social adecvat tuturor membrilor societății, statul este obligat în a interveni, prin adoptarea de politici și programe de control eficient al tutunului, pentru ca interesul general să predomine. Prin urmare, având în vedere că măsurile de limitare a libertății individuale a consumatorilor de tutun comportă un caracter justificat, acestea sunt indispensabile interesului public, fiind în concordanță cu principiile legalității și proporționalității.

Cu referință la impactul politicilor statului în materia controlului tutunului sub aspect economic, se va reține că politicile menite spre reducerea consumului și circulației tutunului în societate de cele mai multe ori generează consecințe de ordin pozitiv, mai ales asupra agenților economici. La caz, se precizează că, în urma efectuării raportului Organizației Mondiale a Sănătății din 2023 privind epidemia globală a tutunului, s-a constatat că, toate cheltuielile necesare punerii în aplicare a politicilor pentru mediile fără fum de țigară în spațiile exterioare ale localurilor de agrement și alimentație publică sunt, de regulă, compensate pe termen lung, de îmbunătățirea considerabilă a sănătății și eficienței angajaților, de reducerea riscului de litigii legate de consecințele și daunele aduse sănătății acestora, precum și vizitatorilor, și nu în ultimul rând reducerea considerabilă a incendiilor sau ale altor daune cauzate de flagelul consumului de tutun [9].

Prin urmare, în detrimentul concluziilor preconcepute și subiective ale consumatorilor de tutun și produse conexe, percepute de

faced with a dilemma that refers to the conflict arising from the need to respect the rights of consumers of tobacco and related products on the one hand, and the protection of the fundamental rights of the community in part related to the right to a healthy life [2].

From a theoretical point of view, the fundamental rights of the individual are essential to a constitutional state and democracy. However, being responsible for maintaining an adequate social climate for all members of society, the state is obliged to intervene, through the adoption of effective tobacco control policies and programs, to ensure that the general interest prevails. Therefore, given that measures restricting the individual freedom of tobacco users are justified, they are indispensable to the public interest and in accordance with the principles of legality and proportionality.

With reference to the economic impact of state policies on tobacco control, it should be noted that policies aimed at reducing tobacco consumption and circulation in society often generate positive consequences, especially for economic agents. In this case, it should be noted that the World Health Organization's 2023 report on the global tobacco epidemic found that all the expenditure required to implement smoke-free policies in the outdoor areas of leisure and catering establishments is usually offset in the long term by the considerable improvement in the health and efficiency of employees, the reduction in the risk of litigation related to the consequences of and damage to their health and that of visitors, and, last but not least, the considerable reduction in fires or other damage caused by the scourge of tobacco consumption [9].

Therefore, to the detriment of the preconceived and subjective conclusions of the consumers of tobacco and related products, perceived by them as a limitation of individual freedoms, the Republic of Moldova is assigned a positive obligation to protect the health of the population, prevent diseases associated with tobacco consumption, as well as to regulate this segment in many aspects, in order to prevent and counter the phenomenon of illicit trafficking in tobacco and related products.

Even if, at first sight, the policies in this area are exclusively restrictive in nature and do

aceștia ca fiind o limitare a libertăților individuale, statul Republica Moldova îi este atribuită obligația pozitivă de protejare a sănătății populației, de prevenire a bolilor asociate consumului de tutun, precum și reglementarea mult aspectuală a acestui segment, pentru prevenirea și contracararea fenomenului traficului ilicit al tutunului și a produselor conexe.

Chiar dacă, la prima vedere, politicile aplicabile domeniului poartă caracter exclusiv restrictiv, fără a oferi alternative viabile pentru consumatorii de tutun, totuși, acestea sunt concentrate pe acțiuni de prevenire a cauzării daunelor sănătății persoanelor, inclusiv prin responsabilizarea agenților economici implicați în lanțul de aprovizionare cu tutun, produse din tutun și echipamente de fabricare. În completare, se va remarca rolul imperios al statului în procesul de descurajare a consumului de tutun și de produse conexe, precum și de diminuare a promovării acestuia, în vederea alinierii Republicii Moldova la politicile internaționale în materia asigurării dreptului populației la o viață sănătoasă.

Cu referire la drepturile de consumator în sensul Legii nr.105/2003 privind protecția consumatorilor, se va accentua că politicile publice implementate de stat în materia controlului tutunului, cuprind un șir de acțiuni de verificare, concentrate pe respectarea drepturilor celor care utilizează tutun sau produse conexe, acțiuni ce se manifestă prin verificarea coordonată a piețelor de consum în cadrul cooperării transfrontaliere prin acțiuni orchestrate de control pentru a verifica respectarea cadrului legal ce protejează interesele consumatorilor sau pentru a stabili încălcările acestora. Cu alte cuvinte, statului îi revine rolul imperios de garant în realizarea controlului respectării drepturilor de consumatori ale persoanelor care procură și utilizează tutun și produse conexe.

Consecințe în caz de neimplicare a statutului. În concursul celor enunțate, în eventualitatea neimplicării statului prin adoptarea și implementarea politicilor publice de control a tutunului, și anume lipsa măsurilor de consolidare a legislației de control a tutunului, devin eminente anumite consecințe a căror impact, pe termen lung se va reflecta în segmentul sănătății sociale, după cum urmează:

– creșterea ratei de consum a produselor de tutun și produselor de nicotină (țigărilor electronice) printre copii și adolescenți;

– creșterea ratei de consum a produselor

not provide viable alternatives for tobacco users, they are nevertheless focused on actions to prevent harm to human health, including by empowering the economic operators involved in the supply chain of tobacco, tobacco products and manufacturing equipment.

In addition, the imperative role of the state in the process of discouraging the consumption of tobacco and related products, as well as reducing its promotion, in order to align the Republic of Moldova with international policies on ensuring the population's right to a healthy life.

With reference to consumer rights within the meaning of Law 105/2003 on consumer protection it will be emphasized that the public policies implemented by the State in the field of tobacco control include a series of verification actions focused on the respect of the rights of those who use tobacco or related products, actions that are manifested through coordinated checks on consumer markets in the framework of cross-border cooperation through orchestrated control actions to verify compliance with the legal framework protecting the interests of consumers or to establish violations. In other words, it is the state's role as guarantor to ensure that the consumer rights of persons who purchase and use tobacco and related products are respected.

Consequences in case of non-involvement of the state

In the context of the above, in the event of non-involvement of the state in the adoption and implementation of public tobacco control policies, i.e. lack of measures to strengthen tobacco control legislation, certain consequences become eminent, the long-term impact of which will be reflected in the social health segment, as follows:

– increased rates of consumption of tobacco products and nicotine products (e-cigarettes) among children and adolescents;

– increased rates of consumption of tobacco products among the adult population and increased morbidity and mortality from excessive consumption of these products;

– increased exposure to second-hand tobacco smoke and e-cigarette emissions among "passive consumers";

– increasing the number of premature

de tutun printre populația adultă, precum și a morbidității și mortalității determinate de consumul excesiv al acestor produse;

– creșterea expunerii la fumul de tutun secundar și la emisiile țigărilor electronice „a consumatorilor pasivi";

– creșterea cazurilor de decese premature în rândul populației din cauza bolilor cauzate de consumul produselor din tutun și produselor conexe cu 2% suplimentar la ponderea deja existentă;

– subminarea drepturilor persoanelor și în special a copiilor de acces la aer curat, liber de fumul de tutun și emisiile produselor electronice;

– amplificarea fenomenului de consum al tutunului și al produselor conexe, inclusiv prin publicitatea directă și voalată a produselor din tutun, promovarea unor;

– produse de tutun și conexe cu inducerea în eroare a utilizatorilor despre riscul redus pe care acestea în generează;

– neatingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă și a celor de reducere voluntară a consumului de tutun din Planul de acțiune global al Organizației Mondiale a Sănătății pentru prevenirea și controlul bolilor netransmisibile pentru anii 2013-2025;

– creșterea cheltuielilor de ordin economic derivate din cauza îmbolnăvirilor la vârsta aptă de muncă, din cauza deceselor premature, spitalizării și tratamentului ambulatoriu al bolilor legate de fumat, care vor depăși considerabil veniturile statului în raport cu comercializarea produselor ce conțin tutun [2].

Întru fundamentarea celor enunțate supra, se va remarca că procesul de elaborare, adoptare și implementare a politicilor publice menite să monitorizeze circuitul tutunului și consumul acestuia reprezintă o măsură coercitivă, în viziunea unui cerc restrâns de subiecți, care, însă comportă caracter justificat, aplicat în strictă conformitate cu principiul proporționalității limitării în anumite drepturi și care derivă din interesul comun al colectivității și din obiectivele statului în materia garantării și asigurării unei vieți sănătoase și a unui mediu ambiant sănătos și sigur pentru generațiile prezente și viitoare, cu reducerea considerabilă a consecințelor nefaste pentru sănătate, mediu și economia națională.

deaths in the population from diseases caused by the consumption of tobacco and related products by an additional 2% on top of the already existing rate;

– undermining the rights of individuals, and in particular children, to have access to clean air, free from tobacco smoke and emissions from electronic products;

– increasing the consumption of tobacco and related products, including through direct and veiled advertising of tobacco products, promotion of tobacco products, and the promotion of tobacco products and related products by "passive" consumers;

– tobacco and tobacco-related products by misleading users about the reduced risk they pose;

– failure to meet the sustainable development and voluntary tobacco reduction goals of the World Health Organization's Global Plan of Action for the Prevention and Control of Non-Communicable Diseases 2013-2025;

– increased economic costs arising from working-age illness, premature death, hospitalization and outpatient treatment of smoking-related diseases, which will considerably exceed government revenues from the sale of tobacco products [2].

In support of the above, it should be noted that the process of drafting, adopting and implementing public policies designed to monitor the tobacco circuit and tobacco consumption is a coercive measure, in the view of a restricted circle of subjects, which, however, is justified, applied in strict compliance with the principle of proportionality of the limitation of certain rights and deriving from the common interest of the community and the State's objectives in guaranteeing and ensuring a healthy life and a healthy and safe environment for present and future generations, with a considerable reduction of the harmful consequences for health, the environment and the national economy.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte din 27 iunie 2014, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.185-199, art.442 din 18 iulie 2014;
2. Analiza impactului la proiectul hotărârii de Guvern privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (controlul tutunului) (număr unic 1173/MS/2023);
3. Economic trends in tobacco. In: Centers for Disease Control and Prevention/ Smoking and tobacco use. (GA): Centers for Disease Control and Prevention;
4. Legea nr.278 din 14 decembrie 2007 privind controlul tutunului, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.47-48, art.139, din 07 martie 2008, republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.258-261, art.489, din 18 septembrie 2015;
5. Global Burden of Disease [online database]. Seattle (WA): Institute of Health Metrics; 2019;
6. Hotărârea Guvernului nr.1015 din 23 noiembrie 2017 cu privire la aprobarea Programului național privind controlul tutunului pentru anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia;
7. WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2030. Geneva: World Health Organization; 2024. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO);
8. STEPS: prevalence of noncommunicable disease risk factors in the Republic of Moldova, 2021 (https://www.who.int/republic);
9. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/372043/9789240077164-eng.pdf.

Despre autor:

Denis MELECA,
magistru în drept,
șef al Direcției juridice,
Inspectoratul General al Poliției
al Ministerului Afacerilor Interne,
e-mail: denis.meleca@igp.gov.md

About the author:

Denis MELECA,
Master of Law,
Head of the Legal Department
of the General Police Inspectorate
of the Ministry of Internal Affairs,
e-mail: denis.meleca@igp.gov.md

CZU: 366.5(478)

EXERCITAREA CONTROLULUI DE STAT ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI CONSUMATORILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doina CEMURTAN,
doctorandă

Mihaela PASCAL,
doctorandă

Articolul examinează sistemul de control de stat aplicat în domeniul protecției consumatorilor din Republica Moldova, cu accent pe cadrul legal și instituțional care reglementează această activitate. Analiza se concentrează pe legislația relevantă, cum ar fi Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor și Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat, evidențiind principiile fundamentale de legalitate, proporționalitate și transparență în procesul de control. Sunt discutate provocările legate de aplicarea practică a acestor norme, inclusiv limitările privind intervenția rapidă a autorităților și necesitatea utilizării listelor de verificare aprobate. Lucrarea propune reforme legislative menite să asigure un echilibru între protejarea interesului public și respectarea drepturilor întreprinzătorilor, precum și o aliniere mai strânsă la standardele europene. Se subliniază importanța implicării societății civile, în special a asociațiilor de consumatori, în procesul de supraveghere și luare a deciziilor. Prin această abordare, articolul oferă o contribuție semnificativă la înțelegerea și optimizarea mecanismelor de control în beneficiul consumatorului și al pieței echitabile.

Cuvinte cheie: consumatori, control de stat, protecția consumatorilor, sancțiuni, măsuri restrictive, prescripție, asociații de consumatori.

EXERCISING STATE CONTROL IN THE FIELD OF CONSUMER PROTECTION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Doina CEMURTAN,
PhD Student

Mihaela PASCAL,
PhD Student

The article examines the state control system applied in the field of consumer protection in the Republic of Moldova, with a focus on the legal and institutional framework governing this activity. The analysis centers on relevant legislation, such as Law No. 105/2003 on consumer protection and Law No. 131/2012 on state control, highlighting fundamental principles such as legality, proportionality, and transparency in the control process. The article discusses practical challenges in applying these regulations, including limitations on the authorities' ability to intervene swiftly and the requirement to use approved checklists. The paper proposes legislative reforms aimed at ensuring a balance between protecting the public interest and respecting the rights of entrepreneurs, as well as closer alignment with European standards. It emphasizes the importance of civil society involvement, particularly consumer associations, in the oversight and decision-making process. Through this approach, the article makes a significant contribution to the understanding and optimization of control mechanisms for the benefit of consumers and a fair market.

Keywords: consumers, state control, consumer protection, sanctions, restrictive measures, statute of limitations, consumer associations

1. INTRODUCERE

Controlul de stat în domeniul protecției consumatorilor constituie una dintre componentele fundamentale ale politicii publice în Republica Moldova, având scopul de a garanta respectarea drepturilor legale ale consumatorilor și de a promova un comerț echitabil și sigur. Acesta se realizează în baza cadrului normativ instituit prin Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [13] precum și Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat [15].

Importanța acestei dimensiuni a con-

1. INTRODUCTION

State control in the field of consumer protection is one of the fundamental components of public policy in the Republic of Moldova, aimed at ensuring the observance of consumers' legal rights and promoting fair and safe trade. This control is carried out based on the regulatory framework established by Law No. 105/2003 on consumer protection [13] and Law No. 131/2012 on state control [15].

The importance of this aspect of control

trolului este accentuată și de obligațiile internaționale asumate de Republica Moldova, în special prin Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, ratificat prin Legea nr. 112/2014 [16]. Capitolul legat de protecția consumatorilor impune armonizarea progresivă a legislației naționale cu acquis-ul comunitar, consolidând cerințele privind siguranța produselor, informarea corectă a consumatorilor și mecanismele de soluționare a litigiilor. În acest sens, Directiva 2019/2161/UE [3] privind o mai bună asigurare a respectării normelor Uniunii în materie de protecție a consumatorilor este un document de referință, care ghidează procesul de reformă în Republica Moldova.

De asemenea, Legea nr. 131/2012 [15] prevede reguli detaliate privind inițierea, desfășurarea și încheierea controalelor de stat asupra activității întreprinzătorilor, stabilind principiile de legalitate, transparență, proporționalitate, nediscriminare și responsabilitate. Potrivit acestei legi, controalele pot fi planificate sau inopinate, dar trebuie justificate prin criterii de risc clar definite și înregistrate în Registrul de Stat al Controalelor, gestionat de Cancelaria de Stat.

Astfel, cadrul legislativ moldovenesc în domeniul controlului de stat asupra protecției consumatorilor este relativ dezvoltat și în proces de aliniere la standardele europene, însă persistă multiple provocări instituționale, procedurale și conceptuale care justifică o analiză aprofundată și propuneri de modernizare legislativă.

2. METODE ȘI MATERIALE APLICATE

Lucrarea se bazează pe o metodologie complexă și integrată, care îmbină tehnici de analiză juridică și interdisciplinară, pentru a reflecta cu acuratețe realitățile normative și instituționale din domeniul protecției consumatorilor în Republica Moldova. Cercetarea a presupus în primul rând analiza normativă a cadrului legislativ național relevant, cu accent pe Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor și Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat.

Cercetarea a inclus o examinare a cadrului normativ european relevant, în special directivele și regulamentele Uniunii Europene privind protecția consumatorilor și economia circulară. Printre acestea se numără Directiva 2019/2161/UE, Directiva 2001/95/CE, Directiva 2009/22/CE, precum și Regulamentele (UE) 2019/2020 și 2021/341. În acest context, a fost

is further emphasized by the international obligations undertaken by the Republic of Moldova, particularly through the Association Agreement with the European Union, ratified by Law No. 112/2014 [16]. The chapter on consumer protection requires the progressive harmonization of national legislation with the EU acquis, strengthening requirements related to product safety, accurate consumer information, and dispute resolution mechanisms. In this context, Directive (EU) 2019/2161 [3] on better enforcement and modernization of EU consumer protection rules serves as a key reference document guiding the reform process in Moldova.

Furthermore, Law No. 131/2012 [15] lays out detailed rules for initiating, conducting, and concluding state inspections of entrepreneurial activities, establishing principles such as legality, transparency, proportionality, non-discrimination, and accountability. According to this law, inspections may be scheduled or unannounced but must be justified by clearly defined risk criteria and recorded in the State Register of Controls, managed by the State Chancellery.

Thus, while the Moldovan legislative framework on state control over consumer protection is relatively well-developed and in the process of aligning with European standards, numerous institutional, procedural, and conceptual challenges remain, justifying an in-depth analysis and proposals for legislative modernization.

2. APPLIED METHODS AND MATERIALS

This paper is based on a complex and integrated methodology that combines legal and interdisciplinary analytical techniques to accurately reflect the normative and institutional realities in the field of consumer protection in the Republic of Moldova. The research primarily involved a normative analysis of the relevant national legislative framework, with a focus on Law No. 105/2003 on consumer protection and Law No. 131/2012 on state control.

The research also included an examination of the relevant European regulatory framework, particularly European Union directives and regulations concerning consumer protection and the circular economy. These include Directive (EU) 2019/2161, Directive 2001/95/

utilizată metoda comparativă pentru a evidenția diferențele și punctele de convergență dintre reglementările naționale și cele europene.

3. REZULTATE ȘI DISCUȚII

Republica Moldova beneficiază de un cadru instituțional complex în domeniul protecției consumatorilor, implicând multiple autorități administrative centrale care acționează în domenii specializate. Acestea sunt învestite cu atribuții de reglementare, supraveghere și control, iar competențele lor derivă atât din legislația specifică sectorială, cât și din prevederile generale ale Legii nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor [13] și Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat [15]. În continuare, sunt prezentate aceste autorități și domeniile lor de intervenție.

Autoritatea Aeronautică Civilă are competențe privind supravegherea și controlul serviciilor de transport aerian, atât pe plan național cât și internațional. Activitatea acestei autorități vizează în principal siguranța pasagerilor, calitatea serviciilor oferite de companiile aeriene, respectarea drepturilor consumatorilor în domeniul transportului aerian și licențierea operatorilor.

Agenția Navală are rolul de a reglementa și controla serviciile de transport naval, inclusiv siguranța navigației și respectarea drepturilor pasagerilor și ale operatorilor economici din sectorul naval. Activitatea agenției include autorizarea și inspecția navelor, precum și intervenția în caz de nereguli privind serviciile oferite consumatorilor.

Agenția Medicamentului și Dispozitivelor Medicale supraveghează piața medicamentelor și dispozitivelor medicale, având atribuții legale de autorizare, control și reglementare a calității, eficienței și siguranței acestora. În contextul protecției consumatorilor, AMDM intervine în prevenirea comercializării produselor farmaceutice neconforme sau periculoase.

Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației reglementează și monitorizează serviciile de telecomunicații, inclusiv telefonia, internetul și televiziunea prin cablu. În acest domeniu, autoritatea veghează la respectarea drepturilor contractuale ale consumatorilor, calitatea serviciilor, transparența tarifelor și rezolvarea reclamațiilor.

Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică exercită funcții de control asupra

EC, Directive 2009/22/EC, as well as Regulations (EU) 2019/2020 and 2021/341. In this context, the comparative method was employed to highlight the differences and points of convergence between national and European regulations.

3. RESULTS AND DISCUSSIONS

The Republic of Moldova benefits from a complex institutional framework in the field of consumer protection, involving multiple central administrative authorities that operate in specialized domains. These are vested with regulatory, supervisory, and control responsibilities, with their competences derived from both sector-specific legislation and the general provisions of Law No. 105/2003 on consumer protection [13] and Law No. 131/2012 on state control [15]. The following presents these authorities and their fields of intervention.

The Civil Aviation Authority has competences regarding the supervision and control of air transport services, both nationally and internationally. Its activity primarily focuses on passenger safety, the quality of services provided by airlines, compliance with consumer rights in air transport, and licensing of operators.

The Naval Agency is responsible for regulating and controlling naval transport services, including navigation safety and respect for the rights of passengers and economic operators in the naval sector. The agency's work includes the authorization and inspection of vessels and interventions in cases of irregularities in services provided to consumers.

The Medicines and Medical Devices Agency oversees the market of medicines and medical devices, having legal powers to authorize, control, and regulate their quality, efficacy, and safety. In the context of consumer protection, AMDM intervenes to prevent the marketing of non-compliant or dangerous pharmaceutical products.

The National Agency for Regulation in Electronic Communications and Information Technology regulates and monitors telecommunications services, including telephony, internet, and cable television. In this domain, the authority ensures the observance of contractual rights of consumers, service quality, tariff transparency, and the resolution of complaints.

furnizorilor de energie electrică, gaze naturale, apă și canalizare, precum și produse petroliere. ANRE are rolul de a proteja consumatorii prin stabilirea prețurilor reglementate, supravegherea calității serviciilor și sancționarea abaterilor.

Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor este responsabilă pentru controlul întregului lanț alimentar, de la producție și distribuție până la comercializare. În acest sens, ANSA verifică respectarea normelor de igienă, etichetare, trasabilitate și siguranță alimentară, contribuind la prevenirea riscurilor pentru sănătatea consumatorilor.

Agenția Națională pentru Sănătate Publică are în atribuție supravegherea serviciilor medicale, inclusiv cele prestate de instituții publice și private. ANSP controlează respectarea normelor sanitare, calitatea actului medical și intervențiile în cazul serviciilor periculoase sau neconforme pentru sănătatea populației.

Agenția Națională Transport Auto monitorizează activitatea operatorilor de transport rutier, verificând respectarea condițiilor de licențiere, siguranța pasagerilor, respectarea tarifelor și a programelor de circulație. ANTA are atribuții sancționatorii în cazul abaterilor de la legislația privind transportul rutier.

Comisia Națională a Pieței Financiare reglementează piața financiară nebancară, inclusiv companiile de asigurări, organizațiile de creditare nebancară, societățile de plată și de leasing. În contextul protecției consumatorilor, CNPF supraveghează clauzele contractuale, transparența comisioanelor și legalitatea publicității financiare.

Inspectoratul Național pentru Supraveghere Tehnică este autoritatea cu atribuții în domeniul construcțiilor și securității industriale. Din perspectiva protecției consumatorilor, acesta verifică respectarea normelor de calitate în execuția lucrărilor, siguranța clădirilor și funcționalitatea instalațiilor.

Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Produselor Nealimentare și Protecția Consumatorilor joacă un rol central în arhitectura instituțională, este autoritatea administrativă care coordonează la nivel național controlul respectării legislației cu privire la protecția consumatorilor, având statut de punct de contact național [13].

Este necesar a sublinia că activitatea autorităților administrației publice centrale și locale, precum și a instituțiilor abilitate prin lege cu atribuții de reglementare și control asu-

The National Energy Regulatory Agency exercises control functions over electricity, natural gas, water and sewerage, as well as petroleum product suppliers. ANRE protects consumers by establishing regulated prices, supervising service quality, and sanctioning violations.

The National Food Safety Agency is responsible for controlling the entire food chain, from production and distribution to commercialization. ANSA checks compliance with hygiene, labeling, traceability, and food safety standards, helping to prevent risks to consumers' health.

The National Public Health Agency is tasked with overseeing medical services provided by both public and private institutions. ANSP controls compliance with sanitary norms, the quality of medical services, and intervenes in cases of dangerous or non-compliant services affecting public health.

The National Road Transport Agency monitors the activity of road transport operators, verifying compliance with licensing conditions, passenger safety, tariff observance, and travel schedules. ANTA has sanctioning powers in case of violations of road transport legislation.

The National Commission for Financial Markets regulates the non-banking financial market, including insurance companies, non-bank lending organizations, payment and leasing companies. In terms of consumer protection, CNPF oversees contract clauses, commission transparency, and the legality of financial advertising.

The National Inspectorate for Technical Supervision is the authority with responsibilities in the construction and industrial safety sectors. From a consumer protection perspective, it verifies compliance with quality standards in construction works, building safety, and installation functionality.

The State Inspectorate for Non-Food Products Supervision and Consumer Protection plays a central role in the institutional architecture; it is the national administrative authority that coordinates consumer protection legislation enforcement and acts as the national contact point [13].

It is important to highlight that the activi-

pra activității de întreprinzător, trebuie să respecte principiul proporționalității, astfel încât să fie asigurată o balanță echitabilă între interesul public general și drepturile individuale ale operatorilor economici. Acest principiu derivă atât din standardele naționale, cât și din acquis-ul comunitar, fiind recunoscut în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) ca o garanție fundamentală împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice.

Astfel, conform art. 16 din Legea nr. 235 din 20 iulie 2006 privind principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, la efectuarea controlului, organele de control vor ține cont de următoarele principii:

a) legalitatea și respectarea competenței stabilite de lege;

b) neadmiterea aplicării sancțiunilor care nu sînt stabilite de legi;

c) tratarea dubiilor apărute la aplicarea legislației în favoarea întreprinzătorului;

d) efectuarea cheltuielilor de control din contul statului;

e) prescrierea recomandărilor pentru înlăturarea încălcărilor constatate în urma controlului;

f) dreptul de a ataca acțiunile organului de control [14].

Controlul de stat asupra activității agenților economici este reglementat în principal prin Legea nr. 131/2012 și se aplică tuturor autorităților publice cu atribuții de control în domeniul protecției consumatorilor. Acest control poate fi planificat, adică inclus într-un plan anual de controale aprobat și publicat, sau inopinat, adică declanșat fără preaviz, în baza unor riscuri urgente sau semnalări justificate.

Controlul este inițiat prin emiterea unei delegații de control, care trebuie să specifice temeiul legal, obiectul și perioada desfășurării. În cazul controalelor planificate, persoana supusă controlului este notificată cu cel puțin 5 zile lucrătoare înainte iar în cazul celor inopinate, notificarea se poate face chiar în ziua controlului [15].

Un aspect esențial este analiza riscurilor, care determină frecvența controalelor și selecția entităților vizate. Autoritățile trebuie să aloce resursele de control în mod proporțional cu riscul identificat, prioritizând întreprinderile cu risc mare asupra sănătății, siguranței și intereselor consumatorilor. Acest principiu este reflectat și în Recomandarea Comisiei Europene nr. 2001/893/CE privind evaluarea

ties of central and local public administration authorities, as well as institutions empowered by law with regulatory and control tasks over entrepreneurial activities, must respect the principle of proportionality. This ensures a fair balance between the general public interest and the individual rights of economic operators. This principle derives both from national standards and the EU acquis, being recognized in the jurisprudence of the Court of Justice of the European Union (CJEU) as a fundamental safeguard against arbitrary interference by public authorities.

Thus, according to Article 16 of Law No. 235 of July 20, 2006 on the basic principles of regulating entrepreneurial activity, control bodies must follow these principles:

a) legality and compliance with competencies established by law;

b) no application of sanctions not provided by law;

c) resolving legal ambiguities in favor of the entrepreneur;

d) control expenses to be covered by the state;

e) issuing recommendations to eliminate identified violations;

f) the right to appeal actions of the control body [14].

State control over the activity of economic agents is mainly regulated by Law No. 131/2012 and applies to all public authorities with control responsibilities in the field of consumer protection. This control can be planned—part of an annual inspection plan approved and published—or unannounced, triggered without prior notice based on urgent risks or justified reports.

Control is initiated by issuing a control mandate, which must specify the legal basis, the object, and the period of the inspection. In the case of planned inspections, the entity subject to control is notified at least 5 working days in advance, while in unannounced inspections, notification may occur on the same day [15].

A key aspect is risk analysis, which determines the frequency of inspections and the selection of targeted entities. Authorities must allocate control resources proportionally to the identified risk, prioritizing high-risk enterprises regarding health, safety, and consumer inter-

proporționalității măsurilor de control în raport cu riscurile identificate. [9]

Toate controalele trebuie să se desfășoare în baza listelor de verificare, aprobate de Guvern, pentru fiecare domeniu sectorial, în funcție de nivelul de risc. Aceste liste servesc drept ghid obiectiv pentru inspectorii de control și garantează transparența procesului, fiind publice și consultate cu părțile interesate la elaborare.

Procesul-verbal de control este documentul prin care se consemnează rezultatele controlului, constatările, prescripțiile și măsurile prescrise. Acesta este semnat de inspectori și de reprezentantul agentului economic, iar în lipsa semnăturii, este transmis cu confirmare. Persoanele controlate au dreptul să conteste constatările și sancțiunile, iar autoritățile sunt obligate să respecte principiile proporționalității, legalității și transparenței.

Așadar, întregul proces de control trebuie să fie justificat prin lege, bazat pe riscuri reale, orientat spre prevenție și corectare, și să respecte drepturile întreprinzătorilor. Este interzis ca inspectorii să aplice sancțiuni cu scop patrimonial direct, iar controlul nu poate suspenda activitatea unei întreprinderi decât în cazuri excepționale și grave.

Astfel, deși protecția consumatorilor este o componentă esențială a politicii publice și a dreptului național și european, cadrul normativ al Republicii Moldova limitează semnificativ capacitatea autorităților de a interveni în mod eficient pentru apărarea acestor drepturi. Această limitare este determinată în mod direct de reglementările legale ce guvernează controlul de stat asupra activității întreprinderilor, în special Legea nr. 131/2012 și Legea nr. 235/2006, care consacră o serie de principii și garanții juridice în favoarea întreprinzătorilor [15] [14].

Conform art. 16 din Legea nr. 235/2006, organele de control sunt obligate să aplice principiile proporționalității, legalității, evitării sancțiunilor neprevăzute de lege și tratării dubiilor legislative în favoarea întreprinzătorului. Această orientare, deși justificată în vederea reducerii presiunii asupra mediului de afaceri, are ca efect colateral îngreunarea activității autorităților de protecție a consumatorilor, în special în cazurile ce impun reacții rapide sau intervenții de urgență pentru oprirea comercializării de produse neconforme sau periculoase, prestării de servicii care amenință sănătatea publică, derulării de practici comerciale agresive. This principle is also reflected in European Commission Recommendation 2001/893/EC on assessing the proportionality of control measures relative to identified risks [9].

All controls must be carried out based on checklists approved by the Government for each sectoral domain, according to the risk level. These checklists serve as objective guides for inspectors and guarantee transparency, being public and consulted with stakeholders during development.

The inspection report is the document recording the results of the control, findings, recommendations, and prescribed measures. It is signed by inspectors and the representative of the economic agent, and if unsigned, it is sent with acknowledgment. Controlled persons have the right to contest findings and sanctions, and authorities must respect the principles of proportionality, legality, and transparency.

Therefore, the entire control process must be legally justified, based on real risks, prevention- and correction-oriented, and must respect the rights of entrepreneurs. Inspectors are prohibited from applying sanctions for direct financial gain, and control cannot suspend a business's activity except in exceptional and serious cases.

Although consumer protection is a key component of public policy and national and European law, the regulatory framework in Moldova significantly limits the authorities' ability to act effectively to safeguard these rights. These limitations stem directly from legal regulations governing state control over business activity, especially Law No. 131/2012 and Law No. 235/2006, which enshrine several legal principles and safeguards in favor of entrepreneurs [15] [14].

According to Article 16 of Law No. 235/2006, control bodies must apply the principles of proportionality, legality, avoidance of sanctions not established by law, and resolving legal ambiguities in favor of the entrepreneur. While justified to reduce pressure on the business environment, this orientation hampers the effectiveness of consumer protection authorities, especially when swift reactions or urgent interventions are needed to stop the marketing of unsafe products, the provision of harmful services, or the execution of aggressive or

ve sau înșelătoare [14].

Legea nr. 131/2012, la rândul său, impune ca orice control să fie precedat de o analiză formalizată a riscurilor (art. 3) iar art. 19 alin. (1) stabilește condiții stricte pentru desfășurarea controalelor inopinate, care trebuie justificate prin indicii clare, confirmate, privind existența unui pericol iminent. În lipsa unor asemenea indicii, controlul este considerat ilegal și poate fi contestat.

Mai mult, articolul 3 alin. (1) lit. d) al aceleiași legi consacră principiul prezumției bunei-credințe a persoanei controlate. Aceasta înseamnă că autoritatea de control este ținută să presupună, în absența probelor contrare, că întreprinzătorul respectă legea. Aplicarea literală a acestui principiu are consecințe directe asupra capacității proactive a autorităților, reducându-le rolul la unul reactiv și formalist, contrar spiritului protecției consumatorilor [15].

La nivel european, însă, Directiva 2001/95/CE privind siguranța generală a produselor [4] și Directiva 2019/2161/UE [3] impun statelor membre, și țărilor asociate, precum Republica Moldova, conform Acordului de Asociere, Legea nr. 112/2014, obligații clare în sensul intervenției rapide și eficiente [16]. Astfel, art. 8 din Directiva 2001/95/CE prevede că autoritățile competente trebuie să dispună măsuri rapide, inclusiv interzicerea sau retragerea de pe piață a produselor care prezintă risc pentru consumatori [4].

Contradicția juridică constă în faptul că, în timp ce UE cere intervenție imediată în favoarea consumatorului, legislația moldovenească impune o procedură rigidă, cu etape birocratice care pot întârzia sau chiar anula intervenția, mai ales în lipsa probelor formale. În multe cazuri, autoritățile de control, deși sesizate, nu pot acționa eficient pentru a opri distribuirea de produse persiculaose, prestarea de servicii neconforme sau utilizarea de practici comerciale înșelătoare. Într-un astfel de context, organele de control riscă să devină pur formale sau pasive în raport cu consumatorii și să trateze sesizările ca „nejustificate procedural", în lipsa unui risc extrem și probat.

Recomandarea Comisiei Europene nr. 2001/893/CE privind proporționalitatea controalelor subliniază că, deși protejarea întreprinzătorilor este importantă, aceasta nu trebuie să împiedice autoritățile să acționeze prompt atunci când se confruntă cu riscuri serioase pentru consumatori [9]. Astfel, proporționalitatea trebuie înțeleasă nu doar ca o limitare a intervenției

deceptive commercial practices [14].

Law No. 131/2012, in turn, requires that every control be preceded by a formalized risk analysis (Article 3), and Article 19(1) establishes strict conditions for conducting unannounced controls, which must be justified by clear, confirmed indications of imminent danger. Without such indications, the control is illegal and may be challenged.

Furthermore, Article 3(1)(d) of the same law enshrines the presumption of good faith of the controlled person. This means the control authority must presume, in the absence of contrary evidence, that the entrepreneur complies with the law. A literal application of this principle directly reduces the proactive capacity of authorities, relegating them to a reactive and formalistic role, contrary to the spirit of consumer protection [15].

At the European level, however, Directive 2001/95/EC on general product safety [4] and Directive 2019/2161/EU [3] impose clear obligations on Member States and associated countries like Moldova, under the Association Agreement (Law No. 112/2014), to intervene quickly and effectively [16]. Article 8 of Directive 2001/95/EC provides that competent authorities must adopt rapid measures, including banning or withdrawing products posing risks to consumers [4].

The legal contradiction lies in the fact that while the EU demands immediate intervention for consumer protection, Moldovan legislation imposes a rigid, bureaucratic procedure that may delay or even nullify interventions—especially in the absence of formal evidence. Often, control authorities, despite receiving complaints, cannot act effectively to stop the distribution of dangerous products, the provision of non-compliant services, or the use of misleading commercial practices. In such cases, control bodies risk becoming purely formal or passive, treating complaints as "procedurally unjustified" without extreme and proven risk.

The European Commission Recommendation 2001/893/EC on control proportionality emphasizes that while protecting entrepreneurs is important, it should not prevent authorities from acting promptly in the face of serious risks to consumers [9]. Thus, proportionality should be understood not only as

statului, ci și ca un criteriu de oportunitate pentru a proteja interesul general.

Din perspectivă constituțională, art. 9 din Constituția Republicii Moldova consacră economia de piață funcțională și libertatea inițiativei, dar și obligația statului de a „ocroti concurența loială" și a proteja consumatorul [11]. Or, prin limitarea practică a intervenției statului, echilibrul între libertatea economică și protecția interesului public este diminuat în detrimentul consumatorului.

În astfel de circumstanțe cadrul normativ actual restrânge sever marja de manevră a statului în domeniul protecției consumatorilor, permițând intervenția doar în condiții limitative, formalizate, și cu probatoriu avansat. Această abordare este în contradicție cu bunele practici europene, cu exigențele Acordului de Asociere, și cu nevoia reală de protecție a populației față de riscurile multiple generate de piață, de la produse și servicii neconforme, până la abuzuri contractuale.

Un pilon fundamental al regimului juridic aplicabil controlului de stat asupra activității de întreprinzător este reglementarea expresă a obligației organelor de control de a desfășura verificările exclusiv în baza listelor de verificare, potrivit art. 5^1 alin. (2) din Legea nr. 131/2012 [15]. Aceste liste constituie instrumente obligatorii, și pot fi aplicate doar în cazul în care sunt aprobate, conform rigorilor stabilite de Guvern și prezenta lege, prin actul normativ al autorității publice centrale cu competențe în domeniul de control, la propunerea organului de control corespunzător și în urma consultărilor publice. Lista de verificare aprobată este publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe pagina electronică a organului de control.

Prin urmare, orice acțiune de control exercitată în absența unei liste aprobate pentru domeniul vizat sau în baza unei liste aparținând unui alt domeniu de control este lovită de nulitate absolută sub aspectul legalității actului administrativ individual (proces-verbal, prescripție, măsură restrictivă). Această concluzie decurge din principiul legalității activității autorităților publice, consacrat atât de art. 1 alin. (3) din Constituție, cât și de art. 3 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative [17].

Deși art. 3 alin. (1) lit. g) din Legea nr. 131/2012 stabilește obligația desfășurării controlului doar „în baza evaluării riscurilor", iar art. 5^1 alin. (1) prevede explicit că efortul și timpul alocate trebuie să fie proporționale cu riscul

a limitation of state intervention but also as a criterion of opportunity to protect the public interest.

From a constitutional perspective, Article 9 of the Constitution of the Republic of Moldova guarantees a functional market economy and entrepreneurial freedom, but also the state's obligation to protect fair competition and consumers [11]. By practically limiting state intervention, the balance between economic freedom and public interest protection is diminished to the detriment of the consumer.

In this context, the current legal framework severely restricts the state's ability to act in consumer protection, allowing intervention only under limited, formalized conditions with substantial evidence. This approach contradicts European best practices, the requirements of the Association Agreement, and the real need to protect the population from market-generated risks—from non-compliant products and services to contractual abuses.

A fundamental pillar of the legal regime governing state control over entrepreneurial activity is the explicit regulation of the obligation of control bodies to conduct inspections only based on checklists, according to Article 51(2) of Law No. 131/2012 [15]. These checklists are mandatory instruments and can be applied only if approved according to the law by the central public authority with control competences, based on the proposal of the relevant control body and following public consultations. The approved checklist is published in the Official Gazette of the Republic of Moldova and on the control body's official website.

Therefore, any control action conducted in the absence of an approved checklist for the relevant field or based on a checklist from another domain is null and void in terms of the legal validity of the administrative act (inspection report, prescription, restrictive measure). This conclusion arises from the principle of legality of public authorities' activities, enshrined in Article 1(3) of the Constitution and Article 3(1) of Law No. 100/2017 on normative acts [17].

Although Article 3(1)(g) of Law No. 131/2012 establishes the obligation to conduct controls only "based on risk assessment," and Article 51(1) explicitly states that the effort and time allocated must be proportional to the risk

pul alocat trebuie să fie proporționale nivelului de risc, realitatea demonstrează că în lipsa unei liste de verificare sectoriale pentru domeniul de protecție a consumatorilor, autoritățile de regulă substituie cu proceduri improprii, incompatibile cu natura domeniului de control [15].

Această practică echivalează cu restrângerea nejustificată a competenței autorităților cu mandat de protecție a consumatorilor și constituie o abdicare instituțională de la obligația pozitivă a statului de a asigura exercitarea efectivă a drepturilor consumatorilor, obligație derivată nu doar din Legea nr. 105/2003 [13], dar și din art. 9 din Constituție [11] și Capitolul 9 din Acordul de Asociere RM–UE, ratificat prin Legea nr. 112/2014 [16].

În prezent, cadrul normativ în vigoare reglementează doar parțial consecințele juridice ale efectuării unui control în lipsa unei liste de verificare aprobate în modul corespunzător. Deși Legea nr. 131/2012 impune în mod expres, la articolul 5^1 alineatul (2), obligația ca fiecare control să fie efectuat strict în baza unei liste de verificare corespunzătoare domeniului, tipului și obiectului controlului, aprobată prin act normativ și publicată în Monitorul Oficial, nicio sancțiune nu este prevăzută pentru autoritățile care nu întocmesc sau nu publică aceste liste [15]. Mai mult, legea nu condiționează valabilitatea actului de control de existența unei astfel de liste, ceea ce permite exercitarea de controale în mod arbitrar, fără ghidaj obiectiv și în lipsa predictibilității necesare.

Singura prevedere sancționatorie aplicabilă în acest context este cuprinsă în Codul Contravențional, la articolul 350^2 alineatul (3) [3], care se referă exclusiv la neutilizarea listei de verificare corespunzătoare în timpul desfășurării controlului, dar nu vizează deloc ipoteza lipsei acesteia din partea autorității competente. Această sancțiune, aplicabilă individual persoanei cu funcție de răspundere, nu acoperă răspunderea instituțională și nu produce efecte asupra dreptului de control al organului respectiv.

Astfel, în lipsa unei supravegheri administrative sistemice, niciun organ central nu verifică dacă toate autoritățile cu atribuții de control în domeniul protecției consumatorilo respectă cerința legală de a avea liste aprobate și publicate. Astfel, unele autorități pot acționa în domeniul protecției consumatorilor fără a dispune de instrumentul juridic esențial, lista de verificare, fapt ce poate compromite legalitatea

level, in practice, in the absence of a sectoral checklist for consumer protection, authorities often substitute it with inappropriate procedures, incompatible with the nature of the control domain [15].

This practice amounts to an unjustified restriction of the competence of consumer protection authorities and constitutes an institutional failure to fulfill the state's positive obligation to ensure the effective exercise of consumer rights—an obligation derived not only from Law No. 105/2003 [13], but also from Article 9 of the Constitution [11] and Chapter 9 of the EU–Moldova Association Agreement, ratified through Law No. 112/2014 [16].

Currently, the legal framework only partially regulates the legal consequences of conducting a control without an approved checklist. Although Law No. 131/2012 explicitly mandates in Article 51(2) that every control must be conducted strictly based on a checklist appropriate for the domain, type, and object of control, approved by normative act and published in the Official Gazette, no sanction is provided for authorities that fail to prepare or publish such checklists [15]. Moreover, the law does not condition the validity of the control act on the existence of such a checklist, allowing for arbitrary inspections, without objective guidance or necessary predictability.

The only applicable sanction is found in the Contraventional Code, Article 350^2(3) [3], which addresses only the failure to use the appropriate checklist during the control, not the absence of the checklist itself. This sanction applies individually to the responsible person but does not cover institutional accountability and has no effect on the control body's right to inspect.

In the absence of a systemic administrative oversight, no central body currently verifies whether all authorities with control responsibilities in the field of consumer protection comply with the legal requirement to have approved and published checklists. Consequently, some authorities may operate in the area of consumer protection without this essential legal tool—the checklist—compromising the legality of the entire control process and weakening the protection of public interest. This legislative omission creates a regulatory

întregului proces de control și vulnerabilizează interesul public. Această omisiune legislativă generează un vid de reglementare incompatibil cu exigențele statului de drept și cu principiile guvernanței responsabile.

Pentru a corecta acest dezechilibru, este necesară o intervenție legislativă care să prevadă expres sancționarea autorităților care nu își îndeplinesc obligația de întocmire a listelor conform domeniilor lor de competență, precum și suspendarea temporară a dreptului de exercitare a controlului de stat, până la conformare. Numai astfel se poate garanta că măsurile de control sunt efectuate în mod legal, transparent și orientat spre interesul real al protecției consumatorilor.

Suplimentar, Codul administrativ la art. 29 prevede că orice măsură întreprinsă de autoritățile publice prin care se afectează drepturile sau libertățile prevăzute de lege trebuie să corespundă principiului proporționalității și la art. 31 prevede că actele administrative individuale și operațiunile administrative scrise trebuie să fie motivate [12].

Subsecvent, activitatea autorității administrației publice și/sau altă instituție abilitată prin lege cu funcții de reglementare și de control în relațiile cu întreprinzătorii trebuie să fie proporțională asigurării intereselor societății și protecției drepturilor întreprinzătorilor. Autoritățile administrației publice nu vor întreprinde acțiuni în exces necesităților atingerii scopurilor societății. De asemenea, Legea nr. 235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător la art. 4 prevede unul din principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător ca fiind echitabilitatea (proporționalitatea) în raporturile dintre stat și întreprinzător [14].

Aceste principii sunt reluate și detaliate în Legea nr. 131/2012, care reglementează controlul de stat asupra activității de întreprinzător, care impune, printre altele, ca orice intervenție să fie precedată de evaluarea riscurilor, iar recurgerea la control să se facă doar în cazul în care sunt epuizate alte mijloace de verificare [15]. Cu toate acestea, interpretarea restrictivă a art. 4 alin. (1^1) limitează capacitatea autorităților de a obține în prealabil informații relevante, fără a se considera că exercită un control propriu-zis. Această rigiditate procedurală împiedică desfășurarea eficientă a atribuțiilor funcționale și împovărează inutil în-

void that is incompatible with the requirements of the rule of law and the principles of responsible governance.

To correct this imbalance, a legislative intervention is necessary to expressly provide for sanctions against authorities that fail to fulfill their obligation to draft checklists according to their area of competence, as well as the temporary suspension of their right to exercise state control until compliance is ensured. Only in this way can control measures be guaranteed to be legal, transparent, and aligned with the genuine interests of consumer protection.

Additionally, Article 29 of the Administrative Code stipulates that any action taken by public authorities that affects rights or freedoms provided by law must comply with the principle of proportionality. Article 31 requires that individual administrative acts and written administrative operations be duly reasoned.

Subsequently, the activity of public administration authorities and/or other institutions legally empowered with regulatory and control functions in relation to entrepreneurs must be proportionate to the interests of society and the protection of entrepreneurs' rights. Public authorities must not undertake actions that exceed what is necessary to achieve societal goals. Likewise, Article 4 of Law No. 235 of 20.07.2006 on the fundamental principles of business regulation sets forth proportionality (equity) as a basic principle governing relations between the state and entrepreneurs.

These principles are reiterated and detailed in Law No. 131/2012, which regulates state control over business activities. It mandates, among other things, that any intervention must be preceded by a risk assessment, and control should be initiated only if other verification means have been exhausted. However, a restrictive interpretation of Article 4 (11) limits authorities' ability to obtain relevant information beforehand without it being considered a formal control. This procedural rigidity hinders the efficient performance of functional responsibilities and needlessly burdens entrepreneurs with formal inspections that could otherwise be avoided by simply requesting information—an approach that could also consider evidence in favor of the legal entity.

In this regard, we propose amending Ar-

treprinzătorii prin inițierea formală a unor controale care ar fi putut fi evitate printr-o simplă solicitare de informații, și posibilitatea tratării probelor în favoarea persoanei juridice.

În această ordine de idei, propunem modificarea art. 4 alin.(1[1]) din Legea 131/2012 prin includerea după cuvântul "*pentru*" a textului „*determinarea necesității efectuării unui control inopinat sau*", respectiv art. 4 alin.(1[1]) va avea următorul cuprins:

(1[1]) *Nu se consideră control de stat în sensul prezentei legi solicitarea informației de către organul de control fără efectuarea unei vizite la fața locului, dacă această informație este indispensabilă pentru* ***determinarea necesității efectuării unui control inopinat sau*** *planificarea controalelor în baza criteriilor de risc, conform metodologiei aferente domeniului de control, și este deținută de persoana supusă controlului.*

Un element adesea neglijat în arhitectura instituțională a protecției consumatorilor îl constituie rolul asociațiilor de consumatori în procesul de supraveghere și control administrativ. În legislația Uniunii Europene, rolul acestor organizații este recunoscut explicit, în special prin Directiva 2009/22/CE privind acțiunile în încetare pentru protecția intereselor consumatorilor [5] și Regulamentul (UE) 2017/2394 [6], care prevede mecanisme de cooperare între autoritățile competente și entitățile reprezentative în domeniu. Aceste acte impun statelor membre și țărilor asociate obligația de a permite asociațiilor de consumatori să participe activ la identificarea, semnalarea și remedierea încălcărilor drepturilor consumatorilor, inclusiv prin sesizarea autorităților competente cu privire la practici comerciale incorecte, produse periculoase sau încălcări sistemice ale legislației.

În Republica Moldova, deși Legea nr. 105/2003 prevede, la art. 28, posibilitatea constituirii și funcționării asociațiilor obștești ale consumatorilor, nu există norme clare care să reglementeze implicarea acestora în procesul de control sau în planificarea controalelor [13]. Lipsa unui cadru de cooperare formală între autoritățile de control și asociațiile reprezentative ale consumatorilor limitează eficiența sistemului de protecție, mai ales în contextul unor piețe cu dezechilibre informaționale și acces limitat la justiție a consumatorilor.

În sistemul juridic francez, asociațiile de protecție a consumatorilor recunoscute oficial beneficiază de un statut juridic special, con-

ticle 4(11) of Law No. 131/2012 by inserting the phrase "determining the necessity of an unplanned inspection or" after the word "for." Thus, Article 4 (11) would read as follows:

"(11) A request for information by the control body, without an on-site visit, shall not be considered state control under this law if such information is indispensable for determining the necessity of an unplanned inspection or for planning inspections based on risk criteria, according to the methodology of the respective control field, and is held by the person subject to control."

An often overlooked element in the institutional framework for consumer protection is the role of consumer associations in administrative supervision and control. In EU legislation, the role of these organizations is explicitly recognized, especially in Directive 2009/22/EC on injunctions for the protection of consumers' interests and Regulation (EU) 2017/2394, which provides mechanisms for cooperation between competent authorities and representative entities in the field. These acts require member states and associated countries to allow consumer associations to actively participate in identifying, reporting, and remedying violations of consumer rights, including by notifying competent authorities of unfair commercial practices, dangerous products, or systemic legal breaches.

In the Republic of Moldova, although Article 28 of Law No. 105/2003 provides for the establishment and operation of consumer NGOs, there are no clear rules governing their involvement in the control process or in inspection planning. The lack of a formal cooperation framework between control authorities and consumer associations limits the effectiveness of the protection system, especially in markets with informational imbalances and limited consumer access to justice.

In the French legal system, officially recognized consumer protection associations benefit from a special legal status enshrined in the Consumer Code (Code de la consommation), particularly in Articles L. 421-1 and subsequent provisions. Moreover, these associations must be formally consulted by public authorities when drafting regulations that affect consumers or when approving thematic inspections in

sacrat de *Codul Consumului* (Code de la consommation), în special prin articolele L. 421-1 și următoarele [19].

Mai mult, aceste asociații sunt consultate în mod obligatoriu de autoritățile publice atunci când se elaborează reglementări care vizează consumatorii sau când se aprobă controale tematice în domenii de risc ridicat. Participarea lor are caracter formalizat, fiind prevăzută ca o condiție procedurală pentru validitatea actelor normative sau administrative. Această practică reflectă principiul transparenței și al participării societății civile în procesul decizional, consolidând legitimitatea și eficiența intervențiilor statului în domeniul protecției consumatorului.

Modelul francez ar putea servi ca sursă de inspirație pentru Republica Moldova, într-o perspectivă de reformă legislativă care să consolideze participarea activă a asociațiilor de consumatori în arhitectura controlului de stat. În acest sens, ar trebui avută în vedere introducerea în Legea nr. 131/2012 a unei dispoziții exprese care să prevadă consultarea obligatorie a acestor organizații în procesul de elaborare a listelor de verificare, a metodologiilor de analiză a riscurilor și a planurilor de control, dar și posibilitatea participării asociațiilor, cu statut de observator, la controalele tematice în domenii sensibile, cum sunt produsele alimentare, produsele nealimentare cu risc crescut, serviciile medicale și financiare.

O asemenea reformă ar fi nu doar justificată din perspectiva transparenței și eficienței administrative, ci și necesară pentru alinierea la cerințele acquis-ului european și ale bunei guvernări, respectiv includerea asociațiilor de consumatori în procesul de control ar contribui la o protecție mai eficientă a drepturilor consumatorilor și ar consolida încrederea consumatorilor în instituțiile statului.

high-risk areas. Their participation is a procedural requirement for the validity of normative or administrative acts. This practice reflects the principles of transparency and civil society participation in the decision-making process, strengthening the legitimacy and effectiveness of state interventions in consumer protection.

The French model could serve as a source of inspiration for the Republic of Moldova in a legislative reform that enhances the active participation of consumer associations in the state control framework. In this regard, it would be advisable to introduce a provision in Law No. 131/2012 requiring the mandatory consultation of these organizations during the drafting of checklists, risk assessment methodologies, and inspection plans, as well as allowing their participation as observers in thematic inspections in sensitive areas, such as food products, high-risk non-food products, medical, and financial services.

Such a reform would not only be justified in terms of transparency and administrative efficiency but also necessary for aligning with the EU acquis and principles of good governance. Involving consumer associations in the control process would contribute to more effective protection of consumer rights and strengthen public confidence in state institutions.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Codul contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24 octombrie 2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 3-6/15 din 16.01.2009.
2. Directiva (UE) 2019/771 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2019.
3. Directiva 2019/2161/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2019.
4. Directiva 2001/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind siguranța generală a produselor.
5. Directiva 2009/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind acțiunile în încetare.
6. Regulamentul (UE) 2017/2394 al Parlamentului European și al Consiliului privind cooperarea în materie de protecție a consu-

matorilor.
7. Regulamentul (CE) nr. 66/2010 privind eticheta ecologică a Uniunii Europene.
8. Planul de acțiune pentru economia circulară, COM(2020) 98 final.
9. Recomandarea Comisiei Europene nr. 2001/893/CE privind proporționalitatea controalelor.
10. European Environment Agency (2021). The circular economy and the environment — Europe's choices. DOI: 10.2800/229178.
11. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 1 din 12.08.1994.
12. Codul administrativ al Republicii Moldova, nr. 116 din 19 iulie 2018, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 309-320/466 din 17.08.2018.
13. Legea nr. 105 din 13 martie 2003 privind protecția consumatorilor, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 126-129/507 din 01.07.2003.
14. Legea nr. 235 din 20 iulie 2006 privind principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 126-130/630 din 11.08.2006.
15. Legea nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 181-184/595 din 31.08.2012.
16. Legea nr. 112 din 2 iulie 2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 185-199 din 18.07.2014.
17. Legea nr. 100 din 22 decembrie 2017 cu privire la actele normative, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 7-17/44 din 12.01.2018.
18. Legea nr. 2020-105 din 10 februarie 2020 – Loi anti-gaspillage pour une économie circulaire (AGEC), Franța.
19. Legea nr. 93-949 din 26 iulie 1993, Codul Consumului al Republicii Franceze (Code de la consommation).
20. Regulamentul (UE) 2021/341 al Comisiei din 23 februarie 2021.

Despre autori:

Doina CEMURTAN,
doctorandă,
cercetptor științific,
Institutul Național de Științe Aplicative în Agricultură și Medicină Veterinară,
e-mail: plescadoina94@gmail.com

Mihaela PASCAL,
doctorandă,
asistent universitar,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54
directoarea executivă,
Centrul European al Consumatorului din Republica Moldova
e-mail: mihaelapascal2018@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2018-4495

About the authors:

Doina CEMURTAN,
PhD Student,
Scientific Researcher,
National Institute of Applied Sciences in Agriculture and Veterinary Medicine
e-mail: plescadoina94@gmail.com

Mihaela PASCAL,
PhD Student,
University Assistant,
„Ștefan cel Mare" Academy of the MIA,
ROR: https://ror.org/036kvxa54
Executive Director,
European Consumer Centre of the Republic of Moldova
e-mail: mihaelapascal2018@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2018-4495

CZU: 366.5:343.52/.53

PROTECȚIA CONSUMATORULUI ÎN CORELAȚIE CU FALSUL DE IDENTITATE

Dumitru TABACARU,
doctorand

Andrei NASTAS,
doctor în drept, conferențiar universitar

Protecția consumatorului reprezintă un obiectiv esențial pentru asigurarea unui comerț echitabil și securizat. Dezvoltarea rapidă a tehnologiei și a comerțului electronic a dus la apariția unor riscuri tot mai mari pentru consumatori, iar unul dintre cele mai periculoase fenomene în acest context este falsificarea identității. Falsul de identitate nu doar că subminează integritatea tranzacțiilor comerciale, dar pune în pericol și drepturile fundamentale ale consumatorilor, cum ar fi dreptul la confidențialitate, dreptul la protecția datelor personale și dreptul la siguranță economică. În acest context, protecția consumatorilor devine esențială nu doar pentru a asigura integritatea pieței, dar și pentru a preveni efectele devastatoare ale fraudelor identitare asupra persoanelor fizice și economiilor acestora. Astfel, protecția consumatorilor devine o prioritate, iar măsurile legislative și de reglementare trebuie să se adapteze rapid la noile forme de risc.

Articolul de față își propune să exploreze corelația dintre protecția consumatorului și fenomenul falsificării identității, analizând cadrul legislativ existent, precum și măsurile preventive și sancționatorii aplicate la nivel național și european. Printr-o examinare detaliată a acestui subiect, se va sublinia importanța unei reglementări clare și eficiente, care să asigure o protecție adecvată a consumatorilor într-un peisaj care este în continuă schimbare.

Cuvinte-cheie: Protecția consumatorului, falsul de identitate, comerțul online, răspunderea penală, furt de identitate.

1. INTRODUCERE

Protecția consumatorului reprezintă un element esențial al unei economii sănătoase și echitabile, având un rol deosebit de important în asigurarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și în promovarea unui comerț corect și transparent. În contextul Republicii Moldova, protecția consumatorilor a devenit o priori-

CONSUMER PROTECTION IN RELATION TO IDENTITY FRAUD

Dumitru TABACARU,
PhD Student

Andrei NASTAS,
PhD in Law, Associate Professor

Consumer protection is a key objective for ensuring fair and secure trade. The rapid development of technology and e-commerce has led to increasing risks for consumers, with identity fraud being one of the most dangerous phenomena in this context. Identity fraud not only undermines the integrity of commercial transactions but also endangers fundamental consumer rights, such as the right to privacy, the right to personal data protection, and economic security. In this regard, consumer protection becomes essential not only for ensuring market integrity but also for preventing the devastating effects of identity fraud on individuals and their financial well-being. Therefore, consumer protection must be a priority, and legislative and regulatory measures must quickly adapt to new forms of risk.

This article aims to explore the correlation between consumer protection and identity fraud by analyzing the existing legal framework, as well as the preventive and punitive measures applied at the national and European levels. Through a detailed examination of this topic, the importance of clear and effective regulation that ensures adequate consumer protection in an ever-changing landscape will be emphasis.

Keywords: Consumer protection, identity fraud, online commerce, criminal liability, identity theft.

1. INTRODUCTION

Consumer protection is an essential element of a healthy and fair economy, playing a crucial role in ensuring fundamental citizen rights and promoting fair and transparent trade. In the context of the Republic of Moldova, consumer protection has become a major priority, especially in the face of economic and

tate majoră, mai ales în fața provocărilor economice și tehnologice ale unui mediu de piață în continuă schimbare. În această perioadă de tranziție economică și integrare mai strânsă în cadrul Uniunii Europene, Republica Moldova a depus eforturi considerabile pentru a armoniza legislația națională cu standardele europene privind drepturile consumatorilor. Legea nr. 105/2003 privind protecția consumatorilor reprezintă piatra de temelie a reglementărilor din acest domeniu în Republica Moldova. Aceasta reglementează o gamă largă de aspecte, inclusiv dreptul consumatorilor de a primi informații clare și corecte despre produsele și serviciile achiziționate, dreptul la protecția sănătății și siguranței, dreptul la restituirea produselor defecte, precum și dreptul de a soluționa litigiile cu furnizorii prin mecanisme de mediere.

Pe lângă această lege, în Republica Moldova sunt în vigoare numeroase alte acte normative care protejează consumatorii, fie integral, fie parțial. Orice domeniu cu care interacționează cetățeanul, în calitate de consumator, este reglementat prin norme care îi apără drepturile și interesele. Indiferent de domeniul de aplicare, fie în domeniul sănătății, fie în domeniul siguranței alimentelor, în comercializarea produselor și serviciilor sau repararea prejudiciilor, există un cadru juridic funcțional, adaptat realităților și nevoilor mediului cotidian.

Pe de altă parte, Uniunea Europeană a implementat un cadru robust de protecție a consumatorilor prin directive precum:

• Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor;

• Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori;

• Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 05 aprilie 1993 privind clauzele contractuale abuzive;

• Directiva 98/6/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1988 privind indicarea prețurilor produselor oferite consumatorilor;

• Directiva 2001/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 03 decembrie 2001 privind siguranța produselor;

• Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 08 iunie 2000 privind comerțul electronic.

technological challenges in a constantly evolving market environment. During this period of economic transition and closer integration into the European Union, the Republic of Moldova has made considerable efforts to harmonize national legislation with European standards on consumer rights.

Law No. 105/2003 on Consumer Protection represents the cornerstone of regulatory measures in this field in Moldova. It governs a wide range of aspects, including consumers' rights to receive clear and accurate information about purchased products and services, the right to health and safety protection, the right to return defective products, and the right to resolve disputes with providers through mediation mechanisms.

Beyond this law, numerous other regulations are in force in Republic of Moldova that either fully or partially protect consumers. Any area that involves consumer interaction is governed by rules that safeguard their rights and interests. Whether in healthcare, food safety, product and service commercialization, or damage compensation, there is a functional legal framework adapted to current realities and consumer needs.

On the other hand, the European Union has implemented a robust consumer protection framework through directives such as:

• Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights;

• Directive 2005/29/EC of 11 May 2005 on unfair commercial practices;

• Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair contract terms;

• Directive 98/6/EC of 16 February 1998 on price indication;

• Directive 2001/95/EC of 3 December 2001 on general product safety;

• Directive 2000/31/EC of 8 June 2000 on e-commerce.

Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights [1] is a key element in EU consumer protection legislation, mandating that traders provide consumers with precise and intelligible information before concluding a contract, including details on price, product/

Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor [1], reprezintă un element cheie în legislația Uniunii Europene în ceea ce privește protecția consumatorului. Cel mai important aspect al acestei directive îl reprezintă obligația comercianților de a furniza consumatorilor informații precise și inteligibile înainte de încheierea unui contract, inclusiv detalii despre preț, caracteristicile produselor/serviciilor, costurile suplimentare și condițiile de livrare.

Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori [2], constituie un rol crucial în protecția consumatorilor, asigurând o piață echitabilă și transparentă, în care consumatorii pot lua decizii informate, fără a fi influențați de tactici comerciale incorecte.

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 05 aprilie 1993 privind clauzele contractuale abuzive [3], este un act normativ al Uniunii Europene care stabilește reguli pentru protecția consumatorilor împotriva clauzelor abuzive din contractele încheiate cu comercianții. Scopul principal al acestei directive este de a preveni și combate utilizarea clauzelor abuzive în contractele dintre comercianți și consumatori, asigurând un echilibru corect al drepturilor și obligațiilor între părți.

Directiva 98/6/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1988 privind indicarea prețurilor produselor oferite consumatorilor [4], stabilește reguli privind afișarea transparentă, lizibilă și clară a prețurilor, astfel încât consumatorii să poată compara mai ușor produsele. De asemenea, comercianții sunt obligați să afișeze atât prețul de vânzare, cât și prețul pe unitate de măsură, fiind aplicate tuturor produselor oferite consumatorilor.

Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 08 iunie 2000 privind comerțul electronic [5], stabilește un cadru juridic pentru serviciile societății informaționale, în special pentru comerțul electronic, în cadrul pieței interne a Uniunii Europene. Scopul principal al directivei este de a asigura libera circulație a serviciilor online între statele membre și de a oferi un nivel adecvat de protecție juridică atât pentru consumatori, cât și pentru furnizorii de servicii digitale.

service characteristics, additional costs, and delivery conditions.

Directive 2005/29/EC of 11 May 2005 on unfair commercial practices [2] plays a crucial role in consumer protection, ensuring a fair and transparent market where consumers can make informed decisions without being influenced by unfair commercial tactics.

Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair contract terms [3] establishes rules to protect consumers against unfair terms in contracts with traders. Its primary goal is to prevent and combat the use of unfair clauses in contracts between businesses and consumers, ensuring a fair balance of rights and obligations between parties.

Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 on the indication of the prices of products offered to consumers [4] establishes rules regarding the transparent, legible, and clear display of prices, allowing consumers to compare products more easily. Additionally, traders are required to display both the selling price and the price per unit of measurement, applying to all products offered to consumers.

Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on electronic commerce [5] establishes a legal framework for information society services, particularly for e-commerce, within the internal market of the European Union. The main objective of the directive is to ensure the free movement of online services between member states and to provide an adequate level of legal protection for both consumers and digital service providers.

Within the European Community, consumers are adequately protected by contractual legislation in both online and traditional environments. This protection is primarily based on private international law, which guarantees, in most cases, the application of the legislation of the consumer's habitual residence, even in relation to third countries. This principle is enshrined in Regulation (EC) No. 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), which establishes that, in most cases, consumers benefit from the pro-

În cadrul Comunității Europene, consumatorul este suficient de protejat de legislația contractuală atât în mediul online cât și cel tradițional. Această protecție se bazează, în primul rând, pe dreptul internațional privat care garantează, în majoritatea cazurilor, aplicarea legislației statului de domiciliu obișnuit al consumatorului, și față de statele terțe. Acest principiu este consacrat în Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I), care stabilește că, în majoritatea cazurilor, consumatorul beneficiază de normele de protecție din statul său de reședință. [6]

În al doilea rând, Directiva privind comerțul electronic introduce o serie de obligații pentru furnizorul de servicii la încheierea contractului: aceea de a furniza anumite informații, aceea de a confirma primirea comenzii fără întârziere nejustificată și prin mijloace electronice și, în final, acela de a furniza destinatarului serviciului mijloace tehnice adecvate, eficiente și accesibile care să le permită să identifice erorile făcute la introducerea datelor și să le corecteze înainte de a plasa o comandă. În al treilea rând, nu ar trebui să uităm protecția specială oferită consumatorilor prin Directiva contractelor la distanță. După cum tocmai am văzut, protecția contractuală în Europa constă în mare măsură în dreptul de retragere din contract. [7, pag. 800]

Un aspect important subliniat în analiza inițială este faptul că dreptul de retragere din contract este un mecanism necunoscut în alte sisteme juridice, în special în cel al Statelor Unite. În Statele Unite, protecția consumatorului se bazează pe legislația privind practicile comerciale neloiale și pe reglementările sectoriale, dar nu oferă în mod generalizat un drept de retragere din contract pentru achizițiile online. [8]

În timp ce Uniunea Europeană pune accent pe protejarea consumatorilor prin reglementări stricte și prin aplicarea principiului avantajului pentru consumator, sistemul juridic american favorizează mai degrabă libera concurență și responsabilitatea individuală a consumatorului.

În Republica Moldova, comerțul electronic este reglementat de Legea nr. 231/2010 cu privire la comerțul interior, precum și de Codul Civil. Potrivit legislației, comerț electronic reprezintă activitate de comerț, care presupune

tective rules of their country of residence. [6]

Secondly, the E-commerce Directive introduces a series of obligations for service providers upon contract conclusion: the obligation to provide certain information, the obligation to confirm order receipt without undue delay and by electronic means, and finally, the obligation to provide the recipient of the service with adequate, efficient, and accessible technical means that enable them to identify and correct errors before placing an order. Thirdly, the special protection offered to consumers by the Distance Contracts Directive should not be overlooked. As we have just seen, contractual protection in Europe largely consists of the right to withdraw from the contract. [7, p. 800]

An important aspect highlighted in the initial analysis is that the right of withdrawal from a contract is a mechanism unknown in other legal systems, particularly in the United States. In the United States, consumer protection relies on legislation regarding unfair trade practices and sectoral regulations, but it does not generally provide a right of withdrawal from contracts for online purchases. [8]

While the European Union emphasizes consumer protection through strict regulations and the application of the principle of consumer advantage, the U.S. legal system favors free competition and individual consumer responsibility.

In the Republic of Moldova, electronic commerce is regulated by Law No. 231/2010 on domestic trade, as well as by the Civil Code. According to the legislation, electronic commerce represents a commercial activity that involves the sale of goods, the execution of works, and/or the provision of services carried out through electronic means, remote communication means, and distance contracts. [9, art. 3] Additionally, the notion of a distance contract is provided in the Civil Code of the Republic of Moldova, meaning any contract negotiated and concluded between a professional and a consumer within an organized system of sales or service provision at a distance, without the simultaneous physical presence of the professional and the consumer, using exclusively one or more means of remote communication up to and including the moment the contract is con-

vânzarea bunurilor, executarea lucrărilor și/sau prestarea serviciilor, desfășurată prin intermediul mijloacelor electronice, mijloacelor de comunicație la distanță, contractelor încheiate la distanță. [9, art. 3] Totodată, noțiunea de contract la distanță, este prevăzută în Codul Civil al Republicii Moldova, care semnifică orice contract negociat și încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestări de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și în momentul în care este încheiat contractul, inclusiv orice comandă făcută de consumator care produce efecte obligatorii asupra lui. [10, art.1013]

Actul de comerț electronic poate fi definit ca reprezentând vânzarea de mărfuri ori prestarea de servicii sau o interpunere în circulația mărfurilor, cu scopul de a obține profit, formarea contractului fiind efectuată în mod valabil prin mijloace electronice. Înfăptuirea actului de comerț electronic implică încheierea unui contract la distanță. Atunci când un client comandă un produs din magazinul online prin utilizarea exclusivă a unui sistem de vânzări organizat electronic încheie un contract la distanță. Așadar, contractul la distanță este considerat orice contract încheiat între profesionist și consumator în cadrul unui sistem de vânzări sau de prestare de servicii la distanță organizat, fără prezența fizică simultană a profesionistului și a consumatorului, cu utilizarea exclusivă a unuia sau a mai multor mijloace de comunicare la distanță, până la și inclusiv în momentul în care este încheiat contractul. Deși nu trebuie încheiat un contract pentru fiecare comandă în parte, cu fiecare consumator, în cadrul magazinului online trebuie afișate, în mod clar și inteligibil, cerințele de informare prevăzute de lege. [7, pag. 800]

În acest sens, comerțul online a cunoscut o expansiune semnificativă în ultimele decenii, transformând fundamental modul în care consumatorii interacționează cu produsele și serviciile. Creșterea rapidă a tranzacțiilor digitale a fost facilitată de progresele tehnologice, accesibilitatea internetului și dezvoltarea infrastructurii logistice. Dezvoltarea rapidă a tehnologiei și a comerțului electronic a dus la apariția unor riscuri tot mai mari pentru consumatori, iar unul dintre cele mai periculoase fenomene

cluded, including any consumer order that produces binding effects. [10, art. 1013]

The act of electronic commerce can be defined as the sale of goods or the provision of services or an intermediary role in the circulation of goods, with the aim of obtaining profit, with contract formation being validly carried out through electronic means. The execution of an electronic commerce act involves concluding a distance contract. When a customer orders a product from an online store using an exclusively organized electronic sales system, they enter into a distance contract. Therefore, a distance contract is considered any contract concluded between a professional and a consumer within an organized system of sales or service provision at a distance, without the simultaneous physical presence of the professional and the consumer, using exclusively one or more remote communication means, up to and including the moment the contract is concluded. Although a contract does not need to be concluded for each individual order with each consumer, the online store must clearly and intelligibly display the legally required information requirements. [7, p. 800]

In this regard, online commerce has experienced significant expansion in recent decades, fundamentally transforming the way consumers interact with products and services. The rapid growth of digital transactions has been facilitated by technological advancements, internet accessibility, and the development of logistics infrastructure. The rapid development of technology and e-commerce has also led to increasing risks for consumers, one of the most dangerous phenomena in this context being identity fraud.

Identity fraud is not provided for in the consumer protection legislation of the Republic of Moldova, nor is this act found in the consumer protection legislation of the European Union. However, at both the national and European levels, identity fraud is an offense provided for and punished by criminal law.

Thus, the offense of identity fraud is stipulated in Article 177[1] of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Which consists of illegally presenting oneself under a false identity or attributing such an identity to another

în acest context este falsificarea identității.

Falsificarea identității, nu este prevăzută în legislația din Republica Moldova ce ține de domeniul protecției consumatorului, de asemenea această faptă nu se regăsește nici în legislația Uniunii Europene din aceiași sferă, însă, atât la nivel național cât și la nivel european, falsul de identitate este o faptă prevăzute și pedepsită de legea penală.

Așadar, infracțiunea de fals de identitate, este prevăzută la art. 177[1] în Codul Penal al Republicii Moldova și aceasta constă în prezentarea ilegală sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane prin folosirea documentelor oficiale pe numele altei persoane, prin înregistrarea și/sau utilizarea conturilor de utilizatori pe platformele de socializare, a portalurilor web, a adreselor poștale electronice, a numerelor de telefon, a cardurilor de acces sau a altor servicii ale societății informaționale, cu excepția utilizării unor pseudonime care nu aduc atingere identității sau a pseudonimelor unor alți subiecți de date, pentru a induce sau a menține în eroare cu scopul producerii unei consecințe juridice. [11, art. 177[1]]

În contextul protecției consumatorilor, falsul de identitate poate afecta într-o manieră directă dreptul acestora de a fi protejați împotriva unor practici comerciale frauduloase. Utilizarea informațiilor false, cum ar fi identitățile furate sau fabricate, or înregistrarea și/sau utilizarea conturilor de utilizatori pe platformele de socializare, a portalurilor web, a adreselor poștale electronice, a numerelor de telefon, a cardurilor de acces, poate conduce la achiziționarea de produse și servicii de către persoane care nu sunt cele legitime.

Un exemplu frecvent de infracțiune legată de falsul de identitate în cadrul relațiilor comerciale este crearea paginilor web false, sau crearea conturilor de utilizatori false, or înregistrarea de companii fictive, care vând bunuri în domeniul comerțului online sau prestează anumite servicii sub o identitate falsă. Aceste practici pot duce la abuzuri în privința protecției consumatorilor, deoarece consumatorii pot fi expuși unor produse nesigure sau defecte, fără posibilitatea de a beneficia de garanții sau rambursări. De asemenea, utilizarea unui nume de utilizator fals, sau utilizarea unor pagini web false, poate duce la dificultăți în identificarea corectă a entităților responsabile pentru vânzarea produselor precum și la identificarea utilizatorului.

person through the use of official documents in another person's name, through the registration and/or use of user accounts on social media platforms, web portals, email addresses, phone numbers, access cards, or other information society services, except for the use of pseudonyms that do not affect identity or the pseudonyms of other data subjects, to deceive or maintain deception with the aim of producing a legal consequence. [11, art. 177[1]]

In the context of consumer protection, identity fraud constitutes a direct infringement of consumers' right to be safeguarded against fraudulent commercial practices. The unlawful use of false information—such as stolen or fabricated identities—and the registration or utilization of user accounts on social media platforms, web portals, electronic mail addresses, telephone numbers, access cards, and similar identifiers, facilitates the acquisition of goods and services by unauthorized individuals, thereby leading to potential legal and financial ramifications.

A prevalent form of identity fraud in commercial transactions is the creation of fraudulent websites, fictitious user accounts, or the registration of non-existent companies engaging in the sale of goods or provision of services under a false identity. These deceptive practices result in consumer rights violations, exposing individuals to substandard or hazardous products without the ability to seek legal remedies such as warranties, returns, or refunds. Furthermore, the utilization of counterfeit usernames or fraudulent web platforms hinders the proper identification of responsible legal entities engaged in commerce, as well as the parties selling goods or rendering services. Consequently, consumers are deprived of their ability to file legal claims or seek recourse when their rights are infringed upon. Additionally, identity fraud facilitates illicit financial transactions, thereby causing considerable pecuniary damage to consumers.

Under the legal framework of the Republic of Moldova, identity theft is expressly recognized as a criminal offense within the Penal Code. Pursuant to Article 2607, identity theft is defined as the fraudulent appropriation of another individual's identity through computer or

lizatorului care vinde sau prestează un anumit serviciu, respectiv, consumatorii nu vor avea posibilitatea de a reclama sau de a cere o anumită protecție în cazul drepturilor sale lezate. Drept consecință, falsificarea identității poate conduce și la înregistrarea unor tranzacții financiare ilegale, cauzând consumatorilor anumite prejudicii materiale considerabile.

Într-o altă ordine de idei, este de menționat faptul că legiuitorul moldav a prevăzut în Codul Penal al Republicii Moldova și fapta de furt de identitate. Astfel, furtul de identitate este acțiunea de obținere a identității unei alte persoane în mod fraudulos prin intermediul sistemelor informatice sau de telecomunicație cu inducerea în eroare a utilizatorului sistemului informatic datorită creării unei stări de aparență menite a determina utilizatorul să furnizeze date personale în cadrul unei comunicări electronice. [11, art. 260^7]

În acest sens, este necesar să delimităm aceste două infracțiuni în domeniul protecției consumatorului, în primul caz făptuitorul se prezintă ilegal sub o identitate falsă ori își atribuie o asemenea identitate prin folosirea documentelor oficiale pe numele altei persoane, însă, este de menționat faptul că legiuitorul nu a specificat condițiile prezentării a documentului oficial, fie că făptuitorul îl prezintă în fața unei autorități publice, fie în fața unei societăți comerciale indiferent de activitatea de comerț pe care o desfășoară, dar a specificat scopul acestei prezentări/atribuiri a identității false, la caz, fiind de a induce sau a menține în eroare cu scopul producerii unei consecințe juridice. Totodată, falsul de identitate presupune și înregistrarea și/sau utilizează conturilor de utilizatori pe platformele de socializare, a portalurilor web, acțiuni care au același scop, de a induce sau a menține în eroare și producerea unei consecințe juridice.

Spre exemplu, făptuitorul deținând datele unei alte persoane inclusiv a unui document oficial care conțin aceste date, se adresează la o societate comercială care desfășoară activitatea de comerț electronică, unde achiziționează mai multe bunuri conform datelor deținute și solicită achitarea acestor bunuri în rate la o organizație de creditare nebancară cu livrarea la o adresă anumită, completând formularele respective, bunurile sunt ridicate de către făptuitor, care prezintă curierului, documentul oficial care conține datele unei alte persoane. Ulterior,

telecommunications systems, effectuated by misleading the legitimate user of an information system via the creation of deceptive circumstances intended to elicit the disclosure of personal data within an electronic communication.

It is imperative to delineate the distinction between these two offenses within the ambit of consumer protection. In the first instance, the perpetrator unlawfully assumes or attributes to themselves a false identity through the use of official documents issued in the name of another person. However, the legislator has not explicitly stipulated whether such documents must be presented before a public authority or a private commercial entity, irrespective of its business activity. Rather, the critical element of the offense is the fraudulent intention to mislead or maintain a state of deception for the purpose of producing legal consequences. Identity fraud may also encompass the registration and/or use of fictitious user accounts on social media platforms and web portals with the same fraudulent intent—namely, the inducement of deception and the creation of legal consequences.

By way of illustration, if an offender unlawfully possesses another individual's personal data, including an official document containing such information, they may approach a commercial entity engaged in e-commerce to procure goods under the assumed identity. The offender may then seek installment-based financing from a non-bank lending institution, specifying a designated delivery address and duly completing the requisite documentation. Upon delivery, the offender presents the official document containing the personal data of another individual to the courier, thereby obtaining possession of the goods. Subsequently, the non-bank lending institution demands repayment from the person in whose name the credit agreement was fraudulently concluded. In this context, the offender commits the offense of identity fraud, the legal consequence being that a financial obligation is illicitly attributed to an uninvolved third party, who, by operation of law, is deemed liable for repayment despite their absence from the transaction.

In the second instance, the perpetrator

organizația de creditare nebancară, solicită persoanei pe numele căruia a fost perfectat creditul, să fie onorate obligațiile sale în vederea achitării ratei creditului, astfel, în speța dată, făptuitorul a comis infracțiunea de fals de identitate, iar consecința juridică fiind că, pe numele altei persoane a fost perfectat creditul, care de iure devine responsabilă de rambursarea creditului, chiar dacă nu a fost prezentă în procesul de achiziție sau contractare a creditului.

În al doilea caz, făptuitorul obține în mod fraudulos identitatea unei persoane prin intermediul sistemelor informatice sau de telecomunicație cu inducerea în eroare a utilizatorului sistemului informatic datorită creării unei stări de aparență menite a determina utilizatorul să furnizeze date personale în cadrul unei comunicări electronice, drept exemplu, în cazul încălcării dreptului consumatorului, făptuitorul creează o pagină web falsă, care imită site-ul autentic al unei societăți care vinde sau prestează anumite servicii, respectiv, dacă consumatorii fie se înregistrează pe aceste site-uri, or achiziționează anumite bunuri sau servicii, fie cu livrarea acestora la domiciliu sau indică ridicarea de la magazin, acestora li se pot fura datele cu caracter personal, rechizitele bancare care au fost completate în formularele de înregistrarea sau în formularele de livrarea sau ridicare a bunurilor or serviciilor procurate.

Într-o altă ordine de idei, autoritățile din Republica Moldova, prin intermediul legislației și instituțiilor de reglementare, trebuie să întreprindă măsuri clare pentru prevenirea și combaterea falsului de identitate în contextul protecției consumatorului, așa măsuri ca:

– Îmbunătățirea legislației – armonizarea reglementărilor naționale cu standardele internaționale privind securitatea datelor și prevenirea fraudelor;

– Implementarea tehnologiilor de securitate – utilizarea autentificării biometrice, a semnăturii electronice și a mecanismelor de verificare a identității pentru tranzacțiile online;

– Campanii de informare – educarea consumatorilor cu privire la riscurile falsului de identitate și la metodele de protecție a datelor personale;

– Cooperare internațională – schimb de informații între autoritățile din diferite state pentru detectarea și combaterea fraudelor transfrontaliere.

fraudulently acquires the identity of another individual through information technology or telecommunications systems, effectuating deception by creating a false appearance designed to induce the disclosure of personal data in an electronic communication. A pertinent example in the context of consumer rights violations is the establishment of a counterfeit website that emulates a legitimate commercial entity engaged in the sale of goods or provision of services. If consumers register on such fraudulent platforms, complete purchase transactions, request home delivery, or select in-store pickup, their personal data, including banking credentials, may be unlawfully extracted and exploited, particularly through registration, delivery, or order fulfillment forms.

Preventive and Enforcement Measures

To mitigate and combat identity fraud in the consumer protection context, Moldovan authorities, through legislative and regulatory mechanisms, must adopt and enforce targeted measures, including:

Legislative Reforms – Aligning national regulations with international standards on data security and fraud prevention.

Implementation of Security Technologies – Integrating biometric authentication, electronic signatures, and identity verification protocols to enhance the security of online transactions.

Public Awareness Campaigns – Educating consumers on the risks associated with identity fraud and effective methods for safeguarding personal data.

International Cooperation – Facilitating cross-border information exchange between regulatory authorities to detect and suppress transnational fraud schemes.

2. CONCLUSION

The analysis presented underscores the fundamental importance of ensuring consumer rights protection, particularly within the Republic of Moldova, where the rapid expansion of the marketplace and e-commerce necessitates heightened legal safeguards. The existing legislative framework and competent authorities serve as key pillars in the prevention of consumer rights violations and the enforcement of

2. CONCLUZII

Concluzia acestui articol subliniază importanța respectării drepturilor consumatorului care este esențială iar în contextul Republicii Moldova, aceasta devine și mai importantă având în vedere dezvoltarea rapidă a pieței și a comerțului electronic. Legislația existentă și autoritățile competente joacă un rol crucial în protejarea drepturilor consumatorilor și prevenirea abuzurilor.

În paralel, falsul de identitate reprezintă o amenințare reală la adresa acestor drepturi și poate submina încrederea consumatorilor în instituțiile economice și în piețele legale. Prin urmare, pentru a oferi o protecție corespunzătoare a consumatorilor în urma falsurilor de identitate, care în prezent este o amenințare modernă, se necesită soluții inovatoare și un efort continuu din partea autorităților pentru a proteja integritatea pieței și a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale consumatorilor. Printr-o combinație de măsuri legislative, tehnologice și educaționale, se poate asigura un mediu de consum sigur și echitabil pentru toți cetățenii.

regulatory compliance.

Concurrently, identity fraud poses a substantive threat to consumer rights, eroding public confidence in financial and commercial institutions and undermining the integrity of legal markets. Therefore, ensuring effective consumer protection against identity fraud—a contemporary and evolving risk—demands innovative legal, technological, and policy-driven solutions. A concerted effort by regulatory bodies, law enforcement agencies, and policymakers is essential to uphold market integrity and guarantee the enforcement of fundamental consumer rights. By integrating legislative reforms, technological advancements, and consumer education initiatives, a secure and equitable consumer environment can be established and maintained.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Directiva 2011/83/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2011 privind drepturile consumatorilor, de modificare a Directivei 93/13/CEE a Consiliului și a Directivei 1999/44/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivei 85/577/CEE a Consiliului și a Directivei 97/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32011L0083;
2. Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/TXT/?uri=CELEX:32005L0029;
3. Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 05 aprilie 1993 privind clauzele contractuale abuzive. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/LSU/?uri=celex:31993L0013;
4. Directiva 98/6/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1988 privind protecția consumatorului prin indicarea prețurilor produselor oferite consumatorilor. În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX%3A31998L0006;
5. Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 08 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (directiva privind comerțul electronic). În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=celex:32000L0031;
6. Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I). În: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/

ro/TXT/?uri=CELEX:32008R0593;
7. O. Plotnic, V. Praporșic, Culegere de articole științifice ale Conferinței Științifice Internaționale „Competitivitate și Inovare în economia cunoașterii", Ediția a XXII-a, 25-26 septembrie 2020, Chișinău, pag. 800;
8. Codul Reglementărilor Federale, Titlu 16, Partea 429, În: https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-D/part-429;
9. Legea nr. 231 din 23.09.2010 privind comerțul interior, Publicată la 01.10.2021 în Monitorul Oficial Nr. 230-237 art. 262;
10. Cod Civil al Republicii Moldova, Cod nr. 1107 din 06.06.2002, Publicat la 01.03.2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132;
11. Cod Penal al Republicii Moldova, Cod nr. 985 din 18.04.2002, Publicat la 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195;

Despre autori:

Dumitru TABACARU,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI
ROR: https://ror.org/036kvxa54
e-mail: mrtabacaru.dumitru@gmail.com
ORCID ID: 0009-0001-9940-1116

Andrei NASTAS,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Prodecan al Facultății drept, administrație, securitate și ordine publică,
Academia „Ștefan cel Mare" a MAI,
ROR: https://ror.org/036kvxa54
ORCID ID: 0000-0001-7317-769X

About the authors:
Dumitru TABACARU,
PhD Student,
„Ştefan cel Mare" Academy of MIA
ROR: https://ror.org/036kvxa54
e-mail: mrtabacaru.dumitru@gmail.com
ORCID ID: 0009-0001-9940-1116

Andrei NASTAS,
PhD in Law, Associate Professor,
Vice-Dean of the Faculty of Law, Administration, Security and Public Order,
„Ştefan cel Mare" Academy of MIA
ROR: https://ror.org/036kvxa54
ORCID ID: 0000-0001-7317-769X

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAŢIONALE A CĂRŢII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anale științifice ale Academiei "Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova = Scientific Annals of the Academy "Stefan cel Mare" of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova / colegiul de redacție: Iurie Larii (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei "Ștefan cel Mare", 2025 – . – ISBN 978-9975-930-24-6. – ISSN 1857-0976. – E-ISSN 2953-6898.

Științe juridice = Legal sciences : Ediție specială, cu materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională "Protecția consumatorilor: abordări integrate în sistemul juridic", Ediția 1, Chișinău, 13-14 martie 2025 / comitetul științific: Dinu Ostavciuc (președinte) [et al.]. – 2025. – 337 p. – Texte paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – În regia aut. – [50] ex. – ISBN 978-9975-170-15-4.
34:366.5(082)=135.1=111
A 48

COLEGIUL TEHNIC DE REDACȚIE

Redactare:
Iulian BOGATU
Nicolae JANTÎC

Redactare în limba engleză:
Angela PARENIUC

Tehnoredactare
și procesare computerizată:
Natalia CONDRAT
Ala ANTONIUC

Desing copertă & machetare:
Ruslan CONDRAT

Formatul 60x84/8.
Coli tipar conv. 38.92.
Departamentul editorial poligrafic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
mun. Chișinău, str. Gh. Asachi 21,
MD-2009, Republica Moldova
e-mail: academia@mai.gov.md; www.academy.police.md